

ANTROPONIMIA WOŁYNIA W XVI–XVIII WIEKU

UNIwersytet warszawski
KATEDRA UKRAINISTYKI

IRENA MYTNIK

**ANTROPONIMIA WOŁYNIA
W XVI–XVIII WIEKU**

WARSZAWA 2010

Recenzent
Wanda Szulowska

Projekt okładki
Krzysztof Kleszcz

Skład i łamanie
Lilia Ziemczonok

Pracę przygotowano w ramach grantu KBN N10404532/4265
Publikacja dofinansowana przez Wydział Lingwistyki Stosowanej
Uniwersytetu Warszawskiego

ISBN 978-83-920750-6-6

Wydawca

Katedra Ukrainistyki
Uniwersytet Warszawski
ul. Szturmowa 4
02-678 Warszawa
tel./fax (022) 5534252
<http://www.ukraina.uw.edu.pl>
e-mail: kfu@uw.edu.pl

Druk i oprawa
SOWA Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 6a
01-209 Warszawa

*Moim Rodzicom
Krystynie i Mieczysławowi Mytnikom
poświęcam*

WSTĘP

1. ZARYS HISTORII WOŁYNIA

Przed włączeniem przez Włodzimierza Wielkiego Wołynia do Rusi Kijowskiej w 981 r. jego terytorium zamieszkiwały plemiona Du-
lebów (Wołynian), Drewlan i Bużan¹. Książę kijowski założył tu miasto
Włodzimierz, które miało być grodem obronnym, chroniącym przed
ekspansją państwa polskiego. Włodzimierz stał się stolicą nowo po-
wstałej dzielnicy, późniejszym ośrodkiem biskupstwa prawosławnego,
ważnym centrum kulturalnym, handlowym i administracyjnym. Przez
lata był przedmiotem sporu książąt ruskich oraz zainteresowania pol-
skich królów, którzy w XI w. zajmowali go dwukrotnie.

Po rozpadzie Rusi Kijowskiej Wołyń stał się księstwem udział-
nym. W 1199 r. książę Roman Mściśławowicz podporządkował sobie
ziemię halicką, gdzie wygasła miejscowa dynastia, i utworzył silne
księstwo halicko-wołyńskie, istniejące przez następnych 150 lat. W la-
tach 1240–1241 i 1259 najazdy tatarskie, w wyniku których zostało zni-
szczonych i spustoszonych wiele grodów, zachwiały potęgą księstwa.
Władzę sprawowali wówczas dwaj bracia: Daniel Romanowicz w Ha-
liczu oraz Wasylko Romanowicz we Włodzimierzu. Ostatni najazd Ta-
tarów zakończył się uznaniem ich zwierzchnictwa przez Wasylka. Jed-
nak mimo zależności od Ordy trwającej do początku XIV w., Księstwo
Halicko-Wołyńskie zajmowało wiodącą pozycję wśród księstw ruskich.

¹ Dane historyczne czerpię z: В. М. Бачинський, В. М. Гром, В. І. Цибульський, *Волинь у XVI–XVIII століттях*, Київ 1997; І. Левкович, *Нарис історії волинської землі. До 1914 р.*, Vinnipeg 1953; П. Троневиц, *Волинь в сутінках української історії XIV–XVI ст.*, Луцьк 2003; Л. Войтович, *Етапи політичної історії Волині XIV–XV ст. Державність. Васалітет. Інкорпорація*, [w:] ПРОСФΩΝΗΜΑ. *Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича*”, уклад Б. Якимович, за участю М. Боянівської, О. Середи, А. Ясіновського, Львів 1998, с. 153–168.

Ostatnimi z dynastii Rurykowiczów, którzy sprawowali władzę w Haliczu oraz we Włodzimierzu, byli Lew i Andrzej Jurijewiczowie, otruci przez bojarów. Ich los podzielił wkrótce zaproszony na tron Jerzy Bolesław, syn księcia mazowieckiego Trojdena i ruskiej księżniczki Marii. Kraj znalazł się w obliczu zagrożenia ekspansją ze strony Korony i Węgier. Sytuację z powodzeniem wykorzystała jednak Litwa. Wielki książę litewski Giedymin rozpoczął podporządkowywanie sobie ziem ruskich drogą wojen i koligacji małżeńskich. W 1340 r. przy pomocy przychylniej mu miejscowej elity rządzącej, osadził na tronie w Łucku jednego ze swoich synów, Dymitra Lubarta, który otrzymał tytuł wielkiego księcia Rusi.

Wołyń stał się na długie lata przedmiotem konfliktu między Litwą a Koroną. Po śmierci Lubarta Księstwo Halicko-Wołyńskie ostatecznie przestało istnieć. Dziedzictwo Romanowiczów zostało rozdzielone pomiędzy Królestwo Polskie a Wielkie Księstwo Litewskie. Wprawdzie na krótko po jego śmierci wielkim księciem łuckim, włodzimierskim i całej Rusi został jego syn, Fiodor, to jednak mocą unii zawartej w 1385 r. w Krewie Wołyń stał się własnością wielkiego księcia litewskiego. Książęta litewscy i ruscy, a wśród nich również Fiodor, zmuszeni byli podpisać przysięgę na wierność Koronie, stając się wasalami króla polskiego. Władysław Jagiełło osadził w Łucku swego brata Witolda, wielkiego księcia litewskiego. Miasto było jego ulubioną rezydencją i wkrótce stało się drugą po Wilnie stolicą Litwy. Na początku XV w. Witold opanował cały Wołyń. Po jego śmierci władzę w Łucku objął książę Świdrygiełło. Konflikt z Władysławem Jagiełłą przyniósł w 1431 r. wojnę i zniszczenie głównych grodów. Na mocy zawartego pokoju zachodnia część Podola została przyłączona do Korony, a Wołyń pozostał przy Świdrygielle popieranym przez miejscowych książąt. Aż do jego śmierci w 1452 r. Wołyń zachował status księstwa, po czym wszedł w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego jako odrębna prowincja z trzema starostwami: łuckim, krzemienieckim oraz włodzimierskim i pozostał w nim do 1569 r.

W XV–XVI w. rosło znaczenie wołyńskich rodów książęcych i pańskich, Szlachta dążyła do wzmacniania swojej pozycji przez zajmowanie najważniejszych w państwie stanowisk oraz kolonizację gospodarczą innych ziem Ukrainy. Prowadziła walkę z uporczywymi, powtarzającymi się aż do końca XVII w. najezdami tatarskimi. Miej-

scowe wojsko było główną siłą broniącą nie tylko Wołyń, ale również Kijowszczyznę i Braclawszczyznę.

W 1566 r. utworzone zostało województwo wołyńskie, które po zawarciu unii lubelskiej włączono do Korony. Wołyń zachował jednak pod względem prawnym autonomię wewnętrzną. Do schyłku I Rzeczypospolitej obowiązywał tu Statut Litewski, jednak wpływy polskie na język sądownictwa były coraz większe. Wprawdzie dla kancelarii królewskiej oraz tzw. Metryki ruskiej utworzonej dla sądownictwa ziemskiego jako urzędowy wprowadzono język ruski, to akta miejskie, a z czasem również inne akta oficjalne, prowadzone były głównie po polsku. Unia lubelska, a następnie unia brzeska wzmogły polonizację administracji. Masowo polonizowała się również szlachta wołyńska, zwłaszcza rody książęce.

Wojna religijna oraz ruch narodowo-kulturalny końca XVI i początku XVII w. znalazły wyraz w literaturze polemicznej oraz konflikcie prawosławia z ruchem reformacyjnym, w działalności bractw prawosławnych skupionych głównie w Ostrogu, jednym z najważniejszych wówczas ośrodków kultury na Wołyniu wspieranym przez największego obrońcę prawosławia, księcia Konstantego Ostrogskiego, poza tym w Łucku i Włodzimierzu oraz Akademii Ostrogskiej, która grupowała uczonych prawosławnych i była pierwszą wyższą uczelnią na ziemiach ruskich, jak również w działalności szkół we Włodzimierzu, Dubnie i Łucku oraz rozwoju drukarstwa w Poczajowie, Krzemieńcu, Ostrogu i Konstantynowie.

Na Wołyniu szerokim echem odbiły się powstania narodowe Kosińskiego (1591–1593), Nalewajki (1595) oraz powstanie kozackie Chmielnickiego (1648–1657). Wiele miast ucierpiało w wyniku starć z wojskami Rzeczypospolitej, szczególnie zaś Zbaraż, Wiśniowiec, Brody oraz Beresteczko. Łupem Kozaków padł Łuck, Krzemieniec i Włodzimierz. Wołyń jednak nie został wcielony do państwa kozackiego. Mocą układu podpisanego w Hadiaczu w 1658 r. pozostał prowincją Polski. Istotne zmiany przyniosły dopiero rozbiory Polski. W 1772 r. Austria zajęła południową część powiatu krzemienieckiego ze Zbarażem, Założcami i Podkamieniem. W wyniku dwóch kolejnych – pozostała część województwa weszła do składu Imperium Rosyjskiego. Na początku XIX w. utworzono tu Gubernię Wołyńską z centrum w Żytomierzu.

Czasy pounijne oraz wojen polsko-kozackich przyniosły zmiany w strukturze cerkwi ukraińskiej oraz przekazanie reszty duchowieństwa prawosławnego pod jurysdykcję biskupstwa unickiego w Łucku. Był to czas utraty znaczenia politycznego szlachty ukraińskiej oraz polonizacji elity wołyńskiej, która poprzez konwersję wyznaniową i koligacje z polskimi rodzinami szlacheckimi wtapiała się w społeczeństwo polskie, szybciej robiła karierę polityczną, oddając swe usługi na służbę Rzeczypospolitej. Konwersja na katolicyzm często była kolejnym, ostatnim już krokiem w zmianie wyznania, który poprzedzało porzucenie prawosławia i przejście na protestantyzm.

Początki osiedlania się Polaków na Wołyniu związane są ze służbą na dworach miejscowych książąt, którzy szczególnie po najeździe Tatarów w 1240 r. wykorzystywali ludność pochodzenia polskiego do rozbudowy kraju. Najwięcej Polaków przybyło na tereny Księstwa Halicko-Wołyńskiego za czasów Jerzego Bolesława II. W XV w. we Włodzimierzu oraz Łucku istniały biskupstwa Kościoła rzymskokatolickiego. Jednak aktywna kolonizacja polska ziem dawnego Wołynia miała miejsce dopiero po unii lubelskiej i przybrała charakter długofalowy. Razem z polskimi magnatami, którzy na mocy postanowień sejmu z 1590 r. otrzymywali nadania królewskie na Ukrainie, zaczęła przybywać tu również drobna szlachta oraz mieszczenie i rzemieślnicy. W XVIII w. napłynęło wielu Polaków sprowadzanych przeważnie z Mazowsza, którzy byli osadzani głównie na Polesiu Wołyńskim, gdzie zajmowali się m. in. wypalaniem lasów, wytwarzaniem smoły i eksploatacją rudy darniowej.

2. STAN BADAŃ

Proponowana monografia jest pierwszą pracą poświęconą antropimii mieszkańców ziemi wołyńskiej w XVI–XVIII w. W dotychczasowej literaturze onomastycznej pojawiło się zaledwie kilka pozycji poruszających zagadnienia związane z imiennictwem tego regionu.

W niewielkim stopniu tereny dawnego Wołynia zostały włączone do badań nad dawną polską antropimią kresową, przeprowadzo-

nych przez E. Wolnicz-Pawłowską i W. Szulowską². Autorki wykorzystały m. in. źródła odnoszące się do Zbaraża, spisy uczniów i nauczycieli Liceum Krzemienieckiego oraz studentów i alumnów Akademii Zamojskiej (pochodzących z Łuckiego). Ostatnie źródło zostało dokładnie omówione w artykule E. Rudolf-Ziółkowskiej³, poświęconym antroponomii ziemi łuckiej w XVII–XVIII w.

Niewielka część wykorzystanych przeze mnie źródeł drukowanych została włączona do pracy M. Demczuk⁴, omawiającej imiennictwo rodzime w XIV–XVII w. oraz pracy R. Kersty⁵, poświęconej antroponomii ukraińskiej XVI w.

W. Szulowska⁶ opisała nazwy osobowe mieszkańców Zbaraża (Ukraińców i Polaków) w XVII w. M. Kornylowycz⁷ w krótkim artykule przedstawił antroponomię Wołynia końca XVIII – pierwszej połowy XIX w.

Imiennictwa powiatu krzemienieckiego w XIX w. dotyczy jeden z rozdziałów pracy doktorskiej S. Szeremety⁸. Omówione w nim zostały sposoby i zasoby identyfikacji osób, semantyka oraz struktura nazwisk. Antroponomię profesorów i uczniów Liceum Krzemienieckiego z 1824 r. opisała W. Szulowska⁹.

² E. Wolnicz-Pawłowska, W. Szulowska, *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*, Warszawa 1998 (dalej: AP).

³ E. Rudolf-Ziółkowska, *Uwagi o antroponomii ziemi łuckiej w XVII–XVIII wieku (na podstawie Albumu studentów Akademii Zamojskiej z lat 1595–1781)*, „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*”, t. 36, 2000, s. 109–119.

⁴ М. Демчук, *Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст.*, Київ 1988 (Демчук).

⁵ Р. Керста, *Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування*, Київ 1984 (Керста).

⁶ W. Szulowska, *Nazwy osobowe mieszczan Trembowli i Zbaraża w XVII w.*, [w:] *Między Wschodem a Zachodem*, cz. IV. *Zjawiska językowe na pograniczu polsko-ruskim*, pod red. J. Bartmińskiego i M. Łesiowa, Lublin 1992, s. 175–181.

⁷ М. Корнилович, *Народна родова ономастика на Волині наприкінці XVIII і в 1-ій пол. XIX ст.*, „*Етнографічний вісник*” 1930, № 9, с. 127–137.

⁸ С. Шеремета, *Антропонімія північної Тернопільщини. Автореферат*, Івано-Франківськ 2002.

⁹ W. Szulowska, *Antroponimia profesorów i uczniów Liceum Krzemienieckiego z 1824 roku*, [w:] *Studia Linguistica in honorem Edvardi Breza*, Bydgoszcz 2008, s. 244–250.

Nazwy osobowe dzisiejszego Wołynia doczekały się kilku opracowań. J. Pura¹⁰ zbadał antroponimię obwodu rówieńskiego. I. Skoruk¹¹ w kilku artykułach opisała imiennictwo Łucka, zaś J. Red'ko¹² przedstawił typy słowotwórcze nazwisk mieszkańców Wołynia w pracy poświęconej współczesnej antroponimii ukraińskiej.

Nazwy osobowe dawnego Wołynia rekonstruowane z nazw miejscowych i terenowych znaleźć można w pracy W. Szulhacza¹³, dotyczącej ojkonimii wołyńskiej. O udziale antroponimów w toponimii tego regionu mówią też badania T. Pluskoty¹⁴, poświęcone nazwom miejscowym ziem ruskich Rzeczypospolitej w XVI–XVIII w.

3. ZAKRES I CEL PRACY

Przedmiotem prezentowanej pracy jest antroponimia dawnego województwa wołyńskiego. Przedstawiłam w niej imiennictwo ukraińskie oraz polskie, z uwzględnieniem rozwarstwienia stanowego społeczeństwa. Opis antroponimów, odnoszących się do trzech podstawowych grup społecznych: szlachty, mieszczan i chłopów, przeprowadzony został w aspekcie synchronicznym, opisującym systemy antroponimiczne w poszczególnych przedziałach czasowych, tj. w wieku XVI, XVII i XVIII. Aspekt diachroniczny ukazał ewolucję nazw osobowych i ujawnił tendencje rozwojowe antroponimii badanego terenu. Zebrany materiał zo-

¹⁰ Я. Пура, *Сучасні прізвища Рівненщини*, ч. I–V, Рівне 1984–1990.

¹¹ І. Д. Скорук, *Слов'янський шар в антропоніміконі м. Луцька*, „Slavica та baltica в ономастиці України”, Київ 1999, с. 147–160; Eadem, *Прізвища-композиції в антропоніміконі м. Луцька*, „Актуальні питання антропоніміки”, Київ 2005, с. 207–217; Eadem, *Найпродуктивніші моделі прізвищ в антропоніміконі Луцька*, „Волинь філологічна: Текст і контекст. Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах”, вип. 4, Луцьк 2007, с. 266–283; Eadem, *Відойконімні прізвища в антропоніміконі м. Луцька*, „Студії з ономастики та етимології”, Київ 2007, с. 252–260.

¹² Ю. К. Редько, *Сучасні українські прізвища*, Київ 1966.

¹³ В. П. Шульгач, *Ойконімія Волині*, Київ 2001.

¹⁴ Т. Pluskota, *Nazwy miejscowe ziem ruskich Rzeczypospolitej XVI–XVIII w. Toponimia Ukrainy i pogranicza polsko-ruskiego*, Bydgoszcz 1998; Eadem, *Imiona chrześcijańskie w nazewnictwie miejscowym ziem ruskich Rzeczypospolitej od XVI do XVIII wieku*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, 36, Warszawa 2000, s. 219–231.

stał odniesiony do nazewnictwa innych ziem ukraińskich oraz polskiej antroponimii kresowej i ziem macierzystych.

Głównym celem pracy jest:

- zaprezentowanie i omówienie zasobu imion mężczyzn i kobiet,
- prześledzenie zmian popularności imion w czasie,
- charakterystyka morfologiczna form pochodnych i udział hipokorystyków w imiennictwie różnych warstw społecznych,
- porównanie zasobu imion cerkiewno-ruskich z imionami łańsoko-polskimi mieszkańców Wołynia, z uwzględnieniem wzajemnych wpływów językowych,
- zwrócenie uwagi na wieloimiennosc w nazewnictwie warstwy uprzywilejowanej i zwyczaj dziedziczenia imion po przodkach

oraz

- zaprezentowanie i charakterystyka poimiennych środków identyfikacyjnych odnoszących się do mężczyzn i kobiet, ze wskazaniem frekwencji formantów słowotwórczych,
- przedstawienie ewolucji określeń dodatkowych¹⁵ (dalej: OD),
- zaprezentowanie najbardziej typowych sposobów nominacji, również w zależności od typu dokumentu źródłowego,
- wskazanie różnic i podobieństw między antroponimią ukraińską a polską dawnego Wołynia, zakresu wzajemnego oddziaływania języka ukraińskiego i polskiego oraz różnych systemów antroponimicznych.

4. UWAGI METODOLOGICZNE

Przy opisie imiennictwa badanego terenu niezwykle ważna jest właściwa selekcja materiału, uwzględniająca podział na antroponimie ukraińską i polską.

Dysponując raczej skąpych informacjami na temat pochodzenia opisywanych osób, zastosowanie kryterium narodowościowego jest trudne. Poszczególne dokumenty, które posłużyły za bazę materiałową, takich danych w zasadzie nie podają. Znajdujemy je w Albumie

¹⁵ Pojęcie *określenie dodatkowe* stosuję za E. Wolnicz-Pawłowską, *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*, Wrocław 1978.

studentów Akademii Zamojskiej 1595–1781, pojedyncze przykłady pochodzą z ksiąg grodzkich i ziemskich. Nie budzi wątpliwości przynależność etniczna osób w księgach metrykalnych (wykorzystałam tylko dwa takie źródła, z drugiej połowy XVIII w.). Wyznania łacińskiego byli Polacy, greckokatolickiego zaś, jak wiadomo, Ukraińcy. Źródłem informacji o etnosie dużych rodów szlacheckich, zwłaszcza książęcych, są herbarze oraz opracowania historyków. Jednak nazewnictwo odnoszące się do najbardziej uprzywilejowanej grupy społecznej stanowi tylko część zebranego materiału, a dodatkowym utrudnieniem jest problem polonizowania się ruskiej szlachty. Należy też wspomnieć o przechodzeniu na prawosławie i rutenizacji polskich osadników przybyłych na Kresy południowo-wschodnie (Baranowski 1954: 35).

Zaproponowany podział na antroponimie ukraińską i polską został przeprowadzony w oparciu o charakterystykę językową nazw. Wyodrębnienie nazw etymologicznie ukraińskich oraz nazw polskich cechach językowych nie zawsze jest łatwe. Utrudnia je znana praktyka tłumaczenia przez pisarzy antroponimów zapisywanych w źródłach polsko- i ruskojęzycznych oraz dostosowywania ich do rodzimego systemu fonetycznego¹⁶. Można jednak przypuszczać, że niektóre formy fonetycznie modyfikowane oraz część zestawień, w których obok imienia cerkiewno-ruskiego stały określenia dodatkowe o polskich cechach językowych, np. *Iwan Poziomka* lub takich, gdzie obok imienia polskiego (w polskiej postaci fonetycznej) występowały OD pochodzenia ukraińskiego, np. *Maciej Hliuboki*, były odzwierciedleniem rzeczywistej sytuacji językowej w środowisku zamieszkiwanym przez ludność etnicznie zróżnicowaną.

Klasyfikując zebrany materiał kierowałam się następującymi zasadami:

- za ukraińskie uznałam zestawienia składające się z imienia chrzestnego kalendarza rusko-cerkiewnego i OD proveniencji

¹⁶ Na problem ten niejednokrotnie zwracano już uwagę w literaturze, por. np. E. Wolnicz-Pawłowska, *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich (Zarys problematyki)*, [w:] *Antroponimia słowiańska*, Warszawa 1996, s. 347–352 (tam również inne prace na ten temat); A. Cieślíkowa, M. Malec, *Kryteria włączania nazwisk z ziem pogranicznych do opracowania antroponimii Polski XVI do XVIII w.*, „Studia Slawistyczne 1. Nazewnictwo na pograniczach etniczno-języcznych”, Białystok 1999, s. 68–73.

ukraińskiej, np. *Lesko Cwirkun, Maxym Szwitki* oraz formuły zawierające imiona (i ich formy pochodne) wspólne dla obu systemów, np. *Adam, Anna, Maryna, Paweł* (cerk. Павел), *Roman, Stanisław* (*Stachno, Stanko, Staś*), *Wiktor*, np. *Staś Zołotar*. Formułę sklasyfikowałam jako ukraińską również wtedy, gdy obok imienia ukraińskiego występowało OD mające poświadczenie także w opracowaniach leksykograficznych polskich, np. *Iwan Rak*;

- antroponimami polskimi będą nazwy złożone z imienia chrzestnego kalendarza łacińsko-polskiego i OD pochodzenia polskiego, np. *Jakub Barwierz, Szczepan Zawada*. Jeśli obok imienia chrzestnego w polskiej postaci fonetycznej wystąpiło OD mające poświadczenie również w słownikach ukraińskich, np. *Piotr Stelmach*, całą formułę włączyłam do materiału polskiego.

Selekcję utrudniały zapisy z XVI w. ze względu na chwiejność i dwuznaczność ówczesnej ortografii, przejawiającej się w mieszaniu liter *c* i *cz*, *ch* i *h*, *i*, *j* oraz *y*, *l* i *ł*, *r* i *rz*, *s* i *ss*, *sz*. Kłopotliwe okazały się zapisy niektórych, wspólnych dla obu systemów, imion, np. *Andrzej* czy *Michał*. Za kryterium decydujące o sklasyfikowaniu danej nazwy osobowej posłużyła proveniencja językowa OD. Trudności sprawiły także zapisy łacińskie, np. *Ioannes* czy *Paulus*, uniemożliwiające oddzielenie imion ukraińskich od polskich. W takim przypadku również kierowałam się pochodzeniem OD.

Selekcja materiału antroponimicznego pochodzącego z terenu dwukulturowego nie jest rzeczą łatwą. Przyjęłam zasady, które – jak sądzę – w sposób możliwie najwłaściwszy pozwoliły określić motywację nazw, w niektórych jednak przypadkach dokonane wybory mogły okazać się wątpliwe. Wydaje się jednak, że nie miały one wpływu na wnioski wynikające z analizy zebranego materiału oraz ogólny obraz antroponimii badanego terenu.

Imiennictwo osobowe dawnego Wołynia zostało przedstawione z uwzględnieniem zróżnicowania stanowego społeczeństwa. Oddzielnie omówiłam imiona oraz poszczególne rodzaje OD odnoszące się do szlachty (w materiale ukraińskim wydzielone zostało nazewnictwo książąt i sposoby ich identyfikacji), bojarów, mieszczan i chłopów, co

pozwoili wskaźać podobieństwa i r33nnice w srodkach i sposobach nominacji mi33dzy stanami w obu grupach j33zykowych.

Podział OD został oparty – z pewnymi modyfikacjami – na socjolingwistycznej klasyfikacji J. Bubaka¹⁷ (1986). Wyodr33bniłam i om33wiłam nast33puj33ce typy formacji poimiennych:

- określenia odmiejscowe
- określenia r33wne nazwom etnicznym
- określenia zaleźnościowe (w tym r33wne imionom)
- określenia charakteryzuj33ce
- określenia r33wne nazwom zawod33w
- określenia r33wne nazwom herb33w
- określenia obce

Zastosowany podział oraz metody badawcze, nawi33zuj33ce do innych prac z zakresu imiennictwa historycznego¹⁸, pozwoliły przedstawić specyfik33 regionaln33 obu omawianych system33w antroponimicznych, r33nnice i podobieństwa mi33dzy nimi, zakres wzajemnego oddziaływania j33zyka ukraińskiego i polskiego oraz obu system33w antroponimicznych, zaś w ich obr33bie r33nnice i cechy wsp33lne ł33cz33ce nazewnictwo poszczeg33lnych grup społecznych w synchronii i diachronii.

Zgromadzono ponad 20 tys. nazw osobowych. Źr33dła, na podstawie kt33rych ustalono etymologię imion oraz OD, podane zostały w kolejnych rozdziałach poświ33conych poszczeg33lnym kategoriom antroponimicznym i typom OD.

5. ŹR33DŁA

Baz33 materiałow33 monografii stanowi33 przedewszystkim Źr33dła archiwalne, nieb33d33ce dot33d przedmiotem badań antroponimicznych i druki, kt33re w niewielkiej cz33ści wykorzystano w pracach poświ33conych antroponimii ukraińskiej XVI–XVII w. oraz polskiej antroponimii kresowej. S33 to dokumenty r33żnorodne, obejmuj33ce cały przekr33j spo-

¹⁷ J. Bubak, *Proces kształtowania si33 polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Krak33w 1986.

¹⁸ Por. np. W. Szulowska, *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwowskiej*, Warszawa 1992; Eadem, *Dawna antroponimia Mazowska (XV–XVII w.)*, Olsztyn 2004; AP.

łeczny mieszkańców Wołynia obu dominujących na tym terenie etnosów, które dały możliwość przedstawienia dość szerokiego spektrum zagadnień związanych z nazewnictwem osobowym. W ogromnej większości są to źródła pisane po polsku, rzadziej po rusku, sporadycznie po łacinie.

Pierwszą grupę tworzą dokumenty pochodzące z Archiwum Komisji Skarbu Koronnego: lustracje królewszczyzn, czyli urzędowe rewizje dóbr i starostw. Zapisów dokonywali wyznaczeni i mianowani przez króla, senat oraz izbę poselską urzędnicy. W aktach przedstawiali m. in. stan ekonomiczny lustrowanych dóbr, opisywali sytuację społeczno-polityczną, podawali dokładne informacje na temat właścicieli majątków, ich pochodzenia, piastowanych funkcji i godności, a w przypadku kobiet zamężnych nazwy rodowe oraz urzędy i godności sprawowane przez męża. Należą tu również inne dokumenty rangi państwowej: popisy zamków, ziem i wojska wołyńskiego, pochodzące z Archiwum Metryki Litewskiej, przysięgi dygnitarzy, książąt, szlachty i rycerstwa oraz obywateli ziemi wołyńskiej na wierność królowi i Koronie, które składano i spisywano przed komornikiem i komisarzem królewskim.

Drugą grupę stanowią hramoty, tj. zbiory dokumentów prawnych (akty nadania przywilejów, kupna, sprzedaży, podziału i przekazywania majątków, testamenty itd.) oraz księgi sądowe, pochodzące z archiwów grodzkich, ziemskich i radzieckich. Dokumentami dużej wagi były też akty dotyczące handlu na Wołyniu, związków miejscowego kupiectwa z innymi regionami Ukrainy i krajami oraz protokoły sporów kupieckich.

Kolejna grupa to rejestry podatkowe podatku pogłównego i podymnego poszczególnych powiatów, podające wykazy wsi i miast oraz ich właścicieli, krótki opis majątności ze wskazaniem liczby poddanych i wysokości podatku. Dokumenty te cechował prostszy sposób identyfikacji, formuły bardziej złożone dotyczyły poborców podatkowych oraz niekiedy kniaziów.

Dużą część zebranych dokumentów stanowią inwentarze i opisy dóbr, wsi i miast, które były głównym źródłem antroponomimii mieszczańskiej i chłopskiej.

Do bazy materiałowej włączyłam również dane pochodzące z dwóch metryk kościelnych: rzymskokatolickiej z dekanatu włodzińskiego (księga pogrzebowa) oraz greckokatolickiej z dekanatu rówieńskiego (księga ślubów i chrztów).

W wyborze wykorzystałam także spis studentów Akademii Zamojskiej, pochodzących z Łuckiego, który był już przedmiotem badań i został dokładnie omówiony w innej pracy¹⁹.

Opisując antroponimię szlachecką posłużyłam się źródłami wcześniejszymi, tj. Słownikiem języka staroukraińskiego²⁰, piętnastowiecznymi zapisami pochodzącymi z Archiwum Sanguszków (AS) oraz tablicami i schematami genealogicznymi rodów książęcych zamieszczonymi w pracach N. Jakowenko²¹ oraz Ł. Wojtowycza²².

Materiał z lustracji ziemi bełskiej w XVI w., zawarty w pracy M. Hruszewskiego²³, wykorzystałam jako tło porównawcze przy omówieniu antroponimów odzawodowych.

* * *

Pragnę wyrazić serdeczne podziękowanie prof. Wandzie Szulowskiej, która zadała sobie trud, opiniując publikację do druku, za życzliwe i bardzo cenne uwagi. Wyrazy wdzięczności kieruję również do prof. Janusza Riegera oraz dra Romana Ostasza za uwagi i pomoc okazaną podczas przygotowywania pracy.

¹⁹ Por. przypis 3.

²⁰ *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.*, т. I–II, Київ 1977–1978 (CCM).

²¹ Н. Яковенко, *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь та Центральна Україна)*, Київ 1993 (Jak.).

²² Л. Войтович, *Князівські династії східної Європи (IX–XVI ст.)*, Львів 2000 (Wojt.).

²³ *Жерела до історії України-Руси. Описи королівщини в руських землях XVI віку*, під ред. М. Грушевського, т. III, Львів 1900.

I. IMIONA

Przedmiotem tej części omówienia są imiona, które występowały na pierwszym (zazwyczaj) miejscu w formule nazewniczej bądź pełniły funkcję jedynego elementu identyfikacyjnego osoby. Według M. Malec: „Imię można wstępnie zdefiniować jako osobową nazwę własną, którą dziecko otrzymuje z woli rodziców lub opiekunów. Jest ono nadawane przez osobę do tego upoważnioną mocą sprawowanej funkcji w akcie o charakterze religijnym (chrzest) lub administracyjnym. Imię jest nazwaniem indywidualnym osoby w przeciwieństwie do nazwiska, które służy rodzinie i jest dziedziczone”²⁴.

Zasadniczą część *Słownika* stanowią imiona chrześcijańskie mężczyzn związane z tradycją Kościoła greckiego i katolickiego. Obok nich wystąpiły nieliczne formy dwuczłonowe. W *Słowniku* uwzględniono również jednotematowe nazwy osobowe pochodzenia odapelatywnego takie jak *Żdan* (imię odnotowywane przez *Словник українських імен*²⁵ czy *Szczas(t)nyj*, które w źródłach XVI–XVII w. mogły być formami nieoficjalnymi, używanymi zamiast posiadanego imienia chrześcijańskiego, znane w takiej funkcji również w źródłach z innych regionów Ukrainy (por. Демчук: 24, 26, 113) oraz *Prędota*, które tradycyjnie nadawano na chrzcie w polskich rodzinach szlacheckich (por. Szulowska 2004: 46). Imiona te występowały na pierwszej pozycji w zestawieniu antroponimicznym przed OD, np.: *Żdana Smolijewicza* (Gen.) OŁ 1552, *Щасний Сокіл* BM 1582, *Prandoty Pszczółki Wilczopolskiego* (Gen.) PNŁ 1677. W *Słowniku* umieszczono również formę *Sołtan* (*Sułtan*) – imię, które przyszło na Ruś w wyniku kontaktów z narodami tureckimi (może też z Węgrami). Występowało ono w pozycji przed właści-

²⁴ M. Malec, *Nazwy indywidualne. Imiona*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko, Warszawa–Kraków 1998, s. 97.

²⁵ I. I. Трійняк, *Словник українських імен*, Київ 2005 (ТСУІ).

wym patronimikum w zestawieniach trójczłonowych, np. *Солтан Михайлович Соколский* AS II 1522. Potwierdzeniem jego imiennej funkcji mogą być także określenia odojcowskie stojące przed nazwą rodową oraz formacje pluralne odnoszące się do braci, np.: *Василей Солтанович Соколски* PWL 1565, *мы Ставецкии: Грицко а Солтан а Богдан* AS III 1521.

Imiona kobiet były w omawianych źródłach rzadko odnotowywane. Tłumaczy to zarówno charakter badanych dokumentów, jak również status społeczny kobiet w dawnym społeczeństwie. Formy słowiańskie należały wśród nich do rzadkości.

Cały wyekscerpowany ze źródeł materiał został przedstawiony w dwóch grupach językowych. Znaczną jego część stanowią imiona podstawowe. Dla materiału ukraińskiego zgromadzono wyjątkowo dużo przykładów form pochodnych, które pokazują udział sufiksów w systemie antroponimicznym. Dane frekwencyjne mówią o popularności zebranych imion, tablice ilustrują ich występowanie w poszczególnych stuleciach.

W omówieniu zwrócono uwagę na zjawisko wieloimienności wśród dawnej szlachty oraz tradycję dziedziczenia imion w dużych rodach ukraińskich.

1. SŁOWNIK IMION MĘSKICH

Hasła słownikowe podane zostały według pisowni współczesnej (polskiej oraz ukraińskiej), z uwzględnieniem wariantywności form podstawowych funkcjonujących w dzisiejszym języku ukraińskim. Są nimi w większości imiona w postaci pełnej²⁶, rzadziej hipokorystyka – gdy imię zostało poświadczane tylko jedną formą słowotwórczo pochodną. Po hasle zamieszczono literaturę, w której znaleźć można dane dotyczące etymologii imienia oraz jego funkcjonowania w antroponimii dawnej i współczesnej. Dla materiału ukraińskiego źródłem takich informacji są CCM, *Демчук, Реєстр Віійська Запорозького 1649 року*²⁷,

²⁶ Mechanizmy adaptacji imion męskich (i kobiecych) do języka ukraińskiego oraz towarzyszące im modyfikacje fonetyczne (w tym również gwarowe) zostaną omówione w osobnym artykule.

²⁷ *Реєстр Віійська Запорозького 1649 року*, opr. О. Тодійчук, Київ 1995 (Реєстр).

TCUI oraz M. Malec²⁸ i *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*²⁹, które dokumentują materiał antroponimiczny pochodzący ze źródeł obejmujących również ziemie Rusi Czerwonej w XIV–XV w. Przywołuję ICh oraz SEM tylko wtedy, gdy dane imię zostało poświadczane w zabytkach pochodzących z Kresów. W kilku przypadkach, w których nie znalazłam potwierdzenia w żadnym z przytoczonych opracowań, odsyłam do П. П. Чучки³⁰, І. Фаріон³¹, М. Я. Морошкина³² oraz Р. Осташа³³. Imiona zapożyczone, przyswojone do systemu ukraińskiego, zostały zapisane jako odrębne hasła. Formy będące odpowiednikami fonetycznymi imion ukraińskich zostały podane w części głównej hasła, po odsyłaczach do literatury.

Jeśli chodzi o materiał polski (oraz imiona zapożyczone do systemu ukraińskiego), odwołuję się do ICh, SEM oraz J. Bubaka³⁴. Praca E. Wolnicz-Pawłowskiej, W. Szulowskiej³⁵ jest źródłem porównawczym, mówiącym o występowaniu imion w dawnym kresowym systemie antroponimicznym. Imiona obce zostały zapisane jako odrębne hasła.

Informacje na temat imion pochodzenia litewskiego znaleźć można w *Lietuvių pavardžių žodynas*³⁶, zaś imion pochodzenia węgierskiego

²⁸ M. Malec, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994 (ICh).

²⁹ *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, cz. 1–7, Kraków 1995–2002 (SEM).

³⁰ П. П. Чучка, *Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник*, Львів 2005 (Чучка).

³¹ І. Фаріон, *Українські прізвищеві назви прикарпатської Львівщини кін. XVIII – поч. XIX ст. з етимологічним словником*, Львів 2001 (Фаріон).

³² М. Я. Морошкин, *Славянский именовослов или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке*, С.-Петербург 1867 (Морошкин).

³³ Р. І. Осташ., *Власні особові імена з однофонеминими суфіксами в українській антропонімії середини XVII століття*, „Linguistica slavica”, Київ 2002, с. 104–115; Eadem, *Українські особові імена середини XVII століття як об’єкт лексикографії*. 2, [w:] *Слово і доля*, Львів 2005a, с. 97–121; Eadem, *Українські особові імена середини XVII століття як об’єкт лексикографії*. 3, „Студії з ономастики та етимології”, Київ 2005, с. 120–144; Eadem, *Українські особові імена середини XVII століття як об’єкт лексикографії*. 4, 6, „Традиції і модерн. Діалектологічні студії”, № 7, Львів 2008, с. 227–300 (Осташ).

³⁴ J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław 1993 (KNI).

³⁵ AP.

³⁶ *Lietuvių pavardžių žodynas*, red. A. Vanagas, t. I–II, Vilnius 1985–1989 (LPŽ).

i niemieckiego niepoświadczonych w żadnym z wymienionych opracowań – w KNI.

Hasła słownikowe zostały przedstawione w porządku chronologicznym, z uwzględnieniem zróżnicowania stanowego nosicieli imion. Obcojęzyczne warianty imienia zostały podane w hasle tytułowym po przecinku. Skrót *sz* odnosi się do imion szlachty, *m* – mieszczan, *ch* – chłopów, zaś *b* – bojarów. Obok kwalifikatora stanowego (w nawiasie okrągłym) podano frekwencję użycia imienia w danym stuleciu, po imieniu – skrót źródła oraz datę zapisu, po średniku – wszystkie zarejestrowane w dokumentach formy słowotwórczo pochodne. Jeśli dany leksem został zapisany w przypadku zależnym, w nawiasie podano jego skrót. W przypadku podwójnej lub wielokrotnej motywacji formy hipokorystycznej imienia w hasle tytułowym przedstawiona została jej dodatkowa etymologia. W hasle uwzględniono też wyekscerpowane ze źródeł patronimy (w tym również imiona stojące na drugim miejscu w formule identyfikacyjnej, tzw. patronimy semantyczne, por. A.3, B.3 *Określenia zależnościowe*) oraz marytonimy. Są one ilustracją występujących na badanym terenie form imiennych oraz ich udziału w kreacji określeń odojcowskich i odmężowskich. Jeśli w badanych źródłach dla któregoś ze stanów nie znaleziono poświadczeń imienia, będącego hasłem, natomiast wystąpiły formy patronimiczne i/lub marytonimiczne, to formy te zostały podane bezpośrednio po kwalifikatorze stanowym opatrzonym nawiasem okrągłym, np. (m) patr. Hipokorystyka oraz określenia odojcowskie i odmężowskie występujące w danym stuleciu przytoczone zostały według sufiksów, nie według chronologii.

W zaprezentowanym materiale uwzględniono zarejestrowane w źródłach odmianki graficzne, fonetyczne, słowotwórcze i fleksyjne imion.

Grupa I – materiał o cechach językowych ukraińskich
ABAKUM, AWAKUM – TCYI:

- (m) fem.: *Bakun* OŁ 1552; *Bakunicha* OO 1620; *Bakuniaszki* (Gen.) KG 1711;
 - (m) patr.: *Bakunec* OO 1620;
- ch: (2) *Bakun* OŁ 1552, (4) *Bakom* OO 1620, *Bakum* OO 1604;

- patr.: *Bakunowic* IP 1598, *Bakunowicz* IK 1548; *Bakum* OO 1604, *Bakumienia* OO 1620, *Bakunenia* OO 1620, *Bakumczyk* OO 1604, *Bakunczycz* OO 1620.

ABRAHAM, ABRAM, AWRAM, OWRAM – CCM, Реєстр, ТСУІ:

sz: (3) *Abraham* RK 1583, (1) *Аврам* BM 1592, (4) *Abraham* KGK 1614, *Абрамом* (Instr.) TU 1602;

m: (2) *Awraszko* IK 1548, *Ierwaszko* LK 1563, (4; 2) *Awram* IS 1614; *Awramko* IS 1614;

ch: (2; 2) *Аврам* OCZ 1578; *Аврамец* OZ 1566, *Авраш* II 1570, (2) *Abram* IS 1614, *Owram* OO 1604, (1) *Abram* KG 1742;

- patr.: *Awramowicz* IS 1614.

ADAM – CCM, Реєстр, ТСУІ, ІCh 177:

sz: (8) *Адам* BM 1593, (8) *Adam* PWW 1621, *Hadamem* (Instr.) KGL 1620, (3) *Adama* (Gen.) KG 1713;

m: (1) *Адама* (Gen.) TU 1570;

ch: (1) *Adam* OO 1620.

AKYNDYN – Реєстр, ТСУІ:

sz: (3) *Kadyana* (Gen.) OŁ 1552, *Куду(н)* WH 1570;

ch: (2) *Kudyi* OŁ 1552;

- patr.: *Kudzinowicz* IK 1548; *Kudzinczyk* IR 1631, *Kudyin* ID 1695; *Kudyn* IS 1764.

ANANIJ – por. *Ананіє* CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Ананія* ІCh 182:

sz: (1) *Онани* PWL 1565;

m: (4) *Onacko* IK 1548, (1) *Onocz* IS 1614;

- patr.: *Onackowicz* LK 1563;

ch: (1; 9) *Onania* (Gen.) OŁ 1552; *Onacko* LK 1563, (4) *Onacko* IR 1631;

- patr.: *Onaczkowic* IP 1598, *Онанкович* OCZ 1578; *Onanczyc* OO 1604, *Onaczyn* OO 1604.

ANDRIJ – por. *Андреи* CCM, Реєстр, ТСУІ, **JĘDRZEJ** – ІCh 183:

sz: (88) *Andreja* (Gen.) PWL 1565, (12) *Андреемъ* (Instr.) TU 1613, *Jędrzey* KG 1680;

- patr.: *Androsowicz* DŁ 1569;

m: (23; 16) *Andrey* LK 1563; *Ondroszec* IK 1548, *Андреико* IO 1578, *andruszko* RPW 1570, *Ondruszko* IK 1548, *Андрюш* IO 1578 (10; 8) *Andrey* IS 1614; *Andreasz* OO 1620, *Andryiasz* KRR 1634, *Andruszko*

OO 1620, (10; 4) *Andrey* IK 1743, *Jędrzei* KG 1789; *Andruszko* IŁ 1788, *Andruch* IK 1789, *Andrus* IO 1703;

- fem.: *Andrusiowaia* OŁ 1552, *andrzejewaja* RPW 1570; *Andruszczycha* ID 1695; *Andruszycha* LŁ 1790;
- patr.: *Андрощевич* IO 1578, *andryjewycz* RPW 1570; *Andrzenienia* OO 1620, *Andreiw* IO 1687, *Andrzeikow* OO 1621, *Andruszowicz* OO 1620, *Andruszyk* ICZ 1677, *Andriiszyn* KRR 1694; *Andruszkiewicz* IK 1759;
- ch: (29; 26) *Andrey* OŁ 1552; *Андрѣецъ* RSZ 1569, *Ondruszko* IK 1548, *Andruszem* (Instr.) LK 1563, (41; 17) *Andrey* IS 1614, *Andry* OO 1604; *Andrusko* IS 1614, *Andruszko* AGK 1684, *Andrusz* OO 1620, (365; 72) *Andrey* KG 1769, *Andriy* KG 1768, *Andryi* IW 1789, *Jedrzey* IK 1789; *Andruszko* KG 1735, *Andruch* IP 1789, *Jedruch* KG 1754;
- fem.: *Andrusicha* OO 1620, *Andrzeicha* ID 1695;
- patr.: *Andruszko* IK 1548, *Андрюсович* OCZ 1578; *Andrykieia* (Gen.) OO 1620, *Androszenia* OO 1604, *Andryow* OO 1604, *Androszowicz* OO 1604, *Andryiewicz* OO 1604, *Andryczyc* OO 1604, *Andronik* ICZ 1677; *Andruchow* IK 1783, *Andrusiuk* LW 1789, *Andryczuk* IZG 1783, *Andryiczuk* IK 1789, *Andryiuk* LW 1789.

ANTIN, ANTON, ANTONIJ – por. *Антонію* CCM, Реєстр, TCVI, por.

Antoni ICh 186:

sz: (3) *Антон* BM 1594;

- patr.: *Antoszewicza* (Gen.) PNŁ 1677;

b: (1) *Anton* IS 1614;

m: (6) *Onton* IK 1548, *Anton* LK 1563, (13) *Anton* IS 1614, (12) *Anton* IŁ 1788;

- patr.: *Anthonowycz* RPW 1570; *Antos* KRR 1693, *Antoszysenie*³⁷ OO 1603;

ch: (11) *Антон* II 1570, (14; 3) *Anton* IS 1614, *Antun* OO 1604; *Antonec* OO 1604, *Antonik* KG 1664, (22; 2) *Anton* LW 1789; *Antoch* IK 1762;

- fem.: *Antonowa* LK 1563; *Antonicha* IK 1789;

³⁷ W źródłach polskojęzycznych końcówce *-enię (ukr. -enia) w antropimach bywa zapisywane jako odnosowione -enie.

- patr.: Антонович IO 1578; Antonenia OO 1604, Antonczyk ID 1695, Antonczyk KG 1681; Antonczuk D 1753, Antoszczuk IB 1800.

ANTYP – Реєстр, TCYI:

- (sz) patr.: Antypowicza (Gen.) PNŁ 1677;
m: (1) Antyp OO 1620, (1) Antypa (Gen.) KG 1710;
ch: (2) Antyp IK 1789;
- patr.: Antypa (Gen.) KG 1768.

ARCHYP – Реєстр, TCYI:

- (sz) patr.: Archypowicz KG 1697;
ch: (2) Archip LW 1789.

ARSEN, ARSENIJ – Реєстр, TCYI:

- sz: (1) Arsen KG 1789;
- (ch) patr.: Arsenko OO 1620; Arseniuk KG 1768, Arszutik KG 1742.

ARTEM, ARTEMIJ – CCM, Реєстр, TCYI, por. Artym ICh 188:

- m: (1) Artuch OO 1654;
ch: (2; 4) Artim OO 1604, Artym OO 1604; Artimienia IS 1614, Artus OO 1604, Arciuta OO 1604, Artysz OO 1620, (1) Artysz LW 1789;
- patr.: Армиховичь IO 1578; Artuchow OO 1604; Artemjuk IP 1789.

ARYST – TCYI, ICh 189:

- m: (1) Arysth LK 1563;
- patr.: Arystowicz LK 1563.

BAŁTASARIJ – TCYI, por. Baltazar ICh 192:

- sz: (8) Балтазар BM 1579, Балтезар TU 1583, Бальцер PWL 1567, (6) Балтазар TU 1646.

BŁAŻIJ – por. Блажь CCM, Реєстр, TCYI, por. Błażej – ICh 200. Formy pochodne również od im. złoż. *Благославъ* Остраш 2005: 106:

- m: (1) Blasko OO 1603;
ch: (1) Błażej DŁ 1569, (1) Błasczenia IS 1614;
- fem.: Błasczycha OO 1604;
- patr.: Błazko ICZ 1677; Błazkow IS 1763.

BOH-/BOŻ- – CCM, Демчук 1988: 22–24, 26–27, 31, 37–38, 44, 65, 89, TCYI, Реєстр, por. Bogu- SEM I 13. Formy pochodne od im. złoż. typu *Богдан, Богодар, Богухвал, Богуслав*:

- sz: (68) Bohdana (Gen.) PZŁ 1545, (2) Boguchwał RW 1583, Богуфал PWL 1567, (2; 10) Богуслав PWL 1567; Bohusz DŁ 1569, (5) Bohdan PWW 1621;

- fem.: *Bohuszowaia* PZŁ 1545;
 - patr.: *Bożysewucha* (Gen.) OK 1552; *Bohdanowicz* PWW 1621, *Bohuszewiczem* (Instr.) AZŁ 1613;
- b: (2) *Богдан* WW 1569;
- m: (7) *Bohdan* DŁ 1569, (3) *Bohdan* OO 1620;
- fem.: *Bohdaniszka* OO 1620;
 - patr.: *Buchdanow* LK 1563; *Bozko* KRR 1691, *Boguszow* ID 1695, *Bozkiewiczza* (Gen.) KRR 1691; *Bohuszowi* (Dat.) AMK 1799;
- ch: (4) *Bohdan* IP 1598, (1) *Bohon* OO 1571, (1) *Hodar* OŁ 1552; (6) *Bohdan* IS 1614, (3) *Bozenia* OO 1604, *Bozko* OO 1604, *Bozyk* OO 1621;
- fem.: *Bohdanicha* OO 1571; *Bożkowa* OO 1621;
 - patr.: *Bochon* IP 1598, *Boхонович* OCZ 1578, *Богданович* OCZ 1578, *Богдашевич* OCZ 1578, *Bohdusewicz* OO 1571; *Bochdaszenia* OO 1604, *Bogdanienia* OO 1604, *Boszczenie* IR 1631, *Bozynenia* OO 1604, *Bochonko* OO 1604, *Bozko* OO 1621, *Bohusowicz* IS 1614; *Bohdan* IK 1789, *Bozko* LW 1789, *Bozykow* IO 1703, *Bohoniuk* LW 1789, *Bozук* IP 1747, *Bożyczuk* D 1763, *Bohusz* IK 1759.

BORYS – ССМ, Демчук 1988: 31, 85, Реєстр, ТСУІ, ІСh 201, por. *Borzy-* SEM I 16:

- sz: (7) *Boris* DŁ 1569, *Borysa* (Gen.) PZŁ 1545;
- patr.: *Borysewicz* AGK 1684;
- m: (5) *Borys* IK 1548, (6) *Borys* OO 1620;
- patr.: *Borysz* OŁ 1552, *Borysowicz* LK 1563; *Borysowicz* OO 1620, *Borysik* KG 1663;
- ch: (2) *Boris* IP 1598, (4; 1) *Borisz* IS 1614, *Borys* OO 1621; *Borysik* KG 1667;
- patr.: *Борискович* IO 1578; *Borisuw* IS 1614, *Borysowuw* OO 1604; *Borys* IW 1779, *Borysiuk* LŁ 1790.

CHARŁASZ – por. Харлапъ Реєстр, Харламп, Харлам ТСУІ, *Charłanty(j)* ІСh 203:

ch: (1) *Charlasz* OO 1620.

CHARYTON, CHARYTIN – por. Харитоновичъ ССМ, Реєстр, ТСУІ, ІСh. Formy pochodne również od *Захар*, może też od *Харлам(n)*:

- b: (1) *Charyton* OO 1620;
- m: (2; 8) *Charyton* IK 1548; *Charko* LK 1563, *Charymna* IK 1548, *Charryna* LK 1563, (2; 2) *Charyton* OO 1603; *Charczenia* OO 1620, *Charuko* ID 1695;

- fem.: *Charkowa* LK 1563;
- patr.: *Charczenia* KRR 1691; *Charkow* IK 1759, *Charkiewicz* AMK 1798;
- ch: (3; 5) *Харитон* II 1570; *Харко* II 1570, *Харина* OCZ 1578, (14) *Chareczko* OO 1620, *Harko* IS 1614, (3) *Charkowi* (Dat.) KG 1789, *Harko* IS 1764;
- fem.: *Charytonicha* OO 1620; *Charczycha* IK 1759;
- patr.: *Harczenia* OO 1621, *Charewiczowi* (Dat.) KG 1662, *Charke-wicz* OO 1604; *Charyton* KG 1786, *Harczuk* IW 1751.

CHOMA, FOMA – CCM, Реєстр, ТСУІ, **TOMASZ** ICh 332. Formy z pocz. *Tom-* również od *Томислав*, z pocz. *Choc-* od *Хотислав*, *Хотимир*, *Доброхот*, *Фотій*, *Фот*, *Мефодій*:

- sz: (4) *Tomko* DŁ 1569, *Tomilo* DŁ 1569; (2) *Tomasz* PWW 1621, (2) *Thomasz* KG 1701;
- patr.: *Chomeka* (Gen.) PZŁ 1545, *Chomekowicza* (Gen.) PZŁ 1545, *Chotkiewiczza* (Gen.) OŁ 1552, *Хомен* (!) PWL 1565;
- b: (1) *Choma* OO 1621;
- m: (11; 11) *Choma* IK 1548, *toma* RPW 1570; *tomko* RPW 1570, *Tomilo* OŁ 1552, (15; 7) *Choma* OO 1620; *Tomko* OO 1643, *Tomilo* IS 1614, (8) *Choma* IK 1759;
- fem.: *Хоминая* IO 1578;
 - patr.: *Choma* IK 1548; *Chomienie* OO 1620, *Tomilczyka* (Gen.) KG 1655; *Tomczuk* LŁ 1790, *Chomin* IK 1759;
- ch: (21; 16) *Choma* OŁ 1552, *Thoma* IP 1598; *Томилец* OZ 1566, *Tomko* IK 1548, *Томилом* (Instr.) II 1570, (20; 10) *Choma* IS 1614; *Choc* OŁ 1552, *Tomko* IS 1614, *Tomiszko* OO 1604, *Tomilo* OO 1604, (7; 1) *Choma* IS 1764; *Tomko* IK 1762;
- fem.: *Tomczycha* OO 1620; *Chomina* D 1752;
 - patr.: *Хоцня* IO 1578, *Томилєня* IO 1578, *Chockowicz* LK 1563, *Chocewicz* OŁ 1552, *Chotewicz* OŁ 1552, *Хомич* OCZ 1578; *Chomenia* KG 1633, *Chotenenia* OO 1604, *Tomilenia* OO 1620, *Tomiszczenia* OO 1604, *Chomicz* KGŁ 1607, *Tomik* OO 1620; *Chomiuk* IJ 1790, *Chomycz* LW 1789, *Chomin* LW 1789.

DANYŁO – CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Daniel* ICh 206. Formy z pocz. *Dac-* również od *Дарій*, *Дасій* lub *Далеборъ* Морощкин 1867: 67, z pocz. *Dach-* od *Дасій*, z pocz. *Dan-* od *Денис* oraz *Богданъ*, *Данславъ* Морощкин 1867: 68:

- sz: (9; 4) *Daniło* DŁ 1569, *Данило* BM 1586; *Dachno* PWL 1567;
- fem.: *Dachnowa* RK 1583;
 - patr.: *Dachnowica* (Gen.) LW 1663, *Daniłowicza* (Gen.) PNŁ 1677;
- b: (1) *Daniło* OO 1621;
- m: (16; 2) *Daniło* IK 1548; *Данко* TU 1569, (16; 3) *Daniło* OO 1620; *Dacko* ID 1695, *Daczik* OO 1620, (21; 2) *Daniło* IK 1743; *Dacko* KG 1734;
- fem.: *Danilicha* ID 1695;
 - patr.: *Daniło* LK 1563, *Даньковичъ* IO 1578, *Daniłowicz* LK 1563; *Danczuk* ID 1695; *Daniłow* IO 1703, *Daniluk* IŁ 1788, *Daniszczyk* IK 1743;
- ch: (12; 2) *Данило* II 1570; *Dacyk* IP 1598, (17; 8) *Daniło* IS 1614; *Daca* (Gen.) AGK 1684, *Dacko* KG 1655, *Daczko* IS 1614, *Dachno* OO 1620, *Dacik* IR 1631, (33; 15) *Daniło* IK 1762; *Dacko* IS 1764, *Danko* IK 1789;
- fem.: *Dacicha* ICZ 1677; *Danichą* (Instr.) D 1760;
 - patr.: *Dancowicz* LK 1563, *Danilowicz* IK 1548, *Daniewicz* LK 1563; *Danilenia* OO 1620, *Dacko* OO 1604, *Dachno* ID 1695, *Danilkowicz* IS 1614, *Dankowicz* OO 1604, *Dacinicz* OO 1620, *Dacutycz* OO 1620, *Danczyc* OO 1604, *Daniszewycowi* (Dat.) KG 1662, *Daciszyn* OO 1604; *Daniak* LW 1789, *Dańczukow* IB 1782, *Daniłowicz* LW 1789, *Daciuk* IW 1779, *Danczuk* IB 1764, *Daniluk* IB 1795, *Danileczuk* IB 1764, *Dacyk* LŁ 1790, *Danik* LW 1789, *Danilanczyn* LW 1789.

DASIJ – por. *Дашко* CCM, TCYI. Formy pochodne również od *Давид*, *Данило*, *Євдоким* lub im. złoż. *Дарохвій*:

- (sz) fem.: *Daszkiewiczowa* KGW 1762;
 - (sz) patr.: *Дашкович* PWL 1567;
- m: (3) *Daszko* LK 1563, *Daszyna* LK 1563, (1) *Dasko* OO 1603;
- patr.: *Daszczenia* ICZ 1677, *Daszyna* ID 1695; *Daszczuka* (Gen.) LW 1789;
- ch: (3) *Daszko* LK 1563, (2) *Daszko* OO 1620;
- patr.: *Daskowicz* LK 1563; *Daszczenia* ISZ 1631, *Daszka* OO 1620 (Gen.), *Daszkow* OO 1604, *Daszkowicz* OO 1604, *Dasunczyc* OO 1604.

DAWYD – CCM, TCYI, por. *Dawid* ICh 207:

- sz: (2) *Dawid* RW 1583, (2) *Dawid* LW 1663;
- b: (1) *Давида* (Gen.) WH 1571;
- m: (7) *Dawyd* RPW 1570, (4) *Dawid* IS 1614;
- patr.: *Dawidczykiem* (Instr.) KRR 1691;

ch: (2) *Dawid* IP 1598, (4; 4) *Dawid* IS 1614; *Dawidecz* IS 1614, *Dawidko* OO 1621;

- fem.: *Dawidowna* D 1752;
- patr.: *Dawidowicz* OŁ 1552; *Dawidzenie* OO 1620, *Dawidczyk* ICZ 1677; *Dawidko* LW 1789, *Dawidiuk* KG 1768, *Dawidyk* KG 1768.

DEMENTIJ – por. *Дементай* Реєстр, ТСУІ:

m: (1) *Dementy* ID 1614.

DEMJAŃ – ССМ, Реєстр, ТСУІ. Formy z pocz. *Dem-* również od *Дементай*:

sz: (5) *Демян* PWL 1565, (4) *Demiana* (Gen.) OO 1603;

m: (3) *Demko* RPW 1570, *Dzimko* LK 1563 (2; 2) *Demian* OO 1643; *Demko* OO 1620, (2; 9) *Demian* IK 1743; *Demko* IK 1743;

- fem.: *Demianicha* IO 1687;
- patr.: *Дешкович* TU 1569; *Demianowicz* KRR 1693, *Demczuk* ID 1695, *Demianczuk* KRR 1693; *Demianikow* IO 1703;

ch: (3; 8) *Dotan* OO 1571, *Dziemian* LK 1563; *Dech* OŁ 1552, *Децо* OCZ 1578, *Demko* OŁ 1552, *Dziemko* LK 1563, *Desko* OO 1571, (11; 14) *Demian* IS 1614; *Dymniecz* OO 1603, *Decko* OO 1620, *Demko* KG 1671, *Deszko* IB 1631, (6; 35) *Demian* IP 1789; *Demko* IK 1762, *Demianik* IO 1703;

- fem.: *Demczycha* ID 1695;
- patr.: *Демковичь* IO 1578; *Demczenia* OO 1604, *Damianow* OO 1654, *Demianowic* IP 1598, *Demianica* (Gen.) ID 1696; *Demian* IB 1795, *Demczuk* KG 1768, *Demianczuk* ID 1747, *Demianiuk* IM 1775, *Demczyszyn* IK 1789.

DEMYD – Реєстр, ТСУІ, por. *Dymid* ICh 210:

sz: (1) *Демид* PWL 1567;

m: (1) *Demid* DŁ 1569, (6) *Demid* OO 1603;

- patr.: *Demkowicz* LK 1563; *Damidko* (!) IŁ 1788;

ch: (6) *Демид* OCZ 1578, *Dziemid* LK 1563, (10; 3) *Demid* IS 1614; *Demidecz* IS 1614, *Demidenia* ISZ 1631, *Dymidenia* OO 1620, (1) *Demid* IŁ 1766;

- fem.: *Demidicha* IS 1614, *Demidowa* IS 1614;
- patr.: *Demidenia* OO 1604, *Demidowicz* IS 1614, *Demidczuk* KG 1681; *Demidow* KG 1769, *Dimidiuk* LW 1789, *Dymidyszyn* IP 1747.

DENYS – CCM, Реєстр, ТСУІ:

- sz: (2; 1) *Денисом* (Instr.) WH 1571; *Denysko* TU 1583, (1) *Denyskom* (Instr.) KGK 1607;
- fem.: *Денисковная* PWL 1565;
 - patr.: *Дениско* PWL 1567, *Денискович* PWL 1565; *Deniska* (Gen.) PW 1662; *Denisko* KG 1789, *Denysow* ІЛ 1788, *Denysewicz* AGW 1784;
 - (b) patr.: *Dzinisko* LK 1563;
- m: (3) *Dzienis* LK 1563, (3; 1) *Denis* ID 1695; *Denko* OO 1620, (3) *Denys* ІЛ 1788;
- patr.: *Denisienia* OO 1620, *Deniszczuk* ID 1695; *Deniszczuk* IK 1759;
- ch: (5) *Денис* OCZ 1578, (11; 2) *Denis* KG 1655; *Denisecz* IS 1614, *Denisko* IS 1614, (6) *Denis* IK 1800, *Denys* IB 1782;
- patr.: *Denysz* IS 1614, *Dzienis* LK 1563, *Denisienia* OO 1603, *Deszczenia* OO 1604, *Denisow* OO 1654, *Deniskowicz* OO 1604, *Denisowicz* IB 1631; *Denisiuk* ІЛ 1766.

ДМИТРО – por. *Димитриуи*, *Димитръ* CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Dymitr* ICh 210. Formy z pocz. *Mit-* również od *Мукума*:

- sz: (32) *Dmetrej* PZK 1545, *Dmytrej* OK 1552, *Дмупр* PWL 1567, *Dymitr* RЛ 1583, *Gmytreia* OЛ 1552 (Gen.), (16) *Demetriarius* Alb. 1636, *Demetria* (Gen.) Alb. 1636, *Dmitr* PWW 1621, *Dmytra* (Gen.) PW 1662, *Dymitrowi* (Dat.) KГЛ 1664, (5) *Dmitro* ІЛ 1788, *Dymitr* KG 1726;
- b: (1) *Дмитрук* IB 1569;
- m: (6; 3) *Дмупр* TU 1569, *Gmitor* OЛ 1552; *Dmitrek* IK 1548, *Дмитрук* IB 1573, *Mitko* LK 1563, (13; 2) *Dimitr* IS 1614, *Dmiter* IS 1614, *Dmitro* IO 1687; *Mithko* OO 1603, (9) *Dmitro* ІЛ 1788, *Dmytro* IK 1743, *Dymitr* LЛ 1790;
- fem.: *Dmytricha* LK 1563;
 - patr.: *Dmitreniaty* (Gen.) KRR 1694;
- ch: (4; 4) *Dimitr* OЛ 1552, *Дмупром* (Instr.) II 1570; *Mitko* IP 1598, *Дмитрук* OZ 1566, (26; 5) *Dmiter* IS 1614; *Dmiterko* IW 1698, *Mitko* IR 1631, *Dmitruk* IS 1614, (29) *Dmiter* KG 1786, *Dmytro* IP 1789, *Dymitro* KG 1734, *Gmitro* IS 1789;
- patr.: *Дмупрович* OCZ 1578; *Dmitrenia* OO 1604, *Dmitroszenie* IR 1631, *Mitczenia* OO 1604, *Mitruszenia* OO 1620, *Dimitrow* OO 1654, *Dmitrykow* OO 1604, *Dmitrkowicz* OO 1620, *Mitruszewicz*

OO 1620, *Dmitriszyn* IO 1687; *Dmitrow* IM 1775, *Dmitruk* IŁ 1766, *Dmitrun* IW 1751.

DOBROHOST – por. *Доброгостъ* CCM, Демчук 1988: 38, 50:

sz: (1) *Доброгост* BM 1594.

DOBYSZ – por. *Добеславъ* CCM, Демчук 1988: 72:

ch: (1) *Dobysz* KG 1633.

DOROFIJ, DOROSZ – *Дорофѣи* CCM, Реєстр, TCYI, por. *Dorot* ICh 209. Formy pochodne również od im. złoż. *Дорогомилъ* Морошкин 1867: 76:

m: (1) *dorosz* RPW 1570, (3) *Dorosz* OO 1620;

ch: (2) *Dorosz* LK 1563, (5; 1) *Dorochwiey* OO 1603, *Dorosz* OO 1604; *Doroszko* OO 1604, (2) *Dorosz* LW 1789;

• fem.: *Doroszycha* OO 1571;

• patr.: *Dorosz* IS 1763; *Doroszuk* LW 1789, *Doroszczyszyn* IZG 1783.

FAŁALIJ – por. *Фалелеи* CCM, Реєстр, TCYI, *Falel-ewic(z)* ICh 214. Formy pochodne również od im. złoż. typu *Хвалимир*, *Хвалислав*, *Хвалибог*:

sz: (8) *Chwalelij* DŁ 1569, *Фалелеи* PWL 1567;

• patr.: *Falelewicza* (Gen.) PZŁ 1545;

• (m) patr.: *Falkow* ID 1695; *Falko* IK 1759;

ch: (3) *Falec* OŁ 1552, *Faluta* IP 1598, (2) *Falka* (Gen.) OO 1604, *Chwalina* IR 1631.

FEDIR – por. *Федоръ* CCM, Реєстр, TCYI, *Teodor* ICh 330:

sz: (124) *Федор* PWL 1565, *Chwedor* DŁ 1569, (23) *Fedor* PWW 1621, *Fiedor* PWW 1621, *Feodor* PNŁ 1677, (1) *Fedorowi* (Dat.) LW 1765;

• fem.: *Fedorowioie* (Gen.) PZW 1545;

• patr.: *Fedorowicza* (Gen.) LW 1765;

b: (5) *Федора* (Gen.) PWL 1565;

• patr.: *Федорович* WW 1566; *Chwedor* OO 1620;

m: (28; 54) *chwedorz* RPW 1570, *Fedor* DW 1569, *Fedur* LK 1563, *Feodor* LK 1563; *Fed* LK 1563, *Chwiedec* IK 1548, *Fiedec* IK 1548, *chwiedko* RPW 1570, *fedko* RPW 1570, *Fiedzko* LK 1563, *Федчун* IB 1573, *Chwiedzina* IK 1548, *fedina* RPW 1570, *Fiedzina* LK 1563, *Fedzimina* LK 1563, (49; 34) *Fedor* ID 1695, *Hwedor* OO 1643; *Fedia* (Gen.) ID 1695, *Chwedko* OO 1603, *Fedko* OO 1620, *Fedczun* OO 1620, *Fedyk* IW 1685, (45; 7) *Chwedor* IK 1743, *Fedor* IŁ 1788; *Fedko* IŁ 1788;

• patr.: *Fedenia* OO 1620, *fedorowycz* RPW 1570; *Fedorenko* IŁ 1788, *Chwedkow* IO 1703, *Fedoryszyn* IK 1759;

- ch: (27; 78) Федор II 1570; Fiedz LK 1563, Chwedec IP 1598, Федец II 1570, Fiedziec IK 1548, Chwedorecz OO 1571, Хведком (Instr.) II 1570, Федчун OCZ 1578, Хведина II 1570, Федина OCZ 1578, Fiedzina LK 1563, (132; 35) Chwedor AGK 1684, Chwiedor OO 1620, Fedor OO 1620; Chwed OO 1604, Fedia (Gen.) AGK 1684, Chwedecz IS 1614, Chwedorec OO 1604, Chodko IS 1614, Chwedko AGK 1684, Fedko AGK 1684, Chweduk IS 1614, Chwedczyk KG 1681, (61; 72) Chwedora (Gen.) KG 1766, Chwedory D 1774, Fedor KG 1707; Fedko IK 1762;
- fem.: Fedorowaia OŁ 1552; Fenicha OO 1620, Chwedetyna OO 1620; Fedorenczycha IŁ 1788;
 - patr.: Chodor OO 1571, Chodorowicz LK 1563, Chodzkowicz LK 1563, Fedkowicz LK 1563, Fiedorowicz LK 1563, Федецевичь IO 1578, Fiedorzyc LK 1563; Chwedor OO 1620, Fedor OO 1620, Chodorenia OO 1604, Chwedczenia OO 1620, Chwedorenia KG 1671, Chwedurczenia OO 1604, Fedeszczenia OO 1604 (też od Феодociü), Fediutenia OO 1604, Fedorko OO 1620, Chwedcow OO 1604, Fedorow OO 1621, Chwedkowicz OO 1604, Chwedorowicz OO 1620, Chweduszewicz OO 1604, Feduszewicz OO 1620 (też od Феодociü), Fedunowi (Dat.) KGŁ 1670, Chwedorczyk ID 1695, Fedczyk OO 1620, Chwedczyszynego (Gen.) D 1695, Chwedynin OO 1604, Chwedoryna (Gen.) IK 1800; Chwedkiw IK 1789, Chwendziukow IK 1759, Chwedczuk LW 1789, Chwedeniuk LW 1789, Chwedorczyk IJ 1790, Chwendziuka (Gen.) KG 1769, Chwendziuk IK 1759, Fedoniuk LW 1789, Chwedosiuk IK 1789 (też od Феодociü), Chweddyk LW 1789, Fedoryszyn IK 1762.

FEODOSIJ, FEDOSIJ – CCM, Пеестр, ТCVI. Formy z pocz. Chwes-, Fes- również od Феδip:

- sz: (1) Teodosa (Gen.) PW 1662;
- m: (2) Fesko LK 1563, (6) Chwesko ID 1695, Fesko KRR 1692, (4) Chwesko IO 1703;
- fem.: Chweskowa IO 1703;
 - patr.: Chweschzun LŁ 1790;
- ch: (24) Chwes ICZ 1677, Chwesko IO 1687, Fesko KGŁ 1670, (2; 34) Teodosij D 1771; Chweskowi (Dat.) AGW 1721, Fesko IS 1763;
- fem.: Chwesiutycha KRR 1694; Chweschczycha IS 1764, Chweschzczencycha IK 1759;

- patr.: *Chwesutic* OO 1643; *Chweszczenko* IK 1759, *Chwesko* IB 1795, *Chweskow* IK 1769, *Chwedosiuk* IK 1759, *Chwesiuruk* LŁ 1790, *Chweszczuk* ID 1743.

FERYN – TCYI:

ch: (1) *Fieryn* LK 1569.

FILON – Реестр, TCYI:

sz: (2) *Филона* (Gen.) TU 1638;

m: (4) *Filon* IS 1614, *Philon* OO 1603, *Филона* (Gen.) TU 1646;

ch: (3) *Chwilon* IS 1614, *Filon* KG 1664, *Philon* OO 1603.

FIRS – Реестр, TCYI:

sz: (2) *Fursa* (Gen.) PZŁ 1545;

m: (2) *Furs* OO 1602;

ch: (3) *Furs* LK 1563, *Hurs* OO 1571, *Хурс* OCZ 1578; (3) *Churs* OO 1604, *Furs* OO 1603;

- fem.: *Chursową* (Acc.) KG 1681;

- patr.: *Fursenia* OO 1620.

FRANKO – TCYI, **FERENC** – por. *Franciszek* KNI, **FRANCISZEK** – CCM, ICh 218:

sz: (2) *Franciszka* (Gen.) PŁ 1678, (2) *Franciszek* AGW 1737;

m: (1) *Ferens* OO 1620, (2) *Franko* IP 1762;

- fem.: *Francyha* IŁ 1788;

ch: (5) *Franko* IP 1789;

- patr.: *Frankow* IS 1789, *Franczuk* IP 1775.

FRYDERYK – por. *Frydrych* ICh 219:

sz: (1) *Friderika* (Gen.) PNW 1678.

FYŁYMON – Реестр, TCYI, por. *Filimon* ICh. Formy z pocz. *Ch(w)il-*, *Fil-*, *Hil-* również od *Φολ*, *Φιλεῦ*, *Φυλιν*, *Τεοφιλ*:

m: (1; 2) *chilimon* RPW 1570; *chilecz* RPW 1570, *Chylic* LK 1563, (3) *Chwil* OO 1620, *Hilimonczenia* IS 1614, *Filko* IS 1614;

- patr.: *chylczyz* RPW 1570, *Muńcza* PZK 1545 (także od *Соломон* lub *Мyciū*, *Моÿciū*, por. *Mojżesz* ICh 293); *Chwilewicz* OO 1620;

ch: (2; 5) *Chilimon* OŁ 1552, *Хилимоном* (Instr.) II 1570; *Chylic* LK 1563, *Филко* OZ 1566, (4; 11) *Hilimon* IS 1614; *Chwil* OO 1620, *Chilko* IS 1614, *Hilko* IS 1614, *Chwilko* OO 1620, (1; 1) *Telemon* LW 1789; *Fil* IJ 1790;

- patr.: *Chwiluk* LW 1563; *Filicz* OO 1604.

GEDEON – por. *Гедѣон* TCYI, ICh 223:

sz: (1) *Gedeona* (Gen.) PNŁ 1677, (1) *Giedeon* LŁ 1790.

HALKO – Реєстр, por. *Галактiон*, *Галліан* TCYI:

ch: (1) *Halko* OO 1604.

HAPON, AHAFON – TCYI, Реєстр:

• (sz) patr.: *Hapowicz* DŁ 1569;

m: (3) *chapon* RPW 1570, *hapon* RPW 1570, (3) *Apon* OO 1620, *Hapon* OO 1603;

• fem.: *Haponicha* OO 1620;

• patr.: *Hapowicz* IS 1614, *Haponczyka* (Gen.) KG 1680;

ch: (2; 5) *Hapon* IP 1598; *Haponiec* OŁ 1552, (4) *Hapon* IS 1614, (1) *Hapon* KG 1768;

• patr.: *Hapowycz* OŁ 1552; *Haponenia* OO 1604, *Hasczenia* OO 1604, *Hapow* ID 1695, *Hapowicz* OO 1621, *Hasimowicz* OO 1604, *Hapoczyc* OO 1604; *Hapon* IK 1789, *Haponiuk* LW 1789, *Haponik* KG 1768.

HARASYM, HERASYM – por. *Герасимъ* CCM, Реєстр, TCYI, *Gerasym* ICh 224. Forma *Hirko* również od im. *Герман*, *Мирон*, por. *Гура* Остап 2008: 247:

m: (6) *Charasym* LK 1563, *Герасим* IB 1573, (8) *Harasim* ICZ 1677, (2) *Harasym* IK 1759;

• fem.: *Harasimowa* RPW 1570;

• patr.: *Harasimowicz* OO 1620; *Harasymowicz* IK 1743;

ch: (10; 4) *Harasim* IK 1548, *Harasymom* (Instr.) OŁ 1552; *Harasko* IP 1598, (14; 3) *Harasim* IS 1614; *Harasz* IS 1614, *Harasimko* OO 1620, *Hirkowi* KG 1664 (Dat.); (13) *Harasym* KG 1773;

• fem.: *Harasimicha* IS 1617;

• patr.: *Harasimowic* IP 1598, *Haraszczenic* IP 1598; *Harasienia* OO 1620, *Harasimczenie* IR 1631, *Harasimienia* OO 1604, *Haraszczenia* OO 1604, *Harasko* OO 1620, *Haraszow* IS 1614, *Harasymczuk* KG 1660; *Harasymczuk* IK 1789, *Harasymiuk* LW 1789.

HAWRYŁO – Реєстр, TCYI, por. *Gawrzyjał* ICh 222. Formy z pocz. *Has-* również od *Гапон*, *Герасим*, może też w związku z *Михайло*, *Has-* także od *Гапон*, *Гасiй*, por. *Гасанъ*, *Га(ц)ко* Остап 2008: 245:

sz: (31) *Hawryło* DW 1569;

• (b) patr.: *Hawryłowicz* IP 1598.

m: (12; 3) *Awryło* OŁ 1552, *Гаврило* IB 1573; *Awraszko* IK 1548, *Гауко* IO 1578, *Гауук* IO 1578, (18; 2) *Hawriło* IS 1614; *Hawrasiowi* (Dat.) KRR 1652, *Hawrysz* IO 1687, (9; 2) *Hawryło* IK 1759; *Hawryłkiem* (Instr.) KG 1710;

- fem.: *Hawrilicha* ID 1695; *Awrylicha* IK 1743;
- patr.: *Гаврилович* IO 1578; *Awryleyko* IK 1743, *Hawryleyczuk* IK 1759, *Haczuk* IK 1743, *Awrylczyk* IK 1743;

ch: (17; 11) *Hawryło* IK 1548; *Гау* OCZ 1578, *Hawrylic* LK 1563, *Гауко* II 1570, *Гаско* II 1570, *Hawrik* OŁ 1552, *Haciuk* OO 1571, (38; 8) *Awryło* OO 1604, *Hauriło* OO 1604, *Hawryło* AGK 1684; *Hacz* IS 1614, *Hawrasecz* IS 1614, *Hawrilec* OO 1621, *Hacko* OO 1620, *Hawro* OO 1621, *Haczuta* OO 1620, *Awrysz* OO 1620, (36) *Hauryło* IM 1775, *Hawryło* KG 1768, *Awryło* IK 1759;

- fem.: *Hackowa* OO 1620, *Hawrylukowq* (Instr.) D 1789;
- patr.: *Hawrylec* OO 1571, *Гаврилович* OZ 1566, *Гаукович* II 1570, *Hawrilczic* IP 1598; *Hackow* OO 1604, *Hawriłowicz* IS 1614, *Hawryluk* IW 1698, *Hacinin* OO 1604; *Hawrylak* KG 1735, *Hawryluczok* LW 1789, *Hawryłow* IK 1759, *Hackowicz* LW 1789, *Hawrylczuk* IŁ 1766, *Hawryluczuk* LW 1789, *Hawriluk* D 1774, *Haciuk* LW 1789.

HEKTOR – TCYI:

sz: (1) *Гектор* BM 1579, (1) *Hektor* PWW 1621.

HERMAN – CCM, Реєстр, TCYI, por. (German) ICh 224:

m: (1) *Herman* IS 1614;

- patr.: *Hermanowicz* KRR 1694;

ch: (2) *Herman* OO 1571, *Гарман* (!) IO 1578, (1) *Herman* OO 1620;

- patr.: *Hermanienia* OO 1620.

HIŁAR, HIŁARIJ – TCYI, por. *Hilarzy, Hilary* ICh 234:

sz: (1) *Hilarego* (Gen.) ICZ 1677.

HNIEWOSZ – CCM, Демчук 1988: 26, 30, 70, por. *Gniewo-* SEM I 76:

sz: (13) *Гневощ* AS III 1522, *Hniewosz* PZW 1545, (1) *Hniewosza* (Gen.) KGŁ 1622;

- patr.: *Hniewosz* DW 1569;

ch: (1) *Гневощ* OK 1552.

HODAJ – por. *Года* Чучка 2005: 147. Od im. złoż. typu *Годислав, Годимир, Богодар*:

sz: (2) *Hadaiu* (Dat.) PZŁ 1545, *Годаи* TU 1545.

HRYHORIJ, HRYHOR – Грузорѣи CCM, Реєстр, ТСУІ, **GRZEGORZ**

ICh 228:

sz: (66; 12) *Грузорѣ(у)* WH 1571, *Грузорѣи* BM 1586; *Хрыска* (Gen.) PZW 1545, *Хрысзку* (Dat.) PWL 1565, (29; 1) *Хрегоры* PWW 1621, *Хригорий* PWW 1621, *Хрыгоры* K GK 1609;

- fem.: *Хрыскава* LK 1563;

- patr.: *Хрыскарава* LK 1563, *Хрыскарава* OCZ 1578, *Хрыскарава* RPW 1570, *Хрыскарава* LK 1563; *Хригорийовичови* (Dat.) TU 1612;

b: (4) *Хрыска* PWL 1565, (1; 2) *Хрыскарава* (Instr.) KRR 1652; *Хрыска* OO 1621, *Хрыскарава* OO 1621;

- patr.: *Хрыскарава* (Gen.) LK 1563, *Хрыскарава* WW 1560; *Хрыскарава* OO 1620, *Хрыскарава* IS 1614;

m: (62) *Хрыскарава* IK 1548, *Хрыскарава* IK 1548, *Хрыскарава* RPW 1570, *Хрыскарава* RPW 1570, *Хрыскарава* IK 1548, *Хрыскарава* LK 1563, *Хрыскарава* RPW 1570, *Хрыскарава* IB 1573, *Хрыскарава* IK 1548, *Хрыскарава* LK 1563, 1548, *Хрыскарава* IB 1573, (24; 81) *Хрыскарава* IO 1687, *Хрыскарава* ID 1614, *Хрыскарава* Alb. 1638; *Хрыскарава* IO 1687, *Хрыскарава* OO 1603, *Хрыскарава* OO 1643, *Хрыскарава* OO 1621, *Хрыскарава* (Instr.) OO 1620, *Хрыскарава* OO 1643, *Хрыскарава* IS 1614, (3; 50) *Хрыскарава* KG 1710; *Хрыскарава* IO 1703, *Хрыскарава* IK 1759, *Хрыскарава* IK 1743;

- fem.: *Хрыскарава* IS 1614;

- patr.: *Хрыскарава* IK 1548, *Хрыскарава* LK 1563, *Хрыскарава* IO 1578, *Хрыскарава* RPW 1570, *Хрыскарава* DŁ 1569; *Хрыскарава* LK 1563, *Хрыскарава* OCZ 1578; *Хрыскарава* IO 1687, *Хрыскарава* KG 1698, *Хрыскарава* KG 1680, *Хрыскарава* IS 1614, *Хрыскарава* OO 1604; *Хрыскарава* IK 1743;

ch: (2; 87) *Хрыскарава* II 1570; *Хрыскарава* II 1570, *Хрыскарава* OŁ 1552, *Хрыскарава* II 1570, *Хрыскарава* II 1570, *Хрыскарава* IP 1598, *Хрыскарава* OCZ 1578, *Хрыскарава* II 1570, (1; 164) *Хрыскарава* IS 1614; *Хрыскарава* OO 1604, *Хрыскарава* IS 1614, *Хрыскарава* OO 1621, *Хрыскарава* OO 1654, *Хрыскарава* IS 1614, *Хрыскарава* AGK 1684, *Хрыскарава* OO 1620, *Хрыскарава* IS 1614, *Хрыскарава* IS 1614, *Хрыскарава* IB 1631, *Хрыскарава* OO 1620, *Хрыскарава* OO 1604, (5; 142) *Хрыскарава* D 1779, *Хрыскарава* D 1773; *Хрыскарава* KG 1742, *Хрыскарава* IP 1789, *Хрыскарава* IP 1762;

- fem.: *Хрыскарава* IK 1759; *Хрыскарава* OO 1621; *Хрыскарава* (Instr.) D 1786, *Хрыскарава* (Instr.) D 1753, *Хрыскарава* (Instr.) D 1753, *Хрыскарава* IP 1789;

- patr.: *Hryc* OCZ 1578, *Hryceykowicz* ISZ 1631, *Hryhorowicz* LK 1563, *Hryszkowycz* IO 1578, *Hrycewicz* IK 1548, *Hryncewicz* OŁ 1552, *Hrynewicz* OŁ 1552, *Hrinczic* IP 1598, *Грищина* OCZ 1578; *Hrycykow* OO 1620, *Hrycejkowicz* IR 1631, *Hriczukowicz* IS 1614, *Hryńczukowicz* KG 1662, *Hrynczycz* OO 1620, *Hriczynic* OO 1604, *Hriczyszyn* ID 1695; *Hrycak* IS 1764, *Hrycuniec* KG 1707, *Hryceniaty* (Gen.) KG 1708, *Hrycynko* IJ 1747, *Hrycow* IS 1763, *Hrynków* IP 1789, *Hrycaniuk* IW 1779, *Hryciuk* LW 1789, *Hryszczuk* IZG 1783, *Hryczyzna* LW 1789.

HUD- – por. n. os. *Гуць* Реєстр, *Гуца* Чучка 2005: 168. Od im. złoż. typu *Гудислав* lub im. chrz. *Гурій*:

ch: (2) *Гуць* OCZ 1578, *Гуцка* (Gen.) TU 1578, (2) *Чус* OO 1604, *Нucz* IS 1614;

patr.: *Huckiewic(z)* IP 1598.

HULKO – por. *Гулевич* ССМ, Керста 1984: 116, *Юліан*, *Уліян*, *Гуліян* ТСУІ, *Julijan* ICh 256:

- (sz) patr.: *Hulewicz* DŁ 1569;

ch: (1) *Hulko* IP 1598;

- fem.: *Hulczycha* IS 1764;

- patr.: *Huleczko* LW 1789.

HURIJ – por. *Гурко* ССМ, Реєстр, ТСУІ, *Hur* ICh 236:

sz: (3) *Hurko* PZŁ 1545;

- patr.: *Hurko* DŁ 1569; *Hurka* (Gen.) PŁ 1678;

b: (1) *Hurka* (Gen.) OŁ 1552;

m: (1) *Hurko* RPW 1570;

- patr.: *Hurynowicza* (Gen.) KRR 1652;

ch: (1) *Hurko* IP 1598,(3); (2) *Hurin* IS 1614, *Uryn* ID 1695; *Hurko* KG 1664, *Huruch* OO 1603.

IHNAT, IHNATIJ, HNAT – ССМ, Реєстр, ТСУІ, por. *Inac* // *Jinac* ICh:

sz: (1) *Ihnat* DŁ 1569, (1) *Ihnat* KGK 1630;

- patr.: *Hnatkiewicz* KGK 1617;

b: (1) *Игнат* WW 1566, (1) *Hignat* OO 1621;

m: (7; 1) *Игнат* IB 1573; *Ignatko* IK 1548, (15) *Hnat* IO 1687, *Ichnat* OO 1603, (3) *Ihnat* IO 1703, *Hnat* ІЛ 1788;

- fem.: *Ichnatowa* LK 1563;

- patr.: *ihnadowicz* RPW 1570; *Ihnatczuk* IK 1759, *Hnatyszyn* ІЛ 1788;

ch: (26; 3) *Chnat* LK 1563, *Jhnat* OŁ 1552; *Haц* OCZ 1578, (17; 23) *Ichnat* IS 1614, *Ihnat* AGK 1684; *Yhnatko* OO 1604, (20) *Hnat* IK 1762, *Ichnat* LŁ 1790;

- patr.: *Ihnatowicz* OŁ 1552; *Ihnatczenia* ICZ 1677, *Ihnatenia* OO 1620, *Ichnatow* ID 1695; *Ihnatczuk* IJ 1747, *Hnatiuk* LW 1789.

IJERONIM – TCYI, por. *Jeronim* ICh 251:

sz: (1) *Яроним* PWL 1567, (1) *Jaronimem* (Instr.) KGK 1624.

IJEZEKIJIŁ, JEZEKIJIŁ – por. *Єзыкеичъ* CCM, TCYI:

m: (1) *Jezikiej* RPW 1570.

ILLJA, ILKO – por. *Ильа* CCM, Реєстр, TCYI, *Eliasz* ICh 211:

sz: (8) *Ильа* PWL 1567;

- fem.: *Ilinoje* (Gen.) PZK 1545;
- patr.: *Iliaszewicz* KG 1665;

m: (9; 4) *Ilia* LK 1563, *ilko* RPW 1570; *Iliasz* LK 1563, *Iliaszec* IK 1548, (11; 2) *Illia* IS 1614; *Ilasz* OO 1620, *Illias* IS 1614, *Łachno* OO 1620 (8; 1) *Illa* IK 1759, *Ilko* IZG 1783; *Ilasz* IO 1701;

- fem.: *Iliaszyczna* ICZ 1677;

- patr.: *Илькович* OO 1578, *iliaszewicz* RPW 1570;

ch: (5; 2) *Ilia* IP 1598, *Илько* IO 1578; *Iliasz* LK 1563, (13; 1) *Ilko* IS 1614; *Ilasz* OO 1620, (18; 5) *Ilko* KG 1786; *Iliasz* KG 1754, *Illasz* IO 1703, *Illuk* KG 1769;

- fem.: *Ilkowa* IP 1598; *Iliukowa* KG 1679; *Ilczycha* IZG 1783;

- patr.: *Ilkowicz* IK 1548, *Ilicz* LK 1563; *Ilczenia* KRR 1694, *Iliaszko* OO 1620; *Iljaszow* OO 1620, *Ilyaszewicz* OO 1620, *Ilczic* OO 1621; *Ilczukow* IS 1789, *Ilkow* IP 1762, *Ilczuk* IK 1800, *Iliaszuk* LŁ 1790, *Ilczun* IK 1783, *Illuczyk* IŁ 1766.

IOSIJ, IOSIJA – por. *Овсѣй* Реєстр, TCYI:

m: (1) *Iowsiey* OO 1620;

- patr.: *Iowskiuk* KRR 1693;

ch: (1) *Iuwszak* OO 1604.

IOW, JOW – Реєстр, TCYI, *Job* ICh 254. Formy z pocz. *Jew-* również od *Євдоким, Євласій. Євламній*:

- (sz) patr.: *Iwko* BM 1597;

m: (1) *Juwko* ID 1695;

- patr.: *Jowczenia* OO 1620, *Iwiewicz* OO 1620;

ch: (6; 5) *Jiew* LK 1563; *Jowcem* (Instr.) IP 1598, *Ювка* TU 1578, *Jewko* OŁ 1552, (1; 4) *Yiow* OO 1604; *Iowko* OO 1621, *Iuwko* OO 1604, (2; 1) *Iow* KG 1768; *Jewko* D 1763;

- fem.: *Jowczycha* OO 1620;
- patr.: *Jowczenia* ID 1695, *Iowczyc* OO 1604, *Jowczyk* ID 1695; *Iow* IK 1789, *Iowkow* IO 1703, *Iowczukowi* (Dat.) D 1753, *Jowczyk* D 1771.

ISAJ – CCM, Реєстр, TCYI, por. *Iza(i)jasz* ICh 238. Forma *Iśko*- również od *Icak*, *Йосун*:

sz: (1) *Isaia* (Gen.) PZŁ 1545;

- patr.: *Saykiewicz* AGW 1781;

m: (1) *Osay* LK 1563, (3) *Iśko* IŁ 1788, *Isaio* KG 1789;

- patr.: *Isakowicz* LK 1563;

ch: (3; 1) *Icau* II 1570, *Sayi* IP 1598; *Izajec* OO 1571, (4) *Isay* IS 1614, (2) *Iśkiem* (Instr.) KG 1789;

- patr.: *Isaiewic* IP 1598; *Saikowicz* OO 1604; *Sayko* LW 1789.

ISAK, SAKIJ, ISAAK – CCM, Реєстр, TCYI, por. *Izak* ICh 239:

sz: (2) *Saciło* PNŁ 1677, *Szacila* (Gen.) PŁ 1678;

- fem.: *Saczkowey* (Gen.) PNŁ 1677;
- patr.: *Saczkiewicza* (Gen.) PZŁ 1545;

m: (4) *sak* RPW 1570, *Osaczko* LK 1563, *saczko* RPW 1570, (2) *Saciowi* (Dat.) KG 1662, *Isaczko* OO 1620, *Saczko* OO 1603, *Sacyk* OO 1620, (1) *Sak* LW 1789;

- patr.: *saczkowycz* RPW 1570; *Saczenia* OO 1620, *Saczko* OO 1620, *Sackow* OO 1604, *Saciowiec* ID 1695; *Saczuk* KG 1789;

ch: (6) *Sak* IK 1548, *Саць* IO 1578, *Saczko* OO 1571, (5) *Sac* KG 1667, *Sacz* IR 1631, *Osacka* (Gen.) IR 1631, (6) *Sak* LŁ 1790;

- patr.: *Сакович* OCZ 1578, *Saczinic* IP 1598; *Saczka* (Gen.) KG 1681; *Saczok* KG 1768, *Saciuk* LW 1789.

IWAN – CCM, Реєстр, TCYI, **JAN** – ICh 243:

sz: (182; 4) *Iwana* PZŁ 1545 (Gen.); *Wańko* PZŁ 1545, *Iwaszka* (Gen.) PZK 1545, *Iwasza* (Gen.) OK 1552, (29) *Iwan* PWW 1621, *Jan*³⁸ PWW 1621, *Joannes* Alb. 1659, (3) *Iwan* LW 1765, *Jan* KG 1703;

³⁸ Obecność formy *Jan* w antroponimii ukraińskiej związana była z wpływem systemu polskiego. Niektórzy jednak badacze ukraińscy uważają ją za formę rodzimą, powstałą z cerk. *Іоаннь* w wyniku ściągnięcia początkowego *Іоа-*, wypadnięcia

- patr.: *Iwanowa* (Gen.) PZW 1545, *Ивановича* (Gen.) PWL 1567, *Wankowicz* DŁ 1569; *Wankiewicz* PNŁ 1677; *Iwaszkiewicz* AGW 1721;
- b: (8; 3) *Иван* PWL 1565; *Ивашко* IP 1598, (6; 1) *Iwan* IS 1614; *Iwaszko* OO 1620;
- patr.: *Иванович* WW 1560;
- m: (105; 43) *Iwan* LK 1563; *Iwaniec* IK 1548, *Iwaszko* IK 1548, *Wanjuta* DW 1569, (160; 5) *Iwan* ID 1695, *Jan* IO 1687, *Joannes* Alb. 1659; *Iwasko* IS 1614, (122) *Iwan* IK 1743, *Jan* LŁ 1790;
- fem.: *Iwaszkowa* LK 1563; *Iwanicha* KRR 1694;
- patr.: *Iwantsiow* LK 1563, *Wanuszkuw* LK 1563, *iwanowycz* RPW 1570, *Iwanycz* IK 1548; *Iwan* ID 1695, *Iwantuszenia* OO 1604, *Iwanowicz* OO 1643; *Iwanow* IO 1703, *Waniewicz* KG 1789, *Iwaniuk* R 1785, *Iwanik* KG 1710;
- ch: (110; 99) *Jwan* IK 1548, *Jan* IP 1598; *Jwanca* (Gen.) OŁ 1552, *Ванец* II 1570, *Iwasko* OO 1571, *Iwaszko* OO 1571, *Янка* (Gen.) TU 1578, *Iwasiuk* OO 1571, (209; 60) *Iwan* OO 1620; *Ywanec* OO 1604, *Iwaniecz* IS 1614, *Iwanko* OO 1620, *Iwanuszko* OO 1604, *Iwasko* IS 1614, *Iwaszko* OO 1604, *Ywachno* OO 1604, *Iwasz* OO 1620, *Ywaszczina* OO 1621, *Iwasina* OO 1620, *Iwaszuta* OO 1621, (328; 5) *Iwan* IS 1764, *Jan* D 1783; *Iwanko* IŁ 1766;
- fem.: *Iwanowa* (Acc.) KG 1681;
- patr.: *Iwanko* OO 1571, *Iwaszko* IK 1548, *Иванович* OK 1552, *Iwaszkowicz* IK 1548, *Iwancewicz* OO 1571, *Iwaszkiewicz* LK 1563, *Ивашич* OZ 1566; *Iwan* IS 1614, *Iwanczenie* OO 1621, *Iwaszenia* OO 1620, *Iwaszenia* OO 1620, *Wanczenie* OO 1620, *Iwaniszko* OO 1620, *Iwasko* OO 1604, *Iwanow* AGK 1684, *Iwaszeckow* OO 1620, *Wańkow* OO 1620, *Iwankowicz* OO 1604, *Iwanuskowiczem* (Instr.) KG 1655, *Iwanczyz* OO 1620, *Iwaninicz* OO 1604, *Waniutycz* OO 1604, *Iwanintyn* OO 1620, *Iwaniszczyn* OO 1604, *Iwaniuszczyn* OO 1604, *Ywaszynin* OO 1604; *Iwan* ID 1747, *Iwaszczyniec* LW 1789,

o i przejścia *i* w *j*, podobnie jak imiona *Яким*, *Яхим* (: *Юакимъ*), por. P. Ostań, *Власні особові імена...*, s. 114–115. W omawianym materiale imię *Jan*, stojące przy OD proveniencji ukraińskiej, występowało rzadko. Odnotowano tylko dwie formy hipokorystyczne, co wydaje się potwierdzać polskie pochodzenie tego imienia w antropimii badanego terenu.

Iwaniuszek LŁ 1790, *Iwanenko* IB 1795, *Iwasieczkow* IK 1789, *Iwaniuch* LW 1789, *Iwanczuk* KG 1786, *Iwaniuk* IK 1795, *Iwasiuk* LŁ 1790, *Iwanczyszyn* IM 1775, *Iwaniszyn* IP 1762, *Iwaszczyszyn* IP 1762.

JAGWIŁŁO – LPŻ I 783, 837:

sz: (1) *Jawgiełła* (Gen.) PŁ 1678;

ch: (1) *Jagwiłło* IK 1789.

JAKIW – por. *Яковъ* CCM, Реєстр,ТСУІ, **JAKUB** ICh 239. Formy z pocz. *Jac-* również od *Яким*, z pocz. *Jas-* może też od *Яхим* (: *Юхим*), formy występującej w badanych źródłach:

sz: (13; 13) *Jakow* PZŁ 1545; *Jacko* RK 1583, (3; 3) *Jakub* PWW 1621; *Jacko* PWW 1621;

- fem.: *Jackowoie* (Gen.) OŁ 1552, *Яцинич* BM 1585;

- patr.: *Яцькович* PWL 1565;

b: (4) *Jacko* PP 1598, *Яско* PWL 1565, (1) *Jaczko* IS 1614;

- patr.: *Яцькович* WW 1565; *Jackowicz* OO 1620;

m: (5; 32) *Jakow* LK 1563; *Яц* TU 1569, *Jakowiec* IK 1548, *Jacko* OŁ 1552, *jaczko* RPW 1570, *Jasiuta* OŁ 1552, (2; 54) *Jakow* IS 1614; *Jakowiec* OO 1620, *Jacko* OO 1620, *Jaczko* OO 1603, *Jasko* OO 1620, *Jakuchno* IS 1614, *Jakusz* IS 1614, (12; 19) *Jakow* IK 1743, *Jakuw* IK 1743; *Iacko* IP 1762, *Iaczuszko* IO 1703, *Iasko* IK 1789;

- fem.: *Jackowa* LK 1563, *Jaskowaja* RPW 1570;

- patr.: *Jackowicz* LK 1563, *Jaczewycz* RPW 1570; *Jakoweniaty* (Gen.) KRR 1694;

ch: (2; 50) *Jakow* IK 1548, *Jakub* OO 1571; *Jacko* IK 1548, *Jaciuk* OO 1571, *Яцук* OZ 1566, *Jacyna* IK 1548, (4; 92) *Jakow* OO 1620, *Iakub* PWW 1621; *Jacko* ID 1695, *Jaczko* OO 1603, *Jasko* KG 1633, *Jacuk* OO 1604, *Jaczuk* IS 1614, *Jacuta* OO 1620, *Iacyk* KG 1664, *Iacyna* OO 1604, (18; 50) *Jaków* IK 1762, *Iakub* D 1762; *Jacko* IP 1789, *Jasko* IB 1795, *Jas* IS 1789;

- fem.: *Iackowaia* OO 1604;

- patr.: *Jacowka* IP 1598, *Яцькович* OCZ 1578, *Jacowic* IP 1598, *Ескович* OCZ 1578, *Jaczynicz* OŁ 1552, *Яковчич* OCZ 1578; *Jaczeczenia* OO 1620, *Jasczenia* OO 1620, *Jasienia* OO 1620, *Iacukowicz* OO 1604, *Iaskewicz* OO 1604, *Jacynicz* OO 1620; *Jaciukow* IB 1782, *Jackow* IK 1767, *Jaciuk* IB 1764, *Iacyniuk* LŁ 1790, *Iaszczuk* LW 1789, *Jacyszyn* IS 1764.

JAKYM – CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Joachym* ICh 253:

sz: (16) *Яким* WH 1569, (1) *Jakym* PWW 1621;

• patr.: *Jakimowicza* (Gen.) PZŁ 1545;

b: (1) *Яким* IO 1578, (1) *Jakim* IS 1614;

m: (4; 2) *jakym* RPW 1570, *Jakim* LK 1563; *jakymecz* RPW 1570, *jakimocz* RPW 1570, (11; 1) *Якіма* (Gen.) TU 1646; *Jakimiec* OO 1620, (9) *Jakim* LŁ 1790;

• fem.: *Jakimicha* OO 1620; *Iakimicha* IO 1703;

• patr.: *Якимовичь* IO 1578; *Jakimow* IO 1703, *Jakimiszyń* IŁ 1788;

ch: (3; 1) *Jakim* LK 1563; *Jakimiec* OO 1571, (15; 1) *Jakim* OO 1643; *Jakimiecz* OO 1654, (10; 11) *Jakim* IK 1762;

• patr.: *Якимович* OCZ 1578; *Iakimczenia* OO 1604, *Jakimienia* OO 1620, *Jakimczicz* OO 1620; *Jakimczuk* LW 1789, *Jakimczyszyn* IP 1762, *Jakimiszyń* IK 1767.

JANUSZ – CCM, por. *Jan* ICh 243, KNI, AP:

sz: (5) *Janusz* KGK 1637, (2) *Janusz* KG 1787;

ch: (1) *Janusz* OO 1604.

JAREMA, JEREMİJA, WEREMIJ – por. *Єремїю* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Jeremiasz* ICh 250:

m: (4; 1) *Єремїю* TU 1569, *Вєремїю* IO 1578; *Remiia* LK 1563, (2) *Jarema* ID 1695, *Jerema* OO 1603, (3) *Iaremec* IK 1743, *Jaremko* IO 1703, *Weremko* LŁ 1790;

• patr.: *Яремєевич* OCZ 1578; *Iaremczuka* (Gen.) KRR 1634; *Wermiyczuk* KRR 1693;

ch: (9) *Jerema* LK 1563, *Jeremiej* OO 1571, *Jeroma* LK 1563, *Вєремїю* RSZ 1569, (9; 1) *Jarema* OO 1603, *Jerema* OO 1603; *Iaremko* IO 1687, (9; 1) *Ierema* G 1753; *Weremko* LŁ 1790;

• fem.: *Iaremicha* IH 1766;

• patr.: *Iaremenia* OO 1604, *Weremko* LW 1789, *Iaremiyczyk* KRR 1694; *Iaremczuk* D 1763.

JAROSŁAW – CCM, Демчук 1988: 39, ТСУІ, por. *Jaro-* SEM I 93. Formy pochodne również od innych im. z pocz. *Яро-* lub im. chrz. *Ярема*:

sz: (2) *Jarosław* PW 1661;

• fem.: *Jarosławowa* RPK 1569, *Ярославовичавои* (Dat.) IO 1578;

• patr.: *Jarosławowicz* DW 1569;

m: (1; 2) *Ярослав* IO 1578; *jarzko* RPW 1570, (1) *Iarko* KRR 1691.

- patr.: *Jarczak* OO 1621;
- ch: (1; 1) *Ерослав* OCZ 1578; *Jarko* RPW 1570, (2) *Jarko* AGK 1684;
- patr.: *Jarzeczczenia* OO 1620, *Jarkowicz* OO 1620.

JEŁYMA – TCYI:

m: (1) *Jelim* KRR 1693.

JEŁYSEJ, JAŁYSEJ – por. *Елисъи* CCM, *Олисъй* Реестр, TCYI, *Elizeusz* ICh 212. Forma *Jeło* również od *Елизар*:

sz: (3) *Ело* PWL 1565, (1) *Jeło* PNŁ 1677;

- fem.: *Еловну* (Acc.) WH 1567;
- patr.: *Jeło* DŁ 1569, *Jełowicz* PZŁ 1545;

m: (1) *Olisiey* IS 1614;

ch: (2; 2) *Олисеѝ* OCZ 1578; *Oliszko* LK 1563, (2) *Olisiey* OO 1620, *Olisziey* IS 1614;

- patr.: *Olisienia* OO 1620.

JEŁYZAR, JEŁEAZAR – *Олизаръ* CCM, Реестр, TCYI, *Ele(j)azar* ICh 211:

sz: (6) *Олизар* TU 1583, (2) *Olizara* (Gen.) AGK 1684;

ch: (1) *Olizar* OŁ 1552, (4; 1) *Elizar* OO 1620, *Olizar* OO 1620; *Olizarecz* IS 1614;

- patr.: *Oliezarowicz* LK 1563.

JEMILIAN – TCYI:

ch: (2) *Emieliana* (Gen.) D 1771.

JENKO – por. *Енох* CCM, TCYI:

sz: (1) *Енъко* WH 1570;

- patr.: *Jenicz* RK 1583, *Jenkowicza* (Gen.) PZŁ 1545; *Енъковичъ* IS 1763.

JEPIMACH – Реестр, TCYI. Formy z pocz. *Mach-* również od *Мамсиѝ*, *Макар*, *Максим*:

sz: (1) *Епимахом* (Instr.) WH 1570;

m: (2) *Machnik* IK 1548;

- patr.: *Machnienie* OO 1620;

ch: (6) *Machnem* (Instr.) LK 1563, *Machnik* LK 1563, (1) *Machem* (Instr.) OO 1620;

- patr.: *Machnowicz* LK 1569.

JERMOHEN – TCYI:

sz: (5) *Ермоген* BM 1595, *Jarmoen* RŁ 1583;

- patr.: *Jarmoken* KG 1652.

JERMOŁAJ, JARMOŁAJ, JERMAK – por. *Ярмола* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Jermoła* ICh 250:

sz: (1) *Jarmoł* DŁ 1569;

• patr.: *Ярмошевича* (Gen.) WW 1539;

b: (1) *Ярмол* PWL 1565;

• patr.: *Ярмолевич* WW 1566; *Jarmakow* OO 1620;

m: (5; 3) *jarmak* RPW 1570, *Jermak* LK 1563; *Jarmoła* LK 1563, *Ярмош* IB 1573, *jarmusz* RPW 1570, (9; 5) *Jarmak* OO 1620; *Jarmoł* OO 1620, (2) *Jarmoła* IŁ 1788;

• fem.: *Jarmolina* LK 1563;

• patr.: *Iermoła* ID 1695, *Jarmolik* OO 1643, *Iarmoszyk* ICZ 1677, *Jarmacziszyn* OO 1621;

ch: (9; 5) *Iermak* LK 1563; *Jarmołem* (Instr.) IP 1598, (7; 25) *Iarmak* OO 1604, *Jermak* IS 1614; *Jarmoł* OO 1620, *Iarmaczenia* OO 1620, *Jarmolenia* IS 1614, *Jarmosz* OO 1620, (5) *Iarmol* LW 1789, *Jermoła* IK 1789;

• patr.: *Iermakowicz* LK 1563, *Єрмолевич* OCZ 1578, *Ярмолич* OCZ 1578; *Iermak* IS 1614, *Jarmuł* ID 1695, *Jarmaczenia* OO 1620, *Jarmoszenia* KG 1633, *Iarmoszewicz* OO 1604, *Iarmaczyk* OO 1604, *Jarmacziszyn* OO 1621; *Iarmosz* LW 1789, *Iarmołow* LW 1789, *Jarmoluk* IM 1775, *Iarmoszuł* LW 1789.

JEROFIJ, JEROFEJ – por. *Ярофнѣй* CCM, Реєстр, ТСУІ. Formy z pocz. *Jarosz-* również od *Ярема, Ярослав*, por. Демчук 1988: 91:

sz: (10; 7) *Jerofiej* LK 1563, *Ерофеѣ* TU 1583, *Jarofej* DŁ 1569; *Jarosz* DŁ 1569, (12) *Jarosza* (Gen.) PNŁ 1677;

m: (4) *jaros* RPW 1570, *jaroszko* RPW 1570, (8) *Jarosz* KRR 1694, *Jaruta* IS 1614, (2) *Iarosz* IK 1743;

• fem.: *Jaroszczycha* IŁ 1788;

• patr.: *jarosewycz* RPW 1570; *Jaruta* OO 1654;

ch: (4) *Ярош* II 1570, (22) *Jaroszenia* OO 1620, *Jaruszka* IR 1631, *Jaroszko* OO 1620, *Iarusz* OO 1603, *Iaruta* OO 1604, (3) *Iarosz* D 1753;

• patr.: *Ярошевич* IO 1578; *Jaroszczenia* OO 1620; *Iaroszenia* OO 1604, *Jarosz* OO 1604; *Iarosz* KG 1707, *Jaroszow* IW 1779, *Jaroszuł* IB 1782.

JEWŁAMPIJ – por. *Євлашко* CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Jewł-* ICh 253. Formy pochodne też od *Євласію*:

m: (3) *Євлахъ* IO 1578, *Євлаш* IB 1573; (5) *Jowłasz* OO 1620;

- patr.: *Jewłaszow* OO 1620, *Jewłaszowicz* OO 1620;
- ch: (2) *Јевѣлах* OCZ 1578, (3) *Jowłasz* OO 1604, *Łachno* OO 1620;
- patr.: *Jowłaszenia* OO 1621, *Jowłoszewicz* OO 1620.

JEWTYCHIJ, JEW Tuch, JAW Tuch – por. *Олтыхъ* CCM, *Реестр*, *TCYI*, *Joltuch* ICh 255:

- m: (6) *Евѣтыхъ* IO 1578, *iowtuch* RPW 1570, *juwtuch* RPW 1570, *Ołtuch* LK 1563; *Jewtasz* IK 1548, (3; 1) *Jowtuch* IS 1614; *Jowtuszek* ID 1695;
- ch: (5) *Евтыхом* (Instr.) II 1570, *Jowtucha* (Gen.) OŁ 1552, (14) *Ialtuch* IW 1698, *Jowtuch* IS 1614, *Owtuch* OO 1621;
- patr.: *Jewthuchowic* IP 1598, *Jowthuszewic* IP 1598; *Jowtuszek* KG 1620, *Jowtuszenia* OO 1620, *Iewtuchowicz* OO 1604, *Iewtuszyzyn* OO 1604; *Jewtiuszek* IB 1782.

JONA, IONA – CCM, *Реестр*, *TCYI*, por. *Jonasz* ICh 255:

- sz: (1) *Иона* BM 1598;
- ch: (1) *Juniec* IK 1548.

JOSAFAT, OSAFAT, SAFAT – *TCYI*:

- m: (1) *Iosefat* LŁ 1790;
- ch: (1) *Jozefat* D 1771.

JOSYP, OSYP, JOSYF – por. *Iosciφ* CCM, *Реестр*, *TCYI*, por. *Ożep*, *Jozef* ICh 300:

- sz: (2; 3) *Jesuf* RŁ 1583 ; *Еско* BM 1579;
- m: (2) *Еско* IO 1578, (4) *Josko* IS 1614, (7) *Iosyp* IK 1759;
- patr.: *Osyłowicz* LŁ 1790;
- ch: (1; 16) *Есиφ* OCZ 1578; *Еском* (Instr.) II 1570, *Josko* IP 1598, *Sypko* (1; 17) *Jesip* OO 1604; *Josczenia* OO 1620, *Josko* OO 1620, (3) *Iosif* D 1754, *Iozyf* D 1771;
- patr.: *Joskowicz* OO 1571, *Joskiewicz* IP 1598; *Josczenia* OO 1620, *Joskowicz* OO 1620; *Osyf* IS 1763.

JUCHYM, JEFYM – por. *Юхно* CCM, *Реестр*, *TCYI*. Formy pochodne również od *Йосип*:

- sz: (1; 4) *Яхимъ* TU 1583; *Jusko* DŁ 1569, *Юхно* WH 1569;
- fem.: *Юхновая* PWL 1567;
- patr.: *Juszkiewicza* (Gen.) OŁ 1552, *Jachimowicz* PWW 1621; *Iuchniewicz* IS 1763;
- (b) patr.: *Juskiewicz* IP 1598; *Jowchimowicz* OO 1620;

m: (11) Юско IB 1573, Juszko IK 1548, Juchno LK 1563, (12; 2) Jochim OO 1643, Jowchima (Gen.) KRR 1693, Juchim ID 1695; Jusko OO 1620, Juchno OO 1620, (3; 3) Jachim IK 1759, Juchim IŁ 1788; Jusko IO 1703, Juszko IK 1789;

- fem.: juskowaja RPW 1570; Juchimczuczka IŁ 1788;
- patr.: Olchym LK 1563, juwchymowycz RPW 1570, Olchimowicz LK 1563; Juszczenia IO 1687, Juchimowicz KG 1677, Iuskowicz ID 1695; Iowchimczukow IK 1743, Juśkow IŁ 1788, Iowchimiszyn IK 1743;

ch: (6; 10) Евхум OCZ 1578, Jochwin LK 1563, Jowchim IP 1598, Olchim LK 1563; Olchymiec LK 1563, Jusko OŁ 1552, Juszko LK 1563, Юхно II 1570, (21; 14) Jochwim IS 1614, Iuchwim IS 1614, Juchim OO 1643, Iuchym KG 1662, Iuwchym OO 1604; Jusko ID 1695, Juchno OO 1620, Iuwszak OO 1604, (9; 12) Jowchym KG 1766, Juchim IB 1795, Ioachim D 1752; Jusko IK 1789;

- fem.: Iuchimiuczka IK 1789;
- patr.: Jachnowicz LK 1563, Juchnowic IP 1598, Juskowicz LK 1563; Jachimienia OO 1621, Jachnienia IW 1612, Jachontenia OO 1620, Iusczenia OO 1604, Jachymow OO 1654, Iuchimowicz IS 1614, Iuszkiewicz KG 1662; Jowchyniec LW 1789, Jowchimczukow IK 1759, Iuchimczukow IS 1789, Iowchimczuk LW 1789, Iuchimiuk IK 1789, Iuszczuk IS 1764, Juszczuk IW 1751, Jowchimiszyn KG 1773.

JURIJ – CCM, Реестр, TCYL, **JERZY** ICh 251:

sz: (17; 1) Jurej DW 1569, Jury RK 1583, Юпиü BM 1590, Juryj RŁ 1583; Juracha (Gen.) LK 1562, (6) Юпесu (Dat.) TU 1639, Jerzy IS 1614;

- patr.: Jurewicz DŁ 1569; Iurczenia OO 1620, Iurkiewicz KG 1655; Iureńkow IŁ 1788;

b: (2) Юрко IO 1578, (1) Jurko OO 1620;

m: (1; 13) Jurko IK 1548, (6) Jurko OO 1620, (6) Iurko IŁ 1788;

- fem.: Jurkowa LK 1563;
- patr.: jurkowycz RPW 1570; Juryszewicz KGW 1664; Jurczyszyn IK 1759;

ch: (8) Jurko LK 1563, (7) Jurasz OO 1604, Yurko OO 1604, (11) Iurko IS 1764;

- patr.: Юркович OCZ 1578, Juriewicz OŁ 1552; Jurkow OO 1604; Iurczak KG 1735, Iuruczko LW 1789, Iureczkow IS 1763, Iurkuw LW 1789, Jurczuk IB 1764, Iuruk LW 1789, Iuryk IS 1764.

JUSTYNIAN – TCYI:

sz: (1) *Justyan* PNŁ 1677.

KALENYK – CCM, TCYI, Реєстр, por. Kalinik ICh 257. Formy z pocz. Kal-, Kał- również od im. złoż. Калислав:

b: (1) *Kalenik* OO 1621;

m: (4) *Kalienik* IK 1548, (4) *Kalennik* IS 1614, *Kalenik* ID 1695, (1; 1) *Kalennik* IŁ 1788; *Kalko* IK 1759;

• patr.: *Kalinikow* LK 1563, *Kalenikowicz* LK 1563, *Kalenkowycz* RPW 1570; *Kaley* OO 1620, *Kalczyn* KRR 1691; *Kaleniczek* IK 1743, *Kalenik* IK 1759;

ch: (3; 2) *Калеником* (Instr.) II 1570, *Kolenkiem* (Instr.) LK 1563; *Kalec* OŁ 1552, *Калько* OCZ 1578, (7; 2) *Kalenik* IS 1614; *Kalko* IS 1617, (7; 2) *Kalennik* KG 1768, *Kalynik* D 1779; *Kałko* ID 1747;

• patr.: *Kalennikow* OO 1603, *Kalkow* OO 1654, *Kalenikowicz* OO 1604; *Kalko* IS 1764, *Kalczuk* IJ 1790, *Kalenik* KG 1768.

KALYSZ – por. Калистрат TCYI, Реєстр, Демчук 1988: 74–75. Możliwe pochodzenie od Калист oraz im. złoż. Калислав lub Калигоръ, Калиманъ Морошкин 1867: 97:

m: (5) *kalysz* RPW 1570, (2) *Kalisz* OO 1620, *Kalysz* OO 1603;

• patr.: *Kaleszko* LK 1563; *Kaliszenia* OO 1643; *Kaliszewicz* IK 1759;

ch: (1) *Kalysz* OO 1603;

• patr.: *Kalysz* LW 1789.

KAROL – ICh 258:

sz: (2) *Karol* KGŁ 1688;

KARP – CCM, Реєстр, TCYI, ICh 258:

• (sz) patr.: *Karpowicza* (Gen.) PZŁ 1545;

b: (1) *Karp* OO 1621;

m: (7; 1) *karp* RPW 1570; *Karpiec* IK 1548, (5) *Karp* IO 1687, (3) *Karpo* IK 1743;

• fem.: *Karpicha* IS 1614;

• patr.: *Karpenia* OO 1604; *Karpenka* IK 1743;

ch: (12) *Karp* OO 1571, (14; 1) *Karp* OO 1604; *Karpienia* IS 1614, (6) *Karp* LŁ 1790;

• fem.: *Karpiuczanka* D 1771;

• patr.: *Карпович* OCZ 1578; *Karp* OO 1620, *Karpiszka* ICZ 1677, *Karpinowicz* OO 1604, *Karpienicz* OO 1620; *Karpow* KG 1768, *Karpiuk* IŁ 1788, *Karpik* AGW 1743.

KASJAN – Реєстр, ТСУІ, por. *Kasyjan* ICh 259. Formy z pocz. *Kos-* może również od *Косма*:

b: (1) *Касян* IO 1578;

m: (3) *Kaszyan* IK 1759;

• patr.: *Kasianikow* IO 1703, *Kasiennik* IŁ 1788;

ch: (1; 1) *Касянъ* IO 1578; *Kasko* IP 1598, (4; 2) *Kasan* OO 1620, *Kaszyan* ID 1695, *Kosian* OO 1620; *Kosiuta* OO 1604, *Kosczenia* OO 1620, (2) *Kasyan* IS 1764;

• patr.: *Kasian* IM 1775, *Kasianow* IO 1703.

KAZIMIERZ – SEM I 104, AP, KNI:

ch: (2) *Kazimierz* IS 1764.

KINDRAT – por. *Кондратъ* CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Konrad* ICh 261:

sz: (4) *Кондрат* PWL 1565, (2) *Kondrat* PWW 1621;

• patr.: *Kondratiukow* KG 1789;

m: (7) *Kondrat* IK 1548, (16) *Kondrat* ID 1695, (7) *Kondrat* IK 1759;

• patr.: *Kondrycha* KRR 1634;

ch: (11) *Кондрат* RSZ 1569, (24; 4) *Kondrat* AGK 1684; *Kondrasz* IS 1614, *Kondratiec* OO 1620, (22) *Kondrat* KG 1768;

• patr.: *Kondrathowic* IP 1598; *Kondratowicz* OO 1604, *Kondraczyc* OO 1604; *Kondratow* LW 1789, *Kondratczuk* IK 1759, *Kondratiuk* IB 1795.

KŁYM – Реєстр, ТСУІ, por. *Klemens* ICh 259:

sz: (1) *Klimem* (Instr.) RŁ 1583, (1) *Klim* AGK 1684;

• (b) patr.: *Klimowic* IP 1598;

m: (3; 3) *Klim* IK 1548; *Климко* IO 1578, (4; 3) *Klim* OO 1620; *Klimiec* OO 1620, *Klimko* ID 1695, (4) *Klim* IO 1703;

• patr.: *Klimkowicz* LK 1563; *Klimczak* KRR 1694, *Klimczuk* ID 1695;

ch: (10; 11) *Klimem* (Instr.) IP 1598; *Klimiec* OO 1571, *Klimko* IK 1548, *Kliszko* IK 1548, (25; 6) *Klym* IS 1614; *Klimaszenia* OO 1620, *Klimaszko* OO 1604, *Klimko* KG 1633, (9) *Klim* LW 1789;

• fem.: *Климъковая* IO 1578; *Klimicha* IW 1786;

• patr.: *Klimkowicz* IK 1548, *Klimowicz* LK 1563; *Klimow* ID 1695, *Klimowicz* OO 1604, *Klimicz* IS 1614; *Klimczukow* IK 1771, *Klimczuk* LW 1789.

KONON – CCM, Реєстр, ТСУІ, ICh 261. Formy pochodne również od *Кондрат*, może też w związku z *Никон*, *Якун*:

b: (1) *Кунаш* WW 1565;

- m: (9; 5) *Kopon* LK 1563; *Kunasz* LK 1563, *kunecz* RPW 1570, (2; 5) *Kopon* OO 1604; *Kopach* OO 1620, *Kunach* IS 1614, *Kunas* OO 1620;
- patr.: *Kunczow* RPW 1570, *Kopachowycz* RPW 1570, *Kunczyc* IP 1598; *Koponczuk* IO 1687; *Kopon* IŁ 1788, *Kopaszow* IO 1703, *Koponow* IO 1703;
- ch: (3; 7) *Koponet* (Instr.) LK 1563; *Конахъ* IO 1578, *Конаш* OCZ 1578, *Кунаш* RSZ 1569, *Кунец* II 1563, (8; 2) *Kopon* OO 1604; *Kunach* OO 1620, *Kopas* OO 1620, (1) *Kopon* KG 1789;
- patr.: *Кунцов* OCZ 1578, *Кононович* OCZ 1578, *Кунашович* TU 1578, *Куницевич* OCZ 1578; *Kopon* ID 1695, *Koponca* (Gen.) OO 1620, *Koponow* OO 1604, *Kunaszczewicz* OO 1604, *Kunaszczyc* OO 1604; *Koponiuk* KG 1769, *Koponczuk* LW 1789.

KORNIJ – ТСУІ, Реєстр:

- b: (2) *Korniey* OO 1620;
- patr.: *Kornieuczyc* OO 1621;
- m: (1) *kornij* RPW 1570, (8) *Korniey* OO 1620, *Kornij* KRR 1691, (9) *Korniey* IK 1743;
- ch: (2) *Корней* OCZ 1578, (16) *Kornij* KG 1655, *Korniey* ID 1695, *Korny* OO 1604, (7) *Korniey* IŁ 1766, *Kornyło* LW 1789;
- patr.: *Korniey* ID 1695, *Kornieuczuk* ID 1695; *Kornyjow* IK 1767, *Kornijczuk* LW 1789, *Kornijuk* IK 1795.

KOSTJANTYN, KOST' – ССМ, Реєстр, ТСУІ, por. Konstytutyn ICh 264:

- sz: (14; 5) *Костентин* WH 1570, *Kost* DŁ 1569; *Kostjuchno* DŁ 1569;
- patr.: *Костентинова* (Gen.) OK 1552, *Kostentynowicz* PZŁ 1545, *Костюшкович* PWL 1567; *Kostiuszkiewicz* PWW 1621, *Kostkiewicz* IO 1687;
- m: (2; 1) *Kost* OŁ 1552; *kostiuk* RPW 1570, (4; 4) *Kosc* ID 1695; *Kostiuk* KG 1680, *Kostuk* IS 1614, (1) *Kost* IK 1759;
- patr.: *Kostiukowicz* OŁ 1552; *Kostiuszenka* (Gen.) KRR 1691; *Kostenko* IŁ 1788, *Kostiw* IO 1703, *Kosciuk* IK 1759;
- ch: (2; 11) *Kosc* OO 1570; *Kosciuk* IK 1548, *Костюкъ* IO 1578, (3; 10) *Kosc* ID 1695; *Kostuch* OO 1603, *Kostiuk* KG 1655, *Kostuk* IS 1614, (8+4) *Kość* KG 1734, *Kost* IK 1762; *Kosciuk* D 1774, *Kostyk* IS 1763;
- fem.: *Kosciuczyna* OO 1620;
 - patr.: *Kościuk* OO 1571; *Kostuczenia* OO 1620, *Kostiakow* ID 1695, *Kostukow* OO 1620; *Kostiuk* IB 1631; *Kostiukow* IK 1759, *Kostiukiewicz* LW 1789, *Kosciuk* IK 1800, *Kostyk* IS 1763.

KRZYSZTOF – por. *Krzysztofor* ICh 266, AP, KNI:

sz: (7) *Krzystoph* PWW 1621, *Krzysztofowi* (Dat.) PW 1662, (3) *Krzysztof* AO 1716.

KUPRIJAN, KUPERJAN, KUPRIJ – por. *Купріянь* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Супрыян* ICh 204:

m: (2) *Kupryian* LK 1563, (2) *Kupryn* OO 1620, *Kupryan* OO 1620;

ch: (1) *Kuprian* IS 1614;

- fem.: *Kiprianowno* (Instr.) D 1753;
- patr.: *Kuprykowicz* OO 1604, *Kupryanowicz* IS 1614.

KURIANEC – por. *Куріянь* Реєстр, *Куріан*, *Кур'ян* ТСУІ:

• (m) patr.: *Kirjanenka* (Gen.) KG 1719;

ch: (1) *Kurianec* OO 1604.

KUŹMA – CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Koźma* ICh 265:

sz: (8) *Kuźme* (Dat.) IB 1573;

b: (1) *Kuźma* PWL 1565;

m: (9) *Kuzma* IK 1548, (5) *Kuzma* IS 1614, (1) *Kuzma* IŁ 1788;

- fem.: *Kuzmicha* ID 1695;
- patr.: *Kuźminцов* IB 1573, *Kuziewicz* LK 1563, *Kuzniecyc* LK 1563, *Kuzik* LK 1563; *Kuzmowicz* KRR 1694, *Kuziemczicz* IS 1614, *Kuzmicz* IS 1614; *Kuzmiak* KGW 1774, *Kuzmenko* IŁ 1788, *Kuzmicz* IK 1743, *Kuzmin* IO 1703;

ch: (18) *Kuzma* IP 1598, (24; 3) *Kuźma* AGK 1684; *Kosczenia* IS 1614, *Kuzmenia* IB 1631, *Kuzemko* OO 1620, (4) *Kuzma* KG 1707;

- patr.: *Kuzewicz* IP 1598, *Kuzmicz* IP 1552; *Kuzczenia* IW 1612, *Kuzmenia* OO 1620, *Косменко* IS 1614, *Kuzmicz* IS 1614, *Kuzmin* OO 1604, *Kuzmiszyn* OO 1604; *Kuźma* LŁ 1790, *Kuźmiuk* LŁ 1790, *Kuzmicz* LW 1789, *Kuzmiszyn* IK 1789.

KYRIJ, KYREJ – Реєстр, ТСУІ:

m: (4; 1) *Kiry* IO 1687, *Kery* OO 1620, (4; 1) *Kyryi* IK 1743;

- fem.: *Kiryicha* IK 1743;
- patr.: *Kireyko* IK 1759, *Kireyczuk* IK 1759;

ch: (1) *Kupej* OCZ 1578, (1) *Kurecz* OO 1620, (2) *Kirey* IK 1759, *Kiryi* IK 1743;

- patr.: *Kireja* (Gen.) IK 1783.

KYRYK – Реєстр, ТСУІ. Formy pochodne również od *Kur*, *Кирило*:

sz: (2) *Kiryk* RW 1583;

- patr.: *Kyrykowa* (Gen.) RPW 1570;
- m: (1) *kyrzyk* RPW 1570, (6) *Kiryk* ICZ 1677, (4) *Kirko* IK 1743, *Kiryk* IŁ 1788;
- patr.: *Kirykow* IK 1743, *Kirzyczuk* IK 1743, *Kirczyk* IŁ 1788;
- ch: (6) *Kirykowi* (Dat.) KG 1662, (9) *Kiryk* LW 1789;
- patr.: *Kirko* OO 1621; *Kirkowiec* IK 1759, *Kiryuczuk* IB 1764, *Kiryk* KG 1773, *Kiryczyszyn* IŁ 1788, *Kirczyn* LW 1789.

KYRYŁO – CCM, Peєcp, TCYI, por. *Cyryl* ICh 204:

- sz: (5) *Kiriło* DŁ 1569, *Kiryło* RW 1583;
- patr.: *Kurasza* (Gen.) KG 1710;
- b: (2) *Kiryło* OO 1621, *Kuriło* OO 1620;
- m: (12) *Kurilo* RPW 1570, *Kurylo* IK 1548, (18; 1) *Kiriło* ID 1695, *Kureło* OO 1603, *Kuryło* OO 1620; *Kurilenia* IS 1614, (7) *Kiryło* IŁ 1788;
- patr.: *Kurilysin* OO 1603, *Kiriłowym* (Instr.) KG 1789, *Kiryłczuk* LŁ 1790;
- ch: (18; 3) *Kuryło* OO 1571; *Kurylec* OO 1571, (22; 2) *Czuryło* OO 1620, *Kiryło* ID 1695; *Kurilec* OO 1643, (12) *Kiryło* IŁ 1774;
- fem.: *Kirilicha* ISZ 1631;
- patr.: *Kurilowic* IP 1598; *Kurylenia* OO 1621, *Kuraszko* OO 1604, *Kurylcow* OO 1654, *Kuryłowicz* OO 1604, *Kirysz* OO 1620, *Kurylczyz* OO 1604; *Kuryło* IS 1763, *Kiryłuk* IZG 1783.

ŁAWRENTIJ, ŁAWRIN – *Лаврентеи* CCM, Peєcp, TCYI, **WAWRZY-
NIEC** – ICh 339. Formy *Ławrusko*, *Ławryk*, *Ławrysz* również od *Лавро*, *Лавр*:

- sz: (7) *Лаврин* WH 1570, (2) *Лаврин* TU 1602;
- patr.: *Ławrynowiczem* (Instr.) KG 1697;
- m: (9; 3) *Ławrzyn* IK 1548; *ławrzymec* RPW 1570, (15; 1) *Laurenty* ID 1695, *Ławrin* IS 1614; *Ławryk* OO 1620, (1) *Ławryn* IO 1703;
- fem.: *Ławrynowa* LK 1563; *Ławrukowey* (Gen.) KRR 1652;
- patr.: *Ławruszenia* OO 1603, *Ławrynow* LK 1563; *Ławrenczuk* IK 1759, *Ławryniszyn* IŁ 1788;
- ch: (11; 2) *Ławryn* LK 1563; *Ławryk* OO 1571, (26; 5) *Ławryn* AGK 1684, *Wawrzyniec* IW 1685; *Ławrusko* OO 1643, *Ławryk* OO 1620, *Ławrysz* IB 1631, (8; 5) *Ławrety* D 1753, *Ławryn* IB 1795; *Wawrych* LŁ 1790, *Ławryk* IM 1775, *Wawryk* IK 1789;
- fem.: *Ławricha* ID 1695;

- patr.: *Lawrykowicz* IK 1548; *Ławrykowiec* OO 1620, *Ławrycienia* OO 1620, *Ławrynnienia* ID 1695, *Lawrynkow* OO 1604, *Lawrynowicz* KGŁ 1607, *Lawrysz* OO 1643; *Lawreniec* ID 1747, *Ławrykow* IO 1703, *Lawrenczuk* ID 1743, *Ławrysiuk* LŁ 1790, *Wawrenczuk* IŁ 1766, *Wawryczuk* IS 1789.

ŁAZAR – CCM, TCVI, Ресѣр, por. *Łazarz* ICh 272:

- sz: (1) *Lazar* RW 1583;
- m: (3; 1) *Лазар* IO 1578, *lazor* RPW 1570; *Лазко* IO 1578;
- patr.: *Łazarenia* OO 1620; *Łazarczuk* IK 1759;
- ch: (1) *Łazko* LK 1563, (3; 1) *Łazar* OO 1604; *Łazko* KG 1655;
- patr.: *Łazarczuk* IK 1759, *Łazoruk* IH 1766.

ŁEON – Ресѣр, TCVI, por. *Leo*, *Leon*, *Lenart* ICh 269–270. Formy z pocz. *Len-* również od *Олександр*, *Олексій*, *Павлен*, por. *Лень* Остап 2002: 110, formy z pocz. *L(i)ew-* również od *Леонтий*:

- sz: (1) *Ленко* PWL 1565, (1) *Leon* KG 1789;
- patr.: *Lenkiewicz* KG 1789;
- m: (2) *Liewon* IK 1548, (1) *Lewon* IS 1614;
- patr.: *lewonczenie* RPW 1570, *Lenkowicz* OŁ 1552, *Lewonowicz* LK 1563, *Lencewicz* LK 1562;
- ch: (3; 1) *Leon* OŁ 1552, *Левон* IO 1578; *Lewonko* OŁ 1552, (4; 5) *Lewona* (Gen.) OO 1604; *Lenec* OO 1604, *Lewoniecz* IS 1614, *Lewuszko* OO 1620, *Lewuchno* OO 1620, *Lewosz* IB 1631, (1) *Lewon* KG 1768;
- patr.: *Lenczych* OŁ 1552; *Lewonienia* OO 1620, *Lenko* OO 1604, *Lewoszko* OO 1604, *Lewonowicz* OO 1620, *Leniewicz* OO 1604, *Lewonczyc* OO 1604; *Lenczuk* LW 1789, *Lewanczuk* AGW 1760.

ŁEONT, ŁEONTIJ – TCVI:

- sz: (1) *Leonty* IK 1789.

ŁEW, ŁEWKO – CCM, Ресѣр, TCVI. Formy podstawowe oraz pochodne również od *Леон*:

- sz: (17) *Лев* BM 1599, *Lewko* DŁ 1569;
- b: (3) *Левко* WWW 1566, (1) *Lewko* OO 1620;
- m: (19) *Lew* LK 1563, *lewko* RPW 1570, (16; 1) *Lewko* IS 1614; *Lewczenia* OO 1620, (3) *Lewko* IK 1759;
- fem.: *Lewczeniatyna* KRR 1693;
- patr.: *Lewczenko* IŁ 1788, *Lewczyk* IK 1743;
- ch: (16) *Lewko* IP 1598, (33) *Lewko* OO 1643, (21; 1) *Lewko* KG 1786; *Lewczuk* IW 1751;
- fem.: *Lewczicha* IS 1614;

- patr.: *Lewczenic* IP 1598; *Lewczenia* ID 1695, *Lewczyszyn* OO 1604; *Lewczenia* KG 1707, *Lewkow* ID 1743, *Lewczuk* AO 1747, *Lewczyk* IK 1759.

ŁOHWYN – Реєстр, ТСУІ:

m: (1) *Логвин* IO 1578, (1) *Lochwin* IS 1614;

ch: (2; 3) *Lochwień* OO 1643, *Łochwin* OO 1620;

- patr.: *Логвинович* IO 1578; *Lohwinowicz* OO 1604.

ŁUKA – ССМ, Реєстр, ТСУІ, por. *Łukasz* ICh 273. Formy z pocz. *Łucz-* również od im. złoż. *Лучславъ Морощкин* 1867: 113:

sz: (2) *Łuka* DW 1569, *Лукаш* BM 1584, (5) *Łukasz* PNŁ 1677, (2) *Łukasz* IK 1701;

- patr.: *Łukaszewicz* DŁ 1569;

m: (18) *Łuczka* IK 1548, *Łuczko* LK 1563, (5; 5) *Lucas* Alb. 1638, *Lukas* IS 1614, *Łukasz* OO 1620; *Łuc* OO 1620, *Łucka* (Gen.) OO 1620, *Łuczko* OO 1603, *Łuczczyna* OO 1621, (8) *Luć* IP 1762, *Łucko* IŁ 1788;

- fem.: *Łucykowaia* OŁ 1552; *Łukaszycha* IW 1695;

- patr.: *Łukaszewicz* LK 1563, *Łuczyk* OŁ 1552; *Łucczenia* KRR 1693, *Лукашевич* TU 1638; *Łucykow* IŁ 1788, *Łucyszyn* IŁ 1788;

ch: (1; 3) *Luka* IK 1548; *Лучка* OZ 1566, *Łuczko* OŁ 1552, *Lucyk* IK 1548, (13; 12) *Lukasz* OO 1621; *Łucek* OO 1620, *Lukasenia* IS 1614, *Łucka* (Gen.) OO 1604, *Łucik* OO 1621, *Łucyk* KG 1663, (4; 18) *Łukasz* LW 1789; *Łuć* LW 1789, *Łucko* ID 1795, *Łuczko* KG 1735;

- fem.: *Łukaszycha* IR 1631;

- patr.: *Łucykowicz* LK 1563, *Луцевич* OCZ 1578, *Łuczic* IP 1598; *Łuczzenia* OO 1620, *Łukaszczenia* OO 1604, *Łukaszenia* OO 1604, *Łukaszewicz* OO 1620, *Łuczyk* OO 1620; *Łuckow* ID 1795, *Łukaszow* IJ 1747, *Łuciuk* LW 1789, *Łuczuk* LŁ 1790, *Łukaszcuk* IK 1770, *Łukaszcuk* IK 1789, *Łucyk* IS 1764, *Łukaszyszyn* IP 1747.

ŁUKIJAN, ŁUKJAN – ССМ, Реєстр, ТСУІ, por. *Łucyjan* ICh 272:

m: (5) *Łukian* IK 1548, (5) *Lukjan* OO 1620;

- fem.: *Łukianowa* IK 1548;

- patr.: *Łukianowicz* OŁ 1552; *Łukianow* IK 1743, *Łukiańczuk* KG 1754;

ch: (9; 1) *Лукъян* II 1570; *Łukianec* OŁ 1552; (18) *Lukian* IS 1614, (10) *Łukian* KG 1768;

- patr.: *Łukianow* LK 1563, *Łukianowicz* LK 1563; *Łukjanienia* OO 1620, *Łukianczuk* ID 1695.

MAKAR – CCM, Реєстр, TCYI:

sz: (4) *Makar* RŁ 1583;

- fem.: *Makarewiczowa* KRR 1691, *Makarycha* ID 1695;
- patr.: *Makarowicza* (Gen.) PNL 1677;
- (b) patr.: *Макарович* WW 1565;

m: (10; 2) *makar* RPW 1570; *makarecz* RPW 1570, (2; 1) *Makar* IS 1614; *Makarenia* OO 1620;

- patr.: *Makarec* OŁ 1552; *Makarow* OO 1643, *Makarewicz* OO 1643, *Makaryszyn* ID 1695; *Makarczuk* IK 1759;

ch: (3; 2) *Макарець* IO 1578, (11; 1) *Makar* IS 1614; *Makarec* OO 1620, (1) *Makar* LW 1789;

- fem.: *Makariha* IS 1614; *Makarycha* IJ 1790;
- patr.: *Makarowicz* IK 1548; *Makar* OO 1620, *Makarczenie* IR 1631, *Makarowicz* IS 1614; *Makarczuk* LW 1789, *Makaruk* LW 1789.

MAKOWIJ – TCYI:

ch: (1) *Makowey* IS 1614.

MAKSYM – Реєстр, TCYI, ICh 277:

sz: (8; 1) *Maksim* DW 1569; *Маском* (Instr.) PWL 1567;

b: (1) *Maksim* ID 1695;

- patr.: *Максимовиъ* IO 1578;

b: (1) *Максима* (Gen.) WH 1571;

m: (6; 11) *Maksim* ID 1695, *Maksym* LK 1563; *Maksimiec* IK 1548, *Маско* IB 1573, (16; 2) *Maksim* OO 1620; *Masko* IS 1614 (1; 1) *Maksym* IŁ 1788; *Masz* IO 1703;

- fem.: *Maksimowaia* OŁ 1552;
- patr.: *maksymowycz* RPW 1570; *Maksimienia* OO 1620; *Maksymow* IK 1759, *Maksymczuk* LŁ 1790, *Maksymiszyn* IŁ 1788;

ch: (20; 7) *Maksim* IK 1548, *Максим* RSZ 1569; *Масюкъ* IO 1578, *Маско* IP 1598, (22; 4) *Maksimowi* (Dat.) KG 1664; *Mas* OO 1604; *Masiuk* OO 1620, (32) *Maksym* KG 1789, *Maksymij* D 1752;

- fem.: *Maksimicha* ID 1695, *Maksymicha* IK 1789;
- patr.: *Maksimowicz* LK 1563; *Maksim* OO 1620, *Maksymec* OO 1604, *Maksimienia* OO 1604, *Maksimenko* IO 1687, *Maksimow* OO 1604, *Maksimczuk* IW 1698; *Maksymow* IH 1766, *Maksymiuk* IK 1795.

MAKSYMILIAN – TCYI:

sz: (1) *Maximilian* KG 1680.

MAŁ- – CCM, Демчук 1988: 59, 76, 77, Реєстр, por. *Mało-* SEM I 156. Formy pochodne od im. złoż. typu *Маломир, Малодобр* lub od im. chrz. *Малахія*:

- (sz) patr.: *Малеевич* IO 1578;
- m: (4) *Малеи* IO 1578, *malij* RPW 1570, *Малышєня* IO 1578, *malyska* RPW 1570, *Malko* OŁ 1552, *Малъшичъ* IO 1578, *malisz* RPW 1570, (2) *Małasz* OO 1620;
- patr.: *Малишка* IB 1573; *Maley* OO 1620, *Maliszczyk* IO 1687;
- ch: (11) *Maley* OO 1654, *Małoszko* OO 1620, *Małosz* OO 1620, *Malusz* OO 1604, *Malisz* OO 1604;
- patr.: *Malko* OO 1571, *Maluszewic* IP 1598, *Małyszczuk* LK 1563, *Малъчишин* OCZ 1578; *Malienia* OO 1604, *Małoszczenia* OO 1604, *Małyszczenia* OO 1604, *Małyszzenia* OO 1620, *Małoszow* OO 1620, *Maliszkowicz* OO 1620, *Maliszowicz* OO 1604, *Malkowicz* OO 1620, *Maliszczuk* ID 1695, *Maliczicz* IS 1614, *Malisycz* OO 1604; *Malik* IS 1763.

MAŁACHIJA, MAŁAFIJ – por. *Малофѣи* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Małofiej* ICh 277:

- m: (2) *Małofi* LK 1563;
- ch: (3) *Малохвей* OCZ 1578, (2) *Małochwey* OO 1621, *Małofi* OO 1604;
- patr.: *Maylochwienie* OO 1620.

MANUJŁO, MANUJIŁ – *Маноуил* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Maniło* ICh 278. Formy pochodne również od im. złoż. *Маниславъ* Морощкин 1867: 118:

- sz: (3; 1) *Manuiło* RW 1583, *Ману(и)л* WH 1571; *Манка* (Gen.) PWL 1567;
- m: (1; 2) *Manuiło* OŁ 1552; *maniecz* RPW 1570, *maniuta* RPW 1570;
- patr.: *Maniszka* IK 1548, *manczenia* RPW 1570; *Mankiewicz* OO 1603; *Mańczuk* LŁ 1790;
- ch: (7) *Манєс* OŁ 1552, *Манко* II 1570, *Maniuk* LK 1563, (1;1) *Manuiyło* OO 1620; *Maniutenia* IS 1614;
- patr.: *Манюкович* OZ 1566, *Манькович* OCZ 1578, *Maniewicz* LK 1563; *Maniewszyc* OO 1620; *Manko* IS 1764.

MARKO – CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Marek* ICh 280:

- sz: (12) *Markom* (Instr.) OCZ 1578, (1) *Marka* (Gen.) PW 1662;
- m: (12) *marzko* RPW 1570, (10) *Marko* ID 1695, (2) *Marko* IS 1764;

- patr.: *markowicz* RPŁ 1569; *Markow* IO 1687; *Marczenko* IŁ 1788, *Markow* IŁ 1788, *Marczyk* IK 1743;
- ch: (17) *Marko* LK 1563, (21) *Marka* (Gen.) AGK 1684, (5) *Marko* IK 1789;
- patr.: *Markowicz* IS 1614, *Marczukom* (Dat. pl) KGŁ 1670; *Marczuk* KG 1773, *Marczyszyn* KG 1734.

MARTYN – CCM, Реєстр, ТСУІ, **MARCIN** ICh 279:

- sz: (11) *Мартина* (Gen.) PWL 1567;
- b: (1; 1) *Ма(р)тина* (Gen.) WH 1571; *Ма(р)тинка* (Gen.) WH 1571;
- fem.: *Martinicha* ID 1695;
- m: (5; 1) *martin* RPW 1570; *Martiniecz* OO 1571, (16; 3) *Martin* ID 1695, *Martyn* OO 1620; *Martinko* IS 1614, *Martysz* OO 1620, (6) *Martyn* IW 1751;
- patr.: *Martynowicz* LK 1563; *Martynowicz* IK 1759;
- ch: (21; 1) *Martyn* OŁ 1552, *Marcin* IK 1548; *Martiniecz* OO 1571, (48; 2) *Martin* IS 1614, *Martyn* OO 1620; *Martyniec* OO 1620, (17) *Martyn* KG 1773;
- patr.: *Мартинович* IO 1578; *Martinow* KG 1671, *Martynowicz* OO 1604, *Martyszkowicz* OO 1620, *Martynczyz* OO 1621, *Martynczyk* KG 1655, *Martyszczyk* ID 1695; *Martyszko* IH 1766, *Martinow* IK 1767, *Martynków* KG 1768, *Martyczuk* D 1753, *Martynczuk* KG.

MATWIJ – CCM, Реєстр, ТСУІ, **MACIEJ** – ICh 274:

- sz: (22; 10) *Матеї* BM 1599, *Matfej* PZK 1545, *Matfieja* (Gen.) OK 1552, *Matwiia* (Gen.) OŁ 1552; *Matjas* DŁ 1569, *Mamyuy* (Dat.) WH 1569, (4) *Матияш* TU 1613, (1) *Matwiej* IK 1759;
- m: (13; 31) *Matfiey* IK 1548, *mathwiej* RPW 1570, *Matwiy* LK 1563, *Matej* IK 1548; *macz* RPW 1570, *Macko* LK 1563, *mateyko* RPW 1570, *Matyszko* LK 1563, *Matys* LK 1563, (14; 9) *Matfey* OO 1620, *Matwiy* IS 1614; *Macko* OO 1620, *Maczko* IS 1614, *Matusz* OO 1620, (23; 3) *Matwiey* IŁ 1788, *Matwiy* IK 1743; *Macko* IO 1703;
- fem.: *maczkowaja* RPW 1570; *Maczkowa* IS 1614, *Matysicha* OO 1620
- patr.: *maczkowycz* RPW 1570; *Mackow* ID 1695, *Matyiaszowicz* KRR 1693, *Matyowicz* IS 1614, *Hacewicz* KRR 1694; *Matiuszka* IŁ 1788, *Macweyko* IŁ 1788, *Matwiejow* IK 1759, *Mackiewicz* IK 1759, *Maciuk* KG 1789;
- ch: (19; 40) *Mathpiey* IK 1548, *Matwiy* LK 1563, *Maciej* IK 1548; *Mau* IO 1578, *Macko* IK 1548 (37; 16) *Matey* IS 1614, *Matfeiowi* (Dat.) KG 1662; *Matias* IS 1614, *Mateiczenia* OO 1621, *Maczko* IS 1614,

Macyna OO 1620, *Matiuk* OO 1620, *Matus* OO 1620, *Matusz* OO 1604, (32; 10) *Matwiey* KG 1734, *Matwiia* (Gen.) KG 1707; *Macko* AGW 1760;

- fem.: *Matfiicha* OO 1620;
- patr.: *Mackowicz* IK 1548, *Matwieiowicz* LK 1563, *Macewicz* OŁ 1552, *Matiaszcic* IP 1598; *Macinenia* OO 1604, *Matczenia* OO 1604, *Mackowicz* OO 1604, *Matiaszewicz* OO 1604, *Macinin* OO 1604; *Matwieykow* IK 1759, *Maciuk* IW 1751, *Matczuk* LW 1789, *Mateyczuk* D 1773, *Matyaszuk* LŁ 1790, *Matwiyuczuk* IP 1789, *Matwieiuk* IW 1779, *Matysiuk* LŁ 1790, *Matyszczuk* IŁ 1790, *Maczyszyn* IP 1762.

MEFODIJ, METODIJ – por. *Меѳмоd* CCM, *TCYI*, *Metody* ICh 283:

m: (2) *Miefiedz* LK 1563;

ch: (3) *Nechweda* (Gen.) OO 1604, *Nefed* OO 1620.

MELCHIOR – *TCYI*, ICh 282:

sz: (1) *Malcher* RW 1583, (3) *Malchra* (Gen.) PW 1662.

MEŁETIJ, MEŁENTIJ – por. *Мелеуко* CCM, *Реестр*, *TCYI*, *Mełenty(j)* // *Mielenty(j)* ICh 283. Formy pochodne z pocz. *Mił-*, *Mi(e)l-* również od im. złoż. typu *Милонъгъ*, *Милослав* Демчук 1988: 62–63, 77, pozostałe także od *Омелян*, *Омелько*:

sz: (2) *Meleszko* PWW 1621;

- patr.: *Meleszkowicza* (Gen.) PZW 1545; *Meleszko* KGK 1617;

m: (1) *melesko* RPW 1570, (1) *Meleszko* ID 1695;

- patr.: *milczow* RPW 1570, *milicz* RPW 1570, *Meleszczuk* IK 1759;

ch: (7) *Melex* II 1570, *Mieleszko* OO 1571, *Mielko* OO 1571, *Miluta* LK 1563 (16) *Mielech* KG 1633, *Melko* IS 1614, *Milko* OO 1620, *Melesko* IS 1614, *Meleszko* ID 1695, *Milik* OO 1620, (1) *Meleszko* IS 1764;

- fem.: *Meleszczycha* OO 1620;

- patr.: *Mielech* KG 1633, *Meleszczenia* OO 1603, *Milutenia* OO 1620, *Melehowicz* IS 1614, *Mieleszczuki* (Nom. pl) KG 1662, *Milutycz* KG 1662; *Melesiuk* IS 1764, *Meleszczuk* IK 1759.

MOJSEJ, MUSIJ – por. *Маско*, *Мошкевичъ* CCM, *Реестр*, *TCYI*, *Mojżesz* ICh 293:

sz: (3) *Mouceu* PWL 1565;

m: (1) *Moszko* IK 1548, (4) *Mosko* ID 1695;

ch: (9; 1) *Moisiej* IP 1598; *Мошко* II 1570;

- patr.: *Musiicyka* (Gen.) AGK 1684.

MOKIJ – Реєстр, ТСУІ:

ch: (1) *Mokiey* OO 1621.

MYCHAJŁO – CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Michał* ICh 284. Formy z pocz.

Mys-, *Mis-* również od *Mucaïl*, z pocz. *Chac(z)-* może też od *Харитон*:

sz: (149; 4) *Michajło* PWL 1567; *Miszko* PZŁ 1545, *Michno* DŁ 1569, (11; 1) *Michał* PWW 1621; *Myszki* (Gen.) PNŁ 1677, (14) *Michał* AGW 1737;

- patr.: *Myszka* RŁ 1583, *Miszycza* (Gen.) PZŁ 1545;

b: (1; 3) *Мухайло* WW 1563; *Michno* DŁ 1569, (1) *Miszko* OO 1620;

- patr.: *Michnienia* OO 1620;

m: (6; 66) *Michayło* IK 1548; *Хацко* TU 1580, *Michalko* IK 1548, *Miszko* IK 1548, *Musco* IO 1578, *Мухно* IO 1570, *chaczuk* RPW 1570, (7; 42) *Michayło* IO 1687; *Misko* OO 1620, *Michno* IS 1614, *Mysiura* ID 1695, *Misiutha* OO 1603, *Хаціна* TU 1614, (3; 15) *Michaiło* KG 1789; *Michałko* KG 1734, *Misko* KG 1713;

- fem.: *miszkowaja* RPW 1570; *Miszczycha* IW 1685;

- patr.: *Michayłow* LK 1563, *michalkowycz* RPW 1570, *Michayłowicz* LK 1563, *Michnowicz* RPŁ 1569, *miskowycz* RPW 1570, *chaciewycz* RPW 1570; *Michniuk* ID 1695, *Chacina* ID 1695; *Miskiewicz* IK 1759, *Michniuk* IK 1743, *Miszczyszyn* IK 1743;

ch: (6; 68) *Michayło* LK 1563; *Мишко* OCZ 1578, *Мухно* II 1570, *Miechnik* LK 1563, *Chacyna* LK 1563, *Мишина* OCZ 1578, (9; 110) *Michal* IS 1614; *Misczenia* IS 1614 *Miszko* OO 1620, *Michno* IS 1614, *Mis* OO 1604, (10; 69) *Michayło* IS 1763, *Michał* KG 1734; *Michalec* KG 1707, *Michałko* IK 1789, *Misko* IS 1763;

- fem.: *Michnowaia* OŁ 1552; *Michalczycha* ID 1695, *Miszczycha* ID 1689;

- patr.: *Michnikowicz* OO 1571, *Мухнович* OK 1552, *Chacynicz* LK 1563, *Michajłyszyn* LK 1563; *Mysak* IR 1631, *Michnienia* OO 1604, *Misenia* OO 1604, *Miszczenia* OO 1604, *Misiurka* ID 1695, *Michno* OO 1620, *Michnow* OO 1604, *Michnowicz* IS 1617, *Miskowicz* ID 1695, *Michalczuk* IW 1698, *Michayliszyn* ID 1695; *Michałkow* IK 1759, *Mysków* IJ 1790, *Michalczuk* LŁ 1790, *Michayluk* IK 1771, *Mysanczuk* LW 1789, *Myszczuk* LŁ 1790, *Mysiuryk* IK 1759, *Michalczyszyn* IK 1789.

МЫКОЛА, МЫКОЛАЈ, NYKOŁA – *Миколаи* CCM, Реестр, ТСУІ, por.

Mikołaj ICh 285. Formy z pocz. *Mic(z)-* również od *Дмитро*, formy z pocz. *Kuc(z)-*, *Koc-* może też w związku z *Конон*, *Кондрат*, *Костянтин*, *Никон*, *Якун*:

sz: (42) *Миколая* (Gen.) WH 1569, (33) *Миколаи* TU 1646, (3) *Mikołaj* AGW 1770;

- patr.: *Mikołaeuicz* DŁ 1569;

b: (1) *Миколай* IB 1573, (2; 1) *Mikołaj* KRR 1693; *Miczuta* IS 1614;

m: (8; 34) *Mikuła* IK 1548; *Mikłasz* IK 1548, *Куц* IO 1578, *kucz* RPW 1570, *mic* RPW 1570, *Mikolaiec* IK 1548, *Nikiel* IK 1548, *Micko* IK 1548, (30; 6) *Mikołaj* KRR 1691, *Mikula* IS 1614; *Kucz* IS 1614, *Mic* ID 1695, *Micenia* OO 1620, (5) *Mikołaj* LW 1789;

- fem.: *Mikołaiucha* IO 1687;

- patr.: *mikolaasenکو (!)* RPW 1570, *Micewicz* LK 1563, *Mickowicz* DŁ 1569, *Kuczewicz* LK 1563; *Micz* OO 1603, *Kuczenia* OO 1620, *Miczenia* OO 1604, *Miczka* OO 1604, *Mikulka* KG 1680, *Micko* KRR 1652, *Mikołaiowicz* KRR 1652; *Kuc* IK 1743, *Mikołajow* IK 1743;

ch: (5; 26) *Миколаем* (Instr.) II 1570; *Mic* LK 1563, *Муц* OCZ 1578, *Mickiem* (Instr.) LK 1563, *Куцина* II 1570, *Miczyna* OO 1571, (4; 7) *Mikuła* IS 1614; *Kuc* OO 1621, *Mic* OO 1620, *Micz* AGK 1684, *Mikolaiecz* IS 1614, *Kocko* OO 1604, *Kucko* OO 1604, *Kolkowi* (Dat.) KG 1662, *Micyk* OO 1620, (32; 3) *Mikoła* IK 1762, *Mikuła* IK 1789, *Mikołaj* KG 1710; *Mic* LW 1789;

- fem.: *Куцова* OCZ 1578, *Mikłaszowa* LK 1563; *Kucyucha* OO 1620;

- patr.: *Miczyniec* OO 1571, *Kucewicz* LK 1563, *Мицевичь* IO 1578, *Miczynicz* OO 1571; *Kucenia* ID 1695, *Miczenia* OO 1620, *Mikłaszenia* OO 1620, *Mikulicz* IS 1614, *Kucyna* OO 1604; *Kuc* LW 1789, *Mikołaiow* IJ 1747, *Miciuk* LW 1789, *Mikołajczuk* IZG 1783, *Mikluk* IZG 1783, *Mikluszyk* IŁ 1766.

МЫКУТА – CCM, Реестр, ТСУІ, *Mikita* ICh 285:

sz: (15) *Mikita* DŁ 1569;

- patr.: *Mikitycz* PZK 1545;

m: (14) *Mikita* IK 1548, (9; 2) *Mikita* ID 1695, *Mikicie* (Dat.) KRR 1694; *Mikitusza* OO 1620, (8) *Mikita* IK 1743;

- patr.: *Мукитуч* IB 1573; *Mikitenia* KRR 1693, *Mikiteniatyn* KRR 1693;

ch: (17; 2) *Mykitoju* (Instr.) OŁ 1552; *Mikitka* IK 1548, *Mykytka* LK 1563, (23) *Mikita* AGK 1684, *Mykita* ID 1695, (29) *Mikita* IK 1767, *Mykita* LW 1789;

- fem.: *Mikicianka* K 1799;
- patr.: *Мукита* II 1570; *Mikitowicz* ID 1695, *Mykiticz* ID 1695, *Mikitchyn* OO 1604, *Mikitin* OO 1621; *Mikitenia* KG 1707, *Mikiciuk* LŁ 1790, *Mikitysiuk* KG 1768, *Mikityszyn* IK 1767.

MYNA – CCM, Реєстр, ТСУІ. Formy pochodne również od *Михайло*, *Дмитро*, *Веніамін*, *Євмен* lub im. złoż. Mini- SEM I 166:

m: (1) *Minko* IS 1614, (1) *Miń* IŁ 1788;

- patr.: *Мунчycz* OŁ 1552;

ch: (2) *Myna* IO 1578, *Minczuł* OŁ 1552, (1) *Minec* OO 1604;

- patr.: *Minczenia* OO 1620, *Minczynienia* OO 1620; *Mińko* LŁ 1790.

MYRKO – Демчук 1988: 78, Реєстр, ТСУІ, por. *Miro*- SEM I 166. Od im. złoż. z pocz. *Мур*-, również od im. chrz. *Мурон*:

m: (1) *mirzko* RPW 1570;

- patr.: *mirzkowycz* RPW 1570; *Mirczenko* IO 1687;

ch: (1) *Mirko* LW 1789;

- patr.: *Mirczuk* KG 1704.

MYRON – Реєстр, ТСУІ, por. *Miron* ICh 292:

m: (1) *Miron* IK 1743;

- patr.: *Myroniec* IŁ 1788;

ch: (1) *Miron* OO 1621, (3) *Miron* LŁ 1790;

- patr.: *Miron* IM 1775.

MYSAJIL – por. *Мусаилъ* CCM, ТСУІ, *Misajło* ICh 292:

sz: (1) *Muszaило* TU 1575.

NAUM – Реєстр, ТСУІ:

m: (3; 1) *naum* RPW 1570; *Наумець* IB 1573, (3; 1) *Naum* IB 1631, *Nachum* OO 1603; *Naumecz* IS 1614, (3) *Naum* IK 1743;

ch: (10; 1) *Наум* OCZ 1578; *Naumen* OŁ 1552, (8; 1) *Naum* OO 1620; *Naumiecz* IS 1614, (6) *Naum* KG 1768;

- patr.: *Naumenia* IS 1614, *Naumowicz* OO 1604, *Naumczycz* OO 1620, *Naumczyk* KG 1655; *Naumciow* IB 1795, *Naumow* KG 1769, *Naumczuk* IB 1782.

NAZAR – Реєстр, ТСУІ, ІСh 294:

m: (2) *Назар* TU 1584, (2; 1) *Nazar* IS 1614; *Nazarenie* OO 1620, (1) *Nazar* ІЛ 1788;

• patr.: *nazarowicz* RPW 1570; *Nazar* LŁ 1790;

ch: (1) *Назар* OCZ 1578, (3) *Nazar* OO 1620, (1) *Nazar* KG 1768;

• patr.: *Nazarowicz* OO 1571, *Nazarczic* IP 1598; *Nazarowic* OO 1643; *Nazarczuk* KG 1789.

NEMYRA – ССМ, пор. *Немира* (: *Незнамиръ*, pol. *Niemir*, *Nieznamir* Демчук: 30, 94), ТСУІ, SEM I 184:

• (sz) patr.: *Немиричови* (Dat.) TU 1639;

ch: (1) *Niemiera* LK 1563.

NESTIR, NESTOR – *Нестюръ* ССМ, Реєстр, ТСУІ, *Nieścior*, *Nestor* ІСh 294:

sz: (1) *Nester* PZK 1545, (2) *Nester* KG 1665, *Nestor* PWW 1621;

m: (6; 1) *nester* RPW 1570, *Niester* IK 1548, *Niescierz* LK 1563, *niesterz* RPW 1570; *Niesterec* IK 1548, (4; 1) *Nester* KRR 1693, *Nestor* IW 1685; *Nesterecz* IS 1614;

• patr.: *Niestorzec* IK 1548, *Nesterowicz* DŁ 1569, *Niesterewicz* IK 1548, *Niesterow* LK 1563;

ch: (7) *Niescier* IK 1548, *Нестер* RSZ 1569, *Nestor* OŁ 1552, (13; 2) *Nester* IS 1614, *Nestor* OO 1620; *Nesteryk* KG 1662, (1) *Nester* IP 1747;

• patr.: *Nesterenia* OO 1620, *Nesterow* OO 1604, *Nesterczyz* OO 1620, *Nesteryszyn* OO 1604; *Nestoruk* KG 1768, *Nesterycz* IK 1759.

NYKIN, NYKON – *Никонъ* ССМ, Реєстр, ТСУІ, *Nikon* ІСh 295:

m: (2) *Nikon* OO 1620, (4) *Nikon* IS 1614, (1) *Nikon* IK 1767;

• fem.: *Nikonicha* KRR 1694; *Nikonenczuczka* ІЛ 1788;

ch: (6; 1) *Никона* (Gen.) TU 1578; *Nikonca* (Gen.) OŁ 1552, (5; 1) *Nikin* IW 1698, *Nykon* ID 1695; *Nicko* OO 1620, (2) *Nykon* KG 1768;

• patr.: *Nikonczenia* OO 1604, *Nikonenia* OO 1604, *Nikonowicz* IS 1614; *Nikon* LŁ 1790.

NYKYFOR, NYCZYPIR – ССМ, Реєстр, ТСУІ:

m: (2) *nycz* RPW 1570, (11) *Niczypor* OO 1620, *Nycipor* ID 1695, (8) *Neczypor* ІЛ 1788, *Niczypor* IK 1759, *Nyczypor* ІЛ 1788;

• patr.: *Niczyporec* IK 1759, *Niczyporczyk* IK 1759;

ch: (3) *Nicypor* OO 1571, *Niczypor* LK 1563, *Nikipor* LK 1563, (12) *Niczypor* OO 1621, *Nikipor* IS 1614, (7) *Nicyforowi* (Dat.) D 1753, *Nyczypor* IK 1789;

- patr.: *Niczypicz* OO 1571; *Niczyporenia* OO 1621, *Nikiporenie* IR 1631, *Nikiporczyk* IR 1631; *Nieczyporów* KG 1769, *Niczuk* LW 1789, *Nieczyporuk* KG 1735, *Nikiporczyk* LW 1789.

OCHRIM, JEFREM – CCM, Реєстр, TCYI, *Ochrym* ICh 296:

- (sz) patr.: *Ochremowicza* (Gen.) PZŁ 1545;
- m: (1) *Ochremiec* IK 1548, (3) *Ochrim* KRR 1693, *Ochrym* OO 1604;
- patr.: *Ochrymowicz* IK 1759;
- ch: (1) *Ochrym* IK 1548, (2) *Ochrym* OO 1604, *Ohrim* IS 1614, (1) *Ochrym* IK 1759;
- patr.: *Охремович* OCZ 1578; *Ochryma* (Gen.) OO 1620, *Ochrymie-
nia* OO 1620, *Ochrymow* OO 1604, *Ochremczych* OO 1620; *Ochrym-
czyk* IK 1759.

OKSENTIJ, OKSENT, OKSEN, AWKSENTIJ, OWKSENTIJ – Реєстр, TCYI, por. *Oksenty(j)* ICh 297:

- sz: (1) *Oksenty* PNŁ 1677;
- m: (1; 2) *Оксентого* (Gen.) TU 1646; *Oksień* OO 1620, *Oksym* OO 1603;
- patr.: *Oksentowicz* KG 1698;
- ch: (2) *Оксентей* OCZ 1578, (6) *Oksen* IS 1614, *Oksion* KG 1664, *Oksenty* ID 1695, (5) *Oksenty* LŁ 1790, *Iksenty* LW 1789, *Oksin* IJ 1790;
- patr.: *Oksenciuk* LŁ 1790.

OLBRACHT – CCM, por. *Adalbert* ICh 176:

sz: (1) *Olbrycht* DŁ 1569, (1) *Ольбрыхтомъ* (Instr.) TU 1634.

OŁEFIR – por. *Олефѣрко* CCM, Реєстр, TCYI, ICh 298:

- m: (1) *Olifier* IK 1548, (1) *Olichwier* ID 1695;
- fem.: *Oliferycha* OO 1620;
 - patr.: *Olychwier* IK 1743, *Olechwirowicz* AGW 1727, *Olifirczyk* KG 1710;
- ch: (3) *Олухвер* II 1570, *Olichwier* OCZ 1578, (4; 2) *Olichwir* IO 1687; *Olichwirec* OO 1604, *Olechwyryk* KG 1662, (2) *Olichwir* LŁ 1790, *Olychwir* KG 1789;
- patr.: *Olichwirczyk* IO 1687; *Olechwierczyk* IK 1759.

OŁEKSANDR – por. *Олександро* CCM, TCYI, *Aleksander* ICh 179. For-
my *Olechno*, *Oles(z)ko* również od *Олексиї*, *Олекса*, formy z pocz.
Les(z)- od *Олексиї*, *Елисей*, *Леон*:

- sz: (60; 10) *Alexander* Alb. 1598, *Александр* WH 1569; *Александро* TU 1565, *Oleszko* DŁ 1569, *Санка* (Gen.) OK 1552, *Olechno* PWL 1565; (101) *Aleksandra* (Gen.) PNW 1678, (5) *Aleksander* IK 1789;
- patr.: *Sanguszka* (Gen.) RSZ 1569, *Aleksandrowicza* (Gen.) LK 1563, *Olechnowicz* PZŁ 1545, *Sanguskiewiczza* (Gen.) OŁ 1552, *Lesiewicz* KG 1680;
- b: (1) *Олешко* PWL 1565, (1) *Oleszko* OO 1620;
- m: (17) *Liesko* LK 1563, *Olieszko* IK 1548, *Olesko* OŁ 1552, *Олекса*), *Szaszko* LK 1563, *olechno* RPW 1570, (2; 14) *Alexander* IB 110; *Lesko* ICZ 1677, *Leszko* OO 1620, *Les* ICZ 1677, *Oliszczik* OO 1620, (2; 1) *Aleksander* IK 1759; *Lesko* IK 1759;
- fem.: *Leszczycha* ID 1695, *Olesicha* ICZ 1677;
 - patr.: *Олишчич* IO 1578, *Leskowicz* ID 1695;
- ch: (19) *Санец* OCZ 1578, *Oleszko* OŁ 1552, *Oliszko* IK 1548, *Sanko* LK 1563, *Олехъно* PWL 1565, (1; 20) *Aleksandrowi* (Dat.) KG 1655; *Lechnienia* OO 1604, *Lesko* IR 1631, *Olesko* IS 1614, *Oleszko* OO 1604, *Olechno* OO 1654, *Les* ICZ 1677, (4; 54) *Aleksander* IK 1789; *Lesko* KG 1709, *Leszko* IS 1763, *Oleszczuk* IB 1764;
- fem.: *Oleszczycha* IS 1614;
 - patr.: *Oleskowic* IP 1598; *Oleszczenia* OO 1604, *Sanczicz* IS 1614; *Lesko* KG 1735, *Leskow* IK 1789, *Lesiuk* IW 1751, *Leszczuk* KG 1734, *Oleszczuk* LŁ 1790.

OŁEKSIJ, OŁEKSA – CCM, Реєстр, ТСУІ, por. *Aleksy* ICh 181. Formy z pocz. *Łec(z)*- również od *Леонтиї, Глеб*:

- sz: (6; 3) *Olekszij* DW 1569, *Олекша* PWL 1567; *Łecko* PZŁ 1545, (1) *Aleksy* KG 1791;
- m: (6; 2) *oleksa* RPW 1570, *Olieksa* LK 1563, *Oleksij* LK 1563, *Oleksy* LK 1563; *Lecyk* LK 1563, *leczyna* RPW 1570, (7; 1) *Oleksa* OO 1620, *Oleksiey* ID 1695, *Oleksy* IS 1614; *Leczko* IS 1614, (5) *Ołeksa* IŁ 1788, *Oleksiey* IŁ 1788, *Oleksy* IK 1759;
- patr.: *Leckowicz* DŁ 1569, *Oleksyc* IK 1548, *oleksin* RPW 1570; *Oleksiewicz* IK 1743, *Olekseyczuk* IK 1743;
- ch: (6; 6) *Олексеї* OCZ 1578, *Olekszey* OŁ 1552; *Лец* OCZ 1578, *Лецко* II 1570, *Łecyk*, (16; 17) *Oleksa* IO 1687, *Oleksiey* ID 1695; *Lecz* IS 1614, *Oleksenia* IS 1614, (18; 1) *Oleksa* IK 1759, *Oleksiey* IH 1766; *Lec* LW 1789;

- fem.: *Olekszycha* OO 1604;
- patr.: *Лецевиц* OCZ 1578, *Oleksiejewicz* OO 1571, *Oleksicz* LK 1563; *Olekszeiowicz* OO 1604, *Oleksowicz* OO 1620, *Olekszyc* OO 1604, *Oleksin* OO 1629; *Oleksów* IP 1789, *Oleksyn* IK 1759.

OMELJAN, OMELKO – CCM, Реєстр, ТСҀІ, por. *Om(i)elijan* ICh 299:

sz: (2) *Омелян* PWL 1567;

b: (1) *Омелько* IO 1578, (1) *Omelian* OO 1604;

m: (12) *Omielian* IK 1548, *omeljan* RPW 1570, *Omilian* LK 1563, *Омелько* IB 1573, (10) *Omelian* IS 1614, *Omelko* OO 1620, (3) *Omelan* LŁ 1790, *Omelko* KG 1789;

- fem.: *Omelanicha* OO 1621;

- patr.: *Omelianowicz* LK 1563; *Omelanczuk* IO 1687, *Omelczuk* IR 1631; *Omelko* IK 1759, *Omelkow* IK 1743, *Omelczuk* IK 1759;

ch: (14) *Омелян* OCZ 1578, *Omielian* IK 1548, *Omilian* LK 1563, (29; 2) *Omelan* OO 1621, *Omelkiem* (Instr.) OO 1620; *Melan* OO 1604, *Omeluszczenia* IS 1614, (10) *Omielan* KG 1701, *Omelko* IK 1800;

- fem.: *Omelczycha* IK 1795;

- patr.: *Омелянович* OZ 1566; *Omelan* OO 1604, *Omelczenia* ISZ 1631, *Omylenia* OO 1620, *Omelanczyc* OO 1621; *Omelan* LŁ 1790, *Omelko* IW 1786, *Omelanczukow* IK 1789, *Omelanczuk* KG 1768, *Omelczuk* IP 1789.

ONUPRIJ, ONUFRIJ, ONOPRIJ – por. *Оношко* Реєстр, ТСҀІ, *Онофры(j)* ICh 299:

sz: (2) *Onufryiem* (Instr.) KRR 1693;

b: (1) *Оношко* IP 1598;

m: (5) *Onoszko* IK 1548, *Onuszko* LK 1563, *Onasko* LK 1563, (4; 1) *Onoprei* OO 1603, *Onopry* IS 1614; *Onosko* OO 1620;

- patr.: *Onoskowicz* LK 1563;

ch: (1; 4) *Onofrej* OO 1571; *Аношко* OCZ 1578, *Onoszko* OO 1571, (2; 1) *Onopry* IS 1614; *Onusko* IS 1614, (5; 4); *Onufry* IK 1795, *Onupry* LW 1789, *Onupry* IW 1786; *Onup* KG 1768;

- patr.: *Onupry* IK 1747, *Onufryiczuk* KG 1754, *Onupreiuk* LŁ 1790.

ONYKIJ, ANYKIJ, JOANYKIJ – Реєстр, ТСҀІ, por. *Onikij* ICh 299:

sz: (3) *Онিকেи* WH 1577;

ch: (1) *Onyki* OŁ 1552, (3) *Oniky* OO 1604.

ONYSIJ, ONYS'KO – Реестр, TCYI, por. *Onys(z)yj* ICh 299:

sz: (1) *Onisko* PZŁ 1545;

- (b) patr.: *Oniskiewicz* OO 1620;

m: (7) *Onisko* IK 1548, *Onysko* LK 1563, (7) *Onisko* IS 1614;

- fem.: *Onyszczenczycha* IK 1759;

- patr.: *oniskowicz* RPW 1570, *Onoskowicz* LK 1563;

ch: (10) *Ониско* OCZ 1578, (17) *Onisko* IS 1614, *Onysko* ID 1695, (6) *Onysko* LW 1789, *Onyszko* IS 1764;

- patr.: *Onisko* IK 1548, *Oniskowicz* IK 1548, *Onoskowicz* OO 1571; *Onisko* OO 1604, *Oniskow* OO 1620, *Oniskowicz* OO 1620; *Onyszczak* IS 1764, *Onyszkow* KG 1768, *Onysczuk* IK 1789, *Onyszczyn* IP 1762.

OREFA, OREFIJ, AREFA, AREFIJ – TCYI:

ch: (1) *Opexwa* OZ 1566.

OREST – TCYI:

m: (2) *Orysz* OŁ 1552.

OSTAP, JEWSTAFIJ, JEWSTACHIJ – por. *Ocmanko* CCM, Реестр, TCYI:

sz: (4) *Ostafej* DŁ 1569, *Ostafiej* RŁ 1583, *Ocmaф* BM 1572, (3) *Ostafiy* PWW 1621;

- patr.: *Ostapowicz* KGK 1630;

b: (1) *Ostap* OO 1620;

m: (6; 14) *Ocman* IB 1573; *Ostapko* IK 1548, (9) *Ostap* IS 1614, (12; 1) *Ostap* IK 1743; *Ostasz* IŁ 1788;

- patr.: *ostapkowicz* RPW 1570; *Ostaskowicz* IS 1614; *Ostaszowiczow* IŁ 1788, *Ostapowicz* LW 1789;

ch: (6; 11) *Ostap* LK 1563; *Ostafiec* LK 1563, *Ostapec* OŁ 1552, *Ocmanko* II 1570, (28; 1) *Ostap* IS 1614; *Ostasz* (22; 1) *Ostap* IS 1764; *Ostasz* IS 1764;

- fem.: *Ostapowa* LK 1563;

- patr.: *Ostapkowycz* OŁ 1552, *Ostapczycz* OO 1571; *Ostap* KG 1633, *Ostapczenia* OO 1604, *Ostapenia* ICZ 1677, *Ostapow* OO 1621, *Ostapczycz* OO 1620, *Ostaponicz* IS 1614; *Ostapow* KG 1768, *Ostapczuk* IK 1759, *Ostapiuk* IS 1764.

OWERKIJ, OWERKO, AWERKIJ – Реестр, TCYI. Przytoczone formy również od *Оверян, Аверян*:

m: (1) *Owerko* OO 1654;

ch: (4) *Awerko* OO 1620, *Owerko* OO 1604, *Owierko* OO 1621.

OWDIJ – por. *Owdeiewicz* CCM, TCYI:

m: (4; 2) *Οβδευ* IO 1578, *Owdziey* IK 1548; *Owdzieiec* LK 1563, (5) *Awdej* KG 1677, *Owdey* OO 1643;

ch: (4; 2) *Αβδευ* OCZ 1578, *Αβδιεμ* (Instr.) II 1570, *Οβδῆς* (Gen.) TU 1578; *Awdijec* OO 1571, *Owdeyca* (Gen.) OŁ 1552, (6; 2) *Awdziey* IR 1631, *Owdey* ID 1695, *Owdy* OO 1604; *Wiwdeniecz* IS 1614, *Wowdia* IR 1631, (1) *Wiwdia* IK 1762;

- patr.: *Awdenia* OO 1620, *Awdijuk* IR 1631.

OWSIJ, JEWSEWIJ – *Євсеу* CCM, Реєстр, TCYI:

m: (1) *Iowsiey* OO 1629;

ch: (2; 3) *Osiey* OO 1620, *Owsiy* OO 1621; *Jowsenia* IS 1614, *Jowskiuk* OO 1620, (1) *Owsiey* KG 1769;

- patr.: *Iuwsycznia* OO 1604, *Jowsin* OO 1620.

PAMFIŁ, PANFIŁ – TCYI:

m: (1) *Pamfiło* OO 1620;

ch: (1) *Πανῆφιλο* OCZ 1578.

PANAS, ATANAS, ATANASIJ, AFANASIJ, OPANAS, TANAS, TANASIJ – por. *Πανας* CCM, Реєстр, TCYI, *Ofanasyj* ICh 297:

sz: (2) *Ophanas* RK 1545, (1) *Athanasym* (Instr.) AO 1706;

b: (1) *Panas* IP 1598;

m: (8) *Opanas* LK 1563, (10) *Atanazy* IO 1687, *Ophanas* OO 1621, (3) *Opanas* IK 1759;

- fem.: *Panasicha* IO 1687;

- patr.: *Opanasowicz* DŁ 1569; *Panasewicz* LŁ 1790;

ch: (8; 1) *Opanasem* LK 1563 (Instr.), *Panas* IP 1598; *Panasiec* IK 1548, (31) *Opanas* IS 1614, *Panas* OO 1604, *Panasz* IS 1614; *Panasko* AGK 1684, (22) *Aftanazy* D 1752, *Opanas* IK 1759, *Panas* LŁ 1790;

- patr.: *Opanasowicz* LK 1563, *Panasowic* IP 1598; *Opanasenia* OO 1605, *Panasenia* OO 1604, *Panasko* KG 1663, *Opanasow* OO 1620, *Opanasowicz* OO 1620, *Panasowicz* OO 1620, *Opanaszczyc* OO 1604, *Panasic* OO 1643; *Panasiczka* IW 1789, *Opanasiuk* IK 1759, *Panasiuk* IS 1789.

PANTEŁEJMON, PANTEŁEJ, PANTEŁEMON, PANTELIJ – por. *Παντελεу* CCM, Реєстр, TCYI, *Pantelemon* ICh 302. Formy pochodne również od *Πанас*:

sz: (2) *Panka* (Gen.) PZK 1545;

- patr.: *Pankowicz* AGK 1684; *Pankiewicz* AO 1719;
- m: (2) *Panko* IK 1548; (2) *Panko* OO 1603, (2) *Panko* IŁ 1788;
- patr.: *Pankowicz* LK 1563; *Pankiewicz* LW 1765;
- ch: (4) *Pankiem* (Instr.) LK 1563, (13) *Panko* IS 1614, *Paniuk* OO 1620, *Panuta* OO 1604, (2) *Panko* KG 1773;
- patr.: *Панкович* IO 1578, *Pancewicz* LK 1563, *Panewicz* OŁ 1552; *Panczenia* OO 1604, *Pankowicz* AGK 1684, *Paniukowicz* IS 1614, *Pankiewicz* OO 1620, *Panczyc* OO 1604; *Panczuk* IP 1789.

PARFENIJ, PARFEN, PARFENTIJ, PARCHIM, PARCHOM – Реєстр, ТСУІ, por. *Parchomi(j)* ICh 303:

- (sz) patr.: *Parchimowicz* PWW 1621;
- b: (1) *Parchwen* OO 1604;
- m: (1; 1) *Пархомъ* IO 1578; *Parchomiec* IK 1548, (4; 1) *Parfen* KRR 1693, *Parhom* IS 1614, *Parthim* OO 1603; *Parchomik* ID 1695, (1) *Parchom* IK 1759;
- patr.: *Parchimowicz* LK 1563; *Parfenowicz* ID 1614, *Parchomczukow* IK 1743, *Parchomczuk* IK 1759;
- ch: (9; 1) *Parchim* IK 1548, *Пархом* RSZ 1569; *Хъвен* OCZ 1578, (16) *Parchon* OO 1621, *Parchwen* OO 1604, *Parhom* IS 1614, *Parsim* IS 1614, (6; 6) *Parchom* LW 1789, *Parchwen* LW 1789, *Prochim* IK 1762; *Fenko* IS 1763;
- patr.: *Parchom* OO 1620, *Parchomienie* OO 1620; *Chwениuk* KG 1759, *Parchwen* IB 1764, *Parchomczuk* KG 1786, *Parchomiuk* IW 1779, *Parchuta* KG 1735.

PATRYKIJ, PATRYKEJ – CCM, ТСУІ, por. *Patricius* ICh 303:

- sz: (3) *Патрикея* (Gen.) WH 1569, *Patrykij* DŁ 1569, *Patryk* RK 1583;
- patr.: *Патрикей* PWL 1567, *Patrikijewicz* RK 1583;
- ch: (1) *Patryky* OO 1604.

PAWŁO – por. *Павель*, *Пашко* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Paweł* ICh 303. Formy pochodne z pocz. *Pach-*, *Pas(z)-* również od *Пахом*, *Пафнуміи* oraz im. złoż. *Пакославъ* Морощкин 1867: 174, formy z pocz. *Pac(z)-* także od *Пахом*, *Пантелеймон*, *Inamiі*:

- sz: (37; 4) *Павел* WH 1577; *Paszka* (Gen.) PZK 1545, *Pachna* (Gen.) PZW 1545, *Пашук* OK 1552, (12) *Pawła* (Gen.) PNŁ 1677, (3) *Pawła* (Gen.) KG 1789;
- fem.: *Paszkiewiczowey* (Dat.) AGK 1684;

- patr.: *Павлович* PWL 1565, *Пацевич* OCZ 1578; *Pachniewicz* AGK 1684, *Paszewicz* PŁ 1678, *Pawłowicz* PWW 1621;
- b: (1; 1) *Павло* WW 1564; *Пауко* IO 1578;
- patr.: *Павлович* WW 1561, *Pawłuszewicz* IP 1598;
- m: (21; 23) *Paweł* IO 1578; *Pawelec* IK 1548, *paczko* RPW 1570, *Пауко* IB 1573, *Pawluk* IK 1548, *Pawlik* LK 1563, *Пасюкъ* IO 1578, (35; 3) *Paulus* Alb. 1658, *Павла* (Gen.) TU 1638; *Paszko* OO 1620, (25; 2) *Paweł* IO 1703, *Pawło* IP 1747; *Paszko* IO 1703;
- fem.: *Paszkowa* IK 1548, *pawłowaja* RPW 1570; *Pawlicha* IS 1614; *Paszkowa* IO 1703, *Pawlicha* KG 1710;
- patr.: *paszkowicz* RPW 1570, *Pawłowicz* DŁ 1569; *Paszczenia* OO 1620, *Paczycz* OO 1603; *Paszko* IO 1703, *Pacewiczem* AGW 1757, *Paszkievicz* KG 1710, *Pawłusiuk* LŁ 1790;
- ch: (15; 32) *Павел* OCZ 1578; *Пац* IO 1578, *Пауко* II 1570, *Pachno* OCZ 1578, *Pawluk* IK 1548, *Пацюма* WH 1571, *Pawlik* LK 1563, (60; 14) *Paweł* IR 1631, *Pawło* OO 1620; *Pac* ID 1695, *Pawluczek* IS 1614, *Paszko* OO 1620, *Pachno* OO 1604, *Pasiowi* (Dat.) KG 1662, *Pawluk* KG 1662, *Paciuta* OO 1620, (63; 17) *Paweł* IJ 1747, *Pawło* IB 1795; *Pawełko* KG 1735, *Pauluk* IK 1768, *Pawluk* LW 1789, *Pawlik* KG 1734;
- fem.: *Павлиха* OO 1578;
- patr.: *Paszko* IK 1548, *Paszkowicz* LK 1563, *Паушкович* OCZ 1578, *Pawlukiewicz* IP 1598, *Пацънич* OCZ 1578; *Pac* OO 1604, *Paszczenia* OO 1604, *Pawlenia* OO 1620, *Pawłuszczenia* OO 1620, *Paszkow* OO 1604, *Paszkowic* ID 1695, *Pawłowicz* ID 1695, *Pawliszyn* OO 1604; *Pawłow* LW 1789, *Paszuk* IK 1759, *Pauluk* IM 1775, *Pawluk* IK 1759.

PETRO – CCM, Реєстр, ТСУІ, **PIOTR** – ICh 306:

- sz: (53) *Petra* (Gen.) PZŁ 1545, *Петръ* TU 1560, (2) *Петръ* TU 1646;
- patr.: *Petrowicza* (Gen.) PZŁ 1545;
- m: (77; 7) *Petr* DŁ 1569; *Petrasz* PZŁ 1545, *Pietraszko* LPW 1570, *Петрик* IB 1573, *Pietryk* IK 1548, *petryna* RPW 1570, (16; 1) *Petro* KRR 1693; *Petruszka* ID 1695, (18) *Petro* IŁ 1788;
- patr.: *Petrenia* KG 1655, *Petrysyn* IW 1695; *Petrykowiec* IK 1759;
- b: (3) *Петръ* IO 1578;
- ch: (6; 8) *Petro* OŁ 1552, *Piotr* IK 1548; *Петрушко* RSZ 1569, *Пешко* OCZ 1578, *Pietrzyk* LK 1563, (22; 10) *Petro* AGK 1684; *Petraszko*

OO 1604, *Petrusko* IS 1614, *Petrik* OO 1621, *Petryk* KG 1664, (59) *Petro* IP 1762, *Piotr* D 1773;

- fem.: *Petricha* ID 1695;
- patr.: *Petraszewicz* OO 1571, *Петрович* OCZ 1578; *Petraszenia* OO 1654, *Petrenia* KG 1655, *Petruszczenia* OO 1604, *Petriczenia* OO 1621, *Petraszko* ICZ 1677, *Petrasowicz* IS 1614, *Petrowicz* OO 1604, *Petrykowicz* OO 1604, *Petruch* OO 1620, *Petraszyc* OO 1604; *Petrenkow* IB 1795, *Petraszuk* LŁ 1790, *Petruk* IB 1782, *Petryńczuk* IK 1789, *Petryk* LW 1789, *Petryszyn* IK 1759, *Petryna* IK 1789.

PINKO – por. *Пѣнко* CCM, *Пина* Reestr, *Пинна* lub *Петро* TCYI:

- (m) patr.: *Pinczuk* OŁ 1552;
- ch: (1) *Pinko* IK 1548.

POLIKARP – TCYI:

ch: (1) *Polikarp* KG 1633.

POŁUJAN – Reestr, TCYI:

m: (2) *Połuian* LK 1563;

- patr.: *Полюянович* OCZ 1578; *Połuian* OO 1620, *Połuianczicz* OO 1620;
- ch: (2) *Połuian* IP 1598, (3) *Połuian* IS 1614.

POTAP – CCM, Reestr, TCYI:

m: (2) *potap* RPW 1570, (1) *Potap* OO 1620;

- patr.: *Potapowicz* KG 1710, *Potapczuk* IK 1759;

ch: (1) *Потапъ* IO 1578, (3) *Potap* IS 1614, (2) *Potap* KG 1768;

- patr.: *Potapenia* OO 1604, *Potapczicz* IS 1614; *Potapczuk* IK 1789.

PROCHOR – Reestr, TCYI:

sz: (2) *Прохор* WH 1569;

m: (1) *Prochorem* (Instr.) KG 1725;

ch: (2) *Prochor* OO 1604;

- patr.: *Prochorowicze* (Nom. pl) K 1799.

PROKIP, PROKOPIJ – por. *Прокопъ* CCM, Reestr, TCYI, *Prokop* ICh 313. Formy z pocz. *Pron-*, *Prun-* również od *Софрон*, *Сунрун*:

sz: (14) *Прокоп* PWL 1567, (5) *Prokop* PW 1662, *Procopius* Alb. 1626;

- patr.: *Prokopowiczowie* (Nom. pl) PWW 1621, *Pracenicz* AO 1752;

b: (1) *Прокоп* WW 1565, (1) *Proczo* IS 1614;

m: (3; 4) *Прокоп* IO 1578; *Prokopiec* IK 1548, *Процокъ* IO 1578, *Procyk* LK 1563, (7; 6) *Prokop* OO 1643; *Procek* OO 1620, *Procenia* OO 1620, *Procko* KRR 1634, *Pronko* IS 1614, (7; 4) *Prokop* IK 1759; *Procko* IŁ 1788, *Procyk* IO 1703;

- fem.: *Pronkowa* LK 1563; *Proczkowa* OO 1603, *Pronicha* IS 1614; *Procycha* IO 1703, *Prokopicha* KG 1710;
- patr.: *Procz* RPW 1570; *Procenia* OO 1620, *Prokopienia* IS 1614; *Prockow* IŁ 1788;
- ch: (7; 9) *Prokop* IK 1548; *Proc* LK 1563, *Пронко* OCZ 1578, *Procyk* LK 1563, (15; 29) *Prokop* IS 1614; *Proc* KG 1655, *Procz* OO 1620, *Prunec* OO 1604, *Proczko* IS 1614, *Pruń* OO 1620, *Procik* OO 1604, *Procyk* OO 1620, *Procina* OO 1604, *Proczuta* IS 1614, (13; 5) *Prokop* IK 1762; *Procio* IS 1763, *Procko* IK 1771, *Procyk* IP 1762;
- fem.: *Procycha* OO 1620; *Proceniuczka* IZG 1783;
- patr.: *Prokopowicz* IK 1548, *Prońchowicz* IK 1548; *Proc* ICZ 1677, *Prokopenia* OO 1604, *Pronewycz* OO 1604, *Pronczyc* OO 1604, *Procsyzyn* OO 1620, *Prokopczyn* OO 1620; *Prokopenko* IB 1795, *Prockow* IK 1771, *Procow* IS 1763, *Prokopow* KG 1768, *Prociuk* IJ 1747, *Prokopczuk* IK 1759, *Prokopiuk* IK 1789.

PROTASIJ, PROTAS – Реєстр, ТСУІ, por. *Protazy* ICh 314:

m: (2) *Protas* IK 1548;

- patr.: *Protuszewicz* OŁ 1552;

ch: (5) *Protas* OO 1571, (1) *Protas* OO 1604;

- patr.: *Protasow* OO 1620, *Protaszycz* OO 1620.

PUTYŁO – por. *Поутятичь* ССМ, Демчук 1988: 60, 79, *Рęci-* SEM I 211:

- (sz) fem.: *Путятенны* (Gen.) II 1570;

ch: (1) *Puciło* LK 1563.

PYŁYP – por. *Филиппъ* ССМ, Реєстр, ТСУІ, *Filip* ICh 216:

sz: (1) *Пилуп* BM 1579;

b: (1) *Пилуп* WW 1561;

- patr.: *Filipienia* OO 1620, *Filipowicz* OO 1620;

m: (7; 2) *pilip* RPW 1570, *Пилупъ* IO 1578; *pilipecz* RPW 1570, (14) *Filip* KG 1663, *Pilip* ID 1695, (8) *Pilip* IO 1703;

- patr.: *Filipowicz* LK 1563; *Pilipcza* KRR 1694, *Filipowicz* IO 1687; *Pilipenko* IŁ 1788, *Pułyrczuk* IK 1743;

ch: (10) *Пилуп* TU 1578, (21; 2) *Pilip* OO 1604; *Philipecz* IS 1614, *Pilipenia* IB 1631, (12) *Pilip* IK 1762;

- patr.: *Pilipowicz* IK 1548; *Pilipenia* OO 1604, *Pilipow* OO 1620, *Pilipczycz* OO 1620; *Pilipowiec* IK 1759, *Pilipko* IŁ 1788, *Pilipow* IP 1747, *Pułyrczuk* LW 1789, *Pilipiuk* IH 1766, *Pilipiszyn* IH 1766.

RAD- – Демчук 1988: 29, 88, Реєстр, ТСУІ, por. *Rado-* SEM I 247. Formy pochodne od im. złoż. typu *Радислав, Радомир, Радогост, Радосин, Домарад* oraz im. chrz. *Радивон, Родіон*. Forma *Rasko* również od *Рафаїл*:

sz: (1) *Радко* WH 1569;

m: (4) *Radko* OŁ 1552, *Radzko* LK 1563; (3) *Racko* OO 1620, *Radko* OO 1603, *Rasko* ID 1695, (1) *Radkiem* (Instr.) KG 1789;

- patr.: *radkowycz* RPW 1570, *raszewycz* RPW 1570; *Radkiewicz* KRR 1634, *Radczyn* ID 1695; *Radko* IK 1743;

ch: (8) *Radecz* OO 1571, *Radziec* IK 1548, *Radko* OO 1571, *Ratko* OŁ 1552, (18) *Radczenia* IS 1614, *Raduszka* KG 1664, *Radko* IS 1614, *Rachno* OO 1643;

- fem.: *Radczycha* OO 1604;

- patr.: *Radcowicz* LK 1563, *Radkowicz* LK 1563; *Radczyniec* ID 1695, *Radczenia* IO 1687, *Radko* LK 1563; *Radczuk* ID 1695, *Radczyc* OO 1604.

RADYWON, RODION – CCM, ТСУІ, por. *Radiwon* ICh 315:

b: (1) *Радион* IO 1578;

m: (2) *Radywon* KG 1789;

ch: (1) *Radiwon* IS 1614;

- patr.: *Radziwonowicz* IK 1548; *Radiwonowicz* IS 1614.

ROMAN – Реєстр, ТСУІ, ICh 318:

sz: (27) *Romana* (Gen.) RW 1583, (6) *Романъ* TU 1628;

- patr.: *Романович* OZ 1566; *Romanowicz* PWW 1621; *Romankiewicz* LW 1789;

b: (1) *Roman* IP 1598;

m: (7; 3) *roman* RPW 1570; *Романецъ* IB 1573, (16; 1) *Roman* OO 1620; *Romanuszko* OO 1620, (12) *Roman* ІЛ 1788;

- patr.: *Roman* OO 1620, *Romanow* OO 1620, *Romanowicz* OO 1620; *Romanenko* KG 1710, *Romankow* ІЛ 1788;

ch: (12; 4) *Roman* LK 1563; *Romanec* OŁ 1552, (35; 1) *Roman* AGK 1684; *Romanienia* OO 1643, (26) *Roman* IK 1762;

- patr.: *Romanowicz* LK 1563; *Romanow* OO 1604, *Romanczyc* OO 1604; *Romanenko* IB 1795, *Romaniuk* IP 1789.

ROSTYSŁAW – Демчук 1988: 80, Реєстр, ТСУІ, por. *Rości-* SEM I 253:

sz: (2) *Рослав* BM 1595, *Росток* BM 1599;

m: (1) *Roško* OO 1620;

- patr.: *Роскович* IO 1578.

RUDOLF – TCYI:

sz: (1) *Rudolf* KG 1680.

SALYWON – por. *Селивонъ* CCM, Реєстр, TCYI. Formy pochodne również od *Селінії*:

m: (2) *Seliwon* OO 1603;

ch: (4; 2) *Селивон* OCZ 1578, *Селиван* OCZ 1578; *Селюта* OCZ 1578, *Soliwoy* IP 1598, (3; 2) *Seliwon* OO 1621; *Selechno* OO 1604, (1; 1) *Seliwon* KG 1792; *Seluch* LW 1789;

- patr.: *Salienia* OO 1604, *Seliwonowicz* IR 1631; *Saluk* KG 1704.

SAMIJŁO – *Самойль* CCM, Реєстр, TCYI, *Samuel* ICh 321:

m: (1) *Samojło* DŁ 1569, (8) *Samoilo* OO 1603, *Samiilo* OO 1603, (1) *Samiuło* IŁ 1788;

- patr.: *Samojlow* OO 1603; *Samiuylak* IO 1703, *Samojlicz* IO 1703;

ch: (2) *Самуїло* OCZ 1578, (3) *Samiilo* IS 1614, (2) *Samiuło* LW 1789;

- patr.: *Samoylenia* OO 1620, *Samuszkowicz* OO 1604, *Samojlik* ID 1695; *Samiuło* LŁ 1790, *Samojluk* IZG 1783, *Samiuyliszyn* IJ 1790.

SAMON – CCM, TCYI. Forma *Samoszko* również od im. z pocz. *Sam-* typu *Самуїло*, *Самей*, *Самсон*:

m: (1) *samon* RPW 1570;

ch: (7) *Samoniecz* IS 1614, *Samonko* IS 1613, *Samoszko* OO 1604;

- patr.: *Samuszkowicz* OO 1604.

SAMSON – CCM, Реєстр, TCYI, ICh 320. Forma *Samko* również od im. z pocz. *Sam-* typu *Самуїло*, *Самей*, *Самон*:

m: (1; 1) *Samsonik* ID 1695, (1) *Samko* IK 1743;

- patr.: *Samsonowicz* IS 1614, *Samsonik* OO 1620;

ch: (1) *Samson* IP 1598, (5) *Samko* IS 1764;

- patr.: *Samko* LW 1789, *Samsoniuk* IK 1759.

SASONIJ – Реєстр, TCYI:

sz: (1) *Sasin* PNŁ 1677;

- patr.: *Сасини* (Nom. pl) BM 1578;

m: (3) *Sasyn* LK 1563, (2) *Sasko* IS 1614, *Sasin* OO 1620;

- fem.: *Sasynowa* LK 1563;

- patr.: *Sasiuk* LŁ 1790;

ch: (1) *Саско* II 1570, (2; 4) *Sasin* OO 1604; *Sasyczenia* IS 1614, *Sasik* OO 1620;

- patr.: *Saszko* IR 1631, *Sasik* OO 1643; *Sasiuk* LŁ 1790.

SAWA – CCM, Реестр, ТСУИ, ICh 321. Formy pochodne również od *Савел, Савелий*:

sz: (3) *Sawa* DŁ 1569;

- patr.: *Sawicz* PW 1662;

b: (1) *Sawka* IS 1614;

m: (7; 10) *Sawa* IK 1548; *sawka* RPW 1570, *Савько* IO 1578, *sawczina* RPW 1570, (3; 10) *Sawa* IS 1614; *Sawka* OO 1603, *Sawon* IS 1614, (1) *Sawka* ŁŁ 1790;

- fem.: *Sawczycha* ICZ 1677;

- patr.: *Савутко* IB 1573; *Sawczenko* ID 1695, *Sawczuk* ICZ 1677, *Sawczicz* IS 1614;

ch: (1; 30) *Sawa* LK 1563; *Савка* II 1570, *Савочка* OCZ 1578, (32) *Sawka* IS 1614, *Sawoczka* ID 1695, *Sawon* IS 1614, (9) *Sawka* LW 1789;

- fem.: *Sawczukowa* D 1754, *Sawczycha* IZG 1783;

- patr.: *Sawka* IK 1548, *Sawczyz* IK 1548; *Sawczenia* OO 1620, *Sawkowicz* IS 1614, *Sawczyz* IR 1631, *Sawczyn* ID 1695; *Sawczuk* IW 1786, *Sawczyn* IW 1779.

SEMEN – CCM, Реестр, ТСУИ, **SZYMON** – ICh 326 . Formy z pocz. *Sem-* również od *Семирадъ* Морощкин 1867: 176, formy z pocz. *Sen-* także od *Авксентий, Арсен, Ксенофонт, Олександр*:

sz: (61; 4) *Семен* PWL 1567; *Semko* OŁ 1552, *Senko* PZŁ 1545, *Semaszko* PZŁ 1545, (4; 1) *Semen* KRR 1691; *Sieniuty* (Gen.) OO 1620;

- fem.: *Семашковая* OWL 1565, *Сенютино* (Gen.) PWL 1567; *Siemaszkowa* PWW 1621

- patr.: *Semaczko* DW 1569, *Семашико* WH 1569, *Semaszkowicz* PZŁ 1545, *Siemienowicz* RŁ 1583, *Siomaszkowicza* (Gen.) OŁ 1552, *Сенюта* PWL 1565, *Seniutycz* PZK 1545; *Siemaszko* LK 1663;

b: (1; 1) *Семен* WW 1560; *Sienko* IP 1598, (3; 1) *Semen* OO 1621; *Senko* IS 1614;

- patr.: *Сенькович* IO 1578;

m: (1; 50) *Semen* DW 1569; *senko* RPW 1570, *Sienko* IK 1548, *Sienieczko* IK 1548, *sienczina* RPW 1570, (43; 13) *Semen* IO 1687, *Semien* OO 1620; *Semenec* OO 1620, *Semko* IO 1687, *Sienko* IW 1685, *Semeniuch* ID 1695, *Seniuta* IS 1614, *Szeniuta* OO 1603, (20) *Semen* IŁ 1788;

- fem.: *Semianowaia* OŁ 1552; *Semenicha* ID 1695;
 - patr.: *siemenowycz* RPW 1570, *Senkowicz* LK 1563; *Seniow* ID 1695, *Semkiewicz* OO 1620, *Senewycz* KRR 1691, *Senkiewicz* OO 1643, *Senczuk* IS 1614, *Senczic* OO 1620; *Semczenko* IŁ 1788, *Senkow* IO 1703;
- ch: (4; 71) *Семен* II 1570; *Sieniecz* OO 1571, *Siemuczek* OO 1571, *Семко* OCZ 1578, *Senko* OŁ 1552, *Siemycz* OO 1571, (57; 37) *Semen* OO 1620; *Semian* OO 1604, *Senec* OO 1604, *Seniecz* IS 1614, *Senko* IS 1614, *Sienko* OO 1620, *Sen* OO 1604, *Semenczyk* OO 1604, *Senczyk* OO 1604, *Senuta* OO 1604, (62; 8) *Semen* IJ 1790, *Szymon* D 1775; *Semcio* IS 1763, *Semko* IS 1764, *Senko* IK 1789, *Semenko* KG 1789;
- fem.: *Сенковая* RSZ 1569; *Semenowę* (Acc.) KG 1681; *Semenicha* IS 1764;
 - patr.: *Семак* OZ 1566, *Siemuskowicz* LK 1563, *Сеневиц* OCZ 1578, *Siemuk* OO 1571; *Semen* OO 1620, *Semkiew* ID 1695, *Semene-
nia* OO 1620, *Senczenia* OO 1620, *Seneczko* OO 1604, *Seniaczok* OO 1604, *Semenikow* OO 1604, *Semenowicz* OO 1620, *Semkowicz* IS 1614, *Semkewicz* OO 1620, *Semenczuk* ID 1695, *Seńczuk* KG 1671, *Semenczyc* ID 1695, *Semeniaczyc* OO 1604, *Senczicz* IS 1614; *Semieniaka* LW 1789, *Semenuszka* IŁ 1790, *Sen* LW 1789, *Semenkow* IK 1759, *Semczuk* IB 1795, *Semeniuk* IB 1764, *Semeniszyn* IK 1789, *Seniszyn* IK 1789.

SERAFYM – TCYI:

ch: (1) *Sarachwim* OO 1620.

SERHIJ – PEECTP, TCYI:

sz: (1) *Cepziü* BM 1570;

b: (1) *Serhiy* OO 1620;

- fem.: *Cepзueвая* IO 1578;

m: (3) *Serhey* ID 1695, *Serhij* KRR 1693;

- patr.: *Serheiec* IK 1759, *Serhiyczuk* IK 1743;

ch: (12; 1) *Serchey* LK 1563, *Cepzeu* OCZ 1578, (10) *Serhey* OO 1643, *Serhy* OO 1604, (1) *Serhey* IK 1759;

- patr.: *Serhiienia* OO 1621, *Serhyikow* ID 1695, *Serhiew* OO 1604, *Serhiewicz* OO 1604, *Serhyczyc* OO 1604.

SEWASTJAN, SEWASTIAN – Реєстр, ТСУІ, por. *Sebastyjan* ICh 321.

Forma *Sobko* również od im. złoż. *Собеслав, Собеборъ Морощкин* 1867: 181:

sz: (4) *Sebestyan* OO 1542, (6) *Sebastian* PWW 1621, (2) *Sebestyan* KG 1728;

m: (4) *Sebestyan* IK 1548, *Sobestyan* LK 1563, (2; 1) *Sobestyan* IW 1685; *Sobko* IO 1687, (2) *Sebestyan* IŁ 1788;

ch: (4) *Sawostyan* OO 1620, *Sewestiyán* IS 1614, (3) *Seba* ID 1747, *Sobko* IK 1789;

• patr.: *Sobczycyzycz* OO 1620; *Sobkow* IM 1775, *Sobczuk* IŁ 1766.

SOFONIJ, SOFON – Реєстр, ТСУІ, por. *Sa-* ICh 320. Formy pochodne również od *Олександр*:

• (sz) patr.: *Sachnowicz* PWW 1621;

m: (1) *Sachno* LK 1563, (3) *Sachno* OO 1603;

• patr.: *Sachnowicz* ID 1695;

ch: (1) *Sachno* IK 1548, (16) *Sach* OO 1604, *Sachno* OO 1620, *Szachno* OO 1620;

• patr.: *Sachnowicz* LK 1563; *Sachnienia* OO 1620, *Sachno* OO 1620, *Sachnow* OO 1620, *Sachniuka* (Gen.) KG 1681.

SOFRON, SOPRON, SUPRUN – Реєстр, ТСУІ, por. *Sopron* ICh 323:

• (sz) patr.: *Suprunik* KG 1655;

m: (1) *Suprun* LK 1563, (5) *Supron* OO 1620, *Suprun* IW 1685, (1) *Sapron* KG 1710;

• patr.: *Supranowicz* KG 1677, *Suprunczuk* ID 1695, *Suproniszin* OO 1620; *Supron* IK 1759, *Suproniec* IK 1759;

ch: (6) *Supron* OO 1620, (2) *Supron* KG 1768, *Suprun* IK 1789;

• fem.: *Супруновая* OZ 1566; *Suprunczaia* OO 1604, *Supronicha* IS 1614;

• patr.: *Супронович* OCZ 1578; *Suprunenia* OO 1604, *Supronczyn* OO 1620, *Supronczuk* IK 1759, *Supruniuk* IP 1789.

SOŁTAN³⁹ – CCM, Демчук 1988: 134, Реєстр, SEM I:

sz: (6) *Co(λ)та(н)* WH 1571;

³⁹ Jest to zapewne forma pozostająca w związku z imieniem przedchrześcijańskim *Sultan*, które przyszło na Ruś we wczesnym średniowieczu w wyniku kontaktów z narodami tureckimi, głównie Połowcami, por. *Султан, Коман, Руслан, Тимур*, П. П. Чучка, *Слов'янські автохтонні імена, гідні реабілітації*, „Українська мова”, № 4, c. 100. Może też należałoby ją łączyć z węg. im. *Zoltán*.

- fem.: *Sołtanowoie* (Gen.) OŁ 1552;
- patr.: *Sołtan* RW 1583; *Sołtan* PWW 1621, *Sołtanowicza* (Gen.) PZW 1545;
- (m) patr.: *Sołtanowicz* IK 1548; *Sołtany* (Nom. pl) IŁ 1788.

SOZON, SEZON, SOZONT – Реєстр, TCYI:

- (b) patr.: *Созонович* WW 1561;
- m: (1) *Sozon* LK 1563, (1; 1) *Suzon* IS 1614; *Susko* IS 1614;
- patr.: *Suskowicza* (Gen.) OO 1654;
- ch: (1) *Sozon* IP 1598;
- patr.: *Susczenie* IR 1631.

STACHIJ – por. *Стахый* Реєстр, TCYI:

- sz: (1) *Стахе(у)* WH 1571.

STANISŁAW, STASIJ – CCM, Демчук 1988: 38, 63, Реєстр, TCYI, Ich 323. Formy pochodne z pocz. *Stan-* również od im. złoż. *Станимир, Добростан*, formy z pocz. *Stach-*, *Stas(z)* także od *Анастасій, Осман, Стахиї*:

- sz: (51; 2) *Станислав* WH 1569; *Stania* (Gen.) OŁ 1552, *Stasia* (Gen.) PZŁ 1545, (34) *Станиславъ* TU 1638, (6) *Stanisław* KG 1703;
- patr.: *Stasiewicz* AGK 1684;
- b: (1; 2) *Stanisław* IP 1598; *Stas* IP 1598, (1) *Staś* OO 1620;
- patr.: *Смачевич* IO 1578;
- m: (1; 6) *Stanisław* IK 1548; *Staszko* IK 1548, *Stas* OŁ 1552, *Staszuk* LK 1563, (2; 9) *Stanisławowi* (Dat.) KG 1663; *Stas* OO 1620, (4; 1) *Stanisław* KG 1789; *Stach* LŁ 1790;
- fem.: *stasicha* RPW 1570;
- patr.: *Stankowicz* IK 1548, *Stancewicz* IK 1548, *staszewycz* RPW 1570; *Staniszycz* OO 1603, *Stanisz* OO 1603;
- ch: (14) *Stanko* IK 1548, *Stasiuk* IK 1548, *Смачя* (Gen.) TU 1578, (6) *Stasienia* OO 1620, *Stas* OO 1620, *Stasiuk* IS 1614, (6) *Stasko* LW 1789;
- fem.: *Stasicha* OO 1620;
- patr.: *Stanko* LK 1563, *Stachowicz* IK 1548; *Stasenia* OO 1620, *Stasiow* OO 1621, *Staszuk* AGK 1684; *Stanisławczuk* D 1753, *Stasiuk* LŁ 1790.

STEPAN, STEFAN – CCM, Реєстр, TCYI, por. *Szczepan, Stefan* Ich 325, **ISTVÁN** – por. *Stefan* KNI:

- sz: (27; 1) *Стефан* BM 1597, *Stepan* DŁ 1569; *Stecko* PZŁ 1545, (32) *Stefan* PW 1662, *Stephan* KGW 1683;

b: (1) *Stepan* IP 1598;

- fem.: *Stepankowa* OO 1620;

m: (19; 23) *Степан* IB 1573, *Stefan* IK 1548, *Stiepan* RPW 1570; *Stefaniec* IK 1548, *steczko* RPW 1570, (51; 14) *Stefan* ID 1695, *Stepan* IS 1614; *Stecz* IS 1614, *Stepaniecz* IS 1614, *Stecko* OO 1620, (33; 3) *Stefan* IO 1703, *Stepan* IK 1759; *Stecko* IŁ 1788;

- fem.: *Stefanicha* IW 1685;

- patr.: *Steckowicz* OO 1620, *Stefanowicz* LK 1563; *Stepura* OO 1620; *Stepanczuk* IK 1743, *Stepaniszyn* IO 1703;

ch: (7; 31) *Степан* IO 1578; *Stepanec* OŁ 1552, *Stepaniec* OO 1571, *Стецко* IO 1578, *Стехно* OCZ 1578, (67; 24) *Stepan* IS 1614, *Lisztwanowi* (!, Dat.) KG 1662; *Stecz* IS 1614, *Stepaniecz* IS 1614, *Stecenia* OO 1620, *Stecinia* OO 1604, *Stepanczenia* IS 1614, *Steczko* OO 1603, (85; 3) *Stefan* IS 1763, *Stepan* IS 1789; *Stepa* LŁ 1790, *Stepaniusko* KG 1707;

- fem.: *Stepanowa* IP 1598; *Stecycha* KG 1710, *Stefanicha* IZG 1783;

- patr.: *Stefanow* IP 1598, *Steckowicz* LK 1563, *Stepanowycz* OŁ 1552, *Степунич* OZ 1566; *Stepan* OO 1620, *Stepurenia* OO 1620, *Stepanow* OO 1620, *Steckowicz* OO 1604, *Stepurycz* OO 1604, *Stepuryn* OO 1604; *Stepanenko* IH 1766, *Stepanow* IB 1795, *Stefankow* IS 1763, *Stepanczuk* IJ 1747, *Stepaniuk* IK 1795, *Stefaniszyn* IH 1766.

STOJKA – por. *Стоика* CCM, *Стой*, *Стойко* Демчук 1988: 63, 83, *Stoj(i)gniew* SEM I 287:

ch: (1) *Стойка* OCZ 1578.

SWYRYD, SWYRYDON, SPYRYDON – por. *Спиридонъ* CCM, *Реестр*, *ТСУИ*, *Świryd* ICh 328:

m: (1) *Swiryd* IK 1548;

ch: (2) *Swiryd* OO 1571, *Свирид* IO 1578, (2) *Swiryd* OO 1620;

- patr.: *Swirydowicz* OO 1604; *Swirydiuk* KG 1768.

SYDIR – por. *Сидоръ* CCM, *Реестр*, *ТСУИ*, (*Izydor*) ICh 239:

sz: (1) *Isydor* KG 1719;

b: (1) *Sydor* IS 1614;

m: (3; 1) *sidorz* RPW 1570; *Сидко* IO 1578, (6) *Sidor* OO 1620, *Sydor* IS 1614, (6) *Sydor* IK 1759;

- patr.: *Sydorenko* IŁ 1788, *Sydorow* IO 1703, *Sidorczuk* IK 1743;

ch: (11; 1) *Sydor* OŁ 1552, *Sidor* LK 1563; *Sidorczyc* OO 1571, (29; 2) *Sidor* OO 1621, *Sydor* ID 1695; *Sydzenia* IS 1614, *Sydorczenia* IS 1614, (5; 1) *Sydor* LŁ 1790;

- patr.: *Sidorowycz* OŁ 1552; *Sydorenia* OO 1604, *Sidorow* OO 1654, *Sidorczicz* OO 1651, *Sidorczykowi* (Dat.) KGŁ 1670; *Sydor* IS 1763, *Sydorec* IŁ 1766, *Sidorczuk* IJ 1747, *Sydoruk* IM 1775, *Sydoryszyn* KG 1769.

SYLWESTER – ICh 324, AP, KNI:

ch: (1) *Sylwester* IK 1800.

SYŁA – Реєстр, ТСУІ, por. też *Силимиръ* Морошкин 1867: 177:

- (sz) patr.: *Silicza* (Gen.) PNŁ 1677;

ch: (1) *Silenia* OO 1620, (1) *Syłka* LŁ 1790;

- patr.: *Silenia* OO 1620.

SYSKA – por. *Сусой* ТСУІ:

m: (1) *Syska* IS 1614;

patr.: *szyska* RPW 1570; *Szyszczeniaty* (Gen.) KRR 1691 (lub od ap. *шшшка* ‘szyszka’ СУМ).

SZCZASNYJ – Демчук 1988: 26, 30, 33:

sz: (6) *Щасного* (Gen.) TU 1592, *Щастниии* PWL 1567;

m: (2) *szczasny* RPW 1570, (1) *Szczasny* OO 1620;

- patr.: *Щасновичом* (Instr.) TU 1563.

SZCZEPAN – ICh 325, KNI, AP. Zob. też STEPAN, STEFAN.

ch: (4) *Szczepan* IK 1548 // *Sciepan* ibid.

TARAS – Реєстр, ТСУІ, por. *Taras(z)* ICh 329:

sz: (1) *Taras* DŁ 1569;

m: (5) *Tарас* IB 1573, (1) *Taras* IW 1685;

ch: (8; 1) *Taras* LK 1563; *Tarasiec* LK 1563, (6) *Tarasz* IS 1614, (2) *Taras* IK 1762;

- patr.: *Tarasowicz* IK 1548; *Taraszenia* OO 1604, *Taraszczuk* ID 1695; *Taras* LW 1789, *Tarasiuk* IK 1789.

TELESZKO – por. *Телемах*, *Телесфор* ТСУІ:

sz: (1) *Teleszko* PWW 1621;

- (m) patr.: *Telesz* LK 1563;

- (ch) patr.: *Telesiuk* IS 1764.

TEODOR, TODOR – CCM, por. *Тодор* Реєстр, ТСУІ, ICh 330:

sz: (22) *Theodor* AGK 1684, (7) *Teodor* LW 1765;

m: (1) *Tedor* IS 1614, (2) *Theodor* KG 1713;

- (ch) patr.: *Tedorowicz* OŁ 1552.

TERENTIJ – por. *Терешко* CCM, *Реестр*, *ТСУИ*, *Terentius* ICh 331:

b: (1) *Tereszko* OO 1621;

m: (6) *terech* RPW 1570, *Ciereszko* IK 1548, *therzeszko* RPW 1570, (8) *Tereszko* OO 1604, *Teryszko* ID 1695, (2) *Tereszko* IŁ 1788;

- patr.: *terechowycz* RPW 1570; *Tereszko* IŁ 1788, *Tereszkwow* IK 1759, *Tereszczukow* IK 1759, *Tereszczuk* IK 1759;

ch: (7) *Терех* TU 1578, *Tereszko* IP 1598, (8) *Teresko* IS 1614, *Tereszko* OO 1620, (1) *Tereszko* LW 1789;

- fem.: *Tereskowa* OO 1603;

- patr.: *Teresczenia* OO 1620.

TROCHYM – por. *Трохушъ* CCM, *Реестр*, *ТСУИ*, ICh 333. Formy z pocz.

Trus(z)- również od *Трухан*:

sz: (1) *Trochym* KGŁ 1607;

b: (1) *Trochim* IP 1598;

m: (8; 3) *Trochim* DW 1569; *Трохимеу* IB 1573, *trusz* RPW 1570, *Trocyk* LK 1563, (8) *Trochim* IS 1614, (6) *Trochim* IŁ 1766;

- fem.: *Truszewiczowa* ID 1695;

- patr.: *Trochym* LK 1563, *trochimow* RPW 1570, *truchonowicz* RPW 1570, *Trusiewicz* LK 1563; *Truszko* OO 1620, *Trusz* OO 1603; *Truszewicz* KG 1719;

ch: (7; 6) *Трохимъ* IO 1578; *Truchno* IP 1598, *Truszko* OO 1571, *Trusz* OŁ 1552, (13; 13) *Trochim* KG 1679; *Trochimenia* IS 1614, *Trusenia* IS 1614, *Truszczenie* IS 1614, *Truszko* OO 1620, *Truchon* OO 1621, *Trusz* OO 1620, (18; 2) *Trochim* IK 1767; *Troc* LW 1789, *Trocko* LW 1789;

- patr.: *Trochimowicz* IK 1548; *Trochimczenia* OO 1604, *Truchnienia* OO 1620, *Truszow* OO 1620; *Trochimenko* IB 1795, *Trochimczuk* D 1774, *Trochimiuk* IB 1795, *Trociuk* IS 1764, *Truszyk* IS 1764.

TYCHIN, TYCHON – por. *Тихон*, *Тишко* CCM, *Реестр*, *ТСУИ*. Formy pochodne również od im. złoż. *Тихомиръ*, *Тихославъ* Морощкин 1867: 193, 198:

sz: (4) *Tyszka* PZŁ 1545; *Тихно* PWL 1567;

- patr.: *Tyszkowicz* PZŁ 1545; *Tyszkiewicza* (Gen.) PNŁ 1678, *Tyszewicz* KG 1728;

b: (2) *Tiszko* IP 1598;

m: (12; 4) *Ciszko* IK 1548, *Тишко* IB 1573, (5) *Tysko* OO 1620;

- patr.: *Tyszkowycz* RPW 1570; *Tyszczenia* ID 1695; *Tyszczyszyn* IO 1703;
- ch: (1; 8) *Cisz* OO 1571, *Tuuu* (Dat.) TU 1578, *Ciszko* IK 1548, *Tuuuko* OO 1571, (15) *Tisczenia* IS 1614, *Tiszko* OO 1621, (1) *Tyśko* IK 1759;
- fem.: *Tiskowa* IP 1598;
- patr.: *Ciszkowicz* IK 1548, *Ciszewicz* IK 1548, *Tiszycza* OŁ 1552 (Gen.); *Tyszczenia* OO 1604, *Tyszkow* OO 1604, *Tyszkowicz* OO 1620, *Tyszkewicz* OO 1604, *Tyszewicz* OO 1620; *Tyszko* IH 1766.

ТΥΜΟΦΙЈ – por. *Тимофтію*, *Тимошъ* CCM, *Ресрр*, *ТСУІ*, *Tymoteusz* ICh 335:

- sz: (12; 1) *Тимофеу* WH 1569; *Tymosz* RW 1583, (1) *Timofij* PWW 1621;
- patr.: *Тимошич* WW 1564;
- b: (1) *Тимош* OCZ 1578, (2) *Tymoszko* OO 1620; *Timoszem* (Instr.) KRR 1652;
- patr.: *Тимошич* WW 1564;
- m: (25) *Ciemko* LK 1563, *Cimosz* LK 1563, *thimosz* RPW 1570, *Tymosz* OŁ 1552, (22) *Tymosz* OO 1620, *Tymosczyk* OO 1620, *Tymoszyk* IW 1685, (8) *Tymko* LŁ 1790, *Tymoch* KG 1773, *Tymosz* IK 1759;
- fem.: *Tymofijowa* KG 1789, *Tymoszowa* IK 1759, *Tymoszczycha* IO 1703
 - patr.: *Timocha* RPŁ 1569, *Timkowicz* RPŁ 1569, *Cimoszewicz* IK 1548, *Thymosewycz* RPW 1570; *Tymosz* ID 1695, *Tymoszewicz* OO 1620; *Tymoszenko* IŁ 1788, *Tymofijowym* (Instr.) KG 1789;
- ch: (18) *Tymoscza* OŁ 1552, *Cimko* LK 1563, *Тимошко* OZ 1566, *Тимош* II 1570, (51) *Tymoszec* ID 1695, *Tymko* OO 1620, *Tymoszko* OO 1620, *Timosz* IS 1614, *Tymosz* AGK 1684, *Timusz* OO 1604, *Tymusz* OO 1604, *Tymosczyk* OO 1620, (38) *Tymko* IS 1763, *Tymosz* LW 1789;
- fem.: *Tymoszczycha* IZG 1783;
 - patr.: *Tymowicz* OŁ 1552, *Тимошевич* OCZ 1578, *Timoszenia* OO 1643, *Tymkowicz* OO 1620, *Timosowicz* IS 1614; *Tymosz* IS 1763, *Tymkow* IK 1789, *Tymoszew* IS 1763, *Tymczuk* IK 1789, *Tymoszczuk* IZG 1783, *Tymoszuk* IB 1782, *Tymoszyn* IW 1751.

ТΥТ – *Ресрр*, *ТСУІ*:

- sz: (1) *Tum* PWL 1567;
- ch: (1; 1) *Tyt* OO 1571; *Tetca* (Gen.) OŁ 1552;
- fem.: *Tytycha*;
 - patr.: *Tytkow* KG 1768, *Tytczuk* KG 1768.

URSUL – por. *Ворсул* Реєстр, *Урсула* TCYI:

sz: (2) *Ursułowi* (Dat.) KGŁ 1664.

USTYN, USTYM, JUSTYN, JUSTYM – Реєстр, TCYI, por. *Ustyjan* ICh 336:

ch: (2) *Uscian* LK 1563, (1) *Wustiana* (Gen.) OO 1604, (1) *Ustyn* KG 1707;

• patr.: *Ustyanczycz* OO 1604, *Ustianowicz* D 1771.

WACŁAW – por. *Вацяута* CCM, Реєстр, TCYI, ICh 337. Formy pochodne również od *Василь, Иван*:

sz: (15) *Wacław* (Gen.) PW 1662, (1) *Wacław* KG 1703;

m: (1) *wac* RPW 1570;

ch: (2) *Ваціна* OCZ 1578, *Waczko* LK 1563;

• patr.: *Вацінич* OCZ 1578, *Waczynczyn* LK 1563.

WAKUŁA – Реєстр, TCYI:

m: (3) *Wakuła* IK 1548, (1) *Wakulenia* IS 1614;

• patr.: *Вакулич* IO 1578, *Wakulczenia* KRR 1694;

ch: (6) *Вакула* RSZ 1569, (2) *Wakula* IS 1614;

• patr.: *Wakulicz* LK 1563; *Wakulenia* ID 1695, *Wakulewicz* OO 1620, *Wakulicz* IS 1614; *Wakuła* IK 1759.

WAŁENTIJ, WAŁENT – Реєстр, TCYI:

sz: (1) *Ваљентому* (Dat.) IB 1573;

m: (3) *walienthej* RPW 1570, (3) *Walko* IS 1614, *Walo* ID 1695;

• patr.: *Walczyszyn* ID 1695;

ch: (3) *Walko* AGW 1760;

• patr.: *Walentyनिया* OO 1620, *Walkowicz* OO 1604, *Walentiiewicz* OO 1620; *Walko* LW 1789, *Walkow* IK 1800.

WAŁENTYN – CCM, TCYI, ICh 338:

• sz: (2) *Ваљентин* BM 1577.

WAŁERJAN, WAŁERIAN – TCYI:

sz: (5) *Waleryan* PWW 1621.

WARAWA – TCYI:

m: (1) *Warawa* OO 1620.

WARFOŁOMIJ, BARTOŁOMIJ – por. *Балътромъи* CCM, Реєстр, TCYI, *Bartłomiej* ICh 194:

sz: (3) *Бартош* PWL 1567;

m: (3) *Bartoszec* IK 1548, *barthosz* RPW 1570; (1) *Bartosz* LŁ 1790;

• patr.: *Bartoszyk* IŁ 1788, *Bartysz* LŁ 1790;

ch: (1) *Bałtromiey* IP 1598;

- fem.: *Bartczicha* OO 1620.

WASYL – CCM, Пеєтp, TCYI, por. *Bazyli, Wasyl* ICh 196:

sz: (245; 1) *Wasilia* (Gen.) PZŁ 1545, *Василеу* PWL 1567, *Wasili* RŁ 1583; *Backo* PWL 1567, (14) *Wasyl* PNW 1678, *Wasila* (Gen.) OO 1603, *Wasilij* KG 1652, (3) *Wasyl* KG 1789;

- fem.: *Wasilewoie* (Gen.) PZŁ 1545;

- patr.: *Wasilewicz* DW 1569; *Waskowicza* (Gen.) KG 1665;

b: (2) *Backo* PWL 1565, (1; 4) *Wasil* ID 1695; *Wasko* IS 1614;

- patr.: *Waskowicz* OO 1604, *Wasiuk* IS 1614, *Wasiuczzyk* KRR 1652;

m: (2; 47) *Wasil* IK 1548; *Backo* IB 1573, *wasiuk* RPW 1570, *wassuk* RPW 1570, (27; 63) *Wasyl* IO 1687; *Wasko* OO 1603, *Wasiuta* OO 1603, (58; 8) *Wasyl* IK 1788; *Waszec* IK 1759, *Waško* KG 1713;

- fem.: *Waskowa* IS 1614;

- patr.: *Waskowicz* DŁ 1569; *Wasiczenia* OO 1620, *wasiljewycz* RPW 1570; *Wasiukowicz* IS 1614, *Wasiliyszczuk* ID 1695; *Waskow* IŁ 1788;

ch: (30; 52) *Wasil* LK 1563, *Wasiley* PZŁ 1545; *Wasylca* (Gen.) OŁ 1552, *Wasko* OŁ 1552, (20; 141) *Wasil* OO 1620; *Wasiutenia* OO 1620, *Waseczko* OO 1604, *Wasieczko* IS 1614, *Wasilko* OO 1604, *Wasko* KG 1633, *Wasiuk* IS 1614, *Wasiuta* OO 1604, *Wasczyna* OO 1654, (113; 37) *Wasyl* IK 1762, *Bazylij* D 1789; *Wasko* KG 1708;

- fem.: *Wasilczycha* OO 1620, *Wasilicha* ID 1695, *Wasiutycha* OO 1620, *Waszczycha* ID 1695;

- patr.: *Wasiliowicz* LK 1563, *Waszkowicz* LK 1563, *Wasilewicz* LK 1563; *Waszczenia* OO 1620, *Wasilewicz* IS 1614, *Waskiewicz* OO 1621, *Wasyniuk* LW 1678, *Wasilczycz* OO 1620, *Wasilicz* IS 1614, *Wasinicz* IS 1617, *Wasiutyocz* OO 1604; *Wasilenko* KG 1742, *Wasyleczko* LW 1789, *Wasylko* IZG 1783, *Wasylciow* IS 1763, *Waškow* IK 1759, *Wasiuk* KG 1789, *Wasylczuk* LW 1789, *Wasyliyczuk* LW 1789, *Wasyltyk* LW 1789, *Wasilczyszyn* KG 1734, *Wasyliszyn* D 1756.

WENEDYKT, BENEDYKT – por. *Бенко* CCM, TCYI, *Benedykt* ICh 197:

m: (1) *Ben* ID 1695;

- patr.: *Beń* IŁ 1766;

ch: (1) *Bieniecz* IS 1614.

WIKTOR – por. *Вихѣторъ* Пеєтp, TCYI, ICh 342:

sz: (1) *Wiktor* BM 1590;

- (m) patr.: *Wiktor* ID 1695;

ch: (1) *Wiktorenia* OO 1620;

- patr.: *Wiktorenia* OO 1620, *Wiktorow* OO 1620.

WIKTORYN – por. *Вихторин* Реєстр, ТСУІ, ICh 343:

sz: (1) *Wiktorzyn* PW 1662.

WINCENTY – ICh 341, AP, KNI:

sz: (1) *Wincenty* LW 1663.

WŁADYSŁAW, WOŁODYŚLAW – CCM, Демчук 1988: 36–37, por.

Володко Реєстр, ТСУІ, por. *Włodzi*- SEM I 345:

sz: (4) *Владислав* LK 1563, (2) *Владислава* (Gen.) TU 1646.

WŁAS, UŁAS, WŁASIJ – por. *Влашинь* CCM, Реєстр, ТСУІ. Formy z pocz. *Łas(z)*- również od *Євласіи*, *Євламніи* lub od im. złoż. *Ласлав*, *Ладислав* Демчук 1988: 89, forma *Wołos* również od im. złoż. *Володимир* Остраш 2005: 137⁴⁰:

sz: (1) *Własiy* RW 1583, (1) *Ułas* KG 1713;

- fem.: *Łaskowny* AGK 1684;

- patr.: *Łasko* RK 1583;

m: (4; 1) *własz* RPW 1570, *Ułasz* LK 1563, *wołos* RPW 1570; *Улашин* IO 1578, (3; 1) *Ułas* IW 1685, *Wolos* IS 1614; *Łasko* OO 1620, (1; 1) *Ułas* IŁ 1788; *Lasko* IK 1759;

- patr.: *Własowicz* IK 1759;

ch: (3; 4) *Ułas* IP 1598, *Волос* OCZ 1578; *Ласко* OK 1552, *Ułaszyn* LK 1563, (17; 1) *Ułas* OO 1620, *Włas* OO 1620; *Łasko* OO 1604, (4) *Ułas* IW 1779;

- patr.: *Волосовичь* IO 1578, *Ułaszyn* LK 1563; *Własieniaty* (Gen.) KG 1664, *Łasko* OO 1604, *Ułasow* OO 1604, *Ułaszczicz* OO 1621, *Łaskowicz* OO 1604, *Wołosowicz* ID 1695, *Łaszczyk* OO 1622, *Ułasik* ICZ 1677; *Ułas* LW 1789, *Wołosiewicz* D 1771, *Ułasiuk* LŁ 1790, *Własiuk* IK 1789.

WOJ- – CCM, od im. złoż. *Воимирь*, *Воиньгь*, *Воиславь* Демчук 1988: 87, Остраш 2005: 134, Реєстр, ТСУІ, SEM I 347–348:

sz: (4) *Воина* PWL 1567, (10) *Воитех* TU 1592;

- patr.: *Воупе* (Acc.) AGW 1760, *Wojnicz* DW 1569;

⁴⁰ W opracowaniach onomastycznych pochodzenie formy z pełnogłosem łączy się również z imieniem bóstwa ruskiego, opiekującego się bydłem i handlem, por. П. П. Чучка, *Пріззвища закарпатських...*, с. 123. Znana jest też jej odapelatywna etymologia (: *волос* ‘włos’), por. М. Демчук, *Слов’янські автохтонні...*, с. 134.

m: (2) *Woitus* IS 1614;

ch: (1) *Wojciech* IP 1598, (4) *Woytko* OO 1604, (2) *Woytko* KG 1734.

WOŁODKO – CCM, od im. złoż. *Володимир Демчук* 1988: 69, Реєстр, ТСУІ, por. *Włodzi*- SEM I 345:

- fem.: *Wołodkiewiczowej* (Gen.) PNŁ 1677;
- (sz) patr.: *Wołodkiewicza* (Gen.) PW 1662;
- (m) patr.: *Володимир* IO 1578, *Wołodymierow* LK 1563; *Wołodko* OO 1603;

ch: (1) *Wolodko* IS 1614;

- patr.: *Wołodko* ID 1695.

ZACHAR, ZACHARIJ – por. *Захар'їи* CCM, Реєстр, ТСУІ, *Zacharyjasz* ICh 346. Formy z pocz. *Zan*- również od *Зенон*:

sz: (1) *Zanka* (Gen.) PZŁ 1545;

m: (1) *zanko* RPW 1570, (6) *Zacharko* IS 1614, *Zanko* OO 1620, (6) *Zacharko* IK 1759;

- patr.: *Zacharka* (Gen.) OO 1620, *zankowycz* RPW 1570; *Zankowicz* OO 1603;

ch: (13) *Zacharkom* (Instr.) LK 1563, *Zanса* OŁ 1552 (Gen.), *Занко* OCZ 1578, *Зань* OCZ 1578, (10) *Zaniecz* IS 1614, *Zacharko* IS 1614, *Zanko* OO 1620, (7; 4) *Sachar* LW 1789, *Zachariasz* D 1762; *Zacharko* IK 1762;

- patr.: *Zacharko* OO 1571; *Zanczenia* OO 1604, *Zankowicz* OO 1604, *Zanewicz* OO 1604, *Sacharutyn* OO 1604; *Zacharko* IS 1789, *Zacharkow* KG 1773, *Sacharczuk* IW 1786, *Zacharczuk* IK 1795, *Sacharuk* KG 1768.

ZIEMIĘC – por. *Земила: Земиборъ, Земиславъ, Фаріон* 2001: 196:

m: (6) *Ziemięc* LK 1563, (1) *Zemecz* IS 1614;

ch: (1) *Ziemięc* OCZ 1578.

ZENON – ТСУІ:

sz: (1) *Zenka* (Gen.) OŁ 1552;

- patr.: *Zenkowicza* (Gen.) PZŁ 1545;

m: (1) *Зенко* IO 1578, (1) *Zenko* IS 1614;

- fem.: *zenczaja* RPW 1570; *Zenczowa* IS 1614; *Zynczycha* IK 1759;

ch: (5) *Зенько* OCZ 1578, (2; 5) *Zenon* IS 1614; *Zienczenia* IS 1614, *Zienienia* OO 1620, *Zieniec* OO 1620, *Zenko* IS 1614, (1) *Zienka* (Gen.) KG 1769;

- patr.: *Zienkowicz* LK 1563; *Zenkowicz* IS 1614, *Zenczicz* IS 1614.

ZINOWIJ – por. Зѣнко CCM, Реєстр, TCYI:

sz: (1) *Zinko* AGK 1684;

m: (3) *zinko* RPW 1570, (1) *Zinko* IŁ 1788;

- patr.: *zynczuk* RPW 1570; *Zinczenia* KRR 1694; *Ziniewicz* LŁ 1790, *Zińczuk* KG 1735;

ch: (4) *Zinko* AGK 1684, *Zynko* OO 1604, (4) *Zinko* IS 1764;

- patr.: *Zynkowicz* OO 1620; *Zinczuk* LW 1789.

ZOSYM – Реєстр, TCYI, ICh 347. Forma *Zasko* też od *Захар*:

m: (1) *Zasko* OO 1620;

ch: (1) *Zosim* OO 1604;

- patr.: *Zoszczuk* LW 1789.

ŻDAN – Демчук 1988: 33, 113, Реєстр, TCYI, SEM I 373. Możliwe też pochodzenie od im. złoż. Жд[умирь] Фарион 2001: 192:

sz: (18) *Żdan* DŁ 1569;

b: (4) *Żdan* DŁ 1569;

- patr.: *Жданович* WW 1561; *Żdanczenia* OO 1620;

m: (1; 3) *Żdan* LK 1563; *sdaniecz* RPW 1570, *szdaniec* RPW 1570, *Жданець* IO 1578, (6) *Zdan* OO 1620;

- patr.: *Zdania* (Gen.) KG 1720;

ch: (4; 4) *Zdan* LK 1563; *Zdanec* OŁ 1552, *Żdaniec* OO 1571, (5; 7) *Żdan* IS 1614; *Zdaniec* OO 1620, *Żdanko* KG 1667;

- patr.: *Жданович* IO 1578, *Жданьчич* OCZ 1578; *Zdanczenia* OO 1604, *Zdanko* OO 1604, *Zdańkow* OO 1620, *Zdanicz* OO 1604; *Zdaniuk* D 1762.

W materiale ukraińskim wystąpiły 234 imiona, które w większości związane były z tradycją cerkiewną. Formy rodzime dwuczłonowe oraz odapelatywne stanowiły niewielką ich część. W pierwszych wiekach państwa kijowskiego były jeszcze w powszechnym użyciu. Stopniowo jednak zaczęły je wypierać imiona chrześcijańskie, na co znaczący wpływ miały naciski ze strony władzy książęcej oraz rozporządzenia Cerkwi prawosławnej zakazujące nadawania na chrzcie imion, które nie wchodziły do kalendarza liturgicznego. Wycofanie się imion słowiańskich na rzecz chrześcijańskich miało miejsce w XIV–XV w.

W omawianym czasie w źródłach odnoszących się do szlachty wystąpiło zaledwie 21 form rodzimych: *Bohdan*, *Bohufał*, *Bohusław*, *Bo-*

husz, Borys, Dobrohost, Hniewosz, Hodaj, Jarosław, Radko, Rosław, Rostok, Stanisław, Stań, Staś, Szczas(t)nyj, Waclaw, Władysław, Wojna, Wojtech, Żdan. Najczęściej używanymi były *Bohdan* (w XVI w.) oraz *Stanisław*, które, obok imienia *Wojtech*, należały do najczęstszych form złożonych w antroponimii ukraińskiej XIV–XVII w. (Демчук 1988: 39). Część z nich, tj. *Bohufał*, *Bohusław*, *Bohusz*, *Dobrohost*, *Hodaj*, *Władysław* i *Wojna*, nie wystąpiła w nazewnictwie pozostałych grup społecznych. Mogły to być imiona szlacheckie, zarezerwowane tylko dla tego stanu.

Znacznie więcej imion słowiańskich oraz ich form hipokorystycznych zapisano wśród mieszczan i chłopów (44). Były to: *Bohdan*, *Bohon*, *Borys*, *Bozenia*, *Bozko*, *Bozyk*, *Hniewosz*, *Hodar*, *Hucko*, *Huc(z)*, *Jarosław*, *Jarko*, *Malij*, *Malisz*, *Malko*, *Malusz*, *Malyska*, *Małasz*, *Małosz*, *Mirko*, *Niemiera*, *Putyło*, *Rad(z)ko*, *Rasko*, *Roško*, *Stanisław*, *Stach*, *Stanko*, *Stas*, *Stasiuk*, *Stas(z)ko*, *Stojka*, *S(z)czasny*, *Wac*, *Wacyna*, *Waczko*, *Władysław*, *Woytko*, *Woitus*, *Wołodko*, *Z(i)em(i)ecz*, *Żdan*, *Żdan(i)ec*, *Żdanko*. Imieniem nadawanym najczęściej był *Stanisław*. Jego popularność miała zapewne związek z wpływem antroponimii polskiej. Imię to odznaczało się wysoką frekwencją również w środowisku szlacheckim (polskim i ruskim) dawnej ziemi halickiej i lwowskiej (Szulowska 1992: 15) oraz na północnym Podlasiu w XVI w. (Citko 2001: 34).

W XVII w. widoczny jest wyraźny zanik form słowiańskich, których jest już o ponad połowę mniej w stosunku do okresu poprzedniego. W źródłach z kolejnego stulecia zapisano tylko trzy takie formy, tj. *Stanisław* wśród szlachty, *Stach* i *Stasko* wśród mieszczan i chłopów.

Być może funkcję imion pełniły w omawianym czasie również jednotematowe określenia odapelatywne, np. *Wołczok*: *Wołczka Jakimowicza* (Gen.) PZŁ 1545, *Czapik*, *Sokoł* czy *Żuk*, które wystąpiły obok imion chrzestnych w formacjach pluralnych, odnoszących się do członków rodziny: *Maksym*, *Choma a Żuk a Czapik Kowalewicz* OŁ 1552, *Mikołaya a Sokoła Jełowiczow* (Gen. pl) PZŁ 1545. Imiona związane ze światem zwierząt i ptaków pełniły w dawnej antroponimii ukraińskiej funkcję magiczną. Miały zapewnić ochronę przed duchami ciemności, niebezpieczeństwami oraz chorobami, być źródłem odwagi i siły. Role imienia mogły pełnić również formacje z negacją w pierwszym członie, np.: *Niekrasz* IK 1548, *Неленъ* IO 1578, *Nienad* OO 1620, *Nesyp* OO 1571. Imiona o zabarwieniu negatywnym nadawano niegdyś, by odpędzić

od („niekochanego”, „gorszego”, „brzydszego”) dziecka złe moce. Re-
liktem przeszłości są być może także formy *Sostak* OO 1620 i *Kochan*
OO 1620, które dawniej występowały właśnie w funkcji imion i mó-
wiły o kolejności narodzin oraz pragnieniu rodziców, by swemu nowo
narodzonemu potomkowi zapewnić w życiu miłość i szczęście. Przy-
toczone przykłady mogły być formami nieoficjalnymi używanymi na
co dzień, zamiast imion chrzestnych. Podobne zapisy rejestrują rów-
nież źródła z innych regionów dawnej Ukrainy (Демчук 1988: 19–21,
24–25,102) oraz z Rosji (Бондалетов 1983: 108; Никонов 1969: 54–55).

Zasób imion rodzimych znanych na Wołyniu pozwalają posze-
rzyć OD o motywacji imiennej (por. A.3., B.3. *Określenia zależnościowe*).
Cennym uzupełnieniem może być również rekonstrukcja form słowiań-
skich z oikonimów badanego terenu (por. *Борята, Воюта, Доброгомix,*
Знамір, Любом, Любит, Людмил, Невір, Радех, Радомисл, Радоща,
Своець, Щедрогоц, Яром i in. – Шульгач 2001) oraz antroponimia współ-
czesna (por. np. *Богодар, Мстислав, Радислав, Світозар, Святослав, Вя-*
чеслав, Всеволод, Зореслав). Niektóre z omawianych form zachowały się
w niej do dzisiaj, np. *Вогдан, Борис, Станіслав, Ярослав* – Скорук 1999:
148–149).

Nie tylko formy rodzime wychodziły z użytku. Zebrany materiał
wyraźnie ilustruje proces zastępowania jednych imion drugimi, zmie-
niających się upodobań, mody i kultu świętych. Poza większością form
słowiańskich, które zanikają w wieku XVII, wychodzą z obiegu rów-
nież niektóre imiona chrześcijańskie, tj.: *Akyndyn, Feryn, Ijezekijil, Ipołyт,*
Jenoch (Jenko), Jermohen, Jona, Mysajil, Stachij, Tyt.

Dużą grupę tworzą imiona występujące w ciągu całego omawia-
nego okresu (109): *Abram, Adam, Andrij, Anton, Charyton, Choma, Da-*
nyło, Demjan, Denys, Dmytro, Dorofij, Fedir, Fyłymon, Hapon, Harasym,
Hawryło, Hryhorij, Ihnat, Illja, Iow, Isaj, Isak, Iwan, Jakiw, Jakym, Jeremija,
Jermołaj, Jerofij, Jewłampij, Josyp, Juchym, Jurij, Kałenyk, Karp, Kasjan, Kon-
drat, Kłym, Konon, Kornij, Kostjantyn, Kuźma, Kyrij, Kyryk, Kyryło, Ław-
rentij, Leon, Lew, Łuka, Łukijan, Makar, Maksym, Marko, Martyn, Matwij,
Meletij, Mychajło, Mykoła, Mykyta, Myна, Naum, Nazar, Nykin, Nykyfor,
Ochrim, Oksentij, Ołefir, Ołeksandr, Ołeksij, Omeljan, Onuprij, Onysij,
Ostap, Owdij, Panas, Pantelejmon, Parfenij, Pawło, Petro, Potap, Prochor,
Prokip, Pyłyр, Radoślaw, Radywon, Roman, Saływon, Samijło, Samson, Sa-

wa, Semen, Serhij, Sewastjan, Sofron, Stanisław, Stepan, Sydir, Taras, Terentij, Trochym, Tychin, Tymofij, Ustyn, Waclaw, Wałentij, Wasyl, Włas, Wojtech, Zachar, Zenon i Zinowij. Wiele z nich zachowało się do dzisiaj. Imionami najnowszymi, które pojawiły się dopiero w wieku XVIII, były: Archyp, Arsen, Franko, Jemilian, Josafat, Kadywon i Łeont.

W omawianym okresie obok form rodzimych i chrześcijańskich związanych z tradycją cerkiewną wystąpiły imiona o brzmieniu polskim. Nadawano je w rodzinach szlacheckich, głównie książęcych, co miało związek z koligacjami małżeńskimi rusko-polskimi, konwersją religijną oraz polonizacją, np.: *Franciszek, Fryderyk, Jakub, Jan, Janusz, Jerzy, Jędrzey, Karol, Krzysztof, Tomasz, Wincenty*⁴¹. Imiona polskie spotykamy również przy OD odnoszących się do chłopów i mieszczan, np.: *Grzegorz, Jakub, Jan, Janko, Janusz, Jędrzey, Kazimierz, Maciej, Marcin, Piotr, Sylwester, Szczepan, Szymon, Wawrzyniec*. Część z nich, mająca odpowiedniki w kalendarzu cerkiewnym, mogła być fonetycznie modyfikowana w dokumentach pisanych po polsku.

Niektóre z wyekscerpowanych imion zapewne odnosiły się do przybyszów z Niemiec, Węgier oraz Litwy, np.: *Herman, Isztwan, Jagwilło*.

Występowanie imion w XVI–XVIII w.

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Abakum, Awakum	+	+	
Abraham, Abram, Awram, Owram	+	+	+
Adam	+	+	+
Akyndyn	+		
Ananij	+	+	
Andrij, Jędrzej	+	+	+
Antin, Anton, Antonij	+	+	+
Antyp		+	+
Archyp			+
Arsen, Arsenij			+

⁴¹ O imionach nadawanych w rodach Rurykowiczów wołyńskich i Giedyminowiczów por. I. Huk., *O imiennictwie książąt Ostrogskich-Zasławskich*, „Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze”, t. 19–20, Warszawa, s. 362–371; I. Mytnik, *Imiona Giedyminowiczów w XIV–XVII w.*, „Studia Slovakistica” 9, Ужгород 2009, c. 43–49.

1. Słownik imion męskich

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Artem, Artemij		+	+
Aryst	+		
Bałtasarij	+	+	
Błażij	+	+	
Borys	+	+	
Boh-/Boż-	+	+	
Charłasza		+	
Charyton, Charytin	+	+	+
Choma, Foma, Tomasz	+	+	+
Danyło	+	+	+
Dasij	+	+	
Dawyd	+	+	
Dementij		+	
Demjan	+	+	+
Demyd	+	+	
Denys	+	+	+
Dmytro	+	+	+
Dobrohost	+		
Dobysz		+	
Dorofij, Dorosz	+	+	+
Fałalij	+	+	
Fedir	+	+	+
Feodosij, Fedosij		+	+
Feryn	+		
Fiłon		+	
Firs	+	+	
Franko, Ferens, Franciszek		+	+
Fryderyk		+	
Fyłymon	+	+	+
Gedeon		+	+
Halko		+	
Hapon, Ahafon	+	+	+
Harasym, Herasym	+	+	+
Hawryło	+	+	+
Hektor	+	+	
Herman	+	+	

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Hiłar		+	
Hniewosz	+	+	
Hodaj	+		
Hryhorij, Hryhor, Grzegorz	+	+	+
Hud-	+	+	
Hulko	+		
Hurij	+	+	
Ihnat, Ihnatij, Hnat	+	+	+
Ijeronim	+	+	
Ijezekijil, Jezekijil	+		
Illja, Ilko	+	+	+
Iosij, Iosija		+	
Iow, Jow	+	+	+
Isaj	+	+	+
Isak, Sakij, Isaak	+	+	+
Iwan, Jan	+	+	+
Jagwiłło		+	+
Jakiw, Jakub	+	+	+
Jakym	+	+	+
Janusz		+	+
Jarema, Jeremija, Weremij	+	+	+
Jarosław	+	+	
Jełyma		+	
Jełysej, Jałysej	+	+	
Jełyzar, Jełeazar	+	+	
Jemilian			+
Jenko	+		
Jepimach	+	+	
Jermohen	+		
Jermołaj, Jarmołaj, Jermak	+	+	+
Jerofij, Jarofej	+	+	+
Jewłampij	+	+	+
Jewtychij, Jewtuch, Jawtuch	+	+	
Jona	+		
Josafat, Osafat, Safat			+
Josyp, Osyp, Josyf	+	+	+

1. Słownik imion męskich

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Juchym, Jefym	+	+	+
Jurij	+	+	+
Justynian		+	
KaŃenyk	+	+	+
KaŃysz	+	+	
Karol		+	
Karp	+	+	+
Kasjan	+	+	+
Kazimierz			+
Kindrat	+	+	+
Kłym	+	+	+
Konon	+	+	+
Kornij	+	+	+
Kostjantyn, Kost'	+	+	+
Krzysztof		+	+
Kuprijan, Kuperjan, Kuprij	+	+	
Kurianec		+	
Kuźma	+	+	+
Kyrij, Kyrej	+	+	+
Kyryk	+	+	+
Kyryło	+	+	+
Ławrentij, Ławrin, Wawrzyniec	+	+	+
Łazar	+	+	
Łeon	+	+	+
Łeont, Łeontij			+
Łew, Łewko	+	+	+
Łohwyn	+	+	
Łuka	+	+	+
Łukijan, Łukjan	+	+	+
Makar	+	+	+
Makowij		+	
Maksym	+	+	+
Maksymilian		+	
Mał-	+	+	
Małachija, Małafij	+	+	
Manujło, Manujił	+	+	

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Marko	+	+	+
Martyn, Marcin	+	+	+
Matwiy, Maciej	+	+	+
Mefodij, Metodij	+	+	
Melchior	+	+	
Meletij, Mełentij	+	+	+
Mojsej, Musij	+	+	
Mokij		+	
Mychajło	+	+	+
Mykoła, Mykołaj, Nykoła	+	+	+
Mykyta	+	+	+
Myna	+	+	+
Myrko	+		+
Myron			+
Mysajił	+		
Naum	+	+	+
Nazar	+	+	+
Nemyra	+		
Nestir, Nestor	+	+	
Nykin, Nykon	+	+	+
Nykyfor, Nyczypir	+	+	+
Ochrim, Jefrem	+	+	+
Oksentij, Oksent, Awksentij, Owksentij	+	+	+
Olbracht	+	+	
Ołefir	+	+	+
Ołeksandr	+	+	+
Ołeksij, Ołeksa	+	+	+
Omeljan, Omelko	+	+	+
Onuprij, Onufrij, Onoprij	+	+	+
Onykij, Anykij, Joanykij	+	+	
Onysij, Onys'ko	+	+	+
Orefa, Orefij, Arefa, Arefij	+		
Orest	+		
Ostap, Jewstafij, Jewstachij	+	+	+
Owerkij, Owerko, Awerkij		+	

1. Słownik imion męskich

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Owdij	+	+	+
Owsij, Jewsewij		+	+
Pamfił, Panfił	+	+	
Panas, Atanas, Atanasij, Afanasij, Opanas, Tanas, Tanasij	+	+	+
Pantelejmon, Pantelej, Pantelemon, Pantelij	+	+	+
Parfenij, Parfen, Parfentij, Parchim, Parchom	+	+	+
Patrykij, Patrykej	+	+	
Pawło	+	+	+
Petro, Piotr	+	+	+
Pinko	+		
Polikarp		+	
Połujan	+	+	
Potap	+	+	+
Prochor	+	+	+
Prokip, Prokopij	+	+	+
Protasij, Protas	+	+	
Putyło	+		
Pyłyp	+	+	+
Rad-	+	+	+
Radywon, Rodion	+	+	+
Roman	+	+	+
Rostysław	+	+	
Rudolf		+	
Saływon	+	+	+
Samijło	+	+	+
Samon	+	+	
Samson	+	+	+
Sasonij	+	+	
Sawa	+	+	+
Semen, Szymon	+	+	+
Serafym		+	
Serhij	+	+	+
Sewastjan, Sewastian	+	+	+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Sofonij, Sofon	+	+	
Sofron, Sopron	+	+	+
Sołtan	+		
Sozon, Sezon, Sozont	+	+	
Stachij	+		
Stanisław, Stasij	+	+	+
Stepan, Stefan, Isztwan	+	+	+
Stojka	+		
Swyryd, Swyrydon, Spyrydon	+	+	
Sydir	+	+	+
Sylwester			+
Syła		+	+
Syska		+	
Szczasnyj	+	+	
Szczepan	+		
Taras	+	+	+
Teleszko		+	
Teodor, Todor		+	+
Terentij	+	+	+
Trochym	+	+	+
Tychin, Tychon	+	+	+
Tymofij	+	+	+
Tyt	+		
Ursuł		+	
Ustyn, Ustym, Justyn, Justym	+	+	+
Wacław	+	+	+
Wakuła	+	+	
Wałentij, Wałent	+	+	+
Wałentyn	+		
Walerjan		+	
Warawa		+	
Warfołomij, Bartołomij	+		+
Wasył	+	+	+
Wenedykt, Benedykt		+	
Wiktor	+	+	
Wiktoryn		+	

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Wincenty		+	
Władysław, Wołodysław	+	+	
Włas, Ułas, Własij	+	+	+
Woj-	+	+	+
Wołodko		+	
Zachar, Zacharij	+	+	+
Ziemiec	+	+	
Zenon	+	+	+
Zinowij	+	+	+
Zosym		+	
Żdan	+	+	

Zjawiskiem charakterystycznym dla antroponimii warstwy uprzywilejowanej, zwłaszcza rodów książęcych, było dziedziczenie i powtarzalność imion. Tradycja nadawania pewnych imion w dużych rodach sięga na Ukrainie jeszcze czasów wczesnoksiążęcych. Widać to wyraźnie już w pierwszych dwunastu pokoleniach różnych gałęzi dynastycznych Rurykowiczów. Na przykład dla domu Monomachowiczów wołyńskich typowe były: *Wsewołod, Mstysław, Wasylko, Danyło, Roman, Lew*, dla Swiatosławiczów czernihowskich – *Swiatosław, Hlib, Roman, Jurij, Jarosław*, dla Olegowiczów – *Swiatosław, Oleg, Mychajło, Wsewołod, Iwan* (por. tablice genealogiczne, Войтович 2000: 113–254). W. Franczuk, pisząc o tradycji nadawania imion po przodkach nowo narodzonym dzieciom w staroruskich rodach książęcych, mówi o pewnej prawidłowości według której imiona dziedziczono po mieczu i po kądzieli: pierwszy, trzeci, piąty syn oraz druga, czwarta itd. córka (1990: 87–88). Z czasem zmienia się tradycja imiennicza, bowiem większość form słowiańskich wychodzi z użytku, ustępując miejsca imionom chrześcijańskim. Jednak upodobania do pewnych imion w obrębie rodów książęcych widoczne są również w czasach późniejszych. W dynastii Giedyminowiczów najbardziej popularnymi były: *Mychajło, Ołeksandr (Aleksander, Olelko, Sanguszko), Iwan (Iwaszko), Fedir (Fed'ko, Fediuszko), Jurij, Wasyl*. Pierwsze trzy charakteryzowały dom Narymuntowiczów, Olgierdowiczów oraz Koriatowiczów. U Lubartowiczów najchętniej nadawano imiona *Andrij, Ołeksandr, Fedir i Mychajło*

(Mytnik 2009: 45). Podobny zestaw form spotykamy w omawianym czasie wśród wołyńskich Rurykowiczów. U książąt Czetwertyńskich i Sokolskich najpopularniejszymi były: *Fedir, Wasyl, Stefan, Ołeksandr* oraz *Jurij i Mychajło*, natomiast w rodach Ostrogskich i Zasławskich – *Ołeksandr, Kostiantyn, Janusz, Iwan* oraz *Mychajło i Jurij* (Huk 2005: 365–367). Również w rodzinach panów i ziemian wołyńskich o długich tradycjach szlacheckich zauważyć można upodobanie do pewnych imion, które powtarzały się w kolejnych pokoleniach. Przykładem może być ród Kirdejewiczów oraz Hulewiczów. W pierwszym z nich najczęściej powielanymi formami były: *Iwan, Fedir (Fed'ko, Chwedor), Semen (Seńko)* i *Wasyl (Wańko, Wasko)*, w drugim zaś – *Wasyl, Hawryło, Dachno (Demjan), Iwan, Mychajło (Mychno), Roman, Semen (Sen'ko), Fedir* (por. schematy genealogiczne, Яковенко 1993: 130–134, 138). Zjawisko dziedziczności, a zarazem powtarzalności imion występowało również wśród książąt z dynastii piastowskiej oraz w rodach rycerskich (Malec 2001: 85–87).

W antroponimii warstwy uprzywilejowanej znana była dwuimienność. We wczesnym średniowieczu miała związek z funkcjonowaniem imion cerkiewnych obok form nordyckich i słowiańskich. Z tego rodzaju dwuimiennością spotykamy się w rodach Rurykowiczów jeszcze w XIV w. U pierwszych Giedyminowiczów, którzy sprawowali władzę na ziemiach dawnej Ukrainy, widzimy z kolei zestawienia imion pochodzenia litewsko-pruskiego oraz cerkiewno-ruskiego, które przyjmowano razem z prawosławiem⁴². Dwuimienność wśród szlachty ruskiej miała też związek z zawieraniem małżeństw mieszanych prawosławno-katolickich i zmianą konfesji. Przykłady ilustrujące nadawanie nowych, polskich imion, jak również posługiwanie się podwójnymi imionami cerkiewnymi, odnotowują źródła XV-wieczne z ziemi halickiej⁴³.

⁴² Por. imiona założycieli linii dynastycznych, ich synów oraz protoplastów rodów książęcych, np. *Korybut Dmytro Olherdowycz* oraz jego bracia: *Skirhajło Iwan, Swidryhajło Lew i Koryhajło Wasyl*, I. Mytnik, *Imiona Giedyminowiczów...*, s. 48.

⁴³ Por. Ю. Зазуляк, *Rebaptizatio ruthenorum: подвійні імена та конфесійно-культурна ідентичність шляхти руського походження в Галичині в XV ст.*, „Ruthenica”, № 7, 2007, s. 275–298. Autor opisał dwuimienność szlachty ruskiej Galicji w późnym średniowieczu i jej związek z konwersją religijną prawosławnych na katolicyzm oraz wydawanymi na ziemiach Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego w XV–

Dwuimienność w onomastykonie badanego terenu nie była częstym zjawiskiem. Zapisy odnoszące się do książąt oraz panów wołyńskich w większości podają imiona kalendarza prawosławnego, obok których wystąpiły formy słowiańskie, polskie i litewskie. W XVI w. na drugiej pozycji zanotowano: *Aleksander, Bohusz, Chomek, Denysko, Hnewosz, Hurko, Jeto, Kadjan, Kostja, Meleszko, Mychajło, Myszka, Patrykij, Semaszko*, w XVII w. – *Aleksander, Denysko, Dołmat, Karol, Konstanty, Mychajło, Olizar, Saciło, Sasin, Sieniuta, Stanisław, Ursuł*, w kolejnym stuleciu – tylko imię *Atanazy*. Wśród polonizujących się książąt wołyńskich były to imiona cerkiewne oraz polskie lub wyłącznie imiona o brzmieniu polskim.

Spośród 18 najpopularniejszych w XVI w. imion szlachty wołyńskiej, w kolejnym stuleciu aż 12 należało do najczęściej używanych. Były to: *Aleksandr (Aleksander), Stanisław, Mykołaj, Stepan, Hryhorij, Iwan, Dmytro, Wasyl, Mychajło, Pawło, Andrij i Roman* (w kolejności frekwencji). W XVIII w., dla którego zgromadzono bardzo mało zapisów odnoszących się do warstwy uprzywilejowanej, 6 imion z tej grupy, tj. *Mychajło, Stanisław, Aleksandr (Aleksander), Dmytro, Mykołaj, Pawło*, zachowało swoją popularność. Niektóre wyekscerpowane przykłady w materiale dotyczącym pozostałych grup społecznych nie wystąpiły w ogóle (24): *Baltazar, Bohufał, Bohusław* (zapisano jednak patronimy motywowane formą *Bohusz*, zatem imię musiało być nadawane również w środowisku mieszczan i chłopów), *Dobrohost, Fryderyk, Hektor, Hedeon, Hilar, Jaronim, Politan, Jenko, Justynjan, Leontij, Maksymilian, Malcher, Mysajil, Olbracht, Rudolf, Stachej, Teleszko, Ursuł, Waterjan, Wiktoryn, Wojna, Zboznyj*. Imię *Aleksand(e)r (Oleksandr)*, tak charakterystyczne dla imiennictwa szlacheckiego, zaledwie kilkakrotnie wystąpiło w postaci pełnej w zapisach z XVII–XVIII w., odnoszących się do pozostałych stanów.

XVI w. dekretami synodów biskupich, mówiącymi o obowiązku przyjęcia ponownego chrztu przy zmianie konfesji oraz nowego (katolickiego) imienia.

Najpopularniejsze imiona męskie

Szlachta			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
1	Wasył	Ołeksandr	Mychajło
2	Iwan	Stanisław	Teodor
3	Mychajło	Mykołaj	Stanisław
4	Andrij	Stepan	Dmytro, Ołeksandr
5	Hryhorij	Hryhorij	Mykołaj, Pawło, Wasył
6	Ołeksandr, Semen	Fedir	
7	Bohdan	Teodor	
8	Petro, Stanisław	Iwan	
9	Mykołaj	Dmytro	
10	Pawło	Wasył	
11	Dmytro, Matwij	Mychajło	
12	Hawryło	Pawło	
13	Stepan	Andrij	
14	Roman	Roman	
15	Jakiw	Prokip	

Wiele cech wspólnych możemy dostrzec porównując najczęściej powtarzające się imiona szlachty wołyńskiej z XV-wieczną antroponimią szlachecką ziemi halickiej i lwowskiej (Szulowska 1992: 26). Na liście form o najwyższej frekwencji (pierwszych 10 miejsc) znalazło się 7, które wystąpiły na obydwu terenach, tj. *Iwan*, *Mychajło*, *Andrij*, *Petro*, *Stanisław*, *Mykołaj* oraz *Pawło*. Różnice dotyczyły innej częstości występowania poszczególnych form.

Wśród najpopularniejszych imion mieszczańskich i chłopskich, zajmujących pierwszych 15 pozycji, większość powtarzała się w obu grupach społecznych w ciągu całego omawianego okresu. Pierwsze miejsce niezmiennie zajmowało imię *Iwan*, inne, tj.: *Fedir*, *Hryhorij*, *Wasył*, *Mychajło*, *Semen*, *Pawło*, *Matwij*, *Andrij*, zmieniały kolejność w obrębie obu stanów i poszczególnych przedziałów czasowych. Taką listę najpopularniejszych imion męskich (poza formą *Matwij*) spotykamy w opracowaniu antroponimii ukraińskiej XVI w. Kersty (1984: 42). Większość z nich znalazła się w grupie form o najwyższej frekwencji w wojewódz-

twie bełskim (Huk 2005a: 131) oraz na północnym Podlasiu w XVI w. (Citko 2001: 34). Zebrany materiał potwierdza ogromną popularność imienia *Iwan*, które najchętniej nadawano na chrzcie na całej Ukrainie, również w poszczególnych wsiach i starostwach. Świadczą o tym także źródła wcześniejsze, jeszcze staroruskie oraz zabytki z XIV–XV w. (Kepcra 1984: 42–43). Również w nazewnictwie chłopskim dawnej ziemi halickiej i lwowskiej w grupie form używanych najczęściej spotykamy imiona należące do najpopularniejszych w środowisku nieszlacheckim Wołynia, tj. *Iwan* oraz *Fiedor*, *Siemion*, *Grzegorz*, *Wasył*, *Paweł*, *Michał*, *Andrzej* i *Mathias* (Szulowska 1992: 20). Podobnie w antroponimii łemkowskiej końca XVIII – początku XIX w., gdzie pierwsze miejsce na liście frekwencyjnej zajmował *Iwan*, pozostałe (poza imieniem *Pawło*) tworzyły grupę form o największej popularności (Панцьо 1995: 7). Większość z nich (poza imionami *Matwój* i *Pawło* – w XVII w. oraz *Matwój*, *Pawło* i *Semen* – w XVIII w.) należała do najczęściej używanych w dawnej Rosji (Бондалетов 1983: 109, 116).

Niektóre wynotowane imiona wystąpiły sporadycznie, np.: *Aryst*, *Bohun*, *Charłasz*, *Dementy*, *Dobysz*, *Feryn*, *Halko*, *Hulko*, *Jełyma*, *Jemilian*, *Josafat*, *Kurianec*, *Makowij*, *Mokij*, *Myna*, *Myrko*, *Myron*, *Nemyr*, *Orefa*, *Orest*, *Pamfił*, *Pinko*, *Polikarp*, *Putyło*, *Radywon*, *Serafym*, *Sozon*, *Stojka*, *Syska*, *Warawa*, *Wenedykt*, *Zosym*. Nie zostały poświadczone w źródłach odnoszących się do szlachty. Nie wystąpiły tam również imiona z początkowym *Boż-* typu *Bożenia*, *Bożyk* oraz *Charyton*, *Dorosz*, *Hapon* (zapisano jednak formę patronimiczną motywowaną tym imieniem), *Jarema*, *Jewłampij*, *Jewtychij*, *Kalenik*, *Kałysz*, *Karp*, *Kasjan*, *Konon*, *Kornij*, *Kuprijan*, *Kyrij*, *Łohwyn*, *Łukijan*, imiona z początkowym *Mal-* typu *Malij*, *Malisz*, jak również *Małachija*, *Mefodij*, *Naum*, *Nazar*, *Nykin*, *Nykyfor*, *Ołefir*, *Owerkij*, *Owdij*, *Owsij*, *Potap*, *Protasij*, *Saływon*, *Samijło*, *Samon*, *Samson*, *Swyryd*, *Terentij*, *Wakuła*, *Wołos*, *Ziemiec* (łącznie ponad 70 form).

Porównując listę imion występujących w badanych źródłach najczęściej, można zauważyć, że w XVI w. większość z nich powtarzała się we wszystkich stanach, tj. *Andrij*, *Hryhorij*, *Iwan*, *Jakiw*, *Matwój*, *Mychajło*, *Mykoła*, *Pawło*, *Semen*, *Wasył*, w XVII w. połowa, tj. *Andrij*, *Fedir*, *Hryhorij*, *Iwan*, *Mychajło*, *Pawło*, *Petro*, *Stepan*, *Wasył*, natomiast w kolejnym stuleciu były to już tylko trzy imiona: *Mychajło*, *Pawło* i *Wasył*.

Mieszczanie			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
1	Iwan	Iwan	Iwan
2	Petro	Hryhorij	Wasył
3	Fedir	Wasył	Hryhorij
4	Mychajło	Fedir	Fedir
5	Hryhorij	Stepan	Stepan
6	Pawło, Semen	Jakiw, Semen	Jakiw
7	Wasył	Mychajło	Pawło
8	Matwuj	Mykoła, Pawło	Matwuj
9	Mykoła	Matwuj	Semen
10	Andrij	Choma, Tymofij	Mychajło, Petro
11	Jakiw	Hawryło	Andrij, Ostap
12	Tymofij	Kyryło	Roman
13	Ostap	Andrij	Demian, Prokip
14	Łew	Petro, Roman	Dmytro, Illja
15	Łuka	Kondrat	Choma, Łuka, Pyłyp

Chłopi			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
1	Iwan	Iwan	Iwan
2	Fedir	Fedir, Hryhorij	Wasył
3	Hryhorij	Wasył	Hryhorij
4	Wasył	Mychajło	Fedir
5	Semen	Jakiw	Andrij
6	Mychajło	Semen	Stepan
7	Matwuj	Stepan	Pawło
8	Andrij	Pawło	Mychajło
9	Jakiw	Andrij	Jakiw
10	Pawło	Matwuj	Semen
11	Stepan	Tymofij	Ołeksandr
12	Mykoła	Martyn	Petro
13	Choma, Ihnatij	Prokip	Matwuj
14	Maksym	Hawryło	Demjan
15	Hawryło	Ihnatij	Tymofij

Materiał odnoszący się do bojarów jest niewielki i dane dotyczące popularności imion w tej grupie społecznej mogą być traktowane tylko z dużą ostrożnością. W XVII w. najczęstszymi były *Wasyl, Iwan* i *Semen*, zaś w XVIII w. – *Iwan, Fedir* oraz *Hrycko*.

Formy derywowane imion

Większość zgromadzonego materiału stanowią hipokorystyka, które wystąpiły przede wszystkim w materiale odnoszącym się do mieszczan i chłopów (wśród szlachty dominowały imiona pełne). Formy pochodne tworzono zarówno od postaci podstawowych, jak i skróconych imion, za pomocą 36 formantów prostych i komponowanych II i III stopnia oraz drogą derywacji alternacyjnej i paradygmatycznej. Wynotowano ponad 500 derywatów.

Najbardziej produktywnym był przyrostek *-ko*, który najczęściej łączył się z tematami skróconymi. W zabytkach języka staroruskiego oraz staroukraińskiego XIV–XV w., jak również XVI–XVII w. tworzył on najwięcej wariantów imion (Керста 1984: 75–78, 101; Остап 2003: 89). Był najbardziej rozpowszechnionym sufiksem w antroponimii chłopskiej dawnej ziemi sanockiej i przemyskiej w XV w. (Rieger 1977: 18), bardzo produktywnym na Łemkowszczyźnie w XVI–XIX w. (Wolnicz-Pawłowska 1993: 89, Панцьо 1995: 9). Na drugim miejscu znalazły się derywaty z sufiksem *-ec*, tworzącym formy pochodne przede wszystkim od imion pełnych, np. *Андрѣець*. Nieco mniej przykładów pochodzi od tematów skróconych i postaci sufiksalnych tematów skróconych, np. *Хрынієц, Ондросец, Санець*. Formy na *-ec* należały do bardzo popularnych w języku staroruskim (Skulina 1973: 73) oraz w zabytkach językowych XVI–XVII w., również z omawianego terenu. Imiona na *-ko* i *-ec*, występujące w badanych dokumentach, były już zapewne formami zleksykalizowanymi, pozbawionymi nacechowania emocjonalnego⁴⁴. Ich neutralny charakter potwierdza obecność patronimów z tymi sufiksami. Niektóre z wyekscerpowanych hipokorystyków pozostały for-

⁴⁴ O neutralnym charakterze hipokorystyków z sufiksem *-ko* w źródłach XIII–XVIII w. por. P. Остап, *Суфікс -к-о в українській антропонимії першої половини XVII ст.: лінгвогеографічний погляд*, „Мова в часі і просторі. Діалектологічні студії”, № 1, Львів 2003, s. 85–87. Tam również literatura tematu.

mami samodzielnymi, urzędowymi, powiększając tym samym zasób imion podstawowych, np. *Ilko* obok *Illja*, *Łewko* obok *Łew*, *Omelko* obok *Omeljan*, *Onys'ko* obok *Onysij*, *Owerko* obok *Owerkij*, *Pan'ko* obok *Pantele(j)mon*, *Pantelij* i in.

Warto zwrócić uwagę na imiona z przyrostkami *-uk/-'uk* i *-enia*, które łączyły się z podstawami pełnymi, np. *Dmitruk*, *Karpienia*, skrótconymi, np. *Косцюкь*, *Zienienia* oraz derywatami sufiksalnymi, np. *Iwa-siuk*, *Sydorčenja*. Cechowały przede wszystkim antroponimię chłopską. W badanym materiale najdawniejsze, nieliczne jeszcze, zapisy imion na *-uk/-'uk* pochodzą z dokumentów XVI-wiecznych. W kolejnych stuleciach występują już liczniej. Sporadycznie odnotowują je również źródła z dawnego powiatu mielnickiego (Dacewicz 1994: 42). Imiona na *-enia* spotykamy tylko w materiałach z XVII w.

Wynotowano kilka przykładów z sufiksem *-ek*, świadczących o wpływie języka polskiego na system ukraiński, np. *Jowtuszek*, *Procek*.

Formanty proste *-c*, *-cz*, *-n'*, *-s*, *-sz*, *-ch* łączyły się tylko z jednosylabowymi podstawami skrótconymi zakończonymi na samogłoskę, np. *Hryc*, *Kucz*, *Chryń*, *Stas*, *Chwesz*, *Zich*.

1. Derywaty sufiksalne

1.1. z podstawowym *-k-* w części sufiksalnej

- ko/-'ko*: *Awramko*, *Danko*, *Dawidko*, *Denisko*, *Dmiterko*, *Falko*, *Hurko*,
Jarko, *Juwko*, *Mateyko*, *Mitko*, *Ostapko*, *Wasko*, *Woytko*, *Zinko*;
- asz-ko*: *Pietraszko*, *Semaszko*;
- c-ko*: *Dacko*, *Decko*, *Hrycko*, *Onacko*, *Stecko*;
- c-ej-ko*: *Chryceyko*;
- cz-in-ko*: *Hriczinko*;
- ecz-ko*: *Chareczko*;
- n'-ecz-ko*: *Sienieczko*;
- n-ko*: *Sienko*, *Hrinko*;
- s(z)-ko*: *Awraszko*, *Desko*, *Hasko*, *Грушко*, *Jaroszko*, *Masko*, *Oleszko*, *Paszko*;
- us(z)-ko*: *Andrusko*, *Lewuszko*, *Ławrusko*, *Ondruszko*, *Пемпушко*, *Romanuszko*;
- ys-ko*: *Matysko*;
- ka/-'ka*: *Łuczka*, *Sawka*;

- ocz-ka: *Sawoczka*;
- usz-ka: *Petruszka, Raduszka*;
- ysz-ka: *Małyszka*;
- ok: *Росмок*;
- c-ok: *Процокъ*;
- ik/-yk: *Antonik, Bozyk, Demianik, Kostyk, Ławryk, Malik, Pawlik, Pietryk*;
- c-yk: *Dacyk*;
- ch-n-ik: *Machnik*;
- (cz)uk/-'uk: *Chaczuk, Iuwszuk, Paniuk, Пасюкъ, Pawliuk, Stepanczuk, Wasuk*;
- n-cz-uk: *Chrynczuk*;
- ek: *Dmitrek*;
- ucz-ek: *Siemuczek*;

1.2. z podstawowym -c-, -cz- w części sufiksальной

- c(z): *Hryc / Hricz, Mac / Macz, Pac, Troc*;
- ec/-'ec: *Antonec, Dawidecz, Fiedziec, Iwanec, Parchomiec, Saniecz, Ziemiec, Żdaniec*;
- en'-ec: *Wiwdeniecz*;
- (i)l-ec: *Tomilec*;
- n-ec/-n'-ec: *Dymniecz, Hrynec, Hriniecz*;
- osz-ec: *Bartoszec, Ondroszec*;
- s'-ec: *Misięcz*;
- sz-ec: *Iliaszec*;

1.3. z podstawowym -n- w części sufiksальной

- ń: *Hryn, Zań*;
- ina/-yna: *Iwaszczina, Łuczczyna*;
- c-ina/-c-yna: *Chrycina, Kuczyna, Macyna*;
- m-ina: *Fedzimina*;
- no: *Juchno, Michno*;
- ch-no: *Dachno, Łachno, Olechno, Rachno*;
- 'uch-no: *Kostjuchno*;
- on: *Sawon*;
- un: *Fedczun*;

1.4. z podstawowym -s- , -sz- w części sufiksальной

- s(z): *Iliasz, Iwasz, Jarosz, Stas, Tysz;*
- asz: *Jewtasz, Jurasz, Kunasz;*
- osz: *Bartosz;*
- us(z): *Andrus, Artus, Malusz, Matus, Trusz;*
- usza: *Mikitusza;*
- i-s(z)/-ys(z): *Artysz, Malisz, Matys;*

1.5. z podstawowym -ch- w części sufiksальной

- ch: *Antoch, Mielech, Tepex;*
- ach: *Jurach, Konach;*
- uch/-'uch: *Andruch, Artuch, Huruch, Seluch, Semeniuch;*
- ych: *Wawrych;*

1.6. z podstawowym -t- w części sufiksальной

- uta/-'uta: *Arciuta, Faluta, Miluta, Panuta;*
- c-uta/-c'-uta: *Hrycuta, Паўюма;*
- sz-uta: *Iwaszuta;*

1.7. inne derywaty

- n-cz-a: *Hryncza*⁴⁵;
- s-cz-a: *Tymoscza;*
- enia/-'enia: *Bozenia, Charczenia, Demidenia, Hilimonczenia, Kuzmenie, Lukasenia, Paszczenia;*
- ij: *Malij;*
- (i)ło: *Tomilo;*
- 'ura: *Mysiura.*

2. Derywaty alternacyjne

Są to formacje powstałe przez usunięcie części tematu imienia podstawowego. W zebranych materiale wystąpiły następujące przykłady derywatów alternacyjnych:

⁴⁵ Formy z *-ę badane źródła odnotowują sporadycznie. W XV w. występowały w ziemi sanockiej i przemyskiej, por. J. Rieger, *Imiennictwo ludności wiejskiej w ziemi sanockiej i przemyskiej w XV w.*, Wrocław 1977, s. 23.

- ze zredukowaną częścią początkową imienia podstawowego, np.: *Hnat* : *Iznat* lub *Iznatiū* (będzie to wówczas forma z zachowanym fragmentem medialnym), podobnie *Хъвен* : *Парфен* lub *Парфениū*, *Hodar* : *Бозодар*, *Melan* : *Омалян*, *Remiia* : *Єремія*, *Pruń* : *Сунрун* lub *Прокін* (derywat sufiksalnie-alternacyjny), *Sidor* : *Icidop* oraz *Sak* : *Ісак* lub *Сакіū* (forma z odciętą częścią końcową),
- z usuniętym fragmentem finalnym, np.: *Fed* : *Федір*, *Jarmot* : *Ярмолай*, *Yosz* : *Йосин* (*Йосиф*), *Kost* : *Костянтин*, *Nucz* : *Нучинір*.
- ze zredukowaną częścią środkową imienia, np.: *Rostaw* : *Ростислав*, *Sen* : *Семен* lub *Арсен*, *Ксенофонт* (będzie to odpowiednio: forma z odciętą częścią początkową imienia lub z zachowanym fragmentem medialnym imienia podstawowego),
- z usuniętą częścią środkową oraz końcową imienia, np. *Chwes* : *Феодосіū* lub *Федір* (derywat sufiksalnie-alternacyjny).

3. Derywaty paradygmatyczne

Sporadycznie odnotowywane są w omawianych źródłach imiona powstałe drogą derywacji paradygmatycznej. Były to formy z końcówką *-o*, *-’o* tworzone od imion pełnych oraz skróconych, np. *Aleksandro* : *Александр*, *Isaio* : *Ісай*, *Karpo* : *Карп*, *Pamfiło* : *Памфіл*; *Jeło* : *Єлисеї* lub *Єлизар*, *Procio* : *Прокін* oraz formy z końcowym *-’a* tworzone od tematów skróconych, np.: *Fedia* : *Федір*, *Wowdia* : *Овдіū*.

Wyekscerpowany materiał cechowała obfitość odmianek słowotwórczych. Niektóre imiona wyróżniały się szczególną zdolnością tworzenia form pochodnych, np. *Fedir*, *Hryhorij*, *Iwan*, *Mychajło* czy *Prokir*. Bogata derywacja hipokorystyczna świadczy o ich dawnej popularności, utrzymującej się przez cały omawiany okres (zwłaszcza w środowisku nieszlacheckim) oraz potrzebie dokładniejszej indywidualizacji. Wszystkie przykłady (poza *Prokopem*) służyły najczęściej za podstawę motywacyjną formacji patronimicznych.

Grupa II – materiał o cechach językowych polskich

ABRAHAM, ABRAM – ICh 175, KNI, AP:

sz: (1; 1) *Abram* PW 1662; *Brachim* LW 1663;

m: (2) *Abram* OO 1620.

ADALBERT – ICh 176, KNI, AP. Zob. też ALBERT, ALBRECHT, WOJCIECH.

sz: (1) *Adalbertus* K 1799;

m: (2) *Adalberti* (Gen.) K 1799.

ADAM – ICh 177, KNI, AP:

sz: (2) *Адамомъ* (Instr.) TU 1580, *Jadam* DŁ 1569, (37) *Adam* PWW 1621, *Adamus* Alb. 1604, (8) *Adam* AGW 1770, *Adamus* K 1799;

• patr.: *Adamkowicza* (Gen.) DŁ 1678;

m: (3) *Adam* LK 1563, (5) *Adam* IS 1614, *Jadam* OO 1620, (2) *Adamem* (Instr.) KG 1738;

ch: (8) *Adam* IS 1614;

• patr.: *Adamowicz* OO 1643.

ADRIAN – por. (*Adryjan*) ICh, KNI, AP:

sz: (1) *Adryan* PW 1662.

ALBERT – por. *Adalbert* ICh 176, KNI, AP. Zob. też ADALBERT, ALBRECHT, WOJCIECH.

sz: (4) *Albertus* Alb. 1608.

ALBRECHT – por. *Adalbert* ICh 176, KNI, AP; Zob. też ADALBERT, ALBERT, WOJCIECH.

sz: (4) *Albrecht* KG 1702.

ALEKSANDER – ICh 179, KNI, AP:

sz: (21) *Aleksandra* (Gen.) AGK 1684, (23) *Aleksandra* (Gen.) KG 1764;

m: (1) *Aleksandrowi* (Dat.) AMK 1799;

ch: (1) *Aleksander* D 1782.

AMBROŻY – ICh 181, KNI, AP:

sz: (1) *А(м)ѡрожо(з)[о]* (Gen.) WH 1571, (1) *Ambrożego* (Gen.) R 1785;

m: (1) *Ambrozy* LK 1563;

• (ch) patr.: *Iamroz* IP 1762, *Mrożek* IK 1762.

ANDRZEJ – ICh 183, KNI, AP:

sz: (23) *Andrzej* RW 1583, (91) *Andrzej* KG 1680, *Andrzej* KRR 1694, *Andreas* Alb. 1606, *Jędrzey* PNŁ 1677, (15) *Andrzej* KG 1710;

• patr.: *Andruszewiczem* (Instr.) KG 1778;

m: (12) *Andrzej* OO 1571, *Jędrzej* IK 1548, *Ondrzej* IK 1548, (38; 7) *Andrzej* OO 1621, *Jędrzej* IW 1685; *Jedruch* IS 1614, (15; 3) *Andrzej* IK 1759, *Jędrzej* AMK 1799; *Andrys* IK 1759;

- fem.: *Andrzeiowa* OO 1620;
- patr.: *andrzejowicz* RPW 1570;

ch: (18) *Andrzej* LK 1563, (49) *Andrzej* IS 1614, *Jędrzej* IS 1614, (21; 4) *Andrzej* IS 1764, *Jędrzej* KGL 1746; *Jedruch* IK 1789;

- patr.: *Andrzejczic* IP 1598.

ANTONI – ICh 186, KNI, AP:

sz: (2) *Antoni* RK 1583, (8) *Antonius* Alb. 1684, (25) *Antoniego* (Gen.) AO 1745;

m: (5) *Antoni* LŁ 1790;

ch: (8) *Antoni* KG 1710.

ANZELM – ICh 187, KNI, AP. Tylko jako drugie imię:

sz: (1) *Aleksander Anzelm* AO 1764.

ATANAZY – ICh 297, KNI, AP:

sz: (2) *Athanazego* (Gen.) AGK 1684, (1) *Athanazy* KG 1704;

m: (1) *Atanazy* IO 1687, (1) *Atanazym* (Instr.) KG 1789.

AUGUST – ICh 189, AP:

sz: (1) *Augusta* (Gen.) PW 1662.

AUGUSTYN – ICh 189, KNI, AP:

sz: (1) *Augustyna* (Gen.) PW 1662, (3) *Augustin* KGL 1740, *Augustyn* KG 1789;

- patr.: *Augustynowicz* LW 1789;
- (ch) patr.: *Augustynowiczowi* (Dat.) LŁ 1790.

BALTAZAR – ICh 192, KNI, AP:

sz: (1) *Balcer* RK 1583, (7) *Baltazar* PW 1662, *Balcer* AGK 1684, (1) *Baltazar* KG 1711;

m: (1) *balczarz* RPW 1570, (2) *Balcer* OO 1621.

BARABASZ – imię zabójcy, o którym wspominają Ewangelie w związku ze śmiercią Jezusa Chrystusa. Według J. Bubaka, prawdopodobnie nadawano je dzieciom nędzarzy i podrzutkom, por. KNI:

ch: (1) *Barabasz* ID 1695.

BARTŁOMIEJ – ICh 194, KNI, AP:

sz: (1) *Bartosz* RW 1583, (4; 1) *Bartłomiej* PŁ 1678; *Bartosz* K GK 1617, (1) *Bartłomiej* AGW 1779;

m: (3) *Bartoszec* IK 1548, *Bartko* LK 1563, *Bartosz* LK 1563, (1; 6) *Bartłomiej* ID 1695; *Bartko* OO 1620, *Bartosz* ID 1695, (2) *Bartłomiej* LW 1789, *Bartholomeus* K 1799;

• patr.: *Bartoszewicz* LK 1563;

ch: (1) *Bartosz* LK 1563, (2) *Bartosz* OO 1604, (2; 1) *Bartholomei* (Gen.) K 1799; *Bartko* IK 1789.

BAZYLI – ICh 196, KNI, AP:

sz: (6) *Bazilius* IB 1573, *Bazylius* RŁ 1583, (10) *Bazyli* AGK 1684, *Basilius* Alb. 1605, (7) *Bazylem* (Instr.) KG 1710;

m: (3) *Bazyli* KRR 1691, (6) *Bazyli* IK 1759;

ch: (7) *Bazyli* IK 1789.

BENEDYKT – ICh 197, KNI, AP:

sz: (1) *Бенедукт* TU 1600, (4) *Benedykt* PW 1662, (1) *Benedykt* IK 1800;

m: (1) *Benedykt* LŁ 1788;

ch: (1) *Benedykt* LŁ 1790.

BIERNAT – ICh 199, KNI, AP:

sz: (2) *Bernat* PWW 1621.

BŁAŻEJ – ICh 200, KNI, AP:

sz: (1) *Blasius* Alb. 1640;

m: (1; 3) *Błażej* DŁ 1569; *Błażko* PZŁ 1545, (1) *Blazka* (Gen.) OO 1620;

ch: (3) *Blasko* IS 1614, *Blaszko* IR 1631, (3) *Błażko* IK 1789;

• fem.: *Błażkowa* IK 1783.

BOGDAN – SEM I 14, KNI, AP:

sz: (5) *Bogdan* RW 1583;

m: (2; 1) *Bogdan* IK 1548; *Bogdaniec* IK 1540;

ch: (1) *Bogdan* LW 1789;

• patr.: *Bogdanczic* IP 1598.

BOGUCHWAŁ – SEM I 13, KNI, AP:

sz: (2) *Boguchwał* RW 1583.

BOGUMIŁ – SEM I 13, KNI, AP:

ch: (1) *Bogumił* KG 1734.

BOGUSŁAW – SEM I 13, KNI, AP:

sz: (1) *Bogusz* RW 1583, (2) *Bogusław* PŁ 1678, (2) *Bogusław* KG 1708.

BOLESŁAW – SEM I 15, KNI, AP:

m: (1) *Bolesław* DŁ 1569.

BONAWENTURA – KNI, AP:

sz: (1) *Bonawentura* KG 1789.

CYPRIAN – por. *Cyprian* ICh 204, KNI, AP:

sz: (2) *Cyprian* KGW 1767.

CYRIAK – por. *Cyriacus* ICh 204, KNI, AP:

sz: (1) *Cyryak* KG 1789.

CZECH – por. *Ciecho-* SEM I 35, SEM IV:

m: (1) *Czech* LK 1563.

DANIEL – ICh 206, KNI, AP:

sz: (15) *Daniel* KGŁ 1697, (5) *Daniel* AK 1702.

DADZBOG – SEM I 48:

sz: (1) *Dadziboga* (Gen.) PW 1662.

DEZYDERIUSZ – por. *Dezyderz* ICh 207, KNI:

sz: (1) *Dezyderiusz* AGW 1785.

DIONIZY – por. *Dyjonizy* ICh 209, KNI, AP:

sz: (1) *Dionizy* KG 1789.

DOBROGOST – por. *Dobro-* SEM I 52, KNI, AP:

sz: (1) *Dobrogost* RŁ 1583.

DOMINIK – ICh 208, KNI, AP:

sz: (2) *Dominik* R 1696, (4) *Dominik* AO 1759.

DZIERŚLAW – por. *Dzirzy-* SEM I 65, KNI, AP:

sz: (1) *Dzierślaw* PŁ 1678.

ELIASZ – ICh 211, KNI, AP:

sz: (17) *Eljasz* PNŁ 1677, *Heliasz* LW 1663;

m: (1) *Heliasz* LK 1563, (3) *Eliasz* OO 1620, (2) *Eliasz* IŁ 1788;

ch: (1) *Eliasz* IP 1598.

ERAZM – ICh 213, KNI, AP:

sz: (1) *Erasmus* Alb. 1628.

FABIAN – por. *Pabijan* ICh 301, KNI, AP:

m: (2) *Fabian* LK 1563.

FELICJAN – por. *Felicyjan* ICh 215, KNI, AP:

sz: (2) *Felicyan* KGW 1654, (3) *Felician* KG 1709, *Felicyan* R 1770;

ch: (1) *Felician* IK 1800.

FELIKS – ICh 215, KNI, AP. Zob. też SZCZĘSNY.

sz: (2) *Felix* AGW 1780;

ch: (1) *Feliks* KG 1789.

FILIP – ICh 216, KNI, AP:

- sz: (1) *Filip* RŁ 1583, (2) *Filipa* (Gen.) IZG 1783;
m: (1) *Philip* OO 1621, (2) *Filip* ID 1695;
ch: (2) *Filip* LK 1563, (2) *Filip* KG 1789;
• patr.: *Filipowa* (Gen.) D 1754.

FLORIAN – por. *Floryjan, Tworzyjan* ICh 217, KNI, AP:

- sz: (1) *Флоріан* BM 1571, (7) *Florian* AGK 1684, *Floryan* PŁ 1678, (1) *Floryan* KGŁ 1715.

FRANCISZEK – ICh 218, KNI, AP:

- sz: (4; 2) *Franciszek* RŁ 1583; *Франц* BM 1568, *Фроноц* TU 1583, (28) *Franciszka* (Gen.) AGK 1684, (23) *Franciszek* AGW 1737, *Józef Franciszek Xawery* KG 1764, *Franciszka Salezego* (Gen.) KG 1789;
m: (1) *Franciszek* IK 1743;
ch: (2) *Franciszka* (Gen.) KG 1710.

FRYDERYK – por. *Frydrych, Biedrzych* ICh 219, KNI, AP:

- sz: (4) *Friderek* PNW 1678;
m: (1) *Frydrych* IK 1743.

GABRIEL – por. *Gawrzyjał* ICh 222, KNI, AP:

- sz: (20) *Gabryel* PW 1662, (7) *Gabryel* KG 1778;
m: (2) *Gabryel* IO 1687.

GERWAZY – por. *G(i)erwasz* ICh 226, KNI:

- m: (1) *Gierwazy* IO 1703.

GNIEWOSZ – por. *Gniewo-* SEM I, KNI, AP:

- sz: (2) *Gniewosz* RW 1583;
• patr.: *Gniewosza* (Gen.) PŁ 1678; *Gniewosz* KG 1789.

GRZEGORZ – ICh 228, KNI, AP:

- sz: (9) *Grzegorz* AGK 1684, (2) *Grzegorz* IK 1789;
m: (1) *Gres* LK 1563, (2) *Grzeszko* OO 1620, (1; 1) *Grzegorz* AMK 1798; *Greszko* IK 1743;
ch: (1; 1) *Grzegorz* IK 1548; *Gres*, (4) *Grzesko* KG 1667, *Grzesz* IS 1614, *Grześ* IB 1631, (1) *Grzesko* IK 1789;
• fem.: *Grzeskowa* IK 1789;
• patr.: *Grzeskow* IK 1789, *Grzesiuk* IK 1759.

GRZYMAŁA – por. *Grzymistałw* SEM I 86:

- sz: (1) *Grzymały* (Gen.) PNW 1678.

HENRYK – ICh 232, KNI, AP:

sz: (4) *Henryka* (Gen.) PNŁ 1677, *Henrych* PW 1662.

HIERONIM, JERONIM – por. *Jeronim* ICh 251, KNI, AP. Formy pochodne również od im. złoż. *Jarosław*:

sz: (2; 2) *Jarosz* RŁ 1583, (7) *Hieronim* PW 1662, *Gieronim* PNŁ 1677, (2) *Hieronim* IZG 1783;

m: (1) *Jaroszko* LK 1563, (2) *Jarosz* OO 1620.

HILARY – por. *Hilarzy* ICh 234, KNI, AP:

sz: (3) *Hilary* PNŁ 1677.

IGNACY – por. *Inac* // *Jinac* ICh 237, KNI, AP:

sz: (4) *Ignacy* KG 1679, (7) *Ignacego* (Gen.) KG 1778;

ch: (4) *Ignacy* IK 1789.

JACEK – por. *Hyacinthus* ICh 236, KNI, AP:

sz: (2) *Jacko* PZŁ 1545, (1) *Jacek* KG 1728;

m: (1) *Jacko* LK 1563;

ch: (1) *Jacko* IP 1598, (8) *Jacek* IŁ 1774.

JACENTY – por. *Hyacinthus* ICh 236, KNI, AP:

sz: (1) *Jacentego* (Gen.) LW 1789;

m: (1) *Jacentego* (Gen.) KG 1698, (2) *Jacenty* LW 1765.

JAKUB – ICh 239, KNI, AP.

sz: (4) *Jacobus* Alb. 1595, *Jakub* DŁ 1569, (18) *Jakub* PW 1662, (7) *Jakub* R 1770;

• patr.: *Jakubowicza* (Gen.) PZŁ 1545;

m: (10; 3) *Jakub* LK 1563; *jaczko* RPW 1570, (10) *Jakub* OO 1603, (8) *Jakob* IK 1759;

ch: (4) *Jakub* LK 1563, (6; 1) *Jakob* OO 1603, *Jakub* IS 1614; *Jakosz* IS 1614, (24; 1) *Jakub* D 1762; *Kuba* IM 1775.

JAN – ICh 243, KNI, AP:

sz: (86) *Jan* RK 1583, *Joannes* Alb. 1595, (231) *Jan* KGK 1667, *Joannes* Alb. 1662, (78) *Jan* KG 1702, *Janem Nepomucenem Maciejem* (Instr.) KG 1777, *Joannes* K 1799;

• patr.: *Janowicz* AMK 1799;

m: (24; 11) *jan* RPW 1570; *Janek* IK 1548, *Janielik* IK 1548, *janko* RPW 1570, *Hanus* PZŁ 1545, (33; 21) *Janem* (Instr.) OO 1620; *Janko* OO 1620, *Jaśko* OO 1620, *Hanusz* OO 1603, (24; 2) *Jan* LW 1789, *Joannis* (Gen.) K 1799; *Janko* LŁ 1790;

- fem.: *Janowa* LK 1563; *Janowa* IO 1687;
 - patr.: *Janowicz* IS 1614; *Jaszczek* IK 1743, *Jankiewicz* IK 1743, *Januszewicz* LW 1765, *Jaskiewiczow* (Gen. pl) K 1799;
- ch: (4; 11) *Jan* IP 1598; *Janka* (Gen.) OŁ 1552, *Jaskiem* (Instr.) LK 1563, (8; 37) *Jan* OO 1603; *Hanko* OO 1620, *Janko* IS 1614, *Jaśko* OO 1620, *Janeczko* IS 1614, (12; 11) *Jan* LW 1789; *Jasko* KG 1734.

JANUSZ – por. *Jan* ICh 243, KNI, AP:

- sz: (17) *Janusz* DW 1569, (9) *Janusz* R 1698, (1) *Janusz* R 1752;
m: (3) *Janusz* ID 1695;
ch: (2) *Ianuszowi* (Dat.) KG 1666.

JAREMA, JEREMI – por. *Jeremiasz* ICh 250, KNI, AP:

- sz: (3) *Heremiego* (Gen.) AGK 1684;
m: (5) *Jarema* IW 1685.

JERZY – ICh 251, KNI, AP:

- sz: (4) *Jerzy* RK 1583, (32) *Irzym* (Instr.) AGK 1684, *Jerzy* LK 1663, (12) *Jerzy* KG 1710;
m: (1) *Jerzy* LK 1563, (4; 1) *Jerzy* ID 1695;
- patr. *Jurkowicz* LK 1563; *Jureczek* IK 1743.

JOACHIM – por. *Joachim* ICh 253, KNI, AP:

- sz: (1) *Joachim* PNŁ 1677, (2) *Joachim* KG 1789;
- patr.: *Jachimowicz* PWW 1621;
- ch: (1) *Joachim* IS 1614, (3) *Joachim* IŁ 1790.

JÓZEF – por. *Ożep*, *Jozef* ICh 300, KNI, AP. Formy pochodne z pocz. *Jus-*, *Jos-* również od *Jerzy*, *Justyn*:

- sz: (1) *Juzof* PWL 1567, (13) *Iuzeph* KG 1655, *Józef* PNŁ 1677, (32) *Iózef* KG 1764, *Jozefem* (Instr.) AGW 1721;
m: (2; 4) *Юзефъ* TU 1565; *Jusko* LK 1563, (4; 14) *Iozeph* IO 1687; *Josko* OO 1621, *Jusko* IW 1685, (4; 3) *Iosephi* (Dat.) K 1799;
ch: (10) *Josko* IP 1598, *Juzko* OŁ 1552, (23) *Iosko* KG 1664, *Iusko* OO 1604, *Juzewko* OO 1643, (5; 16) *Jozef* LW 1789; *Jusko* IK 1789, *Juzko* LŁ 1790.

JULIAN – ICh 256, KNI, AP:

- sz: (1) *Julian* AGW 1785.

KAJETAN – KNI, AP:

- sz: (3) *Kajetan* AMK 1799.

KAROL – ICh 258, KNI, AP:

sz: (9) *Karol* KGK 1667, (2) *Carol* K 1799, *Karol* D 1773.

KASPER – ICh 258, KNI, AP:

sz: (2) *Kasper* RK 1583, (6) *Kasper* PWW 1621, *Gaspar* Alb. 1623, (3) *Kasprem* (Instr.) AGW 1783, *Gaspra* (Gen.) AGW 1784;

m: (3) *Casper* Alb. 1647, *Kasper* OO 1620;

• fem.: *Kasprowa* OO 1620;

ch: (2) *Kasper* IS 1614, (2) *Gaspar* KG 1789, *Kasper* ŁŁ 1790;

• patr.: *Kasprzak* IK 1762.

KAZIMIERZ – por. *Kazi-* SEM I 104, KNI, AP:

sz: (27) *Kazimierz* PW 1662, (22) *Kazimierz* KG 1703, *Casimir* K 1799;

• fem.: *Kazmirzową* (Instr.) KG 1662;

m: (2) *Kazimierz* IO 1687, (2) *Kazimierz* IK 1743;

• patr.: *Kazmierowicz* IK 1759, *Kazmirzowicz* IK 1743;

ch: (2) *Kazimierz* ID 1695, *Kazimierzowi* (Dat.) KG 1663, (4; 1) *Kazimierz* IK 1759;

• fem.: *Kazimierzowa* IW 1779;

• patr.: *Kazimirow* IK 1789.

KLEMENS – ICh 259, KNI, AP:

sz: (1) *Klementego* (Gen.) AGK 1684;

m: (1) *Klimko* IS 1614, (1) *Klimęty* KG 1710.

KONDRAT, KONRAD – por. *Konrad, Kondrat* ICh 261, 263, KNI, AP:

m: (2) *Kondrat* LK 1563, (4) *Kondrat* KRR 1693, *Conrat* OO 1620, (1) *Konrad* IK 1759;

ch: (1) *Condrat* IP 1598, (3) *Kondrat* IJ 1790;

• patr.: *Kuniec* OD 1695.

KONSTANTY – por. *Konstantyn* ICh 264, KNI, AP:

sz: (1) *Konstanty* RW 1583, (26) *Konstanty* AGK 1684, *Constanty* PWW 1621, (6) *Konstanty* KG 1789;

m: (1) *Konstanty* ID 1695.

KRZYSZTOF – por. *Krzysztofor* ICh 266, KNI, AP:

sz: (18) *Krzysztof* RK 1583, (44) *Christopher* Alb. 1606, *Krzysztof* AGK 1684, *Krzystoph* PWW 1621, *Krzysztoffjan* KGW 1664⁴⁶; (3) *Krzysztof* LW 1789;

⁴⁶ Forma *Krzysztoffjan* ma zakończenie wtórne utworzone na wzór *Cyprian, Wespazjan*.

m: (2; 1) *Krysztoph* OO 1621, *Krzysztof* ID 1695; *Krzysko* OO 1620, (2) *Krzysztof* IŁ 1788;

• patr.: *Krzysztofowicz* IK 1759;

ch: (2) (4) *Krzysztof* IK 1759; *Krzysko* IM 1775.

KWIRYN – ICh 268, KNI:

sz: (1) *Kwiryn* KG 1792.

LASKO – por. *Lasko*, *Lasota* SEM I, *Łaskarz* SEM II Dodatek 147:

sz: (1) *Lasko* RW 1583.

LAURENTY – por. *Wawrzyniec* ICh 339, KNI, AP. Zob. też **WAWRZY-
NIEC**.

m: (3) *Liorent* LK 1563, *Lurenc* LK 1563, (3) *Lurenc* OO 1620.

LEON – ICh 270, KNI, AP:

sz: (1) *Leo* KG 1728;

m: (1) *Leon* IS 1614, (1) *Leonis* (Gen.) K 1799.

LEONARD – por. *Lenart* ICh 269, KNI, AP:

sz: (1) *Lenard* RW 1583, (1) *Leonard* KG 1778;

m: (2) *Lenart* IS 1614.

LUDWIK – por. *Łodwik*, *Ludwik* ICh 272, KNI, AP:

sz: (8) *Ludwik* KG 1658, (5) *Ludwik* KG 1789, *Ludovicus* K 1799;

m: (1) *Ludwik* IK 1759;

ch: (4) *Ludwik* KG 1710.

ŁAZARZ – ICh 272, KNI, AP:

m: (1) *Łazarz* IS 1614.

ŁUKASZ – ICh 273, KNI, AP:

sz: (17) *Lucas* Alb. 1683, *Łukasz* PWW 1621, (8) *Łukasz* KG 1764;

• fem.: *Łukaszowny* (Gen.) AGK 1684;

m: (5) *Łukasz* LK 1563, (4; 6) *Łukasz* IS 1614; (3) *Łukasz* IO 1703;

ch: (5) *Łukasz* IK 1548, (8) *Łukasz* LŁ 1790;

• patr.: *Łukaszewic* IO 1687.

MACIEJ, MATEUSZ – ICh 274, KNI, AP:

sz: (4; 1) *Maciej* KG 1594; *Матыць* TU 1592, (33; 3) *Maciej* PWW 1621, *Mateusz* PW 1662, *Matiasz* KGL 1607, *Matthias* Alb. 1618; *Matys* PWW 1621, *Matysz* OO 1602, (23) *Maciej* ADW 1705, *Mateusz* KG 1789;

• patr.: *Mackiewiczem* (Instr.) KGL 1674;

m: (5; 4) *Maciej* IK 1548; *Maciejec* IK 1548, *Matysek* IK 1548, *Matys* LK 1563, (6; 1) *Maczey* IS 1614, *Mathiasz* ICZ 1677; *Matys* ID 1695, (3; 1) *Maciei* KG 1789, *Mateuszem* (Instr.) KG 1789; *Matys* IK 1743;

• patr.: *Mackiewicz* ID 1695; *Mackiewicz* IK 1743;

ch: (1) *Maciej* IK 1548, (1) *Matysz* OO 1603, (1; 1) *Maciej* IS 1763; *Maćka* (Gen.) KG 1681, (4; 2) *Mateusz* IK 1789, *Matyasz* IK 1762; *Maciek* IS 1768.

MARCELI – por. *Marcellus* ICh 278, KNI, AP:

sz: (1) *Marcellego* (Gen.) KG 1789.

MARCIN – ICh 279, KNI, AP:

sz: (12) *Marcin* RŁ 1583, (37) *Marcin* PW 1662, (23) *Marcin* KG 1781;

m: (17; 3) *Marcin* IK 1548; *Marciniec* IK 1548, (9) *Marcin* OO 1603, (1) *Marcin* KG 1704;

ch: (14) *Marcin* IK 1548, (8) *Marcin* KG 1664, (5; 1) *Marcin* IK 1762; *Marcinka* (Gen.) AO 1747;

• fem.: *Marcinowa* LK 1563.

MARCJAN – por. *Marcyjan* ICh 280, KNI, AP:

sz: (4) *Marcyjan* KGŁ 1678.

MAREK – ICh 280, KNI, AP:

sz: (6) *Marek* LK 1663;

• patr.: *Markiewicz* PNŁ 1677; *Markiewicz* KGŁ 1709;

m: (2) *Marek* KG 1681;

• patr.: *Marczakowi* (Dat.) KGW 1664;

ch: (2) *Marek* OO 1603.

MARIUSZ – por. *Maryjusz* // *Marzyjusz*, *Marzusz* ICh 281, KNI, AP:

sz: (2) *Maryusz* PŁ 1678.

MATEUSZ – zob. **MACIEJ**.

MICHAŁ – ICh 284, KNI, AP:

sz: (17) *Michał* RPK 1569, (45) *Michał* AGK 1684, (35) *Michałowi* (Dat.) KG 1764;

• patr.: *Michalewiczem* (Instr.) KG 1713;

m: (2) *Michał* LK 1563, (2) *Michał* ID 1695, (4) *Michał* LŁ 1790;

ch: (2) *Michał* IP 1598, (2) *Michał* IS 1614, (3; 4) *Michał* KGŁ 1746; *Michałko* IP 1789;

• patr.: *Michałkowicz* IK 1548.

MIKOŁAJ – ICh 285, KNI, AP:

sz: (5) *Nicolaus* Alb. 1595, *Миколай* TU 1555, (49) *Mikołai* PŁ 1678, (15) *Mikołai* AGW 1784;

• patr.: *Niklewicz* PNW 1678;

m: (2; 3) *Mikołay* LK 1563, *Miklasz* LK 1563; *Misko* IK 1548, (2; 4) *Mikołay* ID 1695; *Misko* KRR 1694, (3) *Mikołay* IK 1759, *Nicolai* (Gen.) K 1799;

• patr.: *Miczuła* IW 1685;

ch: (2) *Misko* IP 1598, (4; 4) *Mikołaiia* (Gen.) AGK 1684; *Misko* KG 1671, *Michno* OO 1620, (4; 1) *Mikołay* IJ 1790; *Misko* LW 1789;

• patr.: *Miczewic* IP 1598; *Mikołay* LŁ 1790.

MONTOŁD – lit. *Mañtautas, Moñtoutas* LPŽ II 155, 268:

sz: (2) *Montold* DŁ 1569.

ONUFRY – por. *Onofry(j)* ICh 299, KNI, AP:

m: (2) *Onufremu* (Dat.) AMK 1799;

ch: (1) *Onufry* IJ 1790.

PATRYCY – por. *Patricius* ICh 303, KNI:

sz: (2) *Patrycy* KG 1789.

PAULIN – por. *Paulinus* ICh 303, KNI, AP. Tylko jako drugie imię:

sz: (1) *Jozef Paulin* KG 1754.

PAWEŁ – ICh 303, KNI, AP. Forma *Pac* może również od im. złoż. *Pakosław*; tylko jako drugie imię:

sz: (3) *Paweł* RK 1583, (41; 1) *Paulus* Alb. 1610, *Pawła* (Gen.) PNW 1678; *Kazimirz Pac* PWW 1621, (10) *Paweł* AGW 1783;

• patr.: *Pawłowic* Alb. 1595;

m: (4) *Paweł* IK 1548, (8) *Paweł* ID 1695, (12) *Paweł* IK 1743;

ch: (10) *Paweł* OO 1603, (5) *Paweł* IK 1789.

PIOTR – ICh 306, KNI, AP:

sz: (12) *Petrus* Alb. 1595, *Piotr* RK 1583, (51) *Piotra* (Gen.) AGK 1684, (18) *Piotr* KG 1768;

• patr.: *Piotrowicz* LK 1563, *Piotrusewicz* OO 1571;

m: (12; 1) *Piotr* IK 1548; *Piotrasz* LK 1563, (18; 1) *Piotr* KG 1664; *Piotrasz* OO 1603, (3) *Piotr* LŁ 1790, *Petrus* K 1799;

• patr.: *Piotrowicz* AMK 1798;

ch: (4; 3) *Piotr* LK 1563; *Piotrek* IK 1548, (12) *Piotr* ID 1695, (6) *Piotr* IK 1789.

PRĘDOTA – SEM I 235, KNI, AP:

sz: (3) *Prędotą* PW 1662, *Prandotą* (Instr.) KGW 1677, (2) *Prandota* KG 1786, *Prendote* (Acc.) KG 1719.

RADOSŁAW – por. *Rado-* SEM I 247, KNI:

m: (1) *Radosław* OO 1620;

- patr.: *Radkiewicz* KRR 1694.

RAFAŁ – ICh 315, KNI, AP:

sz: (2) *Ραφαλ* TU 1583, (1) *Raphael* Alb. 1642, (1) *Rafał* KG 1778.

RAJNOLD – por. *Rejnołt* ICh 316, KNI. Tylko jako drugie imię:

sz: (1) *Antoni Reynold* KG 1789.

REMIGIAN – por. *Remigius* ICh 317, KNI, AP:

sz: (3) *Remijan* KGK 1617, *Remigian* PŁ 1678.

ROMAN – ICh 318, KNI, AP:

m: (1) *Roman* OO 1620;

- patr.: *Romanik* IO 1703;

ch: (1) *Roman* D 1773.

SAMUEL – ICh 321, KNI, AP:

sz: (58) *Samuel* AGK 1684, (3) *Samuel* KG 1711.

SEBASTIAN – por. *Sebastyan* ICh 321, KNI, AP. Forma *Sobko* może też pochodzić od im. złoż. typu *Sobiebor*, *Sobiestaw* SEM I 281:

sz: (20) *Sebastyan* PW 1662;

m: (3) *Sobko* IO 1687, (3) *Sebastyan* KG 1789, *Sebastianum* (Acc.) K 1799;

ch: (1; 5) *Sebastiani* (Gen.) K 1799; *Sobko* IH 1766.

SEWERYN – por. *Siewierzyn* ICh 322, KNI, AP:

sz: (2) *Seweryn* RK 1563, (3) *Sewerin* PWW 1621.

STANISŁAW – ICh 323, KNI, AP:

sz: (10) *Stanisław* RŁ 1583, (88) *Stanisław* AGK 1684, (34) *Stanisław* LW 1789, *Stanisław Kostka* KG 1789, *Stanislaus* KG 1764;

- patr.: *Stankara* (Gen.) PW 1662; *Staniewicz* LW 1789;

m: (5; 9) *Stanisław* LK 1563; *Stanko* LK 1563, *Staszko* IK 1548, (5; 7) *Stanisław* OO 1620; *Staśko* OO 1620, *Staś* OO 1620, (7; 2) *Stanislai* (Gen.) K 1799, *Stanisław* IK 1743; *Stas* LŁ 1790;

- fem.: *stasicha* RPW 1570;

- patr.: *Stankowicz* LK 1563; *Staniewiczza* (Gen.) KG 1704;

ch: (2) *Stas* IP 1598, (2; 10) *Stanisław* OO 1620; *Stach* AGK 1684, *Stachno* ID 1695, *Stas* KG 1662, *Staśko* OO 1620, (6; 8) *Stanisław* IK 1789; *Stach* IK 1789;

- patr.: *Stankowicz* IK 1548.

STEFAN – por. *Szczepan*, *Stefan* ICh 325, KNI, AP. Zobacz też SZCZEPAN.

sz: (5) *Stefan* PW 1662, *Stephanem* (Instr.) KGGK 1682, (18) *Stefan* IZG 1783;

m: (3) *Stefan* IO 1687, (11) *Stefan* LW 1765, *Stephani* (Gen.) K 1799;

ch: (9) *Stefan* IH 1766.

SYLWESTER – ICh 324, KNI, AP:

ch: (1) *Sylwester* IK 1800.

SYMEON – por. *Szymon* 326 ICh, KNI, AP. Zob. też SZYMON.

sz: (2) *Siemion* RK 1583, (2) *Siemion* PWW 1621;

m: (1) *Siemion* OO 1571, (2) *Siemion* IS 1614, (1) *Simeonis* (Gen.) K 1799;

ch: (4; 1) *Siemion* OO 1571; *Siemionek* OO 1571, (2) *Siemion* IP 1762.

SZCZEPAN – ICh 325, KNI, AP. Zob. też STEFAN.

m: (5) *szczepan* RPW 1570, *Szczepan* LK 1563;

- patr.: *Szczepanowicz* LK 1563;

ch: (6; 1) *Szczepan* IK 1548; *Szczepaniec* LK 1563.

SZCZĘSNY – por. *Feliks* ICh 215, KNI, AP. Zob. też FELIKS.

sz: (4) *Szczęsny* RK 1583, (2) *Szczesny* IR 1631, (2) *Szczęsnym* (Instr.) AGW 1783;

m: (1) *Sczesny* OO 1603.

SZYMON – ICh 326, KNI, AP. Zob. też SYMEON.

sz: (10) *Szymon* RK 1583, (27) *Szymon* PWW 1621, (3) *Szymon* AGW 1721;

m: (5; 2) *Szymon* IK 1548, *simon* RPW 1570, *symon* RPW 1570; *Szymko* LK 1563, (8; 3) *Simon* IS 1614, *Symon* ICZ 1677, *Szymon* OO 1620; *Szymko* IO 1687, (4) *Szymon* IK 1743;

- fem.: *Szymonowa* OO 1621;

- patr.: *Szimczenia* OO 1620, *Szymeczka* (Gen.) KGL 1664;

ch: (4) *Szymec* IK 1548, *Szimko* IP 1598, (11; 5) *Symon* ICZ 1677, *Szymon* ID 1695; *Simoniec* IS 1614, *Szymko* OO 1620, (6; 6) *Szymon* IP 1762; *Szymko* IK 1789;

- patr.: *Szymków* IP 1789, *Szymczyszyn* IK 1789.

TADEUSZ – por. *Tadej* ICh 329, KNI, AP:

sz: (1) *Tadeusz* AGW 1770;

m: (1) *Tadeusz* LW 1789.

TEODOR – ICh 330, KNI, AP:

sz: (2) *Teodor* KG 1789;

m: (1) *Teodor* LŁ 1790;

ch: (1) *Teodoris* (Gen.) D 1754.

TOMASZ – ICh 332, KNI, AP:

sz: (1) *Tomek* PWL 1567, (12) *Tomasz* PWW 1621, (15) *Tomasz* AGW 1712;

m: (2) *Tomek* IK 1548, *Tomko* RPW 1570, (3; 2) *Tomas* OO 1654, *Tomasz* OO 1621; *Tomka* (Gen.) OO 1654, (1) *Tomasz* LŁ 1790;

ch: (1) *Thomasz* IP 1598, (1; 1) *Tomasz* OO 1604; *Tomko* OO 1603, (7; 6) *Tomasz* LŁ 1790; *Tomko* LŁ 1790.

TROJAN – por. *Trajan* KNI, AP. Tylko jako drugie imię:

sz: (1) *Aleksander Trojan* KG 1704.

WACŁAW, WIĘCŁAW – por. *Wac(s)ław* SEM I 333, KNI, AP:

sz: (24) *Wacław* AGK 1684;

m: (1) *Wac* IO 1578, (1) *Wieczław* OO 1603;

• patr.: *Wachowicz* OO 1654 (też od *Walenty*, *Wawrzyniec*);

• patr.: *Waciut* LK 1563.

WALENTY – por. *Walentyn* ICh 338, KNI, AP:

sz: (3) *Walenty* PWW 1621, (3) *Walentego* (Gen.) LW 1765;

m: (1) *walenty* RPW 1570, (3) *Walenti* (Gen.) OO 1643;

ch: (1) *Walko* IS 1614.

WALERIAN – por. *Waleryjan* ICh 338, KNI, AP:

sz: (1) *Walerian* RK 1583, (3) *Waleryan* KGK 1667.

WAWRZYNIEC – ICh 339, KNI, AP. Zob. też LAURENTY.

sz: (2) *Wawrzinca* (Gen.) KG 1594, (6) *Wawrzinca* (Gen.) KGL 1623, *Wawrzyniec* PNW 1678, (4) *Wawrzyniec* KG 1789;

• (m) patr.: *Wawrzysz* IK 1548;

ch: (3) *Wawrzyniec* IW 1685, (2; 3) *Wawrzyniec* KG 1789; *Wawrzyk* IK 1789;

• fem.: *Wawrzyczka* IK 1789.

WESPAZJAN – KNI, AP:

sz: (2) *Wespezyan* PŁ 1678.

WINCENTY – por. *Więceniec*, *Wincenty* ICh 341, KNI, AP:

sz: (2) *Wincenty* LW 1663;

ch: (1; 1) *Wincenty* IW 1779.

WŁADYSŁAW – ICh 345, KNI, AP:

sz: (18) *Władysław* AGK 1684, (3) *Władisław* KG 1711.

WŁODZIMIERZ – por. *Włodzi-* SEM I 345, KNI, AP.

sz: (4) *Włodzimierz* AGK 1684, *Włodimirus* Alb. 1632.

WOJCIECH – ICh 345, KNI, AP. Zob. też ADALBERT, ALBERT, ALBRECHT.

sz: (1) *Wojtech* DW 1569, (34) *Woyciech* AGK 1684, (8) *Woyciech* KG 1773;

• patr.: *Wojciechowicz* KG 1679;

m: (7; 3) *Woyciech* LK 1563; *Wojtko* LK 1563, (7; 7) *Woyciech* OO 1620; *Woitek* OO 1621, *Woytko* OO 1620, (12) *Woyciech* IK 1759;

ch: (4; 3) *Woyciech* LK 1563; *Woythek* IP 1598, (4; 14) *Woiczciech* OO 1603, *Woyciech* AGK 1684; *Woiteczko* OO 1603, *Woytko* AGK 1684, *Woitus* IS 1614, (2; 8) *Woyciech* AGW 1760; *Woytek* IS 1763, *Woytko* IK 1789;

• patr.: *Woyciechowicz* KG 1679.

WOLF – SEM V:

m: (1) *Wolf* ID 1695.

WYZGIERD – por. lit. *Visgirdas, Visgirtas* LPŽ II 1233. Tylko jako trzecie imię:

sz: (2) *Piotrem Pawłem Wyzgierdem* (Instr.) KGK 1677.

ZACHARIASZ – por. *Zacharyjasz* ICh 346, KNI, AP:

sz: (3) *Захарьяш* BM 1576, (7) *Zahariasz* AGK 1664;

• patr.: *Zachariasiewiczem* (Instr.) KG 1701;

m: (1) *Zacharyasz* ID 1695;

• patr.: *Zach* IS 1614 (też od *Zacheusz, Zabor, Zastaw*);

ch: (1) *Zachariasz* D 1762.

ZBIGNIEW – por. *Zbygniew* SEM I 365, KNI, AP:

sz: (3) *Zbigniew* PWW 1621, (1) *Zbygniew* AK 1702.

ZDZISŁAW – por. *Zdzie-* SEM I 366, KNI, AP:

sz: (1) *Zdzisław* PWL 1565.

ZYGMUNT – ICh 347, KNI, AP:

sz: (3) *Zygmunt* RW 1583, (10) *Zygmunta* (Gen.) PŁ 1678, (2) *Zygmuntem* (Instr.) KGL 1756;

• patr.: *Zygmontowicz* OO 1621;

m: (1) *Жикъмунт* TU 1646.

W materiale polskim zapisano 130 imion. Niewielką część stanowiły wśród nich formy słowiańskie. Z dokumentów odnoszących się do szlachty wynotowano 18 takich form. Były to głównie imiona pełne: *Bogdan, Boguchwał, Bogusław, Bogusz, Dadzibog, Dobrogost, Dzierśław, Gniewosz, Grzymała, Kazimierz, Prędotą, Stanisław, Wacław, Włodzimierz, Władysław, Wojciech, Zbigniew, Zdzisław*. Większość z nich, będąca prawdopodobnie imionami typowo szlacheckimi, nie wystąpiła wśród mieszczan i chłopów: *Boguchwał, Bogusław, Bogusz, Dadzibog, Dobrogost, Dzierśław, Gniewosz, Prędotą, Władysław, Włodzimierz, Zbigniew i Zdzisław*. W źródłach odnoszących się do mieszczan i chłopów zapisano 17 imion słowiańskich i ich form pochodnych: *Bogdan, Bogdaniec, Bolesław, Czech, Kazimierz, Radosław, Stanisław, Stach, Stachno, Stanko, Stas(z)ko, Wac, Wiczław, Woyciech, Woiteczko, Woitus, Woytek, Woytko*. Zdecydowanie przeważały tu jednak hipokorystyka, których najwięcej utworzono od imienia *Stanisław* oraz *Wojciech*. O zasobie imion dwuczłonowych używanych przez polską ludność Wołynia mówią też formacje odojcowskie (por. A. 3, B. 3. *Określenia zależnościowe*).

Imiona rodzime występowały w większości wśród szlachty. Najliczniejsze zapisy pochodzą ze źródeł XVI-wiecznych. W XVIII w. odnotowano już tylko sześć imion, które odnosiły się do szlachty: *Bogusław, Prędotą, Stanisław, Włodzimierz, Wojciech* i *Zbigniew* oraz cztery dotyczące mieszczan i chłopów: *Bogdan, Kazimierz, Stanisław* i *Wojciech*. Dwa ostatnie występowały w całym omawianym okresie we wszystkich stanach. Najwięcej poświadczeń miał *Stanisław*. Z dużą częstotliwością imiona te powtarzały się w dawnej polskiej antroponimii kresowej (AP: 55) oraz w innych regionach kraju (Szulowska 2004: 60–61, 75–76). Nadawano je także w środowisku ukraińskim zarówno uprzywilejowanym, jak i nieszlacheckim. *Kazimierz, Stanisław, Wojciech* były imionami świętych Kościoła w Polsce, *Włodzimierz* – imieniem świętego Kościoła wschodniego, pierwszego chrześcijańskiego władcy Rusi (Fross, Sowa 1996–2006: t. III, s. 471, t. V, s. 294, t. VI, s. 206, 210).

Badane źródła pokazują, że w ciągu wieków również pewne imiona chrześcijańskie wychodziły z użytku. W odróżnieniu od form rodzimych, których funkcjonowanie warunkowały uchwały soboru trydenckiego (1545–1563), czynnikami decydującymi o popularności imion chrześcijańskich była przede wszystkim zmieniająca się moda,

upodobania oraz kult świętych. W XVII w. nie znajdują kontynuacji imiona *Ambroży* i *Fabian*, nadawane w XVI w., pojawiają się natomiast nowe: *Abram*, *Adrian*, *Albert*, *Aleksander*, *Atanazy*, *Barabasz*, *Benedykt*, *Bernard*, *Daniel*, *Dominik*, *Erazm*, *Felicjan*, *Fryderyk*, *Gabriel*, *Henryk*, *Hilary*, *Ignacy*, *Jacenty*, *Jarema*, *Joachim*, *Karol*, *Klemens*, *Leon*, *Ludwik*, *Łazarz*, *Marcjan*, *Marek*, *Mariusz*, *Remigiusz*, *Roman*, *Samuel*, *Sebastian*, *Stefan*, *Wespazjan*, *Wincenty*, *Wolf*, *Wyzgierd*. Imionami poświęconymi tylko w źródłach XVIII-wiecznych były: *Albrecht*, *Augustyn*, *Dezyderiusz*, *Dionizy*, *Feliks*, *Gerwazy*, *Jacek*, *Julian*, *Kajetan*, *Kwiryn*, *Marceli*, *Onufry*, *Patrycy*, *Paulin*, *Rajnold*, *Sylwester*, *Tadeusz*, *Teodor* i *Trojan*. Dość znaczną grupę tworzą formy odnotowywane w ciągu całego omawianego okresu (39): *Adam*, *Andrzej*, *Antoni*, *Baltazar*, *Bartłomiej*, *Bazyli*, *Błażej*, *Eliasz*, *Filip*, *Florian*, *Franciszek*, *Grzegorz*, *Hieronim*, *Jakub*, *Jan*, *Janusz*, *Jerzy*, *Józef*, *Kasper*, *Kondrat*, *Konstanty*, *Krzysztof*, *Leonard*, *Łukasz*, *Maciej*, *Marcin*, *Mateusz*, *Michał*, *Mikołaj*, *Paweł*, *Piotr*, *Rafał*, *Szczęśny*, *Szymon*, *Tomasz*, *Walenty*, *Wawrzyniec*, *Zachariasz*, *Zygmunt*.

Obok OD o polskiej charakterystyce językowej spotykamy imiona *Atanazy* i *Onufry*, związane z antroponimią ukraińską, będące zapożyczeniami w systemie polskim. Może również wpływem języka ukraińskiego należałoby tłumaczyć obecność w materiale polskim takich form jak *Bazyli*, *Daniel*, *Eliasz*, *Jarema*, *Konstanty*, *Roman*, *Teodor* czy *Włodzimierz*, które odnotowują także źródła staropolskie, pochodzące zarówno z ziem etnicznych, jak i z Kresów (por. SSNO).

Kilka wynotowanych imion prawdopodobnie odnosiło się do przybyszów z innych krajów, np.: *Erazm*, *Montołd*, *Rajnold*, *Wolf*.

Występowanie imion w XVI–XVIII w.

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Abraham, Abram		+	
Adalbert			+
Adam	+	+	+
Adrian		+	
Albert		+	
Albrecht			+
Aleksander		+	+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Ambroży	+		+
Andrzej	+	+	+
Antoni	+	+	+
Anzelm			+
Atanazy		+	+
August		+	
Augustyn			+
Baltazar	+	+	+
Barabasza		+	
Bartłomiej	+	+	+
Bazyli	+	+	+
Benedykt		+	+
Biernat		+	
Błażej	+	+	+
Bogdan	+		+
Boguchwał	+		
Bogumił			+
Bogusław		+	+
Bolesław	+		
Bonawentura			+
Cyprian			+
Cyriak			+
Czech	+		
Dadzbog		+	
Daniel		+	+
Dezyderiusz			+
Dionizy			+
Dobrogost	+		
Dominik		+	+
Dziersław		+	
Eliasz	+	+	+
Erazm		+	
Fabian	+		
Felicjan		+	+
Feliks			+
Filip	+	+	+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Florian	+	+	+
Franciszek	+	+	+
Fryderyk		+	+
Gabriel		+	+
Gerwazy			+
Gniewosz	+		
Grzegorz	+	+	+
Grzymała		+	
Henryk		+	
Hieronim, Jeronim	+	+	+
Hilary		+	
Ignacy		+	+
Jacek			+
Jacenty		+	+
Jakub	+	+	+
Jan	+	+	+
Janusz	+	+	+
Jarema, Jeremi		+	
Jerzy	+	+	+
Joachim		+	+
Józef	+	+	+
Julian			+
Kajetan			+
Karol		+	+
Kasper	+	+	+
Kazimierz		+	+
Klemens		+	+
Kondrad, Konrad	+	+	+
Konstanty	+	+	+
Krzysztof	+	+	+
Kwiryn			+
Lasko	+		
Laurenty	+	+	
Leon		+	+
Leonard	+	+	+
Ludwik		+	+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Łazarz		+	
Łukasz	+	+	+
Maciej, Mateusz	+	+	+
Marceli			+
Marcin	+	+	+
Marcjan		+	
Marek		+	
Mariusz		+	
Michał	+	+	+
Mikołaj	+	+	+
Montońd	+		
Onufry			+
Patrycy			+
Paulin			+
Paweł	+	+	+
Piotr	+	+	+
Prędoła		+	+
Radosław		+	
Rafał	+	+	+
Rajnold			+
Remigian		+	
Roman		+	
Samuel		+	+
Sebastian		+	+
Seweryn	+	+	
Stanisław	+	+	+
Stefan		+	+
Sylwester			+
Symeon	+	+	+
Szczepan	+		
Szczęsny	+	+	+
Szymon	+	+	+
Tadeusz			+
Teodor			+
Tomasz	+	+	+
Trojan			+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Wacław, Więclaw	+	+	
Walenty	+	+	+
Walerian	+	+	
Wawrzyniec	+	+	+
Wespazjan		+	
Wincenty		+	+
Władysław		+	+
Włodzimierz		+	
Wojciech	+	+	+
Wolf		+	
Wyzgierd		+	
Zachariasz	+	+	+
Zbigniew		+	+
Zdzisław	+		
Zygmunt	+	+	+

Zjawiskiem znanym w polskiej antroponimii szlacheckiej była wieloimiennosc (Hertel 1980: 167–176; Malec 1998: 115–116, Umińska-Tytoń 2006: 478–481). Początkowo związana ze współlistnieniem imion rodzimych i chrześcijańskich, w okresie późniejszym, wraz z wycho-
dzeniem z użycia form słowiańskich, najczęściej ze współwystępowaniem imion pochodzenia chrześcijańskiego. Ważne znaczenie nadawano wówczas tradycji dziedziczenia imion (również podwójnych) po przodkach oraz pragnieniu uczczenia ich pamięci i chęci powierzenia potomka opiece kilku patronów. W rozrodzonych rodach posługujących się tym samym nazwiskiem i podobnym zestawem imion, drugie imię mogło pełnić funkcję wyróżnika (AP: 25).

W badanym materiale mało jest zapisów ilustrujących zjawisko wieloimiennosci. Wszystkie pochodzą w zasadzie dopiero z XVII–XVIII w. Są to imiona podwójne: *Aleksander Ludwik, Andrzej Krzysztof, Franciszek Dominik, Henryk Stanisław, Heremi Michał, Hieronim Konstanty, Jakub Kazimierz, Jan Athanazy, Jan Karol, Krzysztof Jan, Jan Waleryan, Karol Aleksander, Kazimirz Pac, Maciei Kazimier, Maryus Stefan, Mateusz Kazimier, Samuel Gabryel, Stanisław Kazimierz, Władysław Dominik, Władysław Wincenty, Zygmunt Stanisław* – w XVII w. oraz *Aleksander Trojan, Aleksander*

Anzelm, Andrzej Jakób, Antoni Franciszek, Antoni Reynold, Dezyderiusz Felix, Iacek Kazimierz, Ian Augustin, Jan Jakub, Jan Nepomucen Maciej, Józef Franciszek Xawery, Jozef Paulin, Józef Paweł, Kasper Ian Nepomucen, Maciej Jan, Maryan Jozef, Mateusz Ian, Michał Kazimierz, Mikołai Baltazar, Samuel Jan, Stefan Patrycy, Wawrzyniec Stanisław, Woiciech Ierzy, Zygmunt Józef – w wieku XVIII, a także dwa przykłady zestawień z XVII w., zawierających trzy imiona, z formą *Wyzgierd* pochodzenia litewskiego na trzeciej pozycji: *Heliasz Aleksander Wyzgierd, Piotr Paweł Wyzgierd*. W XVII w. imionami najczęstszymi, stojącymi na drugiej pozycji, były *Kazimierz, Aleksander, Konstanty, Stanisław* i *Franciszek*, w następnym stuleciu – *Stanisław, Franciszek* i *Kazimierz*.

Zebrany materiał daje pewne wyobrażenie o popularności imion omawianych stanów w poszczególnych przedziałach czasowych. Spośród 16 form szlacheckich, które w XVI w. cieszyły się największym zainteresowaniem, 12 należało do najczęściej używanych w następnym stuleciu. Były to: *Jan, Andrzej, Stanisław, Piotr, Mikołaj, Michał, Krzysztof, Marcin, Jerzy, Franciszek, Szymon* i *Maciej / Mateusz*. W XVIII w. 10 z nich, tj. *Jan, Michał, Stanisław, Marcin, Franciszek, Piotr, Mikołaj, Jerzy, Maciej / Mateusz, Jakub*, zachowało swoją dużą popularność. Imieniem najchętniej nadawanym był *Jan*. Wysoką pozycję na liście frekwencyjnej imion *Michał* i *Mikołaj* być może należałoby wiązać z ich popularnością w środowisku ukraińskim.

Do form, które wystąpiły sporadycznie, zaliczyć można: *Anzelm, Bonawentura, Cyriak, Dezyderiusz, Dionizy, Dobrogost, Dzierśław, Erazm, Jacek, Jacenty, Julian, Kwiryn, Leon, Leonard, Łasko, Marceli, Paulin, Rajnold, Tadeusz, Trojan, Więcesław, Zdzisław*. Imiona te, z wyjątkiem form *Jacek, Jacenty, Leon, Leonard, Tadeusz*, jak również imiona *Augustyn, Bernard, Boguchwał, Bogusz, Cyprian, Daniel, Dominik, Florian, Gniewosz, Henryk, Hilary, Kajetan, Karol, Franciszek Ksawery, Franciszek Salezy, Marcjan, Mariusz, Montołd, Jan Nepomucen, Patrycy, Rafał, Remigian, Seweryn, Walerian, Wespazjan, Władysław, Włodzimierz, Zbigniew*, nie wystąpiły wśród pozostałych stanów. Zarezerwowane były, jak się wydaje, tylko dla rodzin szlacheckich.

Porównując formy cieszące się na badanym terenie najwyższą sympatią z imionami najczęściej używanymi na dawnych Kresach, można zauważyć, że większość z nich, tj. *Jan, Stanisław, Andrzej, Michał,*

Mikołaj, Piotr, Jakub, Maciej i Franciszek, wystąpiła w obydwu grupach. Polską antroponimię kresową – jak wykazały E. Wolnicz-Pawłowska i W. Szulowska – cechowało w tym względzie duże podobieństwo do nazewnictwa ziem rdzennych, z których na Ukrainę napływali polscy osadnicy (AP: 70, 99). Dwa pierwsze imiona odznaczają się najwyższą frekwencją również wśród dzisiejszych Polaków zamieszkujących Ukrainę Zazbruczańską oraz niektóre tereny należące do Polski przed drugą wojną światową (Rudolf-Ziółkowska 2003: 178–179). Widoczne są też znaczne zbieżności z XV-wieczną antroponimią szlachecką ziemi halickiej i lwowskiej, gdzie na liście pierwszych dziesięciu najczęściej nadawanych imion znalazły się: *Jan, Mikołaj, Piotr, Stanisław, Andrzej, Jakub, Jerzy* oraz *Michał* (Szulowska 1992: 26), które należały do najbardziej popularnych również w omawianym materiale.

Najpopularniejsze imiona męskie

Szlachta			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
1	Jan	Jan	Jan
2	Andrzej	Andrzej	Michał
3	Krzysztof	Stanisław	Stanisław
4	Janusz, Michał	Piotr	Józef
5	Marcin, Piotr	Mikołaj	Antoni
6	Stanisław, Szymon	Michał	Maciej / Mateusz, Marcin
7	Franciszek, Jakub	Krzysztof	Franciszek, Kazimierz
8	Bogdan, Maciej / Mateusz, Mikołaj	Paweł	Piotr, Stefan
9	Jerzy	Adam, Marcin	Andrzej, Mikołaj
10	Zygmunt	Maciej / Mateusz	Jerzy
11		Wojciech	Mateusz
12		Jerzy	Paweł
13		Franciszek	Łukasz, Wojciech
14		Kazimierz	Ignacy, Jakub
15		Szymon	Adam, Gabriel

Poniższe tabele przedstawiają imiona mieszczańskie i chłopskie o najwyższej frekwencji. Ogromna większość z nich występowała w obu stanach w ciągu całego omawianego okresu. Spośród 15 najpopularniejszych w XVI w. imion mieszczan, w kolejnym stuleciu 13 z nich tworzyło grupę imion najchętniej nadawanych na chrzcie. Były to: *Jan, Andrzej, Piotr, Józef, Wojciech, Stanisław, Szymon, Jakub, Łukasz, Marcin, Paweł, Bartłomiej i Maciej / Mateusz*. W XVIII w. 12 z nich zachowało swoją wysoką popularność, tj.: *Jan, Andrzej, Wojciech, Paweł, Stanisław, Jakub, Józef, Szymon, Maciej / Mateusz, Łukasz, Piotr i Sebastian*. Lista imion chłopów była podobna. Spośród 12 najczęściej używanych w XVI w., w następnym stuleciu 10 znalazło się w grupie form o największej częstotliwości: *Andrzej, Jan, Józef, Wojciech, Szymon, Stanisław, Piotr, Marcin, Jakub, Michał* oraz *Maciej / Mateusz*. Wszystkie cieszyły się dużą popularnością również w XVIII w.

Wśród mieszczan pierwsze miejsce niezmiennie zajmowało imię *Jan*, wśród chłopów w XVI i XVII w. – *Andrzej*, w XVIII w. – *Jakub*. Jednak przez cały omawiany okres imię *Jan* powtarzało się w dokumentach bardzo często, zajmując wysoką pozycję na liście frekwencyjnej. Sporadycznie występowały: *Barabasz, Bogumił, Bolesław, Czech, Fabian, Gerwazy, Łazarz, Radosław, Roman, Sylwester* i *Wolf*. Imiona te, a także *Konrad, Laurenty, Onufry* i *Szczepan*, nie zostały odnotowane w materiale odnoszącym się do szlachty. Porównując natomiast listę najpopularniejszych imion mieszczan i chłopów oraz szlachty, możemy zauważyć, że cztery z nich, tj.: *Jan, Andrzej, Piotr* i *Stanisław* powtarzały się we wszystkich stanach w każdym przedziale czasowym, zmieniała się jedynie ich kolejność.

Mieszczanie			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
1	Jan	Jan	Jan
2	Marcin	Andrzej	Andrzej
3	Stanisław	Piotr	Wojciech
4	Jakub, Piotr	Józef	Paweł
5	Andrzej	Wojciech	Stefan
6	Wojciech	Stanisław	Stanisław
7	Maciej / Mateusz	Szymon	Jakub

Mieszczanie			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
8	Szymon	Jakub, Łukasz	Józef
9	Józef	Marcin	Bazyli
10	Łukasz	Paweł	Maciej / Mateusz, Michał, Szymon
11	Szczepan	Bartłomiej, Maciej / Mateusz	Łukasz, Mikołaj
12	Bartłomiej, Michał, Paweł	Adam, Tomasz	Adam, Piotr, Sebastian

Chłopi			
Miejsce	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
1	Andrzej	Andrzej	Jakub
2	Jan	Jan	Andrzej
3	Marcin	Józef	Jan
4	Józef	Wojciech	Józef
5	Adam	Szymon	Stanisław, Tomasz
6	Piotr, Szczepan, Wojciech	Stanisław	Szymon
7	Jakub, Łukasz	Piotr	Wojciech
8	Szymon	Paweł	Antoni, Jacek, Łukasz
9	Michał	Marcin	Bazyli, Michał
10	Maciej / Mateusz	Jakub	Maciej / Mateusz, Marcin, Piotr, Sebastian
11		Michał	Mikołaj, Paweł, Wawrzyniec
12		Maciej / Mateusz, Mikołaj	Ludwik

Formy derywowane imion

Derywaty hipokorystyczne, podobnie jak w materiale o ukraińskich cechach językowych, dotyczą przede wszystkim ludności mieszczańskiej i chłopskiej. Jest ich stosunkowo niewiele. Większość wyekscerpowanych ze źródeł przykładów dotyczy nazewnictwa szlachty, a w odniesieniu do tej grupy imiona zapisywano przede wszystkim

w formie podstawowej. Wyraźną większość wśród zebranych hipokorystyków stanowią derywaty sufiksalne. Najbardziej produktywnym okazał się formant *-ko*, który w materiale polskim wystąpił pod wpływem bardzo aktywnego ukraińskiego modelu słowotwórczego oraz formant *-ek*:

1. z podstawowym *-k-* w części sufiksальной

-ek: *Janek, Maciek, Piotrek, Tomek, Woytek*;

-ys-ek: *Matysek*;

-el-ik: *Janielik*;

-ko: *Bartko, Błażko, Janko, Juzko, Szymko, Tomko, Walko, Wojtko*;

-ecz-ko: *Janeczko*;

-s(z)-ko/-ś-ko: *Stasko, Grzeszko, Jaśko, Krzysko, Misko, Staśko*;

-yk: *Wawrzyk*;

2. z podstawowym *-c* w części sufiksальной

-ec/-'ec: *Bogdaniec, Iacubiecz, Maciejec, Ondrzejec, Szczepaniec, Szymec*;

-osz-ec: *Bartoszec*;

3. z podstawowym *-s*, *-sz* w części sufiksальной

-s: *Stas*;

-asz/-'asz: *Matiasz, Piotrasz*;

-osz: *Bartosz, Jakosz*;

-us: *Hanus, Wojtus*;

-ys: *Matys*;

4. z podstawowym *-ch-* w części sufiksальной

-ch: *Stach*;

-uch: *Jedruch*.

Zapisano pojedyncze przykłady z sufiksem *-ch-no*: *Stachno*, *-ota*: *Prędota* oraz kilka form pochodnych powstałych drogą derywacji paradygmatycznej i wstecznej, np.: *Kuba* (z obcięciem sylaby nagłosowej), *Liorent*, *Wac*.

Imionami, od których najchętniej tworzone spieszczenia, były *Jan* i *Józef* oraz *Stanisław* i *Wojciech*.

2. SŁOWNIK IMION KOBIEC

Materiał dotyczący imiennictwa kobiecego został uporządkowany, opracowany i zaprezentowany w podobny sposób, jak materiał odnoszący się do mężczyzn.

Przytoczone zostały formacje matronimiczne, rzadko odnotowywane w badanych źródłach. Uzupełniają one zasób funkcjonujących na badanym terenie form imiennych.

Grupa I – materiał o cechach językowych ukraińskich
AHAFIJA, HAFIJA, HAPKA – TCYI, por. *Agata* ICh 350:

m: (1; 8) *Ahafija* AMK 1798; *Apka* IK 1759;

ch: (1) *Ohapka* IP 1548, (2; 3) *Ahafija* KG 1681; *Hapka* KG 1666, *Ohapke* (Acc.) KG 1681; *Hasia* OO 1604, (2; 18) *Ahafija* D 1752, *Ohapiia* (Instr.) D 1757; *Chapka* D 1774, *Habka* IB 1795, *Hapka* IK 1762;

• matr.: *Haphkowicz* IS 1614; *Hapyn* IŁ 1766.

AHRYPYNA, HORPYNA – TCYI:

sz: (1; 2) *Ohrefina* DŁ 1569; *Ozrenka* WH 1569;

m: (2) *Horpina* IK 1759;

ch: (2) *Ahrypyno* (Instr.) D 1761, *Horpyna* IK 1762;

• matr.: *Harpiniuk* LŁ 1790.

ANASTASIJA, NASTASIJA, NASTJA – por. *Anastacia* CCM, TCYI, *Anastazyja* ICh 352:

sz: (6) *Nastacъя* BM 1576, *Nastasia* AS III 1533, (3) *Nastaziey* (Gen.) PW 1662, *Anastazii* (Gen.) AGK 1684, (1) *Anastazyi* (Gen.) D 1771;

m: (2) *Nastazya* LK 1563, *Nastasyia* LK 1563, (7) *Nastyia* IK 1743, *Nascia* D 1774;

ch: (2) *Nastia* IS 1614, (5; 2) *Anastasia* K 1799, *Nastazyia* D 1754; *Nastia* IB 1795.

BOHDANA – TCYI:

sz: (4) *Bohdana* BM 1572.

BOHUMYŁA – TCYI, por. *Bogu-* SEM I 13:

sz: (1) *Bohumyla* BM 1567.

CHARYNA – TCYI:

m: (1) *Charyna* LK 1563.

CHONIA – por. *Хонька* CCM, TCUY:

m: (1) *Хоня* TU 1580.

CHRYSTYNA, CHRYSTJA – TCUY, **KRYSTYNA** – por. *Krzysz(z)tyna, Krystyna* ICh 372:

sz: (3) *Kristina* KGK 1641;

m: (1) *Chrystya* IK 1759;

- matr.: *Chrystowicz* OO 1620;

ch: (2) *Krystyna* KG 1665, (1) *Chrystia* IK 1762.

DARIJA, DARJA, DARYNA, ODARKA – TCUY, por. *Daryja* ICh 357:

ch: (1) *Daryia* D 1752;

- matr.: *Darycz* LW 1789.

DOMNA, DOMNIKIJA – TCUY, por. *Domna* ICh 357:

ch: (1) *Domna* (Instr.) LK 1563.

DOROTA, DOROTEJA, DOROFEJA – TCUY, por. *Dorota* ICh 357:

sz: (2) *Dorota* RK 1583, (1) *Dorota* (Instr.) AGK 1684.

FEDORA, TODORA – CCM, TCUY, por. *Teodora* ICh 384:

sz: (3) *Fedory* (Gen.) OŁ 1552;

m: (2) *Fedora* OO 1652, (2) *Chwedora* IK 1759, *Fedora* IK 1759 ;

ch: (2) *Chwedory* (Gen.) D 1774.

FEODOSIJA, TEODOZIJA – TCUY. Formy pochodne z pocz. *Chwes-*
również od *Федора*:

sz: (1) *Фенна* AS IV 1537;

m: (1) *Chweska* IK 1759;

ch: (1) *Fenna* KG 1666, (3) *Fenia* IS 1764, *Chweska* IK 1759.

FEOFIŁA, TEOFIŁA, TEOFILIJA – TCUY:

sz: (3) *Theophili* (Gen.) AGK 1684, *Teofili* (Gen.) PNŁ 1677.

FEWRONIJA – CCM, TCUY:

sz: (1) *Февроня* BM 1570.

HANNA, ANNA – por. *Анна, Ганка* CCM, TCUY, por. *Anna* ICh 352:

sz: (16) *Ганна* TU 1561, (2) *А(н)ны* (Gen.) WH 1571; (8) *Anna* PWW 1621;

m: (5) *Anna* IK 1759;

ch: (3) *Ганна* OCZ 1578, (1; 10) *Нанно* (Instr.) D 1775; *Hancia* IS 1763,
Handzia IB 1795, *Haniuška* IK 1762.

HOŁUBKA – por. im. *Голуб, Голубко* Демчук 1988: 125, *Hołubek* SEM I:

sz: (1) *Hołubka* (Instr.) LK 1663.

IRYNA, JARYNA – por. *Ирина* CCM, TCUY. Zob. **ORYNA**:

ch: (2) *Irynoju* (Instr.) D 1775, *Jaryna* IB 1795.

IWANNA, IWANYNA, IOANNA – TCYI, por. *Joanna* ICh 368:

sz: (1) *Joanny* (Gen.) AO 1716;

ch: (1) *Iwony* (Gen.) KRR 1691.

JEPYSTYMA, ŁEPESTYNA, OPYSTYNA, PESTYNA – TCYI:

sz: (1) *Епестимя* WH 1577.

JEWA – TCYI, por. *Ewa* ICh 361. Forma podstawowa oraz formy pochodne również od *Євдокія*:

sz: (2) *Ewy* (Gen.) PW 1662;

m: (1) *Jewka* LK 1563;

ch: (8) *Jewka* IK 1759.

JEWDOKIJA, WIWDJA, DOKIJA, JAWDOCHA – TCYI. Forma z pocz. *Od-* może również od *Oda*:

sz: (8) *Вовдотьєю* (Instr.) WH 1567, *Owdotja* DŁ 1569, (1) *Eudochii* (Gen.) AGK 1684;

m: (2) *Ewdotija* KRR 1693, (1; 8) *Jewdokia* IK 1759; *Odjuszka* IK 1759;

ch: (2) *Owdocha* OŁ 1552, *Owdotka* OŁ 1552, (5) *Iewdokyia* (Instr.) D 1753, *Jewdocha* IK 1762, *Wiwdia* IK 1762.

JEWDOKYMA – TCYI:

sz: (5) *Евдоки(м)я* WH 1571.

JEWFROSYNIJA, JEFROSYNIJA – TCYI, por. *Eufrozyna* ICh 361:

sz: (1) *Еввросинєю* (Instr.) WH 1567, (1) *Eufrozynie* (Dat.) AGK 1684;

ch: (2) *Efrozyina* D 1777.

JOSKA – por. *Йосина, Осина* TCYI:

m: (2) *Ioska* IK 1759.

JUCHYMIJA, JUCHYMA, JEFYMIJA – TCYI, por. *Eufemija* ICh 360:

ch: (1) *Jewfymija* D 1755.

JULJANA – CCM, TCYI, por. *Julijana* ICh 169:

ch: (1) *Julianoju* (Instr.) D 1780;

m: (2) *Juliana* IK 1759.

KATERYNA – TCYI, por. *Katarzyna* ICh 370:

sz: (10) *Katerina* DW 1569, *Катерина* WH 1571, (1) *Катарины* (Gen.) TU 1638;

m: (2) *Kateryna* IK 1759;

• matr.: *Katiuszenko* IŁ 1788;

ch: (1; 1) *Katerynoju* (Instr.) OŁ 1552; *Катюша* OCZ 1578, (5) *Kateryna* IB 1795.

KONSTANCIJA – TCYI, por. *Konstancyja* ICh 371:

sz: (2) *Constancija* KG 1671.

KUŁYNA, KYŁYNA, JAKYŁYNA – TCYI:

m: (1) *Jakietyna* IK 1762;

ch: (1) *Kula* OO 1620.

LUBKA – por. *Любава, Любов, Любомира* TCYI:

sz: (2) *Любка* BM 1590;

ch: (1) *Lubka* IK 1762.

MAGDALENA – ICh 374:

sz: (4) *Макгдалены* (Acc.) WH 1568.

MARIJA – CCM, TCYI, por. *Maryja* ICh 377:

sz: (13) *Maryi* (Gen.) PZŁ 1545, *Marja* DŁ 1569; (2) *Maniszy* (Gen.) LW 1663, *Marusza* IW 1612;

m: (2) *Maruszka* KRR 1694, (5) *Marusia* IK 1759, *Maruszka* IK 1759;

• matr.: *Maszkow* LK 1563, *Maskowicz* DŁ 1569; *Masiczenia* OO 1620, *Maskienia* OO 1643;

ch: (9) *Maruszkę* (Acc.) AGK 1684, (1) *Maryche* (Acc.) IK 1762;

• matr.: *Maruszowicz* LK 1563, *Maszewicz* IK 1548; *Masiuczenia* OO 1620, *Maskiewicz* OO 1621, *Masiuta* OO 1620; *Masciak* IS 1763, *Maseczko* LW 1789, *Maryszczuk* IK 1771 (też od *Марина*), *Maszuk* LŁ 1790, *Marunczyszyn* IS 1789 (też od *Марина*).

MARIANNA – TCYI, por. *Maryjana, Marzana* ICh 377:

sz: (2) *Mariannie* (Dat.) AGK 1684;

ch: (2) *Maryanno* (Instr.) D 1753.

MARYNA – CCM, TCYI, ICh 377:

sz: (7) *Марина* WH 1571, (4) *Maryna* KG 1665;

m: (2) *Maryna* (Instr.) KG 1769;

• matr.: *Marynowiczem* (Instr.) KRR 1691;

ch: (1) *Maryne* (Acc.) KG 1681, (32) *Maryna* IB 1795;

• matr.: *Marynicz* OO 1620; *Marynczuk* D 1752, *Maryniuk* IZG 1783.

MEŁANIJA, MEŁANA – TCYI, por. *Melan-ka // Mełan-ka* ICh 378.

Forma z pocz. *Mył-* również od *Милена*:

sz: (1) *Ми(л)кою* (Instr.) WH 1577;

m: (1) *Małanka* IS 1614, (8) *Mełacha* IK 1759, *Małaszka* IK 1759;

ch: (1) *Melaszkie* (Acc.) KG 1681, (2) *Malaszka* KG 1773, *Małazka* IB 1795;

• matr.: *Melanka* OO 1604.

MOTRONA, MOTRJA – por. *Мотроуна* CCM, TCUY, *Matrona* ICh 377:

sz: (2) *Матрена* WH 1569;

m: (8) *Matrona* IK 1759;

ch: (1) *Motrana* OŁ 1552, (45) *Matrona* D 1760, *Motra* IK 1762.

NATALIJA, NATALJA – TCUY:

sz: (1) *Наталя* WH 1570;

ch: (1) *Natałka* OŁ 1552, (1; 15) *Natalia* D 1752; *Natałka* IK 1769;

- matr.: *Natałycz* LW 1789 (też od *Наталь, Натальо: Анатолій, Анатоль*).

OKSANA, OKSENIJA, KSENIJA – TCUY, por. *Oksynija* ICh 379:

m: (6) *Oxiutą* (Instr.) KG 1769;

ch: (6; 5) *Jewksenija* D 1755, *Oxenia* IB 1795; *Oxeńka* IK 1762 .

OLEKSANDRA – TCUY, por. *Aleksandra* ICh 351:

sz: (4) *Alexandry* (Gen.) AGK 1684.

OŁENA – CCM, TCUY, por. *Helena* ICh 365:

sz: (8) *Галена* WH 1570, *Olena* DŁ 1569;

m: (1) *Ołena* IK 1759;

ch: (1) *Eleno* (Instr.) D 1779.

ORYNA⁴⁷ – CCM, TCUY, por. *Horyna* ICh 366. Zob. IRYNA:

sz: (1) *Орина* WH 1569;

m: (1; 1) *Oryna* LK 1563; *Oришка* IO 1578 , (1; 6) *Oryna* 1710; *Horyszka* IK 1759, *Oryszka* IK 1743;

ch: (2) *Orynka* IK 1548, *Oreszka* IP 1598, (4) *Horyszka* IK 1759, *Oryszka* IB 1795, *Oryska* IB 1795;

- matr.: *Oryszczak* KG 1735.

PARASKOWIJA, PARASKEWA, PARASKA – por. *Параска* CCM, TCUY:

m: (6) *Paraska* IK 1759, *Opraska* KG 1710;

ch: (1) *Опраня* OCZ 1578, (12) *Paraskewia* D 1775, *Paraska* IK 1762.

PEŁAHEJA, PEŁAHIJA, PAŁAŻKA – TCUY, por. *Połagija* ICh 381:

sz: (3; 15) *Polachja* DŁ 1569, *Пелазія* BM 1580; *Пела(з)на* WH 1577;

m: (3) *Palaska* IS 1614, *Pałażka* KRR 1694, (2) *Pałasza* IK 1759;

ch: (1) *Полажка* RSZ 1569, (1) *Pałażka* ICZ 1677.

⁴⁷ *Орина* jest potocznym wariantem imienia *Ирина*, który usamodzielniał się, stając formą oficjalną. W ICh obie formy podane zostały razem.

POŁONIJA – TCYI, por. *Apolonija* ICh 353:

sz: (3) *Полоня* WH 1570.

PRAKSEDA – ICh 382:

ch: (3) *Prakseda* D 1774.

RAJINKA – por. *Райна* TCYI:

sz: (2) *Раинку* (Acc.) WH 1569.

ROZALIJA – TCYI:

m: (1) *Rozia* IK 1759;

ch: (1) *Rozalia* D 1752.

SOŁOMONIJA – TCYI:

sz: (1) *Соломонею* (Instr.) WH 1571.

SOFIJA – CCM, TCYI, por. *Zofija* ICh 388:

sz: (4) *Софія* BM 1568, *Зофя* TU 1561, (2) *Zofiey* (Gen.) PNŁ 1677;

ch: (1) *Sonia* OO 1620.

TEKLA – TCYI:

ch: (1) *Teklo* (Instr.) D 1799.

TEREZA, TEREZIJA – TCYI:

m: (1) *Terezy* (Gen.) AMK 1798.

TETJANA – TCYI, por. *Tacyjana* ICh 384:

ch: (1) *Tacią* (Instr.) LK 1563, (13) *Tetiana* IK 1759, *Taciana* D 1779.

TOMIŁA, TAMIŁA – TCYI:

sz: (1) *Томилъ* (Dat.) WH 1569;

ch: (1) *Tomila* Oł 1552.

ULJANA, OLJANA – CCM, TCYI:

sz: (3) *Uliany* (Gen.) PZŁ 1545;

ch: (1) *Uliana* IP 1598, (7) *Ulana* IB 1795, *Hulana* IK 1762.

USTYNA, JUSTYNA – TCYI, por. *Ustyjana* ICh 385:

m: (1) *Ustia* KRR 1691;

ch: (2; 3) *Iustina* D 1754, *Ustyana* IB 1795; *Uscia* D 1755, *Ustia* IP 1789.

WARWARA – CCM, TCYI, **BARBARA** – ICh 355:

sz: (2) *Barbary* (Gen.) LW 1663;

ch: (2) *Barbusza* IK 1548, *Barbarzyca* IK 1548, (4) *Warka* IB 1795.

WASYŁYSA – CCM, TCYI:

m: (1) *Василиса* IB 1573.

WIRYCA – por. *Вьрпа* CCM, *Вира* TCYI:

m: (1) *Wierycyca* LK 1563.

Antroponimia kobieca badanego terenu reprezentowana jest w omawianych źródłach bardzo skromnie, co pozwala na sformułowanie tylko ostrożnych wniosków dotyczących frekwencji i popularności imion⁴⁸. Zebrany materiał to zaledwie 59 imion, z których 54 należy do kanonu kalendarza chrześcijańskiego, 5 – słowiańskiego. Imiona rodzime odnosiły się zarówno do przedstawicielek stanu uprzywilejowanego: *Bohdana, Bohumyła, Hołubka, Lubka, Tomiła*, jak i nieszlachcianek: *Lubka, Tomiła*. Są to w większości zapisy pochodzące z XVI w. Ze źródeł XVIII-wiecznych wynotowano tylko jedną formę, *Lubka*, należącą do chłopki.

W XVI w. imionami najpopularniejszymi wśród szlachcianek były: *Petahija, Hanna, Marija, Kateryna, Jewdokija, Maryna* i *Ołena*, w XVII w. – *Marija, Anna, Ahafija, Maryna* i *Aleksandra*. Dla kolejnego stulecia zapisy są zbyt skąpe, by można było mówić o popularności imion. Niektóre z nich nie znalazły poświadczenia w nazewnictwie kobiet innych stanów: *Aleksandra, Bohdana, Bohumyła, Dorota, Fewronija, Hałena, Hołubka, Epestymja, Jewdokymja, Konstancija, Magdałena, Połoneja, Sołomoneja, Rainka* i *Teofiła*.

Nieliczne są również zapisy odnoszące się do mieszczanek i chłopek. W źródłach z XVI i XVII w. 9 razy wystąpiło imię *Marija* i 5 razy imię *Ahafija* (w odniesieniu do mieszkanek wsi). Właśnie te dwa imiona, częste również wśród szlachcianek, należały do najpopularniejszych w ówczesnej antroponimii ukraińskiej (Сенив 1985: 141). Inne formy poświadczone były nielicznymi, najczęściej pojedynczymi przykładami. Nieco więcej zapisów pochodzi z dokumentów XVIII w. Wśród mieszczanek najpopularniejszymi były wówczas *Ahafija, Melanija, Motrona, Oryna, Anastasija, Oksana* i *Paraskowja*, zaś wśród chłopek – *Maryna, Ahafija, Natalia, Paraskowja, Tetjana, Hanna* i *Oksana*.

W ciągu całego omawianego okresu niezmiennie występowało 10 imion żeńskich, tj.: *Anastasija, Fedora, Hanna, Jewa, Jewdokija, Kateryna, Marija, Maryna, Melanija, Petahija*. Zbliżoną grupę tworzą formy nowe,

⁴⁸ Por. ważniejsze prace poświęcone ukraińskiemu imiennictwu historycznemu kobiet: M. Сенив, *Українська антропонимія XIV–XVIII вв. (женские именованія)*, автореферат, Ужгород 1986; E. Wolnicz-Pawłowska, *Łemkowskie imiona kobiece*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, 33, SOW, Warszawa 1996, s. 275–295.

które pojawiły się dopiero w źródłach XVII-wiecznych: *Darija, Jaryna, Joska, Juljana, Oksana, Prakседа, Rozia, Rypa, Tereza*.

Oprócz form rodzimych i chrześcijańskich, związanych z tradycją Kościoła prawosławnego, wystąpiły imiona o brzmieniu polskim. Spotykamy je przy OD szlachcianek i chłopek, np.: *Barbara, Krystyna, Magdalena, Prakседа*. Podobnie jak w materiale odnoszącym się do mężczyzn, niektóre z imion, mające odpowiedniki w kalendarzu cerkiewnym, mogły być fonetycznie dostosowywane do języka dokumentów.

Kilka imion, które w różnych stanach i okresach cechowała wyższa frekwencja, spotykamy również w powiecie mielnickim w XVI–XVII w. W środowisku szlachcianek i chłopek (wyznania prawosławnego i katolickiego) imionami najpopularniejszymi były wówczas *Maryna, Anna, Katarzyna, Agafija i Chwiedora* (Dacewicz 1994: 119).

Występowanie imion kobiecych w XVI–XVIII w.

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Ahafija, Hafija, Hapka	+	+	+
Ahrypyna, Horpyna	+		+
Anastasija, Nastasija, Nastja	+	+	+
Bohdana	+		
Bohumyła	+		
Charyna	+		
Chonia	+		
Chrystyna, Krystyna		+	+
Darija, Darja, Daryna, Odarka			+
Domna, Domnikija, Domacha	+		
Dorota, Doroteja, Dorofeja	+	+	
Fedora, Todora	+	+	+
Feodosija, Teodozija	+	+	+
Fewronija	+		
Hanna, Anna	+	+	+
Hołubka		+	
Iryna, Jaryna			+
Iwana, Iwanyna, Ioanna		+	+
Jefymija, Juchymija			+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Jepystyma	+		
Jewa	+	+	+
Jewdokija, Wiwdja, Dokija, Jawdocha	+	+	+
Jewdokyma	+		
Jewfrosynija, Jefrosynija	+	+	
Joska			+
Juljana			+
Kateryna	+	+	+
Konstancja		+	
Kułyna		+	+
Lubka	+		+
Magdalena	+		
Marija	+	+	+
Marianna		+	+
Maryna	+	+	+
Mełanija, Małana	+	+	+
Motrona, Motrja	+		+
Natalija, Natalja	+		+
Oksana, Oksenija, Ksenija			+
Ołeksandra		+	
Ołena	+		+
Oryna	+		+
Paraskowija, Paraskewa, Paraska	+		+
Pełahaėja, Pełahija, Pałażka	+	+	+
Połonija	+	+	
Prakseda			+
Rajinka	+		
Rozalija			+
Sołomonija	+		
Sofija	+	+	
Tekla			+
Teofiła, Feofiła, Teofilja		+	
Tereza, Terezija			+
Tetjana	+		+
Tomiła, Tamiła	+		
Uljana, Oljana	+		+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Ustyna, Justyna		+	+
Warwara, Barbara	+		+
Wasyłysa	+		
Wiryca	+		

Formy derywowane imion

Hipokoryzacja imion żeńskich w materiale ukraińskim odbywała się na drodze derywacji sufiksальной. Spieszczenia występowały we wszystkich stanach i tworzone były najczęściej od podstaw skrótowych. Najwięcej form pochodnych utworzono za pomocą formantu *-ka*:

-ka: *Hapka, Jewka, Lubka, Małanka, Myłka, Ohapka, Orynka, Warka*;

-sz-ka: *Melaszka, Oryszka*;

-us'-ka: *Hanuśka*;

-usz-ka/-'usz-ka: *Maruszka, Odjuszka*;

-cha: *Mełacha*;

-na/-n'a: *Fenia, Pełahna, Sonia*;

-n-isza: *Manisza*;

-nna: *Fenna*;

-s'a: *Hasia*;

-usza/-'usza: *Barbusza, Katiusza, Marusza*;

-yca: *Barbarzyca, Wieryca*;

-ycha: *Marycha*.

Grupa II – materiał o cechach językowych polskich

AGATA – ICh 350, KNI, AP:

m: (1) *Agattae* (Gen.) K 1799;

ch: (1; 1) *Agatą* (Instr.) D 1757; *Jaga* IB 1795.

AGNIESZKA – ICh 350, KNI, AP:

sz: (2) *Agnieszka* LW 1765, *Jagnieszki* (Gen.) D 1787;

m: (1) *jagniska* RPW 1570, (4) *Agnietis* (Gen.) K 1799.

ALEKSANDRA – ICh 351, KNI, AP:

sz: (1) *Aleksandry* (Gen.) AGK 1684.

ANASTAZJA – por. *Anastazyja* ICh 352, KNI, AP:

sz: (1) *Nastazyi* (Gen.) PW 1662;

ch: (1) *Anastasia* K 1799.

ANNA – ICh 352, KNI, AP:

sz: (7) *Anna* PW 1662, (5) *Anny* (Gen.) AGW 1737;

m: (1) *Anna* OŁ 1552;

ch: (1) *Annie* (Dat.) IB 1631, (2) *Anna* D 1774.

ANTONINA – KNI, AP:

sz: (1) *Antoninie* (Dat.) AGW 1756.

BARBARA – ICh 355, KNI, AP:

sz: (2) *Барбара* TU 1583, (7; 1) *Barbara* (Instr.) KG 1662; *Basia* LW 1663, (3) *Barbara* AO 1718;

m: (1) *Barbara* IS 1614; (1) *Barbara* K 1799.

BRYGIDA – ICh 356, KNI, AP:

m: (2) *Brigittam* (Acc.) K 1799.

DOROTA – ICh 357, KNI, AP:

ch: (1) *Dorotha* OO 1603.

ELEONORA – KNI, AP:

sz: (1) *Eleonorze* (Dat.) ADW 1721;

m: (1) *Eleonora* K 1799.

ELŻBIETA – ICh 358, KNI, AP:

sz: (7) *Helzbieta* PW 1662;

ch: (1) *Elisabeth* K 1799.

EWA – ICh 361, KNI, AP:

sz: (5) *Ewa* PW 1662.

FELICJANA – KNI, AP:

sz: (1) *Feliciannie* (Dat.) AGW 1784.

FRANCISZKA – KNI, AP:

sz: (1) *Franciszka* KG 1766;

m: (1) *Franciszka* IK 1759;

ch: (3) *Franciszka* D 1774, *Francisca* K 1799.

GERTRUDA – por. *G(i)ertruda* ICh 364, AP:

sz: (1) *Giertriudis* (Gen.) K 1799.

HELENA – ICh 365, KNI, AP. Forma pochodna również od *Elżbieta*:

sz: (2; 3) *Heleny* (Gen.) AGK 1684; *Halszka* PW 1662.

IZABELA – KNI, AP:

sz: (1) *Izabelli* (Gen.) PW 1662.

JADWIGA – ICh 367, KNI, AP:

sz: (2) *Jadwiki* (Gen.) PW 1662, *Jadwidze* (Dat.) KG 1679.

JOANNA – ICh 368, KNI, AP:

sz: (1) *Ioanny* (Gen.) KG 1707.

JÓZEFA – KNI, AP:

sz: (2) *Jozefa* AMK 1799.

KATARZYNA – ICh 370, KNI, AP:

sz: (7) *Katarzyna* AGK 1684, (3) *Katarzyny* (Gen.) KG 1701;

m: (1) *Katarzyna* KG 1710;

ch: (2) *Kaśke* (Acc.) KG 1681, (4) *Catharina* K 1799, *Katarzyna* IB 1795.

KONSTANCJA – por. *Konstancycja* ICh 371, KNI, AP:

sz: (2) *Konstancji* (Gen.) AGK 1684, (1) *Constanciae* (Gen.) K 1799.

KRYSTYNA – por. *Krzysz(tyna)*, *Krzystyna* ICh 372, KNI, AP:

sz: (6) *Krzystyna* KG 1664.

ŁUCJA – por. *Łucyja* ICh 374, KNI, AP:

m: (1) *Łucya* IK 1759.

MAGDALENA – ICh ICh 374, KNI, AP:

sz: (2) *Magdalena* PW 1662;

ch: (1) *Magdalena* IK 1548.

MARCJANNA – KNI, AP:

sz: (1) *Marcianną* (Instr.) KGŁ 1664, (2) *Marcianny* (Gen.) AO 1765.

MARYSIA – por. *Maryja* ICh 376, KNI:

ch: (2) *Marysi* (Gen.) KG 1789.

MARIANNA – por. *Maryjana*, *Marzana* ICh 377, KNI, AP:

sz: (8) *Maryanna* KGW 1666, (3) *Marianny* (Gen.) AO 1745, *Mariannae* (Gen.) K 1799;

m: (5) *Mariannae* (Gen.) IK 1799;

ch: (3) *Marianna* K 1799.

MARYNA – ICh 377, KNI, AP:

sz: (4) *Maryny* (Gen.) PŁ 1678;

ch: (3) *Maryna* IB 1795.

MARTA – ICh 376, KNI, AP:

ch: (2; 1) *Marta* IB 1795; *Martocha* IK 1762.

MELANIA – KNI:

sz: (1) *Melanyi* (Gen.) LW 1765.

PETRONELA – por. *Piotrumiła* ICh 380, KNI, AP:

sz: (1) *Petronelli* (Gen.) PW 1662;

ch: (1) *Petronela* K 1799.

REGINA – ICh 382, KNI, AP:

sz: (4) *Regina* PW 1662, (1) *Reginy* (Gen.) D 1774;
ch: (1) *Reginae* (Gen.) K 1799.

ROSALIA – KNI, AP:

m: (1) *Rosalia* K 1799.

TEKLA – ICh 384, KNI, AP:

sz: (1) *Thecla* K 1799;
m: (1) *Thecla* K 1799;
ch: (1) *Tekla* IK 1762.

TERESA – KNI, AP:

sz: (2) *Tereszej* (Gen.) AO 1708, *Teressy* (Gen.) KG 1710.

URSZULA – ICh 385, KNI, AP:

sz: (1) *Urszuli* (Gen.) PW 1662, (1) *Urszuli* (Gen.) KG 1789.

WIKTORIA – por. *Wiktoryja* ICh 387, AP:

sz: (1) *Viktoria* K 1799.

ZELUSIA – por. *Żeliszawa* KNI, AP:

sz: (1) *Zelusia* LK 1663.

ZOFIA – ICh 388, KNI, AP:

sz: (5) *Zophiey* (Gen.) KGW 1668, *Zofiey* (Gen.) PNŁ 1677;
m: (2) *Zofia* IK 1759.

ZUZANNA – ICh 388, KNI, AP:

sz: (2) *Zuzanną* (Instr.) LK 1663, (1) *Zuzanny* (Gen.) AO 1711.

Materiał ilustrujący polskie nazewnictwo kobiet jest bardzo ubogi. Wynotowano zaledwie 41 imion, które w większości odnoszą się do szlachcianek. Imiona przedstawicielek pozostałych stanów zapisywane były w dokumentach okazjonalnie. W XVII w. częściej występowały *Barbara*, *Marianna*, *Anna*, *Elżbieta*, *Ewa*, *Katarzyna* i *Krzyszyna*, w kolejnym stuleciu – *Anna*, *Barbara*, *Katarzyna* i *Marianna*. Imiona te (z wyjątkiem *Krzyszyny*) należały do popularnych również w polskiej antroponimii kresowej, którą – podobnie jak na Wołyniu – od imiennictwa kobiecego ziem etnicznych różniła wysoka frekwencja imienia *Maria(nna)* (AP: 142–143). Trzy z nich, tj. *Anna*, *Katarzyna* oraz *Barbara* należały do najpopularniejszych w XV-wiecznym nazewnictwie kobiet (gł. szlachcianek) w ziemi halickiej i lwowskiej (Szulowska 1992: 27), natomiast *Katarzyna* i *Anna* zajmują odpowiednio drugie i czwarte miejsce na liście

frekwencyjnej imion żeńskich w dzisiejszej antroponimii Polaków zamieszkujących niektóre tereny dawnych Kresów (E. Rudolf-Ziółkowska 2003: 179).

Niemal wszystkie przykłady są imionami chrześcijańskimi. Tylko jeden zapis, *Zelusia* (: *Żelista*), odnoszący się do szlachcianki, jest formą rodzimą. Występowanie w środowisku polskim imienia *Melania* związane było z wpływem antroponimii ukraińskiej.

Występowanie imion kobiecych w XVI–XVIII w.

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Agata			+
Agnieszka	+		+
Aleksandra		+	
Anastazja		+	
Anna	+	+	+
Antonina			+
Barbara	+	+	+
Brygida			+
Dorota		+	
Eleonora			+
Elżbieta		+	
Ewa		+	
Felicjana			+
Franciszka			+
Gertruda			+
Helena	+	+	
Izabela		+	
Jadwiga		+	+
Joanna			+
Józefa			+
Katarzyna	+	+	+
Konstancja		+	+
Krystyna		+	
Łucja			+
Magdalena	+	+	
Marcjanna		+	+

Imię	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Maria			+
Marianna		+	+
Marta			+
Maryna		+	+
Melania			+
Petronela		+	
Regina		+	
Rosalia			+
Tekla			+
Teresa			+
Urszula		+	+
Wiktoria			+
Zelusia		+	
Zofia		+	+
Zuzanna		+	+

Formy derywowane imion

Wśród polskich imion żeńskich dominują formy podstawowe, oficjalne. Hipokorystyka stanowią nieliczną grupę. Przeważają wśród nich derywaty sufiksalne tworzone najczęściej od podstaw skróconych:

-ocha: Martocha;

-sia: Basia;

-ś-ka: Kaśka;

-sz-ka: Halszka;

-usia: Zelusia;

-ysia: Marysia.

Forma *Jaga*, utworzona przez obcięcie części końcowej imienia motywującego, jest jedynym przykładem powstałym drogą derywacji alternacyjnej.

II. OKREŚLENIA DODATKOWE

1. OD ODNOSZĄCE SIĘ DO MĘŻCZYZN

A. OD W NAZEWNICTWIE SZLACHTY

Na Wołyniu i w Centralnej Ukrainie warstwa uprzywilejowana nie była stanem jednolitym, jak w Rzeczypospolitej, gdzie szlachta stanowiła grupę ludzi równych wobec siebie i w obliczu prawa, lecz zhierarchizowanym⁴⁹. Po inkorporacji większości ziem ukraińskich do Polski w roku 1569, aż do czasów wojen kozackich, składała się z książąt, ziemian-szlachty i bojarów królewskich, tj. rycerstwa. Z nich najwyższą w hierarchii stali kniaziowie, którzy tworzyli rozbudowaną oraz najbardziej majątną i wpływową grupę społeczną. Byli to Giedyminowicze, stanowiący najliczniej reprezentowaną na Wołyniu dynastią książęcą, potomkowie Ruryka i udzielnych książąt litewskich, książęta pochodzenia tureckiego oraz książęta o nieustalonej genealogii.

Warstwa najbardziej uprzywilejowana była stanem majątkowo zróżnicowanym. Najbogatsi, tzw. główni książęta, byli właścicielami największych posiadłości. W ich rękach skupiona była realna władza i najważniejsze urzędy administracyjne. Należeli do nich: Ostrogscy, Zasławscy, Holszańscy-Dubrowiccy, Sanguszkowie, Zbarascy, Wiśniowieccy, Czartoryscy, Czetwertyńscy i Koreccy. Podstawę ich majątków ziemskich stanowiły udziały służebne dziedziczone po przodkach nieprzerwanie od końca XIV w. Pozostali, których stan posiadania zbliżony był do majątków średniej szlachty, nazywani byli powietnikami.

⁴⁹ Dane historyczne czerpię z: T. Chynczewska-Hennel, *Świadomość narodowa szlachty ukraińskiej i kozaczyzny od schyłku XVI do połowy XVII w.*, Warszawa 1985; Н. Яковенко, *Українська шляхта...*; Eadem, *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України*, Київ 2005; J. Tazbir, *Rzeczpospolita i świat. Studia z dziejów kultury XVII wieku*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971; Л. Войтович, *Князівські династії...*

Byli oni właścicielami wysług, które znajdowały się poza granicami majątków rodowych i pochodziły z nadań wielkiego księcia litewskiego.

Przełom XVI i XVII w. był okresem rozkwitu potęgi ukraińskich książąt i odrodzenia tradycji państwowotwórczych. Kniaziowie skupowali posiadłości ziemskie na Kijowszczyźnie i Braclawsczczyźnie, stając się właścicielami rozległych latyfundiów. Uważali się za suwerenów i faktycznych władców ziem ukraińskich. Sami ustanawiali prawa regulujące porządek wewnętrzny i powinności podatkowe, w ich posiadaniu było wojsko, a nawet organy władzy sądowniczej. Inaczej wyglądała sytuacja książąt-powietników. Rozrodzenie rodów i związane z tym rozdrobnienie majątków prowadziło do ich stopniowego zubożenia, a nawet utraty tytułu. Stawali się tzw. kniaziami-sługami, klientami kniazów głównych. Tę nową grupę społeczną tworzyli m. in. członkowie rodu Kurcewiczów, Wojna-Woronieckich, Hroza-Chowańskich i Różyńskich.

Kniaziowie uosabiali najdawniejsze tradycje, tworzyli elitę społeczeństwa ukraińskiego i obok wyższego duchowieństwa, bogatego mieszczaństwa, w mniejszym stopniu kozaczyzny, byli wyrazicielami budzącej się pod koniec XVI w. ukraińskiej świadomości narodowej. Z drugiej jednak strony „[...] śluby z polskimi arystokratkami, transformacja ideologii związanej z osobą księcia i drużyny w ideologię sarmatyzmu, zachwyty nad literaturą łacińską oraz ideami renesansu, które przeniknęły razem z nią, wreszcie zwycięstwo światopoglądu katolickiego i bezsilność prawosławia postbizantyńskiego w obronie własnej pozycji, doprowadziły do masowej polonizacji warstwy książęcej” (Войтович 2000: 515, tł. I. M.). W taki sposób dawna Ukraina utraciła znaczną część własnej elity na rzecz Polski, inni jej przedstawiciele wyemigrowali do Państwa Moskiewskiego.

Liczebność warstwy najbardziej uprzywilejowanej zmieniała się w ciągu omawianego okresu. Od drugiej połowy XVI w. aż do początku XVII w. rodziny książęce były najliczniejsze, po czym nastąpiło nagłe wygasanie wielu z nich. W taki sposób zakończyła się historia ok. 40 rodów, m. in. Ostrogskich, Zasławskich, Olelkowiczów-Stuckich, Różyńskich, Koreckich, Holszańskich, Poryckich, Zbaraskich i Prońskich⁵⁰.

⁵⁰ Np. kniaziowie Prońscy w XXIV pokoleniu liczyli 11 osób, a w XXVI – tylko 2. Ostrogscy, których linia męska wygasła w 1618 r., jeszcze na początku XVII w. liczyli

Oprócz książąt stan uprzywilejowany tworzyli również panowie. Byli to potężni feudałowie, bojarzy-wasalowie oraz przydworni kniaziów wołyńskich. Łączyło ich posiadanie dziedzicznych od pokoleń majątków ziemskich. Często były to duże rody posiadające wspólnego przodka, np. Catycze, Swiniuscy, Ochremowicze czy Żorawniccy. W XVI w. panowie, podobnie jak książęta, byli stanem majątkowo zróżnicowanym. Do najbogatszych, o szczytnej, sięgającej jeszcze czasów Księstwa Halicko-Wołyńskiego, historii, należeli m. in.: Bohowitynowie, Hojscy, Hulewiczowie, Siemaszkowie, Kozińscy, Kirdejowie oraz Czapliczowie. Po ogłoszeniu w roku 1566 II Statutu Litewskiego, zezwalającego na swobodną parcelację ziemi, nastąpiły zmiany w obrębie warstwy uprzywilejowanej. Stara szlachta zaczęła być uciskana przez sługi i klientów kniaziów, którzy posiadali władzę w województwach i sprawowali pieczę nad administrowaniem zamków. Mimo posiadanych majątków ziemskich, do końca XVI w. odsuwani byli od urzędów i stanowisk. Sytuacja ta zaczęła ulegać stopniowej zmianie dopiero na przełomie XVI i XVII w.

W wyniku przemian zachodzących w strukturze społecznej do warstwy panów udało się przedostać części bojarów (młodszych), tworzących trzecią grupę wśród szlachetnie urodzonych. Ich przedstawiciele zaczęli dzielić się na szlachtę wyższego stanu, do której zaliczani byli ziemianie, oraz szlachtę niższego stanu. Drobnzi ziemianie w pierwszej połowie XVII w. stanowili ogromną większość, a postępujący proces zubożenia związany był z wydatkami wojskowymi, które każdy szlachcic-bojarzyn zobowiązany był ponieść, wystawiając własny poczet. Innym powodem było rozrodzenie rodzin bojarskich. Ruska szlachta szaraczkowa porównywana do polskiej szlachty chodackkowej, własnoręcznie uprawiała ziemię i niewiele różniła się od chłopów. Niektórzy szukali poprawy własnej sytuacji majątkowej, oddając się służbie na dworach pańskich i książęcych czy też prowadząc działalność sądowo-urzędniczą. Na Wołyniu byli to m. in.: Hulanicy, Horodyscy, Bobrykowiczowie oraz Dworeccy. Oprócz pracy intelektualnej innym sposobem na poprawę warunków życia była służba w zawodowym wojsku Rzeczypospolitej.

18 osób. Często ostatni potomkowie umierali w bardzo młodym wieku, por. Л. Войтович, *Князівські династії...*, с. 436.

Warstwę bojarów w XVI w. tworzyli zaliczani do szlachty bojarzy-wasale. Często oddawali oni swą ziemię księciu, jego opiece powierzając siebie i rodzinę. Byli też niezależni bojarzy-ziemianie, niekiedy wbrew woli pozbawiani ziemi przez kniaziów. Bojarzy pancerni kontynuowali tradycje dawnych sług wojskowych i z czasem stawali się sługami putnymi, tj. ludźmi półciągłymi, których powinnością była ochrona posłów, obsługa umocnień fortec, zamków i poczty. Przejawem upadku prestiżu tej grupy pod koniec XVI w. i zrównania ze sługami putnymi było nazywanie ich bojarami lub bojarami putnymi. Wkrótce odeszli oni całkowicie z warstwy uprzywilejowanej, obróceni w chłopów. W XVIII w. szlachectwo utraciło też wielu ziemian.

Ówczesna Ukraina była krajem wielonarodowościowym. W 1 połowie XVI w. oprócz Rusinów grupę panów wołyńskich tworzyli przybysze z innych krajów. Byli to m. in. Montowtowie, wywodzący się z Litwy, Żorawnicy i Muszatowie – z Wołoszczyzny i Mołdawii, rodzina Denysków-Mokosijów czy Kobakowiczów pochodzenia tureckiego. Po unii lubelskiej oraz zniesieniu zakazu nabywania ziemi na terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego przez mieszkańców Korony, rozpoczął się napływ szlachty polskiej na Ukrainę. Historycy ukraińscy są jednak ostrożni w mówieniu o znacznych rozmiarach polskiej fali kolonizacyjnej. Wskazują na stosunkowo niski odsetek średniej i drobnej szlachty na ziemiach dawnych kresów południowo-wschodnich i większy procentowo napływ magnaterii polskiej i litewskiej. Magnatami pochodzenia litewskiego, którzy od dawna posiadali swe majątki na Ukrainie, byli Radziwiłłowie oraz Monwidowie-Dorohostowie. Do najbardziej znanych polskich rodów, które pojawiły się na przełomie XVI i XVII w., należeli Zamojscy, Potoccy, Koniecpolscy, Lubomirscy, Firleje i Kalinowscy. Na początku XVII w. trwa proces polonizowania się szlachty ukraińskiej oraz przechodzenia jej na protestantyzm i katolicyzm. Coraz więcej majątków ziemskich od wieków należących do ruskich kniaziów czy dawnych rodów pańskich, przechodzi w ręce polskie. W ciągu pół wieku, jak podają historycy, miały miejsce liczne śluby zawierane między wołyńskimi kniaziami a polskimi rodzinami magnackimi. W taki sposób znaczna część ziem znalazła się m. in. w posiadaniu Zamojskich i Lubomirskich, na co wpływ miało również nagłe wygasanie w latach dwudziestych i trzydziestych wielu rodów książęcych.

Przedstawiciele innych grup etnicznych spotykamy też wśród drobniejszej szlachty. Od połowy XVI w. rozpoczął się większy niż w okresie wcześniejszym napływ bojarów białoruskich i litewskich, którzy żenili się na Ukrainie bądź otrzymywali tu wysługi. Byli to m. in.: Bohatkowie, Dostojewscy, Haraburdowie, Druczanowie-Kniahynińscy. Od XV w. ziemie ukraińskie zamieszkiwali przybysze z Mołdawii: Bałykowie, Muszatowie, Syhnatorowie, Catowie. Z Węgier pochodzili: Uhrynowicze, Kokorykowie, Serbinowie, z Włoch: Hanibelowie, Łambardijewyczowie, Karłoczczci, natomiast z Niemiec: Rytelowie, Sztymelowie i inni. W XVI w. przybywają tu również Rosjanie, m. in. Obrazcowie, Bokijowie, Prokopowiczowie-Bileccy, Podhorscy czy Baranowscy oraz wielu dzierżawców z ziem rdzennej Polski. Można więc mówić o mozaice etnicznej szlachty na Ukrainie, w tym również grupy bojarów-rycerzy, do której można było zostać przyjętym w nagrodę za zasługi odniesione na polu walki. Napływowa drobna szlachta, kontaktująca się przede wszystkim z przedstawicielami niższych grup społeczeństwa ruskiego, ulegała stopniowej ukrainizacji. Podobne zjawisko występowało również wśród chłopów sprowadzanych do nowo zakupionych na Ukrainie majątków. Natomiast, jak już wspomniano, odmiennie procesy zachodziły w obrębie ruskiej elity, tj. książąt oraz możnych panów, którzy po unii lubelskiej ulegali masowej polonizacji.

A.1. OKREŚLENIA ODMIEJSCOWE

W nazewnictwie warstwy uprzywilejowanej określenia odmiejskowe pochodziły od nazw majątków ziemskich. Były to w większości formacje syntetyczne z sufiksem *-ski* oraz odmiejskowe wyrażenia przyimkowe z *+ nm* lub *na + nm* i – sporadycznie – *in + nm*, które informowały o posiadanej lub dzierżawionej własności ziemskiej.

Do omawianej grupy włączone również zostały określenia równe nazwom miejscowości oraz nazwom mieszkańców utworzonym od nazw miejscowych.

Nazwy z sufiksem *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* i wariantami rozszerzonymi

Pierwsze derywaty odmiejskowe na *-s'kyj/-c'kyj* pojawiły się w antroponimii ruskiej już w XII w. Używane były tylko do identyfikacji

miejscowej elity i z każdym wiekiem stawały się coraz częstszym środkiem nazewniczym tego stanu⁵¹. Jedną z przyczyn rosnącej popularności syntetycznych nazw odmiejscowych był wpływ języka polskiego wynikający z nowej sytuacji polityczno-kulturowej, w której znalazła się Ukraina po ponownym wcieleniu Rusi Czerwonej do Korony w drugiej połowie XIV w., a potem po zawarciu unii lubelskiej. Wydaje się jednak, że nie można zaprzeczać rodzimemu charakterowi wielu form odmiejscowych w imiennictwie ukraińskim i pomijać znaczenia ogólnosłowiańskiej tendencji tworzenia tego typu określeń. Jedną z istotniejszych oznak przynależności do stanu uprzywilejowanego było posiadanie majątku, często dziedzicznego od pokoleń. Identyfikacja przez wskazanie własności ziemskiej, a tym samym rodu, wydawała się więc zrozumiała, logiczna, a zarazem prestiżowa. Wiadomo jednak, że formacje na *-s'kyj/-c'kyj* nie zdomowiły się w dawnej Ukrainie w takiej mierze jak w Polsce, co S. Medwid'-Pachomowa tłumaczy większym uwarunkowaniem społecznym funkcjonowania nazw odmiejscowych w dawnym imiennictwie ukraińskim (Медвідь-Пахомова 1999: 105). Prawdopodobnie pewien wpływ na kształt systemu antroponimicznego mogły mieć w tym względzie również zmiany demograficzne w obrębie warstwy uprzywilejowanej, tj. nagłe wygasanie wielu rodów książęcych, jak również przechodzenie na katolicyzm oraz polonizacja szlachty ukraińskiej. Perspektywa łatwiejszej i szybszej kariery oraz śluby z córkami polskich magnatów, z drugiej zaś strony słaba pozycja Cerkwi prawosławnej, były przyczyną zmiany konfesji, a w dalszej perspektywie polonizacji (Войтович 2000: 464–465). Konsekwencją stała się utrata dużej części elity, która oddała swe usługi współtworzeniu życia politycznego w dawnej Rzeczypospolitej oraz

⁵¹ W zabytkach staroruskich nazwy na *-s'kyj/-c'kyj* stanowiły 5% określeń odnoszących się do przedstawicieli stanu uprzywilejowanego, w hramotach z XIV w. – 16%, a z XV w. – 14%. W zabytkach XVI-wiecznych pochodzących z Żytomierszczyzny i Kijowszczyzny tworzyły już przeszło 40% określeń dodatkowych szlachty, por. С. М. Медвідь-Пахомова, *Еволюція антропонічних формул у слов'янських мовах*, Ужгород 1999, с. 105, 143–144. O znacznie większym, sięgającym przeszło 72% udziale formacji *-s'kyj/-c'kyj* w nominacji XVI–XVII-wiecznej szlachty żytomierskiej mówią badania Л. Яшук, *Антропонімія Житомирщини XVI–XVII ст.* Автореферат, Київ 2008, с. 7.

rozwojowi polskiej kultury. W taki sposób ukraiński system antroponimiczny został w pewnym stopniu pozbawiony modelu-wzorca, który mógłby oddziaływać na rodzime nazewnictwo osobowe. Niemniej udział nazw na *-s'kyj/-c'kyj* we współczesnej antroponimii jest dość znaczny i zajmuje trzecie miejsce wśród nazwisk tworzonych sposobem sufiksalnym (Редько 1966: 198).

W materiale odnoszącym się do ukraińskiej szlachty na Wołyniu formy na *-s'kyj/-c'kyj* pełniły funkcję nazwisk i w większości były już dziedzicznym, obejmującym całą rodzinę, środkiem identyfikacyjnym. Pierwsze znane zapisy ilustrujące zaznaczającą się tendencję przechodzenia określenia dodatkowego ojca na dzieci w rodach Giedyminowiczów oraz w starych rodach szlacheckich pochodzą z XV w. (Huk – w druku; Єфименко 2003: 15). Proces ten związany był z ustanowionym na ziemiach dawnej Ukrainy zwyczajowym prawem spadkowym i tradycją dziedziczości majątków. Warunkiem niezbędnym zawieranych umów kupna, sprzedaży czy przekazywania własności było posługiwanie się nazwą osobową potwierdzającą przynależność do rodu.

Nabywanie (dzierzawienie) nowych dóbr ziemskich niekiedy pociągało za sobą używanie dodatkowych określeń odmiejskowych, które mogły również odnosić się do założycieli nowych linii rodowych, z czasem dopiero stając się nazwami wspólnymi dla całej rodziny. Syntetyczne określenia odmiejskowe noszone przez niektórych bojarów-wasali, z dziada pradziada będących w posiadaniu wsi książęcych nadanych im w zamian za wierną służbę, tworzone były od nazw tych majątków, mimo, iż de facto nie byli oni w pełni ich właścicielami. W taki sposób powstały określenia bojarów Borowyczych z Borowycz, Żytyńskich z Żytyni czy Krajewskich z Kraji, którzy byli sługami kniazów Ostrogskich czy określenia noszone przez szlachtę lenną, np. Kozuchowskich z Kozuszek czy Kołodeńskich z Kołodeńca (Яковенко 1993: 264; 2005: 159).

Formacje odmiejskowe przeważnie występowały bezpośrednio po imieniu bądź po formie odojcowskiej (w antroponimii ukraińskiej), także po przydomkach, nazwach heraldycznych, wyrażeniach przyimkowych lub od razu po kwalifikatorze stanowym. Mogły stać obok dawnej nazwy rodowej, w tym również na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* i informować o posiadanych (nowo nabytych) majątkach lub o połączeniu

rodów czy rozrodzeniu już istniejących, np. zapisy dotyczące rodziny Kisiel-Dorohynickich, Bołobanów-Osiekrowskich, Jełowickich-Bukojemskich, Krokotków (Kropotków)-Jełowickich i wielu innych (por. IV. *Sposoby identyfikacji*).

W całym omawianym okresie w materiale odnoszącym się do szlachty ukraińskiej nazwy na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* stanowiły wyraźną większość wśród wszystkich OD. Tworzyły około 67% nazw i były dominującym środkiem identyfikacyjnym zarówno w nazewnictwie książąt, jak i panów. Wśród zubożałej części bojarów, którzy stali najniżej w hierarchii i z czasem utworzyli grupę tzw. bojarów putnych, występowały zdecydowanie rzadziej.

W imiennictwie polskiej szlachty na Wołyniu, podobnie jak na ziemiach rdzennych Polski, formacje na *-ski/-cki* należały do najbardziej popularnych typów nominacyjnych, a ich udział w identyfikacji był większy niż w antroponomii ukraińskiej i wyniósł ponad 88% wszystkich OD.

Grupa I – materiał o cechach językowych ukraińskich

W grupie tej znalazły się określenia motywowane nazwami miejscowości położonych w dawnej Ukrainie⁵² oraz – w kilku przypadkach – na Kresach północno-wschodnich. W zależności od języka dokumentu przytaczane formacje przybierają postać *-s'kyj/-c'kyj*, zgodną z systemem fonetycznym języka ukraińskiego lub polską *-ski/-cki*. Obok lokalizacji nazwy miejscowej, dodatkowym kryterium włączenia danego antroponomu do omawianego zbioru jest ukraińska postać imienia chrzestnego, niekiedy łacińska (w dokumentach łacińskich imiona szlach-

⁵² Nazwy miejscowości, stanowiące podstawy derywacyjne określeń dodatkowych, przytaczane są w oparciu o: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. F. Sulimirskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. I–XV, Warszawa 1880–1902; O. Цинкаловський, *Стара Волинь і волинське Полісся*, Вінніпер 1984, т. I–IV; T. Pluskota, *Nazwy miejscowe...* oraz materiały źródłowe, w których często podawane były nazwy majątków ziemskich. W kilku przypadkach odwołuję się do pracy Л. Войтовича, *Князівські династії...* Jeśli nie zaznaczono inaczej, lokalizacja motywującej miejscowości dotyczy dawnego Wołynia lub Polesia Wołyńskiego. Formy znane w staropolszczyźnie etymologizowane są na podstawie SEM III.

ty ruskiej latynizowano, np. *Andreas Joannes Zabokrzicki* Alb. 1595) bądź polska (tylko gdy towarzyszy jej ukraiński przydomek, np. *Jana Hrozy Chowanskiego* (Gen.) AGK 1684 lub właściwe patronimikum w formule trzejelementowej, np. *Janom Kudewiczem Kopczyńskim* (Instr.) KG 1662 – ten sposób identyfikacji nie występował w antroponimii polskiej).

Książęta

XVI wiek

Иван Буремський PWL 1567 (: *Bureml*), *Aleksander Demetrii Chowanski* Alb. 1598 (: od ziem nad rz. *Chowanka* w księstwie wołokołamskim *Войтович* 2000: 300), *Iwan Czetwertenski* PZŁ 1545 (: *Czetwertnia* lub n. herbu *Czetwertyński* *Niesiecki* 1839: VIII 167–168), *Dobrowicki menszyi* PZŁ 1545 (: *Dubrowycja*), *Krokotki Jełowickoho z Jełowicz* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Jełowyczi*), *Bohusz Koreckij* DŁ 1569 (: *Korec'*), *Василя Михайловича Ковелского* (Gen.) AS III 1519 (: *Kowel*), *Андрія Курнського Ковелского* (Gen.) RSZ 1569 (: *Kurba*, gub. jarosławska), *Hrihorja Lubeckoho* (Gen.) DŁ 1569 (: *Lubecz*), *Богуи Несвѣцькии* AS III 1518 (: *Neswicz*), *Kostentin Ostrozkij* DŁ 1569 (: *Ostroh* lub n. herbu *Ostrogski* *Niesiecki* 1839: VII 171–172), *Rohowyczych* (Gen. pl) OŁ 1552 (: *Rohowyczi*), *Ostafej Sokolskij* DŁ 1569 (: *Sokił*), *Bohdan Sokolinski* PZŁ 1545 (: *Sokolnja*, pow. orszański), *Stanisław Woroniecki* RK 1583 (: *Woronzyn*), *Aleksandra Wiszniowieckoho* (Gen.) PZW 1545 (: *Wysznewec'* lub n. herbu *Wiśniowiecki* *Niesiecki* 1839: IX 345), *kniazia Andreia a knehini Iwanowoie Zamlickich z Zamlicz* (Gen. pl) PZŁ 1545 (: *Zamłyczi*), *Kuźma Zeslawski* PZK 1545 (: *Zasław*, *Żasław*), *Mikołaj Zbaraski* LK 1563 (: *Zbaraż*).

XVII wiek

Jana Hrozy Chowanskiego (Gen.) AGK 1684 (zob. wyżej.), *Hrehorij Czetwertenskij* PWW 1621 (por. wyżej), *Lubecky* PWW 1621 (por. wyżej), *Alexander Sokolsky* PWW 1621 (por. wyżej), *Konstantym Wiszniowieckim* (Instr.) AGK 1684 (por. wyżej), *Woronieckiego* (Gen.) PW 1662 (por. wyżej), *Mikołaja Andrzejewicza Zbaraskiego* (Gen.) LW 1663 (por. wyżej).

XVIII wiek

Dla XVIII w. jest bardzo mało poświadczeń nazw osobowych poprzedzonych kwalifikatorem *кн(я)зь*, *książe*, *kniaź*. Miało to związek

z wygaśnięciem wielu rodów jeszcze w pierwszej połowie XVII w. Innym powodem było postępujące zubożenie książąt powietników, które prowadziło do zaniechania używania tytułu książęcego, a nawet jego utraty.

Antoniego Włodzimierza Czetwertynskiego (Gen.) LW 1765 (por. wyżej), *Michała i Katarzyny Korybutow Wiszniowieckich* (Gen. pl) KG 1702 (por. wyżej), *Aleksander Woroniecki* KG 1709 (por. wyżej).

Szlachta

XVI wiek

Андрѣй Бабинский PWL 1567 (: *Babin, Babino*), *Łecko Baiewski* PZŁ 1545 (: *Bajiw*), *Iwan Batkowski* RK 1583 (: *Bat'kiw*), *Wasilej Bełostockij* DŁ 1569 (: *Biłostok*), *Onisko Berestowicki* PZŁ 1545 (: *Berestk*), *Iwaszka Berezec-koho z Bereżec* (Gen.) RK 1583, *Jacko Bobickij* DW 1569 (: *Bobyczi*), *Iwan Hreptowicz Bohuryński* RŁ 1583 (: *Buhryń / Bohuryń*), *Fedor Worona Borotinskij* DŁ 1569 (: *Boratyn*), *Wasilia Branskoho z Brań* (Gen.) PZŁ 1545, *Хведор Бронницкий* PWL 1567 (: *Вронныку*), *Григорєя Яловича Букоемского* (Gen.) PWL 1567 (: *Вокojма*), *Оникей Богданович Бутетицкии* WH 1577 (: *Butjatyczi*), *Iwan Jełowicz Bukoemskij z Bukojmy* DŁ 1569, *Богдан Костюшкович Хобовтовский* PWL 1567 (: *Chobułtowa*), *Olechno Chołonewski z Chołonewa* DŁ 1569, *Iwana y Pachna Czernewskich z Czernewa* (Gen.) PZŁ 1545, *Васи(л)я Федоровича Дриви(н)ско(г)о* (Gen.) WH 1571 (: *Drewyni*), *Michajło Dubnicki ze wsi Dubnik* RW 1583, *Jarofej Hostskij* DŁ 1569 (: *Hoszczza*), *Hryhorewskoho z Hryhorewicz* (Gen.) OŁ 1552, *Lewka Huhowskoho z Huhowa* (Gen.) PZŁ 1545, *Makar Huljalnickij* DŁ 1569 (: *Huljalnyku*), *Иван Исайковський* BM 1598 (: *Isajki*, pow. kaniowski), *Jarmoen Jasiennicki z Jasieninic* RŁ 1583, *Jurej Jakowickij* DW 1569 (: *Jakowyczi*), *Mikita Juszrowskij* DŁ 1569 (: *Juszkiwci*), *Тымофiej Kniaski z imienia Kniaza* RŁ 1583, *Bohdan Knehininskij z Knehinina* DŁ 1569, *Ostafiej Kołpytowski z Kołpytowa* RW 1583, *Ждан Коленскии* WH 1569 (: *Kopyli*), *Krasowskoho z Krasowa* (Gen.) OŁ 1552, *Mykity a Jacka Kutrowskich z Kutrowa* (Gen.) PZŁ 1545, *Hrihorja Lubeckoho* (Gen.) 1569 DŁ (: *Lubecz*), *Иван Богушевич Лупленскии* IO 1578 (: *Łyра, Łyру*), *Я(ц)ко Фалелєевич Ма(р)ко(в)ски(и)* WH 1577 (: *Markiwci, Markowyczi*), *Wasili Mikulicki z Mikulicz* RW 1583, *Wasilej Mirowickij* DW 1569 (: *Myrowyczi*), *Олизар Курдей Мыльскій* TU 1583 (: *Myl's'k*), *Stecko Nowoselecki* PZŁ 1545 (: *Nowosełky / Nowosełycja*),

Boris Ochłopowski DŁ 1569 (: *Ochłopi*), *Fiedor Olizarowski* RŁ 1583 (: *Ołyzari*), *Matjas Ostriewskij* z *Ostriewa* DŁ 1569, *Andrej Ostrożeckij* z *Ostrożca* DŁ 1569, *Semen Perekalskij* DŁ 1569 (: *Perekalje*), *Андрію Бокію Печуховостккію* BM 1578 (: *Peczychwosty*), *Semen Podhaeckij* z *Podhaec* DŁ 1569, *Michajło Porwaneckij* DŁ 1569, (: *Porwancze*), *Michajło Priweredowski* DŁ 1569 (: *Pryweredi*), *Сергію Прилуцьккію* BM 1570 (: *Pr(z)yluka*), *Olechno Putoszinskij* DŁ 1569 (: *Potasznja*), *Semen Puzowski* DW 1569 (: *Puzi*), *Iwan Patryk Radohoski* RK 1583 (: *Radohoszcz*), *Roman Radowickij* DW 1569 (: *Radowyczi*), *Hawryła a Fedora Rohaczewskich* z *Rohaczowa* (Gen. pl) PZŁ 1545, *Грызопей Болъбас Ростоуки* PWL 1565 (: *Roztoky*), *Wasko Ryzyszczowski* PZŁ 1545 (: *Ryszcziw*), *Fedora Seleckoho* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Selec'*), *Bogusz Iwanowicz Sierdiaticki* z *Sierdiaticz* RW 1583, *Manuiło Sklenski* PZŁ 1545 (: *Szklín, Szklýn*), *Iwan Chomiak Smordowski* PZŁ 1545 (: *Smordwa*), *Semen Staweckij* DW 1569 (: *Stawok*), *Кіндрат Смиковськкію* BM 1594 (: *Smyki*), *Panko Storozenski* RW 1583 (: *Storożiw*), *Semen Swiszczowski* DŁ 1569 (: *Swiszcziw*), *Iwan Szelwowski* DW 1569 (: *Szel'wiiw*), *Jacko Szibenskij* DŁ 1569 (: *Szybenna*), *Iwan Czaplicz Szpakowski* ze *Szpakowa* RŁ 1583, *Максим Шустовсккію* TU 1583 (: *Szystiw*), *Juchna Tarakanowskiego* (Gen.) LK 1563 (: *Tarakani*), *Kostjuchno Tutebinskij* z *Tutebina* DŁ 1569, *Twerdinskoho* z *Twerdyn'* OŁ 1552, *Wasilej Werchowski* z *Werchowa* DŁ 1569, *Wasili Wierbski* z *Wierbej* RW 1583, *Semena Wojiutynskoho* z *Woiutyna* (Gen.) PZŁ 1545, *Богдана Зарпцького* (Gen.) PWL 1567 (: *Zarika, Zariczcja*), *Zołoczewskoho* z *Zołoczowa* (Gen.) PZŁ 1545.

XVII wiek

Łukasza Mokosi Bakowieckiego (Gen.) PNŁ 1677 (: *Bakiwci, Bakiw-szczyna*), *Demetriarius Georgii Berezniczki* Alb. 1636 (: *Bereznio*), *Миколаи Березовскію* TU 1646 (: *Bereziw*), *Hrehory Borowicky* PWW 1621 (: *Borowyczi*), *Hrehory Derezieniecki* PWW 1621 (: *Deraznia*), *Григоря Дворецкого* (Gen.) TU 1614 (: *Dwirc'*), *Лаврина Древинского* (Gen.) TU 1602 (por. wyżej), *Klima Hołubowskiego* (Gen.) AGK 1684 (: *Hołubyn, Hołubne*), *Roman Hruszwicki* KG 1655 (: *Hruszwyca*), *Oksenty Hulanicki* PNŁ 1677 (: *Hulianky*), *Fedor Jakowicky* PWW 1621 (por. wyżej), *Samuel Boreyko Knerucki* KG 1680 (: *Knerut, Knerudy*), *Janom Kudewiczem Kopczyńskim* (Instr.) KG 1662 (: *Kopcze*), *Paweł Dmitrowicz Kozinsky* PWW 1621 (: *Kozyn*), *Alexandru Kropywnyckomu* (Dat.) KGK 1609 (: *Kropywnyky*), *Dymitr*

Kulczycki AGK 1684 (: *Kulczyn*), *Szaciła Kulikowskiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Kułykiw*), *Iwan Liesnicki* PWW 1621 (: *Łysnicy*), *Ostafia Liniewskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Łyniwka*), *Wasyła Jełowycza Małynskoho* (Gen.) KGŁ 1607 (: *Małyn*), *Hryhorem Matfejewskim* (Instr.) KGK 1609 (: *Matijiwka*, *Matwijiwci*), *Hrehorego Mokońskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Mokrany*), *Fedor Olizarowski* PWW, 1621 (por. wyżej), *Hryhoryi Płotnycki* KGK 1609 (: *Płotnycja*), *Bohdan Porwanecki* PWW 1621 (por. wyżej), *Dmitr Radohoski* PWW 1621 (por. wyżej), *Dmytra Rohozińskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Rohizno*), *Iwan Rusinsky* PWW 1621 (: *Rusiw*), *Nestor Sadowski* PWW 1621 (: *Sadiw*), *Fedor Stawski* PWW 1621 (: *Staw*), *Hrihoriy Szostakowski* z *Szostakowa* PWW 1621, *Hrehory Tarnawski* PWW 1621 (: *Tarnawka*), *Iwan Tilecki* PWW 1621 (: *Telcze*), *Prokopa Trockiego* (Gen.) KGK 1658 (: *Troki*, pow. trocki), *Dymitra Zabokrzyckiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Żabokryky*).

XVIII wiek

Aleksander Łasko Czerczycki AK 1702 (: *Czerczycki*, *Czernczycki*), *Michała Dydyńskiego* (Gen.) KG 1717 (: *Diden*), *Konstanty Odrowąż Hołowinski* KG 1789 (: *Hołowyn*, *Hołowno*), *Michała Horbowski* (Gen.) KG 1755 (: *Horbiw*), *Dymitr Hrymaszewski* KG 1726 (: *Hrymjacze*), *Konstanty Iwanicki* na *Iwaniczach* AGW 1705, *Leonty Kulczycki* IK 1789 (: *Kulczyn*), *Teodora Hrehorowicza Nowosieleckiego* (Gen.) LW 1765 (: *Nowosetycja*, *Nowosilky*), *Bazyłem Serednickim* (Instr.) KG 1710 (: *Serednja*, *Seredy*), *Matwiey Sernacki* IK 1759 (: *Sernyky*), *Alexander Żerebecki* IK 1789 (: *Żerebky*, *Żerebjacze*).

Bojarzy

XVI wiek

Jacka Chołowinski (Gen.) LK 1563 (: *Hołowyn*), *Федор Черкаскаку* PWL 1565 (: *Czerkasy*), *Jasiński* IP 1598 (: *Jasenycki*, *Jaseniwka*), *Kamieniecki* LK 1563 (: *Kamiń*, *Kaminka*), *Nieswiecki* LK 1563 (: *Neswycz*), *Hurka Omelanskoho* (Gen.) OŁ 1552 (: *Omelno*, *Omeljanka*), *Яско Оcobуцку* PWL 1565 (: *Osowa*), *Swiridowski* IP 1598 (: *Swyrydy*), *Wasilewskije* OK 1552 (: *Wasyliwka*, *Wasylewszczyna*).

Grupa II – materiał o cechach językowych polskich

Podstawę motywacyjną większości określeń na *-ski/-cki* w tej grupie stanowią nazwy miejscowości leżących w etnicznej Polsce. Jednak

Polacy byli też właścicielami i dzierżawcami majątków na Wołyniu i również od nich tworzyli swoje nazwiska.

Część formacji posiada podwójną motywację, ponieważ niektóre nazwy miejscowości w Polsce oraz na Ukrainie, mogące służyć za podstawy derywacyjne omawianych OD, były zbieżne (w takich wypadkach każdorazowo przytaczane są obie nazwy).

W omawianym zbiorze znalazły się również OD pierwotnie ukraińskie, zaadaptowane do systemu języka polskiego. Z jednej strony miało to związek z językiem dokumentów i praktyką przekładania nazw na język polski bądź dostosowywania postaci fonetycznej form do norm języka polskiego, z drugiej zaś z konwersją religijną części elity ukraińskiej, zwłaszcza książąt, na katolicyzm, koligacjami z polskimi rodami magnackimi i nadawaniem dzieciom imion z kalendarza łacińskiego. Pewne więc zapisy, które znalazły się w materiale polskim, są określeniami rodów proweniencji ruskiej. Spotykamy je w źródłach z XVII i XVIII w.

Zatem, podobnie jak w przypadku określeń o ukraińskiej charakterystyce językowej, kryterium decydującym o zaklasyfikowaniu nazwy osobowej do danej grupy jest, obok lokalizacji nazwy miejscowej, forma imienia: w tym przypadku polska bądź łacińska⁵³.

XVI wiek

Рафала Чарновского (Gen.) TU 1583 (: Czornowo), *Станислава Даменского* (Gen.) WH 1569 (: *Damiany*, pow. włoszczowski, ostrołęcki), *Dąbrowski* RPŁ 1569 (: *Dąbrowa*, poznańskie, rzeszowskie, *Dąbrówka*, radomskie, krosnieńskie i in. SEM III 34–35), *Michał Dzielinski* RPK 1569 (: *Dzielin(o)*, pow. przesmycki), *Stanisław Falczewski* PZK 1545 (: *Falkiw*), *Andrzej Głęboki* RK 1583 (: *Głębokie*, pow. włodawski), *Krzysztof Goździkowski* RK 1583 (: *Goździków*, radomskie SEM III 56), *Stanisław Grajowski* RPŁ 1569 (: *Grajów*, krakowskie – SEM III 57, *Grajewo*, pow. szczuczynski), *Вавринца Кзутовского* (Gen.) TU 1578 (: *Gutowo*, poznańskie SEM III 60, *Gutów*, pow. piotrkowski), *Szczesny Harliński* RŁ 1583 (: *Chorołyn*), *Адам Горайський* BM 1595 (: *Goraj*, pow. zamojski –

⁵³ Na temat włączania nazwisk tego typu do zbioru polskiej antroponimii kresowej por. AP: 170–171.

SEM III 53, pow. czarnkowski), *Lenard Jakubowski* RW 1583 (: *Jakubowo*, bydgoskie SEM III 65, *Jakubów*, pow. warszawski, skierniewicki), *Piotr Kochanowski* RK 1583 (: *Kochanów*, radomskie SEM III 78, pow. skierniewicki), *Krzysztof Łabunski* RK 1583 (: *Łabunie*, zamojskie SEM III 105), *Marcin Mezynski* RŁ 1583 (: *Mężenin*, łomżyńskie – SEM III 115), *Marcin Osiemborowski* RK, 1583 (: *Osiemborów*, radomskie SEM III 136), *Jan Owłuczyski* RW 1583 (: *Owłucz*), *Wojtech Paewski* DW 1569 (: *Pajewo*, ciechanowskie SEM III 139), *Marcin Przyborski* RW 1583 (: *Przyborów*, pow. przeski, *Przyborowo*, pow. włocławski), *Walerian Pudłowski* RK 1583 (: *Pudłowo*, sieradzkie SEM III 157), *Валентин Понятовський* BM 1577 (: *Poniatów*, sieradzkie, *Poniatowo*, ciechanowskie i in. SEM III 170, *Poniatowa*, pow. puławski), *Andrzej Romanowski* RW 1583 (: *Romanów*, zamojskie SEM III 164, *Romanowa*, pow. gostyński, *Romanów*), *Криштоф Римінський* BM 1590 (: *Rymie*, pow. słucki), *Войтех Семборского* (Gen.) TU 1592 (: *Siemborze*, pow. sierpecki), *Jan Sławkowski* RK 1583 (: *Sławków*, sandomierskie i in. SEM III 179, *Sławkowo*, pow. makowski), *Войтех Стареховський* BM 1584 (: *Starachowice*, pow. iłżecki), *Zygmunt Witwinski* RW 1583 (: *Witwiniec*, pow. brzeski, *Witwińce*, woj. braclawskie), *Maciej Wolski* RW 1583 (: *Wola*, sieradzkie, piotrowskie, warszawskie i in. SEM III 218), *Валентого Вкринского* (Gen.) II 1563 (: *Wkra*, pow. ciechanowski), *Maciej Wygnanski* RW 1583 (: *Wygnanów*, kieleckie SEM III 220, *Wyhnanka*, *Wygnanka*, pow. brzeski, sanocki, kaliski), *Stanisław Zaczynski* RŁ 1583 (: *Zaczyńskie*, pow. kolbuszowski), *Janusz Zastawski* RŁ 1583 (: *Zastaw*, *Żastaw*).

XVII wiek

Marcina Bajkowskiego (Gen.) PW 1662 (: *Bajkiw*), *Wacława Bankowskiego* (Gen.) AGK 1684 (: *Bankowo*, pow. gdański), *Stanisław Bernacki* K GK 1635 (: *Biernatki*, poznańskie SEM III 7, *Biernaty*, pow. mławski), *Jana Karola Bieleckiego* (Gen.) AGK 1684 (: *Bielcza*, kieleckie SEM III 6, *Białka*, pow. krasnostawski, *Bi(e)łka*), *Wespezyana Bieniewskiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Bieniewo*, kaliskie, *Bieniowa*, krosnieńskie i in. SEM III 7, *Bieniów*, pow. złoczowski), *Błędowskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Błędowa*, rzeszowskie, *Błędów*, skierniewickie, katowickie SEM III 8), *Gabriel Benedicti Borowski* Alb. 1649 (: *Borów*, konińskie, plockie, zamojskie, *Borowa*, tarnowskie i in. SEM III 12), *Jozefa Branickiego* (Gen.) PNW 1678 (: *Branica*,

radomskie, *Branki*, warszawskie, *Brańcze* Krpłd SEM III 14, *Branice*, pow. krakowski), *Floryana Burkackiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Burkaczi*), *Woyciecha Buzowskiego* PNŁ 1677 (: *Buzowo*, pow. kijowski), *Jan Charłęski* PWW 1621 (: *Charleş*, pow. lubartowski), *Hieronim Charzynski* PNŁ 1677 (: *Charzyny*, pow. sierpecki), *Joannes Casparis Chądziński* Alb. 1610 (: *Chądziyno*, ciechanowskie SEM III 21, *Chądziń*, pow. sokołowski), *Jan Walerian Chlebowski* KGK 1664 (: *Chlebowo*, konińskie, poznańskie, płockie SEM III 22, *Chlebów*, pow. łowicki), *Tomasz Chłopiccki* PWW 1621 (: *Chłopice*, przemyskie SEM III 22), *Stefana Chomętowskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Chomętów*, kieleckie, *Chomętowo*, płockie SEM III 23), *Woyciecha Ciborskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Cibory*, pow. łomżyński, *Cibórz*, pow. brodnicki), *Franciszka Cieszkowskiego* (Gen.) PNW 1678 (: *Cieszkowo*, sieradzkie i in. SEM III 27, *Cieszki*, pow. mławski), *Gabryela Czarnotuskiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Czarnotózy*, pow. chełmski), *Woyciecha Czermińskiego* (Gen.) KG 1663 (: *Czerm(i)na*, pow. pilżeński, *Czermno*, pow. tomaszowski, gostyński), *Jakub Czerkaski* PNW 1678 (: *Czerkasy*), *Macieja Czopowskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Czopowicze*, *Czopy*), *Gaspar Christophori Długopolsky* Alb. 1623 (: *Długopole*, pow. nowotarski), *Kazimierz Dubiski* PNŁ 1677 (: *Dubisze*, pow. wieluński, *Dubie*, pow. chrzanowski, brodzki), *Krystoph Głazowsky* PWW 1621 (: *Głazów*, pow. sandomierski), *Jerzego Gorzechowskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Gorzechowo*, pow. lipnowski), *Zygmunta Gostyńskiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Gostyń*, leszczyńskie SEM III 54), *Kazimierza Grzybowskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Grzybów*, kieleckie, radomskie, kaliskie i in. SEM III 59), *Wacława Hołowieńskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Hołowyn*, *Hołowno*), *Szymon Horecky* PWW 1621 (: *Horycia*), *Marcinowi Horochowskiemu* (Dat.) AGK 1684 (: *Horochiw*), *Coryfanth Jarmolinsky* PWW 1621 (: *Jarmolińce*, pow. proskurowski k. Kamieńca SEM III 66, *Jaromlja*), *Dzierśława Kaczowskiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Kaczewo*, wrocławskie SEM III 70, *Kaczew*, pow. łowicki), *Henrycha Kaszewskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Kaszew*, *Kaszewo*, płockie SEM III 73, *Kasziw*), *Woyciecha Kołaczynskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Kołacin*, *Kołaczyn*, pow. brzeziński), *Konieczpolskiego z Konieczpola* (Gen.) PW 1662, *Iana Kordzińskiego* (Gen.) KG 1671 (: *Kordy-Kornyk*), *Felicjana Krajewskiego* (Gen.) KGW 1654 (: *Krajewo*, ciechanowskie, łomżyńskie i in. SEM III 87, *Krajiw*), *Jana Krogulskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Krogule*, pow. płoński), *Marcina Kucharskiego* (Gen.) KG 1665 (: *Kuchary*, konińskie, ciechanowskie, płockie SEM III 94, woj. wołyńskie), *Andrzej Kurowsky* PWW 1621 (: *Kurów*, pow. kutnowski,

sandomierski), *Alexandra Lubomirskiego* (Gen.) PNŁ 1678 (: *Lubomierz*, tarnowskie SEM III 103), *Kasper Łopatynski z Łopatyna* KG 1680, *Woyciecha Młodzianowskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Młodzianowo*, ciechanowskie SEM III 120, *Młodzianów*, pow. radomski), *Krzysztof Mystkowski* PWW 1621 (: *Mystków*, pow. grybowski koło Nowego Sącza), *Szymon Napirsky* IR 1631 (: *Napierki*, pow. niborski), *Wawrzyńca Niedziałkowskiego* (Gen.) PNW 1678 (: *Niedziałka*, pow. nowomiński, *Niedziałki*, pow. sandomierski), *Kasprem Ostrowskim* (Instr.) PNŁ 1677 (: *Ostrów*, przemyskie, warszawskie i in. SEM III 137, *Ostriw*), *Woyciecha Pęskiego* (Gen.) PNW 1678 (: *Pęse-Lipno*, łomżyńskie, *Pęsy Wielkie i Małe*, ciechanowskie SEM III 142), *Maciey Pniewski* PNW 1678 (: *Pniew*, poznańskie, *Pniewo*, konińskie i in. SEM III 146), *Maciey Pokłękowski* KG 1665 (: *Pokłękowo*, kaliskie SEM II 148), *Józefa Potockiego* (Gen.) KG 1700 (: *Potok*, sieradzkie, kieleckie, tarnobrzeskie i in. SEM III 151, woj. wołyńskie), *Janem Przesmyckim* (Instr.) AZŁ 1613 (: *Przesmyk*, pow. garwoliński, *Przesmyki*, pow. konstantynowski k. Janowa Podl.), *Alexandrem Raciborowskim* (Instr.) KGK 1681 (: *Raciborów*, pow. krotoszyński, *Racibory*, pow. grójecki), *Adama Radlinskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Radliczyce*, kaliskie SEM III 159, *Radlin*, pow. kielecki), *Marcyana Rogalewskiego* (Gen.) PŁ 1678 (: *Rogale*, pow. biłgorajski, *Rogalew*, pow. jędrzejowski), *Bartłomieja Roźniatowskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Roźniatów*, przemyskie SEM III 165, *Roźniatowy*, *Roźniaty*, pow. inowrocławski), *Adama Ruczyńskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Ruczyn*, pow. miński), *Woyciecha Serebryskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Serebryszcze*, pow. chełmski), *Wacława Smakowskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Smakowo*, pow. kartuski), *Marcin Grot Spasowski* KG 1664 (: *Spasiw*), *Florianowi Staniszewskiemu* (Dat.) AGK 1684 (: *Staniszewice*, radomskie, *Staniszowice*, Krpłd SEM III 184, *Staniszewo*, pow. kartuski), *Ignacy Strzelbicki* KG 1679 (: *Strzelbice*), *Felicyana Tymińskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Tymianka-Adamy*, łomżyńskie SEM III 205, *Tymin*, pow. kolski), *Macieja Wąsowskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Wąsów*, krakowskie, *Wąsowo*, poznańskie, ostrołęckie SEM III 210), *Prędoty Pszczołki Wilczopolskiego* (Gen.) PW 1662 (: *Wilcze Pole*, pow. dziseński), *Piotr Zdarsky* PWW 1621 (: *Żdzary*, skierniewickie SEM III 231, *Zdary / Zdżary*, woj. wołyńskie), *Wacława Złotolinskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Zołotołyn*), *Iozeph Żukinski* KGŁ 1688 (: *Żukin*, pow. osterski, gub. czernihowska), *Michała Żutkiewskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Żółkiew*, pow. zamojski SEM III 232, pow. krasnostawski).

XVIII wiek

Mateusz Baczewski KG 1789 (: *Baczow*, Krpłd SEM III 2), *Piotr Boczkowski* KG 1768 (: *Boczkowice*, *Boczki*, *Boczkow* SEM III 9), *Ambrożego Bogdaszewskiego* (Gen.) R 1785 (: *Bohdasziw*), *Benedykt Buiański* IK 1800 (: *Bujały*, pow. rawski), *Maciejowi Chabatulskiemu* (Dat.) ADW 1705 (: *Chobułtowa / Chobuttiw / Chabatiw*), *Woyciech Chmielowski* KG 1773 (: *Chmielewo*, radomskie, ciechanowskie SEM III 22, *Chmeliw*, *Chmeliwka*), *Ignacego Choynoskiego* (Gen.) KG 1789 (: *Chojnowo*, łomżyńskie, *Chojno*, chełmskie SEM III 23), *Franciszek Czachorski* KG 1756 (: *Czachory*, kaliskie SEM III 28), *Tomasza Dąbskiego* (Gen.) IK 1795 (: *Dąbie*, wrocławskie, płockie, tarnobrzeskie, *Dębno*, rzeszowskie SEM III 35), *Felician Drzewiecki* KG 1709 (: *Drzewce*, leszczyńskie, *Drzewica*, radomskie SEM III 40), *Marcinem Gąsiorowskim* (Instr.) KG 1781 (: *Gąsiorowo*, kaliskie, *Gąsiorow*, *Gąsiory*, par. Rdutów SEM III 47), *Antoniego Gątkowskiego* (Gen.) KG 1789 (: *Gątki*, pow. jasielski), *Felicyan Gołębiowski* KGŁ 1737 (: *Gołębiowo*, gdańskie, *Gołębiów*, radomskie SEM III 52), *Rafałem Grotowskim* (Instr.) KG 1778 (: *Grotowice*, piotrkowskie SEM III 59, *Grotów*, pow. grójecki, *Grotowo*, pow. krakowski), *Kajetana Jaworskiego* (Gen.) AMK 1799 (: *Jaworowo*, bydgoskie, konińskie – SEM III 68, *Jawor*, pow. łaski, *Jawory*, pow. ostrołęcki), *Józef Karwicki* KG 1769 (: *Karwice*, piotrowskie SEM III 73), *Józef Kawecki* KG 1789 (: *Kawieczyno*, *Kawęczyno*, konińskie, *Kawcze*, leszczyńskie, *Kawki*, krakowskie SEM III 73), *Ludwika Komorowskiego* (Gen.) KG 1719 (: *Komorowo*, wrocławskie, konińskie, poznańskie, *Komorów*, radomskie, warszawskie SEM III 80), *Gabryel z Linewa Linczowski* KG 1703, *Andrzejem Lutosławskim* (Instr.) AGW 1738 (: *Lutosławice*, piotrkowskie SEM III 105), *Daniela Maciurkowskiego* (Gen.) KG 1786 (: *Maciórka*, pow. uszycki), *Jana Magierowskiego* (Gen.) LW 1789 (: *Magierów*, pow. rawski), *Piotra Moszakowskiego* (Gen.) KG 1702 (: *Moszków*), *Floryan Mysłowski* KGŁ 1715 (: *Mysłowa*, woj. wołyńskie, *Mysłów*, pow. bądziński), *Albrecht Nieświastowski* KG 1702 (: *Nieświastowice*, poznańskie SEM III 129, *Nieświastów*, pow. słupecki), *Franciszek Olszański* KG 1789 (: *Olszany*, przemyskie, Krpłn, pow. oszmiański SEM III 134), *Wawrzyncowi Peplowskiemu* (Dat.) KG 1703 (: *Peplowo*, płockie SEM III 141), *Dominika Podhorskiego* (Gen.) IS XVIII w. (: *Pidhirci*), *Kajetanem Rohozińskim* (Instr.) KG 1792 (: *Rohizno*), *Antoni Siedlecki* IK 1789 (: *Siedlec*, płockie, poznańskie, leszczyńskie SEM III 173, *Siedlce*, pow. siedlecki,

gostyński), *Dezyderiusem Sliwowskim* (Instr.) AGW 1785 (: *Śliwowo*, pow. łomżyński), *Kazimierza na Steczance Steckiego* (Gen.) KG 1714, *Walentego Swirczynskiego* (Gen.) KG 1791 (: *Swierczyn*, pow. mieszański), *Antoniego Szaniawskiego* (Gen.) KG 1719 (: *Szaniawy*, pow. łukawski), *Józef Szydłowski* LW 1765 (: *Szydłów*, sieradzkie, piotrkowskie i in., *Szydłowo*, bydgoskie, *Szydłowiec*, Krpłd SEM III 195), *Kwiryn Tomaszewski* KG 1792 (: *Tomaszowice*, *Tomaszów*, lubelskie SEM III 201, *Tomaszów*), *Adalbertus Trębicki* K 1799 (: *Trębice*, pow. siedlecki), *Tomasz Udanowski* KG 1789 (: *Udanów*, pow. żółkiewski), *Felix Ulewski* AGW 1780 (: *Ułów*, pow. radomski), *Grzegorza Wesołowskiego* (Gen.) AO 1716 (: *Wesołowo*, pow. suwalski, miński), *Joannes Więckowski* K 1799 (: *Więckowice*, poznańskie, przemyskie SEM III 213, *Więcków*, pow. garwoliński, *Więcki*, pow. częstochowski), *Augustyn Wojakowski* KG 1789 (: *Wojakowa*, pow. brzeski), *Gaspra Zakrzewskiego* (Gen.) AGW 1784 (: *Zakrzewo*, skierniewickie, konińskie, włocławskie, *Zakrzów*, radomskie i in. SEM III 223), *Zygmunta Załęskiego* (Gen.) KG 1717 (: *Załęże*, katowickie SEM III 224, pow. grójecki, jasielski), *Szczęsnego Zawiszewskiego* (Gen.) IO 1703 (: *Zawisze*, pow. sierpecki), *Zborowskiego* (Gen.) LW 1789 (: *Zborów*, kieleckie, kaliskie, *Zborowo*, poznańskie SEM III 226), *Iana Zielińskiego* (Gen.) KG 1728 (: *Zielina*, opolskie, *Zieleniec*, radomskie, *Zielińce*, *Zieleńce*, Krpłd i in. SEM III 228), *Jan Kazimierz Złotnicki* AK 1702 (: *Złotniki*, poznańskie, kieleckie, Krpłd SEM III 229), *Józef Żochowski* KG 1789 (: *Żochowo*, płockie SEM III 232, *Żochy*, pow. sokołowski).

Nazwy analityczne

Analityczne określenia odmiejscowe miały postać wyrażenia przyimkowego z + *nm* lub *na* + *nm*, sporadycznie i tylko w tekstach pisanych po łacinie – *in* + *nm*. Niekiedy występowały w postaci złożonej: z + *nm* i *na* + *nm*/ z + *nm* i z + *nm*/ *na* + *nm* i *na* + *nm*, wskazując na własność rodową, a tym samym miejsce pochodzenia oraz inny, należący do rodziny, majątek ziemski. Niemal zawsze towarzyszyły OD, najczęściej odmiejscowemu na -*s'kyj*/-*c'kyj*/-*ski*/-*cki*. Takie formacje znane były również w nazewnictwie dawnej szlachty halickiej i lwowskiej (Szulowska 1992: 66) oraz w antroponimii staropolskiej. Wiele wyekscerpowanych przykładów to zapisy określeń syntetycznych i analitycznych pochodzących od tej samej podstawy.

Grupa I **XVI wiek**

Семен Баєвський з Баєв BM 1567, *Iwan Batkowski ze wsi Batkowa* RK 1583, *Jacko Bełostockij z Bełoho Stoku* DŁ 1569, *Michajła Berestskoho z Berestska* (Gen.) PZŁ 1545, *Tomilo Worona Borotinskij z Borotina* DŁ 1569, *Wasilia Bronickoho z Bronnik* (Gen.) PZŁ 1545, *Iwan Jełowicz Bukoemskij z Bukojmy* DŁ 1569, *Buremskoho z Buremla* (Gen.) PZŁ 1545, *Michajło Drozdenskij z Drozden* DŁ 1569, *Wasil Hołaniewski z Hołaniewa* RŁ 1583, *Jarofej Hostskij z Hoszci* DŁ 1569, *Bohdana Korowaiewskoho z Korowaiewa* (Gen.) PZŁ 1545, *Michna Krywickoho z Krywicz* (Gen.) OŁ 1552, *Fiedor Sieniuta Lachowiecki z miasta i wsi Lachowiec* RK 1583, *Iwan Mniszinskij z Mniszina* DŁ 1569, *Lewko Neswickij z Neswecza* DŁ 1569, *Andreja Olizarowskoho z Olizarowa* (Gen.) PZŁ 1545, *Manuilo Bołoban Osiekrowski z Osiekrowa* RW 1583, *Wasilej Priweredowskij z Priweredowa* DŁ 1569, *Denisa Radowickoho z Radowicz* (Gen.) PZŁ 1545, *Daniła z Rohozyna Rohozynskoho* (Gen.) PZŁ 1545, *Phedor Rudeczki ze wsi Rudek* RPŁ 1569, *Prokopa z Uhrynowa Uhrynowskiego* (Gen.) PZŁ 1545, *Michajło Wisniowiecki z miasteczka Wisniowca* RK 1583, *Fedora a Wasilia Witonizskich z Witoniza* (Gen.) PZŁ 1545, *Michajło Janowicz z imienia swego Zahorowa Zahorowski* RW 1583, *Wasilej Żurawnickij z Żurawnik* DŁ 1569;

Czetwertenskij z Jarowicy DŁ 1569, *Дмитр Долматович з Букойми* PWL 1565.

XVII wiek

Dymitra Zabokr(z)uckiego na Zabokr(z)ukach (Gen.) PNŁ 1677, *Владислава Доминика на Острогу и Жаславію, граби на Тарнове (...) и Януша Изидора зь Острога на Жаславію, брати роженое Жаславіських* (Gen.) TU 1646;

Michała na Klewaniu Czartoryskiego (Gen.) PNŁ 1677, *Stephan Kori-butowicz Porycky ze Zbaraża* PWW 1621, *Aleksander z Ostroga Zastawski* PWW 1621, *Hrehory z Borysowa Zawalsky* KG 1633.

XVIII wiek

Павłem Bezymet na Bezymach (Instr.) KG 1789, *Konstanty na Iwaniczach Iwanicki* AGW 1705, *Stanisław Woyna na Oraniach Oranski* AK 1702;

Michał na Bytniu Bałaban KG 1709, *Alexander ze Zbaraża Woronicki* KG 1709.

Grupa II
XVI wiek

Krzysztof Łabunski z miasteczka Łabunie RK 1583, Janusz ze Zbaraża Woroniecki z Woronczyna RŁ 1583;
Łobenda z Czetwertny OŁ 1552.

XVII wiek

Andrzeya z Leszna Leszczyńskiego (Gen.) PNŁ 1677, Samuel hrabia z Leszna na Baranowie y Czartorysku Leszczyński KGŁ 1664, Ianem z Linczowa Linczewskim (Instr.) KG 1671, Zbigniewa z Lubienca Lubienieckiego (Gen.) PNŁ 1677, Jana Athanazego na Miączynie Miączynskiego (Gen.) AGK 1684, Łukasza Olszanowskiego z Olszanicy (Gen.) KG 1655, Andrzeya z Korczmina na Porwanczu Porwanieckiego (Gen.) PNŁ 1677, Krzysztofa Konstantego na Wiszniowcu i Zbarazu Wiszniowieckiego (Gen.) AGK 1684, Krzysztophowi ze Wkry Wkryńskiemu (Dat.) KGK 1649;

Iana Waleryana z Łukoszyna Chlebowskiego (Gen.) KGŁ 1664, Wincentego z Żurowa Daniłowicza (Gen.) LW 1663, Stefanowi i Yanowi z Bylicza Gaimowskim (Dat.) PW 1662, Krzysztof z Bnina Opaliński KG 1700, Andrzej Puzyna z Kozielska KG 1679, Daniel na Nieświczu Stępkowski KG 1662, Zygmunt Stanisław ze Skrzynna Dunin Szpot AGK 1684, Jerzego na Horochowie Wielhorskiego (Gen.) PŁ 1678, Pawła Uchanskiego z Służewa (Gen.) PW 1662.

XVIII wiek

Szymonem Jozefem Cieszkowskim z Cieszkowa (Instr.) AGW 1721, Piotrem Antonim Borszą z Drzewca na Baszarowce Drzewieckim (Instr.) AO 1742, Stanisław Wrzeszcz na Starych Iwaniczach Iwanicki AK 1702, Jerzy na Kozyrach Kozyrski KG 1704, Wawrzyncowi Stanisławowi na Taykurach y Milsku z Peptowa Peptowskiemu (Dat.) KG 1703, Janowi Jakóbowi z Wielkiego Pogroszowa Pogroszowskiemu (Dat.) KG 1712, Andrzeia z Potędowa Potędowskiego (Gen.) AO 1708, Stefana Piotra z Rzeczyce na Stobuchowie y Werchach Rzeczyckiego (Gen.) KG 1703, Antonim Stanisławem z Woynarowej na Strzemigrodzie Woynarowskim (Instr.) KG 1755;

Stanisława z Roiewa Kaczkowskiego (Gen.) AO 1717, Alexander na Worotniowie Kossakowski KG 1704, Antonim Franciszkiem na Woitynie Siennickim (Instr.) AO 1716.

Wyrażenia przyimkowe występowały nie tylko obok nazw rodowych. Mogły stać bezpośrednio po imieniu chrzestnym i być jedynym określeniem dodatkowym. Poza zapisem *Gregorius Dux in Czwertym* 1650, pochodzącym z „Albumu studentów Akademii Zamojskiej”, nieliczne przykłady spotykamy w dwóch dokumentach, tj. w „Popisie zamku łuckiego” z 1545 r. i 1552 r., np.: *Michna z Brochowicz* PZŁ 1545., *Aleksandra z Oparypes* (Gen.) OŁ 1552, *Dmitra z Pesoczni* (Gen.) OŁ 1552.

Formy analityczne stosowane były jako dodatkowy element w rozbudowanych zestawieniach identyfikacyjnych. Mogły być używane wymiennie z syntetycznymi określeniami odmiejscowymi, najczęściej jednak występowały obok nich, np. *Iwana z Welicka* (Gen.) OŁ 1552 // *Iwan Wielicki* PZŁ 1545 // *Iwana Welickoho z Welicka* (Gen.) *ibid.*, *Iwan z Selca Seleckij* DŁ 1569 // *Иван Селецкии* PWL 1567, *Lewko z Rżyszczowa Rżyszczowski* DŁ 1569 // *Лва Ржищевскогo* PWL 1567, *Szymona z Rzążewa Rzążewskiego* (Gen.) PNŁ 1677 // *Szymona Rzążewskiego* (Gen.) PW 1662, *Dymitra na Zabokrzykach Zabokrzyckiego* (Gen.) PNŁ 1677 // *Dymitra Zabokrzyckiego* (Gen.) *ibid.*

Przytoczone określenia spotykamy zarówno w zapisach odnoszących się do książąt, jak i drobniejszej szlachty. Nie należały do typowych środków identyfikacyjnych. Ich występowanie w antroponimii ukraińskiej najprawdopodobniej podyktowane było wpływem języka polskiego. W nazewnictwie polskiej szlachty to dość popularne OD mające związek z łaciną używaną niemal do czasów rozbiorów w kancelariach sądowych i administracji⁵⁴. W omawianym materiale spotykamy je przede wszystkim w XVI i XVII w.

Określenia równe nazwom miejscowym

Ze źródeł wynotowano kilka określeń, które powstawały niegdyś przez elizję przyimków *de*, z w łacińskich lub polskich deskrypcjach jednostkowych (Kowalik-Kaleta 1981: 36–37). Mogły pojawiać się rów-

⁵⁴ Z. Kowalik-Kaleta, analizując piętnastowieczny materiał antroponimiczny, mówi o rodzimym charakterze formacji *z + nm*, powszechnie używanych w języku codziennym, por. Z. Kowalik-Kaleta, *Staropolskie nazwy osobowe motywowane przez nazwy miejscowe*, Wrocław 1981, s. 40. Wg. J. Matuszewskiego były one narodowym odpowiednikiem konstrukcji łacińskiej *de + nm*, por. J. Matuszewski, *Polskie nazwisko szlacheckie*, Łódź 1975, s. 46–47.

nież w wyniku przeniesienia nazwy z płaszczyzny toponimicznej do antroponimicznej. W imiennictwie szlacheckim tego typu określenia odnosiły się do dzierżawców, lenników bądź właścicieli majątków, których nazwy posłużyły za podstawę OD.

Grupa I

XVI wiek

Tomilo Worona Borotin z Borotina DŁ 1569 (: *Borotyń*), *Hornostaj Sepla* RPŁ 1569 (: *Шепля* CCM).

XVIII wiek

Konstantego Kurasza (Gen.) KG 1710 (: *Kurasz*).

Grupa II

XVII wiek

Stanislaus Dąbrowa Alb. 1604 (: *Dąbrowa*, poznańskie, rzeszowskie i in. SEM III 34 lub n. herbu *Dąbrowa* SEM VI 12), *Macieia Korzybia* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Korzybie*).

Określenia równe nazwom mieszkańców regionów i miejscowości⁵⁵

Grupa I

XVI wiek

Аврам Болоховецъ BM 1592 (: *болоховецъ* 'mieszkaniec Bołochów lub Bołochowca; myśliwy' ECUМ, por. *поле болохово* 'miejscowość nad

⁵⁵ Etymologię pozostałych określeń dodatkowych ustalam w oparciu o prace pozwalające na rozeznanie, które nazwy osobowe występowały jeszcze w dawnym języku ukraińskim czy w staropolszczyźnie. Dla materiału polskiego oraz częściowo również ukraińskiego takimi podstawowymi opracowaniami są SEM i ICh, omawiające dane ze SSNO, dzieła fundamentalnego dla dawnej antroponimii polskiej oraz ziem zachodniej Ukrainy. Etymologię nazw niepoświadczonych w tych wydaniach ustalam przede wszystkim na podstawie: SXVI, SW, SL, SWiL, SEB, SGP, SGPK – dla nazw polskich oraz CCM i CYM XVI–XVII (zawierające również materiał antroponimiczny), Тим., Грін., ECUМ i CYM – dla materiału ukraińskiego. W przypadku określeń polskich podaję tylko te znaczenia apelatywów motywujących nazwę osobową, które są dziś mało zrozumiałe, w przypadku zaś nazw pochodzenia ukraińskiego przytaczam wszystkie znaczenia.

Dniestrem' CCM), *Iwanu Wołyncu* (Dat.) PWL 1565 (: *волынець* 'mieszkaniec Wołynia' СУМ XVI–XVII).

XVII wiek

Hrehory Wołyniec PWW 1621 (por. wyżej).

A.2. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM ETNICZNYM

Grupa I

XVI wiek

Michajło Bołharyn RK 1583 (: *болгаринь* 'Bułgar' CCM lub n. herbu *Bulharyn* Gajl 2003: 263), *Федор Русин* DŁ 1561 (: *русинь* 'Rusin' CCM), *Михайла Сербина* (Gen.) IB 1573 (: *сербин* 'Serb' Грпн.)

XVII wiek

Czerkasa (Gen.) ID 1695 (: *черкас* 'daw. nazwa Ukraińca nadawana przez Rosjan' Фарион 2001: 308), *Mordwin* PWW 1621 (: *мордвин* 'przedstawiciel ugro-fińskiej grupy etnicznej, mieszkaniec Mordwy, Mordwin' ЕСУМ, por. n. os. *Мордвинь* CCM).

Bojarzy

XVI wiek

Korniej Kozak OO 1620 (: *козак* 'mieszkaniec wschodniej Ukrainy, Kozak' Грпн.).

A.3. OKREŚLENIA ZALEŻNOŚCIOWE

Określenia z tej grupy należały do częstych środków identyfikacyjnych w nazewnictwie szlachty ukraińskiej na Wołyniu, zwłaszcza panów i bojarów, zajmując drugie po formacjach na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* miejsce wśród wszystkich OD. Tworzone były od imion lub OD przodków i występowały w dwóch funkcjach: nazwiskowej oraz – jako właściwe patronimy, które stały po imieniu chrzestnym w zestawieniach wieloelementowych – w funkcji referencjalnej i predykatywnej. Służyły podkreśleniu przynależności do danej rodziny, ułatwiały też identyfikację, zwłaszcza w dużych rodach posługujących się tymi samymi określeniami dodatkowymi i podobnym zestawem imion chrzestnych.

W nazewnictwie szlachty ukraińskiej formacje zależnościowe wyrażane były przede wszystkim przez nazwy z sufiksami *-yc(z)/-ic(z)*,

-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z), a także -yn/-in, -ow/-ew, określenia w Gen. sg oraz tzw. patronimika semantyczne (Wolnicz-Pawłowska 1978: 64), tj. formy równe imionom (w postaci pełnej lub derywowanej), stojące na drugim bądź dalszym miejscu po imieniu chrzestnym. W antroponimii bojarów relacje zależnościowe wyrażane były dodatkowo przez formacje z sufiksem *-enia* (*-enię).

Udział patronimów w materiale polskim był niewielki. Ten rodzaj OD rzadko wykorzystywano do identyfikacji szlachty również w etnicznej Polsce, gdzie, podobnie jak na Kresach, dominowały formy odmiejscowe. Formacje patronimiczne tworzyły przede wszystkim określenia na *-owic(z)/-ewic(z)*, rzadko z sufiksem *-ic(z)*, poza tym nazwy równe imionom oraz formy w postaci Gen. sg. Określenia z wtórnym sufiksalnym *-cz* wobec rodzimego *-c* powstały tu pod wpływem ukraińskim. Omawiany materiał pokazuje współistnienie takich form z wyraźną przewagą nazw na *-owicz/-ewicz* już w wieku XVI⁵⁶.

Sufiks *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* łączył się z podstawami spółgłoskowymi oraz – w kilku przypadkach – z podstawą na *-o*, np. *Wasył Juszkiewicz* OŁ 1552 (: Юуко : Юхум). Właściwie nie istniały reguły dystrybucji tego sufiksu uzależnione od poprzedzającej spółgłoski. Wystąpiły nieliczne zapisy z *-owyc(z)/-owic(z)* po spółgłoskach historycznie miękkich, np.: *Fursa Czyżowicza* (Gen.) OŁ 1552, *Antonius Polaszowic* Alb. 1650 oraz przykłady na *-ewyc(z)/-ewic(z)* po spółgłoskach twardych, np.: *Fedor Koptewicz* PZŁ 1545. Z wygłosowym tematycznym *k* łączyły się obydwie postaci sufiksu, np.: *Fedor Kostiuszkiewicz*, *Matiasa Zenkowicza* (Gen.) PZŁ 1545.

Sufiks *-ic(z)* łączył się przede wszystkim z podstawami na *-a*, niekiedy również na *-o*, np.: *Karp Kornieyczycz* OO 1621 (: Корніуко : Корніу). Sufiks *-yn/-in* tworzył derywaty od podstaw zakończonych na *-a*, sufiks *-ow* od podstaw spółgłoskowych.

Formacje zależnościowe w ogromnej większości były określeniami rzeczownikowymi.

⁵⁶ Na temat wyrównywania form polskich do ukraińskich w dokumentach siedemnasto- i osiemnastowiecznych por. AP: 184 oraz W. Szulowska, *Nazwiska na -ic/-icz wśród studentów Akademii Zamojskiej (1595–1781)*, [w:] *Kontakty językowe polszczyzny na pograniczu wschodnim*, pod red. E. Wolnicz-Pawłowskiej, W. Szulowskiej, Warszawa 2000, s. 240–241.

Z sufiksami *-yc(z)/-ic(z)*, *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*

W materiale ukraińskim większość nazw tego typu to formy odimienne. Ich podstawę motywacyjną stanowiły przede wszystkim imiona cerkiewno-ruskie oraz nieliczne formy słowiańskie, np.: *Bohdan*, *Bohowit*, *Bohusz*, *Borys*, *Buł(a)*, *Jarostaw*, *Jerło*, *Junko*, *N(i)emir(a)*, *Staś*, *Wojna*, *Wołodko*, *Żdan*. Podstawą określeń o polskiej charakterystyce językowej również były imiona oraz nazwy odapelatywne, w zbliżonych ilościowo proporcjach. Formy słowiańskie wydobyte z tych określeń to: *Niemir(a)*, *Ruszek*, *Ruszeko*, *Siła*, *Szembor*, *Wojciech* oraz *Woyniło*.

W kilku zapisach wystąpiło zjawisko polonizacji określeń pochodzenia ukraińskiego, polegające na zastępowaniu sufiksalnego *-cz* w nazwach proveniencji ukraińskiej polskim *-c*, np.: *Wasyla Czaplica* (Gen.) OŁ 1552, *Iwan Tiercyc* IP 1598; *Tiszko Juskiwicz* IP 1598, *Onoszko Klimowicz* IP 1598, *Stepan Pawluszewicz* IP 1598, *Andreja Dachmowica* (Gen.) LW 1663, *Daniel Matthaei Jełowicz Malinski* Alb. 1606.

Przykłady patronimów sufiksalnych przytaczane są w dwóch grupach: a) pochodzące od imion⁵⁷, b) pochodzące od przezwisk.

Z sufiksem *-yc(z)/-ic(z)*

Udział formacji na *-yc(z)/-ic(z)* był niewielki i malał z każdym następnym stuleciem. Częściej spotykamy je wśród szlachty ruskiej. W materiale polskim tego typu określenia zdarzają się wyjątkowo i tylko w dokumentach z XVII i XVIII w.

Grupa I

Książęta

W nazewnictwie książąt patronimika z tym sufiksem poświadczony są zaledwie dwoma przykładami. Wystąpiły w rodzie Kropotków (Krokotków)-Jełowickich ze smoleńskiej linii Rurykowiczów: *Jakowa Krokotczyca* (Gen.) OŁ 1552 (: *Krokotka*, *Kropotka* : ros. *кромом* ‘burczenie’, *кромона* ‘kłótnia’, *кромомать* ‘burczeć; krzątać się’ Трыбачев 1976: II) oraz Kozików, książąt o nieustalonym pochodzeniu: *Иван Козьвич* AS III 1518 (: *Козьк(a)* : ukr. z pol. *kozuk* ‘nóż do obdzierania

⁵⁷ Etymologię form odimiennych ustalam – jeśli nie zaznaczono inaczej – w oparciu o TCVI oraz KNI.

skóry, kozik' ЕСУМ, pol. *kozik* 'ts.; przen. *mazgaj*' SW, Sstp – SEM I 125, por. też n. os. *Козечичь* ССМ).

Szlachta

XVI wiek

- a) *Tichna Jenicza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Єна, Єнь* : *Єнох*, por. też *Jeń, Jan-o* ICh 245), *Wasko Mikitycz* PZK 1545 (: *Микита*), *Fedora Myszczyca* (Gen.) OŁ 1552 (: *Мисько, Мишко: Михайло*), *Hrycko Seniutycz* PZK 1545 (: *Семен*), *Федор Войнич* PWL 1567 (: im. złoż. na *Woj-* typu *Wojnieg, Wojnomir* Malec 1982: 77–78, *Демчук* 1988: 87 lub ap. *wojna*, por. n. os. *Wojan, Wojen, Wojno* SEM I 347–348 bądź n. herbu *Wojna* SEM VI 68).
- b) *Wasyła Czaplicza* (Gen.) OŁ 1552 // *Wasyła Czaplica* (Gen.) *ibid.* (: *Чапля* : *чапля* 'czapla' Тим., por. *Чаплич* ССМ), *Petra Kiszczycza* (Gen.) PZŁ 1545 // *Petra Koszczycza* (Gen.) OŁ 1552 (: *Кишка* : *кишка* 'kot' Грін.), *Fedora Weczerycza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Вечеря* : *вечеря* 'wieczera' СУМ XVI–XVII), *Jacka Woronicza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Ворона* : *ворона* 'wrona' СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Ворона* ССМ).

XVII wiek

- a) *Jana Ierlicza* (Gen.) PWW 1621 (: im. złoż. z pocz. *Jar-*, por. *Ярла, Ярло* *Демчук* 1988: 85), *Юреви Немиричови* (Dat.) TU 1639 (: im. złoż. *Немир(a)* *Демчук* 1988: 164), *Konstantego Sawicza* (Gen.) PW 1662 (: *Сава*).
- b) *Kitayczyca* (Gen.) PNŁ 1678 (: *Китайка* : *китайка* 'rodz. tkaniny, tafta, perkal' Тим.), *Fedor Kuczycz* OO 1621 (: *Куча* : *куча* 'pomieszczenie dla ptaków i zwierząt i in.' Грін., por. też *кучка* Тим.), *Konstantego Woronicza* (Gen.) PNW 1678 (: por. wyżej), *Zinka Wydrycza* (Gen.) AGK 1684. (: *Видра* : *відра, выдра* 'gat. ssaka, wydra', por. n. os. *Выдра* СУМ XVI–XVII).

XVIII wiek

- a) *Stanisława Pracenicza* (Gen.) AO 1752 (: *Проценьо* : *Прокін*).
- b) *Fedorowi Seredyczowi* (Dat.) LW 1765 (: *Середа* : *середа* 'środa' ССМ).

Bojarzy

XVI wiek

- a) *Іван Яцинич* BM 1594 (: *Яцина* : *Яків*), *Грицько Тимошич* WW 1564 (: *Тиміш*, *Тимош*, *Тимох*, *Тимоха* : *Тимофій*).
- b) *Jacko Baldicz* IP 1598 (: *Балда* : *балда* 'nierozumny człowiek; duży młotek; duża siekiera' ЕСУМ), *Іванъ Говорчиць* IO 1578 (: *Говорко* : *говорити* 'mówić' ССМ, *Говіркий*: *говіркий* 'gadatliwy' Грiн.).

Група II

XVII wiek

- a) *Jozefa Niemirzyca* (Gen.) PNL 1677 (: *Niemir(a)* SEM I 184), *Ruszczycza* (Gen.) ID 1695 (: im. złoż. typu *Ruchała*, *Ruszybor*, por. *Rusz*, *Ruszek*, *Ruszko* SEM I 256), *Andrzeja Silicza* (Gen.) PNL 1677 (: im. złoż. *Siłochost* lub ap. *siła* Sstp – SEM I 268, możliwe też pochodzenie od im. ukr. *Сила*, *Силан*, *Силантію*).

XVIII wiek

- b) *Szymon Bazyli Prawdzic na Miaczynie Mianski* KG 1789 i *Woicieh Ierzy binominis Prawdzic Sękowski* KG 1757 (: *Prawda* : n. herbu *Prawda* SEM VI 47).

Z sufiksem -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)

Група I

Кsiążęта

W identyfikacji książąt formy patronimiczne występowały rzadziej niż w pozostałej części warstwy uprzywilejowanej. Były to określenia pełniące funkcję nazwiskową, np. *Aleksandro Kurczewicz* PWL 1583 oraz takie, które wskazywały na aktualny związek relacyjny ojciec – syn i stały przed nazwami rodowymi w zestawieniach trzelementowych. Tego typu formuły w rodach książąt wołyńskich spotykamy już wcześniej, w XV w., np.: *Василей Федорович Острозский* AS I 1443, *Михайло Васильевич Збаразкий* AS I 1475, *Юри Василевич Жаславский* AS I 1466.

XVI wiek

Януш Ма(т)феевич Че(т)ве(р)тенски(и) WH 1569, *Алекса(н)дру Федоровичу Чо(р)торы(з)скому* (Dat.) WH 1570, *Васильей Иванович Ко-*

рецький AS I 1514, *Andrey Michajłowicz Koszyrski* PZŁ 1545, *Василя Мухайловича Ковелского* (Gen.) AS III 1514, *Andrzej Michajłowicz Kurbski* RŁ 1583, *Dmitrej Wasilewicz Kurcewicz* DW 1569 (: n. herbu *Kurcz Niesiecki* 1839: V 451–452, por. też por. *Kurczowicz*(z) SEM I 136), *Bohdan Iwanowicz Masalski* RPŁ 1569, *Федор Михайлович Мстиславский* AS III 1523, *Иван Андреевич Полубенский* AS I 1503, *Кзригоре(и) Иванови(ч) Ружи(н)ски(и)* WH 1577, *Рома(н) Федорови(ч) Са(н)кзушко* WH 1571, *А(н)дрея Григо(р)евича Са(н)кзушковица кове(л)ского* (Gen.) WH 1571 (: *Санкзушко* : zapewne w związku z im. *Олександр*, por. n. os. *Сандар*, *Сандик* ТСУІ), *Солтан Михайлович Соколский* AS III 1522, *Алекса(н)дра Федоровича Збара(ж)ского и Поры(ц)кого* (Gen.) WH 1571, *Владиславу Андреевичу Збараскому* (Dat.) LK 1563.

XVII wiek

Andrzeia Andrzeiewicza Buremskiego (Gen.) AZŁ 1608, *Роману Куриковичу Ружинскому* (Dat.) MWN 1605.

XVIII wiek

Hieronima Pawłowicza Szanguszka (Gen.) IB 1795.

Nazwy na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* mogły występować również w roli przydomków rodowych, które tworzone od imion założycieli linii dynastycznych, synów wielkiego księcia litewskiego Giedymina. Począwszy od XVII w. takimi dodatkowymi nazwami motywowanymi przez sławnych przodków posługiwało się na Ukrainie kilka rodzin książęcych. Byli to Różyńscy, którzy używali określenia *Narymuntowicz*, nawiązując do *Narymunta* (: lit. *Narmuntas* LPŻ II 299, 335), protoplasty linii *Narymuntowiczów*: *Романа Наримунтовича Ружинского* (Gen.) MWN 1605. Poza tym część rodu *Sanguszków*, która przyjęła dodatkowe określenie *Lubartowicz* na cześć *Lubarta* (: niem. *Liubhard* Rymut 1999: II 19): *Павла на Біаłym Ковлу, Смоланач, Ракові, Любартові Любартовича Сангушка* (Gen.) Z 1747, *Janusz Alexander na Біаłym Ковлу Смоланач Ракові Заславіу y Остроху Любартович Сангушко Хрabria на Вісничу Тарнові y Іарославіу* R 1752, *Jozef Paulin Lubartowicz Sanguszko* KG 1754. Jeden z przedstawicieli tego rodu, *Adam Aleksander Hryhorowicz*, wojewoda wołyński i podolski, uważający

się za spadkobiercę Olgierda (: lit. *Algirdas* LPŽ I 167), przyjął przydomek *Olgierdowicz*: *Адамови Александрови Олгердовичови Санкзюшкови* (Dat.) TU 1638. Z kolei Kurcewicze używali dodatkowego określenia *Koriatowicz*, nawiązując do założyciela linii dynastycznej, Koriata (: lit. *Kārjotas* LPŽ I 925). Pierwszym z rodziny, który przyjął ten przydomek, był Samiło Iwanowicz Kurcewicz, syn starosty białocerkiewskiego i czerkaskiego (Войтович 2000: 3510; *Alexandra Kuryatowicza Kurcewicza* (Gen.) PW 1662, *Jozefem Koryatowiczem Kurcewiczem* (Instr.) AGW 1712, *Michał Kuryatowicz Kurcewicz* AK 1702.

U innych Giedymminowiczów, tj. Wiśniowieckich, Zbaraskich, Poryckich i Woronieckich, spotykamy przydomek rodowy z sufiksem *owyc(z)/-owic(z)*, pochodzący od nazwy herbu nawiązującej do imienia założyciela rodu: *Stefan Korybutowicz Zbaraski* RK 1583, *Stefan Korybutowicz Porycky ze Zbaraża* PWW 1621, *Янушови Корибутовичу Збаразкомы* (Dat.) TU 1605 (: *Korybut* SEM VII 26).

Szlachta

W nazewnictwie ukraińskich panów oraz ziemian nazwy zależnościowe występowały nieco częściej niż w identyfikacji książąt. Zasadniczą ich część stanowiły określenia na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* wchodzące w skład formuł dwuelementowych. Tego rodzaju zestawienia należały do najbardziej popularnych sposobów nominacji w dawnej Ukrainie. W tym czasie w podobny sposób przebiegała również identyfikacja szlachty na południowej Białostocczyźnie (Tichoniuk 1988: 84–87)⁵⁸.

W materiale ukraińskim określenia odojcowskie to również właściwe patronimika oparte na aktualnym związku filiacyjnym, które występowały bezpośrednio po imieniu chrzestnym w rozbudowanych, najczęściej trzelementowych formułach identyfikacyjnych, np. *Федор Кидянович Чаплич* PWL 1567, *Петромъ Ивановичомъ Хоменкомъ*

⁵⁸ Wprawdzie wschodniosłowiańskie nazwy osobowe, stanowiące zasadniczą część opracowania, autor jednoznacznie identyfikuje z antroponimią starobiałoruską, to jednak z uwagi na ukraiński językowo i etnicznie charakter omawianego terenu, traktuję zebrany i omówiony w pracy materiał jako źródło odniesienia dla antroponii dawnego Wołynia.

(Instr.) TU 1567, *Michajło Swiatkowicz Chrenicki* PZŁ 1545, *Федор Сидорович Дедеркало* PWL 1567, *Охрима Василевича Гордиевича* (Gen.) TU 1646, *Александро Федорович Буремский* AS II 1522, *Тимко Гринкович Козинский* AS III 1522, *Григорє(у) Гневошевич Кусє(л)* WH 1571, *Semenowi Semenowiczowi Łosiatyńskiemu* (Dat.) AGK 1684, *Wasyla Jełowycza Małyńskoho* (Gen.) KGŁ 1607. Spotykamy je także w nielicznych zapisach z początku XVI w., odnoszących się do bojarów, np.: *Ивашко Зенкович Лабунский* AS I 1508, *Богдан Яцкевич Войниловича* AS I 1508. Tego typu formacje nie były charakterystyczne dla polskiego imiennictwa, gdzie na wzór antroponimii szlacheckiej w rdzennej Polsce przeważały zestawienia dwuelementowe z nazwami odmiejscowymi na *-ski*⁵⁹.

Występowanie określeń na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* w nazewnictwie ukraińskim, tak typowe dla stanu uprzywilejowanego, nie miało ograniczeń społecznych. Jeszcze w epoce staroruskiej używano ich także do identyfikacji prostych ludzi (Медвідь-Пахомова 1999: 102). W okresie późniejszym, tj. w XIV–XVI w. należały do najczęściej wykorzystywanych określeń dodatkowych derywowanych i odnosiły się zarówno do szlachty, jak i chłopów oraz mieszczan (Чучка 1983: 604–605; Гумецька 1958: 9, Литвинчук 2006: 86–87). W XV w. sufiks *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* był najczęstszym sufiksem patronimicznym w nazewnictwie szlachty lwowskiej i halickiej (Szulowska 1992: 58). Wyraźny spadek jego produktywności na Ukrainie Lewobrzeżnej, począwszy od połowy XVII w. podyktowany był – jak uważa P. Czuczka – wpływem rosyjskim. Natomiast na ziemiach, które wchodziły w skład Polski i Węgier, ten typ formacji patronimicznych zachował swą wysoką aktywność (1983: 610–611). Potwierdzają to również badane dokumenty. Udział nazw na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* w imiennic-

⁵⁹ Patronimika syntetyczne rzadko były wykorzystywane do nominacji polskiej szlachty. Jednak zupełnie nietypowe dla antroponimii polskiej właściwe patronimy, które mówiły o pokrewieństwie ojciec-syn i wchodziły w skład formuł trzyelementowych, spotykamy w dokumentach z XVI w. odnoszących się do szlachty mazowieckiej, por. W. Szulowska, *Dawna antroponimia...*, s. 117, 121–122. Nieliczne zapisy odnotowują też źródła wcześniejsze, pochodzące z pierwszej i drugiej połowy XV w. z Wielkopolski i z Mazowsza, por. Z. Kowalik-Kaleta, *Historia nazwisk polskich na tle społecznym i obyczajowym (XII–XV wiek)*, t. I, Warszawa 2007, s. 80 i 84.

twie warstwy uprzywilejowanej Wołynia rósł z każdym następnym stuleciem, w XVI w. tworząc około 13%, w XVII – prawie 17%, w XVIII – około 22% OD.

XVI wiek

- a) *Jurachna Aleksandrowicza* (Gen.) LK 1563 (*Олександр, Александр*), *Iwan Androsowicz* DŁ 1569 (: *Андрось : Андриї*), *Michała Bohowitynowicza* (Gen.) LK 1563 (: *Боговіттин : im. złoż. z rozcz. Бог- Демчук* 1988: 38, 61, por. n. os. *Боговитиновичь* ССМ), *Nadaia Bohuszewicza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Богуш : im. złoż. typu Богуславъ* Демчук 1988: 32), *Iwan Bulewicz* DŁ 1569 (: *Була, Бул : im. złoż. typu Булосуд* Худаш 2004: 48), *Андрея Дашковича* (Gen.) PWL 1567 (: *Дашко : Данило, Дасиї, Дем'ян, rot. Дам'ян*), *Petr Deniskowicz* PZK 1545 (: *Денис*), *Andreia Falelewicza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Фалалії*), *Iwan Haronowicz* (: *Ганон, Агафон*) DŁ 1569, *Juchno Nawryłowicz* LK 1563 (: *Гаврило*), *Собестиян Глебович* TU 1590 (: *stukr. Глебъ* ССМ), *Hrihorej Hulewicz* DŁ 1569 (: *Юль : Юліян, Уліян, Юлій, por. Гулко Керста* 1984: 116, *Hulik* ICh: 256; też od ap. *гулий* 'człowiek z odmrożonymi palcami' ЕСУМ, *гуляти* 'tańczyć; spacerować, chodzić' СУМ, por. n. os. *Гулевичь* ССМ), *Леска Ивановича* (Gen.) PWL 1567 (: *Іван*), *Wołczka Jakimowicza* PZŁ 1545 (: *Яким*), *Stania Jałowicza* (Gen.) OŁ 1552 (: *zapewne od Яло, Ело : Ялисей, Елисей, Елії, Елезар*), *Миколаи Ярославович* WH 1570 (: *Ярослав*), *Игнат Ярмолович* WW 1566 (: *Ярмолай*), *Василеи Енъковичь* TU 1545 (: *Єнко, por. Jenicz*), *Wasilia Junkowicza* (Gen.) PZW 1545 (: *Юнко : im. złoż. Uněmysl, Unerad* Фаріон 2001: 319 lub *Юнії*), *Chwedor Jurewicz* DŁ 1569 (: *Юрії*), *Wasko Karpowicz* PZŁ 1545 (: *Карпо*), *Wasiley Kostentynowicz* PZŁ 1545 (: *Костянтин*), *Daniło Kostiuszkowicz* RW 1583 (: *Костюшко : Костянтин*), *Wasilej Łukaszewicz* DŁ 1569 (: *Лукаш*), *Василь Лецькович* BM 1599 (: *Лецько : stukr. Глебъ* ССМ, por. *Лес, Lecko* ICh: 226, też od *Леонтії, Олекса*), *Fedora Ochretowicza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Охрім, Єфрем*), *Wasilia Patrykeiwicza* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Патрикії, Патрикей*), *Jacko Petrowicz* PZŁ 1545 (: *Петро*), *Senko Romanowicz* OZ 1566 (: *Роман*), *Aleksandra Soltanowycza* (Gen.) OŁ 1552 (: *Солтан : im. tur. Soltan lub węg. Zoltán* Чучка 2003: 100 bądź ap. *султан* 'sułtan' Грін., por. n. os. *Солтан* ССМ), *Jesuf Siemienowicz* RŁ 1583 (: *Се-*

- мен), *Bohusz Wankowicz* DŁ 1569 (: Ванко : Иван), *Яким Василевич* WH 1569 (: Василь).
- b) *Федора Боктєвича* (Gen.) TU 1545 (: Боктѣй : n. herbu *Bokiej Niesiecki* 1839: II 216–217), *Iwan Chrebtowicz* PZK 1545 (: Хребет : хребет 'plesy' Тим.), *Хацку Чуватовичу* (Dat.) WH 1568 (: Чуват : чувату 'słychać' Грін.), *Furs Czyżowicz* OŁ 1552 (: Чиж : чиж 'gat. ptaka, czyż' Грін.), *Nester Dederkałowicz* PZK 1545 (: Дедеркало : n. herbu *Dederkało Niesiecki* 1839: II 338–340, może też w związku z gw. *dederkatu* 'powtarzać de-de' Редько 2007: I 289 lub *Дедерка, Дедерко* : im. złoż. *Дедомир, Дедослав* Чучка 2005: 188), *Dmitr Dołmatowicz* DŁ 1569 (: Долмат : n. herbu *Dołmat* Gajl 2003: 268 lub lit. n. os. *Daĩmantas* LPŽ I 473), *Petra Kirdeiewiczza* (Gen.) PZŁ 1545 (: Курдей : n. herbu *Kierdej* SEM VI 22 lub ap. *курдей* 'człowiek z zadartym nosem; o człowieku niskim, niezgrabnym' Єфименко 2003: 87–88), *Fedor Koptewicz* PZŁ 1545 (: Konim : *konim* lub *Коноть* : *коноть* 'коpecь', też *Кантій* : *кантій* 'sknera' ЕСУМ), *Мучайто Kotowicz* PZW 1545 (: Kim : *kim* 'koť' Грін.), *Нрыско Obuchowicz* PZW 1545 (: Обух : *обух* 'obuch' Грін.), *Bohusz Promczejkowicz* PWL 1567 (: Promczejko : *промчати* 'przemknać' Грін.), *Siemion Rezanowicz* RW 1583 (: Резан : *ризати* 'ciąć, kroić' Грін.), *Andrei Rusinowicz* PZŁ 1545 (: Русин : *русинь* 'Rusin' ССМ), *Олизару Шиловичу* (Dat.) TU 1545 (: Шило : *шило* 'szydło' Грін., por. n. os. *Шило* ССМ), *Petro Turczynowicz* PZŁ 1545 (: Турчин : *турчин* 'Turek' Грін.), *Wasiley Wałachowicz* PZŁ 1545 (: Валах : *валахь* 'kastrowany koń, eunuch', por. n. os. *Вала(x)* СУМ XVI–XVII), *Остафтя Воловича* (Gen.) WH 1569 (: Вол : *воль* 'wół' ССМ), *Богдан Зубович* WW 1545 (: Зуб : *зуб* 'zab' Тим.).

XVII wiek

- a) *Jan Archypowicz* KG 1697 (: Архин), *Wasil Bohdanowicz* PWW 1621 (: Богдан Демчук 1988: 160), *Hrehorym Bohuszewiczem* (Instr.) AZŁ 1613 (: Богуш : im. złoż. typu *Богуславь* Демчук 1988: 32), *Fedor Worysewicz* AGK 1684 (: Борись, Бориславь Демчук 1988: 85), *Andreja Dachnowica* LW 1663 (: Дахно : Данило, Дасій), *Tomasz Hnatkiewicz* KGK 1617 (: Гнатко : Гнат, Ігнат, Ігнатій), *Janowi Hrihoriiwiczowi* (Dat.) TU 1612 (: Григорій), *Prokora Iurkiewiczza* (Gen.) KG 1655 (: Юрко : Юрій), *Fedor Kostiuszkiewicz* PWW 1621 (: Костюшко : Кос-

- мянтин), *Alexander Lesiewicz* KG 1680 (: *Лесь* : Олександр, Олексій), *Kondratem Ławrynowiczem* (Instr.) KG 1697 (: *Лаврін*), *Mikołaj Makarowicz* PNŁ 1677 (: *Макар*), *Innat Ostapowicz* KGK 1630 (: *Остан*), *Stanisław Pachniewicz* AGK 1684 (: *Пахно* : Павло, Пахом, Пафнутій, por. *Пахнотей* Керста 1989: 123), *Stecko Rankowicz* AGK 1684 (: *Панько* : Пантелемон, Пантелеймон, Пантелей, Пантелій), *Stefan Parchimowicz* PWW 1621 (: *Пархим*, *Пархом*), *Hrehory Pawłowicz* OO 1620 (: *Павло*), *Ian Prokorowicz* PWW 1621 (: *Прокін*, *Проконій*), *Iwan Romanowicz* PWW 1621 (: *Роман*), *Wasyl Sachnowicz* PWW 1621 (: *Сахно* : Софон), *Siemionowicz Andrij* PWW 1621 (: *Семен*), *Fedor Stasiewicz* AGK 1684 (: *Стась* : Стасій, Станіслав), *Ostafia Tyszkiewiczza* (Gen.) PNŁ 1678 (: *Тишко* : Тихін, Тихон lub Тимофій, por. *Tysz(o)* ICh: 335), *Jan Wołodkiewicz* PW 1662 (: *Володько* : Володимир).
- b) *Hryhory Bobrykowicz* KGŁ 1620 (: *Бобрик* : бобръ 'bóbr; skóra z bobra jako środek płatniczy', por. n. os. *Бобрыкович* ССМ), *Alexandra Chrebtowiczza* (Gen.) PW 1662 (: *Хребет* : хребет 'plesy' Тим.), *Prokop Czeretowicz* PNŁ 1677 (: *Черет* : череть 'trzcina, zarośla' Тим.), *Bohdan Czudinowicz* PWW 1621 (: *Чудин* : чудь 'cud, dziwo' Тим.), *Dauid Dunaiewicz* LK 1663 (: *Дунай* : дунай 'wielki potok; powódź' ЕСУМ), *Марко Грузевич* TU 1602 (: *Груз* : груз 'gruz' Грін.), *Tolstokiewicz* PNŁ 1677 (: *Толсток* : тлъстыи 'tłusty, gruby' ССМ).

XVIII wiek

- a) *Iwaszkiewicz* AGW 1721 (: *Івашко* : Іван), *Michałem Rasewiczem* (Instr.) AGW 1757 (: *Паць* : Павло, Пархом, Пантелеймон, Інат, Іпатій), *Demian Rankiewicz* AO 1719 (: *Панько* : Пантелемон, Пантелеймон, Пантелей, Пантелій), *Teodor Saykiewicz* AGW 1781 (: *Сайко* : Ісай), *Antoniego Waniewiczza* (Gen.) KG 1789 (: *Вань*, *Ваньо* : Іван).
- b) *Szyszka Zorokowiczem* (Instr.) KG 1764 // *Szyszka Żarochowiczem* IK 1770 (może od *Зорок* : зорок 'światło, źrenica; stępiony lemiesz' ЕСУМ).

Bojarzy

XVI wiek

- a) *Fedor Chrychorowicz* LK 1563 (: *Григор*), *Мелешко Федорович* WW 1566 (: *Федір*), *Миколай Гриневич* WW 1560 (: *Гринь* : Григорій, Григор), *Tiszko Juskiewicz* IP 1598 (: *Юско* : Юхим, też Йосип), *Onoszko*

Klimowic IP 1598 (: *Клим*), *Кунаш Макарович* WW 1565 (: *Макар*), *Радион Максимовичь* IO 1578 (: *Максим*), *Микита Некрашевич* WW 1565 (: im. słow. *Некраишъ* Демчук 1988: 96), *Ждан Павлович* WW 1561 (: *Павло*), *Stepan Pawłuszewicz* IP 1598 (: *Павлуш* : *Павло*), *Пилип Созонович* WW 1561 (: *Созон*), *Пашко Стасевич* IO 1578 (: *Стась* : *Стасій*, *Станіслав*, *Євстахій*), *Левко Жданович* WW 1561 (: im. słow. *Жданъ* Демчук 1988: 113).

- b) *Ивашко Горбачевич* IO 1578 (: *Горбач* : *горбач* ‘człowiek garbaty’ ЕСУМ, por. n. os. *Горбачевичь* ССМ), *Семен Гордунович* WW 1560 (: *Гордун* : *гордун* ‘dumny człowiek’ Грiн.), *Oleszko Kojłowicz* PWL 1565 (: *Койло* : *койлиту* ‘u rybaków naddniestrzańskich: zwiјаć sznur, linę’ Грiн.), *Левко Козлович* WW 1565 (: *Козел* : *козел* ‘koziół’ Грiн.), *Петръ Поповичъ* WW 1561 (: *Пин* : *nin* ‘por’ Грiн.), *Żdan Smolijewicz* OŁ 1552 (: *Смолий* : *смолий* ‘brudny, niechlujny człowiek’ СБГ).

XVII wiek

- a) *Serhiy Filipowicz* OO 1620 (: *Пилип*, pot. *Филип*), *Hriczkowicz* IS 1614 (: *Гричко* : *Григiр*, *Григорій*), *Lewko Oniskiewicz* OO 1620 (: *Онисько* : *Онисій*), *Omelian Waskowicz* OO 1604 (: *Васько* : *Василь*).

Grupa II

XVI wiek

- a) *Michna Jakubowicza* (Gen.) PZŁ 1545.
b) *Mikołaiowi Wąsowiczowi* (Dat.) KG 1594 (: *Wąs* : *wąs* Sstp – SEM I 336).

XVII wiek

- a) *Stanisław Adamkowicz* PŁ 1678, *Stephan Jachimowicz* PWW 1621 (: *Joa-chym* ICh 254), *Kazimierz Mackiewicz* KGL 1674 (: *Macek*, *Macko* SEM I 276), *Wacław Markiewicz* PNŁ 1677, *Woyciech Niklewicz* PNW 1678 (: *Nik(i)el* : *Mikołaj* ICh 288), *Stanisław Szemborowicz* AZŁ 1613 (: im. złoż. *Sambor* SEM I 262), *Stanisław Woyciechowicz* KG 1679, *Gabryel Woyniłowicz* PW 1662 (: *Wojniło*: im. złoż. z pocz. *Woj-* typu *Wojnieg*, *Wojnomir* Malec 1982: 77–78 lub ap. *wojna*, por. n. os. *Wojan*, *Wojen*, *Wojno* SEM I 347–348 bądź n. herbu *Wojna* SEM VI 68), *Tomasz Zygmontowicz* OO 1621.

- b) *Jerzego Lachowicza* (Gen.) PŁ 1678 (: *Lach* 'Polak' SL – SEM IV 7), *Antonius Martini Polaszowic Alb.* 1650 (: *Polach* 'Polak' SW), *Krzysztofh Wroblewicz* PNŁ 1677 (: *Wróbel* : *wrobl* s.v. (*wróbel*) Sstp – SEM I 350).

XVIII wiek

- a) *Jozefem Andruszewiczem* (Instr.) KG 1778, *Augustynowicz* LW 1789, *Adam Halkiewicz* LŁ 1790 (: *Helena* ICh 365, również *Галина, Галимур, Галактион*), *Jachimowicz* KGŁ 1715 (por. wyżej), *Jozef Janowicz* AMK 1799, *Ierzego Markiewicza* (Gen.) KGŁ 1709, *Karol Urbanowicz* D 1773.
- b) *Antoniego Dryniakiewicza* (Gen.) AMK 1799 (: *Dryniak* : psł. *drynъ* 'łaska, żerdź, kij' Spsł, też *dryn* '(dźwn.) dzyń, dzyń' SW), *Jan Kwiatkiewicz* AO 1706 (: *Kwiatek* : *kwiatek* Sstp – SEM I 139), *Iacek Kazimierz Ratoiewicz* KG 1728 (: *Rataj* : *rataj* Sstp – SEM I 249), *Kazimierz Sutkiewicz* KG 1792 (: *Sutek* : *sutek* SXVI – SEM I 296), *Woyciech Szczurkiewicz* LW 1789 (: *Szczurek* : *szczurek* Sstp – SEM I 302).

Z sufiksami -ow/-ew, -yn/-in

Grupa I

Książęta

W materiale odnoszącym się do stanu najbardziej uprzywilejowanego dla określeń z sufiksem *-yn/-in* znaleziono tylko dwa poświadczenia: *Iwana Kozieczyna* (Gen.) PZW 1545, *kniazia Krokotczyna* (Gen.) OŁ 1552, używane wymiennie z formami wyjściowymi *Kozi(e)ka* (: ukr. z pol. *козук* 'nóż do obdzierania skóry, kozik' ЕСУМ, pol. *kozik* 'ts.; przen. mazgaj' SW, Sstp – SEM I 125, por. też n. os. *Козика* CCM) i *Krokotka, Kropotka* (: ros. *кропот* 'burczenie', *кропота* 'kłótnia', *кропотать* 'burczeć; krzątać się' Трубачев 1976: II) oraz ich wariantami morfologicznymi na *-icz*: *Kozieczycz, Krokotczycz*.

Szlachta

XVI wiek

- a) *Iwanowa* (Gen.) PZW 1545 (: *Иван*), *Petro Kadianów* OŁ 1552 (: *Кадян* : im. złoż. *Кадигой* Фарион 2001: 199), *Kостентинова* (Gen.) ОК 1552 (: *Костянтин*), *Kyrykowa* (Gen.) RPW 1570 (: *Кирик*), *Fiedor Wołowi-*

тип RK 1583 (: *Боговіта* : im. złoż. z pocz. Бог- Демчук 1988: 38, 61), *Федор Петрович Хомен* (!) PWL 1565 (: *Хома*).

- b) *Григорія Болбасова* (Gen.) OK 1552 (: *Болбас* : prawdopodobnie w związku z ар. **bolbas*, który nie zachował się w językach słowiańskich, por. Єфименко 2003: 66–68, por. n. os. *Болбасъ* ССМ), *Andrei Korowaiiew* PZŁ 1545 (: *Коровай* : *коровай* ‘chleb weselny’ Грін., por. n. os. *Коровай* ССМ), *Serbinow* PZŁ 1545 (: *Сербин* : *сербин* ‘Serb’ Грін.), *Wszakow* PWL 1567 (: *Бушак* : *вушак* ‘naczynie z uszami’ ЕСУМ), *Walachowa* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Валах* : *валахъ* ‘kastrowany koń, eunuch’, por. n. os. *Вала(х)* СУМ XVI–XVII); *Нрыска Чмарына* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Хмара* : *хмара* ‘chmura’ Тим. bądź n. herbu *Chmara* SEM VI 9), *Станіслав Колчужин* ВМ 1573 (: *Кольчуга* : *кольчуга* ‘kolczuga’ СУМ), *Andrej Ruczyn* PWL 1565 (: *Рука* : *рука* ‘ręka’ ССМ).

XVII wiek

Mikołaj Horayn PWW 1621 (: im. złoż. *Гориславъ* Демчук 1988: 71).

XVIII wiek

- a) *Wasył Kondratiukow* KG 1789 (: *Кондратюк* : *Кондрат*, *Кіндрат*); *Jan na Starej Czetwertni Horain* KG 1703 (por. wyżej).

Bojarzy

XVI wiek

- a) *Kurilo Jarmakow* OO 1620 (: *Єрмак*, *Єрмолай*).
- b) *Kornaczewa* (Gen.) OŁ 1552 (: *Корнак* : *корнак* ‘pozostałość korzenia’ ЕСУМ).

Z sufiksem *-enia* (*-enię)

Bojarzy

XVII wiek

- a) *Iwan Filipienia* OO 1620 (: *Филип*, *Пилип*), *Stepan Hrynczenia* (: *Гринко* : *Григорій*, *Григор*), *Iwan Michnienia* OO 1620 (: *Михно* : *Михайло*).
- b) *Senko Browczenia* IS 1614 (: *Бровко* : *бровъ*, *бровъ* ‘brew’ СУМ XVI–XVII), *Kalenik Carenia* OO 1621 (: *Цар* : *царъ*, *царъ* ‘chan tatarski, sułtan turecki’, por. n. os. *Царъ* ССМ), *Hlib Sokolniczenia* OO 1621 (: *Соколник* : *соколникъ* ‘osoba zajmująca się sokolnictwem, sokolnik’ *Кровицька* 2002: 169, por. n. os. *Соколникъ* ССМ).

Określenia w postaci Gen. sg

Grupa I Książęta

Ilustracją form w postaci Gen. sg są zapisy odnoszące się do kilku rodów książęcych, np.: *Дми(т)ръ Анѡдрееви(ч) Козека* WH 1569 i *Janusza Koziki* (Gen.) LW 1663, *Michał Kozika* AK 1702 (: *Козик* : ukr. z pol. *козик* ‘nóż do obdzierania skóry, kozik’ ЕСУМ, pol. *kozik* ‘ts.; przen. mazgaj’ SW, Sstp – SEM I 125, por. też n. os. *Козика* ССМ), *Василей Иванович Курцевича* AS IV 1538 (: *Курцевич* : n. herbu *Kurcz* Niesiecki 1839: V 451–452), *Васильей Иванович Путятича* AS I 1514 (: *Путятич* : *Путята* Демчук 1988: 60, 79, *Рєсiслаw, Рuc* SEM I 211–212), *Fedor Andrejewicz Sanguszkowicza* PZŁ 1545 (: *Санкгушкович* : *Санкгушко* : zapewne w związku z im. *Олександр*, por. n. os. *Сандар, Сандик* ТСУИ).

Szlachta XVI wiek

Грицко Иванович Чаплича AS III 1514 (: *Чапля* : *чапля* ‘czapla’ Тим., por. *Чаплич* ССМ), *Иван Дчуса* DŁ 1569 // *Iwan Dzusa* RK 1583 // *Григорей Джуса* ibid. (: *Джус* : *джус* ‘ciura, chłopiec’ ЕСУМ, por. n. os. *Дчюса, Чюс* ССМ), *Григорей Друга* PWL 1565 (: *Друг* : *друг* ‘przyjaciel’ СУМ XVI–XVII).

XVII wiek

Богдан Иванович Боговитиновича AS III 1520 (: *Боговитинович* : *Боговитин* : im. złoż. z rosz. *Воh-* Демчук 1988: 38, 61, por. n. os. *Боговитиновичь* ССМ), *Иван Олехнович Хребтовича Богуринский* AS IV 1542 (: *Хребтович* : *Хребет* : *хребет* ‘plecy’ Тим.), *Iwan Dzusa* PWW 1621 (por. wyżej), *Fedor Hryhorowicz Sredicza* LK 1663 // *Fedor Hryhorowicz Sredyszczа* ibid. (: *Середич* : *Середа* : *середа* ‘środa’ ССМ), *Woronieczego* ОО 1680 (: *Воронич* : *Ворона* : *ворона* ‘wrona’ СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Ворона* ССМ).

XVIII wiek

Dziusy (Gen.) LW 1789 (por. wyżej).

Bojarzy XVI wiek

Богдан Яцкевич Войниловича AS I 1508 (: *Войнилович* : *Войнило* : im. złoż. na *Woj-* typu *Wojnieg*, *Wojnomir* Malec 1982: 77–78, Демчук 1988: 87 lub ap. *wojna*, por. n. os. *Wojan*, *Wojen*, *Wojno* SEM I 347–348 bądź n. herbu *Wojna* SEM VI 68).

Grupa II XVII wiek

Łukasz Groznego PNW 1678 (: *Groźny*), *Kukszy* PW 1662 (: *Kuksa* : *kuksa* 'kikut; kuksaniec i in.' SW), *Piotr Sielewy* AGK 1684 (: *Sielawa* : *sielawa* 'ryba z gat. łososiowatych' SW lub n. herbu *Sielawa* Niesiecki 1839: VIII 333), *Mikołaj Sztyka* KG 1664 (: *Sztyk* : stp. *styk* 'narzędzie do zgarniania ziemi z pługa; kozica' Sstp, por. też niem. n. os. *Stick* Rymut 1999: II 502).

Określenia równe imionom (derywaty semantyczne)

Wiele określeń odimiennych występowało w funkcji nazwiskowej. Świadczą o tym zapisy, które odnosiły się do członków rodziny, np. *Petr a Wasilei Semaszki* PZŁ 1545, *Гаврило u Марина Сасину* BM 1578 oraz formuły wieloelementowe z imieniem na ostatnim miejscu, np.: *Mikołaj Patrykijewicz Seniuta* RK 1583. Funkcję tę potwierdza też występowanie niektórych określeń w niezmienionej postaci przez niemal cały omawiany okres, np. *Lasota*, *Siemaszko*, *Sieniuta*.

Niekiedy trudno jest jednoznacznie określić patronimiczny charakter przytaczanych form, ponieważ nie zawsze możemy mieć pewność, czy określenia stojące po imieniu chrzestnym w formułach dwuczłonowych powstały jako przeniesienia imienia ojca do zbioru nazwisk czy też były to imiona dodane. Z drugiej jednak strony szlachta wołyńska w XVI w. posiadała już nazwiska i identyfikacja przez samo tylko imię (imiona) praktycznie nie występowała. Omawiane OD to nie tylko formy chrześcijańskie, lecz również słowiańskie, które zgodnie z dawnym zwyczajem mogły być określeniami nieoficjalnymi, używanymi potocznie. Wśród szlachty ruskiej oraz polskiej tradycja posługiwania się nimi była jeszcze żywa. Niemniej – jak pisze Z. Kaleta – „[...] imię występujące w drugiej pozycji, po innym imieniu, było po-

tencjalnym nazwiskiem, bez względu na to, czy pierwotnie pełniło funkcję patronimu, czy też drugiego, innego niż pierwsze, imienia, a wreszcie formy zdrobniającej imienia pełnego. Z tych trzech funkcji imion wywodzą się późniejsze nazwiska równe imionom” (1998: 53).

Dla niektórych określeń potwierdzenie ich odojcowskiego charakteru znajdujemy w dokumentach. Jest nim na przykład oboczne występowanie nazw równych imieniu oraz form z *-owicz/-ewicz* na oznaczenie tej samej osoby, np. *Iwana Chomeka* (Gen.) PZŁ 1545 // *Iwana Chomekowicza* (Gen.) ibid., *Яцко (Юско) Тимоха Гулялницкий* WW 1560 // *Юско Тимохович Гулялницкий* ibid. W przypadku znanych rodów wołyńskich pomocą w ustaleniu funkcji nazw i ich pochodzenia są informacje zawarte w herbarzach oraz opracowaniach historyków. Imiona w formułach denotujących szlachtę mogły występować w roli przydomków lub dawnych nazw rodowych. Mówi o tym historia Mokosijów-Denysków, którzy do nazwy utworzonej zapewne od określenia swego protoplasty, dodali przydomek *Denysko* na cześć przodka o takim imieniu, starosty krzemienieckiego: *Piotra Mokosieia Deniska* (Gen.) KG 1719. Innym przykładem może być określenie *Swiatopołk* (*Swiatopołk*), utworzone od imienia założyciela turowskiej linii Rurykowiczów, Swiatopołka Izjasławicza, który w XVII w. przyjął prawosławna część rodu Czetwertyńskich: *Stefana Swiatopołka na Żytowie y Kniażey Krynicy Czetwertyńskiego* (Gen.) PNŁ 1677, *Gedeona Swiatopołka Czetwertyńskiego* (Gen.) PNŁ 1677. W kilku innych rodzinach, wywodzących się ze starej szlachty wołyńskiej, spotykamy dodane do nazw rodowych określenie *Bożenec*. Na przełomie XVI i XVII w. przydomek ten, utworzony najprawdopodobniej na cześć założyciela rodu, występował w formułach identyfikacyjnych Jełowickich: *Michała Bożenca Jełowickiego* (Gen.) KG 1754. Używali go również Andruzcy i Leszniccy, zapewne potomkowie tegoż Bożenca (Яковенко 1993: 141). Z kolei notowane w dokumentach odimienne określenie *Muńcza*, dołączone do nazwy rodowej, zostało przyjęte w XVI w. przez jednego z przedstawicieli wołyńskiej linii książąt Masalskich. Natomiast określenie książąt Sanguszków nawiązuje do protoplasty rodu, Sanguszka (Sendiuszka) Fedkowicza, księcia na Ratnie i Kowlu i występuje wymiennie z formami na *-owicz/-ewicz*, np.: *Fiedor Romanowicz Sanguszko* RŁ 1583, por. *Dmytryja Sanguskiewicza* (Gen.) OŁ 1552 // *Gmytreia Sanguszkowicza* (Gen.) ibid.

Nazwy równe imionom stanowią stosunkowo niewielki procent wśród określeń dodatkowych szlachty. Tworzą je formy chrześcijańskie oraz słowiańskie w postaci pełnej lub derywowanej. Imiona słowiańskie pojawiają się zarówno w materiale ukraińskim, np. *Borejko*, *Bożenec*, *Bran*, *Czaczuk*, *Hniewosz*, *Hromyka*, *Росток*, *Sulima*, *Swiatopołk*, *Woyna*, jak i polskim, np.: *Bech*, *Болеман*, *Borsza*, *Bronisz*, *Bych*, *Cieciel*, *Gniewosz*, *Stankar*, *Żegota*. W materiale ukraińskim stanowią większość wśród wszystkich określeń odimiennych. Szczególnie wyraźnie ilustrują to zapisy z XVI wieku, gdzie form słowiańskich zanotowano dwukrotnie więcej, ale ich udział w identyfikacji malał z każdym następnym wiekiem. Z tego okresu pochodzi też największa liczba wszystkich określeń równych imionom. Z kolei w materiale polskim tego typu nazw wystąpiło prawie dwukrotnie mniej. Zanotowano też nieco mniej imion słowiańskich, a ich udział procentowy był zbliżony w ciągu całego omawianego okresu.

Określenia z patronimiczną funkcją imienia spotykamy również na terenie dawnej ziemi halickiej i lwowskiej w wieku XV (Szulowska 1992: 44–45). Z tego okresu pochodzą też najdawniejsze poświadczenia nazwiskowego charakteru imion w antroponimii rdzennej Polski (Kaleta 1998: 52–54)⁶⁰.

Przykłady patronimów semantycznych podawane są w dwóch grupach: a) pochodzące od imion pełnych, b) pochodzące od form hipokorystycznych.

Grupa I **Książęta** **XVI wiek**

- b) *Iwan Masalski Muńcza* PZK 1545 (: *Муньча* : *Мунько* : *Филимон*, *Соломон* lub *Мусію*, *Моїсію*, por. *Mojżesz* ICh: 293), *Ле(в) Са(н)кгушъко Коше(р)ску(у)* WH 1569 i *Roman Sanguszko* RW 1583 (zapewne w związku z im. *Олександр*, por. n. os. *Сандар*, *Сандик* ТСУІ).

⁶⁰ Por. też inne prace dotyczące pochodzenia i kształtowania się nazwisk równych imionom: J. Bubak, *Geneza nazwisk polskich równych imionom*, [w:] *Warsztat współczesnego onomasty*, pod red. D. Kopertowskiej, Kielce 1983, s. 19–29; B. Raszevska-Żurek, *Kształtowanie się nazwisk równych imionom w Polsce (wiek XIII–XVI)*, Warszawa 2006.

XVII wiek

- b) *Адамови Александрови Санкзуйкови* (Dat.) TU 1638 (por. wyżej), *Zacharyaszem Swiatopełkiem Czetwertenskim* (Instr.) PZŁ 1644 (: im. złoż. *Святополк Демчук* 1988: 165).

XVIII wiek

- b) *Hieronima Pawłowicza Szanguszka* IB 1795 (por. wyżej).

Szlachta

XVI wiek

- a) *Иван Патрикъи* PWL 1567 (: *Патрикій, Патрикей*), *Гаврило и Марина Сасини* BM 1578 (: *Сасин Керста* 1984: 125), *Fiedor Sołtan* RW 1583 (: im. tur. *Sołtan* lub węg. *Zoltán* *Чучка* 2003: 100, n. herbu *Sołtan Gajl* 2003: 355 bądź ар. *султан 'sułtan'* Грін., por. n. os. *Солтан* ССМ).
- b) *Ostafej Borejko* DŁ 1569 (: *Борейко* : im. złoż. typu *Боривой, Боримиръ* *Демчук* 1988: 32 lub n. herbu *Borejko* *Niesiecki* 1839: II 241–242), *Semen Bran* PWL 1567 (: *Bran* : im. złoż. *Branimir*, por. *Branisz* SEM I 19), *Iwana Chomeka* (Gen.) PZŁ 1545 (: *Хомик* : *Хома*), *Iwan Hniewosz* DW 1569 (: *Гньвошь* : im. złoż. *Гньвомиръ* *Чучка* 2005: 146, por. też *Гневошь* *Демчук* 1988: 70), *Стефан Івко* BM 1597 (: *Іван*), *Semen Jeło* DŁ 1569 (: zapewne od im. typu *Елеазар, Елисей, Елії*), *Fiedor Michajłowicz Łasko* RK 1583 (: *Ласко* : *Уласко* : *Улас* lub im. złoż. *Ласлав, Ладислав* *Демчук* 1988: 89), *Fiedora Mieżeska* (Gen.) RW 1583 (: *Мелешко* : *Мелетій*), *Михаило Мышка* PWL 1567 (: *Мишка* : *Михайло* lub ар. *мишка 'mała mysz'* Грін.), *Матей Росток* BM 1599 (: *Росток* : im. złoż. *Ростиславъ* *Демчук* 1988: 80), *Александр Богданович Семашко* WH 1569 (: *Семашко* : *Семен*, również od *Семирадъ* *Морошкин* 1867: 176, *Mikołaj Patrykijewicz Sieniuta* RK 1583 (: *Сенюта* : *Семен* lub n. herbu *Sieniuta* *Niesiecki* 1839: VIII 361).

XVII wiek

- a) *Janowi Kosmowi* (Dat.) KGŁ 1665 (: *Косма*), *Jarosław Pocij* PW 1662 (: *Патей, Патій, Іпатій*).
- b) *Iwana Czaczuka* (Gen.) KG 1662 (zapewne od *Чачук* : im. złoż. typu *Чабуд, Чамир* lub ар. *чакати 'bić, stukać'*, por. *Чак Пура* 1990: 175), *Jana Deniska* (Gen.) PW 1662 (: *Дениско* : *Денис*), *Jan Hromyka* PWW

1621 (: im. złoż. *Громиславъ Морошкин* 1867: 64, por. *Громъ, Громика* *Демчук* 1988: 58, 72), *Wasilij Jarmoken* KG 1652 (: może w związku z *Ярмолай, Ермолай, Ермак*), *Stanisław Oleszko* PNW 1678 (: *Олешко : Олександр, Олексій*), *Wasil Sewruk* PWW 1621 (: *Севрук : Север, Севір*), *Teodosa Sulima* PW 1662 (: *Сулима : Сулим[иръ]*) *Демчук* 1988: 87 lub n. herbu *Sulima* SEM VI 56), *Iuzeph Suprunik* KG 1655 (: *Супруник : Супрун*).

XVIII wiek

- b) *Michała Bożenca Jełowickiego* (Gen.) KG 1754. (: im. złoż. typu *Boguchwał, Bogusław*, por. *Boż, Bożen* SEM I 14, *Божко, Bożak* *Демчук* 1988: 65), *Michała Woynę* AGW 1760 (: im. złoż. na *Woj-* typu *Wojnieg, Wojnomir* *Malec* 1982: 77–78, *Демчук* 1988: 87 lub ap. *wojna* *Sstp*, por. n. os. *Wojan, Wojen, Wojno* SEM I 347–348 bądź też n. herbu *Wojna* SEM VI 68).

Bojarzy

XVI wiek

- b) *Piotr Dzinisko* LK 1563 (: por. wyżej).

XVII wiek

- a) *Hignat Chwedor* OO 1620 (: *Федір*).

Grupa II

XVI wiek

- a) *Aleksander Lesota* DW 1569.
b) *Ян Болеман* BM 1575 (: im. złoż. typu *Bolebor, Bolemir, Bolesław* SEM I 15 + niem. suf. *-man*), *Krzysztof Bronisz* RŁ 1583 (: *Bronisz* : im. złoż. typu *Bronisław, Bronisąd* SEM I 19 lub n. herbu *Bronisz* *Gajl* 2003: 262), *Krzysztof Pawko* RŁ 1583 (zapewne od *Pawko* : *Paweł*).

XVII wiek

- a) *Jana Lasoty* (Gen.) PNŁ 1677, *Woyciecha Żegoty* (Gen.) PW 1662.
b) *Marcin Bogusz* PNŁ 1677, *Stephan Czczel* KG 1680 (: *Cieciel* : im. złoż. *Ciecierad* SEM I 36), *Krzysztof Gniewosz* PŁ 1678, *Samuel Łaszcz* (zapewne od *Łaszcz* : *Łaskarz* SEM II Dodatek 147), *Piotr Stankar* PW

1662 (: *Stankar* : im. złoż. typu *Stanisław, Stanimir, Stanibor*, por. *Stankar* SEM I 285 lub n. herbu *Stankar* Nisiecki 1839: VIII 490).

XVIII wiek

- a) *Stanisława Lasotę* (Acc.) KG 1707.
- b) *Teodor Borsza Drzewiecki* KG 1789 (: *Borsza* : im. złoż. typu *Borzygniew, Bolebor* SEM I 16), *Teodora Bycha* (Gen.) KG 1787 (może w związku z im. złoż. typu *Bytomir, Bygost* SEM I 25), *Mateusz Gniewosz* KG 1789.

A.4. OKREŚLENIA CHARAKTERYZUJĄCE

W imiennictwie szlachty wołyńskiej formy pochodzenia odapelatywnego były rzadko wykorzystywanym typem identyfikacyjnym. Tworzą je określenia równe nazwom pospolitym, które pierwotnie wskazywały na pewne cechy człowieka: nazwy indywidualne oraz formy, które stawały się (bądź już były) nazwami rodzinnymi i dziedzicznymi. Występowały najczęściej samodzielnie lub – jako przydomki – obok nazwy rodowej. Pozostałą część stanowią derywaty z formantami: *-ko, -yk, -ejko, -ało, -yło, -ej, -ow-ih, -yna* (nazwy o ukraińskiej charakterystyce językowej) oraz *-ik, -ek, -ko, -acz, -ul-ec, -er, -enda, -yło, -yna, -ucha* (formy polskie). W obydwu grupach wystąpiły composita oraz derywaty paradygmatyczne.

Określenia równe nazwom pospolitym

Grupa I

Książęta

W antroponimii książąt omawianego okresu spotykamy określenia indywidualne, które pojawiały się w związku z nadawaniem rodzeństwu tego samego imienia chrzestnego⁶¹. Przybierały wówczas postać apelatywów przymiotnikowych, np.: *kniaź Dobrowicki mniejszy* PZŁ 1545 (: *менъшый* 'mniejszy' CCM). W opracowaniach odnoszących się do nieco wcześniejszej historii rodów wołyńskich spotykamy następujące przykłady takich form: *Semen Mołodszyj (Małyj) Wasyljowycz*

⁶¹ Jednoimiennosc rodzeństwa w antroponimii ukraińskiej opisała C. M. Медвідь-Пахомова, *Одноімення братів і сестер: причини та мотиви*, „Studia Slovakistica”, № 9, Ужгород 2009, s. 62–68.

Zbaraz'kyj, Maniws'kyj Jak., Wojt. 1489 (: *молодший* 'młodszy' CYM, *малый* 'mały' CCM), *Semen Serednij Wasyljowycz Zbaraz'kyj* Jak. 1474 (: *средний* 'średni' CCM), *Semen Starszyj Wasyljowycz Zbaraz'kyj* Jak. 1482 (: *старший* 'starszy' CCM). Tego typu określenia, odnoszące się do stanu najbardziej uprzywilejowanego, poświadczane są w zabytkach staroruskich z XII w. (Медвідь-Пахомова 1999: 105–106)⁶².

Drugą grupę formacji tworzą dziedziczne nazwy charakteryzujące, które łączono z nazwami rodowymi, równe apelatywom rzeczownikowym przeniesionym do kategorii onimów. Były to formy z pochodzenia przezwiskowe, które traciły cechy indywidualizacji i stawały się określeniami rodzinnymi, z czasem przekazywanymi potomkom. Ilustrują je zapisy odnoszące się do książąt Chowańskich z linii dynastycznej Narymuntowiczów. Jeden z przedstawicieli tego rodu, Dmytro Denysowycz Chowański, przyjął przydomek *Hroza*, którego używali również jego synowie, np. *Jana Hrozy Chowanskiego* AGK 1684 (: ukr. *гроза* 'groźba; surowość; kara' CYM XVI–XVII). Występowanie przydomków mogło też wiązać się z rozgałęzieniem rodu i oznaczać nową jego linię. Mówi o tym genealogia książąt Kurcewiczów Koriatowiczów. W XVI w. Wasyl Iwanowycz, rotmistrz królewski, zaczął używać przydomka *Bułyha*, który z czasem stał się nazwą dziedziczną, zarzuconą w XVIII w. (Boniecki 1899: XIII 201–205). Spotykamy ją w zapisach odnoszących się do jego wnuków: *Samuel Joannis Kurczewicz Bulicha* Alb. 1615, *Maxim Bułyha* KG 1680 (: ukr. *булыга* 'gatunek rośliny' Грин.; 'kamień; sękaty kij' CYM lub tur. *bułyga* 'człowiek nieokrzesany, grubianin' Pakszys 1995: 57). Być może nazwa ta jest de-

⁶² Nadawanie dzieciom tego samego imienia było zjawiskiem występującym również wśród kniaziów, bojarów i chłopów w dawnej Rosji. Językowym elementem służącym indywidualizacji były tam określenia przymiotnikowe *Большой*, *Меньшой*, wskazujące na relacje wiekowe, por. А. Ф. Литвинова, Ф. Б. Успенский, *Глава из истории выбора имен у Рюриковичей: князья-тезки и их патрональные святые*, „Вопросы ономастики”, № 2, 2004, s. 14–32. Zwyczaj nadawania przydomków w związku z częstą powtarzalnością pewnych imion w obrębie rodzin znany był też wśród polskiej magnaterii, por. *Mikołaj Radziwiłł Czarny*, *Mikołaj Radziwiłł Rudy*, *Mikołaj Radziwiłł Sierotka*, *Mikołaj Radziwiłł Piorun* i in., B. Walczak, M. Walczak, *Przydomki władców słowiańskich (na tle porównawczym)*, [w:] *Przezwiseka i przydomki w językach słowiańskich*, cz. II, „Rozprawy Sławistyczne” 15, Lublin 1999, s. 243.

rywatem, który należałoby łączyć z imieniem kniazia Buły Dymitra Kurczewica (: im. złoż. *Булосуд Худаш* 2004: 48) – wspomina o nim w swoim herbarzu B. Paprocki 1858: 862).

Szlachta

Formacje charakteryzujące pełniły w nazewnictwie szlacheckim przede wszystkim funkcję podstawowego poimennego środka identyfikacyjnego. Występowały również w roli przydomków łączonych z nazwami rodowymi (por. IV. *Sposoby identyfikacji*). Te ostatnie zwykle pojawiały się przy określeniach odmiejscowych na *-ski* w dużych rozrodzonych rodzinach. Różnicowanie tego typu nazw było praktyką znaną w polskim nazewnictwie szlacheckim i mogło się wiązać również z dużą powtarzalnością tych samych form odmiejscowych w małych społecznościach (Bystroń 1936: 55–58; Dacewicz 1994: 63–63, 241).

Wśród przytoczonych przykładów znalazły się określenia pochodzące od nazw zawodów, które traktuję jako formy o genezie przezwiskowej, np. *Diak, Spi(e)wak*.

W nazewnictwie bojarów formacje odapelatywne spotykamy znacznie częściej. Są to niemal w całości określenia równe nazwom pospolitym, w tym również nazwom zawodów, np.: *Czaban, Korpacz, Tiwon*.

Przykłady określeń równym nazwom pospolitym podawane są w dwóch grupach: a) określenia rzeczownikowe, b) określenia przymiotnikowe i imiesłowowe.

XVI wiek

- a) *Olekszij Bendjucha* DW 1569 (: *бендюга* ‘drag, żerdź’ ЕСУМ), *Iwan Bołbas* PZK 1545, *Wasili Bolbas Rostocki* RK 1583 (: prawdopodobnie w związku z ap. **bołbas*, który nie zachował się w językach słowiańskich, por. Єфименко 2003: 66–68, n. os. *Болбась* ССМ), *Ману(и)л Болоба(н) Осекро(в)скии* WH 1571 (: *балабан* ‘gat. sokoła’ i in. ЕСУМ, por. też Єфименко 2003: 73–77, n. os. *Болобанъ* ССМ), *Wasilej Chmara* PWL 1567 (: *хмара* ‘chmura’ Тим. bądź n. herbu *Chmara* SEM VI 9), *Iwan Dehot* PZŁ 1545 (: *дьоготь* ‘dziegieć’ Грін.), *Borysa Diaka* (Gen.) PZŁ 1545 (: *дякъ* ‘w kościele prawosławnym: pomocnik księdza; pisarz’ СУМ XVI–XVII), *Михайла Голуба Сердятицкого* (Gen.) TU 1578 (: *голуб* ‘gołąb’ Грін., por. n. os. *Голубович* ССМ),

- Wasilej Kaplja* DW 1569 (: капля 'kropla' Грін.), *Petra Kiszki* (Gen.) RŁ 1583 // *Iwan Koszka* ibid. (: кишка 'samica kota'; кишка 'kiszka' Грін.), *Ostafej Korowaj* DŁ 1569 і *Остафій Короваї Селецький* BM 1570 (: короваї 'chleb weselny' Грін., por. n. os. *Короваи* CCM), *Stanisław Kulia* KG 1594 (: куля 'kula' Тим.), *Iwan Obuch* RW 1583 і *Тимоф(е)и Обу(х) Воцатинский* WH 1577 (: обух 'obuch' Грін.), *Іван Одинець* BM 1589 (: одинець 'jedynak' Тим., por. n. os. *Одинцевичъ* CCM), *Пиво* PWL 1565 (: пиво 'piwo' CCM), *Ян Покотило* BM 1597 (: покотило 'duży garnek' lub derywat od *покотити* 'potoczyć' Грін.), *Дани(л)я Ка(р)повича Попеля* (Gen.) WH 1577 (: попіл, попель 'poriół' ЕСУМ), *Senka Posniaka* (Gen.) OŁ 1552 (: пізняк 'róžno urodzony' ЕСУМ) // *Senko Posnik* PZŁ 1545 // *Senka Postnika* (Gen.) ibid. (: пісник 'ten, kto pości' ЕСУМ), *Mikołaj Sokół* BM 1582 (: сокіл 'sokół' Грін.), *Бориса Ивановича Сова* (Gen.) WW 1563 (: сова 'sowa' Грін., por. n. os. *Сова* CCM), *Wasila Spi(e)waka* (Gen.) OO 1620, (: співак 'śpiewak' Грін.), *Hordej Suryyn* RŁ 1583 (: шуринь 'szwagier' CCM), *Jusko Szczoka* DŁ 1569 (: щока 'szczeka' Тим.), *Семе(н) Иванович Ши(ш)ка* WH 1570 (: шишка 'szyszka i in.' Грін., por. n. os. *Шишка* CCM), *Григорию Толмач* ОК 1552 (: товмачь 'tłumacz' Тим.), *Michajło Worona Tuliczowski* DŁ 1569 (: ворона 'wrona' ЕСУМ, por. n. os. *Ворона* CCM), *Марко Заец* OCZ 1578 (: заець, заяць 'zając' CCM), *Федір Злоба* BM 1583 (: злоба 'rozcucie wrogości, gniew' Грін.).
- b) *Iwan Dutyi z Poszewy* PZŁ 1545 (: дутый 'dmuchany' СУМ XVI–XVII), *Андрію Овсяны* PWL 567 (: овсяныи 'owsiany' CCM), *Марко Збранний* BM 1567 (: зібраний 'zebrany' Грін.).

XVII wiek

- a) *Feodor Dubina* PNL 1677 (: дубина 'las dębowy, dębina' CCM), *Мацию Нрыб Нрытиацки* R 1696 (: гриб 'grzyb' СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Гриб* CCM), *Jana Loboza* PW 1662 // *Łobosa* ibid. (: лобоз 'leniuch' ЕСУМ lub derywat od *łobuzie* 'krzaki, zarośla' Sstp, *łobozg* 'chwast' SXVI), *Jana Proskury Suszczanski* (Gen.) PW 1662 (: проскура 'w kościele prawosławnym przaśna bułeczka używana do komunii świętej, prosfora' Тим.), *Fedor Puhacz* PWW 1621 (: пугачь 'puchacz' Тим.), *Saban* IW 1663 (: сабан 'rodzaj pługa' СУМ), *Szymon Skowo-*

rodka PWW 1621 (: *сковорідка* ‘mała patelnia’ Грiн.), *Alexander Suszczewica* PNL 1677 (prawdopodobnie od *сочевница* ‘soczewica’ Тим.), *Teszcy* (Gen.) PW 1662 (: *теица* ‘teściowa dla zięcia’ ССМ), *Раўла Tetery* (Gen.) KG 1665 (: *тетера* ‘cietrzew i in.’ Грiн.), *Teodora Wereszczaki* (Gen.) PNL 1677 (: *верещака* ‘krzykacz’ СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Верещака* ССМ), *Раўлем Zubem* (Instr.) AGK 1684 (: *зуб* ‘zab’ Тим.).

XVIII wiek

- a) *Bazylego Hrysznika* (Gen.) KG 1701 (: *грiшник* ‘grzesznik’ Грiн.), *Antoni Tałalaј* KG 1789 (: *талалај* ‘człowiek dużo mówiący’ Грiн.), *Вогслава Weryhe* (Acc.) KG 1708 (: *верига* ‘łańcuch, kajdany’ СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Верига* ССМ).

Bojarzy

XVI wiek

- a) *Гри(ц)ка Дро(з)да* (Gen.) WH 1571 (: *дрозд* ‘drozd’ ЕСУМ, por. n. os. *Дроздъ* ССМ), *Федор Колтун* WW 1561 (: *ковтун* ‘kołtun; rodzaj choroby’ Грiн.), *Федора Куксу* (Acc.) WW 1563 (: *кукса* ‘kikut; zapleciony wokół głowy warkocz’ ЕСУМ), *Iwan Łaman* IP 1598 (: *ламань* ‘połamane przedmioty suche gałęzie opadłe na ziemię’ lub derywat od *ламанина* ‘reumatyzm’ ЕСУМ, por. n. os. *Ламанъ* ССМ), *Trochim Rozoła* IP 1598 (: *пožога* ‘pożoga’ ССМ), *Ѕдан Tiwon* DŁ 1569 (: *тивунь* ‘urzędnik ziemski w Wielkim Księstwie Litewskim; zarządca majątku biskupa’ ССМ).
- b) *Гриц прихожиу* IO 1578 (: *прихожий* ‘przybysz, obcy’ ССМ).

XVII wiek

- a) *Wasko Car* OO 1604 (: *царь, царь* ‘chan tatarski, sułtan turecki’, por. n. os. *Царь* ССМ), *Czaban* OO 1621 (: *чабан* ‘pasterz owiec’ Грiн.), *Hricko Derkacz* OO 1620 (: *деркачь* ‘gat. ptaka i in.’ СУМ XVI–XVII w.), *Maxim Korpacz* ID 1695 (: *корпач* ‘zajmujący się karczowaniem’ ЕСУМ, por. też Єфименко 2003: 91–92), *Wasko Listopad* OO 1604 (: *листопадъ* ‘listopad’ Тим.).
- b) *Hryhorim Sahaidacznym* (Instr.) KRR 1652 (: *сагайдачний* ‘uzbrojony w łuk’ Тим.).

Grupa II

XVI wiek

- a) *Seweryn Grzesnik* RK 1583 (: *grzesznik* Sstp – SEM I 86), *Ян Гарабурда* BM 1589 (: *haraburda* ‘rupiecie’ lub ukr. *галабурда* ‘zawadiaka’ SXVI – SEM I 89), *Franciszek Krusz* RŁ 1583 (: *stp. krusz* ‘grudka soli’ Sstp – SEM I 130), *Боїмеха Сметанки* (Acc.) TU 1583 (: *śmietanka, śmia-tanka* Sstp – SEM I 313).

XVII wiek

- a) *Jakub Chochół* PW 1621 (: *chochoł* ‘czub’ Sstp – SEM I 30), *Maciey Cherubin* PWW 1621 (: *cherubin* SXVI – SEM I 29), *Iarosz Czeczot* PWW 1621 (: *czeczot* ‘osoba gadatliwa’ SGP lub derywat od *stp. czeczotka* ‘ptak z rodziny wróblowatych’ Sstp – SEM I 42), *Jan Firlei* AGK 1684 (: *firlej* ‘gat. ptaka’, *firleje* ‘żarty’ SXVI – SEM 67), *Aleksandra Glinki Wolskiego* (Gen.) PNŁ 1677 (: *glinka* Sstp – SEM I 75), *Stephana Golumbka Jezierskiego* (Gen.) PW 1662 (: *gołąbek* Sstp – SEM I 79), *Michała Iskry* (Gen.) PW 1662 (: *iskra* Sstp – SEM I 91), *Alexandra Jarzyny* (Gen.) PŁ 1678 (: *jarzyna* SXVI), *Stephan Jaskula* KGW 1664 (: *jaskoła* SES – SEM I 94), *Adamus Gregorii Kisiel* Alb. 1609 (: *kisiel* ‘rodzaj gęstego żuru’ Sstp – SEM I 107), *Martinus Kiszka* Alb. 1607 (: *kiszka* SXVI – SEM I 107), *Franciszek Koc* PW 1662 (: *koc* ‘skórka zwierzęcia, stanowiąca grzywnę dla sędziego za zaskarżenie wyroku’ Sstp, ‘gruba tkanina używana jako przykrycie’ SXVI – SEM I 113), *Ian Kopec* PWW 1621 (: *kopeć* ‘osad z dymu’ Sstp – SEM I 118), *Mikołaiia Krupki* (Gen.) PŁ 1678 (: *krupka* SXVI – SEM I 130), *Iędrzeia Krysy* (Gen.) KG 1666 (: *krysa* ‘blizna’ SW), *Stasiem Kurytkiem* (Instr.) KKG 1649 (: *korytka* SXVI – SEM I 120), *Stanisław Kwas Dąbrowski* KKG 1663 (: *kwas* Sstp – SEM I); *Alexander Ligęza* PNŁ 1677 (: *ligęza* ‘lubiący przymilać się’ SWiL, gw. ‘lubiący się wylegiwać’ SES – SEM I 144), *Stanisław Mroczek* KGL 1620 (: *mroczek* ‘człowiek chorobliwie mrużący oczy’ lub od im. złoż. *Mrocześław*, także derywat od *mrok* Sstp, *mroczyć* SXVI – SEM I 172), *Piotr Obrus* PWW 1621 (: *obrus* SW), *Michał Obuch* PNŁ 1677 (: *obuch* Sstp – SEM I 191), *Mikołaja Pieniżka* (Gen.) PNW 1678 (: *pieniżek* Sstp – SEM I 214), *Jerzy Piwo* PW 1662 (: *piwo* Sstp – SEM I 218), *Wawrzyniec Przybytek* PWW 1621 (: *przybytek* SW), *Prędoty Pszczółki Wilczopolskiego* (Gen.) PW 1662 (: *pszczołka* SW), *Rey*

PWW 1621 (: *rej* 'przywódca, przodownik' SXVI – SEM I 250), *Władysław Skorupka Padlewski* PŁ 1678 (: *skorupka* SXVI – SEM I 272), *Paweł Słowik* PWW 1621 (: *słowik* Sstp – SEM I 278), *Woyciech Smiotanka* PWW 1621 (: *śmietanka, śmiatanka* Sstp – SEM I 313), *Nicolaus Joannis Strzałka* Alb. 1684 (: *strzałka* Sstp – SEM I 292), *Andrzeja Susła* (Gen.) PNŁ 1677 (: *suseł* SW – SEM I 296), *Jakub Susza* PW 1662 (: *susza* 'suchy teren; obumarłe drzewa' Sstp – SEM I 294), *Zygmunt Dunin Szpot* AGK 1684 (: *szpot* 'narośl kostna w stawie skokowym konia' Sstp – SEM I 306), *Jana Wigury* (Gen.) PŁ 1678 (: może od *wichura* SW lub od niem. n. os. *Wig-*, por. *Wigosiewicz* Rymut 1999 II 680), *Balcerowi Wildze* (Dat.) AGK 1684 (: *wilga* SXVI – SEM I 342), *Simon Wnuczek Peredelsky* PWW 1621 (: *wnuczek* SXVI – SEM I 346), *Stanisław Wrzeszcz* PNW 1678 (: *wrzeszcz* 'krzykacz' SW, *wrzeszczeć* Sstp – SEM I 351), *Pawła Zająca* (Gen.) PW 1662 (: *zajęc* Sstp – SEM I 358).

XVIII wiek

- a) *Andrzei Glinka* KG 1711 (por. wyżej), *Leon Kufel Kondracki* KG 1789 (: *kufel* SW), *Marcin z Woszczatyna Obuch* AGW 1705 (por. wyżej), *Słomki* (Gen.) LW 1789 (: *słomka* SW – SEM I 277), *Felix Młodylski Strzałka* KG 1789 (por. wyżej), *Wawrzyniec Wigura* KG 1714 (por. wyżej).

Derywaty sufiksalne

Z sufiksem -ko

Grupa I

XVI wiek

Грузопю Буткы (Dat.) WW 1565 (: *бутъ* 'but' СУМ XVI–XVII, *бума* 'duma, buta; rodzaj beczki' Тим. lub *бумуму* 'być żartownisiem', *бумиму* 'wydawać głuchy krzyk' Грін., por. n. os. *Бутъ, Голобутъ* ССМ), *Bohdan Choroszko* (: *хорощиі* 'ładny' Тим.)

Grupa II

XVII wiek

W materiale polskim określenia z sufiksem -ko należą do nielicznych. Pojawiły się pod wpływem języka ukraińskiego, w którym sufiks ten należał do produktywnych formantów antroponimicznych, tworzących nazwy zarówno do podstaw imiennych, jak i apelatywnych.

Adam Sopocko PWW 1621 // *Hadamem Sopotkiem* (Instr.) KGŁ 1620
(: *sopot* 'źródło' SW).

Z sufiksem -ik/-yk

Grupa I

XVI wiek

Миколая Остика (Gen.) WH 1569 (: *osom* 'kłująca roślina zielna, oset' Грiн., por. też n. os. *Остиковичъ* CCM).

Grupa II

XVI wiek

Andrzej Owsianik RK 1583 (: *owsiany* SXVI – SEM I 203).

XVIII wiek

Andrzejem Soźnikiem (Instr.) KG 1789 (: zapewne w związku z *sążeń* 'miara długości' Sstp, 'stos drzewa opałowego pewnych wymiarów jako miara w handlu drzewnym' SW).

Z sufiksem -ek

Grupa II

XVII wiek

Krzysztof Łozek PNŁ 1677 (: *łozą* 'wierzba' Sstp – SEM I 153).

Z sufiksem -ejko

Grupa I

XVI wiek

Bohusz Promczejko DŁ 1569 (: *промчати* 'przemknąć' Грiн.).

Z sufiksem -acz

Grupa II

XVII wiek

Andrzei Frykacz AGK 1684 (: gw. *frykać* 'fruwać' SGP, *frygacyja* 'nacieranie' SXVI – SEM I 68).

Z sufiksem *-ało*

Grupa I XVI wiek

Семен Дедеркало PWL 1565 (: może w związku z gw. *дедеркату* ‘powtarzać *de-de*’ Рецько 2007: I 289 lub *Дедерка, Дедерко* : im. złoż. *Дедомир, Дедослав* Чучка 2005: 188).

Z sufiksem *-yło*

Grupa I XVI wiek

Fiedorem Tupilem (Instr.) OO 1542 (: *тупний* ‘przen. mało inteligentny’ Грiн.).

Grupa II XVII wiek

Ludwika Woroszyła (Gen.) PW 1662 (: gw. *woroszyć* ‘niszczyć’ SWiL lub ukr. *ворошити* ‘ruszać, dotyczyć’ СУМ XVI–XVII, *ворох* ‘kupa ziarna’ ЕСУМ, por. stp. n. os. *Worosz(yło)* SET I 350).

Z sufiksem *-ul-ec*

Grupa II

Morgulec ID 1695 (: *mórg, morg* ‘miara powierzchni’ Sstp – SEM I 170).

Z sufiksem *-ej*

Grupa I Bojarzy XVI wiek

Osadney IP 1598 (: *осадникъ* ‘osadnik’ Тим., może też w związku z *осадити* ‘zranić konia przez otarcie siodłem’ Грiн.).

Z sufiksem *-enda*

Grupa II XVI wiek

Łobendy z *Czterwtni* (Gen.) OŁ 1552 (: może od *łaba* ‘łapa’ SEM I 147–148 lub Gen. od *łabędź*, por. *Łabęda* Rymut 1999 II 30).

Z sufiksem -er

Grupa II
Wiek XVII

Jana Petnera (Gen.) PŁ 1678 (: *pątny* ‘pielgrzym’, por. *Petner Rymut* 1999: II 228).

Z sufiksem -ow-ia

Grupa I
XVI wiek

Maksim Iwanowicz Łudowiha DW 1569 (może w związku z *лудити* ‘kusić, nęcić’, *луда* ‘kłamstwo’ ЕСУМ lub od im. złoż. *Лудьслав Демчук* 1988: 59, por. n. os. *Люд, Лудовичъ* ССМ).

Z sufiksem -ucha

Grupa II
XVII wiek

Stephan Szołucha PWW 1621 (: *wszót* ‘wesz’ Sstp).

Z sufiksem -yna

Grupa I
XVI wiek

Jury Puzyna RK 1583 (: *пузо* ‘duży brzuch’ Грін., por. n. os. *Позуило* ССМ).

Grupa II
XVII wiek

Jędrzey Puzyna KG 1680 (: gw. *puzo* ‘brzuch bydłęcy’ ESB, por. też wyżej).

Composita

Grupa I
XVI wiek

Бо(р)зобогато(з)[о] Кресе(н)ско(з)[о] (Gen.) WH 1569 (: *барзо* ‘bardzo’ СУМ XVI–XVII, *богаты* ‘bogaty’ ССМ), *Івана Вышетравку* (Acc.) PWL 1567 (: *више* ‘wyżej’ СУМ XVI–XVII, *травка* ‘młoda trawa, trawka’ Грін.), *Нricka Nepituszczoho* (Gen.) PZŁ 1545 (: *не* ‘nie’ ССМ, *питущий* ‘pijący’ Грін.).

XVII wiek

Aleksandra Niestroża (Gen.) PNW 1678 (: не 'nie', сторожа 'straż' CCM), *Mikołaj Sołohub* PWW 1621 (: солодкии 'słodki' CCM, губа 'warga' СУМ XVI–XVII).

Grupa II

XVII wiek

Paulus Joannis Nagorka Alb. 1654, *Pułozor* PNW 1678.

Derywaty paradygmacyjne

– z końcówką *-(s'k)yj/- (c'k)yj/- (sk)i/- (ck)i*

Grupa I

XVI wiek

Иван Анѣдруски PWL 1566 (: *Andrus'k*), *Ивана и (...)* Ю(р)я *Ивановичовъ Чо(р)торыски(x)* (Gen. pl) WH 1570 (: *Czartoryjs'k*, *Czortoryjs'k*), *Jurij Okorski* DŁ 1569 (: *Okors'k*), *Иван Андрѣевич Полубенский* AS I 1503 (: *Połubjen'sk*, nad Lidą Войтович 2000: 313), *Aleksander Porycki* RK 1583 (: *Poryc'k*), *Alexander Pronski* RW 1583 (: *Pron'sk*, *Prun'sk*, gub. riazańska).

XVII wiek

Stefana Polubińskiego (Gen.) AGK 1684 (por. wyżej), *Стефана Поруцкогo* (Gen.) TU 1634 (: por. wyżej).

Grupa II

XVI wiek

Piotr Leski RK 1583 (: *Lesko*, krośnieńskie SEM III 99).

XVII wiek

Karola Czartoryskiego (Gen.) PNŁ 1677 (: *Czartoryjs'k*, *Czortoryjs'k*), *Dominika Kadłubiskiego* (Gen.) AO 1759 (: *Kadłubiska*, pow. brodzki).

XVIII wiek

Maryanem Jozefem na Wirzchowsku Wirzchowskim (Instr.) KGL 1739.

– z końcówką -ø

Grupa I

XVI wiek

Chacko Czuwat DW 1569 (: *чухату* 'słyschać' Грiн.).

– z końcówką -a

XVII wiek

Zakliki (Gen.) PNW 1678 (: *закликату* 'zawołać' СУМ XVI–XVII).

Grupa II

XVI wiek

Sebastyana Wydźgi (Gen.) PW 1662 (: *wyźgać* 'wypalić, zniszczyć ogniem' SW, por. *Wydźga* SEM I 355).

– z końcówką -o

Grupa II

XVII wiek

Jędrzey Susło KG 1680 (: *suseł* SW).

A.5. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM HERBÓW

Nazwy heraldyczne były określeniami herbów (w średniowiecznej Polsce również zawołań) oraz rodów szlacheckich, posługujących się tym samym znakiem herbowym i oznaczały przynależność do warstwy uprzywilejowanej. Od nich mogły być tworzone określenia osób pieczętujących się tymi herbami, które występowały zarówno w roli dziedzicznych określeń dodatkowych, stojących obok dawnych nazw rodowych, jak też podstawowych form identyfikacyjnych, które pełniły funkcję nazwiskową.

Początki symboliki protoherbowej na Ukrainie wiązane są z dwu- i trójzębem – znakami Włodzimierza Wielkiego i jego następców⁶³. Ten ostatni stał się herbem państwowym Rusi Kijowskiej, widniał na pie-

⁶³ Dane historyczne czerpię z: *Довідник з історії України*, red. I. Підкова, Р. Шуст, Київ 2002, s. 157–158; *Енциклопедія українознавства*, red. В. Кубійович, Львів 1993, t. 1, s. 373; М. Семчишин, *Тисяча років української культури*, Київ 1993, s. 107, 142; Н. Яковенко, *Українська шляхта...*, s. 55–59.

częściach książęcych, tłoczono go na monetach. Z czasem zastąpiony został przez herby ziemskie: na Kijowszczyźnie – używany przez księcia Mściława I symbol przedstawiający postać św. Michała, na ziemi halickiej – znak lwa, którym od 1316 r. posługiwali się książęta halicycy.

Do drugiej połowy XVI w. nie było na Ukrainie rozwiniętej tradycji herbowej. Jednak ruscy książęta i bojarowie od dawna używali własnych znaków rodowych, które przez część historyków uważane są za przedheraldyczną symbolikę. Były to znaki pieczętne z czasem przekształcone w indywidualne, przynależne rodzinie, pełnoprawne znaki herbowe⁶⁴. Niektóre z nich upodobniły się do polskich herbów bądź zostały przez nie zastąpione⁶⁵. Rody książęce, wywodzące się z dynastii Giedyminowiczów, w większości posługiwały się herbami litewskimi, które często przypominały znaki lub chorągwie ruskie⁶⁶.

⁶⁴ N. Jakowenko przytacza m. in. własne herby ziemian wołyńskich Andrijewiczów, Bułharynowiczów, Burych i Hulalnickich (Hulanickich), por. Н. Яковенко, *Українська шляхта...*, s. 57, 59. K. Niesiecki przywołuje bardzo dawny herb *Kisiel* nadany około 1040 r. hetmanowi Świętołdyczowi przez kniazia Włodzimierza w nagrodę za kunsztowną sztukę rycerską – jego nazwa mogła posłużyć za podstawę nazwy rodowej Kisielów, często wspominanych w badanych dokumentach. Dodajmy, że własne herby posiadali też ruscy kniaziowie, np. Czetwertyńscy – *Pogoń Ruską* i *Św. Jerzego*, Drucy-Sokolińscy i Drucy-Lubeccy używali herbu *Druck*, Hołownia-Ostrożecy – herbu *Hołownia* i *Ostrożęcki*, Sokolscy – herbu *Pogoń Ruska*, por. A. Boniecki, *Herbarz Polski*, Warszawa 1899–1913, t. IV, s. 1; *Polska encyklopedia szlachecka*, pod red. S. J. Starykona-Kasprzyckiego, Warszawa 1936–1938, t. VI, s. 85, t. VII, s. 373, t. XI, s. 118–119; K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, Lipsk 1839–1946, t. V, s. 95, t. VII, s. 206.

⁶⁵ Jak podaje K. Niesiecki, własne godło rodowe zarzucił książę Konstanty Ostrogski, który w 1530 r. przyjął polski herb *Leliwa* oraz *Ogończyk*. Inni książęta do polskich herbów dodawali własne elementy, np. Wiśniowieccy, którzy w herbie *Ogończyk* na miejscu strzały umieścili krzyż, odwrócili herb *Leliwa*, dodając doń krzyż ze skrzyżowanymi ramionami, podobnie Czetwertyńscy, którzy w odwróconym obrazie *Leliwy* umieścili dwa miecze, por. K. Niesiecki, *op. cit.*, t. I, s. 551.

⁶⁶ Na przykład chorągwie książąt ruskich przedstawiały postać św. Jerzego zabijającego smoka. Podobny wizerunek widniał na pieczęci Aleksandra Koriatowicza, księcia podolskiego i włodzimierskiego. Dał on – jak podaje K. Niesiecki – początek znakowi jeźdźca z włócznią i smokiem u swych stóp na herbie o nazwie *Pogoń*, por. K. Niesiecki, *op. cit.*, t. I, s. 550. Herbem *Pogoń Litewska* na Rusi pieczętowali się również inni Giedyminowicze, tj. Czartoryscy, Chowańscy, Sanguszkowie, Korcecy i Oelekowicze. Do własnego litewskiego herbu *Kurcz* przyłączył go ród Kur-

Używanie na Ukrainie znaków i pieczęci stało się popularne po unii lubelskiej i miało związek z wpływem kultury polskiej, gdzie początki tradycji herbowej sięgały średniowiecza i związane były z działalnością bractw herbowych. Bractwa łączyły liczne, w tym również niespokrewnione rodziny szlacheckie posługujące się tym samym znakiem. Jednak początki herbownictwa polskiego na ziemiach ukraińskich niektórzy historycy odnoszą do okresu wcześniejszego, poprzedzającego ostateczne przyłączenie Rusi Halickiej oraz części Rusi Włodzimierskiej do Korony w 1366 r. i napływ na ziemie halickie polskiej szlachty herbowej. Na przykład K. Niesiecki jako dowód na to, że herby polskie były znane na Rusi już wcześniej, przywołuje postać Rusina, Prokopa Korczaka, wyniesionego w 1292 r. na biskupstwo krakowskie, który posługiwał się OD współbrzmącym z nazwą polskiego herbu. Później – jak pisze – na zjeździe w Horodle w 1413 r. szlachta litewska przyjęła 47 znaków herbowych z rąk polskiej szlachty i zawiozła na Litwę oraz ziemie ruskie (1839: I 549, 551). Z czasem coraz częściej zapożyczano je z polskiej heraldyki i używano obok własnych. W taki sposób wiele rodów posługiwało się dwoma, a nawet trzema znakami, jednocześnie niektóre ruskie i polskie rody szlacheckie pieczętowały się tym samym herbem⁶⁷.

Określenia heraldyczne⁶⁸ rzadko używane były obok nazw rodowych, nieczęsto też występowały w roli jedyne go określenia dodat-

cewiczów, przyjmując w XVII w. przydomek *Koriatowicz*, por. A. Boniecki, *op. cit.*, t. III, s. 77, 319; J. Hr. Ostrowski, *Księga herbowa rodów polskich*, Warszawa 1897–1906, t. II, s. 151; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1904–1938, t. VII, s. 208.

⁶⁷ Na przykład, książęta Połubińscy przyjęli bardzo stary polski herb *Jastrzębiec*, którym posługiwało się w Rzeczypospolitej wiele rodzin szlacheckich, Porwanięccy, Bohowitynowie i Bałabanowie – herb *Korczak*, książęta Holszańscy – herb *Hippocentaurus*. Innymi popularnymi wśród ruskiej szlachty polskimi znakami herbowymi były: *Bogoria*, *Leliwa*, *Łabędź*, *Nałęcz*, *Ogończyk*, *Pogończyk*, *Roch*, *Syrokomla*, *Trąby*, *Wąż* i in., por. S. Uruski, *op. cit.*, t. XIV, s. 206; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. I, s. 551, t. IV, s. 363, 468, t. V, s. 226–227.

⁶⁸ Szerzej na temat antroponomów pochodzących od nazw herbów w: M. Bobowska-Kowalska, *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, cz. 6, „Nazwy heraldyczne”, Kraków 1995 (SEM VI) oraz K. Rymut, *Nazwy heraldyczne*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, Warszawa–Kraków 1998 (tam również literatura przedmiotu).

kowego. W omawianym materiale spotykamy je już na początku omawianego okresu, tj. w XVI w., zarówno w antroponimii szlachty ruskiej, jak i polskiej.

Książęta

Książęta Rużyńscy, właściciele majątku rodzowego *Rużyn* koło Kowla, pieczętowali się herbem *Rożyński* (Niesiecki 1839: VIII 167–168): *Stefan Rużyński* PZŁ 1545, *Knjaz Michajło a knjaz Dmitr Iwanowiczi Rużinskie* DW 1569, *Му(х)аило Федорови(ч) Ружи(н)ску(и)* WH 1570. Inni Giedyminowicze, tj. Wiśniowieccy, Zbarascy, Poryccy i Woronieccy, herbu *Korybut*, przyjęli przydomek *Korybut*, który stał się dziedziczną częścią ich nazwy rodowej: *Władysławowi Korybutowi Woronieckiemu* (Dat.) KG 1690, *Heremiego Michała Korybuta na Wiszniovcu i Łubniach Wiszniowieckiego* (Gen.) AGK 1684, *Konstantym Krzysztophem Korybutem Wiszniowieckim* (Instr.) AGK 1684. Ci ostatni używali też herbu *Wiśniowiecki* (Niesiecki 1839: IX 345).

Czetwertyńscy, książęta turowsko-pińscy, potomkowie księcia kijowskiego Światopołka Izjasławicza, pieczętowali się herbem *Czetwertyński* (Niesiecki 1839: III 225). Ich nazwa rodowa mogła pochodzić również od dóbr *Czetwertnia*, należących do Aleksandra Czetwertni, protoplasty rodu: *Матфея Четвертенского* (Gen.) OK 1552, *Alexandra Hilarego Swiatopołka Czetwertenskiego* (Gen.) ICZ 1677.

Książęta Hołownia-Ostrożecy, wywodzący się z dynastii o nieustalonym pochodzeniu, w dokumentach zapisywani byli na przemian: jako *Hołownia*, *Ostrożecy* bądź *Hołownia Ostrożecy*. Posługiwali się własnymi herbami *Hołownia* oraz *Ostrożęcki* (Niesiecki 1839: IV 365–366, VII 206), równobrzmiącymi z ich nazwami rodowymi: *Fedor Hołownia Ostrożęcki* PZŁ 1545, *kniazia Fedora a knehini Juriewoie Ostrożeckich* (Gen. pl) PZŁ 1545, *Fedora Hołowniu* (Acc.) PZŁ 1545, *Petr Hołownia* PZW 1545, *Andrej Hołownia Ostrożeckij z Ostrożca* DŁ 1569, *Андрѣй Федорович Головня* PWL 1567.

Potomkowie Izjasławiczów połockich, należący do linii książąt Druckich-Lubeckich i Druckich-Sokolińskich, używali herbu *Druck*, *Drucki* (Niesiecki 1839: III 409). Jego nazwa mogła posłużyć za podstawę nazwy rodowej, która zapisywana była obok lub wymiennie z odmiejscowymi określeniami dodatkowymi oznaczającymi boczne linie

tego rodu: *Павло Друцькийі Любецькийі* Jak. 1638, *Bohdana Lubeckoho* (Acc.) OŁ 1552, *Marko Sokolinskij* DŁ 1569.

Książęta Masalscy, z karaczewskiej linii Olhowiczów, pieczętowali się herbem *Masalski* (Niesiecki 1839: VI 349–350): *Iwana Masalskoho* (Gen.) OŁ 1552, *Bohdan Masalskij* DŁ 1569, *Андрей Петрович Масалский* II 1570.

Ostrogscy, wywodzący się z wołyńskiej linii Monomachowiczów, potomków Ruryka, posługiwali się herbem *Ostrogski* (Niesiecki 1839: VII 171–172), równobrzmiącym z ich określeniem rodowym: *Kostentin Ostrozkij* DŁ 1569, *Daniela Ostrogskiego* (Gen.) R 1634.

Przytoczone antroponimy traktuję jako określenia, które mogły być utworzone od nazw herbów. W większości są one derywatami sufiksalnymi. *Czetyrtyński*, *Masalski*, *Ostrogski*, *Ostrożecki*, *Rużyński*, *Wiśniowiecki* to formacje motywowane przez nazwy osobowe pochodzenia odmiejscowego (: nm *Czetyrtynja*, *Ostroh*, *Ostrożec'*, *Rużyno*, *Wysznewec'*), *Drucki* jest określeniem pochodzącym od nazwy osobowej będącej derywatem paradygmatycznym (: nm *Druc'k*). Forma *Korybut* została utworzone od odantroponimicznej nazwy herbu *Korybut*, nawiązującej do imienia założyciela rodu, Korybuta Dmytra Olgierdowicza, wnuka Giedymina (: lit. n. os. *Kāributas* LPŽ 1925, por. też SEM VII 26), natomiast *Hołownia* jest formacją pochodzenia odapelatywnego (: ukr. *hołownia* 'płonące lub tłące się polano; niedopalony kawałek drewna, głownia' ЕСУМ). „[...] nazwy heraldyczne jako chronologicznie późniejsze czerpały w momencie swojego powstania z dawno już istniejących zbiorów nazw osobowych, miejscowych i pospolitych” (SEM 6 IX).

Niedysponując dostateczną wiedzą na temat najdawniejszej historii rodów trudno jest jednak ustalić właściwą motywację przytoczonych wyżej antroponimów. Niektóre z nich bowiem mogły pochodzić nie od nazw herbów, lecz bezpośrednio od nazw posiadanych majątków, imion założycieli rodów czy innych sławnych przodków lub apelatywów, które dopiero później posłużyły za podstawę nazw posiadanych herbów.

Szlachta

Określenia heraldyczne odnoszące się do pozostałej części szlachty również mogły występować w roli przydomków oraz pełnić funkcję nazwiskową, np. *Dymitr Dederkało* RK 1583, *Kazimierz Kmita* PNŁ 1677,

Ianem Władysławem na Wiszeńkach Grzymałą Ochornickim (Instr.) KG 1789. Przydomki przyjmowano dla odróżnienia poszczególnych gałęzi rozradzających się rodów, mogły być nazwami wcześniejszymi, do których dodawano nazwiska przybierane w związku z rozrodzeniem rodu (por. III. 1. A. *Sposoby identyfikacji*). Materiały źródłowe nie dostarczają informacji pozwalających jednoznacznie sklasyfikować wszystkie wyekscerpowane nazwy jako heraldyczne. Podobnie jak w przypadku książąt, również tutaj możemy mówić o możliwej wielomotywacyjności niektórych określeń, np. *Borejko* o dodatkowej etymologii odimiennej, *Dąbrowa* – odmiejscowej czy *Sielawa* – odapelatywnej. Wątpliwości zdają się nie budzić jedynie te określenia, które – właśnie jako przydomki – stały w zestawieniach wieloelementowych przed innymi nazwami rodowymi. Wiadomo jednak, że przez cały omawiany okres praktyka używania znaków herbowych była powszechna, zatem odherbowe pochodzenie (części) przytaczanych tu nazw osobowych wydaje się prawdopodobne. Jak podaje J. Bystron „Gdy zaczęły ustalać się nazwiska dziedziczne od włości, zdarzało się, że poszczególne rody, nie mając jeszcze nazwiska dziedzicznego, przyjmowały herb swój jako nazwisko i to albo w podstawowym jego brzmieniu, albo też tworząc pochodne patronimiczne lub przymiotnikowe. Tak więc mamy Akszaków herbu Akszak [...]; istnieją dalej Beczkowiczowie h. Beczka, Bełtowiczowie h. Bełty, Dąbrowiczowie h. Dąbrowa, Broniccy h. Broń, Cholewicy i Cholewińscy h. Cholewa [...]”. (1936: 74–75).

W materiale ukraińskim wystąpiły przede wszystkim określenia, które mogły pochodzić od nazw herbów ruskich oraz litewskich, nieliczne, np. *Chmara*, *Odrowąż* czy *Sulima* są formami tożsamymi z nazwami herbów polskich. W materiale o polskich cechach językowych, w którym nazwy heraldyczne stanowią nieco większy procent, za podstawę motywacyjną posłużyły głównie nazwy herbów rodzimych. Obok nich spotykamy nieliczne formy zapożyczone z heraldyki ruskiej – *Kmita* oraz litewskiej – *Kołontaj*, *Korsak*. Zgromadzone OD odnoszące się do szlachty to formy proste i derywowane, najczęściej motywowane przez apelatywy, poza tym imiona (chrześcijańskie i słowiańskie) oraz antroponimy pochodzenia odmiejscowego.

Grupa I

XVI wiek

Ян Бокъѣи Зарецкии PWL 1567 (: *Vokiej* Niesiecki 1839: II 216–217), *Michajło Bołtharyn* RK 1583 (: *Vułtharyn* Gajl 2003: 263 lub etn. болгаринъ ‘Bułgar’ CSM), *Марко Борејко Кнерутинскии* BM 1581 (: *Borejko* Niesiecki 1839: II 241–242 lub im. złoż. *Боривой, Боримиръ Демчук* 1988: 32), *Andrej Chmara Miłowski* z *Miłowicz* DŁ 1569 (: *Chmara* SEM VI 9 lub ар. хмара ‘chmura’ Тим.), *Tychno Homiak Smordowski* RŁ 1583 (: *Chomiak* Gajl 2003: 38 lub ар. хом’як ‘chomik’ Грін), *Michajło Swiatkowicz Chrenicki* PZŁ 1545 (: *Chrynicki* Niesiecki 1839: III 91 lub nm *Chrinnjky*), *Федор Сидорович Дедеркало* PWL 1567 (: *Dederkało* Niesiecki 1839: II 338–340, może też w związku z gw. *дедеркату* ‘powtarzać de-de’ Редько 2007: I 289 lub *Дедерка, Дедерко* : im. złoż. *Дедомир, Дедослав Чучка* 2005: 188), *Федор Гурько* PWL 1565 (: *Hurko* Niesiecki 1839: IV 396–397 lub im. *Гурію*), *Jarofej Hutor Rohaczowski* z *Rohaczowa* DŁ 1569 (: *Hutor* Niesiecki 1839: I 553 lub ар. *гуріп* ‘rozmowa’, *гуропити* ‘rozmawiać’ Грін.), *Jury Kalussowski* RW 1583 (: *Kałuszowski* Niesiecki 1839: V 19–20 lub nm *Kalusiw*), *Iwan Kirdej Mylski* RŁ 1583 (: *Kierdej* SEM VI 22 lub ар. *кирдеї* ‘człowiek z zadartym nosem; o człowieku niskim, niezgrabnym’ Єфименко 2003: 87–88), *Hrehory Kisiel Niskinicki* RW 1583 (: *Kisiel* Niesiecki 1839: V 95 lub ар. *кисіль* ‘rodzaj potrawy’ Грін., por. n. os. *Кисел* CSM), *Иван Корсак* BM 1581 (: *Korsak* Gajl 2003: 284 lub gw. *корсак* ‘płozy sań’ lub *корс* ‘nosy płóz’, Остап 1996: 546, możliwy też związek z psł. **kьrsakь* Єфименко 2003: 92–94), *Wasilej Oszczowski* DŁ 1569 (: *Oszczewski* Niesiecki 1839: VII 208 lub nm *Oszcziw*), *Wasilej Rudecki* RK 1583 (: *Rudecki* Niesiecki 1839: VII lub nm *Ruda, Rudki*).

XVII wiek

Samuela Dałmata Isaikowskiego (Gen.) PW 1664 (: *Dołmat* Gajl 2003: 268 lub lit. n. os. *Dałmantas* LPŽ I 473), *Aleksandra Dederkała* (Gen.) PNŁ 1677 (por. wyżej), *Moyzesz Sieniuta* PWW 1621 (: *Sieniuta* Niesiecki 1839: VIII 361 lub im. *Сенюта* : *Семен*), *Teodosa Sulima* (Gen.) PW 1662 (: *Sulima* SEM VI 56 lub im. *Сулима* : *Сулум[иръ]* Демчук 1988: 87).

XVIII wiek

Pawłem Bezymet na Bezymach (Instr.) KG 1789 (: *Bezym* Gajl 2003: 259), *Konstanty Odrowąż Hołowinski* 1789 KG (: *Odrowąż* SEM VI 38).

Grupa II

XVI wiek

Krzysztof Bronisz RŁ 1583 (: *Bronisz* Gajl 2003: 262 lub im. złoż. typu *Bronisław*, *Bronisąd* SEM I 19), *Balcer Czetnerz* RK 1583 (: *Cetner* Gajl 2003: 263), *Mikołaj Grabia* 1583, RW (: *Grabia* SEM VI 17), *Jakub Krossinski* RW 1583 (: *Kroszynski* Niesiecki 1839: V 390 lub nm *Krosin*, pilskie – SEM III 89), *Piotr Oksza* 1583, RŁ (: *Oksza* SEM VI 39), *Krzysztof Radziwiłł* RŁ 1570 (: *Radziwiłł* Niesiecki 1839: I 560 lub lit. n. os. *Radziwilas*, *Radzvilà* SEM VII 28).

XVII wiek

Franciszka Bratkowskiego (Gen.) AGK 1684 (: *Bratkowski* Niesiecki 1839: II 286 lub nm *Bratków*, tarnobrzeskie i in. SEM III 14, pow. opoczyński), *Jakuba Ciołka Zielińskiego* (Gen.) 1662, PW (: *Ciołek* SEM VI 10), *Stephan na Czarnce Czarnecki* KGW 1665 (: *Czarnecki* Niesiecki 1839: III 185 lub nm *Czarnca*, kieleckie), *Stanislaus Dąbrowa* Alb. 1604 (: *Dąbrowa* SEM VI 12 lub nm *Dąbrowa*, poznańskie, rzeszowskie i in. SEM III 34), *Andrzej Dowgird* AGK 1684 (: *Dowgird* / *Dowgirt* Gajl 2003: 269 lub lit. n. os. *Daūgirdas* SEM VII 24), *Zygmunt Stanisław ze Skrzynna Dunin Szpot* AGK 1684 (: *Dunin* Gajl 2003: 55), *Wincentego Gedroycia* (Gen.) PNŁ 1677 (: *Gedroyč* Gajl 2003: 63 lub lit. n. os. lit. n. os. *Giedráitis*, LPŽ I 664), *Kazimierz Kmita* PNŁ 1677 (: *Kmita* Niesiecki 1839: V 122), *Samuelowi Kołontajowi* (Dat.) PW 1662 (: *Kołontaj* Niesiecki 1839: V 160 lub gw. *kołatać* ‘stukać, pukać’, por. *Kołat* Rymut 1999: I 427), *Woyciecha Konopki* (Gen.) PW 1662 (: *Konopka* SEM VI, 23 lub ap. *konopka* Sstp – SEM I 118), *Krzysztophem Kordyszem* (Instr.) KGŁ 1670 (: *Kordysz* Gajl 2003: 284 lub łac. *cor*, *cordis*, por. stp. n. os. *Kordysz* SET I 120), *Andrzej Lubicz Gostynski* PW 1662 (: *Lubicz* Niesiecki 1839: VI 141–142), *Franciszka Łady* (Gen.) PŁ 1678 (: *Łada* SEM VI 31), *Pawłem Pierzchałą Piaseckim* (Instr.) 1668, KGK (: *Pierzchała* SEM VI 44), *Jana Sapielhy* (Gen.) PW 1662 (: *Sapielha* Gajl 2003: 205), *Pawła Sielawy* (Gen.) PW 1662 (: *Sielawa* Niesiecki 1839: VIII 333 lub ap. *sielawa* ‘ryba z gat. łososiowatych’ SW), *Stankar* PW 1662 (: *Stankar* Niesiecki 1839: VIII 490 lub im. złoż. *Stankar* : *Stanisław*, *Stanimir* SEM I 285), *Sebastyan Woyna* PW 1662 (: *Wojna* SEM VI 68 lub im. złoż. *Wojna* : *Wojnieg*, *Wojnomir* Malec 1982: 77–78 bądź ap. *wojna* Sstp, por. n. os. *Wojan*, *Wojen*, *Wojno* SEM I 347–348), *Jan Wydra Radowiezky* PWW 1621 (: *Wydra* Gajl 2003: 249 lub ap. *wydra* Sstp – SEM I 353).

XVIII wiek

Josefem Brodą Żochowskim (Instr.) KG 1778 (: *Broda* SEM VI 6 lub ap. *broda* Sstp – SEM I 18), *Marcin Gozdawa Sokołowski* KG 1789 (: *Gozdawa* SEM VI 17), *Ianem Władysławem na Wiszeńkach Grzymałą Ochornickim* (Instr.) KG 1789 (: *Grzymała* SEM VI 18 lub im. złoż. *Grzymała* : *Grzymisław* SEM I 86–87), *Jozef Antoni Korczak Komorowski* KG 1789 (: *Korczak* SEM VI 23–24), *Ianem Augustinem Korwinem Pawłowskim* (Instr.) KGL (: *Korwin* SEM VI 24), *Jan Nepomucen Prus Szawrowski* KG 1789 (: *Prus* SEM VI 48), *Antoniego Zareby Czepkowskiego* (Gen.) KG 1768 (: *Zareba* SEM VI 70).

A.6. OKREŚLENIA OBCE

Dawne województwo wołyńskie było terenem o zróżnicowanej strukturze osadniczej. Materiał antroponimiczny odnoszący się do stanu uprzywilejowanego świadczy o napływie szlachty litewskiej i niemieckiej oraz rosyjskiej i węgierskiej.

XVI wiek

Oleksander Gietolt PZŁ 1545 i *Gietoltów* OŁ 1552 // *Gietoldow* ibid. (: lit. n. os. *Giedgoldas* LPŽ I 663), *Filip Herczyk* RŁ 1583 i *Пилуп Герцун* BM 1579 (: *śrwniem. herz* ‘serce’ SEM V 103), *Jakow Krokotka* PZŁ 1545 // *Krokotki Jełowickoho z Bełowicz* (Gen.) ibid. (: *ros. кронот* ‘burczenie’, *кронота* ‘kłótnia’, *кронотамь* ‘burczeć; krzątać się’ *Трубачев* 1976: II), *Ян Монтовт* PWL 1565 i *Andrzej Montułt* RŁ 1583 (: lit. n. os. *Mañtautas*, *Moñtoutas* LPŽ II, 155, 268), *Lwa Obrazcowa* (Gen.) PZW 1545 (: *ros. образец* ‘wzór, przykład’ SRP), *Ян Шорнелъ* (: *niem. n. os. Schorn Rymut* 1999 II: 548).

XVII wiek

Woyciech Axberk PŁ 1678 (: *śrwniem. ackes, aks, ax* ‘siekiera’ SEM V 3 i *der Berg* ‘brzeg’ SNP), *Eker* OO 1620 (: *niem. n. os. Ecker, Äcker Gottschald* 1954: 244), *Andrzej Morsztyn* (: *nm Morstein* SEM V 178), *Kazimierz Naruszewicz* PW 1662 (: *lit. n. os. Narūšis* LPŽ II 301, *por. SEM VII 27*), *Franciszka Puzerewicza* (Gen.) PŁ 1678 i *Joannes Joannis Puzerowic Alb.* 1629 (: *lit. n. os. Púzeris* LPŽ II 545), *Jan Rytel* PWW 1621 (: *śrwniem. riutel, rütel* ‘rękojeść u pług’a’ SEM V 215), *Jan Skipor* (: *lit. n. os. Skiparis*

LPŻ II 740), *Remigiana Sołtyka* (Gen.) PŁ 1678 (: średniem. *Schulthête* 'sołtys, wójt' SEM V 233), *Jana Wigury* (Gen.) PŁ 1678 (: może od niem. n. os. *Wig*: germ. pnia czas. *wīg-/wīh-* 'walczyć' SEM V 287), *Jan Zumer* AGK 1684 (: niem. n. os. *Summer* Bahlow 1967: 509).

XVIII wiek

Janem Keyzerem (Instr.) KG 1789 (: średniem. *keiser* 'cesarz' SEM V 124), *Stanisław Kierekieszy* KG 1713 (: węg. *kerekes* 'mający koła, kołowy; rzemieślnik wyrabiający koła, kołodziej' SWP), *Franciszkiem Kreczmerem* (Instr.) KG 1738 (: niem. n. os. *Kretschmar*: średniem. *kretschmar* 'karczmarz, kramarz' SEM V 146), *Obermajer* IK 1759 (: średniem. *ober* 'wyższy, wyżej' i *meier* 'dzierzawca' SEM V 172 188), *Michał Szubert* KG 1789 (: średniem. *schuowürhte* 'szewc' SEM V 232).

B. OD W NAZEWNICTWIE MIESZCZAN I CHŁOPÓW

W XVI w. pozycja mieszczan w strukturze społecznej uległa znacznemu wzmocnieniu⁶⁹. W ich rękach znalazły się ważne gałęzie gospodarki, głównie handel i rzemiosło. Rozwój ekonomiczny miast sprzyjał wzrostowi zamożności ich mieszkańców. Najbogatsi, w których rękach koncentrowały się urzędy samorządowe, tworzyli patrycjat. Nierzadko byli wykształconą grupą, odgrywającą ważną rolę również w życiu kulturalnym. Niektórym rodom mieszczańskim z czasem udawało się przejść do stanu ziemiańskiego. Pospólstwo stanowili komornicy i chałupnicy, woźnice, stróże, słudzy, biedotę miejską – włóczędzy, żebracy, kalecy i sieroty.

W połowie XVII w. na Wołyniu było 178 miast i miasteczek. Wiele z nich posiadało samorządy oparte na prawie magdeburskim. Jedne istniały w majątkach państwowych („królewszczyznach”), inne były własnością prywatną. Ośrodków mających dużą liczbę rzemieślników i handlarzy było stosunkowo niewiele. Obok starszych grodów, takich

⁶⁹ Dane historyczne czerpię z: I. Бойко, *Селянство України в другій половині XVI – першій половині XVII ст.*, Київ 1963; *Енциклопедія українознавства*, red. В. Кубійович, т. V, XI, Львів 1996, 2003; Я. Ісаєвич (red.), *Історія української культури*, т. II, Київ 2001, с. 160–171.

jak Włodzimierz, Krzemieniec, Zasław czy Łuck, będących ośrodkami handlu i rzemiosła, powstały nowe ze znaczną liczbą rzemieślników, np. Stary Konstantynów, Kowel, Równe. Miasta Wołynia miały przede wszystkim charakter wiejsko-rolniczy. Ich własnością były duże połacie ziemi, co odbijało się na strukturze społecznej miast. Nawet w Ostrogu, należącym do księcia Ostrońskiego i Starym Konstantynowie, w których handel i rzemiosło stały na wysokim poziomie, procent ludności rolniczej był duży. Pod miastami mieszczanie mieli folwarki, gdzie produkowali płody na potrzeby miast.

Społeczność średnich i małych miast tworzyli tzw. uliczni i przedmieszczanie, zajmujący się głównie uprawą ziemi oraz rynkowi, trudniący się handlem. Rzemieślnicy stanowili mniejszą grupę i byli zrzeszeni, podobnie jak w dużych ośrodkach, w organizacjach cechowych.

Na Wołyniu dobrze rozwijał się handel. Sprzyjało temu usytuowanie na szlaku wiodącym ze Lwowa do Moskwy, z Kijowszczyzny i Braclawszczyzny do Polski. Produkowane tu i przywożone towary transportowane były drogą rzeczną do portów nadbałtyckich (por. II. B.5. *Określenia równe nazwom zawodów*).

Chłopi tworzyli najliczniejszą na Ukrainie grupę społeczną, o najniższym statusie ekonomicznym. Niektórzy z nich pracowali w folwarkach, inni posiadali niewielkie połacie ziemi i własne gospodarstwa. Wszyscy zobowiązani byli do odbywania pańszczyzny. Po unii lubelskiej chłopów z gęsto zaludnionej zachodniej części Ukrainy zachęcano do migracji na wschód, gdzie powinności pańszczyźniane były znacznie lżejsze. W latach czterdziestych XVII w. na Wołyniu i Kijowszczyźnie na ludności chłopskiej ciążył obowiązek odpracowywania pięciu dni pańszczyzny w tygodniu, płacenia podatków pieniężnych i w naturze, podczas gdy na przykład na Braclawszczyźnie istniał obowiązek pracy przez jeden bądź dwa dni w tygodniu. Dlatego też chłopi uciekali przed powinnościami na Ukrainę Stepową i Słobożańszczyznę. Po 1730 r. prawie połowę ludności tej części Ukrainy stanowili poddani – uciekinierzy. Sytuacja tej grupy społecznej na Prawobrzeżu uległa znacznemu pogorszeniu w latach sześćdziesiątych XVIII w., co znalazło swój wyraz w powstaniach chłopskich hajdamaków, które objęły również Wołyń.

Z uwagi na poziom ekonomiczny Wołyń dzielił się na dwie części: region południowy z czarnoziemem i rozwiniętym rolnictwem oraz

północny położony na Polesiu z licznymi lasami, przemysłem drzewnym, produkcją rudy darniowej, pszczelarstwem i myślistwem. W gospodarce dawnego Wołynia ważne miejsce zajmowało przetwórstwo płodów rolnych, hodowla zwierząt, rzemiosło i przemysł wytwórczy. Rozwinięte było rybołówstwo i przemysł mleczarski. Bardzo wysoka była produkcja miodu i wosku, co często stanowiło podstawowe źródło utrzymania chłopów. Pszczelarstwem zajmowali się również mieszczenie. W majątkach prowadzono uprawę i przetwórstwo zbóż oraz przetwórstwo mięsne. Było tu wiele młynów, gorzelnii, browarów, garbarni. Na Wołyniu rozwijał się też przemysł sukienniczy oraz rybny, w którym pracowali przeważnie chłopci małorolni i bezrolni oraz mieszczenie, poza tym przemysł wydobywczy rud żelaza, produkcja narzędzi rolniczych oraz broni potrzebnej do ciągłych walk z Tatarami. Wydobywano saletrę używaną do wyrobu prochu oraz produkowano smołę i rudę darniową. Istniał przemysł papierniczy, którego właścicielami byli przeważnie zamożni mieszczenie, przemysł sukienniczy, cechy tkackie oraz przędzalnie. Produkowano też cegłę i wapno.

Biedniejsze rodziny chłopskie, które nie były w stanie utrzymać się z własnego gospodarstwa, pracowały na zamówienie jako szewcy, kowale i krawcy. Najczęściej nie mogli jednak sprzedawać własnych wyrobów na rynku w mieście, bowiem takie prawo przysługiwało tylko rzemieślnikom zrzeszonym w cechach. Chłopi często migrowali, ponieważ wsie były pustoszone przez Tatarów i najazdy szlachty. Na zniszczonej ziemi właściciele majątków zmuszani byli zwalniać ich od podatków i pracy, tworząc tzw. slobody, po to, by gospodarstwa na nowo mogły wzmocnić się i wykonywać powinności feudalne. Proces różnicowania chłopstwa Wołynia zależał w głównej mierze od poziomu życia ekonomicznego województwa, od rozwoju miast i rozwoju rynku wewnętrznego oraz handlu z rynkami zewnętrznymi.

Największą część społeczności chłopskiej stanowili *horodnicy*, którzy nie posiadali ziemi (około 40%), podobnie jak *podsusidki*, *nowyki* i komornicy. Wiejską biedotę tworzyli też *tretynnicy*, *dworyszczni*, *półdworyszczni* oraz chłopci ciągli. Bogatsi chłopci brali od właścicieli ziemskich warendę ziemię oraz przedsiębiorstwa przemysłowe i korzystali z siły najemnej chłopów bezrolnych, co z czasem pogłębiało istniejące w obrębie chłopstwa zróżnicowanie.

B.1. OKREŚLENIA ODMIEJSCOWE**Nazwy syntetyczne z sufiksem -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki
i wariantami rozszerzonymi**

W imiennictwie mieszczan i chłopów formacje odmiejscowe wskazywały na miejsce pochodzenia lub zamieszkania. Podstawę motywacyjną większości z nich stanowiły nazwy miejscowości położonych na Wołyniu. W materiale o ukraińskich cechach językowych udział określeń na -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki był niewielki, co zasadniczo odróżniało antroponimie obu stanów od nazewnictwa szlacheckiego. Najmniej formacji odmiejscowych zawierają dokumenty z początku omawianego okresu, nieco więcej źródła późniejsze. Częściej, zwłaszcza w XVI–XVII w., za pomocą nazw tego typu identyfikowano mieszczan: w XVI w. – 3,2% : 1,1% (chłopi), w XVII w. – 7,3% : 2,0%, w XVIII w. – 5,9% : 5,2%.

Nieliczne przykłady określeń odmiejscowych w nazewnictwie nieszlacheckim podają również źródła wcześniejsze, jeszcze XIV–XV-wieczne (Гумецька 1958: 25; Szulowska 1992: 46). W XVI–XVII w. nieco wyższy niż na Wołyniu udział nazw odmiejscowych w identyfikacji obu omawianych stanów cechował antroponimie Żytomierza (Ящук 2008: 15). W kolejnym stuleciu podobną frekwencję odnotowują dokumenty z dawnego województwa ruskiego (Wolnicz-Pawłowska 1978: 120). We współczesnej antroponimii ukraińskiej formacje na -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki zajmują trzecią pozycję wśród określeń derywowanych i najczęściej spotykane są na Ukrainie zachodniej, co J. Red'ko tłumaczy dawną tendencją do „ulepszania” nazwisk odapelatywnych oraz wpływem polskim (Редько 1966: 198).

W materiale o cechach językowych polskich częstotliwość występowania określeń odmiejscowych była znacznie wyższa. W XVI w. w materiale dotyczącym mieszczan zajmowały one trzecie miejsce po formacjach odapelatywnych i zależnościowych, tworząc 2,8% nazw, wśród chłopów zaś 22,5%. W kolejnych stuleciach ich popularność rosła. W XVIII w. udział określeń odmiejscowych w nominacji był największy i wyniósł 36,1% (mieszczanie) oraz 24,3% (chłopi). W tym czasie w polskim imiennictwie chłopskim dawnego województwa ruskiego frekwencja nazw tego typu również była wysoka (ponad 25%) i znacznie przewyższała udział w środowisku ukraińskim (Wolnicz-

Pawłowska 1978: 123). W antroponimii Polski etnicznej ich frekwencja była zróżnicowana i zależała od regionu. W XV–XVII w. na Sądeczyźnie nazwy na *-ski* należały do najczęstszych OD wśród mieszczan i chłopów (Bubak 1986: 223). W XVI w. na Mazowszu tworzyły około 9% OD, w kolejnym stuleciu już 25% (Szulowska 2004: 203). Z kolei w Łodzi wysoka frekwencja tych nazw zaznaczyła się dopiero od połowy XVIII w. (Mączyński 1970: 245–246).

Grupa I – materiał o cechach językowych ukraińskich XVI wiek

m: *Iwan Bereżecki* LK 1563 (: *Bereżci, Bereh, Bereżec'*), *Paszko Chruszwicki* LK 1563 (: *Hruszwcycja*), *Charasym Dubowski* LK 1563 (: *Dubowa*), *Sawa Przemierski* LK 1563 // *Sawka Przenurski* ibid. (: *Peremirka*), *Lew Tocholewsky* LK 1563 (: może od *Tychol*).

ch: *Iwaszko Domianski* LK 1563 (: *Domanec'*), *Chricko Kozinski* LK 1563 (: *Kozyn*), *Hricko Łobecki* IP 1569 (: *Łobiw*), *Fedko Porwaniecki* IP 1598 (: *Porwancze*), *Превор Василевскии* OK 1552 (: *Wasyliwka, Wasylewszczyzna*), *Максим Володавъскии* IO 1578 (: *Wołodawa*).

XVII wiek

m: *Kornia Baranowskiego* (Gen.) KGL 1664 (: *Baranje, Baraniwka*), *Kosik Biełaszewski* OO 1643 (: *Biłasziw*), *Lewko Borowicki* IO 1687 (: *Borowyczi*), *Waśko Chołopicki* OO 1620 (: *Chołopy*), *Semen Derewenecky* OO 1620 (: *Derewjancze*), *Dyakowski* OO 1620 (: *Djakiw*), *Sydor Dobrynski* IO 1687 (: *Dobryn'*), *Semena Hnoynickiego* (Gen.) OO 1620 (: *Hnojnycja, Hnijno*), *Martin Horodensky* IS 1614 (: *Horodyny*), *Mikula Koniusky* IS 1614 (: *Konjuchy, Konjuszky*), *Hawrilo Krinicki* OO 1643 (: *Krynycja*), *Jarmol Lebedzki* OO 1620 (: *Lebed'*), *Lesko Łobaczowsky* IW 1685 (: *Łobaczyn*), *Choma Nowostawski* OO 1603 (: *Nowostaw*), *Tymosz Płużenski* OO 1620 (: *Płużen*), *Mikołaj Płycki* ID 1695 (: *Płyca*), *Semen Sawczynski* OO 1620 (: *Sawczyci*), *Lewko Stepansky* IS 1614 (: *Stepan'*), *Hryć Szklinski* IO 1687 (: *Szklin', Szklłyn*), *Wasil Wisocky* IW 1685 (: *Wysoke*), *Pawło Wiszniowsky* IW 1685 (: *Wyszynja*), *Kiryk Zahorowsky* IW 1685 (: *Zahoriw*), *Iozeph Zastawski* IO 1687 (: *Zastaw*), *Jochim Zawidowsky* (: *Zawydiw*), *Iacko Zbarazki* IO 1687 (: *Zbaraż*).

ch: *Bilecki Semen* KG 1671 (: *Biłka*), *Iacko Galecki* OO 1604 (: *Hały, Hałe, Hałka*), *Senkowi Iwanickiemu* (Dat.) KG 1660 (: *Iwanje, Iwanyczi*), *Wasilowi Kulczykiemu* (Dat.) AGK 1684 (: *Kulczyn*), *Lewko Kutenski* OO 1604 (: *Kuty*), *Vlas Popowski* OO 1603 (: *Popiwka, Popowyczi*), *Iwana Radochowskiego* (Gen.) OO 1571 (: *Radechiw*), *Jacko Rudnicki* ICZ 1677 (: *Rudnje*), *Wasil Szczykitynski* OO 1620 (: *Szczykyczyn*), *Sawki Woronickiego* (Gen.) ID 1695 (: *Woronczyn, Woronyczi, Woronka*), *Choma Zabokryczki* OO 1603 (: *Żabokryky*), *Wasko Zawalski* OO 1604 (: *Zawallja*).

XVIII wiek

m: *Fedor Boronicki* IŁ 1788 (: *Boronno*), *Zinko Dubrowski* IŁ 1788 (: *Dibrowa, Dubriwka*), *Iakow Grabowski młynarz* IK 1743 (: *Hrabiw*), *Iwan Hołycki* IŁ 1790 (: *Hołyky*), *Iakim Kulikowski* IK 1743 (: *Kułykiw*), *Choma Łuczycowski* IK 1759 (: *Łuczyn, Łuczyci*), *Matwiey Morozowski* LŁ 1790 (: *Moroziwka*), *Karpo Rowinski* IK 1759 (: *Rowy*), *Pilip Sawicki* AGW 1727 (: *Sawyczi*), *Matwiy Sernacki* IK 1743 (: *Sernyky*), *Iwan Stepanowski* IK 1759 (: *Stepan'*), *Chwedor Zołtecki* IK 1743 (: *Zowtok*).

ch: *Klim Dołhuński* LŁ 1790 (: *Dowha*), *Lesko Iuskowiecki* KG 1735 (: *Juskiwci*), *Stepan Jampolski* IK 1789 (: *Jampil*), *Omelko Korecki* LW 1789 (: *Korec'*), *Procko Korytyński* IK 1789 (: *Korytno, Korytncyja*), *Wasko Kozacki* LŁ 1790 (: *Kozak*), *Fedor Krajewski* IK 1759 (: *Krajiw*), *Wasyl Krywicki* KG 1735 (: *Krywyczi*), *Supron Makoterski* KG 1768 (: *Makoterty*), *Lewko Maniecki* LW 1789 (: *Maniwci*), *Demkowi Matyowskiemu* (Dat.) KG 1707 (: *Matiw, Matwijiwci*), *Jakimem Meduszyckim* (Instr.) IŁ 1766 (: *Medusziw*), *Petro Narajowski* LW 1789 (: *Narajiw*), *Leszko Olszanski* IK 1759 (: *Olszany*), *Mikoła Romanski* IK 1789 (: *Romaniw*), *Wasyl Ruzewski* LW 1789 (: *Ruża*), *Hrycko Sokieryński* IŁ 1766 (: *Sekyrynci*), *Semen Wolański* KG 1755 (: *Wolja*), *Kiryk Wysocki lesniczy* LW 1789 (: *Wysoke*).

Grupa II – materiał o cechach językowych polskich

XVI wiek

m: *Jerzy Kozłowski* LK 1563 (: *Kozłowo, poznańskie, Kozłów, kieleckie, katowickie – SEM III 86 lub Kozel, Kozliw*).

ch: *Woiczech Gadomski* IP 1598 (: *Gadomce, pow. berdyczowski, Gadomka, pow. kaniowski*), *Siekierski* IP 1598 (: *Siekierki Wielkie i Małe – SEM III 173*).

XVII wiek

- m:** *Galinski* OO 1620 (: *Galiny*, skierniewickie – SEM III 45), *Grzibowskiego* (Gen.) OO 1620 (: *Grzybów Hornowski*, płockie, *Grzybów*, kaliskie, kieleckie, radomskie, *Grzybowa*, krakowskie – SEM III 59), *Jastrzębskiego* (Gen.) OO 1654 (: *Jastrzębniki*, kaliskie, *Jastrząbka*, łomżyńskie – SEM III 67), *Szymon Marianowski* IO 1687 (: *Marjaniwka*), *Jan Niedzwiecki* OO 1620 (: *Niedźwiedza*, przemyskie), *Niedźwiedź*, pow. klimowicki i in.), *Marcin Paprocki* OO 1620 (: *Paprotno*, *Paprotna*, przemyskie – SEM III 139).
- ch:** *Krysztof Mietelski* KG 1633 (: *Mietel*, kieleckie – SEM III 117 lub *Metelno*), *Adam Sieniawski* OO 1620 (: *Sieniawa*, przemyskie – SEM III 174 lub *Syniawa*), *Aleksandrowi Zakrzewskiemu* (Dat.) KG 1655 (: *Zakrzewo*, skierniewickie, konińskie, włodawskie, kieleckie i in. – SEM III 223).

XVIII wiek

- m:** *Kazimierz Bogacki* IK 1743 (: *Bogaty*, ostrołęckie – SEM III 10), *Woyciech Borkowski* IK 1759 (: *Borkowo*, poznańskie, płockie, łomżyńskie, ciechanowskie – SEM III 12), *Andrzeja Gaszyńskiego* (Gen.) LW 1789 (: *Gaszyn*, sieradzkie – SEM III 46), *Stanisławem Skaszewskim* (Instr.) KG 1789 (: *Skaszewo*, pow. lipnowski), *Jan Szmigielski* IŁ 1788 (: *Śmigiel*, leszczyńskie – SEM III 196), *Jan Witwicki* IŁ 1788 (: *Witwica*, stanisławowskie).
- ch:** *Woyciech Bańkowski* AGW 1760 (: *Bankowo*, gdańskie, *Banków*, pow. słupski), *Stach Chmielowski* LW 1789 (: *Chmielewo*, radomskie, ciechanowskie – SEM III 22 lub *Chmeliw*), *Pawłowi Gensierowskiemu* (Dat.) D 1773 (: *Gąsiorowo*, kaliskie, poznańskie, *Gąsiorow*, *Gąsiory*, parafia Rdutów – SEM III 47), *Ludwika Krajewskiego* (Gen.) KG 1710 (: *Krajewo*, ciechanowskie, łomżyńskie, *Krajewice*, leszczyńskie – SEM III 87 lub *Krajiw*), *Grzesko Łozowiecki* IK 1789 (: *Łozy*, *Łozowa*), *Felician Orłowski* IK 1800 (: *Orłów*, płockie, krakowskie, *Orły*, skierniewickie i in. – SEM III 135 lub *Oreły*), *Tomaszowi Zwierzańskiemu* (Dat.) KG 1789 // *Zwierzynski* *ibid.* (: *Zwierzyn*, pow. liski, *Zwierzyna*, pow. frysztacki).

W omawianej grupie umieszczam również nieliczne formacje, w których sufiks *-ski* łączył się z podstawami odimiennymi i odapelatywnymi, pełniąc w nich funkcję strukturalną lub odojcowską. Rozgraniczenie tych funkcji w oparciu o zebrany materiał nie zawsze było możliwe. Dla części materiału potwierdzeniem strukturalnej funkcji sufiksu *-ski* mogą być formy oboczne, zaś patronimicznej alternacje z formacjami odojcowskimi.

Występowanie tego typu nazw w polskiej antroponimii kresowej zapewne miało związek ze znaną na ziemiach etnicznych ucieczką mieszczan i chłopów od nazwisk odapelatywnych. Przedstawiciele tych stanów, zwłaszcza mieszczanie, chcąc przedostać się do warstwy uprzywilejowanej, zmieniali swoje nazwiska na wzór szlacheckich, dodając do nich m. in. sufiks *-ski*. Takowe praktyki mieszczan opisał Walerij Nakenda Trepka w książce pt. *Liber generationis plebeanorum (Liber Chamorum, 1963)*. W materiale ukraińskim nieliczne odapelatywne oraz odimienne formacje tego typu mogły powstawać pod wpływem polskim. Niektórzy badacze upatrują w nich również dążenie do „ulepszania” własnych nazwisk.

W zbiorze ukraińskim przykładami takich formacji są zapisy: *Andrey Baryłowski* LK 1563 (: *барула, баруло* ‘rodz. beczki’ ЕСУМ), *Wasko Spikołowski* LK 1563 // *Wasko Spikołow, Wankowski* OŁ 1552 (: *Ванко : Іванко : Іван*); *Iwan Borysowski* OO 1620 // *Borysowicz* ibid. (: *Борис*), *Oleksiey Boykowski* ID 1695 // *Boyko* ibid. (: *бойко* ‘Bojko’ Грн., por. n. os. *Бойко* СУМ XVI–XVII lub im. złoż. *Бойславъ*, por. Вирста 2007: 120), *Fedor Zubkowski* OO 1620 // *Zubko*; *Lukasz Fiałkowski* LŁ 1790 (: *фіялка* ‘fiołek’ Грн.), *Stepan Zukowski* IK 1759 // *Semen Zuk* ibid. (: *жук* ‘żuk’ Грн., por. n. os. *Жукъ* ССМ), zaś w materiale polskim: *Błażeiowski* KG 1735 (: *Błażej*), *Adamem Kasperskim* (Instr.) KG 1738 (: *Kasper*), *Jakób Krzywecki* IO 1703 // *Jedrzej Krzywy* ibid. (: *krzywy* Sstp – SEM I 132).

Nazwy analityczne z + *nm*

Relacja osoby identyfikowanej do nazwy miejscowej mogła być wyrażona za pomocą konstrukcji przyimkowej. Tego rodzaju zapisy występowały w omawianych źródłach bardzo rzadko. Prawdopodobnie ilustrowały potoczny sposób identyfikacji osób, które na co dzień posługiwały się samym tylko imieniem, a wskazanie miejsca pochodzenia było jedynym ich wyróżnikiem w danej społeczności.

Grupa I

XVI wiek

m: *Olieksa z Biereżec* LK 1563.

ch: *Kosciuk z Drugobycza* IK 1548.

XVII wiek

m: *Petro z Hulczy* KRR 1693.

ch: *Charko Zkozinia* OO 1604, *Sawka z Rozważa* OO 1603, *Korniey z Zastyrza* ID 1695.

XVIII wiek

ch: *Andruch z Zbaraża* KG 1735, *Kost z Droczyk* LW 1789.

Określenia równe nazwom miejscowym

Grupa I

XVII wiek

ch: *Kuzmy Horynia* (Gen.) OO 1620 (: *Horyń*).

Grupa II

XVII wiek

m: *Szybark ciesla* IW 1685 (: *Szybark*, *nowosądeckie*).

Określenia równe nazwom mieszkańców regionów i miejscowości

Grupa I

XVI wiek

m: *Senko Kolczyniec* LK 1563 (: nm *Kulczyn*), *Olchym Stuczaniin* LK 1563 (: nm *Stucz*), *Ганон Шелвовец* IO 1578 (: nm *Szelwiv*), *Orysz Trokan* OŁ 1552 (: nm *Troki* na Litwie), *Iwan Żytomierec* IK 1548 (: *житомирець* 'mieszkaniec Żytomierza' УОС).

ch: *Makar Dubrowieniec* IP 1598 (: nm *Dubriwka*, *Dubrowycia*), *Jwan Podolenin* OŁ 1552 (: *подолянин* 'mieszkaniec Podola' Грн.).

XVII wiek

m: *Ławryn Chorowiec* OO 1620 (: nm *Choriw*), *Tymosz Hrozowiec* OO 1620 (: nm *Hroziw*), *Tyszko Krzemienczaniin* OO 1620 (: nm *Kremenec'*), *Petro*

Obhowiec ID 1695 (: nm *Obhiw*), *Semen Posiahowec* OO 1620 (: nm *Posjahwa*, *Posjahowci*), *Feško Rownianin* OO 1620 (: nm *Riwne*), *Iwana Smordowca* (Gen.) ID 1695 (: nm *Smordwa*).

ch: *Jottuch Berezniak* OO 1620 (: nm *Berezn*), *Misko Kowlanin* OO 1620 (: nm *Kowel*), *mysko kołomiiec* IO 1687 (: *коломиець* ‘mieszkaniec Kołomyi’ Грiн.).

XVIII wiek

m: *Petro Klewanec* IK 1759 (: nm *Klewan*’).

ch: *Hrycia Lipowca* (Gen.) AGW 1783 (: nm *Łypa*, *Łypy*, *Łypiwka*), *Chwesko Lisowiec* LŁ 1790 (: nm *Łysiw*), *Sachar Mizowiec* LW 1789 (: nm *Mizow*), *Misko Myteleniec* (: nm *Mytelno*), *Iwan Podolak* IS 1763 (: *подоляк* ‘mieszkaniec Podola’ Грiн.), *Wasył Połoszyniec* LŁ 1790 (: nm *Połoszyn*), *Trochim Tupalec* (: nm *Tupały*), *Iwan Wołyniec* IK 1789 (: *волынець* ‘mieszkaniec Wołynia’ CYM XVI–XVII).

Grupa II

XVI wiek

m: *Iakub Mazur* LK 1563 (: *Mazur* ‘przybysz z Mazowsza lub z Małopolski’ SW, *Marcin Orszanin* IK 1548 (: nm *Orsza* nad rzeką Orszycą koło Witebska).

XVII wiek

m: *Iasko Kaszuba* IO 1620 (: *Kaszuba* ‘Kaszub’ SL – SEM IV 7), *mazur hayduk* ID 1695 (por. wyżej).

XVIII wiek

m: *Franciszek Mazur* IK 1743 (por. wyżej).

ch: *Józef Huszyniec* KG 1768 (: nm *Huszyn*).

Określenia utworzone od nazw terenowych

Grupa I

XVI wiek

m: *Хома Подгрушныи* IO 1578 (: *под* ‘pod’, *груша* ‘grusza’ CCM).

XVII wiek

m: *Stephan Podhorny* KRR 1634 (: *pod* 'pod', *gora* 'góra' CCM).

ch: *Iwan Nahorny* OO 1604 (: *na* 'na', *gora* 'góra' CCM), *Stecko Podlipny* OO 1621 (: *pod* 'pod', *lipa* 'lipa' CCM).

XVIII wiek

ch: *Pawło Zahrebelny* IH 1766 (: *загребельний* 'znajdujący się za groblą' Грiн.), *Stach Zaryczny* IP 1762 (: *зарічний* 'znajdujący się za rzeką' Грiн.).

Grupa II

XVI wiek

m: *Stanisław Graniczny* OO 1643 (: *graniczny* Sstp – SEM I 83).

Większość określeń z tej grupy to formacje z sufiksem *-ny*, pochodzące od nazw terenowych motywowanych najczęściej wyrażeniami przyimkowymi. Niektóre z nich nie posiadały formy przymiotnikowej. Były określeniami analitycznymi, wskazującymi prawdopodobnie na zajmowane domostwo bądź uprawianą ziemię, które należały wcześniej do kogoś innego, np.: *Semen nafilipowym* IW 1687, *Choma nagieruszowym* IO 1701, *Kazko na Krzyskowym* IO 1701, *Chwedko na Kołczanowym* IO 1701, *Misko na Kuzminym* IO 1701, *Stepan na Kwiczukowym* IO 1701, *Harasym na Pankowym* IO 1701, *Semen na Tkaczowym* IK 1789⁷⁰. Mogły też informować o dokładnej lokalizacji miejsca zamieszkania w danej okolicy, np.: *Sienko zabramo* IW 1685, *Kazimierz zamostem* IO 1687 czy posiadanych użytkach rolnych, np. *Tymosz nasenozetowym* IW 1685.

B.2. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM ETNICZNYM

Tereny dawnego Wołynia, podobnie jak pozostałych regionów Ukrainy, zamieszkiwały różne narodowości. Przekazy historyczne mówią o napływie w XVI–XVII w. przybyszów z innych krajów. Byli to

⁷⁰ Formacje tego typu występowały również w dokumentach z dawnego województwa ruskiego, por. E. Wolnicz-Pawłowska, *Osiemnastowieczne imiennictwo...*, s. 112. Autorka klasyfikuje je jako formacje odwołujące się do nazw terenowych, utworzone od nazw użytkowanej roli.

przede wszystkim Polacy, również Litwini, bojarzy białoruscy, Rosjanie, Węgrzy, Niemcy, mieszkańcy Mołdawii i Wołoszczyzny, Besarabii, poza tym Żydzi, Karaimowie, Kałmucy, Czemerysi, Turcy, Tatarzy i in. O przynależności etnicznej ludności Wołynia świadczy też proveniencja językowa OD. Oprócz formacji o cechach polskich wśród zgromadzonych nazw spotykamy określenia pochodzenia czeskiego, litewskiego, niemieckiego, ormiańskiego, rosyjskiego oraz węgierskiego (por. II. A.6., B.6. *Określenia obce*). O różnicowaniu etniczno-kulturowym i kontaktach z innymi narodami mówią również formy odetniczne, cechujące przede wszystkim nazewnictwo nieszlacheckie.

W zebranych materiale najwięcej poświadczeń miały określenia: *Lach, Tatarzyn, Wołoszyn, Litwin i Niemiec*. Dla niektórych z nich wystąpiły formy synonimiczne, np. *Czerkies, Ukrainiec; Moskal, Moskwićin, Moskwyć, Moskwa; Niemiec, Swab; Polak, Lach; Turczyn, Ordyniec*.

Można przypuszczać, że nie wszystkie określenia odetniczne wskazywały na przynależność kulturową ich nosicieli. Niektóre z nich mogły być użyte metaforycznie i mieć charakter przezwiskowy. Za podstawę motywacyjną innych mogło posłużyć zapelatywizowane znaczenie etnonimów, np. *grek* 'wyznawca kościoła wschodniego' SW; *kozak* 'rabuś, opryszek; podrostek i in.' SW; *moskal* 'rodzaj placka' SXVI; *człowiek* dużo jeżdżący, żarłok i in.' SW; *węgrzyn* 'wino węgierskie' SW; *żyd* 'handlarz; człowiek nieochrzczony' SW.

Grupa I XVI wiek

- m:** *Fesko Lach* LK 1563 (: *ляхъ* 'Polak' Тим., możliwe również pochodzenie od im. *Ілля Остап* 2002: 112, por. też n. os. *Лях* ССМ), *Мукодай Литвинъ* ІВ 1573 (: *литвинъ* 'Litwin' ССМ; 'przybysz z Polesia, z Białorusi' Франчук 1965:256), *wassuk moskwyć* RPW 1570 (: *москвіць* 'Rosjanin, mieszkaniec Wielkiego Księstwa Moskiewskiego' ССМ), *Osaczko Turczyn* LK 1563 (: *турчин* 'Turek, Turczyn' Грiн.), *Нахимъ жидъ* ІО 1578 (: *жидъ* 'Żyd' ССМ).
- ch:** *Fedor Kozak* (: *козак* 'mieszkaniec Wschodniej Ukrainy, Kozak' Грiн.), *Fedko Swab* ІР 1598 (: *шваб* 'Szwab' Грiн.).

XVII wiek

- m:** *Iwan Moskal* ОО 1621 (: *москаль* 'Rosjanin; żołnierz' ЕСУМ), *Fesko Poleszczuk* ІВ 1685 (: *полицук* 'mieszkaniec Polesia' Грiн.), *Iwan Wo-*

Łoszyn IO 1687 (: *волошинъ* 'Wołoch, Rumun' СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Волошин* ССМ).

ch: *Kurilo Boyko* IO 1687 (: *бойко* 'Bojko' Грін., por. n. os. *Бойко* СУМ XVI–XVII lub im. złoż. *Бойславъ*, por. Вирста 2007: 120), *Oleksa Czetmeris* IO 1687 (: *чемепис* 'przedstawiciel ugro-fińskiej grupy etnicznej zamieszkującej tereny Rosji' Чучка 2005: 600), *Iwan Czerkies* KG 1671 (: *черкас* 'daw. nazwa Ukrainca nadawana przez Rosjan' Фа-рион 2001: 308), *Ławryн Lithwin* KG 1662 (zob. wyżej), *Wasko Moskwa* OO 1621 (: *москва* 'Rosjanin' Грін.).

XVIII wiek

m: *Wasył Cygan* ІЛ 1788 (: *циган* 'Cygan' Грін., por. *Циганин* ССМ), *Anton Ordyniec* ІК 1759 (: *ордынецьъ* 'mieszkaniec Ordy' Тим.).

ch: *Fedko Basaraba* ІК 1789 // *Michałko Basarab* ibid. (: *басарабъ*, *басараба* 'miejscowy etnonim oznaczający mieszkańca Besarabii' СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Басараба* ССМ), *Petro Tataryn* KG 1759 (: *татаринъ* 'Tatarzyn, Tatar'), *Stepan Ukraineц* ІК 1789 (: *українецьъ* 'Ukrainiec' Грін.).

Grupa II

XVI wiek

m: *Marko Białorus* LK 1563 (: przest. *Białorus* 'Białorusin' USJP), *Michał Kozak* LK 1563 (: *Kozak* 'mieszkaniec wschodniej Ukrainy' SW), *Szymko Lach* LK 1563 (: *Lach* 'Polak' SL – SEM IV 7), *Mikołaj Litwin* LK 1563 (: *Litwin* SL – SEM IV 8).

ch: *Michał Niemiec* IP 1598 (: *Niemiec* SL – SEM IV 10).

XVII wiek

m: *Chawrat* (!) OO 1620 (: prawdopodobnie *Charwat* 'Chorwat' SEM IV 2), *Juska Greka* (Gen.) OO 1620 (: *Грек* SL – SEM IV 5), *Moskal garbarz* IS 1614 (: *Moskal* 'Rosjanin' SL – SEM IV 9), *Moskwiczin* IS 1614 (: *Moskwicin* 'Rosjanin' SL), *Piotr Włoch* OO 1605 (: *Włoch* SL – SEM IV 19).

ch: *Marcin Lach* OO 1620 (zob. wyżej), *Paweł Węgrzyn* OO 1603 (: *Węgrzyn* SEM IV 18).

XVIII wiek

ch: *Andruch Polak* LW 1789 (: *Polak* SL – SEM IV 11).

B.3. OKREŚLENIA ZALEŻNOŚCIOWE

Formacje wskazujące na relacje rodzinne należą do najstarszych sposobów identyfikacyjnych. W dawnej antroponimii ukraińskiej występowały powszechnie, a ich użycie nigdy nie miało konotacji społecznych. Na omawianym terenie formacje odojcowskie należały do najbardziej produktywnego typu nazewniczego. Ich wysoka frekwencja jest szczególnie wyrazista w materiale chłopskim z XVI–XVII w. i znacznie przewyższa udział w imiennictwie mieszczańskim (40,4% : 72,7% oraz 38,9% : 60,4%). W kolejnym stuleciu te proporcje były bardziej wyrównane, a częstotliwość występowania patronimów utrzymywała się na wysokim poziomie (55% : 59,5%). W antroponimii nieszlacheckiej formy zależnościowe odznaczały się znacznie większą produktywnością niż w nazewnictwie warstwy uprzywilejowanej. Różnice dotyczą również większego zróżnicowania morfologicznego tych określeń. Dość wyraźną obecność zaznaczyły też w materiale polskim, zwłaszcza w wieku XVIII (24,6% OD mieszczan i 17,4% OD chłopów). Wśród szlachty ten typ nazewniczy nie był popularny.

W antroponimii mieszczańskiej i chłopskiej określenia zależnościowe najczęściej wyrażane były formami syntetycznymi, sporadycznie tylko za pomocą konstrukcji opisowych. Zasób środków gramatycznych, służących ich kreacji, tworzyły następujące formanty: *-yc(z)/-ic(z)*, *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*, *-ow/-ew*, *-yn/-in*, *-uk/-'uk*, *-czuk*, *-enko*, *-ko*, *-yk/-ik*, *-czyk*, *-enia/-enie*, *-(ow)ec/- (ew)ec*, *-(yn)ec*, *-ak/-'ak*, *-czak*, *-ka* – w materiale ukraińskim oraz *-ic(z)*, *-owic(z)/-ewic(z)*, *-ow*, *-in/-yn*, *-ik/-yk*, *-czyk*, *-ak/-'ak*, *-czak*, *-ek*, *-uk/-'uk*, *-enia* – w materiale polskim. Relacje zależnościowe w obu grupach językowych były wyrażane także przez OD w formie Gen. sg oraz OD równe imionom w ich postaci podstawowej i derywowanej (tzw. patronimika semantyczne).

W badanych dokumentach znalazły się nazwy z pierwotnie deminutywnymi lub hipokorystycznymi formantami, np.: *-ko*, *-ek*, *-ik/-yk*, *-czyk*, *-ka*, *-ak*, *-ec*. Ich znaczenie odojcowskie zostało potwierdzone przez występujące w źródłach formy podstawowe bądź pochodne (z innymi sufiksami patronimicznymi), które identyfikowały te same osoby. Uwzględniono również zapisy, sporządzone w tym samym czasie i odnoszące się do różnych osób, ale pochodzących z tych samych miejscowości. Patronimiczna funkcja takich określeń była bardzo prawdopodobna.

W grupie określeń odojcowskich omawiam wszystkie OD z sufiksami *-uk/-'uk* i *-enia/-enie*, znanymi w antroponimii ukraińskiej przede wszystkim ze swej funkcji patronimicznej. Na badanym terenie sufiksy te tworzyły również zdrobnienia. W XVI w. sufiks *-uk/-'uk* w funkcji hipokorystycznej pojawia się jeszcze bardzo rzadko, częściej w kolejnych stuleciach. Imiona na *-enia/-enie* spotykamy tylko w XVII w., ale pierwsze poświadczenia OD z tym sufiksem są wcześniejsze. Niektóre zatem przykłady formacji odimiennych, włączone do grupy patronimów, będą prawdopodobnie przeniesionymi imionami. Jednoznaczne sklasyfikowanie tych określeń nie było możliwe.

Nazwy zależnościowe analityczne

Na relacje zależnościowe wskazywały też deskrypcje jednostkowe, które najczęściej informowały, kto czym jest zięciem, synem, czasami bratem, siostrzeńcem lub bratankiem, a zupełnie wyjątkowo mężem czy parobkiem. Niekiedy relacja zależnościowa wyrażona była tylko formą Gen. imienia i OD (męskiego), np. *Iwan Waska Hłuszczuka* IS 1764 bądź wyrażeniem przyimkowym *od* + OD (męskie), np. *walenty od chruszczyczkiego* RPW 1570.

Ten rodzaj formuł występował w omawianych źródłach rzadko.

Grupa I

XVI wiek

m: *Sołonko pasynek Bogdanow* IK 1548, *wasko ziat chilczow* RPW 1570, *chriczko choduszin brat* RPW 1570, *Chwedko Cybulin ziat* OŁ 1552, *Michał ziat Grabowoie* OŁ 1552, *iwan jewczin morz* RPW 1570, *sidorz mowczanow pasinok* RPW 1570, *wasko omelianowej ziat* RPW 1570, *Ostapow brat* LK 1563, *Misko zięc Pankow* LK 1563, *Charko zięc Sawin* LK 1563, *thymosz syn tyskow* RPW 1570.

ch: *Аврамеу Попов брат* OZ 1566, *Андреу зят Кабатов* OZ 1566, *Sienko zięc Małascijicow* IP 1598.

XVII wiek

m: *Iwan Aryczyn zięc* OO 1620, *Kiriło syn Bednarzow* IS 1695, *Kosc Dachnow syn* ID 1695, *Iwan Moskalow zięc* IK 1743, *Stefan Raiszczyszyn zięc* ID 1695, *Iwanskiego syna Sadowniczego (Gen.)* ID 1695, *Stromiliszyn*

zięc OO 1620, *Martin Suprancow* zięc ID 1695, *brat Ułasow Tkacz* IW 1685, *Hlinski Wołoszyn* zięc ID 1695.

ch: *Jusko syn Daniliszyn* ID 1695, *Ihnat Hunczyn* zięc ID 1695, *Lewko syn Iwankow* OO 1620, *Parchoma Kałuchoweo syna* (Gen.) KG 1681, *Hrycko Kociutyn syn* OO 1620, *Sidor Kosyrin ziecz* OO 1603, *Anton Mielniczyn zięc* LW 1789, *Marko zięc Nazarow* ICZ 1677, *Iacko zięc Nykonow* ID 1695, *Prokopczin sin* IS 1614, *Iwan Tkacz Stepanichy zięc* IK 1759.

XVIII wiek

m: *Petrykowiec zięc Bandzyluka* IK 1759, *Kaliszewicz zięc Krepczonowski* IK 1759, *Iwan Kralczyn syn* IK 1759, *Pawło Sawczyn zięc* IK 1743; *Matwiy Stonozyn zięc* IK 1743, *Hrycko Bohusz syn Zaharka* IK 1759.

ch: *Petro Hałatowicza brat* IP 1762, *Pawło Denysiuk Marczychy zięc* IK 1759, *Anton zięc Mielniczyn* LW 1789, *Iwan Sołowiej Kireyczuka syn* IK 1755, *Andruch Towstego syn* IP 1789, *Hrycia Waskowego Sterczukowego parobka* (Gen.) KG 1769.

Grupa II

XVIII wiek

ch: *Teodor Pasiecznika syn* D 1754.

Patronimy syntetyczne

Z sufiksem *-yc(z)/-ic(z)*

Sufiks *-yc(z)/-ic(z)* w nazewnictwie mieszczan i chłopów dawnego Wołynia tworzył nazwy ojcowskie przeważnie od podstaw na *-a*, np.: *Kosczuk Sawczycz* IK 1548 (: *Савка*), niekiedy na *-o*, np.: *Kuzma Awramczicz* OO 1621 (: *Аврамко : Аврам*), wyjątkowo od podstaw spółgłoskowych, np.: *Андреико Московичъ* IO 1578 (: *Московецъ* 'Rosjanin' Грин.). Dodawany był najczęściej do imion chrześcijańskich w ich postaci podstawowej lub derywowanej, również słowiańskich oraz do podstaw odapelatywnych. Największy udział procentowy OD z tym sufiksem ilustrują zapisy z XVI w. odnoszące się do chłopów (4% OD mieszczan : 9,7% OD chłopów). Również w kolejnym stuleciu w identyfikacji tej grupy społecznej nazwy z *-yc(z)/-ic(z)* występowały znacznie częściej niż wśród mieszczan (2,7% : 7,4%), chociaż, począwszy od XVII w., miał miejsce wyraźny spadek produktywności tego sufiksu.

Jego postać fonetyczna z końcowym *c* jest zapisem kancelaryjnym pochodzącym z dokumentów polskojęzycznych.

W materiale polskim zanotowano zaledwie kilka OD tego typu. W większości przykładów omawiany sufiks zachowuje postać rodzimą.

Grupa I XVI wiek

- m:** a) *chordej chylczycz* RPW 1570 (: Хилько, Хилко : Филимон), *Maciey Iwanycz* IK 1548 (: Иван), *Trochim Mikiticz* LK 1563 (: Микита), *Яцко Вакуличъ* IO 1578 (: Вакула), *Макар Олишчич* IO 1578 (: Олешко : Олександр, Олексій).
- b) *andruszko fuczycz* RPW 1570 (: Фуч(a) : фучати 'sapać, ciężko oddychać' Грін.), *Hiryz* IK 1548 (: Гира : гира 'gw. czupryna; nieostrzyżona głowa', por. n. os. Гира СУМ XVI–XVII).
- ch:** a) *Stecko Chomicz* LK 1563 (: Хома), *Mic Chrynczycz* LK 1563 (: Гринько : Григорій, Григор), *Wasko Fiedorzyc* LK 1563 (: Федір), *Wasko Hawrilczic* IP 1598 (: Гаврилко : Гаврило), *Ostapko Ilicz* LK 1563 (: Ілля), *Jurko Saczinić* IP 1598 (: Сачина : Сакій, Ісак).
- b) *Wasko Dudyć* OCZ 1578 (: Дуда : дуда 'fujarka, piszczałka', por. n. os. дуда СУМ XVI–XVII), *Klim Głowicz* OCZ 1578 (: Глива : глива 'gat. gruszy; huba' Грін.), *Andrey Hunczic* IP 1598 (: Гунька : гунька 'przen. kobieta mówiąca niewyraźnie; rodz. wierzchniego okrycia' Грін.).

XVII wiek

- m:** a) *Kuziemczicz* IS 1614 (: Куземка, Куземко : Кузьма), *Hrysko Rohianczicz* OO 1620 (: Полуянко : Полуян Керста 1984: 124).
- b) *Iwan Huszczicz* IS 1614 (: Гуска : гуска 'geś', por. n. os. Гуска СУМ XVI–XVII lub Гуско : Гус Чучка 2005: 166–167), *Martyn Kaplicz* OO 1620 (: Капля : капля 'kropła' Грін.).
- ch:** a) *Chricko Antonczyc* ID 1695 (: Антонко : Атон, Антін), *Raweł Wakutczyc* OO 1604 (: Бакумко : Абакум), *Klim Danczyc* OO 1604 (: Данко : Данило, Денис, Богдан lub Данславъ Морошкин 68), *Tymosza Demianica* (Gen.) ID 1695 (: Дем'ян), *Kuzma Haronczyc* OO 1604 (: Гапонко : Гапон, Агапон), *Lewko Hriczynic* OO 1604 (: Грищина : Григорій, Григор), *Olechwir Jacynicz* OO 1620 (: Яцина : Яків).

- b) *Radko Cibulicz* OO 1604 (: Цибуля : цибуля 'cebula' Тим., por. n. os. Цибуля ССМ), *Martyn Chrobucz* OO 1604 (: Хроб : хроб 'robak' Грін.), *Timosza Klenicza* (Gen.) KGL 1607 (: Клен : клен 'klon' Грін.).

XVIII wiek

- m:** a) *Andrus Samoylicz* IO 1703 (: Самійло).
b) *Hrycko Kołtunicz* IŁ 1788 (: Ковтун : ковтун 'kołtun' Грін.).
ch: a) *Iwan Natałycz* LW 1789 (: Наталія lub Наталь, Натальо : Анаталій, Анатоль).
b) *Rawluk Zarubicz* LW 1789 (: Заруб(а) : заруб 'nacięcie, wyrąb' Грін., por. n. os. Зарубичь ССМ).

Grupa II

XVI wiek

- ch:** a) *Woythek Andrzejczic* IP 1598 (: Andrzejek, Andrzejko : Andrzej).

XVII wiek

- m:** b) *Maczey Skibic* OO 1643 (: Skiba : skiba Sstp – SEM I 270).

XVIII wiek

- m:** b) *Zwarzycz* IO 1703 (: Zwara : zwarzyć Sstp).

Z sufiksem -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)

Podstawą większości określeń z tym sufiksem są imiona w formie pełnej oraz derywowanej. Jego dawna repartycja nie zawsze była zachowywana. Mamy nieliczne zapisy z -owyc(z)/-owic(z) po spółgłoskach miękkich i historycznie miękkich, np.: *Korneiowicz* IS 1614, *Konon Wasyliowicz* LK 1563, *Marko Maruszowicz* LK 1563, *Hriczko Syczowicz* IS 1614 oraz przykłady na -ewyc(z)/-ewic(z) po spółgłoskach twardych, np.: *Tymosz Pronewycz* OO 1604, *Ostapko Chotewicz* OŁ 1552, *Macko Morozewicz* OŁ 1552. Od tematów zakończonych na tylnojęzykową *k* tworzone były formy z obiema postaciami fonetycznymi tego sufiksu, np.: *Serhiju Andruszkiewicz* (Dat.) KRR 1693, *Łukasz Sienkiewicz tkacz* KRR 1693, *Konon Sienkowicz* IK 1548, *Misko Bankowicz* OO 1620.

W XVI w. w nazewnictwie obu stanów utworzona została największa liczba określeń poimiennych z udziałem sufiksu -owyc(z)/

-*ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*. W materiale odnoszącym się do chłopów zarejestrowano ich ponad dwukrotnie więcej (27,8% OD mieszczan : 56,1% OD chłopów). W XVII w. zaznacza się wyraźna tendencja spadkowa w produktywności formacji tego typu (11,3% : 12,8%), które w kolejnym stuleciu były już niechętnie stosowanymi środkami identyfikacji osoby (4,9% : 0,9%). W XV w. należały do najpopularniejszych formacji zależnościowych w ziemi halickiej i lwowskiej (Szulowska 1992: 51) oraz sanockiej i przemyskiej (Rieger 1977: 21), w XV–XVI w. na Huculszczyźnie (Близнюк 1997: 8), zaś w XVI–XVII w antroponomii niedalekiej Żytomierszczyzny (Ящук 2008: 6). Również na Podlasiu w XVI w. były najbardziej produktywnym typem słowotwórczym wśród dominujących na tym terenie patronimów (Citko 2001: 78–79). W XVIII w. częstotliwość występowania nazw tego typu wyraźnie maleje na ziemiach zachodniej Ukrainy. Wprawdzie w okręgach lwowskim, stryjskim i żółkiewskim były dość charakterystyczną formacją nazewniczą, to jednak w pozostałych ich udział w identyfikacji był zbliżony do ziem Wołynia (Wolnicz-Pawłowska 1978: 25–26). We współczesnym imiennictwie badanego terenu tworzą 4,5% nazwisk (Редько 1966: 206).

Omawiane określenia pełniły nie tylko funkcję poimienego OD w formułach dwuelementowych. Wynotowano kilka przykładów zestawień trójczłonowych, tak charakterystycznych dla imiennictwa szlacheckiego, w których nazwy na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* były właściwymi patronimami wskazującymi na filiację ojciec – syn, np.: *Fedor Bożkowicz Czyhel* OO 1620, *Левка Марциновича Ласчинского* (Gen.) TU 1638.

W materiale odnoszącym się do obu grup społecznych już w XVI w. pojawiły się zapisy form pluralnych OD z omawianym sufiksem. Były to nazwy rodzinne, wspólne dla ojca i syna (synów), pełniące funkcję nazwiska dziedzicznego, jedno- i dwupokoleniowego. Jednak z tego samego okresu pochodzą również nieliczne przykłady form obocznych, współwystępujących z patronimami na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*, które świadczyły o odojcowskim charakterze formacji tego typu i żywym jeszcze procesie nazwiskotwórczym, np.: *Fedko Daniło* LK 1563 // *Daniłowicz* *ibid.*, *Senko Roman* OO 1620 // *Semen Romanowicz* *ibid.* (por. III. 1. B. *Sposoby identyfikacji*).

W polskiej antroponimii kresowej, tak jak w antroponimii ziem etnicznych, formacje patronimiczne zajmowały zdecydowanie niższą pozycję, ustępując miejsca określeniom odapelatywnym, a w XVII–XVIII w. również odmiejscowym. Omawiany przyrostek należał tu do najbardziej produktywnych formantów antroponimicznych, zwłaszcza w wieku XVI. Znacznie częściej występował w nazewnictwie chłopskim, także w kolejnym stuleciu. W wieku XVIII, podobnie jak w języku ukraińskim, chętniej wykorzystywany był do identyfikacji mieszczan. Najwyższa wśród nazw zależnościowych produktywność omawianych określeń cechowała również antroponimie nieszlachecką Sądeczczyzny w XV–XVII w. (Bubak 1986: 221).

Obok przykładów z rodzimym *-owicz/-ewicz* spotykamy formacje z ukraińską postacią fonetyczną sufiksu. Proces wyrównywania form polskich do ukraińskich w materiale odnoszącym się do stanu nieszlacheckiego znajduje swoje potwierdzenie w dokumentach XVI-wiecznych, w których nazwy na *-owicz/-ewicz* stanowią już wyraźną większość. Określenia z końcowym *-c* spotykamy też w materiale ukraińskim, np.: *Jowthuszewic Naum* IP 1598. Takie zapisy świadczą o polonizacji nazw zapisywanych przez polskich pisarzy.

Grupa I

XVI wiek

- m:** a) *jaczek anthonowycz* RPW 1570 (: Антон, Антонію), *Karp Arystowicz* LK 1563 (: Арист), *iwaszek iliaszewicz* RPW 1570 (: Ілляш : Ілля), *Andrey Lewonowicz* LK 1563 (: Левон : Леон, Леонтію), *kalysz maczkowycz* RPW 1570 (: Мацько : Матвію), *Lieško Onoskowicz* LK 1563 (: Оношко : Онопрію, Онопрію), *Илко Омелкович* IO 1578 (: Омелько, Омелян), *Стец Пасюкович* IO 1578 (: Пасюк : Пас : im. z rozcz. Па- typu Пасикрат, Панас, może też w związku z *пасту* ‘paść’ ССМ; ‘ураść’ Грін. lub *пась* ‘pas’ Тим.).
- b) *Ониско Боровиковичъ* IO 1578 (: Боровик : боровик ‘mieszkaniec boru; borowik’ Грін., roz. n. os. Боровик ССМ), *Петръ Кужелевичъ* IO 1578 (: Кужіль : кужіль ‘kądziel’ Грін.).
- ch:** a) *Митрашъ Артиховичъ* IO 1578 (: Артих : Артем, Артемію), *Juniec Wakunowicz* IK 1548 (: Бакун : Абакум, Авакум), *Hulko Wachonowic* IP 1598 (: Богон : im. złoż. z rozcz. Бог-, Демчук 1988: 89),

Федко Борискович IO 1578 (: Бориско : Борис), Рас Чосевич ОЛ 1552 (: Хоть : Хома, Фотій, Фот, Мефодій, Хотій : Боніфатій, też Хотимир, Доброхот), Mikołaj Demianowicz IP 1598 (: Дем'ян), Kuryłec Droniewicz OZ 1566 (: Дронь : Андроник, Андрон), Панас Федевичь IO 1578 (: Федець : Федір), Ониско Глебович OCZ 1578 (: Глебъ ССМ), Степан Гришкович IO 1578 (: Гришко : Григорій, Григор), Fiedor Iermakowicz LK 1563 (: Ермак, Ермолай), Маско Якимович OCZ 1578 (: Яким), Sydor Pkowicz OŁ 1552 (: Ілько : Ілля), Вакула Юнкович TU 1578 (: Юнко : Юній lub im. złoż. Uněmysl, Uněrad Фаріон 2001: 319), Matyiasz Leciewicz LK 1563 (: Лець : stokr. Глебъ ССМ, por. Lec, Lecko ICh: 226, też od Леонтії, Олекса, Олексії), Martyn Macewicz OŁ 1552 (: Маць : Матвій), Wasko Nekrasewicz OŁ 1552 (: Некрашъ Демчук 1988: 96), Iwan Pawlukiewicz IP 1598 (: Павлюк : Павло).

- b) Lichwiej Borszczewicz OCZ 1578 (: Бориц : бориць 'nazwa rośliny', por. n. os. бо(р)иць СУМ XVI–XVII lub бориц 'barszcz' Грін.), Труш Быкович OCZ 1578 (: Бик : быкъ 'byk' СУМ XVI–XVII), Биндюковичь Олешко ІК 1578 (: Биндюк : биндюк 'trzmiel' Грін. lub бинда 'wstażka' СУМ XVI–XVII), Kuzma Szeretkowicz IP 1598 (: Черетка : черетка 'źdźbło konopii?' Грін. lub Черетка : череть 'oczereť Тим.), Zdaniec Hłodewicz OŁ 1552 (: Глод : глодь 'głóg; głód' СУМ XVI–XVII), Marton Koreniewicz OO 1571 (: Корен : корень 'ród; rodowód' ССМ lub Корінь : корінь 'korzeń' Грін.), Антонъ Курдеевичь IO 1578 (: Курдей : курдей 'człowiek z zadartym nosem; o człowieku niskim, niezgrabnym' Єфименко 2003: 87–88), Карп Шелестович OCZ 1578 (: Шелест : шелест 'szelest, szum' Грін.).

XVII wiek

- m: a) Oksieñ Chrystowicz OO 1620 (: Христя lub Христ), Innat Chwilewicz OO 1620 (: Хвиль, Філь, Филь : Филимон, Феофіл, Феофілакт, Филип lub Філ), Harasima Hurynowicza (Gen.) KRR 1652 (: Гурин : Гурій), Kinas Jewłaszowicz OO 1620 (: Євлаш : Євлампій), Григориї Лукашевич TU 1638 (: Лукаш: Лука), Ochrytowicz ID 1695 (: Охрім), Parfenowicz ID 1614 (: Парфен, Парфеній).
- b) Fedor Kaplewicz ID 1695 (: Капля : капля 'kropła' Грін.), Hryśka Kozobowicza (Gen.) KRR 1634 (: Козуб : козуб 'naczynie, koszyk

z łyka' Грін.; 'człowiek niskiego wzrostu' Чучка 2005: 276), *Septeon Puchałowicz* KRR 1694 (: *Пугало* : *пугало* 'strach na wróble, straszdyło' ЕСУМ).

- ch:** a) *Hrycko Andryiewicz* OO 1604 (: *Андриї*), *Stepan Awramowicz* IS 1614 (: *Аврам*), *Ichnat Bohusowicz* IS 1614 (: *Богушъ* Демчук 1988: 90), *Pasiowi Charewiczowi* (Dat.) KG 1662 (: *Хар* : *Харитон*, *Харитин*), *Artym Chweduszewicz* OO 1604 (: *Хведусь* : *Хведір*, *Федір*, *Феодосій*), *Kondrat Dankowicz* OO 1604 (: *Данко* : *Данило*, *Денис*, *Богдан* lub *Данславъ* Морощкин 1867: 68), *Hordy Dmitrykowicz* OO 1604 (: *Дмитрик* : *Дмитро*), *Wasko Hriczukowicz* IS 1614 (: *Грицюк* : *Григорій*, *Григор*), *Jarmol Hrzysejkowicz* IR 1631 (: *Грицейко* : *Григорій*, *Григор*), *Charko Kuprykowicz* OO 1604 (: *Куприк* : *Купріян*, *Купер'ян*, *Купрій*), *Iarosz Opanaszczyc* OO 1604 (: *Опанаско* : *Опанас*, *Панас*), *Chota Paszkowicz* OO 1621 (: *Пашко* : *Павло*), *Stepan Radiwonowicz* IS 1614 (: *Радивон*), *Chwedor Samuszkowicz* OO 1604 (: *Самушко* : *Самійло*), *Sawka Semkewicz* OO 1620 (: *Семко* : *Семен*), *Zdan Swirydowicz* OO 1604 (: *Свирид*, *Свиридон*).
- b) *Andrei Czabanowicz* OO 1620 (: *Чабан* : *чабан* 'pastuch owiec' Грін.), *Iwan Czerenkowicz* OO 1603 (: *Черенко* : *черен* 'lemiesz' lub *Черенка* : *черенка* 'ts.' Грін.), *Kolacznikowicz* IS 1614 (: *Колачник* : *колачник* 'piekarz'), *Misko Korbanowicz* OO 1620 (: *Корбан* : *корбан* 'chodak, postoł' ЕСУМ lub pol. *korban* 'pudło lub torba na przybory myśliwskie' SXVI), *Mokiey Syczewicz* OO 1621 (: *Сич* : *сич* 'puszczyк' Грін.; gw. 'zmija' СБГ).

XVIII wiek

- m:** a) *Prochorem Hrehorowiczem* (Instr.) KG 1725 (: *Григорій*, *Григор*), *Stepan Ochrytowicz* IK 1759 (: *Охрім*), *Paweł Olechwirowicz* AGW 1727 (: *Олефір*), *Jackiem Potapowiczem* (Instr.) KG 1710 (: *Потан*).
- b) *Chota Puzyrkowicz* KG 1710 (: *Пузырко* : *пузырь* 'bańka; pęcherz' Грін.).
- ch:** a) *Panas Daniłowicz* LW 1789 (: *Данило*), *Jakow Ustianowicz* D 1771 (: *Устян* : *Устин*, *Юстин*).
- b) *Samko Rakowicz lokay* KG 1789 (: *Рак* : *рак* 'rak' Грін.).

Grupa II XVI wiek

- m:** a) *Paweł Szczepanowicz* LK 1563.
b) *Woyciech Wołowicz* LK 1563 (: *Woł, Wól* : *woł* s.v. *wól* Sstp).
- ch:** a) *Michno Piotrowicz* LK 1563, *Piotr Piotruszewicz* OO 1571.
b) *Marcin Woskowicz* IK 1548 (: *Wosk* : *wosk* Sstp).

XVII wiek

- m:** a) *Piotr Janowicz* IS 1614.
b) *Bartosza Krężlewicza* (Gen.) PŁ 1678 (: *Krężel* : *krężel* 'część przęśli-
cy do zawieszania kądzieli' SXVI – SEM I 127).
- ch:** a) *Konrat Adamowicz* OO 1643.
b) *Andrzeia Bartnikowicza* (Gen.) KGL 1607 (: *Bartnik* : *bartnik* Sstp –
SEM I 5).

XVIII wiek

- ch:** b) *Paweł Wuytowicz* LW 1789 (: *Wójt* : *wojt* s.v. *wójt* Sstp – SEM I 348).

Z sufiksami *-uk/-'uk, -czuk*

Patronimy z tymi sufiksami występowały w źródłach z całego omawianego okresu: najmniej licznie w XVI w. (najstarsze zapisy pochodzą z lat pięćdziesiątych) – 0,2% (mieszczanie) oraz 1,0% (chłopi) i w XVII w. – 2,9% : 2,8%. Trudno zatem zgodzić się, że w XV–XVI w. na Wołyniu określenia na *-uk/-'uk, -czuk* cechowała wysoka produktywność (Близнюк 1997: 12). Dopiero wiek XVIII przyniósł bardzo duży wzrost ich popularności, zwłaszcza wśród chłopów (17% : 32,4%). Ten typ słowotwórczy należał wówczas do najczęstszych, podobnie w okręgach wschodnich dawnego województwa ruskiego, tj. w tarnopolskim, złoczowskim, stanisławowskim i czortkowskim (Wolnicz-Pawłowska 1978: 30, 120, 130), na Huculszczyźnie (Vincenz 1970: 560–564) oraz w dawnej ziemi chełmskiej (Huk 1998: 439–440). W kolejnym stuleciu wysoka produktywność omawianych sufiksów cechowała antroponię powiatu krzemienieckiego (Шепемета 2002: 11) i zachodniego Podola (Рульова 2004: 14). Na południowej Białostocczyźnie oraz Podlasiu omawiane formacje odznaczały się w tym czasie najwyższą frekwencją (Bogdanowicz 2006: 338–339, Dacewicz 1999: 193–200; 2006:

158). W imiennictwie dzisiejszego Wołynia zajmują pierwsze miejsce, tworząc prawie 34% wszystkich typów nazwisk (Редько 1966: 196).

Podstawę motywacyjną formacji na *-uk/-'uk*, *-czuk* w XVI w. stanowiły tylko imiona chrzestne, które w kolejnych wiekach tworzyły większość określeń tego typu. W kilku przykładach były to formy kobiece, np.: *Procka Oryszczuka* (Gen.) KG 1681 (: *Оришка : Орина, Ирина*), *Chwedor Maryniuk* IZG 1783 (: *Марина : Марія lub Марин*).

Sufiksy *-uk/-'uk*, *-czuk* łączyły się również z podstawami polskiej proveniencji, tworząc hybrydy morfologiczne, np.: *Hricko Bednarczuk* ID 1695, *Matwiy Januszczuk* ID 1696, *Wasyl Kasperuk* LŁ 1790.

Nie zawsze możliwe jest ustalenie, który z sufiksów brał udział w procesie derywacyjnym. W przedstawionych poniżej przykładach określeń odimiennych każdorazowo podawane są formy hipokorystyczne, mogące posłużyć za podstawę motywacyjną patronimów, o ile znalazły one potwierdzenie w TCYI.

Wynotowano kilka przykładów formacji na *-uk/-'uk* w materiale polskim, świadczących o wpływie języka ukraińskiego na system polski.

Grupa I

XVI wiek

m: a) *Wasko Pinczuk* OŁ 1552 (: *Пинько : Петро*), *wasko zynczuk* RPW 1570 (: *Зинько, Зінко : Зіновій*).

ch: a) *Narasim Kościuk* OO 1571 (: *Костюк : Кость, Костянтин*), *Zdaniec Siemuk* OO 1571 (: *Сем'юк : Семен*).

XVII wiek

m: a) *Pilip Danczuk* ID 1695 (: *Данко : Данило, Денис, Богдан lub Данславъ* Морощкин 1867: 68), *Petrowi Demianczukowi* (Dat.) KRR 1693 (: *Дем'янку, Дем'янець : Дем'ян*), *Kondrata Iaremczuka* (Gen.) KRR 1693 (: *Яремко : Яремицьо : Ярема*), *Jacko Koponczuk* IO 1687 (: *Кононко, Кононець : Конон*), *Wasyl Olichwirczuk* IO 1687 (: *Олихвірко : Олихвір, Олефір*), *Hricko Suprunczuk* ID 1695 (: *Супрунко, Супрунець : Супрун*), *Jakim Weretiuczuk* KRR 1694 (: *Веремійко, Веремійцьо : Веремій*).

b) *Kiriło Mowczanczuk* ID 1695 (: *Мовчан : мовчан 'milczek' Грін.*), *Hrycko Peredczuk* KRR 1693 (: *Перед(ко) : передь 'przód, początek' Тим.*).

- ch:** a) *Iarosz Awdijuk* IR 1631 (: *Авдію Керста* 1984: 102), *Miska Chryczayczuka* (Gen.) KG 1680 (: *Грицайко : Григорій, Григор*), *Misko Narasymczuk* KG 1660 (: *Гарасимко : Гарасим*), *Hricko Kornieuczuk* ID 1695 (: *Корнійко : Корній*), *Demian Łukianczuk* ID 1695 (: *Лук'яно : Лук'ян, Лукіян*), *Pilip Nikiporczyk* IR 1631 (: *Никипорко : Никифор, Ничипін*), *Chweska Sachniuka* (Gen.) KG 1681 (: *Сахно : Сафоній, Софоній* Керста 1984: 126, 136), *Chwedor Taraszczuk* ID 1695 (: *Тарасько, Тарашко : Тарас*).
- b) *Sawka Bondarczyk* IR 1631 (: *Бондар : бондарь 'bednarz' Тим.*), *Misko Horbaczyk* IR 1631 (: *Горбач : горбачь 'człowiek garbaty', por. n. os. Горбачь СУМ XVI–XVII*), *Iwan Klebanczuk* IR 1631 (: *Клебан : клебан 'pleban' ССМ; kapelusz' Грін.*), *Omelian Kolibuk* OO 1603 (: *Коліба : коліба 'szalaś pastuchów; zimowe schronienie huculskich drwali' Грін.*), *Jacko Koziuk* OO 1620 (: *Коза : коза 'koza' Грін., por. n. os. Коза ССМ*), *Iacka Szapranczuka* (Gen.) KG 1662 (: *Шапран : шапран 'szafran' Грін.*).

XVIII wiek

- m:** a) *Wasył Daniszczuk* IK 1743 (: *Данисько, Данишко : Данило, Денис, Богдан lub Данславъ Морошкин* 1867: 68), *Anton Deniszczuk* IK 1759 (: *Денисько, Денишко : Денис*), *Mikołaj Daszczuka* (Gen.) LW 1789 (: *Дашко : Данило, Давид, Дасій*), *Dmitro Hawryleuczuk* IK 1759 (: *Гаврилейко : Гаврило*), *Iwan Hryszczuk* IK 1743 (: *Грисько, Гришко : Григорій, Григор*), *Semen Ihnatzuk* IK 1759 (: *Ігнатко : Ігнат, Ігнатій*), *Michałko Łazarczyk* IK 1759 (: *Лазарко : Лазар*), *Sydorem Łewczukiem* (Instr.) KG 1789 (: *Левко : Лев, Леон*), *Zacharko Meleszczuk* IK 1759 (: *Мелешко : Мелетій*), *Damko Olekseyczuk* IK 1743 (: *Олексійко : Олексій, Олекса*), *Prokop Omelczuk* IK 1759 (: *Омелько : Омелян*).
- b) *Fedor Aszawulczuk* IŁ 1788 (: *Асаула : асаула 'oficer kozacki, asaул; adiutant atamana' Тим.*), *Matwiy Homonczuk* IK 1743 (: *Гомін : гомін 'rozmowa; krzyk, hałas' lub Гомонко : гомонити 'rozmawiać; hałasować, krzyczeć' Грін.*), *Chwedko Kudelczuk* LŁ 1790 (: *Куделя : куделя 'przędza' Тим.; 'wełna złej jakości' Грін.; каdziel' СУМ lub Куделка : куделка 'zdr. od куделя' Тим., Куделька : куделька 'ts.' Грін.*), *Sydor Nedwedczuk* IK 1759 (: *Медвідь : мед-*

відь, ведмідь 'niedźwiedz' lub *ведмедчук, медведчук* 'mały niedźwiedz' ЕСУМ), *Daniło Wołoszczuk* ІЛ 1788 (: *Волошко : волох* 'wołoch, Rumun; pasterz górski; mieszkaniec Bukowiny', *Волос(ко) : Волос* 'imię strus. bóstwa opiekującego się bydłem i handlem', *Волошка : волошка* 'chaber', por. Чучка 123–124, też od *Волос* : im. cerk. *Власіі*).

- ch:** a) *Iwanowi Andrejczukowi* (Dat.) KG 1789 (: *Андрейко : Андріі*), *Wasyl Andryczuk* IZG 1783 (: *Андрик : Андріі*), *Andrey Bozук* IP 1747 (: im. złoż. z pocz. *Boh-, Bož-* Демчук 1988: 22–26, 65), *Iakob Chwedosiuk* ІК 1759 (: *Хведось : Хведір, Федір, Феодосіі*), *Chryc Chwiluk* LW 1789 (: *Хвиль : Филимон*), *Wasyl Dmitruk* ІЛ 1766 (: *Дмитро*), *Dmiter Doroszuk* LW 1789 (: *Дорош, Дорофії, Дорогомилъ* Морощкин 1867: 76), *Iwan Fedoniuk* LW 1789 (: *Федонь : Федір*), *Chwedor Horpiniuk* ЛЛ 1790 (: *Горпина, Агрпина*), *Stepan Hordijczuk* ІЛ 1766 (: *Гордійко : Гордії*). *Andruch Iarmoszuk* LW 1789 (: *Ярмош : Ярмолай, Ермолай*), *Parchwen Iowchimczuk* LW 1789 (: *Йовхимко : Юхим, Ефим*), *Narasim Jacyniuk* ЛЛ 1790 (: *Яцина : Яків*), *Hrycko Kalczuk* ІІ 1790 (: *Калько : Каленик*), *Andruszko Łazoruk* ІН 1766 (: *Лазор : Лазар*). *Semen Leszczuk* ІК 1759 (: *Лесько, Лешко : Олександр, Олексіі, Елусей, Леон*), *Oleksa Martyszczuk* LW 1789 (: *Мартушко : Мартин*), *Tyntko Mikuluk* IZG 1783 (: *Микула : Микола, Миколай*), *Emelanowi Myszczukowi* (Dat.) D 1763 (: *Мишко, Мисько : Михайло* lub ар. *мишка* 'mała mysz' Грін.), *Demko Ochrymczuk* ІК 1759 (: *Охримко : Охрім, Ефрем*), *Rawło Ostapczuk* IP 1789 (: *Останко : Остап, Евстафії*), *Łukian Oksenciuk* ЛЛ 1790 (: *Оксент, Оксентіі*), *Wasko Panczuk* ІК 1789 (: *Панко : Пантелеймон, Пантелей*), *Iwan Petraszuk* ЛЛ 1790 (: *Петраш : Петро*), *Prokop Rotarczuk* ІК 1789 (: *Потанко : Потан*).
- b) *Michałka Anholuka* (Gen.) KG 1789 (: *Ангел : ангель* 'anioł' ССМ), *Chwedko Chmiluk* KG 1795 (: *Хміль : хміль, хмель* 'chmiel' Грін.), *Sak Dereszuk* LW 1789 (: *Дереш : дереш* 'koń, wół o sierści karej, gniadej lub kasztanowatej z domieszką włosów białych, deresz' Грін.), *Iwan Syganiuk* KG 1759 (: *Циган : циган* 'Cygan' Грін.), *Dackowi Czerewatiukowi* (Dat.) KG 1789 (: *Череватий : череватий* 'z dużym brzuchem' Грін., por. n. os. *Череватыи* ССМ), *Andriucha Hukaluka* (Gen.) KG 1769 (: *Гукало : гукало* 'gat. ptaka' lub гу-

katu ‘wydawać głośne dźwięki, krzyczeć’ СУМ XVI–XVII), *Iwan Karasiuk* LŁ 1790 (: *Карась* : *караць* ‘gat. ryby; gat. wołu’ Грн.), *Lewkowi Kołodziukowi* (Dat.) D 1761 (: *Колода* : *колода* ‘miara pojemności’ ССМ; *кłoda*’ Тим.), *Petro Kołosiuk* KG 1768 (: *Колос* : *колос* ‘kłos’ Грн.), *Chwedko Komyszuk* IS 1789 (: *комиш* ‘trzcina (zarośla)’ Грн., por. też *комишина* Тим.), *Chwedor Kruhelczuk* LW 1789 (: *Кругель* : *кругель* ‘gat. ptaka’ Чучка 2005: 307), *Wasył Mozoluk* LW 1789 (: *Мозоля* : *мозоля*, *Мозоль* : *мозоль* ‘odcisk, nagiotek’ Грн.; ‘ciężka praca’ СУМ).

Grupa II

ch: a) *Iakob Grzesiuk* IK 1759.

b) *Jedruch Szafraniuk* KG 1754 (: *Сзаfran* : *szafran* ‘przyprawa ze sproszkowanych znamion krokusa’ SEM I 298.

Z sufiksami *-ow/-ew*, *-yn/-in*

W antroponimii dawnego Wołynia formacje zależnościowe z sufiksami *-ow/-ew* oraz *-yn/-in*, wyrażone przymiotnikowo, występowały w całym omawianym okresie: najmniej licznie w XVI w. – (3,4% (mieszczanie) : 0,7% (chłopi), najwięcej poświadczeń odnotowują źródła z wieku XVIII (14,8% : 11,3%). W dawnym województwie ruskim, zwłaszcza w jego części wschodniej, *-ow/-ew* należał do najczęściej wykorzystywanych sufiksów patronimicznych. Dość duża produktywność cechowała również sufiks *-yn/-in* (Wolnicz-Pawłowska 1978: 49–59). W dzisiejszej antroponimii Wołynia patronimy z tymi sufiksami stanowią znikomy procent (Редько 1966: 207). W materiale polskim należą do rzadkości.

Sufiksy *-ow/-ew*, *-yn/-in* łączyły się najczęściej z podstawami odmiennymi. Dystrybucja *-ow* po twardotematowych podstawach męskich oraz *-ew* po podstawach miękkich została zachowana. Natomiast formacje na *-yn/-in* tworzone przeważnie od dawnych tematów na *-a*, w kilku przykładach od tematów męskich zakończonych na spółgłoskę twardą, np. *Fiedor Ułaszyn woyt* LK 1563 (: *Влас*, *Улас*, *Власиū*).

Określenia z sufiksem *-ow* występowały nie tylko w funkcji nazwiskowej. Wskazywały również na relację ojciec – syn i, na wzór typowych dla szlachty ukraińskiej patronimów właściwych na *-owycz/*

-ewycz, wchodziły w skład formuł trójczłonowych, zajmując pozycję po imieniu chrzestnym bądź OD, np.: *Łewko Łuszczenia Pawłow* OO 1620, *Matwiy Jaskow Susiuk* IB 1795 (por. III. 1. B. *Sposoby identyfikacji*).

Wiele określeń tworzonych za pomocą sufiksu *-yn/-in* to formy na *-yszyn/-iszyn*, pochodzące od marytonimów na *-ycha/-icha*, np. *Petro Dymidyszyn* IP 1747 (: *Демидуха : Демид*). Ogromna ich większość występowała w dokumentach z XVII–XVIII w. Pojedyncze przykłady tego typu wyekscerpowano z materiałów odnoszących się do Polaków.

Zapewne dla wzmocnienia funkcji patronimicznej w kilku zapisach formanty *-ow* oraz *-yn/-in* zostały zreduplikowane, np. *Jarmak Borysowiuw* OO 1604 (: *Борисов : Борис*), *Ostap Chweedynin* OO 1604 (: *Хведин : Хведь : Хведір, Федір*).

Grupa I

XVI wiek

- m:** a) *steczko chylczow* RPW 1570 (: *Хилько : Филимон*), *Chylic Niesterow* LK 1563 (: *Нестор*); *jakimocz oleksin* RPW 1570 (: *Олекса, Олексіі*).
 b) *Łuczko Kołbasczyn* LK 1563 (: *Ковбаска : ковбаска 'kiełbaska' Грін.*).
ch: a) *Максим Малъчишин* OCZ 1578 (: *Малчиха : Малка, Малко : im. złoż. z pocz. Mał- typu Малогостъ, Маломиръ Демчук* 1988: 76–77); *Makar Stefanow* IP 1598 (: *Стефан, Степан*).
 b) *Sawko Chmielow* LK 1563 (: *Хміль : хміль 'chmiel' CCM*).

XVII wiek

- m:** a) *Jasko Jewłaszow* OO 1620 (: *Євлаш : Євламніі, Євласіі*), *Wasil Seniow* ID 1695 (: *Сень : Семен*); *Iakim Andriuszyn* KRR 1694 (: *Андриіха : Андриі*); *Iwan Makaryszyn* ID 1695 (: *Макариха : Макар*); *Iwan Petryszyn* IW 1695 (: *Петриха : Петро*).
 b) *Ichnat Bublennikow* OO 1603 (*Бублейник : бублейник, бублііник 'zajmujący się wypiekiem i handlem bublikami – rodz. obywateli' ЕСУМ*), *Tymosz Turczynow* IO 1687 (*Турчин : турчин 'Turek, Turczyn' Грін.*); *Iwan Czornuszyn* OO 1620 (: *Чорнуха : чорнуха 'rodz. gliny; gat. ptaka' Грін.; imię czarnej krowy' СБГ*).
ch: a) *Bohdan Andryow* OO 1604 (: *Андриі*), *Artuchow Wasko* OO 1604 (: *Артух : Артем, Артеміі*), *Karp Haronow* ID 1695 (: *Гапон*), *Dennis Kostukow* OO 1620 (: *Костук : Кость, Костянтин*), *Hrus Mar-*

tinow KG 1671 (: *Мартин*), *Lewko Protasow* OO 1620 (: *Протас*, *Протасію*), *Wasko Romanow* OO 1604 (: *Романець* : *Роман*), *Martyniec Wiktorow* OO 1620 (: *Віктор*); *Naum Chryszczyszyn* OO 1604 (: *Грициха* : *Гришко*: *Григорій*, *Григор*); *Ihnat Jarmaczyszyn* OO 1621 (: *Єрмачиха* : *Єрмак*, *Єрмолай*, *Ярмолай*), *Stepan Mikiczyyn* OO 1604 (: *Микитка*, *Микитко* : *Микита*), *Małosz Prokopczyn* OO 1620 (: *Проконко* : *Прокін*, *Проконію*), *Wasko Sacharutyn* OO 1604 (: *Сахарута* : *Сахар* : *Захар*, *Захарію*), *Ihnat Ywaszynin* OO 1604 (: *Івашин* : *Івась*, *Іваш* : *Іван*).

- b) *Marko Burdinow* OO 1604 (: *Бурдун*: *бурдунь* 'gw. psotnik, figlarz', por. n. os. *Бурдунь* СУМ XVI–XVII), *Oleksa Kozakow* ID 1695 (: *Козак* : *козак* 'kozak' Грін.), *Andrey Winnikow* AGK 1684 (: *Винник* : *винникь* 'wytwarzający alkohol' Тим.); *Stepan Kaniuczyn* ID 1695 (: *Канюка* : *канюка* 'żebrak' Грін.), *Hawryło Sliwczyn* ID 1695 (: *Сливка* : *сливка* 'śliwka' Грін.).

XVIII wiek

- m:** a) *Ostap Bozykow* IO 1703 (: *Bożyk* : im. złoż. z pocz. *Boh-*, *Bož-* Демчук 1988: 22–26), *Hrys Demianikow tkacz* IO 1703 (: *Дем'яник* : *Дем'ян*), *Iwan Kasianikow* IO 1703 (: *Касяник* : *Касян*); *Stepan Chomin* IK 1759 (: *Хома*); *Wasył Fedoryszyn* IK 1759 (: *Федориха* : *Федір*), *Fedko Hnatyszyn* IŁ 1788 (: *Гнатиха* : *Гнат*, *Ігнат*), *Wasył Jakimiszyn* IŁ 1788 (: *Якимиха* : *Яким*); *Wasko Kuzmin* IO 1703 (: *Кузьма*), *Semen Ławrynyszyn* IŁ 1788 (: *Лавриниха* : *Лаврін*, *Лаврентію*), *Semen Maksymiszyn* IŁ 1788 (: *Максимиха* : *Максим*), *Stecko Tyszczyszyn* IO 1703 (: *Тициха* : *Тишко* : *Тихін*, *Тихон*).
- b) *Ilko Kabanow* IO 1703 (: *Кабан* : *кабан* 'knur, wieprz' Грін.), *Iwan Korsiewiczow* IK 1759 (: *Корсевич* : *Корса* : *корса* 'płozą sań' Грін.); *Iurko Chmaryn* IŁ 1788 (: *Хмара* : *хмара* 'chmura' Тим.), *Iwan Dydyn* IK 1743 (: *Дуда* : *дуда* 'duda; fujarka', por. n. os. *д 8да* СУМ XVII–XVIII).
- ch:** a) *Jermoła Chwedkiw* IK 1789 (: *Хведько* : *Хведір*, *Федір*), *Iwan Chweskow* IK 1769 (: *Хвесько* : *Хведір*, *Федір*, *Феодосію*), *Martyn Demidow* KG 1769 (: *Демид*), *Fedko Hrynków* IP 1789 (: *Гринько* : *Григорій*, *Григор*), *Wasył Iuchimczukow* IS 1789 (: *Юхимчук* : *Юхим*), *Rawło Naumow* KG 1769 (: *Наум*), *Fedko Prockow* IK 1771 (: *Процько*

- : *Прокін, Проконію*), *Раўло Ва́сков* KG 1734 (: *Васько : Василь*); *Iasko Demczyszyn* IK 1789 (: *Демчиха : Демко : Дем’ян*), *Dacko Marcyszyn* KG 1734 (: *Марчиха : Марко*), *Andruch Onyszczyszyn* IP 1762 (: *Онищиха : Онишко, Онисько: Онисько, Онисим*), *Stepan Samuyliszyn* IJ 1790 (: *Самуїлиха : Самуїло : Саміїло*), *Iwan Stefaniszyn* IH 1766 (: *Стефаниха : Стефан*).
- b) *Semen Dudarow* ID 1743 (: *Дудар : дударь ‘dudarz’* СУМ XVI–XVII), *Iwan Ryndow* IS 1763 (: *Ринда : ринда ‘świnia’* Грін.), *Fedor Tołoczko* KG 1734 (: *Толочко : толока ‘miejsce do wypasu bydła; praca w grupie jako pomoc przyjacielska’,* por. n. os. *Толочко* ССМ); *Hawryło Diaczyszyn* KG 1769 (: *Дячиха : дякъ ‘w kościele prawosławnym: pomocnik księdza; pisarz’* СУМ XVI–XVII), *Wasyl Sereдын* IP 1747 (: *Середа : середа ‘środa’* ССМ), *Hryc Sudryn* LW 1789 (: *Шудра : шудра ‘nałożnica’* Грін.), *Macko Tkaczyszyn* IW 1751 (: *Ткачиха : ткач ‘tkacz’* Грін.).

Grupa II XVII wiek

ch: a) *Iasko Woicchow* OO 1604.

XVIII wiek

- ch: a) *Jedruch Grzeskow* IK 1789, *Mateusz Kazimirow* IK 1789, *Franko Szymków* IP 1789; *Kazimierz Szymczyszyn* IK 1789 (: *Szymczycha : Szymek, Szymko : Szymon*).
- b) *Krzyśko Kucharzów* IK 1762 (: *Kucharz : kucharz* Sstp – SEM I 133).

Z sufiksem *-enia/-enie*

W badanych dokumentach patronimy z tym sufiksem⁷¹ pojawiły się już w wieku XVI. Wyraźną obecność zaznaczyły jednak w kolejnym stuleciu, szczególnie w nazewnictwie chłopskim, gdzie tworzyły przeszło 20% wszystkich OD. W tym czasie obok nazw na *-ycz/-icz*,

⁷¹ Por. W. Szulowska, *Losy derywatów z sufiksem *-ę (-ęta, -enie) w antroponomii polskiej i ukraińskiej*, [w:] *Uwarunkowania i przyczyny zmian językowych*, seria „Język na Pograniczach”, nr 11, SOW, Warszawa, s. 171–177; Л. Гумецька, *Ономастичний формант -ят- в українській мові*, „Слов’янське мовознавство”, № 4, s. 18–24.

-owycz/-ewycz//owicz/-ewicz należały do najchętniej wykorzystywanych określeń odojcowskich. W XVIII w. zdarzały się już bardzo rzadko.

Na początku omawianego okresu formacje na *-enia* znane były wśród Kozaków, występowały również na terenie zachodniego Podola, Galicji, Kijowszczyzny, (Керста 1984: 22) oraz Żytomierszczyzny, gdzie w XVI–XVII w. tworzyły 3% OD (Ящук 2008: 6). W XVII w. ich dość znaczny udział w identyfikacji odnotowują źródła z Huculszczyzny (Близнюк 1997: 9). W starostwie śniatyńskim w 1623 r. (pogranicze huculsko-pokuckie) stanowiły przeszło 38% nazw (Szulowska 1994: 175). W kolejnym stuleciu były już niemal całkowicie nieobecne w antroponomii. Również dziś należą do okazjonalnych nazwisk, także na Wołyniu (Редько 1965: 84).

Za podstawę derywacyjną większości zgromadzonych zapisów posłużyły imiona chrzestne w swej postaci podstawowej lub derywowanej.

Wpływem ukraińskim należy tłumaczyć obecność formacji na *-enia* w materiale o cechach językowych polskich. Wynotowano tylko trzy przykłady OD z tym sufiksem. Wszystkie pochodzą z wieku XVII, z tego samego dokumentu.

Grupa I

XVI wiek

- m:** a) *stieczko lewonczenie* RPW 1570 (: *Левонько : Леон, Леонтій*).
 b) *marko sojczzenie* RPW 1570 (: *Сойка : сойка 'gat. ptaka' Грін*).
ch: a) *Максим Хоцєня* IO 1578 (: *Хот, Хоть : Хома, Томіслав lub Фотіі, Фот, Мефодіі, Боніфатіі, też Хотимир, Доброхот*), *Сєнюкь Томилєня* IO 1578 (: *Томило : Хома, Фома*).
 b) *Гаврило Щотчєня* IO 1578 (: *Шітка : щітка 'szczotka' Грін*).

XVII wiek

- m:** a) *Maksim Daszczenia* ICZ 1677 (: *Дашко : Данило, Давид, Дасіі*), *Wasko Hrimienia* OO 1643 (: im. złoż. *Грім : Громиславъ Морощкин 1867: 64 lub Грім: ар. громъ 'grom' СУМ XVI–XVII*), *Kirykowi Iakowieniaty* (Dat.) KRR 1691 (: *Яків*), *Lesko Petrenia* KG 1655 (: *Петро*), *Iwan Procenia* OO 1620 (: *Проць, Процьо : Прокін, Проконіі*), *Jasko Tereszczenia* OO 1620 (: *Терешко : Терентіі*), *Waskiem*

- Wakulzeniam* (Instr.) KRR 1693 (: *Вакулко, Вакульцьо : Вакула*), *Hrehorego Zinczeniaty* (Gen.) KRR 1694 (: *Зінко, Зинько : Зіновій*), *Choma Żdanczenia* OO 1620 (: *Жданко : im. słow. Ждан Демчук 1988: 113*).
- b) *Iwan Błoszczenie* OO 1620 (: *Блошка: блошка 'pchełka', por. n. os. Блошка СУМ XVI–XVII*), *Kosarenia* IS 1614 (: *Косар : косарь 'kosiarcz' CCM*).
- ch: a) *Semen Awdenia* OO 1620 (: *Авдію Керста 1984: 102*), *Chwedor Charczenia* OO 1604 (: *Харко : Харитон, Харитін*), *Kuzma Chwedorenia* KG 1671 (: *Хведір, Федір*), *Chwesko Denisenia* OO 1604 (: *Денис*), *Ostap Harasimienia* OO 1604 (: *Гарасим*), *Wasko Iewlaszenia* OO 1604 (: *Євлаш : Євламнію*), *Sienko Jarmoszenia* KG 1633 (: *Ярмош, Ярмоха : Ярмолай*), *Jowchim Kurylenia* OO 1621 (: *Курило : Кирило*), *Hwedor Lewonienia* OO 1620 (: *Левон : Леон, Леонтій*), *Iwaszko Ławryczenia* OO 1604 (: *Лаврик : Лавро, Лавр lub Лаврентій, Лаврін*), *Andry Meleszczenia* OO 1603 (: *Мелешко : Мелетій*), *Stępan Opanasenia* (: *Опанас*), *Tymosz Petryczenie* OO 1620 (: *Петрик : Петро*), *Chrycko Potapenia* OO 1604 (: *Потан*), *Hrycko Szuprunenia* OO 1604 (: *Супрун*).
- b) *Lewko Bowtenia* OO 1604 (: *Бовт : болтъ 'przyrząd rybacki; rodz. broni' СУМ XVI–XVII*), *Chwedor Dydenia* OO 1620 (: *Дід : дьд 'dziadek; wujek' CCM*); *Dorosz Dydyczenia* OO 1620 (: *Дідич : дьдичь 'spadkobierca; właściciel majątku; pan' CCM*) lub od *дьд*, por. wyżej), *Onysko Hołotenia* ID 1695 (: *Голота : голота 'bie-dak; nagość', por. n. os. голота СУМ XVI–XVII*), *Jusko Nosaczenia* OO 1604 (: *Носач : носач 'człowiek z dużym nosem' Грін.*), *Kuzma Puzaczenie* IR 1631 (: *Пузач : пузо 'duży brzuch', пузатий 'człowiek z dużym brzuchem' Грін., por. n. os. Пузуило CCM*). *Ostap Titczenia* OO 1604 (: *Тімка : тетка 'ciotka' CCM, тімка 'ts' Грін.*), *Jaczkо Zubenia* IS 1614 (: *Зуб : зубъ 'zab' Тим.*).

XVIII wiek

- ch: a) *Waska Hryceniaty* (Gen.) KG 1708 (: *Гриць : Григорій, Григор*), *Misko Lewczenia* KG 1707 (: *Левко, Лев*).

Grupa II
XVII wiek

- m:** a) *Woitko Szimczenia* OO 1620 (: *Szymek, Szymko* : *Szymon*).
b) *Andrzej Moskalenia* OO 1620 (: *Moskal 'Rosjanin'* SL – SEM IV 9).
ch: b) *Andrzej Kusznerzenia* OO 1620 (: *Kusznerz* : *kuśnierz, kurśnierz*
Sstp – SEM I 138).

Z sufiksem -enka

Grupa I
XVI wiek

- m:** b) *Semko Dubowenko* OŁ 1552 (: *Дубов* : *Дуб* : *дубъ 'dąb'* CCM).
ch: b) *Faluta Wiredenko* IP 1598 (: *Вперед* : *вперед 'kaprysy; wrzód'* EСУМ).

XVII wiek

- m:** a) *Iacka Kostiuszenka* (Gen.) KRR 1691 (: *Костюх, Костюха* : *Кость, Костянтин*).
b) *Hrycka Borodenki* (Gen.) ID 1695 (: *Борода* : *борода 'broda'* СУМ XVI–XVII).
ch: a) *Kosmenko* IS 1614 (: *Косма* : *Кузьма* lub *косма 'kłębek; pasmo'* EСУМ),
b) *Iwan Husenko* ID 1695 (: *Гусь* : *гусь 'gęś, gaşior'* СУМ XVI–XVII).

XVIII wiek

- m:** a) *Rawła Kirjanenka* (Gen.) KG 1719 (: *Кириан, Кур'ян*), *Petro Pilipenko* IŁ 1788 (: *Пулун*), *Petro Tymoszenko* IŁ 1788 (: *Тиміш, Тимош* : *Тимофій*).
b) *Iwan Ohirczenko* IŁ 1788 (: *Огірок* : *огірок 'ogórek'* Грін.).
ch: a) *Łukian Chweszczenko* IK 1759 (: *Хвесько* : *Феодосій, Федосій* lub *Хвеська* : *Феодосія*), *Ichnat Trochimenko* IB 1795 (: *Трохим*).
b) *Marko Kucharenko* IK 1789 (: *кухарь 'kucharz'* Тим. lub *кухаренко 'syn kucharza'* Грін.).

Z sufiksem -ka

Grupa I
XVI wiek

- ch:** b) *Sienko Woronko* LK 1563 // *Ciszko Woronkowicz* ibid. (: *Ворона* : *ворона 'wrona'* lub *Ворон* : *ворон 'kruk'* СУМ XVI–XVII, por n. os. *Воронко* CCM).

XVII wiek

- m:** b) *Philip Łapko* garbarz OO 1620 // *Fedko Łapa* ibid. (: *Лана* : *лана* 'łapa' Грiн.).
- ch:** b) *Andry Buchałko* OO 1604 // *Buchał* ibid. // *Procyk Buchalenia* ibid. (: *Бухал(о)* : *бухало* gw. 'bęben; łamaga, niezdara' СУМ XVI–XVII; 'krzykacz; budynek, w który uderzył piorun' Чучка 2005), *Par-chwen Ziatko* OO 1604 // *Lewko Ziatczenia* ibid. (: *Зять* : *зять* 'zięć; szwagier' ССМ).

XVIII wiek

- ch:** b) *Lesko Szwagierko* LW 1789 // *Dacko Szwagierczuk* ibid. (: *Шварер* : *шваргеръ* 'szwagier' Тим.).

Z sufiksem *-yk/-ik, -czyk*

Grupa I

XVI wiek

- m:** b) *jaczeko szczyk* RPW 1570 // *Sawka Syczow* ibid. (: *Сич*: *сич* 'gat. ptaka, puszczyk' Грiн.).

XVII wiek

- m:** b) *Horodniczyk* KG 1655 // *Wasylem Horodniczukiem* (Instr.) ibid. (: *Городник* : *городник* 'ogrodnik' Грiн.), *Choma Łahodyk* OO 1620 // *Wasko Lachoda* ibid. (: *Лагода* : *лагода* 'zgoda' ССМ).
- ch:** b) *Karp Morozik* OO 1620 // *Chnat Moroz* ibid. (: *Мороз*: *мороз* 'mróz' Грiн., por. n. os. *Морозъ* ССМ); *Maksim Pytlik* OO 1621 // *Pilip Pytylenia* ibid. (: *Путель* : *путель* 'młyn do drobnego przemiału; mąka zmielona w takim młynie' ЕСУМ).

XVIII wiek

- m:** a) *Iakow Leszczyk* IK 1743 // *Leszczuk* IK 1759 (: *Лесько, Лешко* : *Олексій, Олекса, Олександр, Елисей, Леон*).
- ch:** b) *Luczka Dziubaczyk* IS 1763 // *Łuczka Dziubak* ibid. (: *Дзюбак* : *дзюбак* 'dziub; motyka' lub *Дзюба* : *дзюба* 'dziewczyna; dziewczyna o twarzy pokrytej ospą' ЕСУМ, też w związku z *дзьобати* 'pić, wypijać; dziobać' Тим.).

Grupa II XVII wiek

m: b) *Stas Garbarczyk* OO 1620 // *Błazko Garbarz* ibid. (: *garbarz* Sstp lub *garbarczyk* 'syn garbarza; czeladnik garbarski' SW).

XVIII wiek

ch: b) *Woytek Szewczyk* IS 1763 // *Szewczuk* ibid. (: *Szwiec*, *Szewc* : *szwiec* s.v. (*szewc*) Sstp lub *szewczyk* SXVI – SEM I 308).

Z sufiksem *-(ow)ec/-(ew)ec, -(yn)ec*

Wynotowano ponad 20 przykładów formacji z rozszerzonym sufiksem *-ec*, które w omawianym okresie w funkcji patronimicznej występowały również w Karpatach (Чучка 1983: 613), a na przełomie XVIII i XIX w. na Bojkowszczyźnie (Бойко 2003: 26). Kilka innych to patronimy na *-ec*. Sufiks ten tworzył też formy hipokorystyczne, częste na badanym terenie w XVI w., które – jako patronimy semantyczne – występowały także w funkcji OD (por. *Określenia równe imionom*).

Grupa I XVI wiek

m: a) *Павлюк Дажевец* IO 1578 (: *Даж* : im. złoż. *Дажбогъ* Демчук 1988: 39).

ch: b) *Iwanec Hordunowiec* OŁ 1552 (: *Гордун* : *гордун* 'dumny człowiek' Грін.), *Iwan Szkłowiec* IK 1548 (: *Шкло* : *шкло* 'szkło' Тим.).

XVII wiek

m: b) *Iwan Kaczaniec szwiec* OO 1620 // *Kaczan* ibid. (: *качанъ* 'głowa kapusty' Тим.; 'głęb, kaczan' Грін.), *Misko Kramowiec* IS 1614 (: *Крам* : *крамъ* 'handel' ССМ; 'kram; towar' Тим.).

ch: a) *Kasan Ławrykowiec* OO 1620 (: *Лаврик* : *Лаврентій*), *Chilimon Radczyniec* ID 1695 (: *Радко* : *Радислав*, *Радивон*, *Радомир* i in.).

b) *Pilip Wowkowec* OO 1604 (: *Вовк* : *вовкъ* 'wilk' СУМ XVI–XVII).

XVIII wiek

m: a) *Narasym Petrykowiec* IK 1759 (: *Петрик* : *Петро*).

ch: a) *Hrys Iwaszczyniec* IW 1789 (: *Івашко* : *Іван*), *Iwan Pilipowiec* IK 1759 (: *Пилуп*).

Z sufiksem -ak/-'ak, -czak

Grupa I

XVII wiek

m: a) *Demid Klimczak* KRR 1694 (: *Климко* : *Клим*).

ch: a) *Stepan Mysak* IR 1631 (: *Мусь* : *Михайло*).

XVIII wiek

m: a) *Michał Kuzmiak* KGW 1774 (: *Кузьма*).

ch: a) *Wasył Hawrylak* KG 1735 (: *Гаврило*), *Semen Iurczak* KG 1735 (: *Юрко* : *Юрїю*), *Pawełko Oryszczak* KG 1735 (: *Оришка*, *Ориська* : *Орися* : *Орина*).

b) *Kiriłło Murziak* D 1753 // *Kuryłło Murzuk* *ibid.* (może w związku z *мурза* 'tytuł ksiązęcy u Tatarów', *мурзак* 'Tatarzyn, Tatar' lub *мурзатися* 'brudzić się, czernić' Грiн.).

Grupa II

XVII wiek

m: a) *Andrzejowi Marczakowi* (Dat.) KGW 1664.

XVIII wiek

ch: a) *Jakub Kasprzak* IK 1762.

Z sufiksem -ka

Grupa I

XVI wiek

m: b) *Andrey Bijkobiłka* LK 1563 // *Misko Bijkobyła* *ibid.* (: *Бийкобила* : *буми* 'bić', *кобыла* 'kobyła' ССМ), *Chrynczuk Kalieczka* LK 1563 // *Chwiedor Kalieka* *ibid.* (: *Каліка* : *каліка* 'kaleka' Грiн.).

XVII wiek

m: b) *Fedor Puzyńka* ID 1695 // *Hryśko Puzyńa* *ibid.* (: *Пузина* : *пузо* 'duży brzuch' ЕСУМ).

XVIII wiek

ch: b) *Matwiy Poteruszka* IK 1767 // *por. Andryi Poterucha* *ibid.* (: *Потеруха* : *потеруха* 'starty tytuń, słoma i in; syfilis' Грiн.).

Z sufiksem *-ek*

Grupa II

XVII wiek

- m:** b) *Jakub Mazurek* ID 1695 // *mazur hayduk* ibid. (: *Mazur* 'człowiek pochodzący z Mazowsza lub Małopolski' lub ap. *mazur* 'człowiek niewykształcony, prostak' SW).
- ch:** b) *Laszek* OO 1620 // *Marcin Lach* ibid. (: *Lach* 'Polak' SL – SEM IV 7), *Piotr Mazurek* ID 1695 // *Piotr Mazur* ibid. (por. wyżej).

XVIII wiek

- ch:** b) *Jakob Nowaczek* IK 1759 // *Nowak* ibid. (: *Nowak* : *nowak* Sstp – SEM I 188).

Określenia w postaci Gen. sg

Grupa I

XVI wiek

- m:** a) *Stecko Hodika* RPW 1570 (: *Годик* : im. złoż. *Годимир, Годеслав, Годивой*, por. *Годь, Годько Чучка* 2005: 148).
- b) *Maksim Kozara* LK 1563 // *Maksym Kozyra* ibid. (: *Козар, Козяр* : *козар, козяр* 'pastuch kóz' ЕСУМ lub *Козирь* : *козирь* 'kaszkiet; żelazna łopata' Грiн.).
- ch:** a) *Jacko Chodorowicza* OŁ 1552 (: *Ходорович* : *Ходор* : *Федір*).
- b) *Kurylo Holowca* IK 1548 (: *Головець* : *Голова*: *голова* 'głowa' ССМ).

XVII wiek

- m:** b) *Iwan Babaka* IS 1614 (: *Бабак*: *бабак* 'gat. gryzonia' Грiн.).
- ch:** a) *Demko Antyra* KG 1768 (: *Антин*), *Semen Karpiszka lesniczy* ICZ 1677 (: *Карпишко* : *Карп*), *Iwan Melanka* OO 1604 (: *Меланко*: *Меланій*).
- b) *Iwan Kowrika* ID 1695 (: *Коврик* : *ковер* 'kilim' Грiн.), *Wasko Tatara* OO 1604 (: *Татар* : *татар* 'Tatarzyn, Tatar' ССМ).

XVIII wiek

- m:** a) *Jurko Hrehorego* IO 1703 (: *Григор*, *Григорій*).
- ch:** a) *Prokop Kireja* IK 1783 (: *Кирей*, *Кирій*).
- b) *Iwan Horoda* LW 1789 (: *Город* : *город* 'miasto; gród' ССМ).

Grupa II XVII wiek

m: *Andrzeia Flaki* (Gen.) OO 1620 // *Flaka* ibid. (: *Flak: flak* 'kiszka, jelito' Sstp – SEM I 67).

ch: *Andrzej Kuzela* ID 1695 (: *Kuzel : kuza* 'stara krowa' SW).

Określenia równe imionom

Udział imion w identyfikacji mieszczan i chłopów ukraińskich na dawnym Wołyniu był zbliżony i rósł z każdym następnym wiekiem, osiągając 8,3% (mieszczanie) i 9,4% (chłopi) ogólnej liczby OD w wieku XVIII. Znacznie przewyższał frekwencję tego typu OD w antroponimii ówczesnej szlachty. Były to w większości imiona chrześcijańskie kalendarza grekokocerkiewnego, obok których występowały również formy słowiańskie w postaci pełnej i derywowanej, np.: *Bochon, Bochonko, Bohusz, Bo(s)zko, Czech, Falko, Hostiło, Jaruta, Maley, Radko, Stanisz, Stanko, Стубор, Wołanik, Wołodko, Володимир, Zdan, Zdanko, Zorula*.

W materiale polskim udział określeń równych imionom był niewielki. W źródłach XVIII-wiecznych ich frekwencja była największa i wyniosła ponad 4%, przewyższając udział formacji tego typu w antroponimii szlachty. W XVI w. na ziemiach Polski etnicznej identyfikowały one przede wszystkim przedstawicieli niższych grup społecznych, głównie chłopów, nieco rzadziej mieszczan oraz szlachtę zagrodową, bardzo rzadko natomiast bogatą szlachtę (Raszewska-Żurek 2006: 213). Obok imion związanych z tradycją łacińską w grupie tej wystąpiły nieliczne formy rodzime, np.: *Stankar, Waciut, Woytko, Żekota*.

O dziedziczności formacji imiennych, a zarazem ich funkcji patronimicznej i nazwiskowej świadczą formy oboczne, odnoszące się do tej samej osoby, np. *Michno Bochon* IP 1598 // *Michno Bochonowic* ibid., *Iakimowi Bozkowi* (Dat.) KRR 1691 // *Iakima Bozkiewiczza* (Gen.) ibid., *Jacko Chic* ID 1695 // *Chiczow* ibid., *Fedor Omelko* IK 1759 // *Fedor Omelkow* ibid. Funkcję tę potwierdzają również określenia oboczne identyfikujące rodzeństwo, np.: *bartnicy: Iwaszkow, Demian Iwaszko brat iego* OO 1620 oraz formy pluralne odnoszące się do braci lub ojca i syna, np.: *Kiryła i Iwana Boryskow* (Gen.) KGL 1664, *Anton z Daniłem Łucyki* IŁ 1788.

Niektóre zapisy pokazują zbieżność imion chrzestnych oraz formacji poimiennych, co może świadczyć o dziedziczności imion, np.: *Melechna Meleszkowicza* (Gen.) PZW 1545, *Iowana Iowika* (Gen.) KG 1664.

Niekiedy zdarza się, że imię zapisywane jest po OD. Możliwe zatem, że w niektórych przytoczonych niżej przykładach możemy mieć do czynienia z szykiem przestawnym elementów formuły identyfikacyjnej. Wątpliwości może budzić zwłaszcza prawidłowe odczytanie zapisów, w których na pierwszym miejscu stoi forma imienia utworzona przy pomocy sufiksu, który na badanym terenie występował również (aktywnie) w funkcji patronimicznej, np. *Vlaszenia Makar* OO 1620, *Lewczuk Weremko* IW 1751.

Grupa I XVI wiek

m: a) w postaci podstawowej

Ignatko Choma IK 1548 (: *Хома*), *Fedko Daniło* LK 1563 (: *Данило*), *Трохимець Марко* IB 1573 (: *Марко*), *Ostapko Olchym* LK 1563 (: *Юхим*, por. n. os. *Охим* ТСУІ), *Iwan Owdziey* IK 1548 (: *Овдій*), *Стецько Стибор* IO 1578 (: im. złoż. *Стиборъ* Демчук 1988: 36), *Петръ Володымер* IO 1578 (: *Володимир*).

b) w postaci derywowanej

Chrynczuk Kaleszko LK 1563 (: *Калишко* : *Калистрат*), *Jury Łuczyk* OŁ 1552 (: *Лучик* : *Лука*), *Яцько Мелешко* (: *Мелешко* : *Мелетій*), *Sawa Niestorzec* IK 1548 (: *Несторець* : *Нестор*), *Ostap Sawutko* IB 1573 (: *Савутко* : *Сава*), *Опусько Зień* LK 1563 (: *Зень* : *Зіновій*).

ch: a) *Iakim Chodor* OO 1571 (: pot. *Ходор* : *Федір*), *Грин Микита* II 1570 (: *Микита*).

b) *Michno Bochon* IP 1598 (: im. słow. z pocz. *Вох-*, por. *Богунъ* Демчук 1988: 89 lub ар. *богун* ‘żerdź służąca do suszenia ryb; żołądek’ ЕСУМ), *Hostiło* OO 1571 (: im. złoż. z pocz. *Гост-* Демчук 1988: 71–72 lub *гостити* ‘gościć, przyjmować gości’ СУМ XVI–XVII), *Федець Грицина* ОСЗ 1578 (: *Грицина* : *Григор*, *Григорій*), *Равлук Івашко* IK 1548 (: *Івашко* : *Іван*), *Iwan Paszko* IK 1548 (: *Пашко* : *Павло*, *Пахом*, *Пафнутій*), *Iwan Radko* LK 1563 (: *Радко* : im. złoż. typu *Радислав*, *Радомир*, *Домарад* lub im. cerk. *Радивон*, *Родіон*), *Oliksiy Stanko* LK 1563 (: *Станко* : *Станимир*, *Станіслав*, *Добростан*), *Игнат Володко* ОСЗ 1578 (: *Володко* : *Володимир*).

XVII wiek

- m:** a) *Misko Glib* OO 1654 (: Гліб), *Fedor Iermola* ID 1695 (: pot. Ермола : Ермолай), *Mysiura Iwan* ID 1695 (: Іван), *Fedko Połuiian* OO 1620 (: Полуян : Полиен, Полувиі), *Senko Roman* OO 1620 (: Роман), *Ławrin Troian* OO 1643 (: strus. Троян, łac. *Traianus* Чучка 2005: 560), *Ławryn Wiktor* ID 1695 (: Віктор).
- b) *Raweł Wakunec* OO 1620 (: Бакунець : Абакум, Авакум), *Fedor Daszyna* ID 1695 (: Дашина : Данило lub Дасій Керста 1984: 109), *Misko Jarmolik* OO 1643 (: Ярмолик : Ярмолай, Ермолай), *Sienko Kaley* OO 1620 (: Калей : Каленик), *Wasyla Kizika* (Gen.) KGK 1674 (: Кузик : Кизь, również od Кузьма Чучка 2005: 260), *Sawka Maley* OO 1620 (: im. złoż. typu Маломирь, Малострий, por. Малъй Демчук 1988: 77), *Korniy Micko* KRR 1652 (: Мицько : Микола lub Дмитро), *Iwan Nykało* ID 1695 (: Нукало : Ника : Микола, prawdopodobnie również od Никій lub od *никати* 'chodzić, poruszać się bez celu; szukać' ЕСУМ), *Wasko Stepura swiec* OO 1620 (: Степура : Степан), *Samsonik Tymosz* ID 1695 (: Тимош : Тимофій), *Iwan Wołodko swiec* OO 1603 (: Володко : Володимир).
- ch:** a) *Yowtuch Czuryło* OO 1604 (: Чурило : Курило), *Klim Iermak* IS 1614 (: Ермак, Ермолай), *Semen Kosma* OO 1604 (: Косма : Кузьма lub od ар. *косма* 'kudły; gat. rośliny' ЕСУМ), *Iwan Kudyin* ID 1695 (: Кудин : Акиндин), *Misko Ławron* ID 1695 (: Лаврін, Лаврентій), *Mielech Ostar* KG 1633 (: Остар), *Tymosz paley* ID 1695 (: Палій).
- b) *Tymosz Arsenko* OO 1620 (: Арсенко : Арсен, Арсеній), *Karp Bozko* OO 1621 (: im. słow. z pocz. Bož-, por. Божко Демчук 1988: 65–66), *Fedkowi Fedunowi* (Dat.) KGŁ 1670 (: Федун : Федір), *Decko Kirysz* OO 1620 (: Куриш : Курило), *Martin Klisz* ICZ 1677 (: Клиш : Клим), *Andruszko Maksymec* OO 1604 (: Максимець : Максим), *Stephana Saczka* (Gen.) KG 1681 (: Сачко : Сакій, Ісак), *Kurilec Sasik* OO 1643 (: Сасик : Сасоній), *Sawka Seneczko* OO 1604 (: Сенечко : Семен), *Narasim Ułasik* ICZ 1677 (: Уласик : Улас, Влас, Власій), *Iwan Zorula* OO 1620 (: zapewne w związku z. im. złoż. Зорислав, Зоривоі, por. Зорка Чучка 2005: 234–235).

XVIII wiek

- m:** a) *Fedor Konon* ІЛ 1788 (: Конон), *Kondrat Nazar* ЛЛ 1790 (: Назар), *Korniey Ołychwier* ІК 1743 (: Олефір), *Stepan z Iwanem Sołtany* ІЛ

- 1788 (: *Солтан* : im. tur. *Sołtan* lub węg. *Zoltán* Чучка 2003: 100 bądź ар. *султан* 'sułtan' Грін., por. n. os. *Солтан* ССМ), *Tymosza Zdania* (Gen.) KG 1720 (: im. słow. *Ждань* Демчукъ 1988: 113).
- b) *Kondrat Damićko* IŁ 1788 (: *Демидко* : *Демид*), *Jakiw Kaleniczek* ІК 1743 (: *Каленик*), *Fedor Kireyko* ІК 1759 (: *Кирейко* : *Кирей*, *Киріі*), *Daniło Macsweyko* IŁ 1788 (: *Матвійко* : *Матвій*), *Iwan Niczyporec* ІК 1759 (: *Ничипорець* : *Ничипір*, *Никифор*), *Iwan Pilipko* IŁ 1788 (: *Пилипко* : *Пилип*), *Iwan Serheies* ІК 1759 (: *Сергієць* : *Сергіі*).
- ch: a) *Chwesko Charyton* KG 1786 (: *Харитон*, *Харитін*), *Daniło Dorosz* IS 1764 (: *Дорош*, *Дорофії* lub im. złoż. *Дорогомилъ* Моршкин 1867: 76), *Marko Haron* ІК 1789 (: *Ганон*), *Chwesko Nytychwir* LŁ 1795 (: *Никифор*), *Sacharko Oleksy* IS 1764 (: *Олексії*), *Hnat Osyf* IS 1763 (: *Осин*, *Йосин*, *Йосиф*), *Roman Parchwen* ІВ 1764 (: *Парфеній*, *Парфен*, *Пархім*, *Пархом*), *Iakow Wakuła* ІК 1759 (: *Вакула*).
- b) *Iwan Beń* IŁ 1766 (: *Бень* : *Бенедикт*), *Stępan Chwedoryna* ІК 1800 (: *Хведорина* : *Хведір*, *Федір*), *Demko Dmित्रun* ІW 1751 (: *Дмитрунь* : *Дмитро*), *Oksenty Hruczyna* LW 1789 (: *Грицина*: *Григір*, *Григоріі*), *Iosyr Iwaniuch* LW 1789 (: *Іванюх* : *Іван*), *Klim Kalko* IS 1764 (: *Калько* : *Каленик*), *Rawluk Kostiuczek* KG 1768 (: *Костюк* : *Костянтин*), *Mаско Kostyk* IS 1763 (: *Костик* : *Костянтин*), *Kondrat Lawrenies* ІD 1747 (: *Лавренець* : *Лаврін*, *Лаврентіі*), *Chwesko Melesyk* IS 1764 (: *Мелесик* : *Мелетіі*), *Iwan Neczyk* ІК 1789 (: *Ничик* : *Ничипір*, *Никифор*), *Ilko Parchuta* KG 1735 (: *Пархута* : *Пархім*, *Пархом*), *Kalenik Saczok* KG 1768 (: *Сачок* : *Ісак*, *Сакіі*), *Charko Sen* (: *Сень* : *Семен*), *Hawryło Sydorec* IŁ 1766 (: *Сидорець* : *Сидір*), *Iwan Terech* KG 1734 (: *Терех* : *Терентіі*), *Lewczuk Weremko* ІW 1751 (: *Веремко* : *Вереміі*), *Tymko Wołanik* ІК 1771 (: im. złoż. *Волян* : *Волимиръ* Фаріон 2001: 160), *Opyszko Zacharko* IS 1764 (: *Захарко* : *Захар*, *Захаріі*).

Grupa II XVI wiek

- m: b) *Szczępan Waciut* LK 1563 (: *Waciut* : *Wacław*, *Więcestaw*, *Więcstaw* i in., por. czes. *Wacuta* SEM I 341–342), *Maciey Wawrzysz* ІК 1548 (: *Wawrzysz* : *Wawrzyniec* ICh 339–340).

XVII wiek

- m:** b) *Iackiem Wierem* (Instr.) KG 1710 (: *Wier* : *Wierusz*, *Wiernierz*, *Werner* ICh 341), *Jan Zach* IS 1614 (: *Zach* : *Zacharyjasz* ICh 346).
ch: a) *Iacka Żekote* (Acc.) KG 1664 (: *Żegota* SEM I 374).
b) *Marcin Kuniec* OD 1695 (: *Kuniec* : *Konrad* SEM II 72–73).

XVIII wiek

- m:** b) *Stefan Jureczek żołnierz* IK 1743.
ch: a) *Stach Iamroz* IP 1762 (zapewne od *Jambroży*, *Ambroży* ICh 181), *Kasper Mikołaj* LŁ 1790.
b) *Paweł Minko* IS 1764 (: *Minko*, *Mińko* : im. złoż. *Minigniew* SEM I 166 lub *Michał*, *Mikołaj* SEM II 92–93), *Tomasz Mrożek* IK 1762 (: *Mrożek* : *Ambroży*).

B.4. OKREŚLENIA CHARAKTERYZUJĄCE

Tego typu nazwy pierwotnie były przezwiskami wskazującymi na pewne cechy człowieka oraz różne aspekty jego życia. Z formalnego punktu widzenia są to przeniesienia jednostek leksykalnych o charakterystyce rzeczownikowej i przymiotnikowej (imiesłowowej) z płaszczyzny apelatywnej do proprialnej oraz formacje powstałe w płaszczyźnie antroponomastycznej w wyniku sufiksacji, derywacji paradygmatycznej i kompozycji.

W omawianym materiale określenia charakteryzujące tworzyły najliczniejszą po patronimach grupę OD chłopów i mieszczan, co było typowe dla dawnego imiennictwa ukraińskiego (por. np. *Керста* 1984: 27–32; *Wolnicz-Pawłowska* 1978: 120). Podobny udział określeń przezwiskowych oraz odojcowskich cechował imiennictwo północnego Podlasia (*Citko* 2001: 85). Zasadniczą część omawianych form stanowiły określenia równe apelatywom. W derywacji nazw wzięły udział 44 sufiksy proste i złożone, z których największą produktywność wykazywały: *-ko*, *-yk/-ik*, *-ec*, *-ej* – w wieku XVI, *-ko*, *-yk/-ik*, *-ek* – w wieku XVII oraz *-ko*, *-yk/-ik*, *-ek*, *-ak*, *-ec* – w wieku XVIII.

W materiale polskim określenia charakteryzujące, obok określeń równych nazwom zawodów, tworzyły główny trzon nazewnictwa mieszczańskiego i chłopskiego. Podobny udział formacji odapelatywnych w identyfikacji nieszlachty charakteryzował również ziemie etniczne

(por. np. Bubak 1986; Kaleta 1998: 94–98; Mączyński 1970; Szulowska 2004: 176) oraz imiennictwo kresowe (Wolnicz-Pawłowska 1978: 94). Obok nazw równych apelatywom, będących najliczniejszą grupą wśród określeń charakteryzujących, wystąpiły nazwy derywowane antropomicznie, tworzone przy pomocy 11 sufiksów. Najbardziej aktywnymi okazały się: *-ka*, *-ik/-yk*, *-el* w wieku XVII oraz *-an*, *-ik/-yk* w wieku XVIII.

Wynotowano przykłady antroponomów ukraińskich z sufiksem *-ek* oraz określeń pochodzenia polskiego z sufiksem *-ko*. Ich obecność w omawianych źródłach jest ilustracją wpływów międzyjęzykowych.

Określenia równe nazwom pospolitym

Przykłady OD równym nazwom pospolitym podawane są w dwóch grupach: a) określenia rzeczownikowe, b) określenia przymiotnikowe.

Grupa I

XVI wiek

m: a) *Kuryło Bałamut* LK 1563 (: *баламуть* ‘krętać, oszukiwać’ СУМ XVI–XVII), *benduha* RPW 1570 (: *бендюга* ‘miejsce składu drewna na brzegu rzeki, przeznaczonego do spływu’ СУМ XVI–XVII), *Mikita Dzierun* LK 1563 (: *дерун* ‘grabieżca, zdzierca i in.’ ЕСУМ), *Kiszko Hloba* (: *глоба* ‘pochylone drzewo; kłopot, troska’ ЕСУМ), *Micko Hołowacz* LK 1563 (: *головач* ‘człowiek o dużej głowie’ Грiн., por. n. os. *Головачь* СУМ XVI–XVII), *Анѣдреи Гольтяи* IO 1578 (: *гольтяи* ‘chłop bezrolny’ ССМ), *Зенко Кныш* IO 1578 (: *книш* ‘rodzaj chleba i in.’ Грiн.), *Petrasz Kolenko* PZŁ 1545 (: *колінко* ‘kolano; ród’ ЕСУМ), *Omielian Kulbaska* LK 1563 (: *ковбаска* ‘kiełbaska’ Грiн.), *Daniło Liebied* IK 1548 (: *лебідь* ‘łabądź’ Грiн.), *mikyta listopad* RPW 1570 (: *листопадь* ‘listopad’ Тим.), *andrej lupa* RPW 1570 (: *луна* ‘lupa; łupież’ Грiн.), *andrej merzliak* RPW 1570 (: *мерзляк* ‘człowiek łatwo marznący, zmarzluch’ Грiн.), *hrzyczko towczan* RPW 1570 (: *мовчан* ‘człowiek milczący, małomówny, milczek’ Грiн.), *iwan piatka* RPW 1570 (: *п’ятка* ‘pięta, piętka; pięć postawionych w polu snopów i in.’ Грiн.), *hrzyczko rastun* RPW 1570 (: *ростун* ‘gat. Inu’ Грiн.), *Iwan Rynda* LK 1563 (: *ринда* ‘świnia’ Грiн.), *Iwашко Сало* IO 1578 (: *сало* ‘sadło; słonina’ Грiн.), *Юско Скрыпка* IO 1578 (: *скрыпка* ‘skrzypce’ Грiн.), *Iwашко Смо-*

- леи IO 1578 (: смолиї 'brudas' СБГ), Иванъ Солнечко IO 1578 (: сонечко 'słoneczko' Грін., por. n. os. Солнячковичъ ССМ), *Jakowiec Sołoducha* IK 1548 (: солодуха 'rodzaj potrawy ze słodu' Грін.), *Hrycko Swyren* OŁ 1552 (: свиренъ 'spichrz zbożowy' Тим.), *sysz* RPW 1570 (: сич 'gat. ptaka, puszczyк' Грін.), *Андреи Синица* IO 1578 (: синица 'sikora' Грін.), *iwan sziszka* RPW 1570 (: шишка 'szyszka; rodzaj chleba weselnego' Грін.), *iwan wedmiedz* RPW 1570 (: ведмідь 'niedźwiedz' Грін.).
- b) *Mychno Hładki* LK 1563 (: гладкий 'gładki; o zdrowym wyglądzie' СУМ XVI–XVII w.), *Fed Kulhawy* LK 1563 (: кульгавий 'kulawy' Грін.), *senko welyky* RPW 1570 (: великий 'wielki' ССМ).
- ch: a) *Яцко Боглай* OCZ 1578 (: gw. баглаї 'leń', por. n. os. Баглаї СУМ XVI–XVII), *Fiedzina Borsczyk* LK 1563 (: борьсчикъ 'barszczyк', por. n. os. Борьсчикъ СУМ XVI–XVII), *Миско Брук* OCZ 1578 (: брукъ 'bruk', por. n. os. Брукъ СУМ XVI–XVII), *Ангдрей Ченега* OCZ 1578 (: ченига 'rękojeść w pługu' Грін.), *Мацко Черъник* IO 1578 (: черник 'jeżynowe zarośla' lub im. słow. Черник Чучка 2005: 603), *Мишко Дудка* OZ 1566 (: дудка 'fujarka; moneta o wartości 6 polskich groszy', por. n. os. дудька СУМ XVI–XVII), *Миско Гура* IO 1578 (: гура gw. 'czupryna; nieostrzyżona głowa', por. n. os. Гура СУМ XVI–XVII), *Chrycko Hołub* LK 1563 (: голубъ 'gołąb', por. n. os. Голубъ СУМ XVI–XVII), *Ивана Голода* (Gen.) TU 1578 (: голодъ 'głód' ССМ), *Терехъ Кашталянь* IO 1578 (: каштелянь 'kasztelan' Кровицька 2002: 156), *Федко Клюка* OCZ 1578 (: клюка 'pałka z haczykiem; hak' lub кльока 'kwoка' Грін.), *Daneło Koszka* IP 1598 (: кішка 'kotka' Грін.), *Ивашко Козляк* OCZ 1578 (: козляк 'pęd ziemniaka; waleriana' lub кізляк 'koźлe' ЕСУМ), *Демид Осочник* OCZ 1578 (: осочникъ 'naganiacz zwierзуну' Тим.), *Юрко Пожога* OZ 1566 (: жожога 'pożoga' ССМ), *Сенько Пятница* IO 1578 (: п'ятница 'piątek' Грін.), *Семко Счербак* OCZ 1578 (: щербак 'trzewik wykonany z całego kawałka skóry; gat. rośliny' Грін.), *Sedun* OŁ 1552 (: сидун 'lubiący siedzieć w jednym miejscu' Грін.), *iwaszko stulij* RPW 1570 (: стулії 'nieporadny człowiek' lub od *стулити* 'złożyć razem; zamknąć (oczy)', *стул* 'część spodni kozackich' Грін.), *Szurzinem* (Instr.) IP 1598 (: шуринъ 'szwagier' ССМ), *Ивана Тряпку* (Acc.) TU 1578

(: *трянка* ‘ścierka’ СБГ), *Нрыцук Трус* ОО 1571 (: *трыс* ‘bojaźliwy człowiek, tchórz; strach’ СУМ lub od im. *Трухан, Трохим*, por. n. os. *Трус Чучка* 2005: 560), *Жармоł Udod* IP 1598 (: *удодъ* ‘gat. ptaka; przen. głupek’ Тим.).

b) *пашко крывыи* IO 1578 (: *кривый* ‘krzywy; nieprzyjazny; zawistny’ Тим.), *Wasył prychozyi* OŁ 1552 (: *прихожий* ‘przybyły, obcy’ СУМ), *Степан Усатий* ОК 1552 (: *усатий* ‘wąsaty’ Грін.).

XVII wiek

m: a) *Semen Batara* KRR 1694, *Semen Batura* ibid. (: *батыра* ‘gw. wielki batog’, por. n. os. *Батыра* СУМ XVI–XVII lub forma Gen. ap. *батыр* ‘obdartus’ СБГ), *Fedor Boroda* ID 1695 (: *борода* ‘broda’, por. n. os. *Борода* СУМ XVI–XVII), *Anton Bowkun* KRR 1694 (: *бовъкун* gw. ‘koń zaprzężony w pojedynkę; wielki snop trzciny’, por. n. os. *бовъкунъ* СУМ XVI–XVII), *Mikołaj Bulhak* ID 1695 (: strus. *булгакъ* ‘zamieszanie, panika i in.’ СДЯ, por. n. os. *Боулгакъ* ССМ), *Czczuga* ОО 1603 (: *чечуга* ‘gat. ryby; świnia’ Грін.), *Misko Czerwiak* ОО 1620 (: *чєрв’як* ‘robak’ Грін.), *Harasim Dowhal* ID 1695 (: *довгаль* ‘wysoki i chudy człowiek’ Грін.), *Wasko Hałuszka* ОО 1643 (: *галушка* ‘kluska; pyza’, por. n. os. *Галушка* СУМ XVI–XVII), *Fedor Haraburda* IS 1614 (: *гарабурда* ‘naganiacz zwierząt podczas polowania’, por. n. os. *Гарабу(р)да* СУМ XVI–XVII), *Kondrat Hodun* IS 1614 (: *годунъ* ‘żywiciel’, por. n. os. *Годунъ* СУМ XVI–XVII), *Matfi Howiado* KRR 1695 (: *говядо* ‘bydło rogate’ СУМ XVI–XVII), *Pawła Husaka* (Gen.) KRR 1693 (: *гусакъ* ‘gąsior’, por. n. os. *Гусак* СУМ XVI–XVII), *Wasko Iwołha* ОО 1620 (: *иволга* ‘wilga’ Грін.), *Choma Kobrak* (!) IS 1614 (: *ковнакъ* ‘rodz. wysokiej, futrzanej lub obszytej futrem czapki; pokrywa, kołpak’ Тим.), *Kuryłowi Kuzubowi* (Dat.) KRR 1694 (: *козуб* ‘naczynie z kory’ Грін.), *Wasko Kwacz* ОО 1620 (: *квач* ‘pędzel; przen. o człowieku bez charakteru’ Грін.), *Marko Ležen* ID 1675 (: *лежень* ‘leń’ Тим.), *Daniła Łyczka* (Gen.) KRR 1693 (: *личко* ‘twarzyczka’ Грін.), *Hawriło Momot* ID 1695 (: *момот* ‘jąkała; człowiek, który mówi niewyraźnie, burczy pod nosem’ Грін.), *Owerko Moroz* ОО 1654 (: *мороз* ‘mróz’, por. n. os. *Морозъ* ССМ), *Iacko Perechrysta* ОО 1620 (: *перехриста* ‘przechrzta’ Грін.), *Hricko pochorilec* ОО 1643 (: *погори-*

- лець ‘pogorzelec’ Грін.), *Korniey Proskura* ID 1695 (: *проскура* ‘prosfora’ Тим.), *Stefan Przystupa* IW 1685 (: gw. ukr. *prystupa* ‘mąż zamieszkujący z rodzicami żony’ AGWB I 99), *Iachim Ptaszka* OO 1620 (: *пташка* ‘ptak’ Грін.), *Fedor Sołowy* OO 1620 (: *соловій* ‘słowik’ Грін.), *Semien Strycha* OO 1620 (: *стриха* ‘strzecha; brzeg strzechy’ Грін.), *Якима Тучи* (Gen.) TU 1646 (: *туча* ‘burza’ Грін.), *Iwan Warenica* OO 1620 (: *вареница* ‘rozwałkowane ciasto na pierogi’, por. n. os. *вареница* СУМ XVI–XVII), *Wasko Welikden haiduk* OO 1620 (: *Великъ день* ‘Wielkanoc’ ССМ), *Iwan Witer* ID 1695 (: *вѣтеръ* ‘wiatr’ СУМ XVI–XVII), *Iwan Woropay* OO 1620 (: *воронай* gw. ‘człowiek gderliwy, zrzęda’, por. n. os. *воронай* СУМ XVI–XVII), *Zewtuch* OO 1603 (: *жовтюх* ‘gat. ptaka’ Грін.), *Mikita Zub* IS 1614 (: *зуб* ‘zab’ Грін.).
- b) *Stecko Bohaty* KG 1680 (: *богатыи* ‘bogaty’ ССМ), *Kostuk Bułan* OO 1620 (: *булань* ‘bułany’, por. n. os. *булань* СУМ XVI–XVII), *Hrycko Hruby* OO 1620 (: *зрубий* ‘gruby; prymitywny; niewykształcony’ СУМ XVI–XVII), *Wasko Tołsty* IS 1614 (: ‘tłusty, gruby; bujny’ Тим.).
- ch: a) *Bakay* OO 1629 (: *бакай* ‘głębokie zagłębienie w dnie rzeki, stawu; wgłębienie wypełnione wodą’ Грін.), *Hrycko Bałhai ataman* OO 1620 (zapewne w związku z gw. *баглай* ‘leń’, por. n. os. *Баглай* СУМ XVI–XVII), *Bihunka* OO 1604 (: *бѣгунка* ‘biegunka’ СУМ XVI–XVII), *Stepan Bołt* OO 1621 (: *болѣт* ‘rodzaj broni; sprzęt rybacki’ СУМ XVI–XVII), *Petr Buhai* OO 1604 (: *бугай* ‘buhaj; przen. o silnym, zdrowym mężczyźnie’ Грін.), *Lesko Bulba* ID 1695 (: *булба* ‘gat. rośliny’, por. n. os. *бу(л)ба* СУМ XVI–XVII), *Mikita Bura* OO 1621 (: *бура, буря* ‘burza’ СУМ XVI–XVII), *Semen Chilka* ID 1695 (: *зілка* ‘gałązka, gałąź’ Грін.), *Hrycko Chłopiec* OO 1604 (: *хлопець* ‘chłopiec’ Грін.), *Lewosz Chmara* IB 1631 (: *хмара* ‘chmura’ Тим.), *Nester Chwust* OO 1604 (: *хвіст* ‘ogon’ Грін.), *Jacko Czarka* ID 1695 (: *чарка* ‘kieliszek’ Тим.), *Chwesko Czayka* OO 1620 (: *чайка* ‘czajka, mewa; łódź kozacka’ Грін.), *Iwanec Diateľ* OO 1604 (: *дятель* ‘dzięcioł’ СУМ XVI–XVII), *Iwanko Harast* OO 1654 (: *гарздѣ* ‘dobro i in.’ СУМ XVI–XVII), *Les Holowka* ICZ 1677 (: *головка* ‘główka’, por. n. os. *Головѣка* СУМ XVI–XVII), *Iwan Huba Satwycz* OO 1620 (: *зуба* ‘warga, usta i in.’ СУМ XVI–XVII), *Ywan*

Iemec OO 1604 (: *ємець* 'człowiek zaradny, sprytny, chwata' ЕСУМ), *Iwan Iucha* OO 1604 (: *юха* 'odwar' Тим.), *Iakowta Kachana* (Gen.) KG 1681 (: *каган* 'najwyższy tytuł staroturecki; głowa państwa' ЕСУМ, por. n. os. *Когановичь* ССМ), *Ywan Kolibaba* OO 1604 (: *культбаба* 'mlecz' Грін.), *Iackowi Korczmie* (Dat.) KGŁ 1670 (: *корчма* 'karczma' ССМ), *Korzun* OO 1604 (: *корзун* 'koszyk' ЕСУМ), *Juchim Kwitoczka* IR 1631 (: *квиточка* 'kwiatuś' Грін.), *Hriniecz Lobacz* IS 1614 (: *лобач* 'komin; przen. tępak; leń' ЕСУМ), *Rawel Łysycia* OO 1620 (: *лисица* 'lisica' ССМ), *Iwan Pasynek* IO 1687 (: *пасинокъ* 'pasierb' Тим.), *Philipa matcura* (Gen.) KG 1681 (: *мамчур* 'rozpieszczony syn' ЕСУМ), *Matfy Podsusidok* OO 1604 (: *подсусьдокъ* 'chłop bezrolny mieszkający w cudzej chacie, komornik' Тим.), *Wasko Puczka* OO 1604 (: *пучка* 'opuszek palca i in.' Грін.), *Roman Skoworodka* IR 1631 (: *сковорідка* 'mała patelnia' Грін.), *Fedor Sulha* OO 1620 (: *шугла* 'mańkut' Тим.), *Dasko Warennik* IS 1614 (: *вареникъ* 'pieróg', por. n. os. *варени(к)* СУМ XVI–XVII), *Stepan Winec* OO 1621 (: *вѣнецъ* 'ubezpieczenie prawnie należne wdowie, która wychodząc za mąż nie otrzymała posagu' ССМ; wianek, wieniec; wiano' СУМ XVI–XVII), *Hrycko Zozula* OO 1604 (: *зозуля* 'kukułka' Грін.), *Iusko Zwier* OO 1603 (: *звѣрь, зверь* 'zwierz, zwierzyzna', por. n. os. *звѣрь* СУМ XVI–XVII).

XVIII wiek

- m:** a) *Iwan Baryła* IŁ 1788 (: *барыла* 'rodz. beczi' ЕСУМ), *Василь Бобрлик* IO 1703 (: *бобрлик* 'mały bóbr', por. n. os. *Бобрликъ* СУМ XVI–XVII, *Бобрыкович* ССМ), *Andrey Bosak* IK 1759 (: *босакъ* 'człowiek, który chodzi boso' СУМ XVI–XVII), *Misko Bruchlij* IK 1743 (: *брухлію* 'człowiek z dużym brzuchem' ЕСУМ), *Matwiiy Buhaj* IK 1743 (: *бугай* 'buhaj', por. n. os. *бугай* СУМ XVI–XVII), *Lesko Cwirkun* IŁ 1788 (: *цвіркун* 'świerszcz' Грін.), *Tymosz Czuprun* IK 1743 (: *чупрун* 'prosty człowiek' Грін.), *Procko Derkacz* IŁ 1788 (: *деркачь* 'gat. ptaka', por. n. os. *Де(р)качь* СУМ XVI–XVII), *Oranas Duda* (: *дуда* 'fujarka', por. n. os. *дуда* СУМ XVI–XVII), *Wasyl Dziahel* IK 1743 (: *дягель* 'gat. rośliny' СУМ XVI–XVII), *Kiryto Guzdoła* IŁ 1788 (: *гудзола* 'ziemniak' Грін.), *Махум Hutor* IŁ 1788 (: *гуторъ* 'gw. rozmowa', por. n. os. *Гуторъ* СУМ XVI–XVII), *Jablucz-*

ko IO 1703 (: яблущко 'jabłuszko' Грін.), *Chwesko Kalita* IO 1703 (: *калита* 'skórzana sakwa, kaleta' ССМ), *Iarosz Kopył* IK 1743 (: *копил* 'nieślubne dziecko; szewska kłódka; rodz. siekiery i in.' ЕСУМ), *Demko Korobka* IK 1759 (: *коробка* 'rodz. koszyka i in.' Грін.), *Łucko Kozieł* IK 1759 (: *козел* 'samiec kozy, kozioł i in.' Грін.), *Wasyl Łapa* IK 1743 (: *лана* 'łapa' Грін.), *Stefan Łoksza* IK 1743 (: *локша* 'makaron' Грін.), *Іван Лис* (: *лисъ* 'lis; przen. o przebiegłym i chytrym człowieku' Тим.), *Neczyrpor Łysun* ІЛ 1788 (: *лисун* 'człowiek z łysiną' Грін.), *Trochim Mamczur* IK 1743 (: *мамчур* 'rozpieszczony chłopiec, maminsynek' ЕСУМ), *Semen Pialonka* IK 1743 (: *паленка, палінка* 'wódka' Грін.), *Piweń* IO 1703 (: *пъвень* 'kogut' Тим.), *Stefan Piwnik kusznierz* IK 1759 (: *півник* 'mały kogut' Грін.), *Stefan Płaksa* IK 1759 (: *плакса* 'płaksa, bekса' ЕСУМ, por. n. os. *Плаксичь* ССМ), *Andryi Prysza* IK 1759 (: *пришва* 'dodatek'; przednia część buta' Тим.), *Pawło Retka* IK 1743 (: *редька* 'rzodkiew' Грін.), *Fedor Słoboda* IK 1743 (: *свобода* 'osada, której mieszkańcy na pewien czas zwolnieni byli z powinności feudalnych' ССМ), *Wasyl Szyndygara* IK 1759 (prawdopodobnie w związku z *шиндогора* 'sakiewka' Грін.), *Iwan Worobiec* IO 1703 (: *воробецъ* 'wróbel', por. n. os. *воробецъ* СУМ XVI–XVII).

b) *Chryczko Lehki* OO 1654 (: *легкий* 'lekki' Грін.).

ch: a) *Michałko Babunia* IK 1789 (: *бабуня* 'babcia, babunia' Грін.), *Hryc Balbus* ІЛ 1789 (: *болбасъ* 'pog. o leniwym chłopcu', por. n. os. *Болбасъ* СУМ XVI–XVII), *Chwesko Baran* LŁ 1790 (: *баранъ* 'baran', por. n. os. *бара(н)* СУМ XVI–XVII), *Hryc Basałym* (!) LŁ 1790 (: zapewne w związku z *басаликъ* 'nahajka z ołowianym zakończeniem' СУМ XVI–XVII), *Hawryło Bereza* ІW 1751 (: *береза* 'brzoza' ССМ), *Kostiuk Blizniuk* IK 1759 (: *близнюкъ* 'bliźniak' СУМ XVI–XVII), *Matwiey Brytan* IP 1762 (: *британ* 'rasa dużych psów' Грін.), *Iakow Brytwa* ІJ 1747 (: *бритва* 'brzytwa' СУМ XVI–XVII), *Semena Bubniła* (Gen.) KG 1704 (: *бубнило* 'bęben' ЕСУМ), *Ułas Bułka* IK 1789 (: *булка* 'bułka' СУМ XVI–XVII), *Iwan Byk* ІJ 1747 (: *быкъ* 'byk' СУМ XVI–XVII), *Wasyl Chmił* ІВ 1795 (: *хмиль* 'chmiel' ССМ), *Prokop Chołod* KG 1792 (: *холод* 'chłód' Грін.), *Danko Cymbał* IK 1789 (: *цимбал* 'cymbał' Тим.), *Fedor Czmił* LW 1789 (: *чмиль* 'trzmieł' Грін.), *Chwedko Dubina* KG 1754 (: *дубина* 'dębi-

- na' CSM), *Chwedko Duma* IW 1751 (: *дума* 'myśl' Грiн., por. n. os. *Доума* CSM), *Iwan Dykun* D 1762 (: *дикун* 'dziki człowiek' ЕСУМ), *Fedkowi Gudziowi* (Dat.) KG 1789 (: *гудз, гудзь* 'guz; guzik, węzeł' ЕСУМ), *Lesko Hodowaniec* IK 1789 (: *годованець* 'dziecko wzięte na wychowanie; będący na utrzymaniu' Грiн.), *Chweśko Hul* LW 1789 (: *гуль* 'dureń, nicpoń' СБГ), *Наврыто Iunak* LW 1789 (: *юнак* 'młodzieniec; zuch' Грiн.), *Iacko Kaban* IK 1789 (: *кабан* 'dzik; wieprz' Грiн.), *Daniło Kaczan* LŁ 1790 (: *качань* 'głowa kapusty' Тим.; 'głab, kaczan' Грiн.), *Kasyan Kaczka* IS 1764 (: *качка* 'kaczka' Грiн.), *Iwan Kawon* IK 1789 (: *кавун* 'arbus' Грiн.), *Нрыс Koreń* KG 1768 (: *корень* 'ród, początek rodu' CSM;), *Łukian Korz* (: *корж* 'placek' Грiн.), *Fedor Kremes* IK 1759 (: *кремес* 'silny mężczyzna' ЕСУМ), *Dmiter Krot* KG 1735 (: *крим* 'kret' Грiн.), *Наврыто Kruk* IK 1759 (: *крыкь* 'krak' Тим.), *Нрыс Krutak* LŁ 1790 (: *крытяк* 'nazwa barana; wir, zakręt na rzece' ЕСУМ), *Wasko Kuczma* IS 1764 (: *кучма* 'rodzaj czapki futrzanej' Тим.), *Fedor Ładan* IK 1759 (: *ладань* 'kadzidło' CSM), *Michałko Makata* KG 1710 (: *макула* 'piętno' Тим.), *Murko Mykita* IP 1747 (: *мурко* 'kot' ЕСУМ), *Wasko Nehoda* KG 1754 (: *негода* 'niepogoda' Грiн.), *Iacko Niżnik* LW 1789 (: *нижникь* 'niższy stan, chłop' Тим.), *Тымосз Nyrka* LW 1789 (: *нирка* 'nerka' Грiн.), *Lesko Pleskacz* IM 1775 (: *плекач* 'rodzaj chleba; uderzenie ręką' Грiн.), *Andruch Poterucha* KG 1768 (: *потеруха* 'syfilis; rozarty tytoń, słoma i in' Грiн.), *Semen Pypec* LW 1789 (: *пупець* 'pepek' Грiн.), *Samko Sałhan* KG 1791 (: *салган* 'ubojnia połączona z wytapianiem tłuszczu' Грiн.), *Наврыто Susidka* IS 1764 (: *сусидка* 'sasiadka' Грiн.), *Romana Synuczke* (Acc.) AGW 1785 (: *синичка* 'sikorka' Грiн.), *Daniło Tetera* LŁ 1790 (: *тетера* 'cietrzew' Грiн.), *Ławryn Trubka* LŁ 1790 (: *трубка* 'trąbka' Грiн.), *Iwan Wereta* IB 1795 (: *верета* 'płachta; kilim', por. n. os. *верета* СУМ XVI–XVII), *Anton Żurawel* IM 1775 (: *журавель* 'żuraw' Грiн.).
- b) *Луц Головати* LŁ 1790 (: *головатый* 'mający dużą głowę', por. n. os. *Головаты* CSM).

Grupa II XVI wiek

- m: a) *Woyciech Gamrat* LK 1563 (: *gamrat* 'nierzadnik, gach' Sstp – SEM I 70), *Kapłun* IK 1548 (: *каплун, каплон* 'kogut kastrowany' Sstp –

SEM I 101), *Ian Kot* LK 1563 (: *kot* Sstp – SEM I 123), *Kurek* IK 1548 (: *kurek* SXVI – SEM I 136), *Woyciech Liegedza* LK 1563 (: *ligięza*, *ligenza* ‘człowiek lubiący leżeć; ten, co się lubi przymilać, naskakiwać’ SW, *ligeza* ‘człowiek lubiący się przymilać’ SWil, por. *Ligęza* SEM I 144), *Nogawica* IK 1548 (: *nogawica* SW), *Rogacz* IK 1548 (: *rogacz* ‘w opisie herbu: róg’ Sstp – SEM I 251; ‘zwierzę mające rogi’ SW), *Stanisław Skowronek* LK 1563 (: *skowronek* Sstp – SEM I 273), *piotr smetanka* RPW 1570 (: *śmietanka* Sstp, por. *Smiotanka* SEM I 313), *Fabian Zło* LK 1563 (: *zło* Sstp), *szczepan zawada poborca* RPW 1570 (: *zawada* ‘przeszkoda; kara’ Sstp – SEM I 363).

b) *Kędzierzawy* LK 1563 (: *kędzierzawy* Sstp – SEM I 105),

ch: a) *Herbarz* IP 1598 (: *herbarz* ‘dzieło, zajmujące się herbami i rodzinami szlacheckimi’ SW; opisanie roślin’ SXVI), *Szymec Jarnczar* IK 1548 (: *janczar*, *janiczar* ‘żołnierz piechoty tureckiej, z pochodzenia chrześcijanin wychowany w Turcji’ SXVI), *Koziel* OO 1571 (: *koziel* Sstp – SEM I 125), *Andrzej Przyszcz* IP 1598 (: *pryszcz* Sstp), *Skiba* OO 1571 (: *skiba* ‘pas ziemi odwalony pługiem przy oraniu; kromka chleba’ Sstp).

XVII wiek

m: a) *Michał Dziad* ID 1695 (: *dziad* ‘dziadek, przodek’ Sstp; ‘dziadek, protoplasta; starzec, żebrak, kaleka’ SXVI), *Piotr Gieleta* ID 1695 (: *galeta*, *gieleta*, *gielata* ‘wiaderko do dojenia; faska drewniana na masło’ SW), *Andrzej Kapusta* ID 1695 (: *kapusta* Sstp – SEM I 101), *Kukułka haiduk* IS 1614 (: *kukułka* SXVI – SEM I 134), *Paweł Pieniążek* OO 1620 (: *pieniązek* Sstp – SEM 214), *Kondrat Pluta* ID 1695 (: *pluta* ‘słota, deszcz’ Sstp – SEM I 220), *Pozar* IS 1614 (: *pożar* Sstp – SEM I 234), *Sikora* OO 1620 (: *sikora* Sstp – SEM I 268), *Andrzej Szlachta* OO 1621 (: *szlachta* Sstp – SEM I 304), *Jurek Tyka* OO 1620 (: *tyka* Sstp – SEM 329), *Zaremba tkacz* IW 1685 (: *zaręba* ‘miejsce po wyciętych zaroślach’ Sstp – SEM I 361).

b) *Stas Biedny* OO 1620 (: *biedny* SXVI – SEM I 9), *Bartosz Garbati* OO 1643 (: *garbaty* Sstp – SEM I 71), *Stasko Hendlowniczy* ID 1695 (: *hendlowniczy* ‘kupiecki’ SW), *andrzej młodi* IO 1687 (: *młody* Sstp – SEM I 168), *nakonieczny mazur* ID 1695 (: *nakonieczny* ‘pozostający w związku z końcem’ Sstp – SEM I 178), *Paweł Pochyły złotnik* OO 1621 (: *pochyły* Sstp – SEM I 223), *Piotr Rudy* IO 1687 (: *rudy* Sstp).

ch: a) *Andrzej But* IO 1687 (: *but* Sstp), *Andrzej Czamara* ICZ 1666 (: *czamara* 'rodzaj sukni używanej gł. przez zakonników' SW), *Czerniak* IW 1698 (: *czerniak* 'gat. rośliny; rodzaj nowotworu' Sstp), *Maciej Czyż* OO 1620 (: *czyż* Sstp – SEM I 47), *Paweł Derkacz* ID 1695 (: *derkacz* 'ptak chruściel; stara miotła' SW), *Jaśko Dolina* OO 1620 (: *dolina* Sstp), *Kondrat Jamnik* OO 1620 (: *jamnik* SW), *Kuropatwa* IS 1614 (: *kuropatwa* Sstp – SEM I 137), *Makutra* IW 1698 (: *makutra* 'donica do ucierania maku' SW), *Andrzej Minka* OO 1643 (: *minka* SW, por. *mina* Sstp.), *Mroz lesniczy ogrodnik* OO 1620 (: *mróz* Sstp – SEM I 172), *Piłat* IS 1614 (: *piłat* 'człowiek uchylający się od odpowiedzialności' SW – SEM I 216), *Przychodzień* OO 1620 (: *przychodzień* 'przybysz' Sstp), *Pułtorak* OO 1621 (: *pottorak* 'moneta 1,5 grosza; gatunek miodu pitnego i in.' SW – SEM I 228), *Łukasz Szczur* OO 1620 (: *szczur* Sstp.), *Skiba* IS 1614 (: *skiba* SW), *Sydło* IS 1614 (: *szydło* Sstp – SEM I 309 lub *sidło* Sstp – SEM I 265), *Szymon Szczupak ataman* OO 1620 (: *szczupak* SW), *Iendrzeiowi Zaiącowi* (Dat.) KG 1662 (: *zając* Sstp – SEM I 358).

XVIII wiek

- m:** a) *Iakob Krzywda* KG 1769 (: *krzywda* 'szkoda materialna, którą ktoś wyrządza lub ponosi, kłamstwo, obmowa' Sstp – SEM I 132), *Krzysztof Kulecka* IŁ 1788 (: *kuleczka* SXVI).
- ch:** a) *Piotr Bebech* LŁ 1790 (: *bebech* 'wnętrznosci, flaki; wielki brzuch; tłuste dziecko' SW), *Jaskowi Bielikowi* (Dat.) AGW 1721 (: *bielik* 'gat. rośliny' Sstp – SEM I 9), *Jędrzej Czerniak* IK 1789 (: *czerniak* 'gat. rośliny; grzyb' SW – SEM I 41), *Jędruch Czura* IK 1759 (: *ciura* 'łuzak wojskowy; żołnierz; gamoń' SW), *Matyasz Dąbrowa* IK 1762 (: *dąbrowa* Sstp – SEM I 51 lub nm *Dąbrowa*, pow. kaliski), *Jasko Galas* IK 1783 (: *galas* 'narośl na liściach dębu od ukłucia owadów; byle jakie jedzenie; potrawa z gotowanych owoców' SW), *Iagode* (Acc.) AO 1759 (: *jagoda* Sstp – SEM I 93), *Iacko Papież* KG 1769 (: *papież* Sstp – SEM I 207), *Pawła Sadła* (Gen.) KG 1704 (: *sadło* 'tłuszcz zwierzęcy' Sstp), *Jusko Sosna* LŁ 1790 (: *sosna* Sstp – SEM I 283), *Michał Wilk* IK 1762 (: *wilk* Sstp – SEM I 342), *Piotr Wyka* IK 1789 (: *wyka* Sstp – SEM I 353), *Bartko Wywiurka* IK 1789 (: *wiewiurka* Sstp – SEM I 341).
- b) *Piotr Ratuszny* IK 1789 (: *ratuszny* 'ratuszowy' SW).

Określenia derywowane antroponicznie

Do grupy tej włączone zostały OD powstałe na gruncie onimicznym w wyniku derywacji sufiksальной, niemające poświadczenia w opracowaniach leksykograficznych. Niektóre derywujące je formanty, np. *-ko*, *-ek*, *-ykl/-ik*, *-'ak*, *-ec*, pełniły również funkcję odojcowską. W omawianej grupie umieszczone zostały tylko te określenia, dla których nie zapisano form obocznych w postaci podstawowej bądź z sufiksami patronimicznymi.

Grupa I

XVI wiek

Mieszczanie

Derywaty z podstawowym *-k-* w części sufiksальной

- ajko*: *misko zaberajko* RPW 1570 (: *забирати* 'zabierać, kraść' СУМ XVI–XVII).
- 'ak*: *sidorz czeberiak* RPW 1570 (: *чеберяти* 'poruszać często rękami, nogami; przemieszczać się, poruszać się w taki sposób' СУМ, por. też *чеберячка* 'rodzaj tańca?' Грн.)
- (ej)ko*: *misko zaderejko* RPW 1570 (: *задерію, задіра* 'zadziorny człowiek' ЕСУМ).
- enka*: *Мауко Полубенка* 1578 Ю (: *палуб* 'budka; wózek z dachem; dach ula', *полубка* 'drewniany dach ula' ЕСУМ).
- ko*: *Ивашко Трутко* Ю 1578 (: *трут* 'truteń' lub *трута* 'jad, truczina' Грн.), *Iwan Zubko* ІК 1548 (: *зубъ* 'ząb' Тим.).
- ykl/-ik*: *Marko Pluszczyk* LK 1563 (: *плющ*, 'gat. rośliny' lub *плюща* 'ulewa; pchła' ЕСУМ).

Derywaty z podstawowym *-l/l-* w części sufiksальной

- ajło*: *Jacko Pobitwało* LK 1563 (: *побивати* 'zabijać; wbijać; objić; pokonywać' Грн.).
- ał*: *Roman Masnał* LK 1563 (: *масний* 'maślany' Тим.; tłusty, okraszony tłuszczem; o słowach: słodkie i nieszczerze' Грн.).
- ało*: *Левко Бойкало* ІВ 1573 (: *бойкати* 'mówić boj', *бойко* 'zabijaka, awanturnik' ЕСУМ, *бойка* 'walka, bitwa' СУМ XVI–XVII).
- yl*: *Szepył* RPW 1570 (: *шупити* 'szumieć, syczeć' lub w związku z *шепеляти* 'seplenić' Грн.).

-yło: *Fiedziec Wierszyło* LK 1563 (: *вершь* 'wiersz' Тим.; *віршувати* 'składać wiersze' Грін.).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

-acz: *Chrycko Szczerbacz* LK 1563 (: *щерба* 'wywar; rzadka zupa' lub *щербатий* 'szczerbaty' Грін., por. n. os. *Щербичь* ССМ).

-(en)iszczе: *Romaniec Holieniszczе* IK 1548 (: *голий* 'goły', *голений* 'golony, ogolony', *голеня* 'piskłę nie pokryte piórami', *голина* 'rodz. zboża' ЕСУМ).

-ta: *Macko Słuchta* LK 1563 (: *слухати* 'słuchać' Тим.).

Chłopi

Derywaty z podstawowym -k- w części sufiksальной

-ko: *Macko Hunko* IK 1548 (: *гуня* 'rodzaj odzieży wierzchniej; kozuch' СУМ XVI–XVII lub *гуна* 'echo' Грін.).

-yк/-ik: *Гриц Пузик* ОСЗ 1578 (: *пузо* 'duży brzuch' Грін.).

Derywaty z podstawowym -l/-ł- w części sufiksальной

-ajło: *Васко Прагаило* ОСЗ 1578 (: *пярэти* 'smażyć; gotować (mleko); przyglądać się; zaprzęgać konie' Грін.).

-ało: *Fedko Brechało* IP 1598 (: *брехати* 'oszukiwać; szczekać' СУМ XVI–XVII).

-ło: *Яцко Влезло* ОСЗ 1578 (: *влезти* 'wleźć' СУМ XVI–XVII).

Derywaty z podstawowym -n- w części sufiksальной

-un: *Стецка Бычуна* (Gen.) TU 1592 (: *бик* СУМ XVI–XVII).

-yna/-ina: *Ношовчина* IP 1598 (: *головка* 'główka' СУМ XVI–XVII, por. n. os. *Головка* ССМ).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

-aj: *Jowhim Kulhaji* IP 1598 (: *кульгати* 'kuleć', *кульга*, *кульгавий* 'utykający na nogę, chromy' Грін.).

-es: *Babunes* OŁ 1552 (: *бабуня* 'babcia, babunia' Грін.), *старец Рябец* ОСЗ 1578 (: *рябий* 'ospowaty' СБГ; 'pstry' Грін.).

XVII wiek

Mieszczanie

Derywaty z podstawowym *-k-* w części sufiksальной

- ak*: *Waśko Koszlak* OO 1620 (: *корулати* 'o włosach, sierści: wicherzyć, targać' Грiн.).
- 'ek*: *Kiryło Bilaczek* ID 1695 (: *біляк* 'białej maści; ubrany na biało i in.' Грiн.).
- ka*: *Игнатъ Булышка* TU 1638 (prawdopodobnie w związku z *булыга* 'gat. rośliny' Грiн.; 'kamień; sękaty kij' СУМ lub tur. *булыга* 'człowiek nieokrzesany, grubianin' Pakszys 1995: 57), *Niczypora Seredki* ID 1695 (: *середа* 'środa' ССМ).
- ko*: *Kołpaczko* OO 1620 (: *ковпакъ* 'kołpak' Тим.), *Mikołaj Rusinko* OO 1621 (: *русинъ* 'Rusin' ССМ).
- yk/-ik*: *Les Towstuszyk* ICZ 1677 (: *товстуха* 'o otyłej kobiecie' Грiн.).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- acz*: *Michno Baikacz* OO 1603 (: *байкуий* 'gadatliwy' Грiн., *байка* 'bajka; żarty' СУМ XVI–XVII).
- 'ec*: *Jacko Dermaniec* OO 1620 (prawdopodobnie od *дурман* 'przen. głupi człowiek; gat. rośliny; środek odurzający' ЕСУМ).
- ej*: *Hryczko Lachodey* OO 1603 (: *лагода* 'zgoda' ССМ).
- ił*: *Tymosz Bidnił* IO 1687 (: *біднити* 'biednieć' Грiн.).
- yna*: *Iwan Borodyna* OO 1620 (: *борода* 'broda' СУМ XVI–XVII).
- yta*: *Bohdan Błszyta* OO 1620 (: *блоха* 'pchła' СУМ XVI–XVII, *блошину* 'mieć pchły' ЕСУМ).

Chłopi

Derywaty z podstawowym *-j-* w części sufiksальной

- aj*: *Tymoszowi Gadałowi* (Dat.) KGŁ 1670 (: *гадати* 'myśleć; wróżyć' ЕСУМ, im. *Гад* ТСУИ lub *гад* 'gad', por. też *гадай-зілля* Грiн.).
- ej/-'ej*: *Bowdey Stasko* OO 1621 (może w związku z *болдуга* 'bryła kamienna' ЕСУМ), *Kuzma Koziej* OO 1620 (: *коза* 'koza' Грiн., por. n. os. *Коза* ССМ).
- ij*: *Bokij* IS 1613 (: *бік* 'bok' СУМ XVI–XVII).

Derywaty z podstawowym *-k-* w części sufiksальной

- ak/-'ak:** *Hawryło Kotiak* (: 1604 (: *кота, кіт* 'kocie, kot' Грiн.).
- 'ek:** *Wasko Wowczek* OO 1604 (: *вовкѣ* 'wilk' СУМ XVI–XVII).
- ka:** *Semen Towkuszka* OO 1604 (: *товкуша* 'przrzęd do nakładania farby na szablon wzoru' Грiн.).
- ko:** *Chwedor Chobotko* OO 1604 (: *хобот* 'rodz. narzędzia wędkarskiego' Грiн.; 'trąba słońca; wierzchnia część lawety armatniej' СУМ), *Daniło Hrabko* OO 1604 (: *grab* 'grab' ССМ), *Parchwen Ziatko* OO 1604 (: *зять* 'zięć; szwagier' ССМ).
- yk/-ik:** *Demian Smotryk* OO 1604 (: *смотрити* 'patrzeć; pilnować' ССМ).
- czyk:** *Waskiem Kołtunczykiem* (Instr.) KGK 1649 (: *ковтун* 'kołtun' Грiн.).

Derywaty z podstawowym *-l/l-* w części sufiksальной

- ajło:** *Iwan Kociubayło* ID 1695 (: *коцюба* 'pogrzebacz; 'gat. wołu' Грiн.).
- ało:** *Iwan Litalo* OO 1621 (: *літати* 'latać' Грiн.).
- yło:** *Zuryło* IW 1698 (: *журитися* 'martwić się, smucić się' СУМ XVI–XVII).

Derywaty z podstawowym *-n-* w części sufiksальной

- un:** *Hawryło Naidun* IR 1631 (: *найда, найдух* 'znajda', *найти* 'zna-leźć' ЕСУМ).
- yna/-ina:** *Łukasz Kowalina* ID 1695 (: *коваль* 'kował' Тим.), *Hrycko Puzyna* ID 1695 (: *пузо* 'duży brzuch' ЕСУМ, por. n. os. *Поузило* ССМ).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- acz:** *Hricko Mordacz* OO 1604 (: *морда* 'morda' Грiн.; 'kot' СБГ).
- ecl/'ec:** *Wasko Kozliniec* OO 1620 (: *козлина* 'wyprawiona skóra kozia' ССМ lub od *Козлин*: *козел* 'kozioł' Грiн.), *Chwedor Spodarec* OO 1604 (: *снодарь* 'mąż; gospodarz; władca, pan' ССМ).
- ita:** *Matwiey Bokita* IP 1695 (: *бік* 'bok' СУМ XVI–XVII).
- usz:** *Andrej Bihusz* IS 1614 (: *бѣгати* 'płynąć (o czasie)' Тим.; *бігати* 'biec' Грiн.).
- ych:** *Artysz Błahutyч* OO 1620 (: *благутити* 'marzyć' ЕСУМ)
- yszczе:** *Michno Takaryszczе* OO 1604 (: *токарь* 'tokarz', *токарювати* 'zajmować się tokarstwem' Грiн.).

XVIII wiek

Mieszczanie

Derywaty z podstawowym *-j-* w części sufiksальной

- aj: *Dmitro Szamray* IŁ 1788 (: *шамриту, шамряту* 'szeleścić; łopotać; szemrać' Грiн.).
- ej: *Iwan Bondarey* IŁ 1788 (: *бондарь* 'bednarz' СУМ XVI–XVII).

Derywaty z podstawowym *-k-* w części sufiksальной

- ak: *Wasyl Hirak* IŁ 1788 (: *гиря, гиря* 'czupryna' СУМ XVI–XVII; *nisko ostrzyżona głowa* Тим.).
- 'ek: *Wasyl Melniczek* KG 1710 (: *мельник* 'młynarz' Грiн.).
- ka: *Iwan Bowdurka* АО 1752 (: *бодырь* 'komin; słup dymu; przen. dureń' СУМ XVI–XVII).
- ko: *Iwan Koropko* IK 1743 (: *короп* 'karp' lub *корона* 'żaba' Грiн.).
- yk/-ik: *Iwan Horbaczyk* KG 1705 (: *горбачь* 'garbaty człowiek' СУМ XVI–XVII).

Derywaty z podstawowym *-l/l-* w części sufiksальной

- ajło: *Iwan Stahajło* IŁ 1788 (: *стягати* 'ściagać, wyciągać' Тим.).
- ał: *Neczypor Bigał* KG 1768 (: *бъгати* 'płynąć (o czasie)' Тим.; *бігати* 'biec' Грiн.).
- ało: *Semen Bujalo* IK 1759 (: *буятися, боятися* 'bać się' СУМ XVI–XVII), *буяти* 'złościć się' Тим., 'rosnąć bujnie; buszować, bujać' ЕСУМ).
- iło: *Raweł Ponowiło* IK 1743 (: *понова* 'śląd zwierzyny na świeżym śniegu' Грiн.; odnowienie' Тим., *поновити сА* 'odnowić się', *поновити* 'ponowić ССМ, może też w związku z *панова* 'państwo: pan i pani' ЕСУМ); *Klim Szumiło* LŁ 1790 (: *шуміти* 'szumieć' Грiн.).

Derywaty z podstawowym *-n-* w części sufiksальной

- an: *Mychałko Kulszan* IK 1743 (: *кульша* 'biodro' Грiн.)
- on: *Iaretec Twerdon* IK 1743 (: *твердыи* 'twardy; niezachwiany' ССМ).
- un: *Hrycko Szwakun* IŁ 1788 (: gw. *швакнути* 'machnąć; uderzyć batem, różgą, chłosnąć' СБГ).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- acz*: *Michaiło Maracz mielnik* IŁ 1788 (: *мара* 'przywidzenie' Тим.; *зły дух* Грiн.).
- asz*: *Daniło Kurmasz* IK 1743 (prawdopodobnie w związku z *курмей*, *курман* 'sznurek lub *курмаччя* 'szmaty, stare ubrania' ЕСУМ).
- 'ec*: *Hryćko Łysuniec* IŁ 1788 (: *лисун* 'łusy mężczyzna' Грiн.).
- ucha*: *Niczypor Rabucha* IK 1743 (: *рябий* 'ospowaty' СБГ; 'pstry' Грiн.).

Chłopi

Derywaty z podstawowym -j- w części sufiksальной

- aj*: *Denis Cabay* LW 1789 (: *цабекати* 'wykrzykiwać *цабе*, skierowując woły na prawo' СУМ), *Ranas Derżay* LW 1789 (: *держати* 'trzymać; władać' ССМ).
- ej*: *Mikoła Berdey* IS 1763 (: *берда* 'warta, straż', por. *Бе(р)да* СУМ XVI–XVII).
- ij*: *Kornyło Hołowiy* LW 1789 (: *голова* 'głowa' ССМ).

Derywaty z podstawowym -k- w części sufiksальной

- (*acz*)*ka*: *Wasyl Kałapaczka* IK 1800 (: *калан* 'rodz. kapelusza', *каланати* 'stuknąć' ЕСУМ), *Iwan Kaniuczka* LW 1789 (: *канюка* 'żebrak', *канючати* 'żebrać' Грiн.).
- 'ak*: *Sachar Dejniak* LŁ 1790 (: *дейна*, *дейнека* 'żołnierz pułku uzbrojony w drąg, uczestnik powstania narodowego na Ukrainie w XVII w.' ЕСУМ).
- 'ek*: *Iakim Pastyrnaczek* D 1754 (: *пастернак* 'pasternak' Грiн.).
- ko*: *Iwan Oleyko* LŁ 1790 (: *олий* 'olej' Грiн.).
- yk/-ik*: *Iacko Dudyk* IS 1763 (: *дуда* 'fujarka' СУМ XVI–XVII), *Fedko Lulik* IK 1789 (: *люля* 'kołyska' Грiн.).

Derywaty z podstawowym -l/-ł- w części sufiksальной

- ała*: *Iwan Nigdała* IS 1763 (: gw. *нигда*, *нигда* 'nigdy' ЕСУМ).
- ało*: *Lesko Pucalo Andruchow* IB 1795 (: *пуць* 'wyraz dźwiękonaśladowczy oznaczający upadek, utworzony od *пуцьнуги*, *пуцьнуги* 'szybko upaść' ЕСУМ).
- ito*: *Wasyl Szumiło* LW 1789 (: *шумити* 'szumieć' Грiн.).

Derywaty z podstawowym -n- w części sufiksальной

- an**: *Chwedkowi Łabanowi* (Dat.) KG 1789 (: *лаба* 'łapa' Грiн., por. też *лабанатуй* 'mający duże nogi' ЕСУМ).
- ina**: *Iwan Sarapina* LW 1789 (: *саранату* 'wybuchać' Грiн.).
- un**: *Iwan Dziaczun* IM 1775 (: *дякъ* 'w kościele prawosławnym: pomocnik księdza; pisarz' СУМ XVI–XVII), *Daniło Parczun* IK 1789 (: *парча* 'rodzaj tkaniny jedwabnej' Грiн. lub forma pochodzenia chorwackiego, por. *Парчиц* Чучка 2005: 431).

Derywaty z podstawowym -t- w części sufiksальной

- ta**: *Stepan Dyszta* LW 1789 (: *духату* Грiн.), *Маско Слұхта* LK 1563 (: *слухату* 'słuchać' Тим.).
- uta/-'uta**: *Mikieł Pyciute* (Acc.) AGW 1785(: *ника* 'morda' Грiн.), *Iwan Siwuta* LW 1789 (: *сивый* 'siwy; szary' Тим.).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- 'ach**: *Maksym dudczach* IZG 1783 (: *дудка* 'fujarka; pieniądze, zarobek' ЕСУМ).
- acz**: *Lesko Łobacz* KG 1735 (: *лоб* 'pog. o leniwym podlotku' СУМ).
- ara**: *Hrycko Dziubara ogrodowy* IK 1759 (: *дзюбату* 'popijać ze smakiem (alkohol)' СУМ XVI–XVII, *дзюба* 'dziewczyna o twarzy pokrytej śladami ospy' Грiн.).
- ec/-'ec**: *Łukaszowi Kapłuncu* (Dat.) D 1753 (: *каплун* 'młody kastrowany kogut, kapłon' Грiн.), *Hrys Krykuniec* IS 1764 (: *крикун* 'krzykacz' ЕСУМ).

Grupa II

XVI wiek

Chłopi

- 'esz**: *Naydziesz* IP 1598 (: *najdować* 'znajdować' SXVI)

XVII wiek

Mieszczanie

Derywaty z podstawowym -k- w części sufiksальной

- 'ek**: *Stephan Hayduczek* IO 1687 (: *hajduk* 'żołnierz piechoty w dawnym wojsku polskim; służący ubrany po węgiersku; rozbójnik, opryszek i in.' SW).

- ik/-yk:** *Woiczech Mocarzyk* OO 1620 (: *mocarz* Sstp).
-ka: *Walanty Przeorka* ID 1695 (: *przeor* 'przełożony klasztoru' Sstp),
Jedrzey Szumka KRR 1691 (: *szum, szumiec* Sstp).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- awa:** *Czaczawa* IS 1614 (: może w związku z *czacz* 'nagroda w zapachach' Sstp. – SEM I 40).
-el: *Janko Kukszel* IS 1614 (: *kuks* 'kuksaniec' SW).
-ura: *Zybura* OO 1620 (: *zybać, zybotać* 'gibać, chwiać' SGPK).

Chłopi

Derywaty z podstawowym -k- w części sufiksальной

- ik/-yk:** *Radko Cieplik* OO 1620 (: *ciepły* Sstp).
-ka: *Markowi Ciurce* (Dat.) KGŁ 1670 (: *ciura* 'niezdara, pacholek' SES I 105 lub *ciurkać* s. v. *ciurczyć* SL, dźwiękonaśladowcze – SEM I 28).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- el:** *Stephan Czecz* KG 1680 (: od podstawy *czecz-*, por. gw. *czecz* 'szczenie' SGPK; *czczkować* 'zachowywać się jak dziecko'; *czczko* 'cacko, zabawka' SGP).

XVIII wiek

Mieszczanie

Derywaty z podstawowym -k- w części sufiksальной

- 'ek:** *Eliasz Rybaczek* IŁ 1788 (: *rybak* Sstp – SEM I 257).
-ik/-yk: *Andrzej Książczyk* IŁ 1788 (: *ksiądz* Sstp – SEM I 132).
-ko: *Gierwazy Buczko pisarz* IO 1703 (: *buczeć* 'ryczeć (o wołach); płakać; huczeć' SGPK; *bucz, bucz* 'wabienie świń' SW, też od *buk* Sstp – SEM I 23).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

- an/-'an:** *Radkiem Lichwianem* (Instr.) KG 1789 (: *lichwa, lichwić* 'zajmować się lichwiarstwem' Sstp).

Chłopi

Derywaty z podstawowym -k- w części sufiksальной

- 'ak:** *Łukasz Gurniak* IK 1762 (: *górnny* Sstp), *Antoni Pastuszek* IK 1762 (: *pastuch* 'pasterz' Sstp).

-ik/-yk: *Kazio Mulik* IS 1763 (: *mulić* 'zamulać, zalepić mułem' L lub *muł* 'gat. zwierzęcia' Sstp.).

Derywaty z pozostałymi sufiksami

-an: *Kondratowi Dzieranowi* (Dat.) D 1762 (: *dzierać* 'drzeć' SGPK), *Tomaszowi Turanowi* (Dat.) KG 1789 (: *tur* Sstp – SEM I 328).

-us: *Mikołaj Gierus* IK 1759 (: *gierować* 'przycinać listwę na ramki i spajać je w winklach; łączyć odręcznie wszelkie listewki i gzym-sy' SW, por. też *gierun* 'zbytnik' SW).

Composita

Wśród wynotowanych formacji znalazły się również nazwy złożone. Były to określenia powstałe przez połączenie dwóch rdzeni bądź leksemów na gruncie onimicznym, wykreowane dla potrzeb indywidualizacji osoby. Wiele z nich posiadało wyraźne nacechowanie ekspresywne, humorystyczne, także ironiczne. Były nadawane prawdopodobnie w związku z zapamiętanym wydarzeniem, sytuacją czy charakterystycznym zachowaniem. Opisywały też osobowość i cechy zewnętrzne nosicieli. Formacje przezwiskowe o strukturze złożonej były środkiem identyfikacyjnym chętniej wykorzystywanym przez chłopów i mieszczan niż przez szlachtę. Tworzyły przeszło 2% wszystkich OD nieszlacheckich. Niski udział compositów cechuje zarówno dawne, jak i współczesne imiennictwo ukraińskie (por. np. Кравченко 2004: 56; Сващенко 2000: 248; Редько 1966: 175).

W zebranym materiale composita były dziedziczne i służyły za podstawę formacji patronimicznych oraz odmężowskich, np. *Choma Krzywoszienia* KG 1662, *Pilip Krywosziczak* IŁ 1774, *Wasył Krzywonosiuł* IK 1759, *Andrzej Połupanycz* OO 1620, *Jarema Połupanowicz* OO 1604; *Trochym Suchonosow* LK 1563 i *Szaszko Suchonosowicz* LK 1563, *Kuzma Wodopianienia* OO 1604, *Skorochodicha wdowa* IR 1631. Przechodziły na następne pokolenia również w swej postaci podstawowej, np.: *Iwan Białous* KRR 1693 i *Iwan Białowusy* LŁ 1790, *Васко Сухонос* OCZ 1578 i *Pawło Suchonos* OO 1620, *Misko Tryhub* OO 1620 i *Stepan Tryhub* IK 1759. Niektóre z nich już jako formy neutralne, pozbawione ekspresywności, zachowały się w dzisiejszej w antroponimii Wołynia (Скопук 2005: 215–217), np.: *Bielous*, *Darmorost*, *Dołhoszyi*, *Krutous*, *Krywo-*

nos, Krziwosziey, Maczibroda, Maybroda, Mukowoz, Nowosad, Pokinboroda, Połupan, Prodownus, Skorobohaty, Suchonos, Suchowerchy, Tryhub, Wodopian.

W materiale polskim, dla którego zgromadzono stosunkowo niewiele formacji identyfikujących chłopów i mieszczan, zapisy o strukturze złożonej należą do wyjątkowych.

Grupa I

XVI wiek

m: *lewko mukosiej* RPW 1570 (: *мука* 'mąka' Грiн., *сiаму* 'siać' ССМ, por. *Моукосеѧ*, *Мукосъевич* ССМ), *Senko Położychwost* LK 1563 (: *положити* 'położyć' ССМ, *хвiст* 'ogon' Грiн.), *Luczka Werthohuz* RPW 1570 (: *вертѣти* 'wiercić' СУМ XVI–XVII, *гуз*: *гузица* 'zad' СУМ XVI–XVII, *гуза* 'ts.' ЕСУМ).

ch: *Iwan Nowosad* IK 1548 (: *новыи* 'nowy', *садити* 'osiedlać' ССМ).

XVII wiek

m: *Наврыло Horszkowoz* IO 1687 (: *горшокъ* 'garnek' СУМ XVI–XVII, *возити* 'wozić' ССМ), *Нрыско Тiаhнiвода* OO 1620 (: *тагнути* 'ciągnąć', *вода* 'woda' ССМ).

ch: *Sachno Kozirad* OO 1604 (: *коза* 'koza' Грiн., *радъ* 'rad, rady' ССМ), *Iosko Kryworuki* IW 1698 (: *криво* 'krzywo' Тим., *рука* 'ręka' ССМ), *Solkoplasz* IS 1614 (: *шолкъ* 'jedwab' ССМ, *пляс* 'taniec' ЕСУМ).

XVIII wiek

m: *Jacko Bezkorowajjny* IK 1759 (: *без* 'bez' *коровай* 'daw. korowaj, obrzędowe pieczywo na Rusi i na Ukrainie' Грiн., por. n. os. *коровай* ССМ).

ch: *Wasyl Katenasz* IH 1766 (: *катъ* 'kať' Тим., *нашь* 'nasz' ССМ), *dmytro-wi perebyjnosowi* (Dat.) KG 1789 (: *перебити* 'obić, złamać', *ніс* 'nos' Грiн.).

Grupa II

XVI wiek

m: *Lizygemba* LK 1563 (por. *Liżygeba* SEM I 145).

XVII wiek

m: *Strzyzibroda* 1614 IS.

ch: *Grubalisina* (!) OO 1604, *Stas Krzywoszyia* OO 1603, *Krystop Stopięty* OO 1620, *rudowąsemu Draganowi* (Dat.) KG 1662.

XVIII wiek

m: *Theodor Bystroki* D 1771, *Stefan Piszczymucha* LW 1765 (por. *Piszczykoza*, *Piszczykur*, *Piszczyrak* SEM I 218).

ch: *jacek kacynoga* IŁ 1774 (por. *Kacza Noga* SEM I 188), *Krzyworączka* IK 1789, *Nowosiadły* IM 1775, *Twardochleb Szymko* ID 1763 (por. *Twardy Chleb* SEM I 30).

Derywaty paradygmatyczne

– z końcówką *-(s'k)yj/-(c'k)yj//-(sk)i/-(ck)i*

Grupa I

XVI wiek

m: *Fiedziec Łucki* LK 1563 (: *Łuc'k*),

– z końcówką *-∅*

Grupa I

XVI wiek

m: *Иван Цуц* II 1570 (: *цуцуц* lub pol. gw. *suszczeć* 'szeleścić' SGPK).

– z końcówką *-∅* (i dezintegracją podstawy)

XVII wiek

m: *Roman Iwaniura Perepeczay* KRR 1694 (: *nepeneuaika* 'rodz. placka' ECYM).

XVIII wiek

ch: *Fedko Doskocz* IK 1789 (: *доскоцуму* 'doskoczyć' Грпн.), *Prokop Szpyra* LW 1789 (: *unupamu* 'tykać, tknąć; kłuć i in. CYM).

Grupa II

XVI wiek

ch: *Marcin Szepiel* IP 1598 (: gw. *szepielic* 'seplenić, mówić niewyraźnie' SGPK).

XVII wiek

m: *Smal* KG 1667 (: *smalić* ‘osmalać; pić dużo, upijać się’ SW lub *смалу* ‘smalić’ ГрИН.).

ch: *Semian Beszta* OO 1604 (: gw. *besztać* ‘robić komuś wymówki’ SGP).

B.5. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM ZAWODÓW

Określenia motywowane przez nazwy zawodów stanowiły istotną część nazewnictwa osobowego dawnego Wołynia. W związku z rozwojem miast najwięcej określeń tego typu wystąpiło w antroponimii mieszczańskiej, znacznie mniej w chłopskiej. W imiennictwie szlachty nazwy wykonywanych funkcji, sprawowanych urzędów i godności nie zyskały statusu nazw własnych. Używane były jako dodatkowe określenia identyfikacyjne, które informowały o pozycji społecznej. Antroponimy równe nazwom zawodów w tej grupie społecznej w zasadzie nie występowały, ponieważ jej przedstawiciele – jak wiadomo – nie trudnili się rzemiosłem ani handlem. Nieliczne przykłady, które pojawiły się w dokumentach, były formami zmetaforyzowanymi.

Określenia pochodzące od nazw profesji miały stosunkowo nie-duży udział w identyfikacji ukraińskich chłopów (w XVI w. stanowiły prawie 6% ogólnej liczby form poimiennych, w XVII w. – ponad 5%, w XVIII – 4,5%), co wiązało się z niskim poziomem życia na wsi. Najbardziej popularnymi rzemiosłami było tu szewstwo i kowalstwo wykonywane przez najbiedniejszą część chłopstwa, najczęściej nieposiadającą własnej ziemi. Zawody te w hierarchii rzemiosł stały najniżej. Działalnością produkcyjno-przemysłową na wsi zajmowała się niewielka liczba dworów i większość z nich łączyła ją z pracą na roli, która była zajęciem podstawowym. Ci, którzy pracowali w rzemiośle ściśle związanym z rynkiem, np. tkactwie, garncarstwie czy bednarstwie, z czasem przekształcali się w przedsiębiorców i tworzyli najzamożniejszą część tej grupy społecznej (Бойко 1963: 101).

Inny był udział nazw zawodów w antroponimii mieszczańskiej (w XVI w. – ponad 17%, w XVII w. – 15%, w XVIII w. – przeszło 6%), co wynikało z odmiennej sytuacji społeczno-ekonomicznej i kulturowej mieszkańców miast. Począwszy od XVI wieku znaczenie tej grupy społecznej wyraźnie wzrosło: mieszczenie mieli duży udział w rozwijającej

się gospodarce. Byli wśród nich rzemieślnicy, handlarze, właściciele folwarków podmiejskich produkujących na potrzeby miasta, pracownicy różnych gałęzi przemysłu (Боїко 1963: 92). Rozwój ekonomiczny miast sprzyjał wzrostowi zamożności mieszczan i wzmacniał ich pozycję. Nie dziwi więc tak wyraźna w imiennictwie tej grupy społecznej obecność nazw odzawodowych, zwłaszcza w większych miastach dawnego Wołynia, np. we Włodzimierzu w 1570 r. – niespełna 19%, w Ostrogu z 1620 r. – prawie 45% wszystkich określeń dodatkowych. Również w niektórych miasteczkach ich udział w identyfikacji był znaczny, np. w Karolinie koło Ostroga w 1654 r. – przeszło 45%, w Międzyrzeczu w 1643 r. oraz w Wiszniowcu w 1685 r. – ponad 33%, w Dubnie w 1695 r. – prawie 28%, ale w Łabuniach w 1788 r. już tylko 10,5%, a w Oleksińcu w 1701 r. – 8,5% (przy obliczeniach uwzględnione zostały te formy, które wystąpiły na drugim miejscu po imieniu chrzestnym i odnosiły się zarówno do Ukraińców, jak i Polaków)⁷².

Udział określeń równych nazwom zawodów w antroponimii polskiej był jeszcze większy. W środowisku miejskim stanowiły one przeszło 45% wszystkich OD, co miało związek z kolonizowaniem miast wołyńskich przede wszystkim przez polskich rzemieślników.

W omawianym materiale określenia związane z wykonywanym zajęciem często były jeszcze formami z pogranicza *nomen proprium* i *nomen appellativum*⁷³. Świadczą o tym zapisy potwierdzające, że nosiciele wielu nazw odzawodowych rzeczywiście wykonywali dane profesje, a określenia te tylko dodatkowo pełniły funkcję identyfikacyj-

⁷² Dla porównania, w XVII w. w Trembowli, położonej w pobliżu granicy z województwem wołyńskim, nazwy zawodów tworzyły najliczniejszą część formacji odapelatywnych. Wśród wszystkich określeń poiemiennych stanowiły ok. 13%, nieco więcej – ok. 14% (wyliczenia moje I. M.) w Zbarażu na Wołyniu. Natomiast we Lwowie w XV w. tworzyły 1/4 wszystkich nazw, zaś w XVII w. – 1/6, por. W. Szulowska, *Nazwy osobowe...*, s. 177.

⁷³ Por. np. K. Rymut, *Apelatywy onimiczne i ich miejsce w systemie języka*, [w:] *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, Kraków 2003, s. 13–16; Eadem, *Граница или переходная область между nomen proprium i nomen appellativum*, [w:] *Proceedings of the 13th International Congress of Onomastic Sciences, Cracow 1978*, vol. 1–2, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego DLXV. Prace Językoznawcze 69, Warszawa–Kraków, s. 335–339.

na, np. *garnkarze*: Łukian *garnkarz* OO 1620, *Cieszko i Onaczko ganczarze* LK 1563; *mielnicy*: *Michałko mielnik* IO 1703; *racznicy*: *Racznik Hanko* OO 1620, *uczciwy Woyciech Dwornik dworu ich mosciów panów Łaganowskich* AGK 1684. Tak również należy odczytać formuły, w których nazwa zawodu występuje z przydawką, np.: *Homa pasiecznik klasztorny* OO 1621, *Iwan bakalarz ruski* ID 1695, *Kiriło bednarz zamkowy* ID 1695. Z drugiej jednak strony przykłady zawierające dwie nazwy odzawodowe mogą świadczyć o przechodzeniu tego typu określeń do kategorii antroponomów. Jedna z nich była prawdopodobnie nazwą aktualnie wykonywanego zawodu, druga zaś onimem. Niewykluczone też, że oba określenia mówiły o wykonywanych zawodach, np.: *Misko Kuznir cechmistrz kowalskij, złotarskij, sljusarskij, rymarskij, łucznickij i sedelnickij* DŁ 1569, *ogorodniku: Левко Кухар, Яцко Тесля* OZ 1566, *Owcaż tywon* OŁ 1552, *Десятникъ огородникъ* OZ 1566, *Iwan Bartnik lesniczy* IS 1614, *Rymarz Misko burmistrz* OO 1620, *Stelmachowi Piwowarowi* (Dat.) KG 1662, *Iwan krawiec setnik* OO 1620, *Maior Malarz* OO 1654, *Tymosz szabelnik bednarz* KRR 1634, *Stas Sitarz sadowniczy* OO 1664, *Trochim szklarz haiduk* IS 1614, *Fedor oleinik strzelec* OO 1620, *Tkacz grzebiennik Iwan* ID 1695, *Iacuszko Krawiec cechmistrz* IO 1703, *Iwan Aszawuła Pastuch* IK 1759, *Bartnika Tkacza* (Gen.) KG 1769. Niektóre z tych form, w związku z praktyką dziedziczenia rzemiosł po ojcu, mogły występować w roli określeń rodzinnych. Taką funkcję pełniły też powstałe na ich bazie formacje sufiksalne.

Określenia odzawodowe najczęściej były jedyną nazwą stojącą po imieniu, np. *andrej sidelnik* RPW 1570, *Iwan Safiannik* OO 1620, *Petro Sekretarz* KG 1789. W takiej sytuacji tylko kontekst pozwala oddzielić formy oznaczające wykonywane zajęcie od nazw własnych. W ogromnej większości zapisów badany materiał takich informacji nie dostarcza. Niekiedy były one używane wymiennie z innymi OD, np.: *Juchno reznik* zapisany był również jako *Juchno przychoży*, *Omelian reznik* jako *Omelian Kielbaska*, a *Andrey reznik* jako *Andrey Lizigemba* LK 1563. Występowały także po określeniu poimiennym, niosąc dodatkową informację o osobie, np.: *Савка Бутковичъ, гончар* OO 1576, *Сенко Стецькович, кушнер* OO 1576, *Павла Мухновича, стелмаха манастырскога* (Gen.) TU 1578, *Jarmak Czerzec, garbarz* OO 1654, *Ochrymowica Generała* (Gen.) ID 1695, *Iwan Zdanczenie strzilec* OO 1621, *Paweł Jaruta, szapował*

OO 1654, *Patweł Pochyły złotnik* OO 1621, *Wasko Sycz Rudnik* IK 1759, *Olexiey Pareyczuk tkacz* IH 1766, *Nyczypor Leszczuk wozny* LW 1789.

Grupa I

XVI wiek

m: *Федец Гончар* IO 1578 i *marko horczar* RPW 150 (: *горчар, гончар* 'garncarz' ЕСУМ, por. też *гончарь* Кровицька 2002: 156), *Tiszko ikonnik* PZŁ 1545 (: *іконникъ* 'malarz ikon' Кровицька 2002: 166), *Klim Kolisnik* LK 1563 (: *колесникъ* 'rzemieślnik wyrabiający wozy, koleśnik, kołodziej' Тим.), *stepan kotelnik* RPW 1570 (: *котелникъ* 'kotlarz' Кровицька 2002: 167), *Wasko Kramar* IK 1548 (: *крамарь* 'kramarz' Тим.), *Bohdan Ławnik* LK 1563 (: *лавникъ* 'ławnik' Кровицька 2002: 167), *Łazebnik* LK 1563 (: *лазбникъ* 'posługacz w łaźni, łaźiebник' Кровицька 2002: 15), *Панас Печкаръ* IO 1578 (: *печкур, пічкур* 'palacz' ЕСУМ), *Речник* PZŁ 1545 (: *печник* 'zdun' ЕСУМ), *Lienic Piwowar* LK 1563 (: *пивоуар* 'piwowowar(z)' Грін.), *Puszkar* OŁ 1552 (: *пушкаръ* 'wyrabiający broń palną i obsługujący armaty, puszkarz' Тим.), *Иванъ Пташникъ* IO 1578 (: *пташникъ* 'polujący na ptaki, ptaszник' Тим.), *Choma Rymar* LK 1563 (: *римарь* 'rymarz' Тим.), *Chrycko Sotnik* LK 1563 (: *сотникъ* 'przełożony nad stu ludźmi, żołnierzami, domami, setnik' Кровицька 2002: 169), *Matwey Sedylnyk* OŁ 1552 i *andrusko sidelnik* RPW 1570 (: *седелникъ* 'rzemieślnik wyrabiający siodła' Кровицька 2002: 169), *Trocyk Siedlar* LK 1563 (: *седляръ* 'rzemieślnik wyrabiający siodła, siodlarz' Кровицька 2002: 157), *stepan slesar* RPW 1570 (: *слюсаръ* 'ślusarz' Тим.), *Iwan Soleynik* LK 1563 (: *соляникъ* 'ten, kto wygotowuje sól z wody; sprzedawca soli' Тим.), *jakytes solodownyk* RPW 1570 (: *солодовник* 'produkujący sól' Тим.), *Martyn Stolar* OŁ 1552 (: *столяръ* 'stolarz' Кровицька 2002: 157), *Swieczzenik* IK 1548 (: *священникъ* 'duchowny ruski, pop' Кровицька 2002: 169), *Stanislaw Szynkar* LK 1563 (: *шинкаръ* 'szynkarz' Тим.), *Лукаш Стрелник* IO 1578 (: *стрелникъ* 'rzemieślnik wytwarzający strzały, strzelник' Кровицька 2002: 170), *Куц Тивунъ* IO 1578 (: *тивунъ* 'w WKŁ zarządzający terenem, na którym obowiązywało prawo ruskie, tiwun' ССМ), *Jermak Wodowoz* LK 1563 (: *водовоз* 'osoba rozwożąca wodę, woziwoda' Грін.), *Mychno Wrotny* IK 1548 (: *вротний* 'strażnik wrót' СУМ XVI–XVII),

Staś Zołotar OŁ 1552 (: *золотарь* ‘złotnik’ Тим.), *Fabian Zołotnik* LK 1563 (: *золотникъ* ‘złotnik’ Тим.).

ch: *Kosciuk Ataman* LK 1563 (: *атаманъ* ‘ataman’ ССМ), *Bondar Hricko* ОО 1571 (: *бондарь* ‘bednarz’ Тим.), *Станко Бортник* OZ 1566 (: *бортникъ* ‘bartnik’ ССМ), *Пашко Чоботар* IO 1578 (: *чоботарь* ‘szewc’ Тим.), *Десятник огородник* OCZ 1578 (: *десятникъ* ‘przełożony nad dziesięcioma dworami, robotnikami, żołnierzami’ СУМ XVI–XVII), *Iwan Diak* IK 1563 (: *дякъ* ‘w kościele prawosławnym: pomocnik księdza; pisarz’ СУМ XVI–XVII), *Овдѣя Ключника* (Gen.) TU 1578 (: *ключникъ* ‘klucznik’ ССМ), *Левко Кухар* OZ 1566 (: *кухарь* ‘kucharz’ Тим.), *Jurko Kuszniar* OŁ 1552 (: *кушнѣрь* ‘kuśnierz’ Тим.), *Мелех Мельник II* 1570 (: *мельникъ* ‘młynarz’ Кровицька 2002: 167), *Sienko Młynar* LK 1563 (: *млынаръ* ‘młynarz’ Тим.), *Денис Огородник* OCZ 1578 (: *огородникъ* ‘ogrodnik’ Тим.), *Prokop Ribak* IP 1598 (: *рибакъ* ‘rybak’ Кровицька 2002: 155), *Onisko Rybałka* LK 1563 (: *рыбалка* ‘rybak’ Тим.), *Гаврило Стадник* OZ 1566 (: *стадникъ* ‘pastuch koni, stadnik’ Тим.), *Pilip Swiec* IP 1598 (: *швецъ* ‘szewc’ ССМ), *Szarował* OŁ 1552 (: *шаповаль* ‘rzemieślnik trudniący się spłisnaniem, folowaniem tkaniny, folusznik; wyrabiający czapki z filcu’ Тим.), *Яцко Тесля* OZ 1566 (: *тесля* ‘cieśla’ ССМ), *Anton Tokar* LK 1563 (: *токарь* ‘tokarz’ Кровицька 2002), *Данило Войт* OCZ 1578 (: *войтъ* ‘w miastach na prawie niemieckim przełożony w miejscowym samorządzie oraz sędzie miejskim, wójt’ ССМ).

XVII wiek

m: *Semen Bobrownik* IO 1687 (: *бобровникъ* ‘zajmujący się polowaniem i pilnowaniem nagonki na bobry’ ССМ), *Вохотаз* IW 1685 (: *богомась* ‘kiepski malarz ikon’ Тим.), *Vublenik* ОО 1620 (: *бублейник*, *бублійник* ‘zajmujący się wypiekiem i handlem bublikami – rodzaj obważanków’ ЕСУМ), *Hrisko Budnik* IS 1614 (: *будник* ‘pracujący przy produkcji sodы’ СУМ XVI–XVII), *Tymosz Cymbalista* ID 1695 (: *цымбалиста* ‘grający na cymbałach, cymbalista’ Грін., *цымбалистъ* ‘ts.’ Кровицька 2002: 164), *Ławin Czumak* IO 1687 (: *чумак* ‘trudniący się handlem solą, zbożem i in., czumak’ Грін.), *Danilo Diakon* IS 1614 (: *диаконъ* ‘diakon’ ССМ), *Dudar* IS 1614 (: *дударь* ‘dudarz’ СУМ XVI–XVII), *Iwanko Forman* ОО 1620 (: *фурманъ*

- 'furman' Кровицька 2002: 156), *Dementy Kolacznik* IS 1614 (: *колачникъ* 'piekarz robiący kołacze' Кровицька 2002: 167), *Fedor Połatayko* IO 1687 (: *полатайко* 'trudniący się naprawą obuwia' Грін.), *Hrycko Postrygacz*, OO 1620 (: *постригачъ* 'ktoś, kto strzyże zwierzęta, postrzygacz' Тим.), *Hryczko Skupnik* OO 1603 (: *скупникъ* 'kupiec' Кровицька 2002: 107), *Fedor Surmacz* OO 1620 (: *сурмачъ* 'grający na surmie, surmacz' Тим.), *Semen Szabelnik* OO 1621 (: *шабелникъ* 'rzemieślnik produkujący szable' Тим.), *Wasila Szeptuche* (Acc.) KG 1680 (: *шентуха* 'znachorka, czarodziejka' Грін.), *Hryc Tertycznik* IO 1687 (: *тертичникъ* 'pilarz, tracz' Тим.), *Jarema Tracz* IO 1687 (: *трач* 'robotnik obrabiający piłą kłodę drzewa, tracz' Грін.), *Worozbit* IS 1614 i *Kiryk Wrozbit* OO 1654 (: *ворожбитъ* 'wrocław' СУМ XVI–XVII), *Wasko Woskoboynik* OO 1620 (: *воскобойникъ* 'zajmujący się obróbką wosku' Тим.).
- ch:** *Sawka Berdnik* ICZ 1677 (: *бердникъ* 'produkcujący grzebienie tkackie' Тим.), *Czerednik* IS 1614 (: *чередникъ* 'pastuch bydła rogatego' Тим.), *Miska Deyneka* (Acc.) KG 1681 (: *дейнека* 'żołnierz pułku piechoty uzbrojony w drag, uczestnik powstania na Ukrainie w XVII w.' ЕСУМ), *Lewko Humennyk* OO 1604 (: *гоуменникъ* 'gumienny' ССМ), *Oleszko Hajduk* OO 1604 (: *гайдукъ* 'żołnierz ochrony dworskiej, hajduk' СУМ XVI–XVII), *Ian Hrabar* OO 1604 (: *грабаръ* 'grabarz' СУМ XVI–XVII), *Łucka Korczmar* OO 1604 (: *корчмаръ* 'karczmarz' Кровицька 2002: 156), *Korniey Kuchta* ID 1695 (: *кухта* 'uczeń kucharza' Грін.), *Stepan Linnik* OO 1643 (: *линникъ* 'ten, co robi liny, powroźnik' Тим.), *Simko Mysliwiec* OO 1620 (: *мисливець* 'myśliwy' Тим.), *Pasecznik Kornu* OO 1604 (: *пасичникъ* 'zajmujący się pasieką' ССМ), *Steczko Plitnik* OO 1603 (: *плотникъ* 'cieśla' Кровицька 2002: 132), *Serhey Pobereznik* IR 1631 (: *побережникъ* 'stróż lasu, leśnik' Кровицька 2002: 168), *Iwan Podsudok* KG 1663 (: *подсудок* 'zastępca sędziego' ССМ), *Olesko Pomiernik* OO 1603 (: *померникъ* 'mierzący ziemię, geodeta' Кровицька 2002: 168), *Oranas Sokolnik* OO 1604 (: *сокольникъ*, 'opiekujący się i polujący z ptakami łownymi, sokolnik' Кровицька 2002: 169), *Stelmachowi piwowarowi* (Dat.) KG 1662 (: *стелмахъ* 'rzemieślnik wyrabiający wozy, stelmach' Тим.), *Hordiy Sinkar* IS 1614 (: *шинкаръ* 'szynkarz' Тим.), *Ywachno Telatnyk* OO 1604 (: *телятник* 'pastuch pasący cielęta' Грін.), *Hrycko Werbludnik*

OO 1604 (: *верблудникъ* ‘poganiacz wielbłądów’ СУМ XVI–XVII), *Lewkowi Woznetu* (Dat.) KG 1666 (: *возный* ‘niższy urzędnik sądowy, woźny’ СУМ XVI–XVII).

XVIII wiek

- m:** *Jakuw Bondar* IK 1743 (por. wyżej), *Dacko Kozar* LŁ 1790 (: *козярь* ‘pastuch kóz’ Кровицька 2002: 156), *Wasyl Piwowar* IO 1703 (: *пивовар* ‘piwowarz’ Тим.), *Parchom Stadnik* IK 1759 (por. wyżej), *Hrycko Swiczarz* LŁ 1790 (: *свічар* ‘produkujący świeczki; handlarz świeczkami’ СУМ, por. *свѣчкарь* Тим.), *Wasyl Tiutonnik* IŁ 1788 (: *тютюнникъ* ‘zajmujący się uprawą lub sprzedażą tytoniu’ Тим.), *Iwan Zowner* IK 1743 (: *жолнѣръ* ‘żołnierz’ Тим.).
- ch:** *Махум Czaban* KG 1773 (: *чабан* ‘pastuch owiec’ Грін.), *Łuc Dobosz* IW 1751 (: *добошь* ‘członek orkiestry wojskowej grający na bębnie, doboosz’ СУМ XVI–XVII), *Iwan Dudar* IK 1789 (: *дударь* ‘dudarz’ СУМ XVI–XVII), *Rawluk Hajduk* LW 1789 (: *гайдукъ* ‘hajduk’ ССМ), *Ławryk Łynnyk* LW 1789 (: *линникъ* ‘ten, co robi liny, powroźnik’ Тим.), *Petro Muzyka* KG 1791 (: *музыка* ‘muzykant’ Грін.), *Iwan Palamar* IK 1759 (: *паламарь* ‘posługacz cerkiewny’ Кровицька 2002: 156), *Semen Reszetnik* LW 1789 (: *решетникъ* ‘sprzedający rzeszota, rodzaj sita z dużymi otworami’ Тим.), *Ochrym Sitnik* LW 1789 (: *ситникъ* ‘wyrabiający sita, sitarz’ Тим.), *Iwan Styrnik* IK 1789 (: *стырникъ* ‘sternik’ Тим.), *Sawka Winnik* IH 1766 (: *винникъ* ‘uprawiający winograd; wyrabiający wina’ СУМ XVI–XVII).

Grupa II

XVI wiek

- m:** *Jusko Bakalarz* LK 1563 (: *bakalarz* ‘nauczyciel’ Sstp – SEM I 3), *jakub barzwerz* RPW 1570 (: *barwierz, balwierz* ‘farbiarz, wałkarz; cyrulik’ Sstp – SEM I 5; ‘lekarz, felczer; fryzjer’ SXVI), *Andrzej Karczmarz* RPŁ 1569 (: *karczmarz* Sstp – SEM I 102), *Paweł Konował* PZŁ 1545 (: *konował* ‘lekarz zwierząt, szczeg. koni i in.’ SW), *Piotr Kowal* IK 1548 (: *kowal* Sstp – SEM I 124), *Paszko Kramnik* LK 1563 (: *kramnik* ‘kupiec wędrowny’ SXVI), *Michał Krawiec* LK 1563 (: *krawiec* Sstp – SEM I 127), *Miklasz Lantwoyt* LK 1563 (: *landwójt* ‘przewodniczący łąwy w zwyczajnych sądach prawa niemieckiego’ SXVI), *Stanko*

- Łucznik* LK 1563 (: *łucznik* Sstp – SEM I 153), *Roman Miecznik* LK 1563 (: *miecznik* ‘rzemieślnik wyrabiający miecze, płatnerz; urzędnik dworski noszący miecz’ Sstp – SEM I 162), *Jan Myśliwiec* PZŁ 1545 (: *myśliwiec* ‘myśliwy’ SXVI), *Jan Pisarz* LK 1563 (: *pisarz* SXVI – SEM I 218), *Jan Postrzygacz* LK 1563 (: *postrzygacz* ‘rzemieślnik przycinający meszek i brzegi sukna podczas końcowego etapu jego produkcji’ Sstp – SEM I 232), *Matysek Puszkarz* IK 1548 (: *puszkarz* ‘ten, co leje lub obsługuje działa, ludwisarz’ Sstp – SEM I 244), *Piotr Siedlarz* LK 1563 (: *siedlarz* ‘rzemieślnik robiący siodła, uprząż i wyroby z rzemienia’ Sstp – SEM I 268), *Roman Szabelnik* IK 1548 (: *szabelnik* ‘rzemieślnik wyrabiający szable; uzbrojony w szablę’ SW), *balczierz złotarz* RPW 1570 (: *złotarz* ‘złotnik’ SXVI – SEM I 370).
- ch:** *Mikołaj Karczmarz* IP 1598 (: *karczmarz* Sstp – SEM I 102), *Dawid Młynarz* IP 1598 (: *młynarz* Sstp – SEM I 168).

XVII wiek

- m:** *Marcin Aptekarz* OO 1603 (: *aptekarz* Sstp), *Jan Balwierz* OO 1621 (por. *Barzwerz*), *Janusza Cerulika* (Gen.) OO 1621 (: *cyrulik* ‘lekarz, chirurg, felczer’ SXVI), *Tomka Cymbalisty* (Gen.) OO 1654 (: *cymbalista* SW), *Czapnik Lach* OO 1603 (: *czapnik* Sstp – SEM I 41), *Szymko Dobosz* IO 1687 (: *dobosz* ‘żołnierz, który bębni’ SW), *Mikołaj Dragan* ID 1695 (: *dragan, dragon* ‘kawalerzysta pełniący służbę pieszo i konno’ SW), *Woyciech Dwornik* AGK 1685 (: *dwornik* ‘rządca, włodarz’ Sstp – SEM I 61), *Stefan Dziegciarz* ID 1695 (: *dziegciarz* SW – SEM I 63), *Grzeszko Dziesiątnik* OO 1620 (: *dziesiątnik* ‘przełożony nad 10 ludźmi’ Sstp), *Roman Flis* OO 1620 (: *flis* ‘zajmujący się spławianiem drzewa lub zboża’ SXVI – SEM I 68), *Prokop Garbarz* OO 1603 (: *garbarz* Sstp – SEM I 71), *Stasia Garnczarza* (Gen.) OO 1620 (: *garnczarz* Sstp – SEM I 72), *Jerzy Haftarz* ID 1695 (: *haftarz* ‘hafciarz’ Sstp – SEM I 89), *Mikołaj Iglarz* OO 1654 (: *iglarz* ‘wyrabiający i sprzedający igły’ Sstp – SEM I 91), *Marcin Kozarz* OO 1643 (: *koziarz* ‘pasterz kóz’ SXVI – SEM I 124), *Stas Krupnik* OO 1620 (: *krupnik* ‘produkujący krupy lub handlujący nimi’ Sstp – SEM I 130), *Bartosz Kucharz* IO 1687 (: *kucharz* Sstp – SEM I 133), *Radostaw Masztalerz* OO 1620 (: *masztalerz* ‘stajenny’ SXVI), *Piotr Mazarz* IW 1685 (: *maziarz* ‘produkujący maź, dziegciarz’ SW), *Woiciech Mularz* OO 1621 (: *mularz* ‘murarz’ SXVI),

Mydelnik OO 1603 (: *mydelnik* 'wyrabiający mydło; mydlarz' Sstp – SEM I 174), *Matys Płatnierz* ID 1695 (: *płatnierz* 'rzemieślnik wykonujący pancerze' Sstp – SEM I 221), *Jan Sadownik* ID 1695 (: *sadownik* Sstp – SEM I 261), *Stefan Siodlarz* ID 1695 (por. *Siedlarz*), *Andrzej Spiewak* OO 1620 (: *śpiewak* Sstp – SEM I 314), *Andrzej Stelmach przisiężny* OO 1620 (: *stelmach* Sstp – SEM I 287), *Wergiey Strzelec* OO 1620 (: *strzelec* Sstp – SEM I 292), *Swiniarza* (Gen.) ID 1695 (: *świniarz* Sstp), *Krzysztoph Szot* OO 1621 (: *szot* 'kramarz, handlarz' SXVI – SEM I 306 lub *Szot* 'Szkot' SEM IV 15), *Piotra Szychterza* (Gen.) OO 1654 (: *szychterz* 'ślusarz' SW), *Marko Szynek* ID 1695 (: *szynek* Sstp – SEM I 310), *Adam Tokarz* OO 1620 (: *tokarz* Sstp – SEM I 321), *Jan Wozny wolny* IO 1687 (: *woźny* 'pomocnik sędziego; woźny sądowy' Sstp – SEM I 350), *Woytko Wrotny* OO 1620 (: *wrotny* 'pilnujący wejścia, strażnik bramy' Sstp.).

ch: *Andrzej Bednarz* ID 1695 (: *bednarz* Sstp – SEM I 7), *Piotr Bodnarz* IR 1631, IR (: *bodniarz* (z ukr.) 'bednarz' SW), *Budnik* IS 1614 (: *budnik* 'sprzedawca w budzie jarmarcznej, kramarz' Sstp – SEM I 22 lub ukr. *будник* 'pracujący przy produkcji sody' CYM XVI–XVII), *Dragan* ICZ 1677 (por. wyżej), *Barabasz Gumienny* ID 1695 (: *gumienny* 'dozorca gumna albo robót gumiennych, karbowy, gumiennik' SW), *Pawel Kaletnik* OO 1603 (: *kaletnik* 'trudniący się wyrobem kalet' Sstp – SEM I 99), *Symon Mostowniczy* OO 1604 (: *mostowniczy* 'dozorca mostów; w daw. WKL mający dozór nad drogami publicznymi, groblami, mostami' SW), *Woicziech Papiernik* OO 1603 (: *papiernik* 'wytwórca lub handlarz papieru' SW), *Woitko Ptasznik* OO 1604 (: *ptasznik* 'polujący na ptaki' Sstp – SEM I 243), *Łazarz Sadowniczy* KG 1671 (: *sadowniczy* 'ogrodnik sadowy' SW), *Sidlarz wołoszyn* ID 1695 (por. *Siedlarz*), *Pawła Sliusarza* (Gen.) KGŁ 1607 (: *śłosarz* s.v. *ślusarz* Sstp – SEM I 312), *Trębaczowi* (Dat.) KG 1662 (: *trębacz* Sstp – SEM I 323), *Adam Wołownik* OO 1620 OO (: *wołownik* 'ten, co dogląda wołów lub nimi handluje' SW), *Szymkowi Woźnicy* (Dat.) KG 1666 (: *woźnica* Sstp).

XVIII wiek

m: *Jurka Ciesli* (Gen.) LW 1789 (: *cieśla* Sstp – SEM I 37), *Jędruch Czura* IK 1789 (: *ciura* 'żołnierz; luzak wojskowy; niezdara, gamoń' SW), *Jana*

Dzwonnika (Gen.) LW 1789 (: *dzwonnik* ‘człowiek ze służby kościelnej dzwoniący w dzwony i spełniający inne posługi’ SXVI), *Szymon Kapral* IK 1743 (: *kapral* ‘starszy podoficer piechoty’ SW), *Pawłem Konwisarzem* (Instr.) KG 1789 (: *konwisarz* ‘rzemieślnik, odlewacz’ Sstp – SEM I 118), *Jakob Masztalerz* IK 1759 (por. wyżej), *Stanisław Mularz* IK 1743 (por. wyżej), *Łukasz Powroznik* IO 1703 (: *powroznik* ‘ten, co wyrabia powrozy’ Sstp – SEM I 233), *Jan Rymarz* IK 1743 (: *rymarz* Sstp – SEM I 258), *Woyciech Stangret* IK 1759 (: *stangret* Sstp), *Iasko Stelmach* IK 1743 (por. wyżej), *Pawłem Woznym* (Instr.) KG 1789 (: *woźny pomocnik sędziego; woźny sądowy*’ Sstp).

ch: *Mikołaj Furman* IJ 1790 (: *furman* ‘woźnica’ Sstp – SEM I 69), *Andrzej Mielnik* IS 1764 (: *mielnik* ‘młynarz’ Sstp – SEM I 163), *Andrzej Młynarz* KG 1735 (: *młynarz* Sstp – SEM I 168), *Stach Raytar* IK 1789 (: *rajtar* ‘żołnierz konny’ Sstp), *Maxym Sitarz* IK 1789 (: *sitarz* ‘wyrabiający sita’ Sstp), *Benedykt Skrypek* IK 1759 (: *skrypek* Sstp – SEM I 274), *Roman Smolarz* IK 1789 (: *smolarz* ‘ten, co wypala smołę i handluje nią’ SW – SEM I 280), *Matyasz Sukiennik* LŁ 1790 (: *sukiennik* ‘tkacz sukna; handlarz sukmem’ Sstp), *Sobko Tracz* IK 1759 (: *tracz* ‘robotnik obrabiający piłą kloce drzewa’ Sstp – SEM I 323).

Występowanie określeń motywowanych przez nazwy zawodów przedstawia poniższa tabela. Zapisy mają formę uwspółcześioną polską lub ukraińską (w transliteracji). Odmianki fonetyczne leksemu występującego w obu językach podane zostały w tym samym wierszu po ukośniku, warianty leksemu występującego w danym języku umieszczone zostały w nawiasach okrągłych. Uwzględniono tylko te określenia dodatkowe, które stały na drugim miejscu po imieniu chrzestnym.

Określenia dodatkowe równe nazwom zawodów w XVI–XVIII w.

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Aptekarz		x	
Ataman	x	x	x
Bakałarz	x		
Balwierz (Barwierz)	x	x	
Bartnik / Bortnyk	x	x	x

1. OD odnoszące się do mężczyzn

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Basysta			x
Bednarz / Bondar	x	x	x
Berdnyk		x	
Bębenista		x	
Bobrownyk		x	
Bohomaz		x	
Bublejnyk		x	
Budnik / Budnyk		x	
Burmistrz	x	x	
Chmielarz		x	
Cieśla / Teslia	x	x	x
Cymbalista / Cymbałysta		x	x
Cyrulik		x	
Czaban			x
Czapnik		x	
Czerednyk		x	
Cześnik		x	
Czobotar	x	x	
Czumak		x	x
Czura			x
Dejneka		x	
Deputat			x
Diak	x	x	x
Diakon		x	
Dobosz		x	x
Doktor	x		
Dozorca			x
Dragan		x	
Drażnik		x	
Drukarz		x	
Dudar		x	x
Dwornik		x	x
Dziegciarz	x	x	x
Dziesiętnik / Desiatnyk	x	x	x
Dzwonnyk		x	x
Flis			x

II. Określenia dodatkowe

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Furman		x	x
Gajowy / Hajowyj			x
Garbarz / Harbar		x	x
Garncarz / Honczar	x	x	x
Generał		x	
Gliniarz		x	
Gontarz		x	x
Górnik		x	
Grabarz / Hrabar		x	
Gumienny		x	x
Haftarz		x	
Hajduk		x	x
Horodniczy		x	
Hrebinnyk	x	x	
Humennyk		x	
Husar		x	
Igielnik		x	
Iglarz		x	
Ikonnyk	x		
Jastrzębnik		x	
Kahan		x	
Kaletnik		x	
Kapral			x
Karczmarz / Korczmar	x	x	
Klucznik / Kliucznyk	x		
Koleśnik / Kolisnyk	x	x	
Kołacznyk		x	
Komendant			x
Kominiarz			x
Konował			x
Konwisarz		x	x
Koszownik		x	
Kotelny		x	
Kotelnyk	x		
Kotlarz / Kotliar		x	x
Kowal	x	x	x

1. OD odnoszące się do mężczyzn

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Koziarz / Kozar		x	x
Kozoryz	x	x	
Kramarz / Kramar	x	x	
Kramnik / Kramnyk	x		
Krawiec / Krawec'	x	x	x
Kredencierz		x	
Krowatnyk	x		
Krupnik		x	
Kucharz	x	x	x
Kuchta		x	
Kupiec		x	
Kuszownik		x	
Kuśnierz / Kusznir	x	x	x
Kwarciany			x
Lantwójt	x	x	
Leśniczy		x	x
Leśnik		x	
Lokaj			x
Ławnyk	x		
Łazebnyk	x		
Łucznik / Łucznyk	x	x	
Łynnyk		x	x
Major		x	
Malarz / Malar		x	
Masztalerz		x	x
Maziarz		x	
Medyk			x
Miecznik	x	x	
Miedzienik		x	
Mielnik / Melnyk	x	x	x
Miotłarz		x	
Młynarz / Młynar	x	x	x
Molenda (łac.)		x	
Mostowniczy		x	
Mularz / Mular		x	x
Muzyka			x

II. Określenia dodatkowe

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Mydelnik		x	
Mydlar	x		
Myśliwiec / Mysływec'		x	
Mytnyk	x		
Najemnik			x
Niewodniczy	x		
Obołonnyk		x	
Ogrodnik / Ohorodnyk	x	x	x
Olejniki / Olijnyk	x	x	x
Organista		x	
Owczarz / Owczar	x		x
Pałamar		x	x
Papiernik		x	
Parobek			x
Pasiecznik / Pasicznyk	x	x	
Pasieczny			x
Pastuch	x	x	x
Peczkur	x		
Pecznyk	x		
Piekarz	x	x	
Pisarz	x	x	
Piwowarz / Pywowar	x		x
Płatnierz		x	
Płotnyk		x	
Pocztarz			x
Pobereźnyk		x	x
Podleśniczy			x
Podsędek / Podsudok		x	
Połatajko		x	
Pomirnyk		x	
Postrzygacz / Postryhacz (Postryhar)	x		
Powroźnik			x
Proskurnik	x		
Przekupień		x	
Przysiężny / Prysiażnyj			x

1. OD odnoszące się do mężczyzn

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Ptasznik / Ptasznik	x	x	x
Puszkarz / Puszkarz	x	x	
Pytlowniczy			x
Racznik		x	
Rajtar			x
Rudnyk			x
Rybak	x	x	x
Rybałka	x		
Rybitw		x	
Rybołów	x	x	
Rymarz / Rymar	x	x	x
Reszetnyk			x
Rzeźnik / Riznyk	x		
Sadowniczy		x	
Sadownik		x	x
Safiannik		x	
Sekretarz			x
Setnik / Sotnyk	x	x	
Sidelnyk	x		
Sieczkarz		x	x
Siedlarz / Sidliar	x	x	x
Siennik		x	
Sitarz		x	x
Skrzypek			x
Skupnyk		x	
Smolarz			x
Sokolnyk		x	
Solnik / Sołenyk	x	x	x
Sołdat			x
Sołodownyk	x		
Sołtys		x	
Stadnik / Stadnyk	x	x	x
Stangret			x
Stanowniczy		x	
Stelmach		x	x
Stolarz / Stolar	x	x	x

II. Określenia dodatkowe

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Strażnik		x	
Stróż		x	x
Strycharz			x
Strzelec		x	x
Strzyżbroda			x
Styrnyk			x
Strzelnik / Strilnyk	x	x	
Sułtan			x
Surmacz		x	
Swiaszczenyk	x		
Swiczar			x
Sytnyk			x
Szewc / Szwiec	x	x	x
Szabelnik / Szabelnyk	x	x	
Szeptucha		x	
Szklarz	x	x	
Szapował	x	x	x
Szkolnyk	x		
Sznajder (niem.)		x	
Szot		x	
Szychterz		x	
Szynkarz / Szykar	x	x	x
Ślusarz / Sliusar	x	x	x
Śpiewak		x	
Świniarz		x	x
Teliatnyk		x	
Tertycznyk		x	
Tiutiunnyk			x
Tkacz	x	x	x
Tokarz / Tokar	x	x	
Tracz		x	x
Trębacz		x	
Tywun	x	x	
Werbludnyk		x	
Winnik / Wynnyk	x	x	x
Wołowniczy		x	

	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
Włócznik		x	
Wodowoz	x		
Wołownik		x	
Worożbyt		x	
Woskobijnyk	x	x	
Woźnica	x	x	
Woźny / Woznyj		x	x
Wójt / Wijt	x	x	x
Wriadnyk	x		
Wrotny / Wrotnyj	x	x	
Wynar		x	
Zegarmistrz		x	
Złotnik / Zołotnyk	x	x	
Złotarz / Zołotar	x	x	
Żołnierz / Żownir			x
Ogólna liczba nazw w poszczególnych wiekach	84	170	105

W zgromadzonym materiale wystąpiło 235 nazw zawodów. Dużą część stanowią formy polskie, co z jednej strony jest odbiciem sytuacji językowej związanej z polską kolonizacją tych terenów, z drugiej zaś ilustracją znanej praktyki dostosowywania form ukraińskich do polskiego systemu językowego oraz tłumaczenia nazw o podobnym brzmieniu przez pisarzy Polaków. Zapisano też jedno określenie łacińskie – *Molenda* oraz jedno niemieckie – *Sznajder* (por. II. B.6. *Określenia obce*).

Określenia odzawodowe są obrazem poziomu życia społeczności danego regionu oraz jej uczestnictwa w rozwijającej się gospodarce: usługach, handlu, rzemiośle i przemyśle. Niosą informację o najbardziej popularnych zawodach. Najwięcej poświadczeń, mówiących o dużym zapotrzebowaniu na pewne profesje, miały na dawnym Wołyniu takie nazwy jak *szewc* i *kowal*, które występowały w funkcji określenia dodatkowego przez cały omawiany okres zarówno na wsi, jak i w mieście. W środowisku wiejskim inne, często odnotowywane zawody, związane były z uprawą roli, pszczelarstwem, leśnictwem, rybołówstwem oraz sferą usług. W XVI w. najliczniej wystąpiły określe-

nia pochodzące od nazw: *ogrodnik, młynarz* oraz *garncarz*, w XVII w. – *pasiecznik* i *bartnik, młynarz, bednarz, pastuch, leśniczy, rybak* i *kuśnierz*, zaś w XVIII w. – *pasiecznik* i *bartnik, młynarz, tkacz, rymarz, pastuch, krawiec* i *masztalierz*. Z kolei w miastach były to w większości profesje związane z handlem, rzemiosłem i usługami. W XVI wieku dużą popularnością cieszyły się takie zawody jak: *kuśnierz, garncarz, krawiec, rzeźnik, dziesiętnik, siodlarz, bednarz* i *kramarz*, w XVII w. – *kuśnierz, młynarz, krawiec, garncarz, rybak, garbarz, rymarz, tkacz* i *rzeźnik*, zaś w XVIII w. najwięcej poświadczeń miały określenia pochodzące od nazw: *powroźnik, garncarz, stolarz* i *stangret*. Formy *pywovar, słodownyk* związane są z rozwiniętą na Wołyniu uprawą chmielu i browarnictwem, *czumak* z handlem solą (na terenie województwa znajdowały się składy soli), z przemysłem ciężkim i wydobywczym: *konwisarz, miecznik, płatnierz, puszkarz, rudnyk, szabelnik* (Wołyń słynął z produkcji broni palnej i kul, tutaj też występowały bogate pokłady rudy), z wojskowością: *ataman, dejneka, dragan, kapral, komendant, setnik, żołnierz*, z kulturą i sztuką: *pisarz, basista, cymbalista, muzyka, bohomas, ikonnyk*, z rękodzielnictwem artystycznym i sztuką jubilerską: *hafciarz* i *złotnik* oraz z opieką medyczną: *aptekarz, balwierz, cyrulik, doktor, medyk*. Poświadczenia tych ostatnich zdają się szczególnie wyraźnie świadczyć o poziomie życia codziennego. Nie we wszystkich bowiem miastach, nawet tych większych, troska o zdrowie mieszkańców była jednakowo ważna. Na przykład w lustracji Krzemieńca z 1563 r. nie zapisano żadnego lekarza, chociaż wymieniono aż trzech złotników. W materiałach pochodzących z drugiej połowy XVI w. z Włodzimierza zapisano tylko dwóch balwierzy. Znacznie lepiej wyglądała sytuacja w Ostrogu w pierwszej połowie XVII w. W mieście znajdował się polski szpital, a usługi medyczne świadczyło czterech balwierzy, trzech aptekarzy i cyrulik.

Warto dodać, że podstawą części określeń odnoszących się do mieszkańców miast były takie nazwy jak *gajowy, koziarz, masztalierz, młynarz, myśliwiec, pastuch, sieczkarz, stadnik* i in., zarezerwowane, wydawać by się mogło, tylko dla mieszkańców wsi. Ich występowanie miało związek z agrarnym charakterem miast w dawnej Ukrainie. Mieszczanie oraz przedmieszczanie posiadali pod miastami folwarki, pastwiska, pola i ogrody, w których wielu mieszkańców znajdowało zatrudnienie.

Zgromadzony materiał pozwala ma pewne spostrzeżenia związane nie tylko ze strukturą zawodową ludności, lecz również specyfiką regionalną dawnego Wołynia. Dodatkowe światło na poziom rozwoju ekonomicznego rzuca porównanie tej grupy OD z antroponią innych ziem dawnej Ukrainy. W XVI w. wielu nazw zawodów nie odnajdujemy na przykład w pobliskiej ziemi bełskiej (starostwo bełskie i sokalskie) oraz lwowskiej (starostwo kamienieckie)⁷⁴: *balwierz, hrebinnik, łazebnyk, miecznik, mytnyk, papiernik, szabelnik, szapował, złotnik* i in., gdzie z kolei zapisano formy: *batożnik, poczobot, skotarz* i in., których nie poświadczają dokumenty z Wołynia (w porównywanym materiale spotykamy różne leksemy na oznaczenie tych samych profesji, np. *kołodziej* – w ziemi bełskiej i lwowskiej, natomiast na Wołyniu *kolisnyk, koleśnik, stelmach* czy *koniuszki* i *masztalierz*⁷⁵). Odnotowane tu nazwy znajdują potwierdzenie w antroponii Polski etnicznej (por. np. Bubak 1986: 156–182, Mączyński: 235, Rudnicka-Fira 2003: 205–215, Szulowska 2004: 195–201). Wiele form ukraińskich odnoszących się do zawodów najbardziej popularnych, związanych z rzemiosłem szewskim, kuśnierskim, bednarskim, garncarskim, rymarskim, tkackim, krawieckim czy młynarskim odnotowują również dokumenty z innych województw dawnej Ukrainy (Кертра 1984: 28–29, Кровицька 2002: 10–21).

Dość duży udział nazw zawodów w antroponii dawnego Wołynia (zwłaszcza społeczności miejskiej w XVI i XVII w.) związany był ze wspominanym już usytuowaniem tych ziem na głównych szlakach handlowych. Do najważniejszych ośrodków handlu należał w omawianym okresie Łuck oraz Włodzimierz.

Na stan rynku wewnętrznego oraz stosunki handlowe z krajami ościennymi duży wpływ miał rozbudowany na Ukrainie system celny (państwowe i prywatne punkty celne) oraz prawo składu, wymuszające na przejeżdżających kupcach sprzedaż swoich towarów (Котляр 1990: 6–7). Sprzyjały one wzrostowi statusu ekonomicznego miejscowego patrycjatu, w tym również kupiectwa, a tym samym miast, do których przybywali kupcy z odległych zakątków Ukrainy oraz innych

⁷⁴ Por. przypis 23.

⁷⁵ Z kolei odpowiednikiem częściej na Wołyniu i w Halicji w XVI w. nazwy *kowal* na Kijowszczyźnie była w tym czasie forma *kuznec'*, por. P. Кертра, *op. cit.*, c. 28.

krajów. Z dokumentów źródłowych dowiadujemy się, że Wołyń prowadził ożywione kontakty handlowe z Kijowem, Kamieńcem Podolskim i rynkami halickimi oraz miastami polskimi, głównie Lublinem, Zamościem i Warszawą, a także białoruskimi – Mińskiem i Słuczem. Miastem tranzytowym dla towarów przywożonych z krajów wschodnich i południowych, sprzedawanych następnie w Rosji, Białorusi, Polsce i Niemczech był Włodzimierz. Ważnym przedmiotem handlu było tu uprawiane na Wołyniu zboże, wywożone również drogą morską przez Gdańsk do Europy Zachodniej. Wśród innych towarów wymieniane są m. in. produkty rolnicze, rzemieślnicze, smoła, soda, popiół, skóry, kożuchy, sukno, woły, miód, воск, piwo, wódka oraz przywożone z Rosji futra, a także przyprawy, kosztowne tkaniny, perły, safian, konie i in. pochodzące z dalekich krajów.

Miasta były w omawianym okresie nie tylko ośrodkami handlu, lecz również rzemiosła. W połowie XVI w. na Ukrainie znanych było ponad 130 specjalizacji rzemieślniczych i liczba ich rosła wraz z urbanizacją miast (Ісаєвич 2001: 163). Szczególnie wyraźnie ilustruje to omawiany materiał antroponimiczny: z XVI w. pochodzą 84 nazwy (również niezwiązane z rzemiosłami), będące podstawą motywacyjną określeń równych nazwom zawodów, w XVII w. ich liczba sięga 170. W źródłach XVIII-wiecznych zapisano jedynie 105 takich leksemów, co było związane przede wszystkim z mniejszą liczbą przebadanych dokumentów oraz ze znacznym wzrostem w tym okresie liczby odzawodowych form derywowanych⁷⁶. Tworzone od OD równych nazwom zawodów zależnościowe formy przyrostkowe pojawiają się w omawianych źródłach już w wieku XVI (29 poświadczeń). Są to formy urabiane za pomocą formantów *-yc(z)/-ic(z)/-owyc(z)/-owic(z)/-ewyc(z)/-ewic(z)*, np. *Kuchczycza* (Gen.) OO 1571, *Ониско Ковалевич* O CZ 1578 oraz *-yn/-in* i *-uk*: *Максым Козарын* LK 1563, *Іван Шзевчук* IK 1579. W wieku XVII formy pochodne tworzone były przy udziale formantów *-enie*, *-yn/-in*, *-owyc(z)/-owic(z)/-ewyc(z)/-ewic(z)*, *-ow*, *-ykl/-ik*, *-ek*, *-uk*, *-ski* i liczba ich wyraźnie wzrasta (49), np.: *Mitko Czobotarenie* IR 1631, *Iuchim*

⁷⁶ Spadek częstotliwości występowania OD równych nazwom zawodów znany był również w imiennictwie innych ziem, np. w powiecie mielnickim w XVII w., por. L. Dacewicz, *Nazewnictwo kobiet w dawnym powiecie mielnickim (XVI–XVII)*, Białystok 1994, s. 34.

Pomierniczyn OO 16205, *Hordey Diakowicz* IS 1614, *Hrycko Bondarow* OO 1654, *Stas Garbarczyk* OO 1620, *Wasył Hyduczek* IO 1687, *Sawka Bondarczuk* IR 1631, *Dyakowski* OO 1620, OO. Najwięcej takich antroponimów znajdujemy jednak w źródłach XVIII-wiecznych (107). Są to określenia na *-owyc(z)/-owic(z)/-ewyc(z)/-ewic(z)*, *-ow*, *-yn/-in*, *-ek*, *-yk/-ik* oraz *-uk*, *-czuk*, *-un*, *-ec*, *-ej* i *-enko*, np.: *Chweskowi Hayduczykowi* (Dat.) AGW 1721, *Iwan Furmanow* KG 1769, *Dziaczyszyn Hawryło* LW 1769, *Iwan Dziaczek* IW 1751, *Andrey Furmanik* KG 1769, *Harasym Kowalczuk* LK 1789, *Iwan Dziaczun* IM 1775, *Petro Bednarec* ID 1743, *Iwan Bondarey* IŁ 1788, *Kucharrenko Marko* IK 1789.

Samodzielni rzemieślnicy jednej lub kilku pokrewnych profesji zrzeszali się w organizacjach cechowych. Wraz z rozwojem prawa magdeburskiego organizacje te, powołane m. in. dla obrony praw i interesów swoich członków, otrzymały własne statuty i przywileje. W dokumentach z Wołynia znajdujemy wzmianki o istniejących cechach, np. rzemiosł skórzanym, cechach krawców, garncarzy, kuśnierzy i in. oraz ich lokalizacji. W inwentarzach miast, np. Włodzimierza czy Ostroga, wymieniane są ulice zamieszkiwane przez niektóre grupy rzemieślnicze. Informacje o koncentracji przedstawicieli poszczególnych rzemiosł w różnych miejscach znajdujemy również w opracowaniach historyków (por. nazwy uroczysk „Kowale”, „Garncarze”, „Garbarze” Ісаєвич 2001: 163). Na ziemiach etnicznej Polski cechy rzemieślnicze jeszcze w późnym średniowieczu sytuowane były na jednej ulicy lub dzielnicy miasta.

Nazwy wskazujące na wykonywane zajęcie były ważnym środkiem identyfikacyjnym, który odegrał istotną rolę w historii kształtowania się nazwiska. Szczególnie wyraźna obecność tego typu nazw w identyfikacji ludności miejskiej wynikała z rozwoju gospodarczego miast. Charakterystyka przez nazwę zawodu okazywała się oczywistym i w pełni wystarczającym wyróżnikiem osoby w danej społeczności.

Przedstawione określenia często były jeszcze formami z pogranicza *nomen proprium* i *apellativum*, zwłaszcza w XVI i XVII w. Wiele z nich z czasem stało się nazwami własnymi, które zachowały się do dziś, i posłużyło za podstawę form derywowanych. Znaczna ich część nie występuje już w języku ukraińskim czy polszczyźnie, wraz z upływem czasu i przemianami ekonomicznymi wyszły z użycia, ustępując miejsca nowym określeniom.

B.6. OKREŚLENIA OBCE

W nazewnictwie nieszlacheckim dawnego Wołynia spotykamy OD świadczące o koegzystencji etniczno-kulturowej i kontaktach z innymi narodami. Są to przede wszystkim antroponymy proweniencji niemieckiej i węgierskiej, poza tym litewskiej, ormiańskiej i czeskiej.

XVI wiek

m: *Peter Blum* IK 1563 (: niem. *die Blume* 'kwiat; bukiet' SNP), *Andrey Czaba* IP 1598 (: im. węg. *Csaba*, por. n. os. *Чабина Чучка* 2005: 598), *wasko nepiel* RPW 1570 (: niem. n. os. *Näpel*, por. *Nepel*, *Niepel* Rymut 1999: II 144), *Ihnat Szigel* RPW 1570 (: niem. n. os. *Segel*, ta od im złoż. na *Sig-* Rymut 1999: II 405).

XVII wiek

m: *Joska Maier* OO 1620 (: śrwniem. *meier* 'dzierzawca' SEM V 172), *Molenda* OO 1620 (: łac. *molenda* 'młynarz' SŁŚ – SEM I 170), *Semen Skinder* ID 1695 (: lit. n. os. *Skindēris* LPŽ II 739).

ch: *strzelec Bekiesz Stepanko* OO 1620 (: węg. *bekes*, *bekecs* 'kożuszek, kurtka futrzana' MSZ, por. *бекешеўка* 'ts' CXVI–XVII), *Butrym Prokop* OO 1620 (: lit. n. os. *Bútrimas* LPŽ I 370 lub od im. *Бутромий: Варфоломеї Керста* 1984: 106, por. też *Бутромии* Реєстр 513).

XVIII wiek

m: *Marysem Krenem* (Instr.) KG 1789 (: śrwniem. *krinne* 'ściek' SEM V: 145 lub czes. *Křen* 'chrzan' SCZP), *Janem Zymermanem* (Instr.) KG 1789 (: śrwniem. *zimberman*, *zimmerman*, *zimmerman* 'cieśla' SEM V 298), *Teodor Wagina* LŁ 1790 (: łac. *vagina* 'pochwa miecza' SŁP).

ch: *Wasył Segieda* LŁ 1790 (: węg. n. os. *Szegedi*: nm *Szeged*, por. *Segieda* Rymut 1999: II 405), *Mykita Serkiz* IK 1789 (: orm. im. *Sarkis*, *Sargis* Шульгач 2001: 124), *Iwancowi Szandorowi* (Dat.) KG 1662 (: węg. im. *Sándor*).

C. PODSUMOWANIE

Uwarunkowania społeczne miały istotny wpływ na kształtowanie się systemu nazewniczego. Inaczej przebiegał proces ustalania się nazwisk w obrębie stanu uprzywilejowanego, inaczej nieszlacheckiego. W obu grupach do kreacji OD wykorzystywane były w większości te same środki językowe, ale różna była ich frekwencja. W znacznej mierze odmienne były sposoby identyfikacji osoby, co tylko potwierdza wyrazistość istniejących barier społecznych. Dodatkowy podział przeprowadzony w obrębie nieszlachty na mieszczan i chłopów ujawnił pewne różnice w zakresie stosowania poszczególnych typów i środków nazewniczych. Wyselekcjonowanie i odrębne omówienie materiału o charakterystyce językowej polskiej rzuciło światło na rozmiar polskiej kolonizacji oraz specyfikę antroponimii kresowej tej części dawnej Ukrainy.

Z powodu niekompletnej bazy źródłowej, w której poszczególne stany reprezentowane są w różnym stopniu, przedstawione w opisie wyliczenia mówią jedynie o przybliżonym obrazie odtwarzanego systemu imienniczego dawnego Wołynia.

C.1. SZLACHTA UKRAIŃSKA

Od początku omawianego okresu zasób środków nazewniczych wykorzystywanych do identyfikacji szlachty ukraińskiej był już w zasadzie ustalony. XVII w. przyniósł jedynie formacje związane z najdawniejszą historią rodów książęcych, odwołujące się do protoplastów linii dynastycznych. Były to jednak nazwy tworzące niewielki zbiór zarezerwowany dla wąskiej grupy osób. Zarówno środki gramatyczne służące kreacji nazw, jak i poszczególne typy nominacyjne odziedziczone zostały z epoki wcześniejszej.

Ogółem ze źródeł wyekscerpowano 2188 nazw własnych mężczyzn. Rodzaje i udział najczęściej występujących OD przedstawiają poniższe tabele.

Najczęstsze rodzaje OD szlachty ukraińskiej

OD	XVI wiek		XVII wiek	
	Liczba	%	Liczba	%
odmiejscowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	864	67,6	514	69,1
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	167	13,1	130	17,5
charakteryzujące równe apelatywom	80	6,3	42	5,7
zależnościowe równe imionom	37	2,9	30	4,0
zależnościowe z suf. <i>-ow/-ew, -yn/-in</i>	33	2,6	3	0,40

OD	XVIII wiek	
	Liczba	%
odmiejscowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	120	66,1
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/ -owic(z)/-ewic(z)</i>	37	22,4
równe imionom	7	4,2
charakteryzujące równe apelatywom	6	3,6
zależnościowe z suf. <i>-ow/-ew, -yn/-in</i>	2	1,2

Dominującym typem nazewniczym w XVI–XVIII w. były określenia odmiejscowe z sufiksem *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* (około 67%), nieco częściej wykorzystywane w identyfikacji warstwy najbardziej uprzywilejowanej. W dokumencie z 1569 r., w którym książęta, panowie i rycerstwo powiatu łuckiego i włodzimierskiego składają przysięgę na wierność Koronie, tworzyły aż 83% wszystkich OD. Podobnie w „Волинських грамотах”, pochodzących z drugiej połowy XVI w., gdzie udział syntetycznych nazw odmiejscowych w identyfikacji szlachty wyniósł przeszło 80%. Mniejszą, chociaż w dalszym ciągu wysoką frekwencję nazw tego typu widzimy w kolejnych stuleciach, np. w „Popisie wojska wołyńskiego na pospolite ruszenie z 1621 r.” – ponad 70% OD. Zbliżony do Wołynia udział nazw na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* odnotowują w XVI–XVII w. źródła z niedalekiej Żytomierszczyzny (Ящук 2008: 7). Znaczną frekwencją odznaczały się także w poprzednim stuleciu w identyfikacji szlachty lwowskiej i halickiej (polskiej oraz ukraińskiej – Szulowska 1992: 56–57, 81).

Innym rodzajem formacji odmiejscowych były konstrukcje przyimkowe, które bardzo rzadko występowały w roli jedyne go poimien nego środka nazewniczego. Najczęściej były elementem dodatkowym, stojącym przed lub po nazwie rodowej w zestawieniach trzy- i czte roelementowych. W prepozycji występowały wyrażenia przyimkowe w postaci złożonej. Służyły bliższej identyfikacji, wskazywały na posiadane majątki i zapewne podkreślały również przynależność do stanu uprzywilejowanego. Ich obecność w niektórych dokumentach mogła być związana z koniecznością wskazania miejsca zamieszkania. Analityczne określenia odmiejscowe nie zostały uwzględnione w ogólnej liczbie badanych OD.

Nazwy wskazujące na relacje przynależnościowe zajmują drugą pozycję wśród wszystkich antroponimów denotujących szlachtę, stanowiąc przeszło 23%. Nieco częściej wykorzystywane były w identyfikacji panów i ziemian niż książąt. W XVI wieku w przywoływanych już „Волинських грамотах” tego typu formy, które występowały w funkcji nazwiskowej, tworzyły przeszło 14% nazw, w dokumencie „Реєстръ попису войска Литовскаго 1567 г.” – prawie 20%. Najliczniejszą grupę stanowiły patronimika syntetyczne z sufiksami *-yc(z)/-ic(z)*, *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*. Ich duża popularność związana była z tradycją. Jeszcze w dobie staroruskiej służyły do identyfikacji przedstawicieli warstwy uprzywilejowanej, najpierw jako formy opisowe, później syntetyczne. Podkreślały przynależność do rodu i mówiły o roli ojca w rodzinie. W XVI w. sufiks *-owycz/-ewycz* należał do najbardziej produktywnych na Ukrainie formantów antroponimicznych. Bardzo dużą aktywność wykazywał w antroponimii szlachty Żytomierskiej w XVI–XVII w. (Ящук 2008: 6). W zgromadzonym materiale nazwy z tym sufiksem stanowią około 18% ogólnej liczby OD pełniących funkcję nazwiskową. Ich udział w identyfikacji był jednak znacznie większy, ponieważ formacje na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* utworzone od imienia chrzestnego ojca wchodziły w skład popularnych, zwłaszcza w XVI w., formuł trzejelementowych, w których zajmowały pozycję przed nazwą rodową. Nazwy zależnościowe z tym sufiksem mogły występować również w roli przydomków rodowych. Były to określenia dynastyczne, którymi posługiwały się rodziny książęce oraz formacje pochodzące od nazw herbów.

Grupę patronimów tworzyły ponadto formy na *-ow*, *-yn/-in*, lecz ich udział w antroponimii szlacheckiej był niewielki. Najwięcej określeń tego typu pochodzi z dokumentów XVI-wiecznych.

Do nazw zależnościowych zostały włączone nieliczne określenia w postaci Gen. sg oraz formy równe imionom. Te ostatnie tworzyły około 4% wszystkich OD, a w grupie patronimików niemal 20%. Obok odimiennych nazw odojcowskich są one cenną ilustracją tak bardzo popularnych niegdyś form słowiańskich.

W ogromnej większości omawiane określenia zależnościowe były formacjami rzeczownikowymi.

Kolejną grupę stanowią nazwy odapelatywne. Najliczniej wystąpiły wśród nich formy równe nazwom pospolitym, tworzące ponad 5% wszystkich OD. Ich udział w identyfikacji utrzymywał się na porównywalnym poziomie, zwłaszcza w dwóch pierwszych stuleciach. Pełniły przede wszystkim funkcję podstawowego określenia identyfikacyjnego. Podobnie jak właściwe patronimy, stojące na drugim miejscu po imieniu chrzestnym, mogły – jako przydomki – służyć dodatkowej identyfikacji, prawdopodobnie utrudnionej w dużych rozrodzonych rodach. Derywaty sufiksalne stanowiły znikomą część OD szlachty.

Nieczęstym środkiem służącym nominacji, zarezerwowanym tylko dla przedstawicieli warstwy uprzywilejowanej, były nazwy heraldyczne. Występowały w roli przydomków stojących zwykle przed nazwą rodową, mogły też pełnić funkcję podstawowego środka identyfikacyjnego. Były to w większości określenia równobrzmiące z nazwami herbów rodzimych, jak również herbów zaczerpniętych z heraldyki litewskiej. Niektóre z nich są formami pochodzenia polskiego związanymi ze znaną w owych czasach praktyką przyjmowania przez szlachtę ukraińską polskich znaków herbowych, np. *Chmara*, *Odrowąż*, *Sulima*. Jednak rzeczywisty ich udział w identyfikacji jest trudny do ustalenia ze względu na wieloznaczną motywację tych nazw (odapelatywną, odimienną, odmiejscową) oraz brak wyczerpujących informacji na temat najdawniejszej historii rodów.

Określenia dodatkowe szlachty wołyńskiej w większości były nazwami dziedzicznymi, wspólnymi dla całej rodziny. Dane dotyczące historii największych rodów wołyńskich wywodzących się z dynastii

Giedyminowiczów pozwalają odnieść początki tego procesu do drugiej połowy wieku XV (por. III. 1. A. *Sposoby identyfikacji*).

Bojarzy

Nazwy osobowe odnoszące się do tej grupy zostały wyodrębnione z całości zebranego materiału z uwagi na jej niejednorodność, trudny do sprecyzowania status społeczny. W omawianym okresie bojarzy zajmowali przestrzeń pomiędzy szlachtą a chłopami ciągłymi. Byli grupą, która w ciągu wieków uległa znacznym przeobrażeniom. W czasach Rusi Kijowskiej tworzyli stan uprzywilejowany. Bojarzy drużynnicy stanowili elitę wojska książęcego, ziemscy bojarzy piastowali wysokie urzędy, byli doradcami książąt i właścicielami majątków ziemskich. Za panowania polsko-litewskiego termin ten obejmował zróżnicowaną majątkowo i społecznie kategorię ludzi. Wyższa warstwa bojarów przyjęła nazwę panów bądź ziemian, a niezamożni drobni bojarzy utracili część swych przywilejów i utworzyli grupę tzw. sług putnych, z czasem obróconych w chłopów. Przejawem upadku prestiżu tej grupy pod koniec XVI w. było nazywanie ich bojarami lub bojarami putnymi.

Wyekscerpowany ze źródeł materiał to zaledwie 148 nazw osobowych zapisanych w dokumentach z XVI i XVII w. Niemniej, na jego podstawie można pokusić się o stworzenie chociażby przybliżonego obrazu stosowanych w tej grupie środków identyfikacyjnych.

Najczęstsze rodzaje OD bojarów

OD	XVI wiek	
	Liczba	%
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	52	52,0
odmiejskowe na <i>-s'kyj/-c'kyj/-skil/-cki</i>	20	20,0
równe apelatywom (charakteryzujące i odzawodowe)	14	14,0

OD	XVII wiek	
	Liczba	%
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	14	29,2
zależnościowe z suf. <i>-enia</i>	12	25,0
równe apelatywom (charakteryzujące i odzawodowe)	11	22,9

Bojarzy identyfikowani byli przede wszystkim za pomocą formacji zależnościowych, wśród których dominowały nazwy z sufiksami *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*. W XVII w. wyraźną obecność zaznaczyły określenia na *-enia* (25%), niespotykane w nazewnictwie szlachty, częste natomiast w materiale odnoszącym się do chłopów i mieszczan. Na drugim miejscu znalazły się nazwy odapelatywne (charakteryzujące oraz wskazujące na wykonywany zawód). Nazwy odmiejscowe na *-ski* wystąpiły tylko w źródłach XVI-wiecznych, gdzie tworzyły 20% wszystkich OD. Identyfikacja tej grupy oparta więc była na modelu bliższym imiennictwu mieszczan i chłopów niż warstwy uprzywilejowanej, co świadczy o obniżeniu jej statusu w hierarchii społecznej.

C.2. SZLACHTA POLSKA

W wyekscerpowanych dokumentach wystąpiło 1821 nazw własnych mężczyzn. Rodzaje OD i ich udział w identyfikacji przedstawiają tabele poniżej:

Najczęstsze rodzaje OD szlachty polskiej

OD	XVI wiek	
	Liczba	%
odmiejscowe na <i>-ski/-cki</i>	180	87,8
charakteryzujące równe apelatywom	10	4,9
zależnościowe równe imionom	7	3,4
zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	2	1,0

OD	XVII wiek	
	Liczba	%
odmiejscowe na <i>-ski/-cki</i>	1016	87,1
charakteryzujące równe apelatywom	71	6,1
zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	35	3,0
zależnościowe równe imionom	12	1,0

OD	XVIII wiek	
	Liczba	%
odmiejscowe na <i>-ski/-cki</i>	448	90,3
zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	17	3,4
charakteryzujące równe apelatywom	8	1,6
zależnościowe równe imionom	7	1,4

Począwszy od XVI w. w antroponomii szlachty polskiej na Wołyniu dominuje system dwuelementowy, a określenia stojące po imieniu chrzestnym występują w roli nazwy dziedzicznej, wspólnej dla całej rodziny.

Najbardziej popularnym środkiem identyfikacyjnym, podobnie jak na ziemiach rdzennych, były tu nazwy odmiejscowe z sufiksem *-ski*, które w ciągu całego omawianego okresu tworzyły ponad 88% OD. Część tych określeń, pochodząca z XVII i XVIII w., to formy powstałe na gruncie ukraińskim, zaadaptowane fonetycznie do systemu języka polskiego. W XV w. w Koronie udział określeń na *-ski* w antroponomii stanu uprzywilejowanego był zbliżony i – według Z. Kowalik-Kalety – wynosił ponad 89% (2007: 402). W drugiej połowie XVI w. ich frekwencja utrzymywała się na wysokim poziomie, stanowiąc przeszło 84% (Kaleta 1998: 96). Na Mazowszu w XV w. przeważały jeszcze analityczne formacje odmiejscowe, a określenia na *-ski* tworzyły około 16% wszystkich nazw, natomiast w XVI–XVII w. były już najbardziej produktywnym typem nazewniczym, który tworzył odpowiednio: około 37% i przeszło 82% OD (Szulowska 2004: 202–203). Dominowały także w polskiej antroponomii szlacheckiej pozostałej części dawnej Ukrainy (AP: 215, 252).

Obok nazw syntetycznych spotykamy tu również odmiejscowe konstrukcje przymkowe. Wchodziły one w skład zestawień wieloczłonowych, zajmując pozycję przed lub po nazwie rodowej.

Drugim co do popularności środkiem nazewniczym były formacje charakteryzujące, wśród których przeważały określenia równe apelatywom, pełniące nie tylko rolę nazwisk, lecz również przydomków. W omawianym okresie stanowiły jednak niewiele ponad 4% ogólnej liczby wyekscerpowanych OD: około 5% w wieku XVI, ponad 6% w wieku XVII oraz około 2% w kolejnym stuleciu, ustępując miejsca patronimikom. Zatem różnica między nimi a dominującym w antroponomii szlacheckiej typem nazewniczym, dotycząca ich udziału w identyfikacji, była bardzo duża. W drugiej połowie XVI w. frekwencja nazw odapelatywnych na ziemiach etnicznych Polski była zbliżona i wynosiła przeszło 3%. Wyjątek stanowiła Małopolska i Mazowsze, gdzie w wieku XVI aż 40% tzw. szlachty zagrodowej posługiwało się nazwiskami pochodzenia odapelatywnego (Kaleta 1998: 96). Ich popularność w imiennictwie szlachty mazowieckiej w XVII w. wyraźnie spadła

i wyniosła przeszło 5% (Szulowska 2004: 202). Na Kresach natomiast przez cały omawiany okres zajmowały drugą pozycję po formacjach odmiejscowych (AP: 252).

Na dalszym miejscu znalazły się w omawianym materiale nazwy pochodzenia odojcowskiego na *-ic(z),-owic(z)/-ewic(z)*. W XVI w. ich udział w identyfikacji wynosił niespełna 1% i nieznacznie wzrósł w kolejnych dwóch stuleciach.

W materiale polskim spotykamy określenia równe nazwom herbów, które występowały tu nieco liczniej niż w antroponomii ukraińskiej. Pełniły one zarówno funkcję jedynego określenia dodatkowego, jak i przydomków w formułach trzelementowych. Duża ich część znana była jeszcze w staropolszczyźnie. Łączenie nazw heraldycznych z nazwiskami było znaną praktyką w imiennictwie historycznym.

Identyfikacja szlachty polskiej na Wołyniu jest odbiciem zwyczajów nazewniczych na ziemiach etnicznych zarówno jeśli chodzi o sposoby nominacji, jak i służące jej środki. Dają się zauważyć również daleko idące podobieństwa do polskiej antroponomii szlacheckiej pozostałej części Kresów południowo-wschodnich zbadanej przez W. Wolnicz-Pawłowską i W. Szulowską (AP). Porównanie z XV-wiecznym nazewnictwem szlachty (ruskiej i polskiej) w ziemi halickiej i lwowskiej ujawniło kontynuację trzech podstawowych typów nazewniczych, na których oparty był system antroponomiczny warstwy uprzywilejowanej, utrzymującą się dominację syntetycznych określeń odmiejscowych (w XV w. znaczną rolę odgrywały również formacje analityczne) oraz pozostającą na zbliżonym poziomie frekwencję określeń zależnościowych, wśród których najbardziej produktywnymi były określenia z formantami *-owicz/-ewicz*. W obu porównywanych zbiorach na drugim miejscu znalazły się określenia charakteryzujące, których udział w antroponomii dawnej ziemi halickiej i lwowskiej był jednak bardziej wyrazisty (Szulowska 1992: 30–34, 83).

Zestawiając natomiast środki identyfikacyjne szlachty polskiej i ukraińskiej na Wołyniu, należy powiedzieć o pewnych wyraźnie znaczących się odmiennościach. Obie grupy, oprócz tworzywa językowego, różnił przede wszystkim zakres użycia (frekwencja) poszczególnych środków nazewniczych. Wprowadzie typowymi OD zarówno szlachty ukraińskiej, jak i polskiej były formacje odmiejscowe, to jed-

nak w XVI–XVII w. na drugim miejscu w materiale odnoszącym się do Polaków występowały nazwy odapelatywne, przy czym ich udział w identyfikacji był dużo mniejszy niż form zależnościowych w antroponimii ukraińskiej. Znacznie wyraźniejsza była więc w antroponimii polskiej różnica między dwoma najczęściej występującymi środkami identyfikacyjnymi, dotycząca ich frekwencji. Podkreślić jednak należy bardzo wysoką produktywność sufiksu *-ski* w obu systemach, z nieznaczną tendencją zniżkową w wieku XVIII w imiennictwie ukraińskim oraz przybliżonym wzrostem w nazewnictwie polskim.

C.3. MIESZCZANIE I CHŁOPI UKRAIŃSCY

Ze zgromadzonych źródeł wyekscerpowano 9873 określeń dodatkowych identyfikujących nieszlachtę: 3401 nazw mieszczan oraz 6472 nazw odnoszących się do chłopów.

Najczęstsze rodzaje OD mieszczan i chłopów ukraińskich

Określenia dodatkowe	XVI wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	384	933	31,8	65,8
charakteryzujące równe apelatywom	301	179	24,9	12,6
równe nazwom zawodów	210	83	17,4	5,9
charakteryzujące z suf. <i>-ko</i>	36	35	3,0	2,5
zależnościowe równe imionom	26	39	2,2	2,8
composita	47	12	3,9	0,8
odmiejskowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	39	15	3,2	1,1
zależnościowe z suf. <i>-ow, -yn/-in</i>	41	10	3,4	0,7
zależnościowe z suf. <i>-enia</i>	7	15	0,6	1,1
charakteryzujące z suf. <i>-yk/-ik</i>	12	10	1,0	0,7
zależnościowe z suf. <i>-uk/'uk, -czuk</i>	3	14	0,2	1,0

Określenia dodatkowe	XVII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
charakteryzujące równe apelatywom	319	627	23,5	21,3
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	189	588	14,0	20,2
zależnościowe z suf. <i>-enia</i>	105	589	7,7	20,2
równe nazwom zawodów	203	158	15,0	5,4
zależnościowe z suf. <i>-ow, -yn/-in</i>	56	238	4,1	8,2
zależnościowe równe imionom	75	164	5,5	5,6
odmiejskowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	99	59	7,3	2,0
zależnościowe z suf. <i>-uk/-'uk, -czuk</i>	39	83	2,9	2,8
charakteryzujące z suf. <i>-ko</i>	41	80	3,0	2,7
composita	40	45	2,7	1,5
charakteryzujące z suf. <i>-yk/-ik</i>	11	28	0,8	1,0

Określenia dodatkowe	XVIII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
zależnościowe z suf. <i>-uk/-'uk, -czuk</i>	143	692	17,0	32,4
charakteryzujące równe apelatywom	177	438	21,0	20,5
zależnościowe z suf. <i>-ow, -yn/-in</i>	125	242	14,8	11,3
zależnościowe równe imionom	70	201	8,3	9,4
odmiejskowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	50	112	5,9	5,2
równe nazwom zawodów	54	96	6,4	4,5
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	49	29	5,8	1,4
composita	17	47	2,0	2,2
charakteryzujące z suf. <i>-ko</i>	18	18	2,1	0,8
charakteryzujące z suf. <i>-yk/-ik</i>	11	23	1,3	1,1
charakteryzujące z suf. <i>-ec</i>	10	15	1,2	0,7

W omawianym okresie ukraińska antroponimia mieszczańska i chłopska na Wołyniu zdominowana była przez typ patronimiczny, co w sposób zasadniczy odróżniało ją od imiennictwa szlacheckiego opar-

tego na modelu odmiejscowym. Środki morfologiczne służące derywacji nazw odojcowskich pozostawały w zasadzie niezienne, ale różna była ich produktywność. Poza dawnym sufiksem *-ę (ukr. -я/-а), który w wyniku kontaminacji z *-en-* utworzył na gruncie języka ukraińskiego nowy formant *-enia* i w funkcji patronimicznej znany był dopiero w wieku XVI, wszystkie pozostałe występowały w antroponimii ukraińskiej w okresie wcześniejszym.

W dwóch pierwszych stuleciach do najczęściej wykorzystywanych OD należały formacje z sufiksami *-yc(z)/-ic(z)*, *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*, ponad dwukrotnie częściej stosowane w XVI w. w antroponimii chłopskiej (31,8% : 65,8%). W XVII w. frekwencja tych nazw wyraźnie maleje, ale w identyfikacji chłopów wciąż utrzymuje się ich przewaga (14% : 20,2%). W kolejnym stuleciu ten typ słowotwórczy należy już do mało produktywnych. Badane nazwy w większości tworzone były od imion i wchodziły w skład dwuelementowych formuł nazewniczych. Do okazjonalnych należą zapisy, w których określenia na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* wskazywały na związek relacyjny z ojcem, zajmując drugą pozycję po imieniu chrzestnym w zestawieniach trójczłonowych.

Na początku omawianego okresu formacje zależnościowe tworzone były także przy pomocy sufiksów *-ow*, *-yn/-in* (3,4% – mieszczanie, 0,7% – chłopci). Kolejne stulecia przyniosły wzrost popularności tych nazw. W XVIII w. stanowiły one już 14,8% wszystkich OD mieszczan i 11,3% OD chłopów.

Innym typem morfologicznym były struktury z pierwotnie deminutywnym sufiksem *-*ę* (*-enia*). W XVI w. tylko wyjątkowo tworzyły określenia patronimiczne. Szczyt swej popularności przeżywały w kolejnym stuleciu, wyraźnie przeważając wśród chłopów (7,7% : 20,2%), gdzie obok formacji na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)* należały do najbardziej produktywnego rodzaju nazw odojcowskich. W XVII w. były częstym OD również wśród bojarów. W nazewnictwie szlacheckim nie wystąpiły.

Na początku omawianego okresu niemal równie rzadko co nazwy z formantem *-enia* tworzone patronimy z sufiksami *-uk/-'uk*, *-czuk*. Wciąż jeszcze nieczęste w kolejnym stuleciu, w wieku XVIII stały się najchętniej wykorzystywanym typem słowotwórczym, szczególnie

w nazewnictwie chłopskim (17% : 32,4%). Wśród szlachty tego typu formacje nie były znane.

Do nazw zależnościowych zostały włączone również formy równe imionom (w postaci podstawowej oraz hipokorystycznej). Ich udział w nominacji nieznacznie wzrastał, w wieku XVIII tworząc 8,3% wszystkich OD mieszczan oraz 9,4% OD chłopów. W końcowym okresie frekwencja tych nazw w antroponimii obu stanów ponad dwukrotnie przewyższała ich udział w identyfikacji szlachty.

Pozostałe patronimy to formy z sufiksami *-enko*, *-ko*, *-ykl/-ik*, *-czyk*, *-(ow)ec/-ewec*, *-(yn)ec*, *-ak/-'ak*, *-czak*, *-ka* oraz określenia wyrażone Gen. sg imienia lub OD ojca. Obok nich wystąpiły analityczne nazwy zależnościowe, mówiące kto czym jest zięciem, synem, bratem, siostrzeńcem, bratankiem, mężem bądź parobkiem. W omawianym typie formacji struktury rzeczownikowe wyraźnie przeważały nad przymiotnikowymi.

Kolejną grupę stanowią formacje utworzone w wyniku nominacji odapelatywnej. Są to w większości określenia o charakterze przezwiskowym. Podobnie jak w imiennictwie bojarów, ich udział w identyfikacji obu stanów był duży, znacznie większy niż w antroponimii szlacheckiej. Do najchętniej wykorzystywanych nazw charakteryzujących należały formy równe apelatywom. Ich produktywność przez cały niemal omawiany okres była zbliżona i sięgała przeszło 20%. Jedynie wśród mieszczan w XVI w. tego rodzaju określenia występowały prawie dwukrotnie częściej niż wśród chłopów. Grupę formacji odapelatywnych tworzyły również dość liczne określenia pochodne. W ich derywacji brały udział 44 sufiksy proste i złożone. Największą produktywność wykazywały: *-ko*, *-ykl/-ik*, *-ec*, *-ej*, *-ek* – w wieku XVI, *-ko*, *-ykl/-ik* – w wieku XVII oraz *-ko*, *-ykl/-ik*, *-ek*, *-ak*, *-ec* – w wieku XVIII. Włączono tu także composita oraz formacje paradygmatyczne. Inną grupą wśród nazw odapelatywnych były formy równe nazwom zawodów, które dużo częściej występowały w funkcji OD w środowisku miejskim, zwłaszcza w XVI i XVII w. Ich udział w identyfikacji w dokumentach XVIII-wiecznych był wyraźnie mniejszy, co miało związek ze znacznym wzrostem odzawodowych formacji przyrostkowych. Analiza źródeł z poszczególnych miast rzuciła pewne światło na poziom urbanizacji dawnego Wołynia oraz rozwój różnych gałęzi gospodarki i jej specyfikę regionalną.

Odmiejscowe OD na *-ski*, tworzące kolejny typ nazewniczy, dominowały w omawianym okresie w antroponimii szlachty. Ich udział w nominacji mieszkańców miast i wsi był znacznie mniejszy i sięgał zaledwie 3,2% (mieszczanie): 1,1% (chłopi) w wieku XVI oraz odpowiednio: 7,3% : 2% w wieku XVII i 5,9% : 5,2% w wieku XVIII. Dość częste w imiennictwie warstwy uprzywilejowanej odmiejscowe konstrukcje przyimkowe, w materiale dotyczącym nieszlachty należały do okazjonalnych i odnosiły się do osób pochodzących z innych miejscowości. Do grupy nazw odmiejscowych włączono ponadto określenia równe nazwom mieszkańców, formy utworzone od nazw terenowych oraz określenia równe nazwom miejscowym, tworzące stosunkowo niewielki zbiór.

Zatem w obu omawianych stanach występowały te same rodzaje OD, a zaznaczające się różnice dotyczyły zakresu ich użycia w kolejnych stuleciach. Zestawiając natomiast materiał odnoszący się do mieszczan i chłopów z antroponimią szlachty, możemy wskazać dwa różne modele, na których oparte było imiennictwo porównywanych grup: model patronimiczny, któremu towarzyszyły nazwy odapelatywne, znacznie rzadziej odmiejscowe wśród nieszlachty oraz model nazwiska odmiejscowego, obok którego występowały formacje patronimiczne i odapelatywne w antroponimii warstwy uprzywilejowanej. Mniejsza była też różnica we frekwencji między dwoma najczęstszymi typami nazewniczymi wśród mieszczan i chłopów niż wśród szlachty. Tak więc w antroponimii omawianych stanów stosowane były te same typy nazewnicze, ale różny był ich udział w identyfikacji. Jeśli zaś chodzi o rodzaje OD, nie wszystkie występowały w porównywanych grupach społecznych. Niektóre z nich, tj. formacje równe nazwom zawodów czy analityczne określenia zależnościowe, nieznanne były wśród szlachty, z kolei zaś określenia heraldyczne ze zrozumiałych względów zarezerwowane były tylko dla stanu uprzywilejowanego. Poza tym wyraźne ograniczenia społeczne towarzyszyły funkcjonowaniu pewnych typów słowotwórczych, np. formacji z sufiksami *-uk/-'uk*, *-czuk*, *-enia* czy *-enko*, występujących tylko w imiennictwie nieszlacheckim. Różny był także zakres użycia pozostałych rodzajów OD w obu stanach w ciągu całego omawianego okresu. Zatem systemowi imienni-

czemu mieszczan i chłopów znacznie bliższa była antroponimia bojarów (sług putnych) niż szlachty.

Imiennictwo mieszczan i chłopów Wołynia wykazuje wiele podobieństw z antroponimią innych ziem dawnej Ukrainy, w której występowały te same typy nazewnicze, różny był natomiast repertuar wykorzystywanych środków morfologicznych i zakres ich użycia. Najwięcej cech wspólnych odnajdujemy w XVI–XVII-wiecznej antroponimii nieszlacheckiej niedalekiej Żytomierszczyzny, w której dominowały formacje zależnościowe, na dalszym zaś miejscu znajdowały się nazwy odapelatywne oraz odmiejscowe (Ящук 2008: 6–7, 15). Na modelu patronimicznym oparte było również XVIII-wieczne nazewnictwo w dawnej ziemi chełmskiej (Huk 1998: 439–440), na Podlasiu (Dacewicz 1999: 193–200; 2006: 158) oraz w województwie ruskim. Najwięcej paraleli można przeprowadzić z jego częścią wschodnią oraz pograniczem z okręgiem betzkim, gdzie wyraźnie dominowały formacje z sufiksem *-uk* (Wolnicz-Pawłowska 1978: 72; Близнюк 1997: 20–21), tak typowe dla Wołynia. Porównanie z imiennictwem XV-wiecznym halickim i lwowskim (ukraińskim i polskim) ukazuje bardzo wyraźny wzrost roli patronimów w późniejszym systemie nazewniczym (Szulowska 1992: 83).

C.4. MIESZCZANIE I CHŁOPI POLSCY

Materiał o cechach językowych polskich stanowi znacznie mniejszą część. W omawianym okresie zachodnie ziemie Ukrainy (z wyjątkiem Lwowa), w tym również Wołyń, były w większości zamieszkiwane przez Ukraińców. Zebrane dane rzucają pewne światło na kolonizację tego terenu przez Polaków. W źródłach XVI-wiecznych wystąpiło stosunkowo niewiele określeń odnoszących się do stanu szlacheckiego, który w ciągu całego omawianego okresu reprezentowany był znacznie liczniej niż pozostałe grupy społeczne. O widocznym napływie Polaków na badane tereny można mówić dopiero począwszy od XVII w., aczkolwiek również przede wszystkim w odniesieniu do szlachty. Materiał odnoszący się do mieszczan i chłopów jest skromny. Zgromadzono 841 form poimiennych o polskich cechach językowych, służących do identyfikacji obu stanów: 492 OD mieszczan i 349 OD chłopów. Najwięcej zapisów pochodzi z wieku XVII.

Najczęstsze rodzaje OD mieszczan i chłopów polskich

Określenia dodatkowe	XVI wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
równe nazwom zawodów	50	14	45,9	35,0
charakteryzujące równe apelatywom	19	5	17,4	12,5
zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	9	8	8,3	20,0
odmiejskowe z suf. <i>-ski/-cki</i>	3	9	2,8	22,5
równe nazwom etnicznym	12	3	11,0	7,5
równe nazwom mieszkańców	11	1	10,1	2,5
zależnościowe równe imionom	3		2,7	

Określenia dodatkowe	XVII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
równe nazwom zawodów	150	54	57,5	32,7
charakteryzujące równe apelatywom	38	36	14,6	21,8
odmiejskowe z suf. <i>-ski/-cki</i>	46	26	17,6	15,8
zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	7	11	2,7	6,7
równe nazwom etnicznym	10	7	3,8	4,2
zależnościowe równe imionom	6	4	2,3	2,4
równe nazwom mieszkańców	3	4	1,1	2,4

Określenia dodatkowe	XVIII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
równe nazwom zawodów	39	43	32,0	29,9
odmiejskowe z suf. <i>-ski/-cki</i>	44	35	36,1	24,3
charakteryzujące równe apelatywom	4	25	3,3	17,4
zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	14	2	11,5	1,4
równe nazwom mieszkańców	2	7	1,6	4,9
zależnościowe równe imionom	4	7	3,2	4,9
równe nazwom etnicznym	1		0,8	

Najpowszechniejszym środkiem nazewniczym były tu, podobnie jak na ziemiach etnicznych, formacje odapelatywne. Ich zasadniczą część tworzyły OD równe nazwom zawodów. W antroponimii miejskiej były to bardzo częste formy, które w XVI w. tworzyły aż 45,9% wszystkich OD, zaś w XVII w. – 57,5% (wiele z nich prawdopodobnie było nazwami wskazującymi na aktualnie wykonywane zajęcie), co potwierdza dane historyczne o kolonizowaniu miast wołyńskich przez rzemieślników polskich. W kolejnym stuleciu wskaźniki udziału tego typu nazw w identyfikacji obu stanów maleją w związku z wyraźnym wzrostem odzawodowych formacji patronimicznych. Drugą, znaczącą grupę nazw odapelatywnych tworzą określenia charakteryzujące. Ich podstawową część stanowią formy równe apelatywom, od XVII w. częstsze w imiennictwie chłopskim. Pozostałe były nazwami pochodnymi tworzonymi przy pomocy 11 przyrostków, z których najbardziej produktywnymi okazały się: *-ka*, *-ik/-yk*, *-el* w wieku XVII oraz *-an*, *-ik/-yk* w wieku XVIII, jak również złożeniami i formacjami paradygmatycznymi. Tak więc identyfikacja przez wskazanie na pewne indywidualne cechy człowieka oraz wykonywane zajęcie była pierwszoplanowa, ważniejsza niż tak typowa dla społeczności ukraińskiej identyfikacja przez podkreślenie przynależności do rodziny.

Na drugim miejscu znalazły się określenia odmiejscowe. Były to w większości derywaty z sufiksem *-ski/-cki*. Chociaż w XVI w. występowały jeszcze formacjom zależnościowym, to jednak ich udział w identyfikacji rósł z każdym następnym stuleciem, w wieku XVIII stanowiąc już 36,1% OD mieszczan i 24,3% OD chłopów. Włączono tu również określenia równe nazwom miejscowym i nazwom mieszkańców oraz formacje pochodzące od nazw terenowych.

Trzecią grupę tworzą formacje odojcowskie, które w nazewnictwie nieszlacheckim występowały znacznie częściej niż wśród szlachty. Największą ich frekwencję odnotowują źródła XVIII-wieczne. Przez cały omawiany okres podstawowym środkiem słowotwórczym służącym derywacji patronimów były sufiksy *-ic(z)*, *-owic(z)*/*-ewic(z)*. W grupie nazw zależnościowych uwzględnione zostały także formacje równe imionom, popularniejsze w imiennictwie ukraińskim, zwłaszcza w XVII

i XVIII w. W okresie tym chętniej używane były przez mieszczan i chłopów niż przez szlachtę.

Nazewnictwo obu omawianych stanów wykazywało duże zbieżności z XVIII-wieczną antroponimią nieszlachecką pozostałej części Kresów południowo-wschodnich (Wolnicz-Pawłowska 1978: 122–123) oraz Polski etnicznej (Bubak 1986: 220–225; Rudnicka-Fira 2004: 208; Szulowska 2005: 202–205), opartą na wzorcu odapelatywnym, któremu (w zależności od czasu i regionu) towarzyszyły formacje odmiejscowe, rzadziej patronimiczne lub odwrotnie: określenia patronimiczne, rzadziej odmiejscowe. Podobieństwa te dotyczą również środków gramatycznych wykorzystywanych do tworzenia poszczególnych rodzajów OD. Podstawową cechą odróżniającą polskie imiennictwo Wołynia od antroponimii ziem macierzystych była hybrydyzacja leksykalna oraz fonetyczna i morfologiczna nazw (co po części mogło mieć związek z językiem dokumentów), będąca wynikiem polsko-ukraińskiej interferencji językowej, typowej dla terenu dawnych Kresów.

Znacznie większe różnice dzieliły polską antroponimię nieszlachecką i szlachecką Wołynia, która była oparta na modelu nazwiska odmiejscowego, tworzonego od nazw posiadanych majątków. Wśród mieszczan i chłopów określenia na *-ski/-cki* występowały rzadziej i wskazywały na miejsce pochodzenia osoby. Niewielka ich część to określenia o motywacji odapelatywnej oraz odimiennej powstałe pod wpływem wzorca nazwiska szlacheckiego. Istotną rolę odgrywały tu formacje równe nazwom zawodów, zwłaszcza w środowisku miejskim. Wśród szlachty tego rodzaju określenia nie były znane. Kolejną cechą różniącą nazewnictwo obu stanów jest znacznie większa w przypadku szlachty różnica we frekwencji między najbardziej produktywnym typem nazewniczym a pozostałymi, tj. określeniami odapelatywnymi i zależnościowymi. W antroponimii nieszlacheckiej udział dwóch kolejnych typów, czyli nazw odmiejscowych i zależnościowych był dużo wyraźniejszy. Nie było tu natomiast, podobnie jak w materiale ukraińskim, określeń heraldycznych. Zatem w omawianym okresie w polskim imiennictwie mieszczańskim i chłopskim oraz szlacheckim

występowały w większości te same rodzaje OD oraz typy nazewnicze, lecz różna była częstotliwość ich wykorzystywania.

Porównując natomiast nieszlacheckie imiennictwo polskie i ukraińskie dawnego Wołynia, należy zauważyć, że przez cały omawiany okres było ono oparte na dwóch różnych modelach: w materiale polskim na wzorcu nazwiska odapelatywnego (przezwiskowego i odzawodowego), zaś w materiale o cechach ukraińskich na typie nazwiska patronimicznego ze zmienną frekwencją poszczególnych środków morfologicznych, znacznie większym repertuarem formantów uczestniczących w derywacji określeń charakteryzujących oraz większym udziałem patronimów semantycznych w XVII i XVIII w. Jeśli spojrzymy na system antroponimiczny jak na element języka odzwierciedlający świat człowieka, zauważymy, że w kulturze Ukraińców (wszystkich stanów) bardzo ważną wartością była rodzina i przynależność do niej oraz rola ojca jako głowy rodu⁷⁷. Natomiast w kulturze polskich mieszczan i chłopów ważniejszym było postrzeganie drugiego człowieka przez pryzmat jego natury, wyglądu zewnętrznego czy wykonywanego zajęcia. Świat ludzkich wartości odzwierciedlony w nazwach własnych uwarunkowany był więc etnicznie oraz społecznie. Do-

⁷⁷ W dawnej Ukrainie istniały wielkie społeczności rodzinne, na których czele stał ojciec. Jeszcze w XIX-wiecznej Bukowinie oraz Galicji istniały tzw. *zadruchy*, wspólnoty składające się z ojca, który był głową takiej społeczności oraz rodzin jego synów i braci. Cały posiadany majątek był własnością wspólną, ale zarządzaną przez ojca posiadającego pełnię władzy. Wyznaczał on zakres obowiązków i nadzorował ich wykonywanie. Sam podejmował ważne decyzje, reprezentował rodzinę na zewnątrz. Tylko do niego należał głos w radzie sąsiedzkiej. Dbał o dobro wszystkich, zapewniał pożywienie i ubranie. Przed jego śmiercią wybierany był następca, tzw. *zawidcja*, którym mógł zostać brat lub najstarszy syn, nieposiadający już jednak takich samych jak ojciec praw, por. I. Франко, *Громада і „задруга” серед українського народу в Галичині і на Буковині*, [w:] eadem, *Зібрання творів у 50 томах*, т. 44, кн. 1, Київ 1984, с. 487–495. Tego typu wiejskie wspólnoty rodzinne – *zadrugi* – znane były przede wszystkim wśród Słowian południowych. W dawnej Rusi były to wspólnoty sąsiedzkie, oparte na wspólnej własności ziemi, tzw. *wierw'* oraz rodzinne *obszczyny*, por. *Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych*, pod red. W. Kowalenko, G. Labudy, T. Lehra-Splawińskiego i in., t. VI, s. 629–630, t. VII, s. 39–42, Wrocław 1977–1982.

minacja formacji odmiejscowych w identyfikacji szlachty ukraińskiej i polskiej wskazuje na znaczenie, jakie w tej grupie społecznej przypisywano własności ziemskiej⁷⁸. W przypadku antroponomii ukraińskiej pewną rolę odegrał z pewnością wpływ systemu polskiego. Jednak ważne miejsce posiadały tu również formacje ojcowskie – podobnie jak w pozostałej części społeczeństwa ukraińskiego – których rola w imiennictwie polskiej szlachty na Wołyniu była raczej mało znacząca.

⁷⁸ Na temat kulturotwórczej funkcji nazwisk oraz związków pomiędzy ich budową i rodzajem por. Z. Kaleta, *Ewolucja nazwisk...*; Eadem, *Nazwisko...*; E. Rzetelska-Feluszko, *W świecie nazw własnych*, Warszawa–Kraków 2006, s. 84–95.

2. OD ODNOSZĄCE SIĘ DO KOBIEŃ

Życie i status kobiety w dawnej Rzeczypospolitej były zdeterminowane przede wszystkim przez płeć i przynależność społeczną, również miejsce w rodzinie oraz stan cywilny. Mimo, że rodzina była patriarchalna, to jednak z wyraźną pozycją kobiety jako matki i żony. Do niej należało prowadzenie gospodarstwa domowego, a nawet – w przypadku przedstawicielek stanu uprzywilejowanego – zarządzanie folwarkiem pod nieobecność męża uczestniczącego w wyprawie wojennej. Kobieta miała więc swój wkład w wytwarzaniu środków potrzebnych do utrzymania rodziny. Lustracje dóbr z drugiej połowy XVI w. podają, że szlachcianki składały zeznania o stanie majątków i nie budziło to zdziwienia czy sprzeciwu lustratorów (Markiewicz 2004: 189). Duże zaangażowanie wykazywały również mieszcanki, zwłaszcza te, które znajdowały się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Zajmowały się rzemiosłem, lokalnym handlem, uczestniczyły w dalekich wyprawach jarmarcznych (Charewiczowa 2002: 62). Z kolei niektóre wieśniaczki, zapewne wdowy, prowadziły karczmy i młyny, zbywały produkty rolne, dzierżawiły łąki i pola. Aktywność gospodarcza kobiet szła w parze z działalnością na polu kultury. Szlachcianki i bogate mieszcanki zajmowały się mecenatem kulturalnym i sakralnym: fundowały kościoły, epitafia rodzinne, szkoły, szlachcianki budowały i przebudowywały pałace, były miłośniczkami sztuki. Jednak rola kobiet w stosunkach społeczno-prawnych była ograniczona. Dobrze ilustrują to słowa M. Boguckiej: „[...] całkowita niezdolność prawna kobiet i ich wykluczenie z życia publicznego stanowi tezę wszystkich traktatów prawnych XVI i XVII w. Tłumaczono ową dyskryminację specjalnym statusem kobiety (winna ona zachowywać skromność stosowną do płci, co zakazuje występowania publicznego), a także jej charakterem (kobieta jest niestała, emocjonalna, niezdolna do ferowania bezstronnych opinii [...])” (1998: 121). Z kolei Ł. Charewiczowa tak pisze o statusie prawnym mieszanek miast: „[...] w obliczu urzędu jawiła się zawsze mieszcanka wspierana męskim, jak wymagało to prawo, ramieniem. Nic bowiem nie znaczyła wobec prawa jej sama, najreżolutniejsza nawet osoba, towarzyszyć jej musiał we wszystkich spra-

wach urzędowych męski opiekun, tutor...” (2002: 65). Właśnie ową prawno-społeczną niesamodzielnością kobiet należy tłumaczyć niską frekwencję określeń kobiecych w dawnych dokumentach. Podrzędne względem mężczyzny miejsce w rodzinie i poza nią określało ich zależnościowy charakter ujawniający się w strukturze morfologicznej nazw. Te, jakie się pojawiły, dotyczą głównie wdów, którym jako faktycznym głowom rodziny przysługiwały pewne prawne i ekonomiczne przywileje, mające ułatwić samodzielne prowadzenie gospodarstwa domowego (Karpiański 1995: 206). Znaczny wzrost określeń kobiet w dokumentach ma miejsce dopiero począwszy od XVII w, kiedy to władze kościelne nałożyły obowiązek prowadzenia w parafiach ksiąg metrykalnych.

Wyekscerpowane ze źródeł nazwy kobiet odnoszą się do przedstawicielek wszystkich stanów⁷⁹. Składają się na nie syntetyczne formacje odojcowskie i odmężowskie, ilustrujące zależny od ojca oraz męża status kobiety, a także nieliczne poświadczone nazwy równe OD mężczyzn oraz formacje analityczne wyrażone przez deskrypcje odmiejscowe i rodzinne. Feminatywa, w zależności od rodzaju dokumentu, w którym zostały zapisane, tworzyły zestawienia bardziej lub mniej rozbudowane. W rejestrach podatkowych, inwentarzach i lustracjach mogły to być proste formuły, składające się z imienia oraz/ lub OD, np. *Marya Bobicka* RW 1583, *Klimuntowa* RPŁ 1569, *Anny Budzińskiej* (Gen.) PW 1662, *Byczkowskiej* (Gen.) LW 1789, *Kuzelowska* IK 1743. W dokumentach wagi państwowej oraz księgach sądowych najczęściej występowały wielocłonowe zestawienia, które niosły dokładniejszą informację o kobiecie, tj. czyją jest lub była żoną, czyją jest córką bądź z jakiego rodu się wywodzi, w jakim mieszka majątku lub skąd pochodzi, np.: *Knehinja Jakowowaja Jałowickaja Owdotia Kozinskoho z Jałowicz*

⁷⁹ Środki i sposoby identyfikacji kobiet w dawnej Ukrainie opisały: A. Гумецька, *op. cit.*, s. 30–34; M. Сенів, *Основні способи й засоби ідентифікації жінки в писемних пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.*, [w:] *З історії української лексикології*, Київ 1980, s. 160–200, natomiast na Łemkowszczyźnie w XVI–XIX w. E. Wolnicz-Pawłowska w artykule *Dawne łemkowskie nazwy kobiece na tle antroponimii sąsiednich gwar*, „*Onomastica*” XXX, 1986, s. 133–141 oraz *Z dawnej antroponimii łemkowskiej. Nazwy kobiet z sufiksem -'anka*, [w:] *Nazwy własne a wyrazy pospolite w języku i tekście*, Opole 1986, s. 251–258.

DŁ 1569, *Eufrozynie Rahozance Jerzyney Rozwoliczowey* (Dat.) AGK 1684, *Katharzyny Putoszynskiego Gabryelowy Kuczewskiej corki urodzoney iey mości paniey Justyny Skińskiego Putoszyńskiej* (Gen.) KG 1701.

A. TYPY OD KOBIET

A.1. FORMACJE ODOJCOWSKIE

Patronimika córek stanowią niewielką część zgromadzonego materiału. Są to w ogromnej większości nazwy szlachcianek. W tekście towarzyszą im apelatywy: *паньна, дочка, panna, corka, dziewczka*. Częściej jednak, zwłaszcza w dokumentach pisanych wyższym stylem, o stanie cywilnym mówi kontekst. Fiksacja określeń odojcowskich córek szlacheckich odbywała się zwykle przy okazji wzmianek w księgach sądowych, dotyczących spraw spadkowych, kupna czy sprzedaży majątków, kobiet już zamężnych. Waga tych dokumentów oraz styl kancelaryjny narzucały dokładną identyfikację z wykorzystaniem formuł wieloelementowych, zawierających obok określeń odmężowskich również patronimika córek, mówiące o ich pochodzeniu rodowym. Tak więc określenia odojcowskie to przeważnie nazwy odnoszące się w chwili zapisu dokumentu do mężatek i wdów.

Określenia panien tworzone były przede wszystkim za pomocą sufiksów *-owna(ja)/-ewna(ja)*, poza tym *-'anka*, okazjonalnie *-yna(ja)/-ina(ja)*. Część zgromadzonych patronimów to nazwy na *-a(ja)*, pochodzące od męskich formacji odmiejscowych z sufiksem *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki*. Femińatywa powstałe na ich bazie mogły być tworzone tylko przez zmianę paradygmatu. Relacje ojciec – córka były też wyrażane formą Gen. sg OD ojca.

Z sufiksem *-owna(ja)/-ewna(ja)*

Podstawą patronimów na *-owna(ja)* były najczęściej OD ojców. W „*Волинських грамотах*”, w których znalazło się stosunkowo dużo poświadczeń nazw kobiet, formacje z tym sufiksem pochodziły zarówno od imienia, jak i OD ojca, np. *Федора Гневошо(в)на Киселе(в)на* WH 1577. Pierwotnie tworzone od podstaw spółgłoskowych, w omawianym materiale łączyły się również z tematami na *-o*, np. *Петр(в)овая Денисковная* PWL 1565.

**Grupa I – materiał o cechach językowych ukraińskich
XVI wiek**

sz: Зофѣя Боговитиновна TU 1561, Wasilewaja Bohdana Chrebtowna DW 1569, Ганны Деспотовны (Gen.) OCZ 1578, Наста(с)и Романовне Гулевичовне (Dat.) WH 1570, Федору Ело(в)ну (Acc.) WH 1567, Федоре Гневошовне Киселе(в)не (Dat.) WH 1577, Романово(и) Гулевичово(и) пнеи Полаги(и) Ма(т)ясовны Суropyатовны (Gen.) WH 1571, Га(н)на Миколає(в)на ω(с)тиковна WH 1571, Марины Русино(в)ны (Gen.) WH 1567, О(в)до(т)єю Ва(н)ковною Белосто(ц)ко(з)[о] (Instr.) WH 1577.

XVII wiek

sz: Anny Chodkiewiczowny Jachimowowey Koreckiey (Gen.) PWW 1621, Eudochi Dederkałowny (Gen.) AGK 1684, Hulewiczowny KGL 1670, Anny Korybutowney xiężnej z Wiszniowca (Gen.) AGK 1684, Hołubką Łosiowną (Instr.) LK 1663, Катарины Тишкевичовны Вишневецкое (Gen.) TU 1638, Woroniczowny (Gen.) KGW 1664.

**Grupa II – materiał o cechach językowych polskich
XVII wiek**

sz: Zofie Butlerowne (Dat.) AGK 1684, Krystyny Chmielowny (Gen.) KGK 1643, Krystyny Łukaszowny (Gen.) AGK 1684, Anny Wilczkowny (Gen.) PW 1662.

XVIII wiek

sz: Tereszey Frykaczowny Marcinowey Ułanowskiej (Gen.) AO 1708, Maryanno Orgieltowno (Instr.) D 1777.

Z sufiksem -'anka

Nazwy z tym sufiksem tworzono przede wszystkim od formacji nazwiskowych oraz przydomków o podstawach na -a, okazjonalnie od imion. W kilku przykładach pierwotna łączliwość sufiksu -'anka została zachwiana. Za podstawę motywacyjną posłużyły w nich formacje odojcowskie o wygłosie spółgłoskowym, np.: *Horpyna Pływaczanka* KG 1792.

Grupa I

XVI wiek

sz: *Katerina Skorutjanka DW 1569, Марина Три(з)ня(н)ка Ждановая Коло(н)таєвая WH 1577.*

XVII wiek

sz: *Aleksandre Hrozianke Chowanską (Acc.) AGK 1684, Hruszance (Dat.) AGK 1684, Puzynianki (Gen.) PNŁ 1677.*

ch: *Hulanka KG 1664.*

XVIII wiek

m: *Pałaszka Krywdzianka KG 1769.*

ch: *Praxeda Mikicianka K 1799.*

Grupa II

XVII wiek

ch: *Kłopocianka KG 1664.*

Z końcówką paradygmatyczną *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*

W formułach wieloelementowych, zawierających dwa określenia na *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, nazwami córek są formy stojące obok patronimów z sufiksem *-owna* urobionych od imienia ojca. Niektóre z nich to określenia na *-ska(ja)* tworzone wprost od nazwy dziedziczonego po rodzicach majątku, odnoszące się w chwili zapisu do kobiety już zamężnej, np. *Евдоки(м)я Ю(р)євна Ве(р)бъская В(а)новская Васи(л)євая Мирови(ц)кая WH 1571*, która była właścicielką majątku rodzinnego Werboje-Wochnow. Podobne przykłady z dawnej ziemi halickiej i lwowskiej przytacza również W. Szulowska (1992: 75–76).

Grupa I

XVI wiek

sz: *Настася Юревна Гольшанская AS III 1533, Ене(с)ти(м)я Васи(л)євна Дриви(н)ская WH 1577, Орина А(н)дрее(в)на Ко(л)пыто(в)ская Якимовая Лине(в)ская WH 1577, Па(в)ловою Соколи(н)скою, кне(ж)ною Га(н)ною Романо(в)ною Любе(ц)кою (Instr.) WH 1571.*

XVII wiek

sz: *Aleksandre Hrozianke Chowanską* (Acc.) AGK 1684.

Z sufiksem *-yna(ja)/-ina(ja)*

Formacje odojcowskie tylko wyjątkowo tworzono za pomocą sufiksu *-yna(ja)*. Wynotowano zaledwie dwa przykłady takich określeń, utworzone od imion ojców z dawnym tematem na *-a*.

Grupa I

XVI wiek

sz: *Ганною Богдановною Пуцятинною* (Instr.) II 1570.

XVIII w.

ch: *Maryna Chomina* D 1752.

Równe OD ojca w Gen. sg

Formy tego typu pochodzą z deskrypcji zależnościowych, mówiących o relacji ojciec — córka. Powstały przez elipsę nazwy pospolitej. W omawianym materiale wystąpiły zarówno w nazwach o ukraińskiej, jak i polskiej charakterystyce językowej. Jeśli OD ojca było nazwą odmiejscową, mogły być używane wymiennie z formą fleksyjną na *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)* w Nom. sg, np.: *Ивановая Дчжусина Ляхо(в)ская Пела(з)на А(н)дрѣвна Ко(л)пыто(в)ского* WH 1577, ale: *Орина А(н)дрее(в)-на Ко(л)пыто(в)ская Якимовая Лине(в)ская* WH 1577, *Катериною Сла(в)ского* (Instr.) WH 1571, ale: *Катерина Сла(в)ская Ти(х)новая Радови(ц)кая* WH 1571. Niekiedy jednak relacja zależnościowa wyrażona OD ojca w Gen. sg mogła być wzmocniona przez użycie jako podstawy derywacyjnej formy patronimicznej utworzonej od OD ojca. Przykłady takich nazw spotykamy w „Волинських грамотах”, m. in. w zapisach odnoszących się do córki wołyńskiego szlachcica, Mykołaja Ostyka: *Львовая Алекса(н)дровича Санькгушко//вича Коше(р)ская, Ганна Миколаевна Остиковича* WH 1569.

Omawiane formacje równe OD ojca w Gen. sg dotyczą tylko córek szlacheckich. Pochodzą w większości od odmiejscowych formacji przymiotnikowych, a ich występowanie może tłumaczyć brak poświęceń nazw na *-(sk)a*, odnoszących się do córek, w materiale

polskim oraz niewielki udział tych form w identyfikacji szlachcianek ukraińskich.

Grupa I

XVI wiek

sz: *O(в)до(т)єю Ива(н)ко(в)ною Белосто(ц)кого (Instr.) WH 1577, Пола(н)я Васи(л)євна Дриви(н)ско(з)[о] Езофова Кзро(н)че(в)ская WH 1577, Ганны Михаиловны Гулевича (Gen.) PWL 1567, Орины А(н)-дрее(в)ни Ко(л)пыто(в)ского Якимовое Лине(в)ское (Gen.) WH 1577, Ната(л)и Васи(л)євне Ку(р)цевича (Dat.) WH 1570, Дороту Пе(т)-ровну Не(м)ценовича (Acc.) WH 1577, Бо(з)даны И(л)яшовны Не-све(ц)кого (Gen.) WH 1571, Ба(р)бара Миха(и)ловна Ко(з)и(н)ского, Га(н)ну Богдано(в)ну Хобо(л)то(в)ского (Acc.) WH 1576, кашталя(н)ка лу(ц)кая Миколаєвая Ярославовича WH 1571, Марина Васи(л)євна Я(н)чи(н)ского WH 1570.*

XVII wiek

sz: *Maryna Bereznickiego KG 1665.*

Grupa II

XVII wiek

sz: *Władysława i Katarzyny Czarnockiego Jakubowskich (Gen.) AGK 1684, Włodzimierza na Oszczowie y Bozowie i Krystyny Liniewskiego Hulewiczow (Gen.) AGK 1684, Zophiey Kobiernickiego Stephanowey Czarnockiey (Gen.) KGW 1668, Anne Krasnosielskiego Janową Kiewliczową (Acc.) KGW 1673, Anna Kuklinowskiego Andrzeiowa Mszalska KGK 1643, Regine Pruszynskiego Chowanską (Acc.) AGK 1684, Grzegorza y Katarzynę Tchorzewskiego Sypniewskich (Acc.) AGK 1684, Krystynie Szklinskiego Prokopowey Chrząstowskiey (Dat.) KG 1681, Marcianną Staniszewskiego Janową Olizarową Wołczkiewiczową (Instr.) KGL 1664, Anny Zielenskigo Michałowey Hulewiczowey (Gen.) PL 1678.*

XVIII wiek

sz: *Barbary Podwysockiego Pisarzewskiey (Gen.) AO 1718.*

A.2. FORMACJE ODMEŻOWSKIE

Nazwom odmeżowskim towarzyszą w dokumentach określenia: *кнегиня, княгини, п(а)ни, малжонка, жона, матка, вдова, хиężна, pani, małżonka, żona, żonka, matka, wdowa, baba*. O stanie cywilnym kobiet mówi też kontekst. Zasób środków gramatycznych służących do identyfikacji jest niemal taki sam w obu grupach językowych. Dużą część wyekscerpowanych form tworzą derywaty paradygmatyczne z sufiksem *-a(ja)*, pochodzące od dominujących w imiennictwie szlacheckim nazw odmiejscowych na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki*. Dość licznie poświadczony są również marytonimy na *-owa(ja)/-ewa(ja)* oraz, występujące tylko w imiennictwie mieszczanek i chłopek, nazwy na *-ycha/-icha* i *-ka*. Pozostałe, to derywaty z sufiksami *-yna(ja)/-ina(ja)*, *-a(ja)*, *-'anka* oraz formy dopełniacza OD męża. Kilka przykładów wynotowanych z „Rejestrów kontraktów ziemskich” stanowią formy równe OD męża.

Z końcówką paradygmatyczną *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*

Grupa I

XVI wiek

sz: *Бабинъская* PWL 1565, *Bełostockaja z Bełoho Stoku Marja* DŁ 1569, *Marja Andreewaja Bakoweckaja* DŁ 1569, *Wasilowa Bohurynska* RŁ 1583, *Овдотю Матвеевую Четвертенскую* (Acc.) TU 1563, *Michajłowa Czartoryska* RŁ 1583, *Мару Федоровое Гладское* (Gen.) WH 1569, *Jakowowaja Jałowickaja Owdotia Kozinskoho z Jałowicz* DŁ 1569, *Jwanowoie Kosinskoie* (Gen.) OŁ 1552, *Iwanowaja Ljubeckaja Olena z Ljubcza* DŁ 1569, *Wasilewoie Markowskoie* (Gen.) PZW 1545, *Федоровое Раины Миневское* (Gen.) PWL 1567, *Iliney Konstantynowycza Ostrożskiey* (Gen.) LK 1583, *Jurewaja Owłuczimskaja* DW 1569, *Jurewaja Puzowska Katerina* DW 1569, *Александровое зе Збаража Попицкое* (Gen.) TU 1595, *Owdotia Rosołowska* RK 1583, *Wasilisa kneżna Rużinskaja* W 1569, *Hawryłowa Hulewiczowa Sernicka* RW 1583, *Jackowaia Sklenskaia* PZŁ 1545, *Michajłowoie Swiniuszkoie* (Gen.) OŁ 1552, *Wasilewoie Swiszczewskoie Maryi* (Gen.) PZŁ 1545, *Maskowa Szpakowska Ohrenka z Szpakowa* DŁ 1569, *Trubiecka* RW 1583, *Aleksandrowaja jee miłost Wiszneveckaja* DW 1569, *Iwanowa Woryska* RW 1583, *Bohdanowoie Wosnesenskoie* (Gen.) PZW 1545, *Aleksandrowa Zahorowska* RW 1583, *Michajłowa Żorawnicka* RK 1583.

m: *Daskowa Hulalniczka* RPŁ 1569.

XVII wiek

- sz:** *Myszczyzny Chołoniewskiej* (Gen.) PŁ 1678, *Marja Kiselewna knjahini Iwanowaja Czetwertenskaja* DŁ 1569, *Fedorowskiej* (Gen.) PŁ 1678, *Daniłowej Hulanickiej* (Gen.) PŁ 1678, *Ledochowskiej* (Gen.) PŁ 1678, *Anna Constantia z Charłęża Lubowicka* KG 1671, *Porwanecka* PWW 1621, *Aleksandrowa Porycka* PWW 1621, *Mikołajowej Serebryskiej* (Gen.) PW 1662, *Eufrozynie Teleckiej* (Dat.) AGK 1684, *Maniszy Zbarskiej* (Gen.) LW 1663.
- m:** *Fedora Demkowska* KRR 1691.

XVIII wiek

- m:** *Iwanicha Kotycka* IK 1759.
- ch:** *Daniłowa Słepcka* LŁ 1790, *Szulhańska* KG 1734, *Fenia Zemlańska* IS 1763.

Grupa II

XVI wiek

- sz:** *Stanisławowa Chmielowska* RW 1583, *Янѣковая Дойвинѣская* PWL 1565, *Фроницкое Фальчевское* (Gen.) PWL 1567, *Stanisławowaja Maccewskaja* DW 1569, *Stanisławowa Rogulska* RW 1583, *Janową Węglinską* (Instr.) RW 1583.
- m:** *Miławska* LK 1563.

XVII wiek

- sz:** *Adamowej Białostockiej* (Gen.) PW 1662, *Helzbiety Bieleckiej* (Gen.) PW 1662, *Biesiadowska* PNŁ 1677, *Brzuscianskiej* (Gen.) PNŁ 1677, *Anny Budzinskiej* (Gen.) PW 1662, *Zophiey Czarneckiej* (Gen.) KGW 1668, *Heizbiety Czermińskiej* (Gen.) KG 1663, *Gasęckiej* (Gen.) PNW 1678, *Jenczalskiej* (Gen.) PNW 1678, *Kłębowskiej* (Gen.) PŁ 1678, *Zofii Koniecpolskiej z Koniecpola* (Gen.) PW 1662, *Zuzanną Łosiatynską* (Instr.) LK 1663, *Ewy Malińskiej* (Gen.) PW 1662, *Reginy Miaczynskiej* (Gen.) PW 1662, *Zuzanny Miechałowskiej* (Gen.) KGW 1666, *Anny Pokrzywnickiej* (Gen.) PNŁ 1677, *Zophiey Sokolowny Rakowskiej* (Gen.) PW 1662, *Krystyny Słobkowskiej* (Gen.) PW 1662, *Reginy Smykowskiej* (Gen.) PW 1662, *Maryanna Stąpkowska* AGK 1684, *Reginy Szczepkowskiej* (Gen.) PŁ 1678, *Jadwidze Wierzbickiej* (Dat.) KG 1679, *Stanisławowa Żagorska* PWW 1621, *Katarzyna z Boczkowa Żmudzka* AGK 1684.

m: *Bielska* OO 1620, *Chroscinskiy* (Gen.) OO 1620.

ch: *Trzeciacka* OO 1603.

XVIII wiek

sz: *Feliciannie z Czosnowskich Czarneckiej* (Dat.) AGW 1784, *Franciszki z Jełowickich Izdebskiej* (Gen.) KG 1766, *Jozefie Jabłonowskiej* (Dat.) AMK 1799, *Eleonorze Krasickiej* (Dat.) ADW 1721, *Barbary Podwysokiego Pisarzewskiej* (Gen.) AO 1718, *Antoninie z Potockich Rzewuskiej* (Dat.) AGW 1756, *Marciannie z Służewskich Świętochowskiej* (Dat.) KG 1728, *Urszuli z Liniewskich Wilczopolskiej* (Gen.) KG 1786.

m: *Thecla Dobrowska* K 1799, *Marianna Kańska* K 1799, *Brigitta Woyciechowska* K 1799.

ch: *Franciszka Janiszewska* D 1774, *Elisabeth Krulicka* K 1799, *Anna Złocka* D 1774.

Z końcówką paradygmatyczną -a(ja)

Grupa I

XVI wiek

m: *Wuska* LK 1563.

XVII wiek

m: *Semenichy Kaluźney* (Gen.) ID 1695, *Parfena Szyraia* KRR 1693.

ch: *Hasia Slipaia* OO 1604.

XVIII wiek

m: *Wasylicha Czerewata* IO 1703.

ch: *Iacycha Czerewata* KG 1734, *Nahurna* IK 1759, *Wasylicha Zadworna* KG 1764.

Grupa II

XVI wiek

m: *Jedrzeiowej Karczemney* (Gen.) ID 1695.

Z sufiksem -owa(ja)/-ewa(ja)

Formacje z tym sufiksem w większości pochodziły od imienia męża, rzadziej od jego OD. W materiale ukraińskim kobiety często

identyfikowano za pomocą obu tych form. Co ciekawe, niekiedy nazwy na *-owa* odnoszące się do szlachcianek tworzone były od imienia chrzestnego teścia i używane wymiennie z patronimem właściwym męża w Gen. sg (por. III. 2. *Sposoby identyfikacji kobiet*).

Wśród polskich szlachcianek formacje marytonimiczne z tym sufiksem występowały rzadko. Ponieważ udział odmiejscowych OD na *-ski* w identyfikacji polskiej szlachty na Wołyniu był większy niż wśród szlachty ukraińskiej, za podstawę marytonimów na *-owa* służyły przeważnie imiona mężów.

Sufiks *-owa(ja)/-ewa(ja)* łączył się w omawianych określeniach z podstawami spółgłoskowymi oraz samogłoskowymi na *-o*.

Grupa I

XVI wiek

sz: *Павловоє Боговитинове* (Gen.) PWL 1565, *Bohuszowaia* PZŁ 1545, *Bokiejowa* RPL 1569, *Nastasja Petrowaja Chrebtowiczowaja* z *Bohurina* DŁ 1569, *Dachnowa* RK 1583, *Iwanowej Kierdejowej* (Gen.) RŁ 1583, *Uliana Kondratowa Dederkałowa* RK 1583, *Homiakowej* (Gen.) RŁ 1583, *Во(и)тєховая Го(л)ковая Га(н)на Ва(н)ковъна* WH 1569, *Romanowaja Hulewiczowaja Polachja* z *Radoszina* DŁ 1569, *Jarostawowa* RPK 1569, *Юхновая* PWL 1567, *Karabanowioie* (Gen.) PZŁ 1545, *Klimentowaja Katerina* z *Kolesniki*, DŁ 1569, *Montowtowoie* (Gen.) OŁ 1552, *Анна Федорова Оношкевичова* AS III 1533, *Stanisławowaja Ostrorohowaja* DW 1569, *Семенова Посникова* PWL 1567, *Яцьковая Ручиновая* PWL 1565, *Петрова Семашкова* PWL 1567, *Michajlowoie Swiniuszkoioie* (Gen.) IL 1552, *Hrehorowey Tołmaczowey* (Gen.) PWL 1567, *Wasilewoie* (Gen.) PZŁ 1545, *Полонеса Звірева* BM 1578.

m: *Andrusiowaja* OŁ 1552, *Antonowa* LK 1563, *Charkowa* LK 1563, *fidkowaja* RPW 1570, *Gmitraszkowa* LK 1563, *harasimowa* RPW 1570, *Иванъковая* 1578, *Iwanowa* LK 1563, *Konczoowa* LK 1563, *Kozeykowaia* OŁ 1552, *Хоня Лавриновая* TU 1580, *Paszkowa* IK 1548, *juskowa ribolowa* RPW 1570, *swiatochorowa* RPW 1570.

ch: *Motrupa Fedorowaia* OŁ 1552, *Michnowaia* OŁ 1552, *Мишковая* OZ 1566, *Романовая* IO 1578, *Полажка Сенковая* RSZ 1569, *Uliana Steranowa* IP 1598, *Супруновая* OZ 1566, *Тимошевая* IO 1578.

XVII wiek

- sz:** *Ostafiowej Bakowieckiej* (Gen.) PŁ 1678, *Kondratowa Choroszkowa PWW* 1621, *Daniłowiczowa KGK* 1641, *Daszkiewiczowej* (Gen.) PŁ 1678, *Aenny Hulewiczowej* (Gen.) PŁ 1678, *Siemionowa Hutorowa RŁ* 1683, *Makarewiczowa KRR* 1691, *Aleksandry Paszkiewiczowej* (Gen.) AGK 1684, *Zofiey Saczkowej* (Gen.) PNŁ 1677, *Aleksandrowey Suszczewiczowej* (Gen.) PŁ 1678, *Ewy Tałałajowej* (Gen.) PW 1662, *Wołodkiewiczowej* (Gen.) PNŁ 1677, *Samuelowa Woroniczowa PNW* 1678.
- m:** *Demidowa IS* 1614, *Jakimowa Horochowcowa ID* 1695, *Hriczkowa IS* 1614, *Ewdoty Ławrukowej* (Gen.) KRR 1652, *Proczkowa OO* 1603, *Terreszkowa OO* 1621, *Waskowa IS* 1614, *Zenczowa IS* 1614, *Daniłowa Zerniukowa KRR* 1694.
- ch:** *Tatiana Berdnikowa KG* 1665, *Bożkowa OO* 1621, *Ohapkę Grybową* (Acc.) KG 1681, *Hackowa OO* 1620, *Iliukowa KG* 1679, *Owdiuszke Semenowe* (Acc.) KG 1681, *Tereskowa OO* 1603.

XVIII wiek

- sz:** *Anna Daszkiewiczowa KGW* 1762.
- m:** *Iwanicha Buraczkowa IŁ* 1788, *Pawlicha Chweskowa IO* 1703, *Dmitrychę Dyczykową* (Acc.) KG 1713, *Lucycha Paszkowa IO* 1703, *Dmitricha Redkowa IK* 1759, *Hrycycha Tymoszowa IK* 1759.
- ch:** *Natalia Antoniowa D* 1752, *Iwanicha Dubiniukowa KG* 1754, *Efrozyną Hryckową* (Instr.) D 1789, *Mackowa Rydowa IS* 1763, *Daryia Szeremetowa D* 1754, *Nascia Torokanczukowa D* 1774.

Grupa II

XVI wiek

- sz:** *Jakubowoie* (Gen.) PZŁ 1545.
- m:** *Marcinowa Mazurka LK* 1563.

XVII wiek

- sz:** *Adamowej Stępkowskiej* (Gen.) PNŁ 1677, *Barbarą Naruszewicówną Kazmirzową* (Instr.) KG 1662, *Katarzyny Narbutowej* (Gen.) PW 1662, *Krystyny Radziwiłowej* (Gen.) KG 1664, *Wacławowej Omiecinskiej* (Gen.) PNW 1678, *Jakubowej Szybińskiej* (Gen.) PŁ 1678, *Zofiey z Godaczowa Woyciechowej Janiszowskiej* (Gen.) PNŁ 1677.

m: *Andrzejowa* OO 1620, *Bakałarzowa* ID 1695, *Grzegorzowa* IO 1687, *Kasprowa* OO 1620, *Piotrowa* 1687.

ch: *Krystyna Chursowa* KG 1681, *Kaskę Kluszczaową* (Acc.) KG 1681, *Woyciechowa Masztalierowa* IR 1631.

XVIII wiek

m: *Pawlicha Grzeskowa* IO 1703.

ch: *Jewka Kazimierzowa* IW 1779.

Z sufiksem *-yna(ja)/-ina(ja)*

Sufiks *-yna(ja)/-ina(ja)* konsekwentnie łączył się z podstawami na *-a*, derywując nazwy żon od OD mężów, znacznie rzadziej od imion chrzestnych. W materiale polskim zanotowano tylko trzy poświadczenia nazw z tym sufiksem.

Grupa I

XVI wiek

sz: *Василевое Булыжиное* (Gen.) PWL 1567, *Ивановое Дчжусиное Ляхо(в)-ское Пола(г)ны А(н)дрее(в)ны Ко(л)мыто(в)ского* (Gen.) WH 1577, *Ивашкова Дудчина* OCZ 1578, *Fedory Hołowiny* (Gen.) OŁ 1552, *Уляна Гретчина* BM 1583, *кнгни Илиное Костентиновича Острозкое кнгни Беаты с Костельца* (Gen.) TU 1563, *Michajłowoie Kozeczynoie* (Gen.) PZŁ 1545, *Кропотчыная* PWL 1565, *Кузминая Заславская* AS III 1533, *Але(к)са(н)дровая Лесотиная Мар(я) оле(х)но(в)на Бо(р)-зобогато(г)[о]* *Красе(н)ско(г)[о]* WH 1569, *Nemiryujaja Porwaneckaja* PZŁ 1545, *Григоръевая Сенютиная* PWŁ 1567, *Michajłoweuy Skubedzi-neuy* (Gen.) LK 1563, *Bohdanowaia Władyczynaia* OŁ 1552.

m: *Хоминая* IO 1578, *Jarmolina* LK 1563, *komiaszujaja* RPW 1570, *Nastasyia Okupina* LK 1563, *Michałowa Skubedzina* LK 1563, *Chryckowa Ubi-kobyłina* LK 1563, *Werzwieczinaja* RPW 1570.

ch: *Ивашкова Дудчина* OCZ 1578.

XVII wiek

sz: *Koziczynuey* (Gen.) PW 1662, *księżny Andrzejowej Kozikiny* (Gen.) PWW 1621, *Aleksandrowey Ładziney* (Gen.) PW 1662, *paniey Myszczy-ny Chołoniewskiej* (Gen.) PL 1678, *Sieniuciney* (Gen.) PNŁ 1677, *Sa-mueloweuy Wyszotrawczyneuy* (Gen.) PW 1662, *Woronina* PWW 1621.

m: *Waskowa Kohoreczyna* OO 1620, *Maryna Stephanowa Lewczeniatyna* KRR 1693, *Hryckowa Slachcina* OO 1621.

ch: *Chwedetyna* OO 1620, *Hryczyna wdowa* OO1621.

Grupa II

XVII wiek

sz: *Wildziney* (Gen.) ID 1695.

m: *Januszycza Dzieweczczyna* OO 1620.

XVIII wiek

sz: *Melanyi Katarzynie Zawiszynie Stepkowskiej* (Dat.) LW 1765.

Z sufiksem -ycha/-icha

Formacje na *-icha/-ycha* cechują ukraińskie nazewnictwo kobiece mieszczańskie oraz chłopskie i najczęściej odnoszą się do wdów. Za ich podstawę derywacyjną służyły imiona chrzestne, w mniejszym stopniu OD mężów, zakończone na spółgłoskę lub na samogłoskę. Nieliczne przykłady marytonimów z tym sufiksem wystąpiły również w materiale polskim. Ich obecność jest ilustracją ukraińskiej interferencji typowej dla antroponimii historycznej oraz współczesnej całego pasa pogranicza polsko-ukraińskiego.

Grupa I

XVI wiek

m: *Bondaricha* PZŁ 1545, *Dmytricha* LK 1563, *Niekraszycza* IK 1548, *Оришка Степаниха* 1578.

ch: *Oleskowa Bohdanicha* OO 1571, *Bołhacicha* IP 1598, *Doroszycha* OO 1571, *Ганьна Павлиха* IO 1578.

XVII wiek

m: *Andrusszczycha* ID 1695, *Bakunicha* OO 1620, *Chraponicha* OO 1621, *Danilicha* ID 1695, *Demianicha* IO 1687, *Haponicha* OO 1620, *Iiaszycha Krawczycha* ICZ 1677, *Hanka Jakimicha* OO 1620, *Leszczycha* ID 1695, *Makarycha* ID 1695, *Mikołaiicha* IS 1614, *Morozicha* OO 1620, *Maruszka Nikonicha* KRR 1694, *Omelanicha* OO 1621, *Petricha* ID 1695, *Oleska-*

czycha OO 1603, *Seredycha* ID 1695, *Simonicha* IS 1614, *Szarawayczycha* ID 1695, *Iwanicha Teslicha* OO 1620, *Zaiczycha* OO 1620.

ch: *Borszczycha* OO 1603, *Charytonicha* OO 1620, *Dacicha* ICZ 1677, *Demidicha* IS 1614, *Holszanicha* OO 1604, *Horbczycha* IR 1631, *Hubarycha* IB 1631, *Kirilicha* ISZ 1631, *Jacycha Konowalicha* OO 1604, *Maruszka Korczycha* IR 1631, *Kostuczyczna* OO 1620, *Kowhanicha* OO 1620, *Hasia Kreselicha* IR 1631, *Kuzelicha* IS 1614, *Kwitczycha* ID 1695, *Lawricha* ID 1695, *Lewczycha* ICZ 1677, *Maruszka Makarycha* KG 1655, *Hasia Medwedycha* IR 1631, *Miszczycha* ID 1695, *Narywonicha* OO 1604, *Nyciporychy* (Gen.) ID 1695, *Pantuszyczna* OO 1604, *Poszochwienicha* OO 1621, *Maruszki Procychi* (Gen.) AGK 1684, *Prowołoczyczna* IR 1631, *Radczycha* OO 1604, *Melaszkie Radczychę* (Acc.) KG 1681, *Maryne Seredicę* (Acc.) KG 1681, *Skorochodicha* IR 1631, *Iwanicha Skrypczycha* KG 1655, *Supronicha* OO 1620, *Trubicha* OO 1620, *Tyszczicha* OO 1603, *Wasilicha* ID 1695, *Wasiutycha* OO 1620, *Wierchumicha* OO 1620.

XVIII wiek

m: *Andruszycha* LŁ 1790, *Awrylicha* IK 1743, *Pilipicha Cwirchunicha* IO 1703, *Hryczycha Fedorenczycha* IŁ 1788, *Hrycicha Kabanicha* IO 1703, *Charczycha Kowalenczycha* IŁ 1788, *Stepanicha Odynczycha* IK 1759, *Onyszczenczycha* IK 1759, *Iwanicha Pociłuyczycha* IO 1703, *Małaszka Prokopicha* KG 1710, *Tymczycha Ptaszycha* IK 1743, *Mikiticha Szamicha* IK 1759, *Szulhaczycha* LŁ 1790, *Oryna Windiuczycha* KG 1710, *Wołowaczycha* IK 1743, *Zenczycha* IK 1759.

ch: *Ustia Burycha* IP 1789, *Charczycha* IK 1759, *Chwesczycha* IS 1764, *Mikołaiicha Chwesczczencycha* IK 1759, *Nastazią Danichą* (Instr.) D 1760, *Tymoszowa Holicha* LŁ 1790, *Hrycanicha* IK 1759, *Nastia Hryczycha* IP 1789, *Ostapicha Hulczycha* IS 1764, *Hwedynicha* KG 1735, *Ilczycha* IZG 1783, *Koszycha* IK 1789, *Habka Lemianicha* IB 1795, *Praxeda Linicha* D 1774, *Chwedczycha Morhonicha* IZG 1783, *Muzyczycha* KG 1773, *Wasylicha Nosanczycha* LW 1789, *Małaszka Pasternaczycha* KG 1773, *Maruszki Procychi* (Gen.) AGK 1731, *Semenicha Sawczycha* IZG 1783, *Stepanicha* IZG 1783, *Małanija Sulzyczycha* D 1757, *Iewdokia Woytycha* D 1752, *Wywirczycha* IK 1789.

Grupa II
XVI wiek

m: *jagniska stasicha* RPW 1570.

XVII wiek

m: *Woyszczycha Bielaczycha* ID 1695, *Węcstawicha* OO 1620.

XVIII wiek

ch: *Maryanna Mrozczycha* 1K 1762.

Z sufiksem -ka

Począwszy od XVII w. formacje na *-ka* pojawiały się w dokumentach coraz częściej. W XVI–XVII w. były to w większości określenia mieszczanek tworzone od nazw zawodów męzkowskich.

Formant *-ka* łączył się tylko z podstawami zakończonymi na spółgłoskę.

Grupa I
XVI wiek

m: *Płatnirka* LK 1563, *Prosimka* LK 1563, *Strzycharka* LK 1563.

XVII wiek

m: *Bohdaniszka* OO 1620, *Stepanicha Czumaczka* IO 1687, *Pinczuczka* ID 1695, *Fedora Popadka* OO 1654, *Stepanicha Stalmaszka* ID 1695.

ch: *Bodeyka wdowa* IR 1631, *Chweska Horbyszka* KG 1681, *Hrycicha Mielniczka* ID 1695, *Chyliczkowa Piwowarka* OO 1603, *Panasicha Sołtyzka* ID 1695.

XVIII wiek

m: *Hryciowa Haniewiczka* LŁ 1790, *Iwanicha Hnatzuczka* IŁ 1788, *Jachimczuczka* IŁ 1788, *Matweicha Laszuczka* IK 1759, *Andrycicha Mielniczka* IK 1759, *Stepanowa Muzyczka* LŁ 1790, *Hrycicha Nikonenczuczka* IŁ 1788, *Oxiutą Oleyniczka* KG 1769, *Martynicha Rybaczka* IO 1703.

ch: *Fedorycha Gontarczuczka* IP 1789, *Haliczuczka* IK 1789, *Hanczaruczka* IK 1789, *Hrycicha Humenniuczka* IK 1789, *Iuchimiuczka* IK 1789, *Hanuska Proceniuczka* IZG 1783, *Andrusycha Wołoszka* IM 1775.

Grupa II

XVI wiek

m: Łuczniczka LK 1563.

XVII wiek

m: Marcinowa Aptekarka OO 1620, Bednarka ID 1695, Marcinowa Kotlarka IO 1687, Marcinowa Mieczniczka ID 1695, Jakubowa Mularka OO 1621, Pomierniczka OO 1620.

XVIII wiek

m: Dziesiątniczka IŁ 1788.

ch: Mazurka IK 1800, Wawrzyczka 1K 1789.

Z sufiksem -'anka

Formy z tym sufiksem pojawiały się w omawianym materiale zupełnie wyjątkowo. Znane były również na dawnej Łemkow-szczyźnie oraz w ziemi sądeckiej (Wolnicz-Pawłowska 1986: 251–258).

Grupa I

XVIII wiek

m: Kiryicha Neruchanka IK 1759.

Równe OD męża w Gen. sg

Tego typu określenia pochodzą z dawnych deskrypcji zależnościowych, mówiących o związku relacyjnym mąż – żona. Wystąpiły tylko w materiale ukraińskim, w większości szlacheckim, gdzie tworzone były nie tylko od formy nazwiskowej, lecz również od patronimu właściwego męża urobionego od imienia jego ojca.

XVI wiek

sz: Romanowoie Catyca (Gen.) PZŁ 1545, Maskowoie Chomekowicza (Gen.) PZŁ 1545, Львова Алекса(н)дровича Сангькушко//вича Коше(р)ская WH 1569, Алекса(н)дрова Богдановича Загоро(в)ская Зофъа Ивана(в)на Жеславского WH 1571, Федоры Во(и)ничовое Боговитиновича (Gen.) WH 1571, Лавриновья Богушевича Ивани(ц)кого Матрена Семеновна Ивани(ц)кая WH 1569, Ивановья Федоровича Чо(р)то(р)ыская кнегиня Га(н)на Ку(з)минича кне(ж)на Жесла(в)ская WH 1570,

*Iliny Konstantynowycza Ostrożskiej (Gen.) LK 1583, Barbara Kozin-
skiego z miasteczka Kozina RK 1583.*

XVIII wiek

ch: *Paraskewii Szapowała (Gen.) D 1754.*

Równe OD męża

Marytonimy równe OD męża wystąpiły tylko w materiale ukraińskim. Należą do nielicznych i pochodzą tylko z trzech dokumentów z XVI i XVII w.

XVI wiek

sz: *Федора Брам BM 1584, Полагія Ламан BM 1584, Богумила Медвідь
BM 1567, Софія Пиво Опольська BM 1568, Марина Хмара BM 1584.*

m: *Anna Bakun OŁ 1552.*

XVII wiek

ch: *Fedczycha Jackowicz OO 1620, Hrycucha Tynkowicz OO 1620.*

Określenia analityczne

Grupa I i II

W identyfikacji szlachcianek stosowano dwa rodzaje określeń analitycznych: odmiejscowe oraz przynależnościowe (rodzinne).

Deskrypcje odmiejscowe informowały o pochodzeniu, wskazując na majątek rodowy ojca i pełniły funkcję nazwy rodowej. Z nich powstawały nazwiska, np. *Екгне(ж)ки з Те(р)нова (Gen.) WH 1571 // Екгне(ж)ка Та(р)но(в)ская* *ibid.*, formuła dotycząca żony Iwana Lachowskiego: *Галены з Кзраєва Ляхо(в)ское (Gen.) WH 1570*, która w innym miejscu zapisana została jako *паньна Галена Крає(в)ская* *ibid.*, czy przykład odnoszący się do Zofii, córki Zofii Semenowej Lachowskiej: *Миколаєвая Сметаньчина Зофєя Семеновна з Ляхова WH 1571*. W określeniach znanych postaci historycznych pomocą w ustaleniu roli określeń analitycznych mogą być również inne źródła. W formule *Александровое зє Збаража Порицкое кнегини Ганны з Баворова (Gen.) TU 1595* ostatnie odmiejscowe wyrażenie przyimkowe jest określeniem Anny Baworowskiej, żony Aleksandra Poryckiego. W zapisie *кнгни*

Илиное Костентиновича Острозкое книги Беаты с Костельца (Gen.) TU 1563 określenie analityczne wskazuje na majątek rodowy Beaty Kościeleckiej, żony Illji Konstantynowycza Ostrogskiego. Podobnie w zestawieniu *кнегини Юревая Збаразка Барбара с Козина* TU 1583, odnoszącym się do Barbary Koziańskiej, drugiej żony księcia Jerzego Zbaraskiego.

Analityczne określenia odmiejscowe mogły też, co potwierdza kontekst, nieść informację o majątku (rodowym) męża: *Якововая Жаłowичка Овдотия Козинского* z *Жаłowicz* DŁ 1569, *Ивановая Лжубецкая Олена* z *Лжубча* DŁ 1569, *Осакановая Посажановецкая Овдотья* z *Посажановец* DŁ 1569. W formule *Михайлова Богувитынова Шунбар* PWL 1565, dotyczącej żony szlachcica wołyńskiego, Michała Bohowityna-Szumbarskiego, pominięty został przyimek w wyrażeniu з *Шунбар*, które zapewne pełniło tu funkcję nazwiskową.

Przytoczone przykłady występowały obok lub wymiennie z określeniami syntetycznymi na *-(sk)a*. Spotykamy je w źródłach z XVI–XVII w.

Począwszy od XVIII w. w materiale polskim pojawiają się zapisy rodzinnych określeń analitycznych w postaci wyrażenia przyimkowego z + Gen. pl nazwy rodowej, np.: *Franciszki Izdebskiej z Jełowickich* (Gen.) KG 1766, *Antoninie z Potockich Rzewuskiej* (Dat.) AGW 1756. Informowały one o pochodzeniu, wcześniej wyrażanym OD ojca w Gen. sg.

Przykłady formacji analitycznych spotykamy również w identyfikacji przedstawicielek niższych stanów. Były to jednak okazjonalne zapisy, które pochodziły z wieku XVIII i mogły być używane wymiennie z formacjami syntetycznymi, np. *Maryna Chomina doczka* D 1752 // *Maryna Chomina* *ibid.*, *Iustina Filipowa corka* D 1754.

B. PODSUMOWANIE

Środki wykorzystywane do nominacji kobiet na dawnym Wołyniu pozostawały w ścisłej zależności od uwarunkowań społeczno-kulturowych. Tworzyły je nazwy patronimiczne i marytonimiczne, które wyrażały stosunek zależnościowy względem ojca oraz męża.

Porównując materiał ukraiński i polski, możemy dostrzec wiele podobieństw oraz wskazać pewne różnice. W większości istniał ten sam zasób sufiksów derywujących OD, rozbieżności dotyczyły przede wszystkim frekwencji poszczególnych typów nazewniczych.

Identyfikacja szlachcianek ukraińskich

Sufiks	Określenia córek		Określenia żon		
	XVI wiek	XVII wiek	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
<i>-owna(ja)</i>	x	x			
<i>-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)</i>	x	x	x	x	
<i>-'anka</i>	x	x			
<i>-yna(ja)/-ina(ja)</i>	x		x	x	
= OD ojca/męża w Gen. sg	x	x	x		
= OD męża			x		
<i>-owa(ja)</i>			x	x	x

Identyfikacja szlachcianek polskich

Sufiks	Określenia córek		Określenia żon		
	XVII wiek	XVIII wiek	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
<i>-owna</i>	x	x			
<i>-(sk)a/-(ck)a</i>			x	x	x
<i>-ina</i>				x	x
= OD ojca w Gen. sg	x	x			
<i>-owa</i>			x	x	

Jak pokazują tabele, w nazewnictwie szlachcianek obu grup językowych określenia kobiet niezamężnych powstawały przy pomocy sufiksu *-owna(ja)/-ewna(ja)* i były typem dominującym. Występowały tu również formacje wyrażone za pomocą OD ojca w Gen. sg, których obecność może tłumaczyć niski udział patronimów tworzonych od OD na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki* w identyfikacji szlachcianek ukraińskich oraz brak takich form w dokumentach odnoszących się do Polek. W materiale ukraińskim występowały ponadto nazwy z sufiksem *-'anka*, znane również w polszczyźnie, lecz niepoświadczone w antroponimii polskiej badanego terenu oraz — wyjątkowo — określenia na *-yna(ja)/-ina(ja)*. Pierwotna łączliwość sufiksu *-'anka* oraz *-owna(ja)* zależna od wygłosu OD ojca została zachwiana. W kilku zapisach sufiks *-'anka* dodawany

był do podstaw zakończonych na spółgłoskę, a *-owna(ja)* łączył się z podstawami na *-o*. Sufiks *-yna(ja)/-ina(ja)* zachował swą pierwotną dystrybucję.

Zasadniczą część formacji odmężowskich w obydwu grupach tworzą derywaty fleksyjne na *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, co było zrozumiałe z uwagi na dominację syntetycznych określeń odmiejscowych w męskim nazewnictwie szlacheckim i możliwość tworzenia formacji kobiecych tylko przez zmianę paradygmatu tych nazw. Na drugim miejscu znalazły się określenia na *-owa(ja)*. Z uwagi na dystrybucję tego sufiksu, który nie tworzył marytonimów od nazw odmiejscowych, w antroponimii polskiej ten typ określeń występował rzadko i pochodził głównie od imion mężów. Częściej wykorzystywany był w języku ukraińskim, gdzie tworzył nazwy odmężowskie również od OD męża. Podstawę większości tych formacji stanowiły określenia o wygłosie spółgłoskowym. Ograniczenia dystrybucyjne cechują też sufiks *-yna(ja)/-ina(ja)*, który konsekwentnie łączył się z podstawami na *-a*. Więcej przykładów spotykamy w materiale ukraińskim, gdzie w wieku XVI występowały także określenia równe formie nazwiskowej męża w Gen. sg bądź patronimicznej urobionej od imienia jego ojca. Te ostatnie pochodziły z dawnych deskrypcji zależnościowych. Również tylko tutaj zapisano nieliczne przykłady nazw równych OD męża. Natomiast w obu grupach językowych do identyfikacji wykorzystywano formacje analityczne. Były to deskrypcje odmiejscowe, które wskazywały na majątek rodowy męża i występowały w roli nazw odmężowskich. Inne wskazywały na majątek ojca i pełniły funkcję nazw rodowych. Takie określenia używane były obok lub wymiennie z formami na *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*. W materiale polskim z XVIII w. wynotowano też rodzinne określenia analityczne, które miały postać wyrażenia przyimkowego z + Gen. pl nazwy rodowej.

Antroponimia kobiet stanu mieszczańskiego i chłopskiego różni się od nazewnictwa szlachcianek głównie jeśli chodzi o sposoby identyfikacji, w mniejszym stopniu – zasób i frekwencję stosowanych środków gramatycznych. Podobieństwa w imiennictwie mieszczanek i chłopek są na tyle duże, że można omawiać je razem. Najważniejsze różnice sprowadzają się do większego udziału w grupie mieszkanek miast odzawodowych nazw z sufiksem *-ka*.

Identyfikacja mieszczanek i chłopek ukraińskich

Sufiks	Określenia córek		Określenia żon		
	XVII wiek	XVIII wiek	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
<i>-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)</i>			x	x	x
<i>-'anka</i>	x	x			x
<i>-yna(ja)/-ina(ja)</i>		x	x	x	
= OD męża w Gen. sg					x
= OD męża			x	x	
<i>-owa(ja)</i>			x	x	x
<i>-ycha/-icha</i>			x	x	x
<i>-ka</i>			x	x	x
<i>-a(ja)</i>			x	x	x

Identyfikacja mieszczanek i chłopek polskich

Sufiks	Określenia córek	Określenia żon		
	XVII wiek	XVI wiek	XVII wiek	XVIII wiek
<i>-(sk)a/-(ck)a</i>		x	x	x
<i>-'anka</i>	x			
<i>-ina/-yna</i>			x	
<i>-owa</i>		x	x	x
<i>-icha/-ycha</i>		x	x	x
<i>-ka</i>		x	x	x
<i>-a</i>		x		

Patronimy córek mają niewiele poświadczeń. Są to pojedyncze przykłady z sufiksem *-'anka* w obu grupach językowych oraz z sufiksem *-yna(ja)/-ina(ja)* w materiale ukraińskim. Z dokumentów XVIII-wiecznych pochodzą okazjonalne zapisy formacji analitycznych, które mówiły o relacji córka-ojciec.

Zdecydowana większość materiału odnosi się do kobiet zamężnych. W XVI w. dominowały wśród nich formacje z sufiksem *-owa(ja)/-ewa(ja)*. Dużo mniejsza frekwencja cechowała określenia na *-ycha/-icha*,

w dalszej kolejności: *-yna(ja)/-ina(ja)*, *-ka*, *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, *-a(ja)* (pojedyncze zapisy). Materiał XVII-wieczny pokazuje znaczny wzrost poświadczeń form z sufiksem *-ychal/-icha*, dominujących w obu stanach. Na drugim miejscu znalazły się nazwy na *-owa(ja)*, na kolejnych formacje z sufiksem *-ka* i końcówką paradygmatyczną *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, które w antroponimii mieszczańskiej w stosunku do okresu poprzedniego wykorzystywane były chętniej, poza tym określenia na *-yna(ja)/-ina(ja)* oraz *-a(ja)* poświadczone w obu grupach. W XVIII w. utrzymuje się dominacja nazw na *-ychal/-icha* i podobny rozkład frekwencyjny pozostałych typów określeń odmeżowskich, tj. z sufiksem *-ka*, z końcówką paradygmatyczną *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, sufiksem *-owa(ja)*, *-a(ja)* i wyjątkowo *-'anka*, w imiennictwie mieszczek oraz *-owa(ja)/-ewa(ja)*, *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, *-ka*, *-a(ja)* w materiale odnoszącym się do mieszkańek wsi, w którym pojawiła się też jedna forma równa Gen. sg OD męża, a liczba marytonimów na *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)* znacznie wzrosła.

W materiale polskim wystąpiło niewiele poświadczeń formacji kobiecych. Dla XVI w. znaleziono tylko 10 przykładów, więcej zapisów pojawiło się w dokumentach późniejszych. Udział formantów słowotwórczych w tworzeniu określeń żon i córek był taki sam jak w materiale ukraińskim. Zapisano kilka przykładów z sufiksem *-ychal/-icha*, obrazujących wpływ języka ukraińskiego na system polski.

Udział środków językowych w antroponimii kobiecej był zróżnicowany i zależał przede wszystkim od stanu cywilnego, poza tym od antroponimów męskich pozostających w związku z przynależnością stanową, w mniejszym stopniu od przynależności etnicznej. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że zasób środków językowych wykorzystywanych do identyfikacji kobiet na dawnym Wołyniu był już w zasadzie ustalony i w większości stanowił kontynuację stanu sprzed początku omawianego okresu. Wiek XVI przyniósł dwa nowe typy słowotwórcze: z sufiksem *-ka* oraz *-ychal/-icha*, cechujące imiennictwo mieszczańskie i chłopskie.

III. SPOSOBY IDENTYFIKACJI

1. SPOSOBY IDENTYFIKACJI MĘŻCZYZN

A. SPOSOBY IDENTYFIKACJI SZLACHTY

W dawnej antroponimii Wołynia nie istniały ustalone sposoby identyfikacji. Niemniej dane zawarte w dokumentach pozwalają mówić o typowych dla tego terenu formułach nazewniczych, które pozostawały w związku ze statusem społecznym, w mniejszej mierze z przynależnością etniczno-kulturową nosicieli. Sposoby nominacji mogły również zależeć od charakteru badanych źródeł.

Materiał zawarty w księgach sądowych, grodzkich (radzieckich) i ziemskich odzwierciedla w większości oficjalny sposób zapisu, uwzględniający konieczność bardzo dokładnej identyfikacji osoby. W przypadku przedstawicieli warstwy uprzywilejowanej zamieszczano informacje mówiące m. in. o pozycji zajmowanej w strukturze społecznej. Stanowiły one istotny wyróżnik w identyfikacji szlachty, która była przecież stanem majątkowo zróżnicowanym, a jej przedstawiciele cieszyli się niejednakowym prestiżem społecznym. W przywoływanym już dokumencie z 1569 r., w którym szlachta łucka i włodzimierska w obecności komisarza królewskiego składa przysięgę na wierność Koronie, konsekwentnie podawane są wszystkie pełnione przez poszczególne osoby funkcje i piastowane urzędy oraz nazwy posiadanych majątków ziemskich (w formie wyrażeń przyimkowych). Podobnie w „Волинських грамотах”. Określenia te służyły bliższej charakterystyce, ale były nazwami pospolitymi, które nigdy nie uległy petryfikacji. Najczęściej wchodziły w skład rozbudowanych zestawień i tylko wyjątkowo pełniły rolę poimiennego elementu nazewniczego. Występowały jednak nie tylko w dokumentach wysokiej rangi. Spotykamy je również w inwentarzach i opisach zamków, które cechował

mniej oficjalny sposób zapisu osób, np.: *knjaz Roman jeho miłost Fedorowicz Sankhuszko woewoda brasławskij, starosta żitomirskij, derżawca reczickij DW 1569, Wasila Petrowicza Zahorowskiego, marszałka hospodarskiego RSZ 1569, Woyciechem Pininskim, stolnikiem Krzemienieckim, podstarostą grodzkim Łuckim OŁ 1552, Bohdan Kostjuszkwicz Chobotowskijsudja zemskij powetu włodimerskoho DW 1569, Wasilej jeho miłost Hulewicz wojskij wołodimerskij DW 1569, Władysław Dominik xiążę na Ostrogu y Zaslawiu Hrabia na Tarnowie woiewoda sandomierski łucki starosta KR 1698, Aleksandrowi na Raciborowicach wojskiemu krzemienieckiemu i Barbarze Raciborowskiem AGK 1684, Janusza Lubartowicza Sanguszka starosty krzemienieckiego KG 1787, Stanisław na Xięstwie Koreckim Kalwaryi y Olexincu Czartoryski Łowczy Wielki Koronny LW 1765.*

Książęta

Warstwa uprzywilejowana na Ukrainie była stanem zróżnicowanym w znacznie większym stopniu niż w Polsce. Na szczycie hierarchii społecznej znajdowała się liczna grupa kniaziów. Sposoby identyfikacji oraz rodzaj wykorzystywanych środków nazewniczych w pewnym stopniu wyróżniają tę grupę spośród całego stanu szlacheckiego. Formuły identyfikacyjne poprzedzone były kwalifikatorem *князь, князь, knjaz, (jaśnie oświecony/jęgomość) książę, kniaź*. Jednak, począwszy od XVII w., w związku ze zubożeniem części rodów książęcych i utratą tytułów, praktyka ta powoli zanika. Wielu z tych, którzy stanowili grupę książąt głównych, piastowało najwyższe urzędy. Informacje o nich stawały się więc częstym pozaonimicznym elementem zestawień identyfikacyjnych. Innym, istotnym wyróżnikiem były właściwe tylko tej grupie przydomki rodowe, nawiązujące do założycieli linii dynastycznych. Pozostałe rodzaje OD spotykamy również w imiennictwie panów i ziemian, a także polskiej szlachty. Były to nazwy odmiejscowe na *-s'kyj/-c'kyj//-ski/-cki*, nazwy zależnościowe (w tym również określenia urobione od imion protoplastów rodów oraz innych sławnych przodków), nazwy charakteryzujące, heraldyczne i odmiejscowe wyrażenia przyimkowe, których obecność miała związek z wpływem polskich kancelarii.

Jak zaznaczono wcześniej, w dawnym imiennictwie szlacheckim nie było ściśle ustalonego modelu identyfikacyjnego. Nie istniały sko-

dyfikowane normy, które regulowałyby funkcjonowanie nazw osobowych, a jedynie prawo zwyczajowe. Mimo, iż w XVI w. określenia dodatkowe tej grupy społecznej były już dziedziczne i obejmowały całe rodziny, formuły nazewnicze nie posiadały stałej liczby komponentów. W zależności od rodzaju dokumentu, poszczególne nazwy wchodziły ze sobą w różnorodne konfiguracje, tworząc zestawienia o mniejszym lub większym stopniu rozbudowania. Najbardziej typowy model nazewniczy tworzyły określenia dwuelementowe zawierające **imię + OD (nazwa odmiejskowa na -ski, nazwa zależnościowa, nazwa charakteryzująca)**, np.: *Aleksandro Burymski* PWL 1565, *Bohdan Lubecki* PZŁ 1545, *Юреу Чарторыскіи* MWN 1605, *Фε(δ)κα Πορυ(ι)κοζο* (Gen.) WH 1571, *Dmitreia Sanguskiewicza* (Gen.) OŁ 1552, *Jozefa Sanguszka* (Gen.) LW 1765, *Maxim Bułyha* KG 1680. W funkcji OD mogła występować również nazwa heraldyczna, np. *Petr Hołownia* PZW 1545. Dwuelementowy sposób nominacji został odziedziczony z epoki wcześniejszej. W omawianym okresie występował powszechnie, zarówno w antroponimii warstwy uprzywilejowanej, jak i chłopów oraz mieszczan⁸⁰.

Innym rodzajem formuł identyfikacyjnych były zestawienia trzyelementowe o strukturze: **imię + odmienna nazwa odojcowska + OD**, np.: *Aleksandro Fedorowicz Czortorijskij* DW 1569, *Богушу Федоровичу Корецкому* (Dat.) AS IV 1541, *Андрей Петрович Масалский II* 1570, *Kostentin Kostentinowicz Ostrozskij* DW 1569, *Миха(и)ло Иванови(ч) Ку(р)цеви(ч)* WH 1569, *Иван Андреевич Полубенский* AS IV 1537, *Александр Федорович Порицкый* AS III 1537, *Васи(л)я Миха(и)ловича Ружи(н)-*

⁸⁰ Formuły dwuelementowe w nazewnictwie warstwy uprzywilejowanej występowały już w zabytkach staroruskich i odnosiły się również do innych grup społecznych. Oprócz imienia najczęściej zawierały patronim lub nazwę odmiejskową na -ski. W latopisach, będących źródłem materiału antroponimicznego dotyczącego głównie książąt, stanowiły 10% wszystkich nazw i, począwszy od wieku XIV, stawały się coraz częstszym sposobem identyfikacyjnym. Transformację jednoimienno-systemu antroponimicznego w tej warstwie S. Medwid'-Pachomowa tłumaczy gwałtownym spadkiem popularności imion słowiańskich, które zostały zastąpione przez znacznie uboższy zbiór imion chrześcijańskich. Wiąże też z ustanowionym w dawnej Rusi prawem dziedziczności majątkowej, które stało się pozajęzykowym czynnikiem wpływającym na sposoby nominacji, głównie zaś na powstanie nazw patronimicznych oraz form odmiejskowych tworzonych od posiadanych własności ziemskich, por. С. М. Медвідь-Пахомова, *Еволюція...*, s. 94, 97-98, 107.

ско(з)[о] (Gen.) WH 1571, *Василей Сольтанович Соколски* PWL 1565, *Васильи Михайлович Сангушкович* MW 1512, *Roman Fedorowicz Sanhuszko* DW 1569, *Владиславу Андреевичу Збаразскому* (Dat.) LK 1563, *Mikołaja Andrzeiewicza Zbaraskiego* (Gen.) LK 1663, *Hieronima Pawłowicza Szanguszka* (Gen.) IB 1795. Pierwsze poświadczenia takich zestawień wystąpiły już w zabytkach staroruskich (Медвідь-Пахомова 1999: 107). Spotykamy je również w XV w. w zapisach odnoszących się do Giedyminowiczów (Huk – w druku). W omawianym materiale tego typu formacje pochodzą przede wszystkim z dokumentów XVI-wiecznych.

Począwszy od XVII w. w identyfikacji książąt pojawia się nowy rodzaj formuł związany z przyjęciem przez wołyńskich Giedyminowiczów oraz prawosławną część rodu Czetwertyńskich, potomków Ruryka, dodatkowych określeń, które nawiązywały do założycieli linii dynastycznych. Były to zestawienia zawierające **imię + nazwa dynastyczna + OD**, np.: *Романа Наримунтовича Ружинского* (Gen.) MWN 1605, *Michał Kuryatowicz Kurcewicz* AK 1702, *Gedeona Swiatopołka Czetwertynskiego* (Gen.) PNŁ 1677.

Kolejnym środkiem wykorzystywanym do identyfikacji książąt były przydomki. Ich funkcję pełniły również określenia równe nazwom herbów. Przydomki wchodziły w skład formuł trzejelementowych o strukturze: **imię + przydomek + OD**, np.: *Fedor Hołownia Ostrożecki* PZŁ 1545, *Konstantym Krzysztophem Korybutem Wiszniowieckim* (Instr.) AGK 1684 lub **imię + OD + przydomek**, np.: *Iwan Masalski Muńcza* PZK 1545.

Przytoczone wyżej struktury były wzbogacane o elementy dodatkowe i tworzyły zestawienia o większym stopniu rozbudowania. Takimi dodatkowymi określeniami mogły być wyrażenia przyimkowe: *z + nm* lub/ *i na + nm*, które stały bezpośrednio przed nazwą rodową bądź po niej. Spotykamy je przez cały omawiany okres. Szczególnym rodzajem takich struktur były nazwy składające się z syntetycznych i analitycznych określeń odmiejscowych derywowanych od tej samej nazwy miejscowej, np.: *Chwalelij Rohozenski z Rohozna* DŁ 1569, *Michał Zasławski ze wsi Zasławie* RK 1583. Używanie konstrukcji przyimkowych, zwłaszcza złożonych, prawdopodobnie mogło służyć również podkreśleniu statusu społecznego ich nosicieli, co wydają się potwierdzać spisy podatku pogłównego, w których tylko poborczy podatkowi oraz kniaziowie, identyfikowani byli w taki właśnie sposób: *Janusz ze*

Zbaraża Woroniecki z Woronczyna RŁ 1583, Jan Karol Książę na Klewaniu Czartoryski KGK 1658, Stefana Swiatopółka na Żywotowie y Książęzy Krynicy Czetwertynskiego (Gen.) PNŁ 1677, Andrzej z Korczmina na Porwanczu Porwanieckiego (Gen.) PNŁ 1677.

W niektórych zestawieniach trzy- i czteroelementowych, denotujących przedstawicieli warstwy najbardziej uprzywilejowanej, występowała więcej niż jedna nazwa na *-ski*. Określenia odmiejscowe dodawane do nazw rodowych używane były w celu dokładniejszej identyfikacji i najczęściej mówiły o nabytej własności ziemskiej, której nazwa posłużyła za podstawę motywacyjną nowego OD. Czasami jednak podkreślały starożytność i świetność rodu. Świadczą o tym zapisy odnoszące się do księcia Andrija Kurpskiego, który przyjął dodatkowe określenie *Jarosławski*, nawiązujące do protoplasty linii jarosławskich Rurykowiczów, Iwana Wasyljowicza, Wielkiego Księcia Jarosławskiego: *Andrzej Kurpski i Jarosławski* RW 1583. Kiedy w 1564 r. książę otrzymał starostwo kowelskie, do nazwy rodowej dołączył kolejne określenie na *-ski* — *Kowelski*: *Андрія Курпского Ковелского* (Gen.) RSZ 1569. Dodatkowe nazwy odmiejscowe mogły również odnosić się do założycieli bocznych linii rodowych, np.: *Михайло Василевич Вишневецкий и Збаржский* AS I 1517, *Jezemu z Ostroga Ostrogskiemu na Żasławie Żasławskiemu* (Dat.) KG 1633. Mogły też oznaczać dziedziczone już nazwy i dotyczyć kolejnych pokoleń rozrodzonych rodów: *Кнзя Алекса(н)дра Федоровича Збара(ж)ского и Поры(ц)кого* (Gen.) WH 1571, *Władysława ze Zbaraża Zbaraskiego Woronieckiego* (Gen.) PNŁ 1677. Spotykamy je nie tylko obok określeń pochodzących od nazw majątków ziemskich, lecz również innych określeń rodowych, co ilustrują formuły identyfikacyjne Kropotków (Krokotków) oraz Sanguszków. Pierwsi byli potomkami książąt smoleńskich, którzy od nadanych im przez Kazimierza Jagiellończyka dóbr Jełowicze przyjęli dodatkowe określenie *Jełowiccy* (Boniecki 1899: XII 311): *Krokotki Jełowickoho z Jełowicz* (Gen.) PZŁ 1545. Drudzy wywodzili się z dynastii Giedyminowiczów i od nowych dóbr Kaszyr i Kamień Kaszyrski przyjęli przydomek *Koszyrski, Koszerski*, który z czasem stał się ich nazwą dziedziczną, wymiennie używaną z nazwą rodową: *Ле(в) Са(н)кзущко Коше(р)ску(и)* WH 1571.

Zastawienia wielooelementowe (z wyłączeniem form pozaonimicznych), które sporadycznie występowały już w epoce staroruskiej,

oprócz imienia zawierały te same komponenty co określenia dwu- lub trzejelementowe, np.: *Ле(в) Алекса(н)дрови(ч) Са(н)кзгущиковича Кошу(р)-ску(и)* WH 1571, *Василю Михайловичу Сенкзущиковичу Ковелскому* (Dat.) AS IV 1535, *Janusz ze Zbaraża Woronicki z Woronczyny* RŁ 1583, *Stefan Korybutowicz Zbarazki z miasta swego Zbaraża* RK 1583, *Stephan Koributowicz Porycki ze Zbaraża* PWW 1621, *Krzysztofa Konstantego na Wiszniowcu i Zbarazu Wiszniowieckiego* (Gen.) AGK 1684, *Stanisław na Xięstwie Koreckim Kalwaryi y Olexińcu Czartoryski* LW 1765, *Jozef Paulin na Białym Kowlu Smolanach Rakowie Hrabstwie Tarnowskim y Xięstwie Żasławskim Xiążę Lubartowicz Sanguszko* KG 1754, *Janusz Alexander na Białym Kowlu Smolanach Rakowie Zasławiu y Ostrohu Lubartowicz Sanguszko Hrabia na Wiszniczu Tarnowie y Jarosławiu* R 1752, *Pawła na Białym Kowlu, Smolanach, Rakowie, Lubartowie Lubartowicza Sanguszka* (Gen.) Z 1747. Były to jednak nieczęste zapisy.

Marginalny procent stanowią określenia, w których nazwy rodowe stały bezpośrednio po kwalifikatorze stanowym, np.: *kniazia Buremskoho* (Gen.) PZŁ 1545, *kniazia Koszerskiego* (Gen.) RŁ 1583, *kniazia Kowelskoho* (Gen.) PZW 1545, *kniaz Sokalski* RPŁ 1569, *kniazia Woyny* (Gen.) PZŁ 1545. Tego typu formuły, niezawierające imienia lub imienia i nazwy odojcowskiej czy przydomka, pojawiały się w dokumencie zwykle przy okazji ponownych wzmianek o osobie.

Określenia dodatkowe w identyfikacji książąt były nazwami rodzinnymi i dziedzicznymi. Posługiwanie się wspólnym określeniem znajduje wyraz nie tylko w używaniu tej samej nazwy rodowej przez rodzeństwo, lecz również w zapisach, w których identyfikacja braci czy małżonków odbywała się poprzez użycie określenia dodatkowego w formie liczby mnogiej, np. *kniaz Aleksander a kniaz Jwan Fedorowicz Czortoryiskii* PZŁ 1545, *Кнзя Ивана и кнзя Ю(р)я Ивановичовъ Чо(р)торыску(х)* (Gen. pl) WH 1570, *kniaź Bohdan a kniaz Michajło Kurcowicz* PZŁ 1545, *Maksyma a Ostajia Sokolskich* (Gen. pl) PZŁ 1545, *Rohowyczych* (Gen. pl) OŁ 1552, *Hrihorej Michajło Ostafej Ruzinskie* DW 1569, *Woronickich z Woronczina* (Gen. pl) PZŁ 1545, *kniazia Andreia a knehini Iwanowoie Zamlickich z Zamlicz* (Gen. pl) PZŁ 1545, *Кнзя Януша и князя Але(к)са(н)дра Але(к)са(н)дровичо(в) Збара(з)ких и Пору(ц)ких* (Gen. pl) WH 1570. Tendencja przechodzenia OD z ojca na dzieci oraz obejmowania wspólną nazwą całej rodziny w antroponimii książąt wołyńskich za-

znacza się – o czym już wspominałam – w drugiej połowie XV w. Dziedziczości określeń poimennych oraz stabilizacji ich form sprzyjało prawo spadkowe i związane z nim podtrzymywanie ciągłości tradycji imienniczej rodu. Nazwy rodowe zachowała większość przedstawicieli warstwy najbardziej uprzywilejowanej, potomkowie rodów w linii prostej. Członkowie linii pobocznych przyjmowali nowe określenia, które pełniły rolę jedyne go poimennego OD, z czasem stając się formacjami dziedzicznymi bądź dodawali je do dawnych nazw rodowych.

Panowie i bojarzy

Środki oraz sposoby nominacji odnoszące się do panów były bardzo zbliżone do tych, które występowały wśród książąt. Podstawowa różnica polegała na nieco większym udziale form patronimicznych i nieco mniejszej frekwencji syntetycznych nazw odmiejscowych oraz braku określeń odwołujących się do założycieli linii dynastycznych. Formuły denotujące szlachtę poprzedzone były odpowiednim kwalifikatorem stanowym i formułą grzecznościową, np.: *jeho miłość (pan)*, *урождённы пань*, (*jego miłość*) *pan*, *wielce szanowny pan*, (*szlachetnie*) *urodzony pan*, *szlachetny pan*, *urodzony jego miłość pan*, *generosus*, (*magnificus*) *nobilis*.

Rodzaje i zakres funkcjonowania typowych dla całej szlachty ukraińskiej OD (z uwzględnieniem książąt) przedstawiają się w następujący sposób:

Najczęstsze poimienne elementy formuł identyfikacyjnych szlachty ukraińskiej

Typ OD	XVI wiek		XVII wiek		XVIII wiek	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
odmiejscowe (w tym równe nm)	889	69,5	514	69,1	110	66,7
zależnościowe (w tym równe imionom)	245	19,2	168	22,6	46	27,9
charakteryzujące	105	8,2	45	6,1	6	3,6

Szlachta wołyńska najczęściej identyfikowana była za pomocą formuł dwuelementowych o strukturze: **imię + OD (nazwa odmiejskowa na -ski, nazwa zależnościowa, nazwa charakteryzująca)**, np.: *Daniel Dubiecki* IZG 1783, *Semen Petraszewski* KGK 1609, *Bohdan Czubiłowicz* PWW 1621, *Jana Rusiłowicza* (Gen.) AGW 1770, *Iwan Koszka* RŁ 1545, *Daniel Hołub* PWW 1621. Funkcję OD mogła pełnić również nazwa heraldyczna, np. *Dymitr Dederkało* RK 1583.

Spotykamy tu również zestawienia bardziej rozbudowane. Typowe były formuły trzelementowe, na które składały się: **imię + odmienna nazwa odojcowska na -owycz/-ewycz/-owicz/-ewicz + OD**, np.: *Stepana Iwanowycza Bohuszewycza* (Gen.) OK 1552, *Иван Яцкович Борзобогатый* TU 1555, *Iwan Jackowiczъ Letinskij* DW 1569, *Боруса Ивановича Совы* (Gen.) WW 1563, *Hrehorego Tychnewicza Kostenieckiego* (Gen.) PŁ 1678, *Iwana Piotrowicza Czaplicza* (Gen.) LW 1765. Takie zapisy pochodzą przede wszystkim z XVI w., a ich obecność uzależniona była od rodzaju dokumentu i zapewne pozostawała w związku z uzusem kancelaryjnym. W „Волинських грамотах” stanowią przeszło połowę wszystkich odnoszących się do szlachty ukraińskiej określeń, ale już w innego rodzaju dokumentach, np. w inwentarzach, przeważają zestawienia dwuelementowe. Podobnie w dokumencie „Реєстръ попису войска Литовскаго 1567 г”, w którym główna informacja dotyczyła liczby koni wystawianych przez szlachtę na służbę wojenną, przykładów wskazujących na związek relacyjny z ojcem było zaledwie kilka. Ten sposób nominacji odróżniał ukraińską warstwę uprzywilejowaną od polskiej szlachty kresowej. Znany był również wśród dawnej szlachty żytomierskiej (Ящук 2008: 7–8) oraz podlaskiej (Dacewicz 2004: 158).

Pokrewieństwo ojciec-syn mogło być wyrażone również łacińską formą dopełniacza imienia ojca, ale takie zapisy spotykamy tylko w „Albumie studentów Akademii Zamojskiej”, np.: *Samuel Basili Siemaszko* 1597, *Daniel Theodori Bałaban* 1616. Ten typ identyfikacji był częsty w przypadku szlachty folwarcznej i zagrodowej na Mazowszu w drugiej połowie XVI w. (Szulowska 2004: 111–116).

Inne formacje trzelementowe zawierały: **imię + OD + nazwa odmiejskowa na -ski**. Jedno z tych określeń, stojące zwykle po imieniu chrzestnym, było nazwą rodową, z którą łączyła się chronologicznie

różniejsza nazwa odmiejscowa na *-ski*, np. *Марко Борейко Кнеру-тинський* BM 1581, *Iwan Kirdej Mylski* RŁ 1583, *Остафій Коровай Селецький* BM 1570, *Іван Кословський Свищовський* BM 1594, *Василеи Мировицкии Вохновскии* WH 1568, *Іван Покотило Пятигорсьи* BM 1599, *Оле(х)но Поря(д)ніч Зацито(в)ски(и)* WH 1571, *Стефан Русинович Берестецький* BM 1589, *Konstanty Odrowąż Hołowinski* KG 1789. Obecność syntetycznych form odmiejscowych w rozbudowanych zestawieniach identyfikacyjnych w pozycji po nazwie rodowej, świadczyła o nowo nabytych bądź dzierzawionych majątkach ziemskich, mogła też informować — podobnie jak w przypadku książąt — o połączeniu rodów czy rozrodzeniu już istniejących.

Kolejność poszczególnych OD w zestawieniu identyfikacyjnym była dowolna. Czasami nazwom rodowym towarzyszyły przydomki, które nawiązywały do protoplastów rodów lub innych sławnych przodków. Były to określenia późniejsze, które stały przed lub po nazwie rodowej, np. *Michała Bożenca Jełowickiego* (Gen.) KG 1754, *Michał Mokosiey Denisko* KG 1789. Takie formuły występowały również w imiennictwie książąt. Zarówno w przypadku tego typu określeń, jak też zestawień trzelementowych omówionych wyżej, tylko wnikliwe badania dokumentów obejmujących dłuższy okres oraz dane zawarte w herbarzach i innych opracowaniach historycznych, pozwalają odzielić stare nazwy rodowe od określeń, które w historii rodu czy rodziny pojawiały się później, przeważnie z czasem dopiero stając się nazwami dziedzicznymi.

W identyfikacji tej części warstwy uprzywilejowanej spotykamy ponadto odmiejscowe wyrażenia przyimkowe, które wchodziły w skład formuł o różnym stopniu rozbudowania. Tego typu określenia mogły występować bezpośrednio po imieniu chrzestnym i być jedynym OD, np.: *Michna z Brochowiec y z Wisniowa* (Gen.) OŁ 1552, *Andreia a Semena z Kunewa* (Gen.) PZŁ 1545. Były to jednak rzadko notowane przykłady. Częściej spotykamy je w zestawieniach wieloczłonowych, np.: *Іван Хребтович Богуринський з Богурина* BM 1586, *Томило Ворона Боротинский з Боротина* DŁ 1569, *Iwan Borzobohatyj Krasenskiy z Rykan* DŁ 1569, *Andrej Chmara Miłowskij z Miłowicz* DŁ 1569, *Bokij Zareckij z Zarecza* DŁ 1569, *Dymitra na Zabokr(z)ykach Zabokr(z)uckiego* (Gen.) PNŁ 1677, *Michał na Bytniu Bałaban* KG 1709.

Do okazjonalnych zapisów należą czteroelementowe formuły typu: *Piotrem Stefanem Fedorowiczem Rusinowiczem Beresteckim* (Instr.) AZŁ 1610 oraz zestawienia z jednym bądź dwoma OD w formie G. sing., np.: *Григорей Василевич Енковича Колмовскии* TU 1582, *Григорей Василевич Чаплича Шпановскии* TU 1566, *Mikołaj Skuylbidy Kolcinskiego* PW 1662.

Przytoczone przykłady, w których OD używane były obok bądź zamiast starszych nazw rodowych, podobnie jak w przypadku materiału odnoszącego się do ksiąg, ilustrują zmienność tych nazw oraz wspomniane już rozrodzenie rodów i powstawanie ich nowych linii. Najwyraźniej świadczą o tym opracowania genealogii rodów. Wielu informacji dostarczyły też badane dokumenty. Ciekawym przykładem ewolucji nazwy rodowej może być historia Kirdejów herbu Kirdej, jednego ze starszych ruskich rodów szlacheckich związanych z Wołyniem, przytoczona przez N. Jakowenko w pracy poświęconej dawnej szlachcie ukraińskiej (1993: 128–136). Dzieje tego rodu, sięgające prawdopodobnie jeszcze czasów Księstwa Halicko-Wołyńskiego, ilustrują typowy dla ówczesnego bojarstwa proces stopniowego rozdrobnienia. Zamieszczone w opracowaniu schematy genealogiczne pokazują, że już w XV w. kolejni mężczyźni potomkowie dali początek nowym, samodzielnym rodzinom: Kirdejów (Kirdejewiczów)-Łaniewiczów, Szyłowiczów, Dżusów i Dżusów Lachowskich, Hojskich (Hostskich), Czapliczów, Kirdejów-Kozińskich, Wilhorskich, a w XVI w. Kirdejów-Mylskich, Kirdejów-Mniszyńskich, Czapliczów-Szpanowskich. Językowym obrazem rozpadu tego rodu na odrębne rodziny było przyjmowanie nowych dodatkowych określeń używanych samodzielnie bądź obok starej nazwy rodowej. Określenia te z czasem stały się formacjami dziedzicznymi, obejmującymi członków nowej linii. Tworzone były od nazw nabywanych majątków (Hoszcza, Kozyn, Lachiw, Myls'k, Mniszyn, Szpaniw, Wilhor), pozostałe od określeń synów Kirdeja, protoplasty rodu: Dżusy, Czapli, Szyła oraz Łaniewicza. W badanym materiale znajdujemy następujące zapisy odnoszące się do tego rodu: *Федор Кыдянович Чаплич*, PWL 1565, *Григорей Чаплич Шпановскии* PWL 1567, *Jerzemu Andrzejowi z Szpanowa na Nowym Dworze Czaplicowi* (Dat.) KG 1703, *Иван Джуса* PWL 1567, *Григорей Джуса* PWL 1567, *Ярофей Госки* PWL 1565, *Paweł Dmitrowicz Kozinsky* PW, 1621, *Semena Lachowskoho* (Gen.) OŁ 1552, *Kirdeia* PZŁ 1545 (Gen.), *Iwan Kirdij Mniszinski*

z *Mnieszina* DŁ 1569, *Petra Kirdeiewicza* (Gen.) PZŁ 1545, *Olezar Kierdej Mylski z miasteczka Mylska* RŁ 1583, *Лев Булгорѣцку* PWL 1565.

W dokumentach z XVI w. pojawiają się też wzmianki o bocznych liniach Bohowitynow, jednego z najbogatszych rodów wołyńskich, którzy z kolei dali początek Bohowitynom-Kozieradzki, Dobronizkim, Kolesnickim, Kutenskim, Szumskim i Szumbarskim (Яковенко 1993: 136). Ich OD utworzone zostały od nazw posiadanych majątności: *Theodorus Antonii Dobroniski* Alb. 1695, *Bohowityn Koziradzki* RW 1583, *Stefana Koziradzkiego* (Gen.) PW 1662, *Michajła Bohowitynowicza Szumbarskiego* (Gen.) LK 1563. Również stary ród Hulewiczów, mimo iż liczny i bardzo rozrośnięty, nie rozpadł się na odrębne, samodzielne gałęzie, jak ród Kirdejów. Podobnie jak Bohowitynowie, dał on początek wielu bocznym liniom, które wzięły swe miana od nazw należących do rodu majątków: Hulewiczów-Cewowskich, Dołżkich, Dołżeckich, Drozdęskich, Dublańskich, Peczychwostskich, Perekalskich, Poddubeckich, Semickich, Smolikowskich, Wojutyńskich, Zatureckich, Zbrochowiczów, Zhłobickich i Zubileńskich (Яковенко 1993: 137–138). W badanym materiale członkowie tego rodu przeważnie zapisywani byli za pomocą dwuczłonowych OD, np.: *Hniewosza Hulewicza Drozdęskiego* (Gen.) KGŁ 1622, *Iwan Hulewicz Perekalski* PWW 1621, *Andrzeja Hulewicza Poddubieckiego* (Gen.) PŁ 1678, *Michajłem Hulewiczem Woiutyńskim* (Instr.) AZŁ 1619 oraz *Bohdan Drozdęski* z *Drozd* DŁ 1569, *Bohdana Zatureckoho* z *Zaturec* (Gen.) PZŁ 1545.

Podobne przykłady można by mnożyć. Mówią one, że funkcję nazwiskową mogły pełnić dwa OD: pierwotna nazwa rodziny oraz późniejsza chronologicznie nazwa odmiejscowa, która określała nową linię i w dokumentach mogła występować również jako jedyne OD osoby. Dzieje tych rodów pokazują, że nowe OD (odmiejscowe lub patronimiczne) mogły oznaczać też nowe, samodzielne rodziny i być odrębnymi formacjami nazwiskowymi. Zatem z czasem wspomnianą zmienność OD przejawiała się w tym, że część członków rodu przedstawiała posługiwać się wspólną niegdyś nazwą rodową na rzecz innej, odnoszącej się do odrębnej rodziny. Było to dość typowe dla środowiska szlacheckiego zjawisko, na co zwracają uwagę również inni badacze dawnej antroponimii (por. Dacewicz 2004: 159). Z drugiej jednak strony wiele dawnych i majątnych rodzin, które uniknęły dotkliwych

skutków rozrodzenia i rozdrobnienia, zachowało swoje nazwy rodowe – spotykamy je w dokumentach z całego omawianego okresu. Wydaje się zatem, że nie można odczytywać formacji złożonych na przykład z patronimów rodowych oraz późniejszych określeń na *-ski* tylko jako przejawu polonizacji (por. Dacewicz 2005: 316). Były one przede wszystkim językowym wyrazem rozrodzenia rodów i powstawania ich nowych linii.

Poświadczenia w materiale XVI-wiecznym i późniejszych źródłach OD odnoszących się do wielu rodzin książęcych oraz pańskich i ziemiańskich, które występowały w niezmienionej postaci, świadczą o ich dziedziczności i stabilizacji form. Takie zapisy dotyczą przede wszystkim rodzin o długiej historii. Dla wielu z nich znajdujemy poświadczenia w dokumentach XV-wiecznych, np. *Бобрыковичъ, Боговитиновичъ, Болбасъ, Болобанъ, Верещака, Верига, Вишневецкий, Ворона, Гулевичъ, Дроздъ, Загоровъский, Кисел, Курьдтъй, Козика, Коровани, Ламанъ, Острожский, Сова, Солтан, Царь, Чапличъ, Четвертенский, Шишка* CCM, pozwalające odnieść początki stabilizacji OD u szlachty wołyńskiej do czasu poprzedzającego badany okres.

Potwierdzeniem nazwiskowej funkcji OD są formacje rodzinne, licznie występujące już w XVI w. Były to najczęściej określenia małżonków oraz rodzeństwa i tworzone były od różnych typów OD, np.: *Fiedor a Iwan Andrusczy* RK 1583, *Maksim a Stepan Berestowickii* PZŁ 1545, *Иван а Олехно Богдановичи Кнегининский* AS III 1533, *Iwan a Daczko Leduchowskie* RK 1583, *Lidychowsczi z Lidychowa* RPK 1569, *Siemion a Fiedor Losiatynsczi* RPK 1569, *Dachno a Jakim Ochłopowski* PZŁ 1545, *Tichno a Jurei Andreewicz Oranskie* DW 1569, *ми Ставецкии: Груцко а Солтан а Богдан* AS 1521; *Michayło a Sokoł, a Hrycko Jełowiczzy* PZŁ 1545, *Petr a Wasiley Semaszki* OŁ 1552, *Samuel i Anna Hulanicy* AGK 1684, *Jana i Wasila Bohuszewiczow Ledochowskich* (Gen. pl) AGK 1684, *Fiedor Michał i Waclaw Liniewsci* PWW 1621, *Łukasz Wasil Minkowsci* PNW 1678.

Z drugiej jednak strony niektóre zapisy pokazują utrzymującą się jeszcze dowolność funkcjonujących zasobów nominacji, która mogła wyrażać się w używaniu różnych wariantów słowotwórczych określeń poimiennych w identyfikacji tej samej osoby, również w obrębie tego samego dokumentu, np. *Semen Cata* PZŁ 1545 // *Semena Caticza* (Gen.) *ibid.* // *Semena Catina* (Gen.) *ibid.*, *Jakowa Krokotczyca* (Gen.) OŁ 1552 //

kniazia Krokotczyzna (Gen.) *ibid.* Zapisy dotyczą zarówno przedstawicieli rodzin książęcych, jak i szlacheckich.

W materiale odnoszącym się do bojarów wystąpiły przede wszystkim formuły dwuelementowe o strukturze: **imię + OD (zależnościowe, charakteryzujące)**, np. *Михна Павловича* (Gen.) WW 1565, *Semen Starucha* OO 1621. Zapisano też kilka przykładów zestawień trzelementowych z właściwym patronimem przed OD (w źródłach z początku XVI w.), np. *Ивашко Зенкович Лабунский* AS I 1508 oraz formuł zawierających nazwy wskazujące na wykonywany zawód, które stały po nazwie odojcowskiej, np.: *Ждан Павлович тивун* WW 1561, *Wasko Koidanowicz lesniczy* IS 1614. Zanotowano również formuły, w których bojarzy byli identyfikowani tylko za pomocą imienia chrzestnego oraz kwalifikatora stanowego, np. *Michno* bojarin DŁ 1569, *Charyton* bojarzyn OO 1620.

Szlachta polska

Materiał nazewniczy odnoszący się do polskiej szlachty na Wołyniu jest właściwie odzwierciedleniem ogólnopolskiego systemu antroponimicznego. Zasadnicza różnica sprowadza się do materiału językowego. Chodzi przede wszystkim o kresową proveniencję części nazw odmiejscowych, które dotyczyły przybyłej tu szlachty, urobionych od ukraińskich nazw nabywanych czy dzierzawionych majątków oraz OD powstałe na gruncie ukraińskim, wchłonięte przez system polski w związku z polonizacją ruskich elit. Największe podobieństwo – o czym już wspomiano – omawiany materiał wykazuje ze szlachecką antroponimią kresową pozostałych regionów dawnej Ukrainy.

Typy i udział procentowy OD polskiej szlachty przedstawiają poniższe tabele:

Najczęstsze poimienne elementy formuł identyfikacyjnych szlachty polskiej

Typ OD	XVI wiek		XVII wiek	
	Liczba	%	Liczba	%
odmiejscowe (w tym równe nm)	180	87,8	1022	87,8
charakteryzujące	12	5,9	84	7,2
zależnościowe (w tym równe imionom)	9	4,4	52	4,5

Typ OD	XVIII wiek	
	Liczba	%
odmiejscowe	448	90,3
zależnościowe (w tym równe imionom)	24	4,8
charakteryzujące	9	1,8

W antroponimii polskiej dawnego Wołynia formuły nazewnicze budowano najczęściej według schematu dwuelementowego: **imię + nazwa odmiejscowa na -ski**, np.: *Marcin Przyborski* RW 1583, znacznie rzadziej **imię + określenie charakteryzujące**, np.: *Seweryn Grzesnik* RK 1583, *Maciej Cherubin* PWW 1621 i **imię + określenie zależnościowe**, np.: *Michna Jakubowicza* (Gen.) PZŁ 1545, *Tomasz Zygmuntowicz* OO 1621. Identyfikacja za pomocą zestawień dwuczłonowych była praktyką odziedziczoną z epoki wcześniejszej. Tego typu struktury przeważały również w antroponimii ukraińskiej, mniejszy był tam jednak udział nazw odmiejscowych na -ski, na których opierał się system nazewniczy szlachty, natomiast znacznie wyraźniejsza była obecność patronimów.

Z drugiej jednak strony spotykamy tu — podobnie jak w imiennictwie szlachty ruskiej — niezbyt liczne zestawienia trzelementowe o strukturze: **imię + określenie charakteryzujące + nazwa odmiejscowa na -ski**, np.: *Stephana Golombka Jezierskiego* (Gen.) PW 1662, *Władysław Skorupki Padlewskiego* (Gen.) PŁ 1678, **imię + nazwa heraldyczna + nazwa odmiejscowa na -ski**, np.: *Pawłem Pierzchałą Piaseckim* (Instr.) KGK 1668, *Wojciech Ierzy binominis Prawdzic Sękowski* KG 1757 lub **imię + nazwa odmiejscowa na -ski + nazwa odmiejscowa na -ski**, np.: *Zygmunta Obrowskiego Witośławskiego* (Gen.) PŁ 1678. Nie występowały natomiast tak charakterystyczne dla materiału ukraińskiego formuły trzelementowe z poimienną nazwą utworzoną od imienia chrzestnego ojca. W „Albumie studentów Akademii Zamojskiej” zapisano nazwy odnoszące się także do Polaków, w których pokrewieństwo syn-ojciec, tak jak w przypadku osób pochodzenia ukraińskiego, było wyrażane formą Gen. imienia ojca, np.: *Paulus Vincenti Polanowski* 1604.

Każdy z przedstawionych typów formuł mógł być wzbogacony o analityczne nazwy odmiejscowe. W polskim materiale ich udział był nieco większy. Określenia te najczęściej stały przed nazwami na -ski

w formułach trzejelementowych, np.: *Antonim Franciszkiem na Woitutyne Siennickim* (Instr.) AO 1716. Spotykamy je również w zestawieniach bardziej rozbudowanych, np.: *Felicyan z Drzewca na Baszarowce Borsza Drzewiecki* KG 1770, *Zygmunt Stanisław ze Skrzynna Dunin Szpot* AGK 1684, *Stanisław Wrzeszcz na Starych Iwaniczach Iwanicki* AK 1702, *Antonim Stanisławem z Woynarowey na Strzemigrodzie Woynarowskim* (Instr.) KG 1755, *Stefana Piotra z Rzeczyce na Stobuchowie y Werchach Rzeczyckiego* (Gen.) KG 1703.

W materiale polskim, podobnie jak w ukraińskim, wystąpiły formacje rodzinne, będące potwierdzeniem nazwiskowej funkcji OD. Były to określenia małżonków oraz rodzeństwa, np. *Jarosz Krzysztof Szczęsny Gaszynscy* RŁ 1583, *Andrzeja i Stanisława Gulczewskich* (Gen.) AGK 1684, *Franciszкови y Annie Witosławskim* (Dat.) KG 1704.

B. SPOSOBY IDENTYFIKACJI MIESZCZAN I CHŁOPÓW

W obu grupach językowych formułom nazewniczym zwykle towarzyszyły środki pozaonimiczne, wskazujące na przynależność stanową. W przypadku mieszczan były to kwalifikatory: *uctywyj, sławetny, szlachetny mieszczanin, opatrzny, poddany miasta, uczciwy, famatus, honestus, honestissimus*, mieszkańców przedmieści: *przedmieszczanin*, zaś chłopów: *roboczy, robotny, pracowity, poddany (ciągły, kwarciany), laboriosus*. O pochodzeniu społecznym mówił też kontekst.

Mieszczanie i chłopci ukraińscy

Sposoby identyfikacji w omawianych stanach były takie same. W ogromnej większości tworzyły je zestawienia dwuelementowe, różniące się jedynie frekwencją niektórych rodzajów OD. Była o tym mowa w *Podsumowaniu*. Najbardziej produktywne elementy zestawień denotujących nieszlachtę przedstawiają poniższe tabele.

Najczęstsze poimienne elementy formuł identyfikacyjnych mieszczan i chłopów ukraińskich

Typ OD	XVI wiek				XVII wiek			
	Liczba		%		Liczba		%	
	m	ch	m	ch	m	ch	m	ch
zależnościowe (w tym równe imionom)	489	1031	40,4	72,7	527	1762	38,9	60,4
charakteryzujące	415	266	34,3	18,8	444	870	32,8	29,8
równe nazwom zawodów	210	83	17,4	5,9	203	159	15,0	5,4
odmiejscowe (w tym równe nm)	39	15	3,2	1,1	99	60	7,3	2,1

Typ OD	XVIII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
zależnościowe (w tym równe imionom)	464	1272	55,0	59,5
charakteryzujące	271	609	32,1	28,5
odmiejscowe	50	112	5,9	5,2
równe nazwom zawodów	54	96	6,4	4,5

Formuły dwuczłonowe tworzone według schematu typowego również dla innych ziem Ukrainy: **imię + OD (nazwa zależnościowa, określenie charakteryzujące, nazwa zawodu, nazwa odmiejscowa na -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki)**, np.: *Jacko Chomycz* LW 1789, *Misko Chorodnykowycz* RPW 1570, *Iwan Czayczzenia* OO 1620, *Haponow Karp* ID 1695, *Stecko Bohaty* KG 1680, *Sydoor Bortnik* LW 1789, *Paszko Chruszwicki* LK 1563. Dwuelementowy sposób identyfikacji charakterystyczny dla całego omawianego okresu jest kontynuacją praktyki nazewniczej z XIV–XV w., znanej nie tylko wśród szlachty, lecz również wśród niższych stanów (Худаш 1977: 119).

Obok formuł dwuczłonowych spotykamy zestawienia złożone z trzech onimów, na które składały się: **imię + odimienna nazwa odojcowska na -owycz/-ewycz/-owicz/-ewicz + OD**. Tego typu formacje, dość częste w identyfikacji warstwy uprzywilejowanej, spotykane również wśród bojarów, w imiennictwie nieszlacheckim występowały sporadycznie. Jeden przykład pochodzi z „Lustracji Krzemieńca z 1563 r.”, sześć innych zostało zapisanych w dokumentach XVII-wiecznych, tj. w „Inwentarzu majątności Radomysza z 1631 r.”, „Описах Острожчини” oraz w „Торговлі на Україні”, np.: *Wasko Andrzeiowicz Martynowicz* LK 1563, *Охрима Василевича Гордиевича* (Gen.) TU 1646, *Vlas Onuszkowicz Rynczyz* OO 1620, *Iwan Waskowicz Sawczyz* IR 1631. Do omawianego materiału trudno zatem odnieść uwagę M. Chudasza o popularności tego typu określeń w XVI–XVII w. wśród zamożnego mieszczaństwa. Brak poimiennych określeń na *-owycz/-ewycz* w formułach identyfikacyjnych przedstawicieli najniższych grup społecznych tłumaczy autor względami pozajęzykowymi, tj. pochodzeniem pisarzy, którzy starali się podkreślić przynależność tych osób do stanu niższego (Худаш 1977: 132–133). Tego typu zestawienia znane były również w antroponimii nieszlacheckiej Żytomierszczyzny w XVI i XVII w. (Ящук 2008: 8).

Funkcję „żywych” nazw odojcowskich w formułach trójelementowych pełniły także określenia odimienne tworzone przy udziale sufiksu *-ow*. Zajmowały pozycję po imieniu chrzestnym bądź po OD, tworząc struktury o schemacie: **imię + OD + odimienna nazwa odojcowska na -ow / OD + imię + odimienna nazwa odojcowska na -ow / imię + odimienna nazwa odojcowska na -ow + OD**. Nie był to jednak częsty sposób nominacji. W XVII w. formuły tego typu spotykamy tylko w „Описах Острожчини”, np.: *Sachno Parchom Protasow* OO 1620, *Iwan Koletrina Siemianow* OO 1620, *Sulha Fedor Iwaszkow* OO 1620. Pozostałe przykłady pochodzą z dwóch źródeł XVIII-wiecznych, tj. „Inwentarza wsi Bisuwki w powiecie zasławskim 1795 r.” oraz z „Wypisów z ksiąg grodzkich krzemienieckich i łuckich”, np.: *Iwanem Ławryntejowym Selezniowym* (Instr.) KG 1789, *Jusko Hryckow Chwedorow* IB 1795, *Chwedko Prokopow Prokopenko* IB 1795, *Petro Semenow Semczuk* IB 1795. Znane były również w XVI-wiecznym imiennictwie szlachty podlaskiej (Dacewicz 2005: 319).

Funkcję właściwych patronimów pełniły też określenia na *-uk/-'uk* w formułach o podobnej strukturze, tj: **imię + odmienna nazwa odojcowska na *-uk/-'uk* + OD**. Były to jednak nieliczne przykłady wynotowane z dwóch dokumentów: „Inwentarza starostwa łuckiego 1766 r.” oraz wspomnianego już „Inwentarza wsi Bisuwki”, np.: *Wasył Dmitruk Chudiuk* IŁ 1766, *Oleksa Hawryluk Daniluk* IB 1795 (nieletni syn: *Ichnat Oleksiuk* ibid.), *Hrycko Danyluk Demian* IB 1795 (nieletni syn: *Maksym Hryckow* ibid.). Sufiksy *-uk*, *-ow*, za pomocą których tworzone właściwe patronimy, używane więc były wymiennie, również w obrębie tego samego źródła, zarówno w formułach trójelementowych, jak i dwuelementowych odnoszących się do niepełnoletnich dzieci.

Innym rodzajem formuł nazewniczych są zestawienia trójelementowe, w których ostatni człon był prawdopodobnie nazwą pospolitą, niosącą dodatkową informację o osobie, np. *Dmitro Hulewicz szapował* KRR 1693, *Iwan Czuczman gumieny* IP 1762, *Wasył Czoporyk przystasz* IS 1763, *semen muzyka prymak* KG 1765. Do wyjątkowych należą zapisy z formą odapelatywną przed patronimem, np. *Iwan Huba Sawczyc* OO.

W identyfikacji obu grup społecznych brały udział również określenia jednoelementowe. Najczęściej były to imiona chrzestne, np.: *Евхум* OCZ 1578, *Kuryło* IW 1612, *Kasyan* KG 1734. Zgromadzono 512 takich form odnoszących się do mieszczan oraz 1145 do chłopów, które stanowiły odpowiednio: ponad 13% i przeszło 15% wszystkich określeń męskich. Najwięcej zapisów pochodzi ze źródeł XVI- i XVII-wiecznych. W kolejnym stuleciu podobnych przykładów wynotowano niemal pięciokrotnie mniej. W funkcji jedyne go środka identyfikacyjnego występowały również określenia odapelatywne oraz patronimiczne, np. *szapował* OŁ 1552, *Selczukowicz* IS 1614.

Już w XVI w. część określeń poimiennych denotujących chłopów i mieszczan, tracąc swe znaczenie indywidualizacyjne, jednostkowe, zaczynała pełnić funkcję nazwiskową. Świadczą o tym zapisy form syngulatywnych odnoszących się do braci. Wyekscerpowane przykłady pochodzą z „Lustracji Krzemieńca z 1563 r.” oraz z dokumentu „Інвентарні описи волинських маєтків князів Сангушків другої половини XVI століття”, np.: *Мацко, Fiedor a Marko Chobkowicz* LK 1563, *Ивашко Трохимъ Демковичъ* IO 1578, *Микита Савка Олихфер Грицко Федчунович* IO 1578, *Опачко a Osparko Łucykowicz* LK 1563. Taki cha-

rakter OD potwierdzają również zapisy form pluralnych, odnoszących się do braci oraz ojców i synów. Były to w większości patronimy z sufiksem *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*, typ nazewniczy, który prawdopodobnie najszybciej zaczął pełnić funkcję określenia rodzinnego. Ich liczba rosła z każdym następnym stuleciem, np.: *Jacko a Sciepan Chodorowiczy* IK 1548, *Hawrylec a Iwan Chancowiczy* LK 1563, *Jakim a Karp Chwedciczyi* IP 1598, *Никона Иваишка Яроиша Мауца Иляиша Денисковичов* (Gen. pl) TU 1578, *Sidor a Fedor Filipowiczy* LK 1563, *Harasym a Waszko bratiaż joho Hrycewiczy* OŁ 1552, *Liewko a Iwaniec Jakimowiczy* IK 1548, *Fedor a Wasiley Korytenskii* PZŁ 1545, *Martyn Choma a Żuk a Czapik Kowalewiczy* OŁ 1552, *Hordy Kalenik Hroszenjata bracia rodzeni* KRR 1693, *Iwan Stefan Petryniata sołtysi* ID 1695, *Waskowi Semenowi Wanusowiczom* (Dat. pl) KG 1602, *Wasko z Mizkiem Bublennyki* OO 1620, *Harasimczuki* ID 1695, *Jackowi Dmytrowi Omelkowi Jakimowi Marczukom* (Dat. pl) KGŁ 1670, *Stepan z Iwanem Sołtany* IŁ 1788. Z XVIII w. z ksiąg metrykalnych pochodzą OD małżonków, np.: *Leonis et Mariannae Szenczynów* (Gen. pl) K 1799.

Potwierdzeniem funkcji nazwiskowej, a zarazem dziedziczności i stabilizacji formacji poimiennych są również przykłady z XVIII w., w których ojciec i syn byli identyfikowani za pomocą tego samego OD, np. *Tymko Iwanow Boyczuk* IB 1796, syn: *Daniło Tymkow Boyczuk* *ibid.*, *Jchnat Iwanow Hołowaty* IB 1795, syn: *Kuzma Ichnatiuk Hołowaty* *ibid.*, *Iwan Chweskow stary* IK 1769 oraz *Iwan Chweskow młody* *ibid.*, *Iwan Klimaszczuk stary* LW 1789 oraz *Iwan Kiimaszczuk młody* *ibid.* Były to zatem nazwy rodzinne, jedno- i dwupokoleniowe. O nazwiskowej funkcji OD świadczy również duży udział formacji patronimicznych oraz zestawień trzelementowych zawierających obok imion chrzestnych określenia charakteryzujące i nazwy zawodów, prawdopodobnie aktualnie wykonywanych.

Z drugiej jednak strony zapisy form obocznych, występujące także w źródłach z końca omawianego okresu, świadczą o wciąż trwającym procesie nazwiskotwórczym i żywym jeszcze znaczeniu odojcowskim OD, np. *Iwan Demianowicz* KRR 1693, ojciec: *Demian Mikitenia* *ibid.*, *Andruch Onopryiow* IB 1795, ojciec: *Onopry Czarniak* *ibid.*, *Iwan Żukowicz* LK 1563 // *Iwan Żuk* *ibid.*, *Iliasz Żukowicz* LK 1563 // *Iliasz Żuk* *ibid.*, *Naum Tereszczukow* IK 1759 // *Tereszkow* *ibid.*

W zebranym materiale spotykamy nieliczne przykłady formuł z łacińskim określeniem *alias* oraz polskimi wyrazami sygnalizującymi dodatkową (potoczną) nazwę. Podkreślały one antropomiczną funkcję leksemów (Cieślíkowa 1990: 225), mówiły o osłabieniu relacji przynależności w patronimach i zacieraniu znaczenia apelatywnego wyrazu w określeniach charakteryzujących (Kaleta 1998: 47–48), np.: *Jacko alias S(z)ramko swiec* ID 1695, *Wasyla Kizika jako się teraz Bazylim Kiziewiczem pisze* KGK 1674, *Mikicie czyli innego imienia Kuszniczykowi* KG 1707, *Iwana Szczerby nazywającego się Kociutką* KG 1713.

Podstawową różnicą w sposobach identyfikacji mieszczan i chłopów oraz szlachty była frekwencja wykorzystywanych typów słowotwórczych oraz rodzajów OD. W przypadku mieszczan i chłopów były to najczęściej patronimy, poza tym określenia odapelatywne (charakteryzujące i odzawodowe) oraz nazwy odmiejscowe. Zestawienia antropomiczne odnoszące się do szlachty były bardziej rozbudowane. Tworzyły je przede wszystkim formacje na *-ski*, znacznie rzadziej określenia zależnościowe oraz charakteryzujące. Obok nich występowały też odmiejscowe wyrażenia przyimkowe oraz określenia heraldyczne. Nazwom rodowym mogły towarzyszyć przydomki indywidualne i rodzinne oraz określenia wskazujące na sprawowane godności i urzędy. Identyfikacja przez imię należała tu do rzadkości.

Mieszczanie i chłopci polscy

Typową formułą identyfikacyjną w materiale polskim były zestawienia dwuczłonowe o strukturze: **imię + OD**. Na drugim miejscu obok imienia chrzestnego stały najczęściej **określenia odapelatywne** (równe nazwom zawodów oraz charakteryzujące), na dalszym — **nazwy odmiejscowe na -ski** oraz **formacje zależnościowe**, np.: *Cieśla Andrzej* IK 1548, *Marcin Aptekarz* OO 1603, *Paweł Szczur* ID 1695, *Ignacy Polowy* IS 1789, *Macko Umarły* IK 1789, *Jerzy Kozłowski* LK 1563, *Piotr Kaluski* OO 1620, *Woithek Andrzejczic* IP 1598, *Kazimirzowi Rodkiewiczowi* (Dat.) KG 1663. Te ostatnie w XVI w. były częściej wykorzystywanym środkiem nazewniczym niż nazwy na *-ski*. Nie wystąpiły tu natomiast formuły trzyelementowe z właściwym patronimem po imieniu chrzestnym, znane wśród mieszczan i chłopów ukraińskich.

Najczęstsze poimienne elementy formuł identyfikacyjnych mieszczan i chłopów polskich

Typ OD	XVI wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
równe nazwom zawodów	50	14	45,9	35,0
charakteryzujące	19	5	17,4	12,5
zależnościowe (w tym równe imionom)	13	8	11,9	20,0
odmiejskowe	3	9	2,8	22,5

Typ OD	XVII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
równe nazwom zawodów	150	54	57,5	32,7
charakteryzujące	49	52	18,9	31,5
odmiejskowe	47	26	18,1	15,8
zależnościowe (w tym równe imionom)	22	22	8,4	13,3

Typ OD	XVIII wiek			
	Liczba		%	
	m	ch	m	ch
równe nazwom zawodów	39	34	32,0	29,9
odmiejskowe	44	35	36,1	24,3
zależnościowe (w tym równe imionom)	30	25	24,6	17,4
charakteryzujące	6	34	4,9	23,6

Również w materiale polskim znalazły się przykłady identyfikacji za pomocą samego tylko imienia: 38 form odnoszących się do mieszczan oraz 45 do chłopów, co stanowi odpowiednio: 7,2% i 11,4% wszystkich określeń męskich, np. *Andrzej* OO 1571, *Bartosz* ID 1695. W XVIII w. takie formy należały do wyjątkowych. Niekiedy towarzyszyły im określenia, które niosły dodatkową informację o osobie,

niemające statusu nazwy własnej, np.: *Grzegorz parobek* IK 1548, *Jendrzej sługa miski* (!) IW 1685, *Staś starzec ubogi* OO 1620.

Wystąpiły tu także przykłady określeń rodzinnych, potwierdzające ich funkcję nazwiskową, np.: *Iosephi et Brigittae Ciechowских* (Gen. pl) K 1799, *Joannis et Agattae Głowińskich* (Gen. pl) K 1799, *Adaiberti et Mariannae Kraszewskich* (Gen. pl) K 1799, *Nicolai et Catharinae Jaśkiewiczow* (Gen. pl) K 1799. Wszystkie zapisy pochodzą z księgi metrykalnej z końca XVIII w.

Porównując nazewnictwo mieszczan i chłopów oraz szlachty, należy wskazać — podobnie jak w materiale o cechach ukraińskich — ogólnie prostszy sposób identyfikacji, nierzadko jeszcze jednoelementowy, który wśród szlachty zdarzał się wyjątkowo. W antroponimii mieszczańskiej i chłopskiej dominowały nazwiska odapelatywne (przezwiskowe oraz odzawodowe, obok których występowały określenia na *-ski* oraz zależnościowe (sufiksalne i semantyczne). Natomiast podstawowym środkiem identyfikacyjnym wśród szlachty były formacje odmiejskowe, znacznie rzadziej występowały określenia charakteryzujące i patronimiczne. Stosowano tu również formuły wzbogacone o odmiejskowe wyrażenia przyimkowe oraz środki pozaonimiczne, uszczegóławiające informację o osobie, mówiące o pełnionych funkcjach i sprawowanych urzędach. Wykorzystywano też nazwy heraldyczne, które pełniły funkcję nazwy rodowej bądź przydomka, ze zrozumiałych względów nieznanie wśród mieszczan i chłopów.

Zasadniczą cechą odróżniającą polską antroponimie nieszlachecką na Wołyniu od antroponimii ukraińskiej były odmienne modele nazewnicze: w pierwszym przypadku był to model nazwiska odapelatywnego, w drugim zaś patronimicznego. Różny był również zestaw najczęściej stosowanych środków słowotwórczych. Sposobom identyfikacyjnym właściwym dla imiennictwa polskiego obce były formacje trzejelementowe z określeniem wskazującym na aktualny związek relacyjny z ojcem.

2. SPOSOBY IDENTYFIKACJI KOBIET

W imiennictwie przedstawicielek stanu szlacheckiego również nie było ściśle ustalonych formuł identyfikacyjnych. W zależności od rodzaju dokumentu stosowano zestawienia o różnym stopniu rozbudowania, podobnie jak w nazewnictwie męskim. Najczęściej były to wielocłonowe formuły i pod tym względem sposoby nominacji wśród szlachcianek różniły się od identyfikacji mieszczanek czy chłopek. W dokumentach wysokiej rangi określenia dodatkowe były najbardziej rozbudowane. W związku z tym, że dotyczyły przeważnie spraw spadkowych, darowizn czy nadań dóbr, pojawiające się w nich nazwy zwykle odnosiły się do kobiet zamężnych bądź wdów i niosły możliwie dokładną informację o ich aktualnej sytuacji rodzinnej, pochodzeniu i przynależności rodowej. Stąd opisujące je formuły zawierały różnorodne określenia zależnościowe tworzone od imienia lub imion męża, jego form ojcowskich w Gen. sg czy określeń rodowych oraz nazwy równe OD ojca lub męża. Do identyfikacji wykorzystywano też deskrypcje odmiejscowe, wskazujące na dobra rodowe męża lub ojca oraz deskrypcje rodzinne. Wszystkie te elementy występowały w różnych konfiguracjach, tworząc najczęściej zestawienia cztero- i pięciocłonowe, a niekiedy złożone nawet z sześciu lub siedmiu elementów (nie licząc środków pozaonimicznych, które informowały o statusie społecznym, stanie cywilnym, urzędzie bądź godności piastowanej przez męża), np.: *Ба(р)бара Миха(и)ловна Кизи(н)ского, кашталя(н)ка луцкая Миколаєвая Ярославовича WH 1571, Васи(л)євая Я(с)ковая Яковови(ч)я Якови(ц)кая Катерина Васи(л)євна Ружи(н)ского WH 1577*. Formuły o takim stopniu rozbudowania spotykamy przede wszystkim w XVI-wiecznych księgach sądowych. Podobne zapisy mogły odnosić się do kobiet powtórnie zamężnych, które identyfikowano za pomocą nazw ojcowskich oraz odměżowskich utworzonych od określeń aktualnego męża oraz poprzedniego. Pochodzą one w większości z wieku XVII, np.: *Maryna Bereznickiego pierwszego małżeństwa Konstantowa Porwaniecka, a teraz wtórego Aleksandrowa Strybuniecka KG 1665, Krystyny Kozieradzkiego primi voti Franciszkowej Drozdowskiej secundi vero voti Konstantowej Wyszpolskiej (Gen.) KG 1671, Маря Юревна Голшанская Андреевая Курпская бывшая Михаилова Тихновича Козинская*

TU 1561. Identyfikacja szlachcianek wdów z wykorzystaniem zestawień zawierających formacje patronimiczne oraz odmężowskie znana była również w dawnym powiecie mielnickim (Dacewicz 1994: 194).

Dowolna była w omawianym okresie kolejność oraz struktura poszczególnych typów określeń. Formułę przeważnie rozpoczynało imię chrzestne, np. *Фенна Юревна Семеновая Краевская* 1538 IV AS, *Ohrefina Branska z Bran* DŁ 1569, *Zofiey z Godaczowa Woyciechowey Janiszowskiej* (Gen.) PNŁ 1677, *Maryanna z Michałowicz Fasciszewska* KGW 1666, *Helzbiety z Podhorodney Woyciechowey Czermińskiej* (Gen.) KG 1664, które mogło stać również w środku zestawienia, np. *Але(к)са(н)дровая Лесотинная Ма(р)я Оле(х)но(в)на Бо(р)зобогато(з)[о] Красе(н)ско(з)[о]* WH 1569, *Бо(з)дановая Ко(с)тюшковица Хобо(л)то(в)ско(з)[о]* *Олена Тимофее(в)на Киселе(в)на* WH 1570, *Перьфировна Па(н)ко(в)лая Федора Па(в)ло(в)на Якови(ц)кая* WH 1571 lub na końcu: *кнѣгини Олизареваы Шилловича кнѣгини Федка* AS I 1502, *кнѣгини Михаиловаы Сонькгушковица кнѣгини Анъна* AS I 1501, *кнѣгинѣ Ивановаы Юревича Жеславская кнѣгинѣ Олена* AS III 1520. Ostatnie przykłady występowały tylko w „Archiwum Sanguszków” i odnosiły się do żon kniaziowskich. W dokumentach XVI-wiecznych określenia marytonimiczne, mające postać Gen. sg patronimu właściwego męża, mogły być używane wymiennie z formami sufiksalnymi na *-owa(ja)*, pochodzącymi – co ciekawe – od imienia teścia, np.: *Ивановаы Семенови(ч)а Ната(л)я Васи(л)евна Ку(р)цевича* WH 1570 // *Ивановаы Семеноваы Во(и)ская (...)* *Ната(л)я Васи(л)евна Ку(р)цевича* *ibid.* (mąż: *Iwan Semenowycz Wojskuj*). Podobną dowolność w doborze formy morfologicznej widzimy w określeniach córek, które zazwyczaj derywowane były za pomocą sufiksu *-owna(ja)/ -ewna(ja)*, niekiedy jednak mogły przybierać postać Gen. sg patronimu utworzonego od OD ojca, np.: *Лъвовая Алекса(н)дровича Санькгушко//вича Коше(р)ская, Ганна Миколаевна Остиковича* WH 1569 // *Ганъна Миколаевна Остиковна* *ibid.* (ojciec: *Миколај Ostyk*), *Томиль Даниловнъ Попелевича* WH 1571 (ojciec: *Danyłej Popel*). Dotyczy to również określeń identyfikacyjnych żon, gdzie – podobnie jak w przypadku córek – stosunek zależnościowy mógł być wzmocniony przez tworzenie określenia dopełniaczowego formy patronimicznej urobionej od OD męża, np.: *Федорово(и) Со(л)тановича пнее Га(н)ны* WH 1577 (mąż: *Fedor Sołtan*). Formacje wyrażone Gen. sg OD ojca/męża były typowe dla języka ksiąg sądowych. Większość z nich to okreś-

lenia pochodzące od dominujących w antroponimii szlacheckiej nazw odmiejscowych, np.: *Гаврилова Якови(ц)кая, по(д)судковая зе(м)ская повѣты Воло(д)име(р)ского Марина Васи(л)евна Я(н)чи(н)ского* WH 1577, *Mariannie Żabokrzyckiego Daniieckiej y Aleksandrze Żabokrzyckiego Paszkiewiczowej* (Dat.) AGK 1684.

Szlachcianki wdowy z racji swego stanu cywilnego, który wiązał się z pewną samodzielnością prawną, pojawiały się w dokumentach częściej niż mężatki, a tym bardziej panny. Mężatki jednak mogły na przykład reprezentować nieobecnego męża przed komisarzem królewskim i składać przysięgę na wierność królowi, o czym mówią „Akta Unii Polski z Litwą”. W takiej sytuacji w tekście pojawiała się stosowna informacja wyjaśniająca. W tego rodzaju dokumentach formuły nazewnicze dokładnie identyfikowały daną osobę. Obok imienia najczęściej pojawiały się marytonimy oraz, konsekwentnie, wyrażenia przyimkowe, wskazujące na miejsce zamieszkania. Okazjonalnie tylko wykorzystywane były tak typowe dla języka ksiąg sądowych nazwy odojcowskie, mówiące o przynależności rodowej, np.: *[Ma]rja Kiselewna knjahinja Iwanowaja Czetwertenskaja z Borowicz* DŁ 1569, *Hrihorewaja Kozinskaja Owdotja z Watina* DŁ 1569, *Jurewaja Gwłuczimbskaja Anna s Czernewa* DW 1569, *Maskowa Szpakowska Ohrenka z Szpakowa* DŁ 1569.

Z kolei w rejestrach podatkowych i popisach ziemi wołyńskiej, w których główna informacja dotyczyła różnego rodzaju powinności (np. wystawiania koni na służbę wojenną), czy lustracjach i rewizjach zamków, gdzie zamieszczano opisy nieruchomości (domów, dworców, ziemi), sposoby identyfikacji były proste. Najczęściej stosowano tam formacje dwuelementowe, a identyfikacja za pomocą jednej tylko nazwy nie należała do wyjątków, np.: *Piotrowa Boburinska* RPW 1569, *Siemionowa Hutorowa* RŁ 1583, *Dymitrowa Jałowicka Dorota* RK 1583, *Nastazia Koziczina* RW 1583, *Januszowa Krupska* RPŁ 1569, *Iwanowa Łosiatynska* RK 1583, *Mikołajowa Zbarazka* RW 1583, *Zbarazskaja* PZK 1545, *Dubieckiej* PNW 1678, *Gąseckiej* PNŁ 1678, *Janiszewska* PNW 1678, *Andrzejowej Matyszczynskiej* (Gen.) PNW 1678, *Samuelowa Woroniczowa* PNW 1678, *Byczkowski* (Gen.) LW 1789, *Kotowiczowy* (Gen.) LW 1789. Bardziej złożone formuły zdarzały się rzadko, np. *Janowa Bolbasowa Rostocka ze wsi Rostok* RK 1583, *Marusza Bolbasowna Hrehorowa Sieniuczina Lachowiecka* IW 1612.

Jeśli chodzi o sposoby identyfikacji mieszczanek i chłopek ich zależność od typu źródła jest zauważalna, ale już nie tak wyrazista, struktura formuł nazewniczych zdecydowanie prostsza, a poza tym zmienna, podobnie jak w identyfikacji szlachcianek. W XVI i XVII w. były to w ogromnej większości jednoelementowe formuły odmeżowskie i odojcowskie (wyłączając środki pozaonimiczne), np.: *komiaszynaja* RPW 1570, *Partycha* OŁ 1552, *Skorochodicha wdowa* IR 1631, *Trusze-wiczowa* ID 1695 oraz imiona chrzestne, które jeszcze w wieku XVIII występowały w funkcji jedyne go środka nazewniczego, np.: *dziewka Barbara* IK 1548, *Dorotha* OO 1603, *Juliana* IK 1759. Zestawienia dwuelementowe mogły składać się z dwóch formacji odmeżowskich, pochodzących od imienia oraz OD męża, np.: *Ilkowa Czornucha* IP 1598, *Daskowa Hulalniczka* RPŁ 1569, *Marcinowa Mazurka* LK 1563, *Marcinowa Aptekarka* OO 1620, *Iwanicha Rycerzowa* ID 1695, *Janczycha Błazkowa* IK 1783, *Andryicha Linniczka* 1K 1759, *Andrusycha Wołoszka* IM 1775, *Jackowa Żubrecka* IS 1763. Mogły też zawierać imię chrzestne oraz nazwę zależnościową. Najwięcej tego rodzaju form pojawia się w XVIII w., np.: *Uljana Stepanowa* IP 1598, *Hanka Jakimicha* OO1620, *Hancia Publicka* IS 1763, *Maryna Kozłowska* KRR 1693, *Nastazyia Sawczukowa* D 1754. Wyjątkowo stosowano określenia trzejelementowe, np.: *Iwony Nikiporychy Dubczychy* (Gen.) KRR 1691, *Maruszka Iwanicha Kusznirzowa* KRR 1694, *Maryna Stephanowa Lewczeniatyna* KRR 1693, *Maryna demczycha stolarycha* D 1752, *Opraski Fedorowey Wołczychi* (Gen.) KG 1710, zaś w przypadku kobiet powtórnie zamężnych formuły o większej liczbie komponentów, np.: *Maryna po pierwszym mężu Kozłowska a powtornie za mężem Stephanowa Lewczeniatyna* KRR 1693. Zapisy te pochodzą z XVII- i XVIII-wiecznych ksiąg grodzkich, radzieckich oraz metrykalnych. Formułom identyfikacyjnym mogły towarzyszyć również nazwy pospolite, które wskazywały na stan cywilny, wiek, np.: *dziewka Katarzynica* IK 1548, *starzyca Bakakaczuczka* OO 1620, *Хоминяя вдова* IO 1578, *żonka Barbusza bardzo stara* IK 1548, w przypadku mieszczanek – na wykonywane zajęcie czy zawód, np.: *Matysicha baba koscielna* OO 1620, *Ewdotiya Stephanowa cechmistrzowa rzemiosła płociennego* KRR 1693 oraz stan socjalny i pewne cechy zewnętrzne bądź psychiczne – w obu stanach, np.: *Publicka komornica* IS 1763, *Waszczycha kalika* OO 1604, *Wasko woyt pieszy wolny żonka waryatka* IW 1789.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Przedstawiona monografia jest pierwszym opracowaniem imiennictwa ukraińskiego i polskiego województwa wołyńskiego w XVI–XVIII w. Została przygotowana w oparciu o bazę źródłową w ogromnej większości niebędącą dotąd przedmiotem badań onomastycznych, której część zasadniczą stanowią dokumenty rękopiśmienne. Jest pierwszą pracą omawiającą antroponimię ukraińską mężczyzn i kobiet (imiona oraz określenia dodatkowe) z uwzględnieniem rozwarstwienia stanowego dawnego społeczeństwa i podziału na grupę uprzywilejowaną (księżęta, ziemianie, bojarzy) oraz nieszlachecką (mieszczanie i chłopcy). Jest też pierwszą próbą porównania imiennictwa ukraińskiego i polskiego badanego terenu, ukazania jego specyfiki związanej z koegzystencją etniczno-kulturową, językową i wyznaniową, określenia zasięgu wzajemnego oddziaływania obu systemów antroponimicznych oraz przedstawienia regionalnej (kresowej) odmiany modelu polskiego. Dotychczasowa wiedza dotycząca dawnego nazewnictwa osobowego tej części strefy kontaktów polsko-ukraińskich jest fragmentaryczna, dlatego też przedstawiona monografia stanowi jej ważne uzupełnienie.

Ze źródeł wyekscerpowano ponad 20 tysięcy antroponimów. Opis nazw osobowych zarówno ukraińskich, jak i polskich przeprowadzony został w aspekcie synchronicznym, opisującym systemy antroponimiczne w poszczególnych przedziałach czasowych. Aspekt diachroniczny ukazał ewolucję nazw osobowych i ujawnił tendencje rozwojowe antroponimii imiennictwa badanego terenu.

A oto najistotniejsze wnioski wypływające z analizy zaprezentowanego materiału onomastycznego.

1. IMIONA

W badanych źródłach wystąpiły 234 imiona męskie, stojące przy OD o ukraińskich cechach językowych oraz 130 imiona męskie, stojące przy OD proveniencji polskiej.

A. W grupie pierwszej znalazły się przede wszystkim formy chrześcijańskie związane z tradycją grecko-cerkiewną oraz nieliczne imiona rodzime (dwuczłonowe i jednotematowe). Tych ostatnich odnotowano więcej w materiale nieszlacheckim. W XVII w. nastąpił wyraźny spadek ich udziału w identyfikacji. Najczęściej używanymi były *Bohdan* (w XVI w.) oraz *Stanisław* (w całym omawianym okresie). Zespół zebranych imion był jedynie po części wspólny dla wszystkich grup społecznych. 24 imiona znane wśród szlachty, nie wystąpiły w zapisach dotyczących pozostałych stanów. Z kolei ponad 70 form nadawanych mieszczanom i chłopom nie znalazło poświadczeń w źródłach odnoszących się do warstwy uprzywilejowanej. Mimo wychodzenia z użytku imion rodzimych, zmieniającej się mody i kultu świętych, duża grupa imion występowała w ciągu całego omawianego okresu.

Formami cieszącymi się największą popularnością wśród szlachty były: *Wasył, Iwan, Mychajło, Andrij, Hryhorij* (pierwszych 5 miejsc na liście frekwencyjnej) – w XVI w., *Ołeksandr, Stanisław, Mykołaj, Stepan, Hryhorij* – w XVII w. i *Mychajło, Stanisław, Teodor, Ołeksandr, Dmytro* – w kolejnym stuleciu. W pozostałych stanach najczęściej nadawano: *Iwan, Petro, Fedir, Mychajło, Hryhorij* (mieszczanie) i *Iwan, Fedir, Hryhorij, Wasył, Semen* (chłopi) – w XVI w., *Iwan, Hryhorij, Wasył, Fedir, Stepan* (mieszczanie) i *Iwan, Fedir, Hryhorij, Wasył, Mychajło, Jakiw* (chłopi) – w XVII w. oraz *Iwan, Wasył, Hryhorij, Fedir, Stepan* (mieszczanie) i *Iwan, Wasył, Hryhorij, Fedir, Andrij* (chłopi) – w XVIII w, zaś wśród bojarów: *Wasył, Iwan, Semen* – w XVII w. oraz *Iwan, Fedir* i *Hrycko* – w XVIII w. Reperuar imion używanych w warstwie nieszlacheckiej (w obu stanach) był w zasadzie taki sam, zbieżne były też zestawy form najpopularniejszych, czasami tylko zmieniała się ich kolejność na liście frekwencyjnej. Porównując spisy imion odnotowywanych w omawianych źródłach najczęściej, można zauważyć, że trzy z nich, tj. *Mychajło, Pawło* i *Wasył*, powtarzały się we wszystkich grupach społecznych od XVI do XVIII w.

Materiał szlachecki w ogromnej większości tworzą imiona w formach kalendarzowych. Wśród pozostałych grup społecznych wystę-

powwały przede wszystkim hipokorystyka, które ilustrują dużą różnorodność formantów biorących udział w procesach derywacyjnych. Najbardziej produktywnymi okazały się sufiksy *-ko* oraz *-ec* dodawane zarówno do tematów pełnych, jak i skróconych. Niektóre imiona wyróżniały się szczególną zdolnością tworzenia form pochodnych. Były to zarazem imiona (bardzo) popularne w całym omawianym okresie, które też najczęściej służyły za podstawę motywacyjną patronimów. Wiele form o najwyższej frekwencji należało do najpopularniejszych w dawnej ziemi halickiej i lwowskiej, w ziemi bełskiej, na Podlasiu, na Łemkowszczyźnie oraz w Rosji.

B. W grupie o cechach językowych polskich przeważały imiona związane z tradycją Kościoła katolickiego. Oprócz nich występowały nieliczne formy słowiańskie, częstsze w środowisku szlacheckim, z których z największą częstotliwością powtarzał się *Stanisław*. Zasób imion męskich był w większości wspólny dla wszystkich stanów.

Do imion najpopularniejszych wśród szlachty należały *Jan*, *Andrzej*, *Krzysztof*, *Janusz*, *Michał*, *Marcin*, *Piotr* – w XVI w., *Jan*, *Andrzej*, *Stanisław*, *Piotr*, *Mikołaj* – w XVII w. oraz *Jan*, *Michał*, *Stanisław*, *Józef*, *Antoni* – w kolejnym stuleciu. W środowisku nieszlacheckim największą sympatią cieszyły się *Jan*, *Marcin*, *Stanisław*, *Piotr*, *Jakub*, *Andrzej* (mieszczanie) i *Andrzej*, *Jan*, *Marcin*, *Józef*, *Adam* (chłopi) – w XVI w., *Jan*, *Andrzej*, *Piotr*, *Józef*, *Wojciech* (mieszczanie) i *Andrzej*, *Jan*, *Józef*, *Wojciech*, *Szymon* (chłopi) – w XVII w. oraz *Jan*, *Andrzej*, *Wojciech*, *Paweł*, *Stefan* (mieszczanie) i *Jakub*, *Andrzej*, *Jan*, *Józef*, *Stanisław*, *Tomasz* (chłopi) – w XVIII w. Imiona *Jan*, *Andrzej*, *Piotr* i *Stanisław*, używane przez Polaków najczęściej, powtarzały się w każdym kolejnym przedziale czasowym.

Wiele podobieństw możemy dostrzec porównując antroponimie polską Wołyń i pozostałych ziem dawnej Ukrainy. Niemal wszystkie imiona męskie znalazły potwierdzenie w materiale kresowym zbadanym przez E. Wolnicz-Pawłowską i W. Szulowską. Na obu terenach często występowały formy rodzime *Stanisław* i *Wojciech*. Duże zbieżności widoczne są też w zasobie imion najbardziej popularnych wśród szlachty, których większość powtórzyła się w obydwu grupach. W tym względzie polską antroponimie kresową cechowało duże podobień-

stwo do nazewnictwa ziem etnicznych. Imiona najczęściej używane są w znacznej mierze powieleniem imion nadawanych najchętniej wśród dawnej szlachty lwowskiej i halickiej. Inną cechą wspólną jest wieloimiennosc w środowisku szlachty i magnaterii, znacznie częściej jednak odnotowywana w źródłach pochodzących spoza Wołynia.

Imiennictwo kobiece reprezentowane jest w omawianych źródłach bardzo skromnie. Z badanych źródeł wyekscerpowano 59 imion kobiet. Zaledwie 5 z nich to formy rodzime. Wśród szlachcianek najczęściej występowały *Anna (Hanna), Marija, Maryna* (XVI–XVII w.), zaś wśród mieszkanek miast i wsi – *Ahafija, Marija, Oksana* i *Paraskowja*. Niektóre z nich należały do najpopularniejszych w dawnej antroponomii ukraińskiej oraz na Podlasiu w XVI–XVII w.

W materiale polskim wystąpiło tylko 41 imion. Poza formą *Zelusia* były to imiona chrześcijańskie. W większości odnosiły się do szlachcianek, wśród których najczęściej występowały *Anna, Barbara, Katarzyna* i *Marianna*.

Niemal wszystkie wynotowane imiona są powieleniem form występujących w imiennictwie kresowym pozostałych ziem dawnej Ukrainy. W obu grupach spotykamy zbieżne zestawy form najpopularniejszych, które poza imieniem *Maria(nna)*, cechowały również nazewnictwo kobiece ziem etnicznych.

C. Porównanie imion w materiale ukraińskim i polskim

Zasoby imiennicze dwóch największych społeczności zamieszkujących dawne województwo wołyńskie są w zasadzie różne, co wynika z odmiennych tradycji religijnych: prawosławnej, związanej z przyjęciem przez Ruś chrześcijaństwa z Bizancjum i katolickiej, związanej z przyjęciem przez Polskę chrześcijaństwa z Rzymu. Porównanie imion występujących w antroponomii ukraińskiej i polskiej omawianego terenu ujawniło zarówno różnice, jak i pewne podobieństwa, pozwoliło też ustalić zakres wpływów międzyjęzykowych w ich obrębie.

Najlicniejszą grupę stanowią w zebranych materiałach imiona właściwe tylko Ukraińcom, które w środowisku polskim nie wystąpiły. Są to przede wszystkim imiona chrześcijańskie, jak również nieliczne przykłady imion o rodowodzie słowiańskim: *Abakum, Akyndyn, Ananij, An-*

typ, Archyp, Arsen, Artem, Aryst, Borys, formy z początkowym Boż-, Charłasz, Charyton, Dasij, Dawyd, Dementij, Demjan, Demyd, Denys, Dmytro, Dobysz, Jemiljan, Jepimach, Jermohen, Jermołaj, Jerofij, Jewłampij, Jewtychij, Jona, Josafat, Justynjan, Kałenyk, Kałysz, Karp, Kasjan, Konon, Kornij, Kurjanec, Kuźma, Kyryk, Kyryło, Łohwyn, Łuka, Łukijan, Makar, Makowij, Maksym, Maksymiljan, formy z początkowym Mał-, Manujło, Mefodij, Melchior, Meletij, Mojsej, Mokij, Mykyta, Myna, Myrko, Myron, Mysajił, Naum, Nazar, Nekrasz, Nemyra, Nestir, Nykin, Nykyfir, Ochrim, Oksentij, Olbracht, Ołefir, Ołeksij, Omeljan, Onykij, Onysij, Orefa, Orest, Ostap, Owerkij, Owidij, Owsij, Pamfił, Pantelejmon, Parfenij, Pinko, Polikarp, Połujan, Potap, Prochor, Prokip, Protasij, Putyło, Radywon, Rostysław, Saływon, Sałomon, Samson, Sasonij, Sawa, Serafym, Serhij, Sofonij, Sofron, Sozon, Stachij, Stojka, Swyryd, Sydir, Syła, Syska, Taras, Teleszko, Terentij, Trochym, Tychin, Tymofij, Tyt, Ursuł, Ustyn, Wakuła, Warawa, Włas, Wojna, Ziemiec, Zenon, Zinowij, Zosym, Żdan. Z kolei imionami, które spotykamy tylko w materiale polskim są: Adalbert, Adrian, Albert, Albrecht, Ambrozy, Anzelm, August, Augustyn, Barabasz, Biernat, Bolesław, Bonawentura, Czech, Dadzbog, Dezyderiusz, Dionizy, Dominik. Dzierław, Erazm, Fabian, Felician, Feliks, Florian, Gerwazy, Grzymać, Henryk, Jacek, Jacenty, Julian, Kajetan, Kasper, Ksawery, Kwiryn, Lasko, Leonard, Ludwik, Marcelli, Marcjan, Mariusz, Montołd, Paulin, Prędota, Rafał, Rajnold, Remigian, Seweryn, Tadeusz, Trojan, Wespazjan, Wolf, Wyzgierd, Zbigniew, Zdzisław, Zygmunt.

Znaczna część to imiona wspólne dla obu etnosów, w większości różniące się tylko fonetycznie, np.: Adam, Andrij – Andrzej, Antin, Anton – Antoni, Baltasarij – Baltazar, Błażij – Błażej, Choma, Foma – Tomasz, Danyło – Daniel, Dobrohost – Dobrogost, Hiłar – Hilary, Hniewosz – Gniewosz, Hryhorij, Hryhor – Grzegorz, Ihnat, Ihnatij – Ignacy, Ijeronim – Hieronim, Illja – Eliasz, Iwan – Jan, Jakiw – Jakub, Jarema, Jeremija, Weremij – Jarema, Josyp, Josyf – Józef, Juchym – Joachim, Jurij – Jerzy, Kondrat, Kłym – Klemens, Kostjantyn – Konstanty, Kuprijan – Cyprian, Ławrentij – Waworzyniec, Łazar – Łazarz, Łeon – Leon, Łuka – Łukasz, Marko – Marek, Martyn – Marcin, Matwij – Maciej/Mateusz, Mychajło – Michał, Mykoła, Mykołaj – Mikołaj, Ołeksandr, Aleksandr – Aleksander, Onuprij, Onufrij – Onufry, Panas, Atanas – Atanazy, Pawło – Paweł, Petro – Piotr, Pyłyp – Filip, Semen – Szymon, Stanisław, Stepan, Stefan – Stefan, Szczepan, Szczasnyj – Szczęsny, Teodor, Todor – Teodor, Waclaw – Wacław, Więclaw, Wałentij, Wałent – Walenty,

Walerjan – Walerian, Warfołomij, Bartołomij – Bartłomiej, Wasyl – Bazyl, Wenedykt, Benedykt – Benedykt, Władysław, Wołodymyr – Włodzimierz, Wojtech – Wojciech, Zachar, Zacharij – Zachariasz.

Wiele cech wspólnych możemy dostrzec porównując imiona najpopularniejsze w środowisku ukraińskim i w środowisku polskim. W grupie form o najwyższej frekwencji znalazły się trzy, które w XVI–XVII w. powtarzały się we wszystkich omawianych stanach zarówno wśród Ukraińców, jak i Polaków, tj. *Iwan – Jan, Andrij – Andrzej* i *Petro – Piotr* (w kolejności frekwencji). Znacznie więcej podobieństw znajdujemy zestawiając imiona najczęstsze w poszczególnych grupach społecznych i przedziałach czasowych (por. tabele poniżej). W środowisku szlacheckim takimi imionami były: *Iwan – Jan, Mychajło – Michał, Andrij – Andrzej, Semen – Szymon, Bohdan – Bogdan, Petro – Piotr, Stanisław, Mykołaj – Mikołaj, Matwij – Maciej/Mateusz, Jakiw – Jakub* (w XVI w.), *Stanisław, Mykołaj – Mikołaj, Iwan – Jan, Mychajło – Michał, Pawło – Paweł, Andrij – Andrzej* (w XVII w.), *Mychajło – Michał, Stanisław, Mykołaj – Mikołaj, Pawło – Paweł* (w XVIII w.). Trzy z nich, tj. *Mychajło – Michał, Stanisław, Mykołaj – Mikołaj*, zachowały swoją popularność przez cały omawiany okres. Mówiąc zaś o najważniejszych różnicach, warto zwrócić uwagę na znacznie większą popularność imienia *Jan* w antropimii polskiej w XVII–XVIII w.

Zestawienie najpopularniejszych imion szlacheckich

Miejsce	Szlachta ukraińska XVI wiek	Szlachta polska XVI wiek	Szlachta ukraińska XVII wiek	Szlachta polska XVII wiek	Szlachta ukraińska XVIII wiek	Szlachta polska XVIII wiek
1	Wasyl	Jan	Oleksandr	Jan	Mychajło	Jan
2	Iwan	Andrzej	Stanisław	Andrzej	Teodor	Michał
3	Mychajło	Krzysztof	Mykołaj	Stanisław	Stanisław	Stanisław
4	Andrij	Janusz, Michał	Stepan	Piotr	Dmytro, Oleksandr	Józef
5	Hryhorij	Marcin, Piotr	Hryhorij	Mikołaj	Mykołaj, Pawło, Wasyl	Antoni

Miejsce	Szlachta ukraińska XVI wiek	Szlachta polska XVI wiek	Szlachta ukraińska XVII wiek	Szlachta polska XVII wiek	Szlachta ukraińska XVIII wiek	Szlachta polska XVIII wiek
6	Oleksandr, Semen	Stanisław, Szymon	Fedir	Michał		Maciej/ Mateusz, Marcin
7	Bohdan	Franciszek, Jakub	Teodor	Krzysztof		Franciszek, Kazimierz
8	Petro, Stanisław	Bogdan, Maciej/ Mateusz Mikołaj	Iwan	Paweł		Piotr, Stefan
9	Mykołaj	Jerzy	Dmytro	Adam, Marcin		Andrzej, Mikołaj
10	Pawło	Zygmunt	Wasył	Maciej/ Mateusz		Jerzy
11	Dmytro, Matwój		Mychajło	Wojciech		Mateusz
12	Hawryło		Pawło	Jerzy		Paweł
13	Stepan		Andrij	Franciszek		Łukasz, Wojciech
14	Roman		Roman	Kazimierz		Ignacy, Jakub
15	Jakiw		Prokip	Szymon		Adam, Gabriel

W materiale nieszlacheckim imionami wspólnymi dla obu etnosów, cieszącymi się popularnością przez cały omawiany okres, były: *Iwan – Jan, Semen – Szymon, Matwój – Maciej / Mateusz, Andrij – Andrzej*. Znacznie więcej takich paraleli możemy przeprowadzić zestawiając imiona najczęstsze w obu stanach w poszczególnych przedziałach czasowych. W środowisku mieszczan były to: *Iwan – Jan, Petro – Piotr, Mychajło – Michał, Pawło – Paweł, Semen – Szymon, Matwój – Maciej / Mateusz, Andrij – Andrzej, Jakiw – Jakub, Łuka – Łukasz (w XVI w.), Iwan – Jan, Jakiw – Jakub, Semen – Szymon, Pawło – Paweł, Matwój – Maciej / Mateusz, Choma – Tomasz, Andrij – Andrzej, Petro – Piotr (w XVII w.), Iwan – Jan, Wasył – Bazyl, Stepan – Stefan, Jakiw – Jakub, Pawło – Paweł, Matwój – Maciej / Mateusz, Semen – Szymon, Mychajło – Michał, Petro – Piotr, Andrij – Andrzej, Łuka – Łukasz (w XVIII w.)*. W środowisku chłopów w więk-

szości spotykamy te same przykłady, które czasami tylko zmieniały miejsce na liście frekwencyjnej, tj. *Iwan – Jan, Semen – Szymon, Mychajło – Michał, Matwij – Maciej / Mateusz, Andrij – Andrzej, Jakiw – Jakub* (w XVI w.), *Iwan – Jan, Mychajło – Michał, Jakiw – Jakub, Semen – Szymon, Pawło – Paweł, Andrij – Andrzej, Matwij – Maciej / Mateusz, Martyn – Marcin* (w XVII w.), *Iwan – Jan, Wasyl – Bazyli, Andrij – Andrzej, Pawło – Paweł, Mychajło – Michał, Jakiw – Jakub, Semen – Szymon, Petro – Piotr, Matwij – Maciej / Mateusz* (w XVIII w.). Niewielkie różnice dotyczą częstotliwości występowania imienia *Iwan – Jan*, które wśród ukraińskich mieszczan i chłopów niezmiennie cieszyło się największą sympatią, zaś w środowisku polskich chłopów zajmowało nieco niższą pozycję. Dodać należy, że szlachta kresowa przywiązywała większą uwagę do dawnej tradycji imienniczej niż chłopci i mieszczenie. Z kolei ukraińska warstwa uprzywilejowana nie sięgała do imion słowiańskich tak często jak pozostałe stany.

Zestawienie najpopularniejszych imion mieszczzańskich

Miejsce	Mieszczanie ukraińscy XVI wiek	Mieszczanie polscy XVI wiek	Mieszczanie ukraińscy XVII wiek	Mieszczanie polscy XVII wiek	Mieszczanie ukraińscy XVIII wiek	Mieszczanie polscy XVIII wiek
1	Iwan	Jan	Iwan	Jan	Iwan	Jan
2	Petro	Marcin	Hryhorij	Andrzej	Wasyl	Andrzej
3	Fedir	Stanisław	Wasyl	Piotr	Hryhorij	Wojciech
4	Mychajło	Piotr, Jakub	Fedir	Józef	Fedir	Paweł
5	Hryhorij	Andrzej	Stepan	Wojciech	Stepan	Stefan
6	Pawło, Semen	Wojciech	Jakiw, Semen	Stanisław	Jakiw	Stanisław
7	Wasyl	Maciej/ Mateusz	Mychajło	Szymon	Pawło	Jakub
8	Matwij	Szymon	Mykoła, Pawło	Jakub, Łukasz	Matwij	Józef
9	Mykoła	Józef	Matwij	Marcin	Semen	Bazyli
10	Andrij	Łukasz	Choma, Tymofij	Paweł	Mychajło, Petro	Maciej/ Mateusz, Michał, Szymon

Miejsce	Mieszczanie ukraińscy XVI wiek	Mieszczanie polscy XVI wiek	Mieszczanie ukraińscy XVII wiek	Mieszczanie polscy XVII wiek	Mieszczanie ukraińscy XVIII wiek	Mieszczanie polscy XVIII wiek
11	Jakiw	Szczepan	Hawryło	Bartłomiej, Maciej/ Mateusz	Andrij, Ostap	Łukasz, Mikołaj
12	Tymofij	Bartłomiej, Michał, Paweł	Kyryło	Adam, Tomasz	Roman	Adam, Piotr, Sebastian
13	Ostap		Andrij		Demian, Prokip	
14	Łew		Petro, Roman		Dmytro, Illja	
15	Łuka		Kondrat		Choma, Łuka, Pyłyp	

Zestawienie najpopularniejszych imion chłopskich

Miejsce	Chłopi ukraińscy XVI wiek	Chłopi polscy XVI wiek	Chłopi ukraińscy XVII wiek	Chłopi polscy XVII wiek	Chłopi ukraińscy XVIII wiek	Chłopi polscy XVIII wiek
1	Iwan	Andrzej	Iwan	Andrzej	Iwan	Jakub
2	Fedir	Jan	Fedir, Hryhorij	Jan	Wasył	Andrzej
3	Hryhorij	Marcin	Wasył	Józef	Hryhorij	Jan
4	Wasył	Józef	Mychajło	Wojciech	Fedir	Józef
5	Semen	Adam	Jakiw	Szymon	Andrij	Stanisław, Tomasz
6	Mychajło	Piotr, Szczepan, Wojciech	Semen	Stanisław	Stepan	Szymon
7	Matwuj	Jakub, Łukasz	Stepan	Piotr	Pawło	Wojciech
8	Andrij	Szymon	Pawło	Paweł	Mychajło	Antoni, Jacek, Łukasz

Miejsce	Chłopi ukraińscy XVI wiek	Chłopi polscy XVI wiek	Chłopi ukraińscy XVII wiek	Chłopi polscy XVII wiek	Chłopi ukraińscy XVIII wiek	Chłopi polscy XVIII wiek
9	Jakiw	Michał	Andrij	Marcin	Jakiw	Bazyli, Michał
10	Pawło	Maciej/ Mateusz	Matwij	Jakub	Semen	Maciej/ Mateusz, Marcin, Piotr, Sebastian
11	Stepan		Tymofij	Michał	Oleksandr	Mikołaj, Paweł, Wawrzyniec
12	Mykoła		Martyn	Mikołaj, Maciej/ Mateusz	Petro	Ludwik
13	Choma, Ihnatij		Prokip		Matwij	
14	Maksym		Hawryło		Demjan	
15	Hawryło		Ihnatij		Tymofij	

Wielowiekowa koegzystencja Polaków i Ukraińców zamieszkujących ziemie dawnego województwa wołyńskiego przyniosła pewne zjawiska interferencyjne w obu systemach onomastycznych⁸¹. Wpływ języka polskiego widoczny jest w obecności w środowisku ukraińskim imion z kalendarza zachodniego. Nadawano je w rodzinach szlacheckich, głównie księżących, co miało związek z koligacjami małżeńskimi rusko-polskimi, konwersją religijną oraz polonizacją, np.: *Franciszek, Fryderyk, Jakub, Jan, Janusz, Jerzy, Jędrzey, Karol, Krzysztof, Tomasz, Wincenty* oraz *Barbara, Krystyna i Magdalena*. Imiona o brzmieniu polskim spotykamy również przy OD odnoszących się do chłopów i mieszczan,

⁸¹ Na temat charakteru i zakresu wzajemnego oddziaływania systemu antroponimicznego polskiego i ukraińskiego na dawnym Wołyniu por. I. Mytnik, *Odbicie stosunków językowych polsko-ukraińskich w imiennictwie dawnego województwa wołyńskiego (XVI–XVIII w.)* – w druku oraz *Polsko-ukraińskie kontakty językowe w antroponimii historycznej*, [w:] „Ukraina. Teksty i konteksty. Symbolae in honorem Stefan Kozak”, Warszawa 2007, s. 172–175.

np.: *Grzegorz, Jakub, Jan, Janko, Janusz, Jędrzey, Kazimierz, Maciej, Marcin, Piotr, Sylwester, Szczepan, Szymon, Wawrzyniec* oraz *Krystyna i Prakседа*. Część z nich, mająca odpowiedniki w kalendarzu cerkiewnym, mogła być fonetycznie modyfikowana w dokumentach pisanych po polsku. Popularne w środowisku polskim imiona słowiańskie *Stanisław* i *Wojciech*, które weszły do kanonu chrześcijańskiego, znane były w omawianym okresie także wśród Ukraińców (imię *Stanisław* należało do najczęściej nadawanych w rodzinach szlacheckich, a zarazem odznaczało się najwyższą frekwencją wśród wszystkich imion słowiańskich występujących na badanym terenie w środowisku ukraińskim). W cerkwi nie było kultu świętych noszących takie imiona. Ich występowanie, a w przypadku *Stanisława* również popularność, mogły mieć więc związek z wpływem antroponimii polskiej. Formy przejmowane z zasobu imienniczego Polaków spotykamy w całym omawianym okresie. Najliczniejsze zapisy pochodzą ze źródeł XVII–XVIII w., najwcześniejsze zaś z XVI w. i odnoszą się do chłopów oraz do szlachcianek. Być może również wpływem polskiej tradycji należałoby tłumaczyć zjawisko dwuimienności w antroponimii warstwy uprzywilejowanej badanego terenu.

Z kolei przy OD proveniencji polskiej pojawiały się imiona z kalendarza cerkiewno-ruskiego: *Atanazy, Onufry* oraz *Melania*. Wszystkie poświęcenia pochodzą z XVII–XVIII w. Może także z wpływem języka ukraińskiego wiązać należy obecność w materiale polskim takich imion jak *Bazyli, Daniel, Elias, Gabriel, Jarema, Konstanty, Teodor, Włodzimierz, Zachariasz*. Wprawdzie imiona te odnotowują również źródła staropolskie z ziem rdzennie polskich, jednak nie odnajdujemy ich w opracowaniach antroponimii Polski etnicznej omawianego okresu (por. zestawienia tabel frekwencyjnych imion, AP: 75–78, 102). Większość przytoczonych przykładów wystąpiła we wszystkich omawianych stanach. O wpływach międzyjęzykowych wydaje się świadczyć również częstość występowania pewnych imion. Popularność wśród szlachty kresowej w XVI w. imienia *Bogdan* oraz utrzymująca się przez cały omawiany okres wysoka frekwencja form *Michał* i *Mikołaj* mogła mieć związek z ich popularnością w środowisku ukraińskim (dwóch pierwszych imion nie odnotowują listy frekwencyjne imion chrestnych szlachty polskiej w XVI i XVII w., por. AP: 76). Podobną zależ-

ność obserwujemy w przypadku imienia *Konstanty*, związanego przede wszystkim z tradycją cerkiewno-ruską, które w materiale polskim z XVI w. zapisane zostało tylko raz, w kolejnym stuleciu wystąpiło 26 razy.

Warto porównać również udział form hipokorystycznych w antroponimii obu grup językowych. Odnoszą się one przede wszystkim do ludności nieszlacheckiej. Imiona przedstawicieli warstwy uprzywilejowanej zapisywano najczęściej w postaci podstawowej. Zwraca uwagę obfitość odmianek słotwórczych cechująca materiał ukraiński. Hipokorystyka tworzonego za pomocą 36 formantów prostych i komponowanych oraz drogą derywacji alternacyjnej i paradygmatycznej. Największą produktywność wykazywały przyrostki *-ko* i *-ec*. W materiale polskim derywacja hipokorystyczna nie była aż tak bogata, co mogło mieć związek ze znacznie mniejszą liczbą wyekscerpowanych ze źródeł antroponimów odnoszących się do mieszczan i chłopów. Formy pochodne tworzone tu przy udziale 18 formantów, z których najbardziej produktywnymi były sufiksy *-ko* i *-ek*. Kilka przykładów powstało drogą derywacji paradygmatycznej i wstecznej.

Zestawienie formantów hipokorystycznych w imionach męskich

Materiał ukraiński	Materiał polski
Formant	Formant
z podstawowym <i>-k-</i> w części sufiksальной	z podstawowym <i>-k-</i> w części sufiksальной
<i>-ko/-'ko,</i>	<i>-ek,</i>
<i>-asz-ko,</i>	<i>-ys-ek,</i>
<i>-c-ko,</i>	<i>-el-ik,</i>
<i>-c-ej-ko,</i>	<i>-ko,</i>
<i>-cz-in-ko,</i>	<i>-ecz-ko,</i>
<i>-ecz-ko,</i>	<i>-s(z)-ko/-ś-ko,</i>
<i>-n'-ecz-ko,</i>	<i>-yk,</i>
<i>-n-ko,</i>	
<i>-s(z)-ko,</i>	
<i>-us(z)-ko,</i>	
<i>-ys-ko,</i>	
<i>-ka/-'ka,</i>	

Materiał ukraiński	Materiał polski
Formant	Formant
z podstawowym <i>-c-</i> , <i>-cz-</i> w części sufiksальной <i>-c(z)</i> , <i>-n-ec/-n'-ec</i> , <i>-ec/'-ec</i> , <i>-osz-ec</i> , <i>-en'-ec</i> , <i>-s'-ec</i> , <i>-(i)l-ec</i> , <i>-sz-ec</i> ,	z podstawowym <i>-c</i> w części sufiksальной <i>-ec/'-ec</i> , <i>-osz-ec</i> ,
z podstawowym <i>-n-</i> w części sufiksальной <i>-ń</i> , <i>-no</i> , <i>-ch-no</i> , <i>-ina/-yna</i> , <i>-'uch-no</i> , <i>-c-ina/-c-yna</i> , <i>-on</i> , <i>-m-ina</i> , <i>-un</i> ,	
z podstawowym <i>-s-</i> , <i>-sz-</i> w części sufiksальной <i>-s(z)</i> , <i>-us(z)</i> , <i>-asz</i> , <i>-usza</i> , <i>-osz</i> , <i>-ys(z)/-is(z)</i> ,	z podstawowym <i>-s</i> , <i>-sz</i> w części sufiksальной <i>-s</i> , <i>-us</i> , <i>-asz/'-asz</i> , <i>-ys</i> , <i>-osz</i> ,
z podstawowym <i>-ch-</i> w części sufiksальной <i>-ch</i> , <i>-uch/'-uch</i> , <i>-ach</i> , <i>-ych</i> ,	z podstawowym <i>-ch-</i> w części sufiksальной <i>-ch</i> , <i>-uch</i> ,
z podstawowym <i>-t-</i> w części sufiksальной <i>-uta/'-uta</i> , <i>-c-uta/'-c'-uta</i> , <i>-sz-uta</i> ,	
inne derywaty <i>-n-cz-a</i> , <i>-ij</i> , <i>-s-cz-a</i> , <i>-(i)ło</i> , <i>-enia/'-enia</i> , <i>-ura</i> .	inne derywaty <i>-ch-no</i> , <i>-ota</i> .

Warto też zwrócić uwagę, że w obu porównywanych systemach te same formy hipokorystyczne były derywowane od różnych imion, np. *Jacko* : ukr. *Яків*, też *Яким* lub pol. *Hiacynt*; *Jasko*: ukr. *Яків*, też *Яхим* (forma występująca na Wołyniu) : *Юхим* lub pol. *Jan*; *Jusko*: ukr. *Юхим*, *Єфим*, też *Йосун* lub pol. *Józef*, również *Jerzy*, *Justyn*; *Micz* : ukr. *Миколай*, też *Думпо* lub pol. *Mikołaj*; *Myszko*, *Misko*, *Michno* : ukr. *Михайло* lub pol. *Mikołaj*.

Zasób środków morfologicznych służących tworzeniu hipokorystyków jest również ilustracją wpływów międzyjęzykowych związanych z koegzystencją obu zamieszkujących omawiane tereny społeczności. Wpływ systemu polskiego na ukraiński widoczny jest w formach imion kalendarza cerkiewno-ruskiego z sufiksem *-ek*, np. *Illuczek*, *Onyszczek*. Takich przykładów w całym zebranych materiale jest jednak niewiele. Z kolei wpływu ukraińskiego na system polski należałoby upatrywać w licznych formach z sufiksem *-ko* oraz jego rozszerzeniach, np. *Janeczko*, *Stasko*. Ten model słowotwórczy był bardzo produktywny w antroponimii ukraińskiej.

Zatem, mówiąc o interferencji językowej odzwierciedlonej w zasobie imienniczym mieszkańców dawnego Wołynia, należy podkreślić większy wpływ systemu polskiego na ukraiński w zakresie przyswajania imion z kalendarza łacińsko-polskiego. Natomiast większy wpływ języka ukraińskiego na system polski widoczny jest w dużej produktywności formantu *-ko* w imiennictwie polskim. Mówiąc zaś o chronologii tych wpływów, należy wskazać wiek XVI jako początkową cezurę czasową przyswajania obcych imion do zasobu rodzimego (XVII w. w materiale polskim) oraz przyjmowania obcych wzorców słowotwórczych.

2. OKREŚLENIA DODATKOWE

Uwarunkowania społeczne były czynnikiem mającym istotny wpływ na kształtowanie się systemu antroponimicznego. W odmienny sposób przebiegał proces ustalania się nazwisk w obrębie poszczególnych stanów, różny był też udział poszczególnych typów nazewniczych w identyfikacji. Antroponimia omawianego terenu odzwierciedla najważniejsze tendencje rozwojowe zarysowane w epoce wcześniejszej. Dotyczy to zarówno sposobów nominacji, wśród których dominował system dwuelementowy, jak też zdecydowanej większości środków słowotwórczych służących kreacji nazw osobowych.

A. Dominującą rolę wśród OD szlachty ukraińskiej odgrywały określenia odmiejscowe z sufiksem *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki*. Większość z nich była motywowana nazwami miejscowości położonych na Wołyniu oraz w innych regionach Ukrainy.

Drugą pozycję zajmowały nazwy wskazujące na relacje przynależnościowe, częstsze wśród panów i ziemian niż wśród książąt. Grupę najliczniejszą stanowiły patronimy z sufiksem *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*, który w XVI w. należał do najbardziej produktywnych formantów antroponimicznych na Ukrainie.

Określenia odapelatywne odgrywały niewielką rolę w identyfikacji tej grupy społecznej.

Nieczęstym środkiem nazewniczym, zarezerwowanym tylko dla przedstawicieli szlachty, były określenia pochodzące od nazw herbów rodzinnych oraz herbów zaczerpniętych z heraldyki litewskiej i polskiej. Występowały one w roli przydomków rodowych w zestawieniach wieloelementowych, niektóre z nich mogły też pełnić funkcję podstawowego środka identyfikacyjnego.

Identyfikacja bojarów wołyńskich oparta była na modelu bliskim nazewnictwu mieszczan i chłopów, co świadczyło o obniżeniu statusu tej grupy w hierarchii społecznej. Podstawowym środkiem nominacyjnym były tu formacje zależnościowe, głównie na *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*. Na drugim miejscu znalazły się określenia odapelatywne. Nazwy odmiejscowe wystąpiły tylko w XVI w.

Inaczej zbudowany był model nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego. Antroponimia tych stanów zdominowana była przez typ patronimiczny. W XVI–XVII w. najczęściej występowały określenia z sufiksem *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*, które w kolejnym stuleciu stanowiły już znikomy procent. W XVII w. bardzo produktywnym typem morfologicznym były również formacje na *-enia* (sufiks ten w funkcji patronimicznej znany był w antroponimii ukraińskiej dopiero od wieku XVI), zaś w XVIII w. określenia z sufiksami *-uk/-'uk, -czuk*.

Ważną rolę w identyfikacji obu grup odegrały formacje odapelatywne. Udział określeń odmiejscowych był niewielki.

Różnice w antroponimii stanu szlacheckiego i nieszlacheckiego dotyczyły nie tylko udziału poszczególnych typów nazewniczych, lecz także pewnych środków słowotwórczych. Wyraźne ograniczenia społeczne cechowały formacje z sufiksami *-uk/-'uk, -czuk, -enia* oraz *-enko*, niespotykane wśród szlachty.

Antroponimia dawnego Wołynia wykazuje największe podobieństwa z nazewnictwem Żytomierszczyzny w XVI–XVII w. zarówno jeśli chodzi o środki gramatyczne, służące kreacji nazw, jak też poszczególne typy nominacyjne.

B. Środki nazewnicze szlachty polskiej na Wołyniu wykazywały duże zbieżności z antroponimią ziem etnicznych. Model nazwiska szlacheckiego oparty był na formacjach odmiejscowych z sufiksem *-ski/-cki*. Ich analiza potwierdza związki tej części Kresów z Mazowszem, a także z Wielkopolską, ziemią chełmską oraz Małopolską. Pewna część nazwisk odmiejscowych pochodzi od ukraińskich nazw wsi bądź powstała przez przeniesienie określeń pierwotnie ukraińskich zaadaptowanych fonetycznie do systemu polskiego.

Na dalszym miejscu znalazły się określenia charakteryzujące, które występowały również w roli przydomków indywidualnych i rodowych oraz formacje patronimiczne. Niewielki udział w identyfikacji miały określenia równe nazwom herbów.

Wnioski płynące z analizy dość skromnego materiału odnoszącego się do mieszczan i chłopów są jedynie pewnym przybliżeniem obrazu antroponimii tych stanów. W odróżnieniu od imiennictwa szlacheckiego, zasadniczą część OD stanowiły tu formacje odapelatywne (równe nazwom zawodów i charakteryzujące). Drugie miejsce zajmowały określenia odmiejscowe, kolejne zaś patronimy (w XVII–XVIII w.), wśród których przez cały omawiany okres dominowały nazwy na *-owic(z)/-ewic(z)*. Antroponimia obu grup społecznych wykazywała daleko idące podobieństwa z antroponimią nieszlachecką pozostałej części Kresów południowo-wschodnich oraz Polski etnicznej.

2.1. Porównanie OD w materiale ukraińskim i polskim

Zasadnicza różnica między ukraińską a polską antroponimią szlachecką dawnego Wołynia dotyczy zakresu użycia (frekwencji) poszczególnych środków nazewniczych. Wprawdzie w obu systemach bardzo wyraźnie dominowały syntetyczne formacje odmiejscowe, to jednak ich udział w imiennictwie polskim był większy w całym omawianym okresie, średnio o około 20%. Podkreślić zatem należy bardzo wysoką produktywność sufiksu *-ski/-cki* w obu systemach, z nieznacznym spadkiem w XVIII w. w antroponimii ukraińskiej oraz przybliżonym wzrostem w nazewnictwie polskim. Miało to związek z polonizacją elit i przeniesieniem części ukraińskich nazw osobowych na *-s'kyj/-c'kyj* do zasobu nazwisk polskich, co w niewielkim stopniu wzmocniło model polskiego nazwiska szlacheckiego. Na drugim miejscu w imien-

nictwie ukraińskim znalazły się licznie reprezentowane określenia patronimiczne z dominującymi wśród nich w całym omawianym okresie formacjami na *-yc(z)/-ic(z)*, *-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)*. W materiale polskim w XVI–XVII w. drugą pozycję zajmowały określenia charakteryzujące równe apelatywom, tworząc zaledwie 5,5% wszystkich OD, w XVIII zaś formacje odojcowskie na *-ic(z)*, *-owic(z)/-ewic(z)*, których udział w antroponimii szlachty kresowej przez cały omawiany okres był niewielki. Zatem w antroponimii polskiej różnica między dwoma najczęściej występującymi środkami identyfikacyjnymi, dotycząca ich frekwencji, była znacznie wyraźniejsza niż w imiennictwie ukraińskim.

Jeśli chodzi o wpływy międzyjęzykowe odzwierciedlone w OD tej grupy społecznej, należy powiedzieć o prawdopodobnym wpływie systemu polskiego w zakresie produktywności przyrostka *-s'kyj/-c'kyj* w antroponimii ukraińskiej. Wpływ ten widoczny jest również w przyjmowaniu przez szlachtę ruską (bardzo nielicznych) nazw pochodzących od polskich herbów. Natomiast do systemu polskiego przeniesione zostały i fonetycznie zaadaptowane niektóre określenia powstałe na gruncie ukraińskim (z sufiksem *-s'kyj/-c'kyj*, *-owyc(z)/-ewyc(z)* i inne), co miało związek z polonizacją ruskich elit. W materiale polskim wystąpiła ponadto jedna forma współbrzmiąca z nazwą herbu ruskiego.

Najczęstsze rodzaje OD szlachty ukraińskiej

Szlachta ukraińska		Szlachta polska	
XVI wiek		XVI wiek	
OD	%	OD	%
odmiejscowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	67,6	odmiejscowe na <i>-ski/-cki</i>	87,8
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z)</i> , <i>-owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)</i>	13,1	charakteryzujące równe apelatywom	4,9
charakteryzujące równe apelatywom	6,3	zależnościowe równe imionom	3,4
zależnościowe równe imionom	2,9	zależnościowe z suf. <i>-ic(z)</i> , <i>-owic(z)/-ewic(z)</i>	1,0

Szlachta ukraińska		Szlachta polska	
XVII wiek		XVII wiek	
OD	%	OD	%
odmiejscowe z suf. -s'kyj/-c'kyj/ -ski/-cki	69,1	odmiejscowe na -ski/-cki	87,1
zależnościowe z suf. -yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)	17,5	charakteryzujące równe apelatywom	6,1
charakteryzujące równe apelaty- wom	5,7	zależnościowe z suf. -ic(z), -owic(z)/-ewic(z)	3,0
równe imionom	4,0	zależnościowe równe imionom	1,0

Szlachta ukraińska		Szlachta polska	
XVIII wiek		XVIII wiek	
OD	%	OD	%
odmiejscowe z suf. -s'kyj/-c'kyj/ -ski/-cki	66,1	odmiejscowe na -ski/-cki	90,3
zależnościowe z suf. -yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)	22,4	zależnościowe z suf. -ic(z), -owic(z)/-ewic(z)	3,4
zależnościowe równe imionom	4,2	charakteryzujące równe apelatywom	1,6
charakteryzujące równe apelaty- wom	3,6	zależnościowe równe imionom	1,4

Jeśli zaś chodzi o imiennictwo nieszlacheckie dawnego województwa wołyńskiego, było ono oparte na dwóch różnych modelach: w środowisku ukraińskim na wzorcu nazwiska patronimicznego, z wyraźnie zmieniającą się w ciągu kolejnych stuleci frekwencją poszczególnych typów słowotwórczych, zaś wśród Polaków na modelu nazwiska odapelatywnego (odzawodowego i przezwiskowego). Bardzo duży udział określeń równych nazwom zawodów w materiale polskim, znacznie przewyższający frekwencję w materiale ukraińskim, potwierdza dane historyków o zasiedlaniu terenów Wołynia przez polskich rzemieślników. Wyraźną różnicę widać również w udziale syntetycznych określeń odmiejscowych w identyfikacji porównywanych grup: w materiale polskim w XVII w. zajmowały one trzecie miejsce po określeniach rów-

nych nazwom zawodów i określeniach charakteryzujących równych apelatywom, stanowiąc przeszło 16% wszystkich OD, zaś w kolejnym stuleciu ich liczba wyraźnie wzrosła i określenia na *-skil/-cki* zajmowały już drugą pozycję, wyprzedzając formacje równe apelatywom. Natomiast udział nazw odmiejscowych w antroponomii ukraińskiej był znacznie mniejszy i w całym omawianym okresie wyniósł niewiele ponad 4%. Inną cechą różnicującą obydwie systemy była znacznie większa w materiale ukraińskim liczba formantów uczestniczących w kreacji nazw charakteryzujących. Mówiąc zaś o pewnych podobieństwach, należy odnotować dość duży, ponad 14% udział określeń patronimicznych z sufiksami *-ic(z)*, *-owic(z)*/*-ewic(z)* w antroponomii polskiej XVI w. W imiennictwie ukraińskim określenia tego typu dominowały w XVI–XVII w., wielokrotnie jednak przewyższając ich frekwencję w środowisku polskim. Warto też dodać, że w obydwu grupach w derywacji OD zależnościowych uczestniczyła zbliżona liczba formantów, o podobnym repertuarze. Ponadto w XVIII w. zarówno ukraińskie nazewnictwo nieszlacheckie, jak i polskie cechował większy niż w antroponomii szlachty udział OD równych imionom.

Struktura słowotwórcza OD mieszczan i chłopów zamieszkujących dawny Wołyń jest również ilustracją wzajemnych kontaktów językowych polsko-ukraińskich. Procesem naturalnym w środowisku bilingwalnym było powstawanie form o cechach językowo mieszanych. Obecność takich określeń nie była jednak szczególnie wyrazista. Najliczniejszą grupę stanowią wśród nich antroponimy tworzone od podstaw pochodzenia ukraińskiego za pomocą polskiego sufiksu *-ek*. Wszystkie zapisy pochodzą z XVII–XVIII w. W materiale polskim wystąpiły nieliczne przykłady OD z ukraińskimi sufiksami *-uk/-'uk*, *-ko* i *-enia*. Najczęstszymi były wśród nich określenia na *-uk/-'uk*. Spotykamy je w źródłach z XVIII w., przykłady pozostałych formacji – w XVII w. Z XVIII w. pochodzą pojedyncze zapisy określeń na *-yszyn*, pochodzących od marytonimów z ukraińskim sufiksem *-ycha*.

Z innego rodzaju wpływem mamy do czynienia w hybrydach nazwennych, będących zestawieniami dwóch elementów, z których jeden posiadał proweniencję ukraińską, drugi zaś polską. Najczęściej tworzyły je formuły złożone z imienia cerkiewno-ruskiego oraz OD o charakterystyce polskiej. Były to przeważnie określenia odapelatyw-

ne równe nazwie zawodu oraz formacje derywowane. W zebranych materiale występowały również połączenia odwrotne, tj. imienia polskiego (z polską fonetyką) z podstawą proweniencji ukraińskiej. Formacje hybrydalne tego typu tworzyły około 10% wszystkich OD nieszlacheckich. Świadczą one o silniejszym wpływie systemu polskiego na ukraiński w zakresie leksyki. Część tych zapisów mogła mieć jednak związek z praktyką modyfikowania czy tłumaczenia nazw przez pisarzy Polaków. Niemniej można przypuszczać, że przynajmniej niektóre z nich ilustrowały rzeczywistą sytuację językową.

Mówiąc o chronologii interferencji językowych odzwierciedlonych w OD ludności nieszlacheckiej badanego terenu, należy wskazać wiek XVI jako początek wpływów w zakresie leksyki oraz wiek XVII jako początek przyjmowania obcych wzorców morfologicznych.

Najczęstsze rodzaje OD mieszczan i chłopów

Mieszczanie i chłopci ukraińscy			Mieszczanie i chłopci polscy		
XVI wiek	%		XVI wiek	%	
OD	m	ch	OD	m	ch
zależnościowe z suf. <i>-yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z) -ewic(z)</i>	31,8	65,8	równe nazwom zawodów	45,9	35,0
charakteryzujące równe apelatywom	24,9	12,6	charakteryzujące równe apelatywom	17,4	12,5
równe nazwom zawodów	17,4	5,9	zależnościowe z suf. <i>-ic(z), -owic(z)/-ewic(z)</i>	8,3	20,0
charakteryzujące z suf. <i>-ko</i>	3,0	2,5	odmiejskowe z suf. <i>-ski/-cki</i>	2,8	22,5
zależnościowe równe imionom	2,2	2,8	równe nazwom etnicznym	11,0	7,5
composita	3,9	0,8	równe nazwom mieszkańców	10,1	2,5
odmiejskowe z suf. <i>-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki</i>	3,2	1,1	zależnościowe równe imionom	2,7	

Mieszczenie i chłopci ukraińscy			Mieszczenie i chłopci polscy		
XVII wiek	%		XVII wiek	%	
OD	m	ch	OD	m	ch
charakteryzujące równe apelatywom	23,5	21,3	równe nazwom zawodów	57,5	32,7
zależnościowe z suf. -yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)	14,0	20,2	charakteryzujące równe apelatywom	14,6	21,8
zależnościowe z suf. -enia	7,7	20,2	odmiejscowe z suf. -ski/-cki	17,6	15,8
równe nazwom zawodów	15,0	5,4	zależnościowe z suf. -ic(z), -owic(z)/-ewic(z)	2,7	6,7
zależnościowe z suf. -ow, -yn/-in	4,1	8,2	równe nazwom etnicznym	3,8	4,2
zależnościowe równe imionom	5,5	5,6	zależnościowe równe imionom	2,3	2,4
odmiejscowe z suf. -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki	7,3	2,0	równe nazwom mieszkańców	1,1	2,4

Mieszczenie i chłopci ukraińscy			Mieszczenie i chłopci polscy		
XVIII wiek	%		XVIII wiek	%	
OD	m	ch	OD	m	ch
zależnościowe z suf. -uk/-'uk, -czuk	17,0	32,4	równe nazwom zawodów	32,0	29,9
charakteryzujące równe apelatywom	21,0	20,5	odmiejscowe z suf. -ski/-cki	36,1	24,3
zależnościowe z suf. -ow, -yn/-in	14,8	11,3	charakteryzujące równe apelatywom	3,3	17,4
zależnościowe równe imionom	8,3	9,4	zależnościowe z suf. -ic(z), -owic(z)/-ewic(z)	11,5	1,4
odmiejscowe z suf. -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki	5,9	5,2	równe nazwom mieszkańców	1,6	4,9
równe nazwom zawodów	6,4	4,5	zależnościowe równe imionom	3,2	4,9
zależnościowe z suf. -yc(z)/-ic(z), -owyc(z)/-ewyc(z)/-owic(z)/-ewic(z)	5,8	1,4	równe nazwom etnicznym	0,8	

D. Środki identyfikacyjne kobiet były formacjami opartymi na relacji żona-mąż oraz córka-ojciec.

W społeczności ukraińskiej i polskiej funkcjonowały w większości te same typy gramatyczne, a najważniejsze różnice dotyczyły ich frekwencji.

W nazewnictwie szlachcianek obu grup językowych córki identyfikowano w większości za pomocą formacji patronimicznych na *-owna(ja)/-ewna(ja)*. Wśród pozostałych stanów, dla których zgromadzono niewiele zapisów, były to nazwy na *-yna(ja)/-ina(ja)* (w materiale ukraińskim) oraz *-'anka* w obu grupach.

Wśród formacji odmeżowskich szlachcianek przeważały derywaty na *-(sk)a(ja)/-(ck)a(ja)*, co miało związek z dominacją syntetycznych określeń odmiejscowych w nazewnictwie męskim. Na drugim miejscu znalazły się określenia na *-owa(ja)*, które w polskiej antroponimii kobiecej, podobnie jak typ na *-yna(ja)/-ina(ja)*, występowały rzadko.

W materiale ukraińskim dotyczącym mieszczanek i chłopek kobiety zamężne identyfikowano głównie za pomocą formacji z sufiksem *-owa(ja)/-ewa(ja)* – w XVI w. oraz *-ychal/-icha* – w wieku XVII i XVIII.

W imiennictwie polskich mieszkanek miast i wsi udział formantów słowotwórczych w kreacji nazw kobiet był podobny. Wynotowano kilka przykładów z sufiksem *-ychal/-icha*, ilustrujących wpływ systemu ukraińskiego. W XVII–XVIII w. zaznaczył się tu nieco większy udział nazw na *-(sk)a/-(ck)a*.

3. SPOSOBY IDENTYFIKACJI

W antroponimii badanego terenu sposoby nominacji pozostawały w związku z przynależnością społeczną, w mniejszym stopniu etniczno-kulturową nosicieli oraz z charakterem badanych dokumentów.

A. Określenia dodatkowe szlachty ukraińskiej w większości były już nazwami dziedzicznymi. Identyfikacja odbywała się najczęściej za pomocą formuł dwuelementowych o strukturze: **imię + OD (nazwa odmiejscowa na -s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki, nazwa zależnościowa, nazwa charakteryzująca)**. Funkcję OD mogły też pełnić nazwy heraldyczne. W dokumentach wyższej rangi występowały zestawienia bardziej

rozbudowane, wśród których częste były (zwłaszcza w XVI w.) formuły trzelementowe z nazwą odojcowską na *-owycz/-ewycz/-owicz/-ewicz* na drugim miejscu. Ten sposób identyfikacji znany był wśród dawnej szlachty żytomierskiej oraz podlaskiej. W skład formuł wieloelementowych mogły wchodzić również (z czasem dziedziczne) syntetyczne określenia odmiejscowe, informujące o nabytych majątkach ziemskich, połączeniu czy rozrozdzeniu rodów i powstawaniu ich nowych linii. Zawierały też przydomki, nazwy dynastyczne (w przypadku książąt) oraz odmiejscowe wyrażenia przyimkowe.

Zestawienia dwuelementowe dominowały również w nazewnictwie mieszczan i chłopów. Najczęściej tworzone były według schematu: **imię + OD (nazwa zależnościowa, określenie charakteryzujące, nazwa zawodu, nazwa odmiejskowa na *-s'kyj/-c'kyj/-ski/-cki*)**. Różnice dotyczyły frekwencji niektórych typów OD oraz środków morfologicznych w obrębie obu stanów. Spotykamy tu również nieliczne przykłady formuł złożonych z trzech komponentów, z których jeden, stojący zwykle po imieniu, wskazywał na aktualną relację ojciec-syn, wyrażoną określeniem z sufiksem *-owycz/-ewycz/-owicz/-ewicz*, *-ow* lub *-uk/-'uk*. Innym rodzajem formuł nazewniczych były zestawienia trójelementowe, w których ostatni człon był nazwą pospolitą (najczęściej oznaczającą zawód). Ponad 14% wszystkich określeń męskich stanowiły imiona chrzestne, występujące w funkcji jedyne go środka identyfikacyjnego. Najliczniejsze zapisy pochodzą z XVI–XVII w.

Formy pluralne OD odnoszące się do braci oraz ojców i synów, jak również syngulatywne wspólne dla członków rodziny, świadczą o utracie ich znaczenia jednostkowego na rzecz funkcji nazwiskowej. Takie zapisy spotykane są już w dokumentach z XVI w. Z drugiej jednak strony występowanie form obocznych w źródłach z XVIII w. świadczyło o wciąż trwającym procesie nazwiskotwórczym.

Zasadnicze różnice w sposobach identyfikacji szlachty oraz pozostałych stanów dotyczyły częściowo odmiennych rodzajów stosowanych OD oraz środków słowotwórczych, różnej ich frekwencji, jak również stopnia rozbudowania zestawień antroponimicznych.

B. OD szlachty polskiej również pełniły funkcję nazwiskową i były dziedziczne. Identyfikacja odbywała się najczęściej za pomocą określeń

dwuelementowych. Były to formuły o strukturze **imię + OD (nazwa odmiejscowa na -ski/-cki, określenie charakteryzujące, określenie zależnościowe)**, które mogły być wzbogacone o przydomki oraz analityczne i syntetyczne nazwy odmiejscowe.

Typowe zestawienie identyfikacyjne mieszczan i chłopów zawierało **imię + OD (odapelatywne – równe nazwie zawodu lub charakteryzujące), nazwę odmiejscową na -ski/-cki, określenie zależnościowe)**. Do identyfikacji mogło służyć również tylko imię chrzestne. Najwięcej takich zapisów pochodzi z XVI w.

C. Porównanie sposobów identyfikacji w materiale ukraińskim i polskim

Sposoby identyfikacji szlachty ukraińskiej i polskiej oparte były na tym samym modelu nazewniczym. Dominacja formacji odmiejscowych wskazuje na znaczenie, jakie w tej grupie społecznej przypisywano własności ziemskiej. W przypadku antroponimii ukraińskiej pewną rolę odegrał z pewnością wpływ systemu polskiego. Jednak – podobnie jak w pozostałej części społeczeństwa ukraińskiego – ważne miejsce zajmowały w niej również formacje odojcowskie, których rola w imiennictwie polskiej szlachty na Wołyniu była raczej mało znacząca. W XVI–XVII w. na drugiej pozycji w materiale polskim występowały określenia charakteryzujące, które w kolejnym stuleciu ustąpiły miejsca formacjom zależnościowym. W antroponimii ukraińskiej ich udział był raczej niewielki i malał z każdym następnym wiekiem.

W identyfikacji obu grup, w której dominowały formuły dwuczłonowe, spotykamy również niezbyt liczne zestawienia trzyelementowe o strukturze: **imię + określenie charakteryzujące + nazwa odmiejscowa na -ski/-cki/ imię + nazwa heraldyczna + nazwa odmiejscowa na -ski/-cki/ imię + nazwa odmiejscowa na -ski/-cki + nazwa odmiejscowa na -ski**. W antroponimii Polaków nie występowały natomiast tak typowe dla materiału ukraińskiego formuły trzyelementowe z poimienną nazwą utworzoną od imienia chrzestnego ojca oraz nazwy dynastyczne i przydomki pochodzące od protoplastów rodów czy innych sławnych przodków.

Najczęstsze poemienne elementy formuł identyfikacyjnych szlachty

Szlachta ukraińska		Szlachta polska	
XVI wiek		XVI wiek	
Typ OD	%	Typ OD	%
odmiejscowe (w tym równe nm)	69,5	odmiejscowe	87,8
zależnościowe (w tym równe imionom)	19,2	charakteryzujące	5,9
charakteryzujące	8,2	zależnościowe (w tym równe imionom)	4,4

Szlachta ukraińska		Szlachta polska	
XVII wiek		XVII wiek	
Typ OD	%	Typ OD	%
odmiejscowe	69,1	odmiejscowe (w tym równe nm)	87,3
zależnościowe (w tym równe imionom)	22,6	charakteryzujące	7,2
charakteryzujące	6,1	zależnościowe (w tym równe imionom)	4,5

Szlachta ukraińska		Szlachta polska	
XVIII wiek		XVIII wiek	
Typ OD	%	Typ OD	%
odmiejscowe (w tym równe nm)	66,7	odmiejscowe (w tym równe nm)	90,3
zależnościowe (w tym równe imionom)	27,9	zależnościowe (w tym równe imionom)	4,8
charakteryzujące	3,6	charakteryzujące	1,8

Podstawową cechą odróżniającą polską antroponimię nieszlachecką od ukraińskiej były odmienne modele nazewnicze oraz inny zestaw najczęściej używanych środków słowotwórczych. Należy podkreślić, że identyfikacja przez wskazanie na relacje rodzinne była w antroponimii ukraińskiej najważniejsza, odgrywała znacznie większą rolę niż w imiennictwie polskim, gdzie dominował typ nazwiska odapelatycznego i na plan pierwszy wysuwało się postrzeganie drugie-

go człowieka przez pryzmat wykonywanego zajęcia, jego charakteru czy wyglądu zewnętrznego. Ten typ nominacji w antroponimii ukraińskiej był również bardzo popularny i przez cały omawiany okres zajmował drugą pozycję. Najrzadziej występowały tu określenia odmiejscowe. W materiale polskim natomiast w XVI w drugie miejsce zajmowały określenia zależnościowe, które w kolejnych stuleciach ustąpiły miejsca formacjom odmiejscowym.

Do identyfikacji mieszczan i chłopów obu porównywanych grup najczęściej wykorzystywano zestawienia dwuelementowe. Istotną różnicą był brak w polskiej antroponimii nieszlacheckiej formacji trzelementowych z określeniami wskazującymi na aktualny związek relacyjny z ojcem.

Najczęstsze poimienne elementy formuł identyfikacyjnych mieszczan i chłopów

Mieszczanie i chłopci ukraińscy			Mieszczanie i chłopci polscy		
XVI wiek	%		XVI wiek	%	
Typ OD	m	ch	Typ OD	m	ch
zależnościowe (w tym równe imionom)	40,4	72,7	równe nazwom zawodów	45,9	35,0
charakteryzujące	34,3	18,8	charakteryzujące	17,4	12,5
równe nazwom zawodów	17,4	5,9	zależnościowe (w tym równe imionom)	11,9	20,0
odmiejscowe	3,3	1,1	odmiejscowe	2,8	22,5

Mieszczanie i chłopci ukraińscy			Mieszczanie i chłopci polscy		
XVII wiek	%		XVII wiek	%	
Typ OD	m	ch	Typ OD	m	ch
zależnościowe (w tym równe imionom)	38,9	60,4	równe nazwom zawodów	57,5	32,7
charakteryzujące	32,8	29,8	charakteryzujące	18,9	31,5
równe nazwom zawodów	15,0	5,4	odmiejscowe (w tym równe nm)	18,1	15,8
odmiejscowe (w tym równe nm)	7,3	2,1	zależnościowe (w tym równe imionom)	8,4	13,3

Mieszczenie i chłopci ukraińscy			Mieszczenie i chłopci polscy		
XVIII wiek	%		XVIII wiek	%	
Typ OD	m	ch	Typ OD	m	ch
zależnościowe (w tym równe imionom)	55,0	59,5	równe nazwom zawodów	32,0	29,9
charakteryzujące	32,1	28,5	odmiejskowe	36,1	24,3
odmiejskowe	5,9	5,2	zależnościowe (w tym równe imionom)	24,6	17,4
równe nazwom zawodów	6,4	4,5	charakteryzujące	4,9	23,6

D. Sposoby identyfikacji kobiet w obu grupach językowych były dowolne i uzależnione przede wszystkim od przynależności stanowej oraz rodzaju źródła. Szlachcianki, zwłaszcza wywodzące się ze znakomitych rodów, w dokumentach wysokiej rangi identyfikowano za pomocą zestawień rozbudowanych, nawet siedmioelementowych, niosących informację o pochodzeniu, przynależności rodowej i aktualnej sytuacji rodzinnej. W rejestrach podatkowych czy lustracjach i rewizjach zamków struktura formuł identyfikacyjnych była w większości dwuelementowa.

Zdecydowanie prostsze były sposoby nominacji kobiet z pozostałych stanów. Bardzo często używano tu jednoelementowych określeń odmězowskich lub odojcowskich, nierzadko samego tylko imienia chrzestnego.

SUMMARY

This paper is devoted to the discussion of anthroponymy of the olden day Volynskie Voivodship. It presents both Ukrainian and Polish naming patterns taking account of the stratification of the society (the existence of classes). The description of anthroponyms referring to the three main social groups: the gentry, burgesses and peasants is shown in the synchronic aspect with the description of anthroponymic systems in particular periods of time, i.e. the 16th, the 17th and the 18th centuries. The diachronic aspect shows the evolution of people's names and reveals a tendency for anthroponymy to develop in the area subject to analysis. The material collected was referred to the names found in other Ukrainian lands as well as Polish Eastern borderland anthroponymy and the anthroponymy of the mainland.

The most important issues discussed in this paper are as follows;

- presentation and discussion of the repertory of men's and women's first names;
- tracing back the changes in the popularity of first names over time;
- morphological characteristics of derivative forms and the frequency with which hypocoristics exists in the name giving process for different social classes;
- comparison of the repertory of canonical first names introduced by the Orthodox church with Latin-Polish names of the inhabitants of Volynia, taking account of mutual language interferences;
- attention is also drawn to the multi-element naming pattern in the privileged class and the custom of inheriting ancestors' first names;

- presentation and characteristics of naming styles using elements after the first name referring to men and women with the indication of the frequency of suffixes;
- presentation of the evolution of additional identifiers;
- the presentation of the most typical naming patterns also depending on the type of the source document; and
- showing the similarities and dissimilarities between Ukrainian and Polish anthroponymy in the olden day Volynia, the scope of mutual interference between the Ukrainian and Polish languages and different anthroponymic systems.

Materials for this monograph are composed primarily of archival sources which have not been subject to anthroponymic research as well as of prints which have been used in works devoted to Ukrainian anthroponymy of the 16th – 17th century and Polish Eastern borderland anthroponymy to a very small extent. These are diverse documents covering the whole social spectrum of the inhabitants of Volynia of both ethnic groups prevalent in this area. This provided an opportunity to present a broad range of issues related to people's first names. In their large majority these are sources written in the Polish language, less frequently in Russian and sporadically in Latin.

This paper supplements other works in the field of anthroponymy and sheds more light on the problem of peopling Eastern parts of the Republic of Poland in its former shape, in particular on the Polish presence in these areas, settlement and Polonization of Russian families of the gentry. It makes more familiar the description of the naming patterns of the region, supplementing research on both Ukrainian and Polish anthroponymy. The research methods used associated with the methodology of anthroponymic research developed by the Polish school of onomastics, allowed the utilisation of the results of other papers in the field of anthroponymy, which became crucial for the paper, i.e. necessary in order to present the regional specificity of both anthroponymic systems.

WYKAZ ŹRÓDEŁ

Źródła drukowane

- Alb. 1595–1779** – *Album studentów Akademii Zamojskiej 1595–1781*. Opracował H. Gmiterek, Warszawa 1994.
- AS 1501–1569** – Archiwum ks. Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie, t. I, III, IV, VI, Lwów 1887–1910.
- DŁ 1569** – *Dygnitarze i szlachta powiatu łuckiego składają przysięgę na wierność Koronie polskiej w grodzie łuckim, 1569*, [w:] *Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791*. Wyd. S. Kutrzeba i W. Semkowicz, Kraków 1932.
- DW 1569** – *Dygnitarze, szlachta i mieszczenie powiatu włodzimierskiego składają przysięgę na wierność Koronie polskiej wobec komisarza królewskiego Jana Falibowskiego, 1569*, [w:] *Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791*. Wyd. S. Kutrzeba i W. Semkowicz, Kraków 1932.
- IB 1573** – *Инвентарь замка и мѣстечка Буремль, съ исчисленіемъ крестьянскихъ повинностей и даней, 1573*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, ч. VII, т. I, Кієвъ 1886.
- IB 1631** – *Inwentarz majątności Bohurzynskiej, 1631*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1876, ч. VI, т. I.
- II 1570** – *Инвентарь имѣній в Луцкомъ повѣтѣ 1570*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, ч. VII, т. I, Кієвъ 1886.
- IP 1598** – *Инвентарь Полонскаго имѣнія 1598*, [w:] *Памятники изданные Кіевскою коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, т. III, Кієвъ 1898.
- IR 1631** – *Inwentarz majątności Radomyśla, 1631*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1876, ч. VI, т. I.
- ISZ 1631** – *Inwentarz Szpakaowa, 1631*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1876, ч. VI, т. I.
- Jak.** – Яковенко Н., *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь та Центральна Україна)*, Київ 1993 (schematy genealogiczne).

- KG XVI–XVIII** – *Wypisy z Ksiąg Grodzkich Krzemienieckich, Łuckich, Włodzimierskich, XVI–XVIII w.*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1876–1910, cz. 1, t. 4; cz. 2, t. 2; cz. 2, t. 3; cz. 3, t. 5; cz. 5, t. 1; cz. 6, t. 1–2 (ukazatiel).
- LK 1563** – *Люстрація Кременца 1563*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, ч. VII, т. II, Кієвъ 1886.
- OCZ 1578** – *Опись имѣнія Черногородского 1578*, [w:] *Памятники изданные Кіевскою коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, т. III, Кієвъ 1898.
- OK 1552** – *Описание Кременецкого замка 1552*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, ч. VII, т. I, Кієвъ 1886.
- OŁ 1552** – *Описание Луцкаго замка 1552*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, ч. VII, т. I, Кієвъ 1886.
- OO XVI–XVII** – *Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст.*, упор. В. Атаманенко, серія „Історичні джерела”, т. I, Київ, Острог, Нью-Йорк, 2004.
- OZ 1566** – *Опись имѣнія Заборольскаго 1566*, [w:] *Памятники изданные Кіевскою коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, т. III, Кієвъ 1898.
- PNŁ 1677–1679** – *Перепись населенія Луцкаго повѣта, по поводу сбора поголовной подати въ 1677–1679 г.*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1905, ч. VII, т. III.
- PNW 1678** – *Перепись населенія Владимірскаго повѣта, по поводу сбора поголовной подати въ 1678 г.*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1905, ч. VII, т. III.
- PW 1662** – *Перепись поселеній и дымовъ Волинскаго воеводства при взиманіи подымнаго 1662 г.*, [w:] *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Коммиссією для разбора древнихъ актовъ*, Кієвъ 1905, ч. VII, т. III.
- PWL 1567** – *Реестръ попису войска Литовскаго 1565 г: Земля Волинская, Попись войска Литовскаго 1567 г.: Реестръ княжатъ, панятъ и всего рыцарства земли Волинской*, [w:] *Литовская Метрика, Книги Публичныхъ Дѣлъ. Переписи войска Литовскаго*, отд. I, ч. 3, Петроградъ 1915.
- PZK** – *Popis zamku krzemienieckiego*, [w:] Al. Jabłonowski, *Rewizja zamków ziemi wołyńskiej w połowie XVI w.*, *Źródła dziejowe*, t. VI. Warszawa 1877.
- PZŁ** – *Popis zamku łuckiego*, [w:] Al. Jabłonowski, *Rewizja zamków ziemi wołyńskiej w połowie XVI w.*, *Źródła dziejowe*, t. VI. Warszawa 1877.
- PZW** – *Popis zamku włodzimierskiego*, [w:] Al. Jabłonowski, *Rewizja zamków ziemi wołyńskiej w połowie XVI w.*, *Źródła dziejowe*, t. VI. Warszawa 1877.

- RK** – *Regestr poboru z woj. wołyńskiego, powiatu krzemienieckiego, 1583 r.*, [w:] Al. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole*, t. VIII, Źródła dziejowe, t. XIX, Warszawa 1889.
- RŁ** – *Regestr poboru z woj. wołyńskiego, powiatu łuckiego, 1583 r.*, [w:] Al. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole*, t. VIII, Źródła dziejowe, t. XIX, Warszawa 1889.
- RW** – *Regestr poboru z woj. wołyńskiego, powiatu włodzimierskiego, 1583 r.*, [w:] Al. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole*, t. VIII, Źródła dziejowe, t. XIX, Warszawa 1889.
- TU** – *Торгівля на Україні XIV – середина XVII століття*, упор. В. Кравченко, Н. Яковенко, Київ 1990.
- WH** – *Волинські грамоти XVI ст.*, упор. В. Б. Задорожний, А. М. Матвієнко, Київ 1995.
- Wojt.** – *Войтович Л., Князівські династії східної Європи (IX–XVI ст.)*, Львів 2000 (tablice genealogiczne).
- Жерела до історії України-Руси. Описи королівщини в руських землях XVI віку*, під ред. М. Грушевського, т. III, Львів 1900.

Źródła rękopiśmienne

- AGK 1684** – *Akta grodzkie krzemienieckie 1684*, Nabytki, oddz. I, sygn. 60 – wybór, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD).
- AGW 1712–1792** – *Wypisy z aktów grodzkich i ziemskich zamku włodzimierskiego, 1712–1792*, F. 91, sygn. 377/VII-2, Biblioteka Naukowa im. Stefanyka we Lwowie, dział rękopisów (dalej: BN).
- AO 1701–1765** – *Areszty osób 1701–1765*, F. 91, sygn. 258/VI-1, BN.
- AZŁ 1606** – *Wypisy z aktów ziemskich łuckich, 1606*, F. 5, sygn. 4096/III, BN.
- D 1752–1789** – *Księga ślubów i chrztów parafii grecko-katolickiej Dorohobuż, powiat ostrogski*, D. 339/1, AGAD.
- IB 1764, 1782** – *Inwentarz dobr wsi Bohuszowki 1764, 1782*, F. 91, sygn. 377/VII, BN.
- IB 1795** – *Inwentarz wsi Bisuwki w powiecie zastawskim, 1795*, F. 91, sygn. 374/VII-2, BN.
- ICZ 1677** – *Inwentarz majątności Czetwertynskiej, 1677*, F. 46, teka I, nr 87, BN.
- ID 1695** – *Inwentarz Miasta Dubna, 1695*, F. 83, spr. 56, Centralna Naukowa Biblioteka im. Wernadskiego w Kijowie, Dział Rękopisów (dalej: CNB).
- ID 1747** – *Inwentarz dóbr wsi Daniczowa, 1743*, Zbiór Al. Czołowskiego, sygn. 656, AGAD.
- IH 1766** – *Inwentarz wsi Hulowiec, 1766*, Zbiór Al. Czołowskiego, sygn. 656, AGAD.

- IJ 1747** – *Inwentarz dóbr wsi Janówki, 1747, Zbiór Al. Czołowskiego, sygn. 565, AGAD.*
- IJ 1790** – *Inwentarz wsi Jakiniewicz, 1790, F. 91, sygn. 379/I-2, BN.*
- IK 1548** – *Inwentarz dóbr powiatu krzemienieckiego i wsi Kołosowo i Szpikolosy, 1548, Archiwum Skarbu Koronnego (dalej: ASK), oddział LVI, sygn. K.7, AGAD.*
- IK 1743** – *Inwentarz dóbr Koreckich y Chodkiewiczowskich, 1743, Zb. Al. Czołowskiego, sygn. 656, AGAD.*
- IK 1759** – *Inwentarz dóbr Księstwa Koreckiego, Miasta Korca Starego i Nowego, Horodnicy, pobliskich wsi, Klecki Wielkiej dóbr Czartoryskich, 1759, F. 91, sygn. 389/VII-1, BN.*
- IK 1762** – *Inwentarz Kopaczówki w pow. łuckim, 1792, F. 91, sygn. 379/I-2, BN.*
- IK 1766–1780** – *Inwentarze i akta dotyczące królewsczyzn w woj. wołyńskim, 1766–1780, ASK, oddział LIV, sygn. 34, AGAD.*
- IK 1789** – *Inwentarz wsi w powiecie krzemienieckim, 1789, F. 91, sygn. 389/VII-3, BN.*
- IK 1795** – *Inwentarz dóbr Kniahynina 1795, F. 911, sygn. 389/VII-1, BN.*
- IK 1800** – *Inwentarz wsi Kuczmanowki, 1800, F. 91, sygn. 374/VII-2, BN.*
- IŁ 1766, 1774** – *Inwentarz starostwa łuckiego, 1766, 1774, ASK, oddział LVI, sygn. Ł.5, AGAD.*
- IŁ 1788** – *Inwentarz miasta Łabunia Starego i Nowego z przedmieściem Tytkowem 1788, F. 91, sygn. 377/VII, BN.*
- IM 1775** – *Inwentarz wsi Mecherzyniec, 1775, F. 91, sygn. 379/I-2, BN.*
- IO 1687** – *Inwentarz Miasta Ostroga Starego i Nowego i wsi należących do Ostroga 1687, F. 91., sygn. 130/I-1, BN.*
- IO 1703** – *Inwentarz miasta Oleksińca (z przysiółkami), 1703, F. II, S. 22163, CNB.*
- IP 1747** – *Inwentarz dobr wsi Pieczybod, Zb. Al. Czołowskiego, sygn. 656, AGAD.*
- IP 1762** – *Inwentarz wsi Poczap, 1762, F. 91, 379/I-2, BN.*
- IP 1789** – *Inwentarz wsi Pohoriły, 1789, F. 380/II-5, BN.*
- IS** – *Inwentarz części Sosnowki, XVIII w, F. 91, sygn. 389/VII-1, BN.*
- IS 1614** – *Inwentarz Stepansky 1614, F. 91, sygn. 39/I-1, BN.*
- IS 1617** – *Inwentarz celi Sudobyczi 1617, F. 22, spr. 31, dok. 6, Historyczne Archiwum Państwowe w Kijowie.*
- IS 1763** – *Inwentarz klucza seredyńskiego, 1763, F. 5, sygn. 2791/II, BN.*
- IS 1764** – *Inwentarz wsi należących do starostwa swinuskiego, 1764, F. 46, teka XXI, nr 1225, BN.*
- IS 1789** – *Inwentarz dóbr wsi Semenowa w powiecie krzemienieckim, 1789, F. 91, sygn. 374/VII-2, BN.*
- IW 1612, 1698** – *Inwentarz różnych wsi, F. 91, sygn. 224/V-4, BN.*
- IW 1685** – *Inwentarz Wiszniewca Nowego Miasta, 1685, F. 91, sygn. 389/VII-1, BN.*

- IW 1751, 1779, 1786** – *Inwentarz różnych wsi, 1751, 1779, 1786*, F. 91, sygn. 328/VII-1, BN.
- IZG 1783** – *Inwentarz dóbr Zawadyńce i Gnojniczka, 1783*, F. 91, sygn. 110/I-3, BN.
- K 1799** – *Metryka pogrzebowa parafii rzymsko-katolickiej Kisielin, diecezja łucka*, S. 205, AGAD
- KG 1754–1783** – *Wypisy z ksiąg grodzkich krzemienieckich, łuckich, 1754–1783*, F. 46, teka VII, BN.
- KGK 1607–1649** – *Wypisy z ksiąg grodzkich krzemienieckich, 1607–1649*, F. 5, sygn. 4111/III, BN.
- KGK 1659–1682** – *Wypisy z ksiąg grodzkich krzemienieckich, 1659–1682*, F. 5, sygn. 4112/III, BN.
- KGŁ 1607–1647** – *Wypisy z ksiąg grodzkich łuckich, 1607–1647*, F. 5, sygn. 4097/III, BN.
- KGŁ 1662–1682** – *Wypisy z ksiąg grodzkich łuckich, 1662–1682*, F. 5, sygn. 4098/III, BN.
- KGŁ 1683–1780** – *Wypisy z ksiąg grodzkich łuckich, 1683–1780*, F. 5, sygn. 4099/III, BN.
- KGW 1654–1774** – *Wypisy z ksiąg grodzkich włodzimierskich, 1654–1774*, F. 5, sygn. 4104/III, BN.
- KRR 1634–1694** – *Księga radziecka rówieńska, 1691*, F. 91, sygn. 44/III–5, BN.
- LK 1663** – *Lustracja dóbr krzemienieckich, 1663*, ASK, oddział XLVI, sygn. 17, AGAD.
- LŁ 1790** – *Lustracje dóbr biskupstwa łuckiego 1790*, ASK, oddział XLVI, sygn. 22, AGAD.
- LW 1663** – *Lustracja dóbr włodzimierskich, 1663*, ASK, oddział XLVI, sygn. 17, AGAD.
- LW 1765** – *Lustracje starostw w woj. wołyńskim leżących: powiat łucki i włodzimierski, 1765*, ASK, oddział XLVI, sygn. 18, AGAD; *Lustracje starostw i królewskich w województwie wołyńskim, powiecie krzemienieckim leżących, 1765*, ASK, oddział XLVI, sygn. 19, AGAD.
- LW 1789** – *Lustracje woj. wołyńskiego: powiat łucki, włodzimierski, krzemieniecki, 1789*, ASK, oddział XLVI, sygn. 20, AGAD.
- PWW 1621** – *Rejestr popisu wojska wołyńskiego na pospolite ruszenie 1621*, Varia Archiwalne z Biblioteki Narodowej, sygn. 5, AGAD.
- RPK 1569** – *Rejestry poborowe woj. wołyńskiego i inflanckiego w XVI w.: powiat krzemieniecki, 1569*, ASK, oddział I, sygn. 31, AGAD.
- RPŁ 1569** – *Rejestry poborowe woj. wołyńskiego i inflanckiego w XVI w.: powiat łucki, 1569*, ASK, oddział I, sygn. 31, AGAD.
- RPW 1569–1570** – *Rejestry poborowe woj. wołyńskiego i inflanckiego w XVI w.: powiat włodzimierski, 1569, Włodzimierz 1570*, ASK, oddział I, sygn. 31, AGAD.
- Z 1747** – *Zasław dobra 1747*, Zbiór Al. Czołowskiego, S. 629, AGAD.

Skróty inne

Acc. – Accusativus	OD – określenia dodatkowe
ap. – appellativum	orm. – ormiański
b – bojarzy	patr. – patronim
ch – chłopi	pl – pluralis
czas. – czasownik	pocz. – początkowy
czes. – czeski	pog. – pogardliwie
Dat. – Dativus	pol. – polski
daw. – dawniej	por. – porównaj
dźwn. – dźwiękonaśladowczy	pow. – powiat
etn. – etnonim	przen. – przenośnie
fem. – feminativum	przest. – przestarzałe
gat. – gatunek	psł. – prasłowiański
Gen. – Genetivus	rodz. – rodzaj
germ. – germański	ros. – rosyjski
gw. – gwarowy	rz. – rzeka
ibid. – ibidem	sg – singularis
im. – imię	stp. – staropolski
im. cerk. – imię cerkiewne	stukr. – staroukraiński
im. chrz. – imię chrześcijańskie	suf. – sufiks
im. słow. – imię słowiańskie	s.v. – sub voce, pod wyrażeniem
im. złoż. – imię złożone	sz – szlachta
in. – inny	śrdniem. – średnio-dolno-niemiecki
Instr. – Instrumentalis	śrwniem. – średnio-wysoko- niemiecki
lit. – litewski	tj. – to jest
m – mieszczanie	ts. – to samo
matr. – matronim	tur. – turecki
n. – nazwa	ukr. – ukraiński
niem. – niemiecki	węg. – węgierski
nm – nazwa miejscowa	woj. – województwo
n. os. – nazwa osobowa	zdr. – zdrobnienie
np. – na przykład	zob. – zobacz

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- AGWB – *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, pod red. S. Glinki, A. Obrębska-Jabłońska, J. Siatkowski, t. I, Ossolineum 1980.
- AP – Wolnicz-Pawłowska E., Szulowska W., *Antroponimia polska na kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*, Warszawa 1998.
- Atlas historyczny Polski*, pod red. W. Czaplińskiego, T. Ładogórskiego, wyd. XII, Warszawa–Wrocław 1993.
- Bahiów 1967 – Bahiów H., *Deutsches Namenlexikon Familien und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt*, München.
- Baranowski 1954 – Baranowski B., *Narodowo-wyzwoleńcza walka ludu ukraińskiego w 17. w.*, „Nowe Drogi”, nr 1, s. 32–37.
- Bogdanowicz 2006 – Bogdanowicz E., *Nazwiska z komponentem -k- w części sufiksальной na podstawie XVIII-wiecznych ksiąg metrykalnych południowej Białostoczczyzny*, [w:] *Onimizacja i apelatywizacja*, Białystok, s. 337–343.
- Bogucka 1998 – Bogucka M., *Białogłowa w dawnej Polsce*, Warszawa.
- Boniecki 1899 – Boniecki A., *Herbarz Polski*, t. I–XIV, Warszawa 1899–1913.
- Bubak 1983 – Bubak J., *Geneza nazwisk polskich równych imionom*, [w:] *Warsztat współczesnego onomasty*, pod red. D. Kopertowskiej, Kielce, s. 19–29.
- Bubak 1986 – Bubak J., *Proces kształtowania się polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Kraków.
- Bystrzeń 1936 – Bystrzeń J. S., *Nazwiska polskie*, Lwów–Warszawa.
- Charewiczowa 2002 – Charewiczowa Ł., *Kobieta w dawnej Polsce. Do okresu rozbiorów*, Poznań.
- Chynczewska-Hennel 1985 – Chynczewska-Hennel T., *Świadomość narodowa szlachty ukraińskiej i kozaczyzny od schyłku XVI do połowy XVII w.*, Warszawa.
- Cieślíkowa, Małec 1999 – Cieślíkowa A., Małec M., *Kryteria włączania nazwisk z ziem pogranicznych do opracowania antroponimii Polski XVI do XVIII w.*, „Studia Słowistyczne 1. Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych”, Białystok, s. 68–73.
- Citko 2001 – Citko L., *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XVI w.*, Białystok.

- Dacewicz 1989 — Dacewicz L., *Nazwiska w osiemnastowiecznych księgach metrykalnych parafii mielnickich, „Białostoczczyzna” 4*, Białystok, s. 8–11.
- Dacewicz 1994 — Dacewicz L., *Nazewnictwo kobiet w dawnym powiecie mielnickim (XVI–XVII)*, Białystok.
- Dacewicz 2001 — Dacewicz L., *Antroponimia Białegostoku w XVII–XVIII wieku*, Białystok.
- Dacewicz 2004 — Dacewicz L., *Proces kształtowania się nazwiska szlacheckiego w kontekście pogranicza etniczno-kulturowego (na przykładzie woj. podlaskiego w XVI w.)*, [w:] *Pogranicza. Kontakty kulturowe, literackie, językowe*, Białystok, s. 155–160.
- Dacewicz 2005 — Dacewicz L., *Trzyelementowe zestawienia antroponimiczne w nazewnictwie szlacheckim dawnego polsko-litewsko-wschodniostowiańskiego pogranicza, „Onomastica” L*, s. 315–336.
- Dacewicz 2006 — Dacewicz L., *Rola sufiksu -uk w kulturze nazewniczej Podlasia*, [w:] *Manuscula Linguistica in honorem Aleksandrae Cieślíkowa oblata*, pod red. K. Rymuta, Kraków, s. 157–162.
- Fross, Sowa 1997 – Fross H., Sowa F., *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, wyd. III, t. I–VI, Kraków 1997–2007.
- ESB — Bańkowski A., *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. I–II, Warszawa 2000.
- Gajl 2003 — Gajl T., *Herby szlacheckie Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, Gdańsk.
- Gottschald 1954 — Gottschald M., *Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen nach ihrer Entstehung und Bedeutung*, Berlin.
- Górny 2004 — Górny H., *Nazwiska mieszkańców wybranych miejscowości w dawnej ziemi sanockiej w świetle interferencji etniczno-językowej (XV–XIX w.)*, Rzeszów.
- Hertel 1980 – Hertel J., *Imiennictwo dynastii piastowskiej we wcześniejszym średniowieczu*, Warszawa–Poznań–Toruń.
- Huk 1998 – Huk I., *Klasyfikacja i analiza słowotwórcza antroponimów w dawnej ziemi chełmskiej, „Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze”*, t. 6–7, Warszawa, s. 433–454.
- Huk 2005 – Huk I., *O imiennictwie książąt Ostrogskich-Zasławskich, „Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze”*, t. 19–20, Warszawa, s. 362–371.
- Huk 2005a – Huk I., *Imiona chrzestne mieszczan Krzemieńca w XVI wieku, „Нова Філологія”*, ЗДУ, Миколаїв, s. 117–133.
- Huk – w druku — Huk I., *Personal names of members of the Gediminid dynasty in early Ukraine*, [w:] *XXII Congresso Internazionale di Scienze Onomastiche*, Pisa.

- Huk-Mytnik 2007 — Huk-Mytnik I., *Nazwy zawodów w antroponimii dawnego Wołynia (XVI–XVII wiek)*, „Rozprawy Komisji Językowej”, t. LII, ŁTN, Łódź.
- Ich – M. Malec, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994.
- Kaleta 1998 — Kaleta Z., *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa.
- Karpiński 1995 — Karpiński A., *Kobieta w mieście polskim w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa.
- KNI – J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław 1993.
- Kowalik-Kaleta 1981 — Kowalik-Kaleta Z., *Staropolskie nazwy osobowe motywowane przez nazwy miejscowe*, Wrocław.
- Kowalik-Kaleta 2007 — Kowalik-Kaleta Z., *Historia nazwisk polskich na tle społecznym i obyczajowym (XII–XV wiek)*, t. I, Warszawa.
- L – Linde M. S. B., *Słownik języka polskiego*, t. I–VI, Warszawa 1807–1814 (reprint Warszawa 1951).
- LPŽ — *Lietuvių pavardžių žodynas*, red. A. Vanagas, t. I–II, Vilnius 1985–1989.
- Malec 1982 — Malec M., *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Wrocław.
- Malec 1998 — Malec M., *Nazwy indywidualne. Imiona*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko, Warszawa – Kraków, s. 97–118.
- Malec 2001 — Malec M., *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków.
- Markiewicz 2004 — Markiewicz M., *Historia Polski 1492–1795*, Kraków.
- Matuszewski 1975 — Matuszewski J., *Polskie nazwisko szlacheckie*, Łódź.
- Mączyński 1970 — Mączyński J., *Nazwiska łodzian (XV–XIX w.)*, Łódź.
- MSZ — *Magyar és német nagy kézi szótár*, red. Kelemen Béla, Budapest 1929.
- Mytnik 2007 — Mytnik I., *Polsko-ukraińskie kontakty językowe w antroponimii historycznej*, [w:] *Ukraina. Teksty i konteksty. Symbolae in honorem Stefan Kozak*, Warszawa, s. 171–176.
- Mytnik 2009 — Mytnik I., *Imiona Giedyminowiczów w XIV–XVII w.*, „Studia slovakistica” 9, Ужгород, c. 43–49.
- Mytnik – w druku — Mytnik I., *Odbicie stosunków językowych polsko-ukraińskich w imiennictwie dawnego województwa wołyńskiego (XVI–XVIII w.)*.
- Niesiecki 1839 — Niesiecki K., *Herbarz Polski*, t. I–X, 2 wyd., Lipsk 1839–1846.
- Ostrowski 1897 — Ostrowski J. Hr., *Księga herbowa rodów polskich*, t. I–XIX, Warszawa 1897–1906.
- Pakszys 1995 — Pakszys T., *Imiennictwo dynastii Rurykowiczów*, „Rozprawy Sławistyczne” 10, Lublin, s. 87–94.

- Paprocki 1858 — Paprocki B., *Herby Rycerstwa Polskiego przez Bartosza Paprockiego zebrane i wydane r. p. 1584*. Wydanie Kazimierza Józefa Turowskiego, Kraków.
- Pluskota 1998 — Pluskota T., *Nazwy miejscowe ziem ruskich Rzeczypospolitej XVI–XVIII w. Toponimia Ukrainy i pogranicza polsko-ruskiego*, Bydgoszcz.
- Pluskota 2000 — Pluskota T., *Imiona chrześcijańskie w nazewnictwie miejscowym ziem ruskich Rzeczypospolitej od XVI do XVIII wieku*, „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*”, t. 36, Warszawa, s. 219–231.
- Polska encyklopedia szlachecka*, pod red. S. J. Starykonia-Kasprzyckiego, t. I–XII, Warszawa 1935–1938.
- Raszewska-Żurek 2006 – Raszewska-Żurek B., *Kształtowanie się nazwisk równych imionom w Polsce (wiek XIII–XVI)*, Warszawa.
- Rieger 1977 — Rieger J., *Imiennictwo ludności wiejskiej w ziemi sanockiej i przemyskiej w XV w.*, Wrocław.
- Rieger 1981 — Rieger J., *Problemy charakterystyki słowotwórczej systemu antroponimicznego (na przykładzie antroponimii wschodniosłowiańskiej)*, [w:] *Ćetrta jugosłowyanska onomastična konferenca*, Ljubljana, s. 459–465.
- Rudnicka-Fira 2003 — Rudnicka-Fira E., *Nazwiska odzawodowe krakowian w średniopolszczyźnie*, [w:] *Metodologia badań onomastycznych*, pod red. M. Biolik, 205–215, Olsztyn.
- Rudnicka-Fira 2004 — Rudnicka-Fira E., *Antroponimia Krakowa od XVI do XVIII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice.
- Rudolf-Ziółkowska 2000 – Rudolf-Ziółkowska E., *Uwagi o antroponimii ziemi łuckiej w XVII–XVIII wieku (na podstawie Albumu studentów Akademii Zamojskiej z lat 1595–1781)*, „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*”, t. 36, s. 109–119.
- Rudolf-Ziółkowska 2003 – Rudolf-Ziółkowska E., *Uwagi o dwudziestowiecznej antroponimii Polaków na Kresach południowo-wschodnich*, [w:] *Metodologia badań onomastycznych*, Olsztyn, s. 175–187.
- Rymut 1999–2001 — Rymut K., *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno etymologiczny*, t. I–II, Kraków.
- Rymut 1998 — Rymut K., *Nazwy heraldyczne*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko, Warszawa–Kraków, s. 161–171.
- Rymut 2003 — Rymut K., *Apelatywy onimiczne i ich miejsce w systemie języka*, [w:] *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, Kraków 2003, s. 13–16.
- Rymut 1982 — Rymut K., *Граница или переходная область между nomen proprium i nomen appellativum*, [w:] *Proceedings of the 13th International Congress of Onomastic Sciences*, Cracow 1978, vol. 1–2, “Zeszyty Naukowe

- Uniwersytetu Jagiellońskiego” DLXV. „Prace Językoznawcze” 69, Warszawa–Kraków, s. 335–339.
- Rzetelska-Feleszko 2006 – Rzetelska-Feleszko E., *W świecie nazw własnych*, Warszawa–Kraków.
- SCZP – Basaj M., Siatkowski J., *Słownik czesko-polski. Česko-polský slovník*, Warszawa–Praha, 1991.
- SEB – Boryś O., *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 2005.
- SEM – *Słownik etymologiczno-motywyacyjny staropolskich nazw osobowych*, cz. 1, *Odapelatywne nazwy osobowe*, opr. A. Cieślikowa, przy współudziale J. Szymowej i K. Rymuta, Kraków 2000; cz. 2, *Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego*, opr. M. Malec, Kraków 1995; cz. 3, *Odmiejscowe nazwy osobowe*, opr. Z. Kaleta, przy współudziale E. Supranowicz i Janiny Szymowej oraz cz. 4, *Nazwy osobowe pochodzące od etników*, opr. E. Supranowicz, Kraków 1997; cz. 5, *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*, opr. Z. Klimek, Kraków 1997; cz. 6, *Nazwy heraldyczne*, opr. M. Bobowska-Kowalska, Kraków 1995; cz. 7, *Suplement. Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponimii*, red. A. Cieślikowa, Kraków 2002.
- SGP – *Słownik gwar polskich*, t. I pod kier. M. Karasia (od t. II pod kier. J. Reichana), Wrocław 1977 i n.
- SGPK – *Słownik gwar polskich*, pod red. J. Karłowicza, t. I–VI, Kraków 1900–1911.
- Skulina 1973–1974 – Skulina T., *Staroruskie imiennictwo osobowe*, Wrocław, t. I–II. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. F. Sulimirskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. I–XV, Warszawa 1880–1902.
- Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych*, pod red. W. Kowalenko, G. Labudy, T. Lehra-Spławieńskiego i in., t. VI–VII, Wrocław 1977–1982.
- SŁP – *Słownik łacińsko-polski*, pod red. M. Plezi, t. I–V, Warszawa 1959–1979.
- SNP – *Duży słownik niemiecko-polski*, pod red. A. Flaczyńskiej-Kaczmarek, Warszawa 2005.
- Spsł – *Słownik prasłowiański*, pod red. F. Sławskiego, Wrocław 1974 i n.
- SRP – *Wielki słownik rosyjsko-polski*, pod red. J. Wawrzyńca, Warszawa 2005.
- SXVI – *Słownik polszczyzny XVI wieku*, pod red. M. R. Mayenowej, t. I–XXXII, Wrocław 1966–2004.
- SSNO – *Słownik staropolskich nazw osobowych*, t. I–VII, pod red. W. Taszyckiego (t. XVII – Suplement pod red. M. Malec), Wrocław 1965–1987.
- Sstp – *Słownik staropolski*, pod red. S. Urbańczyka, t. I i n., Warszawa 1953 i n.
- SW – *Słownik języka polskiego*, pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego, t. I–VIII, Warszawa 1900–1927 (tzw. Słownik warszawski).

- SWiL — *Słownik języka polskiego*, wyd. staraniem i kosztem M. Olgerbranda, t. I–II, Wilno 1861 (tzw. Słownik wileński).
- SWP — *Wielki słownik węgiersko-polski*, pod red. J. Reychmana, Warszawa 1980.
- Szulowska 1992 — Szulowska W., *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwowskiej*, Warszawa.
- Szulowska 1992a — Szulowska W., *Nazwy osobowe mieszczan Trembowli i Zbaraża w XVII w.*, [w:] *Między Wschodem a Zachodem*, cz. IV. *Zjawiska językowe na pograniczu polsko-ruskim*, pod red. J. Bartmińskiego i M. Łesiowa, Lublin 1992, s. 175–181.
- Szulowska 1994 — Szulowska W., *Losy derywatów z sufiksem *-ę (-ęta, -enię) w antroponimii polskiej i ukraińskiej*, [w:] *Uwarunkowania i przyczyny zmian językowych*, seria „Język na Pograniczach”, nr 11, SOW, Warszawa, s. 171–177.
- Szulowska 1995 — Szulowska W., *Antroponimia chłopska na Ukrainie prawobrzeżnej w XVII wieku*, „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*”, t. 32, s. 273–284, Warszawa.
- Szulowska 2000 — Szulowska W., *Nazwiska na -ic/-icz wśród studentów Akademii Zamojskiej (1595–1781)*, [w:] *Kontakty językowe polszczyzny na pograniczu wschodnim*, pod red. E. Wolnicz-Pawłowskiej, W. Szulowskiej, Warszawa, s. 239–245.
- Szulowska 2004 — Szulowska W., *Dawna antroponimia Mazowska (XV–XVII w.)*, Olsztyn.
- Szulowska 2008 — Szulowska W., *Antroponimia profesorów i uczniów Liceum Krzemienieckiego z 1824 roku*, [w:] *Studia Linguistica in honorem Edvardi Breza*, Bydgoszcz, s. 244–250.
- Tazbir 1971 — Tazbir J., *Rzeczpospolita i świat. Studia z dziejów kultury XVII wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- Tichoniuk 1988 — Tichoniuk B., *Antroponimia południowej Białostoczczyzny w XVI wieku*, Opole.
- Nekanda-Trepka 1963 — Nekanada-Trepka, *Liber generationis plebeanorum (Liber Chamorum)*, cz. I–II, Wrocław.
- Umińska-Tytoń 2006 — Umińska-Tytoń E., *Imiona chrześciane w polskich rodach arystokratycznych*, [w:] *Manuscula Linguistica in honorem Alexandrae Cieśliskowa oblata*, Kraków, s. 473–492.
- Uruski 1904 — Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. I–XV, Warszawa 1904–1938.
- USJP — *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. S. Dubisza, t. I–VI, Warszawa 2003.

- Walczak B., Walczak M. 1999 – Walczak B., Walczak M., *Przydomki władców słowiańskich (na tle porównawczym)*, [w:] *Przezviska i przydomki w językach słowiańskich*, cz. II, „Rozprawy Slawistyczne” 15, Lublin, s. 239–254.
- Vincenz 1970 – Vincenz A., *Traité d'anthroponymie houtzoule*, München.
- Wolnicz-Pawłowska 1978 – Wolnicz-Pawłowska E., *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*, Wrocław.
- Wolnicz-Pawłowska 1986a – Wolnicz-Pawłowska, *Dawne łemkowskie nazwy kobiece na tle antroponimii sąsiednich gwar*, „Onomastica” XXX, 1986, s. 133–141.
- Wolnicz-Pawłowska 1986 – Wolnicz-Pawłowska E., *Z dawnej antroponimii łemkowskiej. Nazwy kobiet z sufiksem -anka*, [w:] *Nazwy własne a wyrazy pospolite w języku i tekście*, Opole, s. 251–258.
- Wolnicz-Pawłowska 1993 – Wolnicz-Pawłowska E., *Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim*, Warszawa.
- Wolnicz-Pawłowska 1996 – Wolnicz-Pawłowska E., *Łemkowskie imiona kobiece*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, t. 33, Warszawa 1996, s. 275–295.
- Wolnicz-Pawłowska 1996a – Wolnicz-Pawłowska E., *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich (Zarys problematyki)*, [w:] *Antroponimia słowiańska*, Warszawa, s. 347–352.
- Бачинський, Гром, Цибульський 1997 – Бачинський В. М., Гром В. М., Цибульський В. І., *Волинь у XVI–XVIII століттях*, Київ.
- Близнак 1997 – Близнак Б. Б., *Сучасні гуцульські прізвища в історичному розвитку*, Львів
- Бойко 1963 – Бойко І., *Селянство України в другій половині XVI – першій половині XVII ст.*, Київ.
- Бондалетов 1983 – Бондалетов В. Д., *Русская ономастика*, Москва.
- Бучко 2003 – Бучко Г., *Способи творення українських прізвищ (морфологічний спосіб)*, „Наукові Записки”. Серія: Мовознавство, частина 2, Тернопіль, с. 22–27.
- Вирста 2007 – Вирста Н., *Слов’янські автохтонні власні імена в основах прізвищ Покуття*, „Науковий вісник Чернівецького університету”, вип. 354–355, Чернівці 2007, с. 119–123.
- Войтович 1998 – Войтович Л., *Етапи політичної історії Волині XIV–XV ст. Державність. Васалітет. Інкорпорація*, [w:] *ПРОСФΩΝΗΜΑ. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича*, уклад Б. Якимович за участю М. Боянівської, О. Середи, А. Ясіновського, Львів, с. 153–169.

- Войтович 2000 – Войтович Л., *Князівські династії східної Європи (IX–XVI ст.)*, Львів.
- Грін. – Грінченко Б., *Словарь української мови*, т. I–IV, Київ 1907–1909.
- Гумецька 1958 – Гумецька Л., *Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст.*, Київ.
- Гумецька 1962 – Гумецька Л., *Ономастичний формант -ят- в українській мові*, „Слов’янське мовознавство”, № 4, с. 18–24.
- Демчук 1988 – Демчук М. О., *Слов’янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст.*, Київ.
- Демчук 2003 – Демчук М. О., *Роль християнства у запровадженні особових власних імен та пов’язані з ними народні вірування*, „Народознавчі зошити”, Львів, с. 98–102.
- Довідник з історії України*, ред. І. Підкова, Р. Шуст, Київ 2002.
- Дзендзелівський 1996 – Дзендзелівський Й., *Українське і слов’янське мовознавство*, Львів.
- Зазуляк 2007 – Зазуляк Ю., *Rebaptizatio ruthenorum: подвійні імена та конфесійно-культурна ідентичність шляхти руського походження в Галичині в XV ст.*, „Ruthenica”, № 7, с. 275–298.
- Енциклопедія українознавства*, ред. В. Кубійович, т. I–XI, Львів 1993–2003.
- ЕСУМ – *Етимологічний словник української мови*, ред. О. С. Мельничук і ін., т. I–IV, Київ 1982–2004.
- Єфименко 2003 – Єфименко І. В., *Українські прізвищеві назви XVI ст.*, Київ.
- Ісаєвич 2001 – Ісаєвич Я. (red.), *Історія української культури*, т. II, Київ.
- Керста 1984 – Керста Р. Й., *Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування*, Київ.
- Котляр 1990 – Котляр М., *Торгівля на Україні XIV – середина XVII століття. Волинь і Наддніпрянщина*, Київ.
- Корнилович 1930 – Корнилович М., *Народна родова ономастика на Волині наприкінці XVIII і в 1-ій пол. XIX ст.*, „Етнографічний вісник”, № 9, с. 127–137.
- Кравченко 2004 – Кравченко Л. О., *Прізвища Лубенщини*, Київ.
- Кровицька 2002 – Кровицька О., *Назви осіб в українській мовній традиції XVI–XVIII ст. Семантика і словотвір*, Львів.
- Левкович 1953 – Левкович І., *Нарис історії волинської землі. До 1914 р.*, Winnipeg.
- Литвинова, Успенский 2004 – Литвинова А. Ф., Успенский Ф. Б., *Глава из истории выбора имен у Рюриковичей: князья-тезки и их патрональные святые*, „Вопросы ономастики”, № 2, с. 14–32.

- Литвинчук 2006 – Литвинчук Л. В., *Прізвищеві назви Житомирищини XVI століття з суфіксом -ов-ич/-ев-ич*, „Студії з ономастики та етимології”, Київ, с. 76–88.
- Медвідь 1998 – Медвідь С. М., *Язичницьке світосприймання і слов'янські антропонімії традиції*, „Слов'янська ономастика”, Ужгород, с. 156–162.
- Медвідь-Пахомова 1999 – Медвідь-Пахомова С. М., *Еволюція антропонімічних форм у слов'янських мовах*, Ужгород.
- Медвідь-Пахомова 2009 – Медвідь-Пахомова С. М., *Одноимення братів і сестер: причини та мотиви*, „Studia Slavistica” 9, Ужгород, с. 62–68.
- Мельник 1998 – Мельник Г., *Посесивні прізвища на -ів в антропонімії Покуття*, „Слов'янська ономастика”, Ужгород, с. 163–165.
- Морошкин 1867 – Морошкин М. Я., *Славянский именовослов или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке*, С.-Петербург.
- Никонов 1969 – Никонов В. А., *Русская адаптация иноязычных личных имен*, „Ономастика”, Москва, с. 54–79.
- Осташ 1995 – Осташ Р. І., *До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника)*, [w:] *Реєстр Війська Запорозького 1649 року*, Київ, с. 517–567.
- Осташ 2002 – Осташ Р. І., *Власні особові імена з однофонеминими суфіксами в українській антропонімії середини XVII століття*, „Linguistica slavica”, Київ.
- Осташ 2003 – Осташ Р. І., *Суфікс -к-о в українській антропонімії першої половини XVII ст.: лінгвогеографічний погляд*, „Мова в часі і просторі. Діалектологічні студії”, № 1, Львів, с. 84–101.
- Осташ 2005а – Осташ Р. І., *Українські особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії. 2*, [w:] *Слово і доля*, Львів, с. 97–121.
- Осташ 2005 – Осташ Р. І., *Українські особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії. 3*, „Студії з ономастики та етимології”, Київ, с. 120–144.
- Осташ 2008 – Осташ Р. І., *Українські особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії. 4, 6*, „Традиції і модерн. Діалектологічні студії”, №7, Львів, с. 227–300.
- Панцьо 1995 – Панцьо С., *Антропонімія Лемківщини*, Тернопіль.
- Панцьо 1998 – Панцьо С., *Прізвища на -ський в антропонімії Лемківщини*, „Слов'янська ономастика”, Ужгород, с. 180–187.
- Пура 1984–1990 – Пура Я. О., *Сучасні прізвища Рівненщини*, ч. I–V. Рівне.
- Редько 1965 – Редько Ю. К., *Географія основних типів українських прізвищ*, „Питання ономастики” (Матеріали II Республіканської наради з питань ономастики), Київ, с. 77–84.

- Редько 1966 – Редько Ю. К., *Сучасні українські прізвища*, Київ.
- Редько 2007 – Редько Ю., *Словник сучасних українських прізвищ у двох томах*, т. I–II, Львів.
- Реєстр – *Реєстр Війська Запорозького 1649 року*, орг. О. Тодійчук, Київ 1995.
- Роспонд 1965 – Роспонд С., *Структура и класификация древневосточнославянских антропонимов (Имена)*, „Вопросы языкознания”, nr. 3, s. 3–21.
- Рудьова 2004 – Рудьова Н., І. *Антропонімія Західного Поділля кінця XVIII–XX ст.* Автореферат, Івано-Франківськ.
- СБГ – *Словник бойківських говірок*, М. Й. Онишкевич, ч. 1–2, Київ 1984.
- Свашенко 2000 – Свашенко А. А., *Слобожанські прізвища-композиції*, „Słowiańskie composita antroponiczne”, „Rozprawy Slawistyczne” 16, Lublin, s. 247–259.
- СДЯ – *Матеріали для словаря древнерусского языка*, И. И. Срезневский, т. I–III, С.-Петербург 1893–1903.
- Семчишин 1993 – Семчишин М., *Тисяча років української культури*, Київ.
- Сенів 1980 – Сенів М., *Основні способи й засоби ідентифікації жінок в писемних пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.*, [w:] *З історії української лексикології*, Київ, с. 160–200.
- Сенів 1985 – Сенів М., *Особові власні імена церковнохристиянського походження (український жіночий іменник XIV – початку XIX ст.)*, [w:] *Українська історична та діалектна лексика*, Київ.
- Сенив 1986 – Сенив М., *Украинская антропонимия XIV–XVIII вв (женские именованія)*. Автореферат, Ужгород.
- Скорук 1999 – Скорук І. Д., *Слов'янський шар в антропоніміконі м. Луцька*, „Slavica та baltica в ономастиці України”, Київ, с. 147–160.
- Скорук 2005 – Скорук І. Д., *Прізвища-композиції в антропоніміконі м. Луцька*, „Актуальні питання антропоніміки”, Київ, с. 207–217.
- Скорук 2007 – Скорук І. Д., *Найпродуктивніші моделі прізвищ в антропоніміконі Луцька*, „Волинь філологічна: Текст і контекст. Західно-поліський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах”, вип. 4, Луцьк, с. 266–283.
- Скорук 2007а – Скорук І. Д., *Відойконімні прізвища в антропоніміконі м. Луцька*, „Студії з ономастики та етимології”, Київ, с. 252–260.
- ССМ – *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.*, red. Л. Л. Гумецька, І. М. Гринчишин, т. I–II, Київ 1977–1978.
- СУМ – *Словник української мови*, red. А. А. Бурячок і ін., т. I–XI, Київ 1970–1980.
- СУМ XVI–XVII – *Словник української мови XVI–XVII ст.*, red. Д. Г. Гринчишин і ін., вип. 1–11, Львів 1994–2004.

- Тим. – Тимченко Є., *Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст.*, кн. 1–2, Київ 2003.
- Троневиц 2003 – Троневиц П., *Волинь у сутінках української історії XIV–XVI ст.*, Луцьк.
- Трубачев 1976 – Трубачев О. Н., *Етимологический словарь славянских языков*, вып. 3., Москва.
- ТСУІ – Трійняк І. І., *Словник українських імен*, Київ 2005.
- УОС – *Український орфографічний словник*, Київ 2005.
- Фаріон 2001 – Фаріон І., *Українські прізвищеві назви прикарпатської Львівщини кін. XVIII – поч. XIX ст. з етимологічним словником*, Львів.
- Франко 1864 – Франко І., *Громада і “задруга” серед українського народу в Галичині і на Буковині*, [w:] *Eadem*, *Зібрання творів у 50 томах*, т. 44, кн. 1, Київ, с. 487–495.
- Франчук 1965 – Франчук В. Ю., *Українські особові назви XVII ст.*, „Питання ономастики”, с. 252–256.
- Франчук 1990 – Франчук В. Ю., *Системний характер найменування в давньоруському княжому роді*, [w:] *Шоста республіканська ономастична конференція*, ч. I, Одеса, с. 87–88.
- Худаш 1977 – Худаш М. Л., *З історії української антропонімії*, Київ.
- Худаш 2004 – Худаш М. Л., *Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів*, Львів.
- Цинкаловський 1984 – Цинкаловський О., *Стара Волинь і волинське Полісся*, т. I–IV, Вінніпег.
- Чучка 1983 – Чучка П. П., *Історія власних назв*, [w:] *Історія української мови. Лексика і фразеологія*, Київ, с. 592–620.
- Чучка 2003 – Чучка П. П., *Слов’янські автохтонні імена, гідні реабілітації*, „Українська мова”, № 4, с. 97–106.
- Чучка 2005 – Чучка П. П., *Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник*, Львів.
- Шеремета 2002 – Шеремета С., *Антропонімія північної Тернопільщини*. Автореферат, Івано-Франківськ.
- Шульгач 2001 – Шульгач В. П., *Ойконімія Волині*, Київ.
- Яковенко 1993 – Яковенко Н., *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь та Центральна Україна)*, Київ.
- Яковенко 2005 – Яковенко Н., *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України*, Київ.
- Ящук 2008 – Ящук Л. В., *Антропонімія Житомирщини XVI–XVII ст.* Автореферат, Київ.

Wykaz miejscowości

Babin	Hłynnyki
Biłaszów	Hnidawa
Bisówka	Hodowice
Bodaczów	Holcze
Bohorodczyce	Holeszów
Bohuszówka	Hołowczyce
Bohurzyn	Hołowla
Borków	Horka
Borowice	Horodnica
Borszczoweczka	Hrymiacze
Borszczówka	Hruziatyn
Botyn	Hulowiec
Brodów	Hunczybrod
Bruchowice	Iwanie
Bubnów	Jakymiwce
Bujany	Janówka
Buzcze	Juskowce
Choniaki	Karasin
Chotiaczów	Karolin
Czernieczyn	Kisielin
Czernohorod	Klecka Wielka
Czterwertyn	Kniahynin
Daniczów	Kołki
Derewyczka	Kołosowa
Derodowice	Kopaczówka
Diakonów	Korzec Nowy
Dołbunów	Korzec Stary
Dorohobuż	Kowel
Dubno	Kozlinice
Fedorek	Krasnołuki
Gnojniczki	Krzemieniec

Krzywin	Rohożany
Kuczmanówka	Rozwał
Kulczyn	Rożek
Kuty	Równe
Kwasowica	Rudka Królewska
Lachowiec	Rudniki
Lesniaki	Rydoml
Litwa	Semenów
Łabunie Nowe	Semiduby
Łabunie Stare	Seredyn
Łuck	Skrobotówka
Luczyce	Smerdyn
Mecherzyniec	Smidyn
Międzyrzecz	Sosnowka
Mikuliniec	Stepań
Mucharowa	Storożów
Netiszyn	Studzienka
Nierzynice	Stupno
Nosaczewice	Sucha Wola
Nietyszyn	Sudobice
Obhów	Suraż
Oleksiniec	Suszcizno
Oleszkowce	Swoż
Onuszkowce	Szpaków
Opotowice	Szpikołasy
Osniki	Szytnia
Ostróg Nowy	Świniuchy
Ostróg Stary	Tatarszczyzna
Ozdów	Tetylkiwce
Pieczybody	Torokanów
Pilipowce	Tuliczów
Poczapy	Turowa
Pohoriła	Werchnowa
Pohorylci	Wielbojno
Pokora	Wiszniowiec
Połonna	Włodzimierz
Połońsk	Wojnin
Poworsko	Wola Sitna
Radomyszł	Wołoskie

Wołoszki

Woroniewcy

Zabarol

Zaostroże

Zasław

Zawadyniec

Zawidów

Zdołbica

Zenki

Zieleniewo

Zwóz

Żołob

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
1. ZARYS HISTORII WOŁYNIA	7
2. STAN BADAŃ	10
3. ZAKRES I CEL PRACY	12
4. UWAGI METODOLOGICZNE	13
5. ŹRÓDŁA	16
I. IMIONA	19
1. SŁOWNIK IMION MĘSKICH	20
2. SŁOWNIK IMION KOBIET	132
II. OKREŚLENIA DODATKOWE	147
1. OD ODNOSZĄCE SIĘ DO MĘŻCZYZN	147
A. OD W NAZEWNICTWIE SZLACHTY	147
A.1. OKREŚLENIA ODMIEJSCOWE	151
A.2. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM ETNICZNYM	169
A.3. OKREŚLENIA ZALEŻNOŚCIOWE	169
A.4. OKREŚLENIA CHARAKTERYZUJĄCE	189
A.5. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM HERBÓW	200
A.6. OKREŚLENIA OBCE	208
B. OD W NAZEWNICTWIE MIESZCZAN I CHŁOPÓW	209
B.1. OKREŚLENIA ODMIEJSCOWE	212
B.2. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM ETNICZNYM	219
B.3. OKREŚLENIA ZALEŻNOŚCIOWE	222
B.4. OKREŚLENIA CHARAKTERYZUJĄCE	250
B.5. OKREŚLENIA RÓWNE NAZWOM ZAWODÓW	271
B.6. OKREŚLENIA OBCE	292

C. PODSUMOWANIE.....	293
C.1. SZLACHTA UKRAIŃSKA.....	293
C.2. SZLACHTA POLSKA	298
C.3. MIESZCZANIE I CHŁOPI UKRAIŃSCY.....	301
C.4. MIESZCZANIE I CHŁOPI POLSCY.....	306
2. OD ODNOSZĄCE SIĘ DO KOBIET.....	312
A. TYPY OD KOBIET	314
A.1. FORMACJE ODOJCOWSKIE.....	314
A.2. FORMACJE ODMEŻZOWSKIE.....	319
B. PODSUMOWANIE	330
III. SPOSOBY IDENTYFIKACJI.....	335
1. SPOSOBY IDENTYFIKACJI MĘŻCZYŹN.....	335
A. SPOSOBY IDENTYFIKACJI SZLACHTY.....	335
B. SPOSOBY IDENTYFIKACJI MIESZCZAN I CHŁOPÓW	349
2. SPOSOBY IDENTYFIKACJI KOBIET	357
IV. UWAGI KOŃCOWE.....	361
1. IMIONA.....	362
2. OKREŚLENIA DODATKOWE.....	374
3. SPOSOBY IDENTYFIKACJI.....	382
SUMMARY.....	389
WYKAZ ŹRÓDEŁ	391
ŹRÓDŁA DRUKOWANE	391
ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE	393
SKRÓTY INNE	396
WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY	397
WYKAZ MIEJSCOWOŚCI.....	408

